

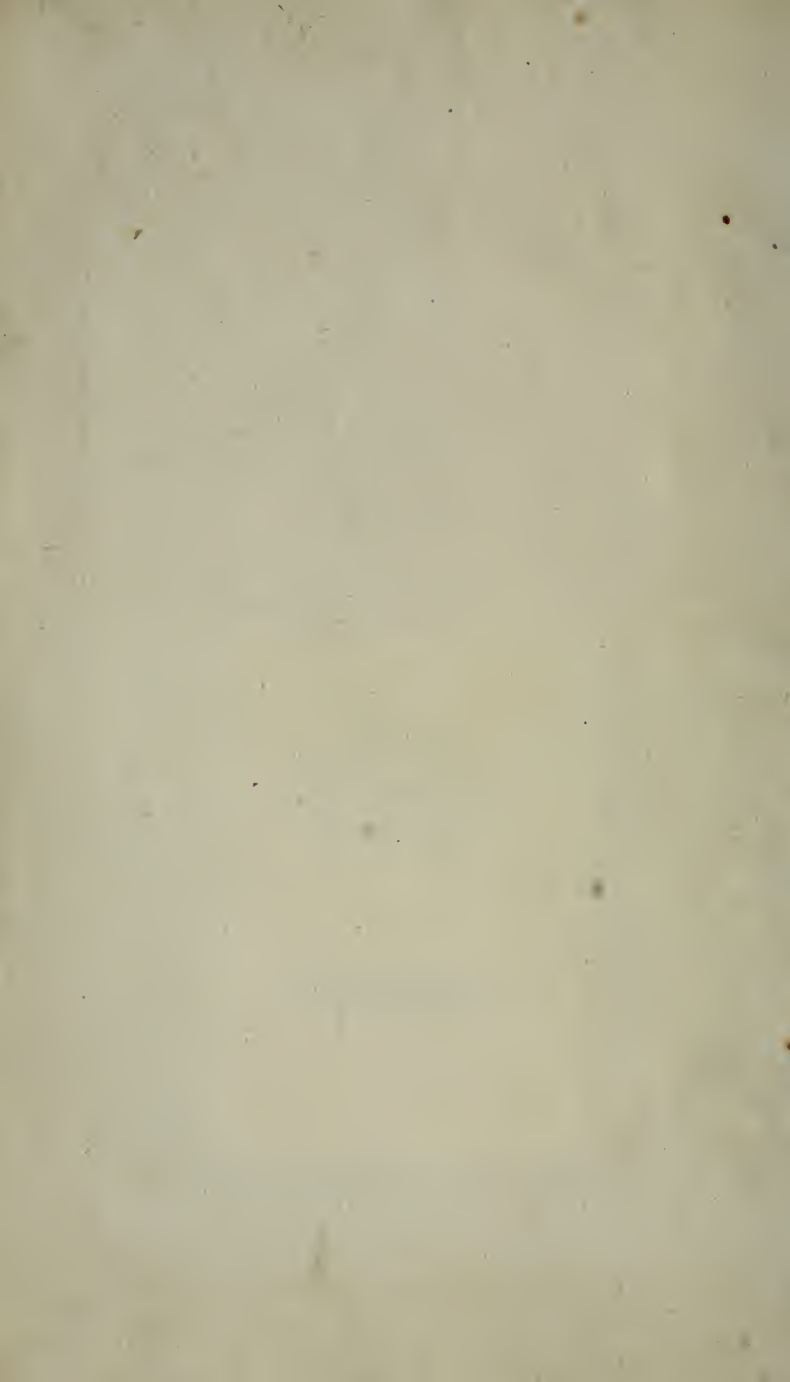

Copy
2424, 324 pp. 621.
Brevet I 1034
L11,554

DUKE
UNIVERSITY
LIBRARY

Treasure Room

AN. MANL. SEVER. BOETII,
CONSOLATIONIS
PHILOSOPHIÆ
LIBRI V.

LUGDUNI BATAVORUM,
EX OFFICINA HACKIANA A. 1671.

THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF COMPARATIVE ZOOLOGY
AT HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE, MASS.

RECEIVED
MAY 10 1900

AN. MANL. SEVER. BOETHII
CONSOLATIONIS
PHILOSOPHIÆ

LIBRI V.

EJUSD. OPUSCULA SACRA:

Cum integris Notis

JOHANNIS BERNARTII,
THEODORI SITZMANI
E T
RENATI VALLINI.

Accedit PETRI BERTII Præfatio.

LUGDUNI BATAVORUM,

Ex Officinâ HACKIANA, A° MDCLXXI.

THE
CONSTITUTION
OF THE
UNITED STATES

OF 1787
AS AMENDED

THE
FEDERAL GOVERNMENT
OF THE
UNITED STATES
OF AMERICA

THE
UNITED STATES
OF AMERICA

LECTORI

S. P. D.

HACKII FRATRÈS.

N tibi, Amice Lector, novum nostræ industriæ argumentum : publicavimus ante menses majus opus tribus distinctum voluminibus, Ovidium, inquam, sui ordinis facile principem, opus omnibus doctorum gentibus acceptissimum ; nunc minori forma auctorem, ignorantia tenebris conditum præ exemplarium inopia, Boëtium, in aliam lucem publicis commodis reducimus. Hæc enim est vita nostra : Homines hominum causa creati sumus, ut alii aliis prodesse possimus. Nostrum certe tuendæ societatis studium adstruunt tot præstantissima opera, tot communes utilitates in medium allatæ, testaturque novus hic Boëtius magna cura expolitus ; auctor certe nobilissimus, & solida nec circumforanea eruditione refertus, verus humanæ vitæ fictor formatorque. Hunc vobis doctorem donamus, qui excitet animos ad fortunæ contemptum, & doceat æqua mente pati commoda & incommoda.

L E C T O R I.

Textum à Vallino castigatum sequuti sumus, & solito more integras textui notas subjecimus : Sed non satis fecit nobis viri unius labor, cæteras quoque editiones adhibere operæ pretium fuit, Sitzmani & Bernartii, quorum commentaria, quæ multum ad auctoris illustrationem conferre videbantur, exhibemus integra : insuper Amici cujusdam monitu luculentissimam Petri Bertii in Boëtium præfationem : ita ut, quicquid operæ à doctis viris in Boëtium, variis voluminibus, diverso tempore collatum est, simul uno intuitu parvum volumen contineat ; Quem laborem nostrum æqui Lector, consule & ea, qua soles, dexteritate accipe.

A D

AD GENEROSÆ INDOLIS,
PRISCÆQUE NOBILITA-
TIS JUVENEM,

Dⁿ. RUTGERUM
BOETZELERIUM

A B A S P E R E N,

LIBERI BARONIS ASPERANI
FILIIUM,

P E T R I B E R T I I

P R Æ F A T I O.

LIBROS ANICII MANLII TOR-
QUATI SEVERINI BOETHII
de Consolatione Philosophiæ, quos in tanta digna-
tione viri eruditi semper habuerunt, ut in illis le-
gendis, enarrandis, recensendis, evulgandis, laudem non exi-
guam positam existimarent, (scripsere enim in eos ex anti-
quioribus, Albertus Magnus & Thomas Aquinas, Deus bone!
qui viri, & quanti post illos Rudolphus Agricola Frisius, &
Joannes Murellius Ruremundanus, ac nuper admodum Joannes
Bernartius & Theodorus Zitmanus:) libros igitur Boethii
de Consolatione Philosophiæ, nuper à me publicis lectionibus in
Academia explicatos, tibi inscribo, Juvenis Nobilissime. Exi-
guum mole munus, sed ingens pondere. Etsi enim brevitati ipse
quondam studuerit Boethius, brevitatemque operis contractio-
rem adhuc fecerit typographi nostri solertia: tamen ubique ad-
huc effulget magnum illud & celo adsine ingenium. Certe inter
posterioris ævi scriptores, Græcos pariter ac Latinos, nemo fuit
in omni genere sapientiæ Boethio nostro par. Philippum Pulchrum
Francorum Regem constat tanti hos libros fecisse, ut quamvis ipse

P R Æ F A T I O .

Latine intelligeret, tamen pro beneficio habuerit, quod ipsi Joannes Magdunensis, Poëta (ut tunc ferebant tempora) eruditus, eos Gallice à se redditos inscripisset: adservaturque ejus Operis exemplar adhuc hodie Lutetia in Bibliotheca Augustinianorum. Merito autem authorem istum tanti fecit magnus Rex. Nihil quippe in eo non est eximium. Religionem spectamus? Christianus est, & quidem inter Christianos fidei Orthodoxæ sectator atque adsertor. Patriam? Romanus. Dignitatem? Patritius, Exconsul ordinarius, Exmagister Officiorum. Familiam? Anicius, Manlius, Torquatus, Severinus, Boëthius. Studium & vita genus? Logicus acutissimus, Theologus gravissimus, Mathematicus solertissimus, Mechanicus artificiosissimus, Musicus suavissimus: adhuc Orator & Poëta optimus. Dictionis modum? Utroque in genere, fuso pariter & numeris adstricto; egregius, sed in hoc præcipue excellens. Argumentum scriptionis? Id vero est Consolatio in rebus adversis, quod ille argumentum tractavit in carcere Ticinensi, quum jussu Theodorici Ostrogothi, Regis Italia, captivus illic detineretur, ubi etiam postea refecto capite vitam finiit; suntque huic Tractationi multa alia capita annexa, De summo bono, De malo, De Fato, Providentia, Concordia liberi arbitrii cum præscientia divina, aliaque Usus? Solus hic auctor sufficere potest componendis controversiis omnibus quibus hoc tempore multorum ingenia agitantur.

Sed priusquam ipsum inspicias operis contextum, videntur mihi præmittenda quadam quæ huic nostræ tractationi lucem aliquam possunt adfundere. Principio igitur illud occurrit; Plures olim fuisse Boëthios: nam & Stoicum quendam nominat Laërtius in vita Zenonis; & Epicureum Plutarchus loquentem fecit in Symposiacis, & Cretensem alium citat Galenus Aristotelis studiosum, virum Consularem: noster quoque iste in Commentario in Porphyrium, quendam nominat Boëthium Philosophum, citatum pridem ab Ammonio & Simplicio. Patrem quoque Boëthii nostri Boëthium appellatum fuisse suspicio est, sicut postea liquet. Sed nostrum istum ab aliis omnibus distinguunt adjecta nomina: vocatur enim Anicius, Manlius, Torquatus, Severinus: addun-

P R Æ F A T I O.

adduntur tituli ex honoribus in Rep. gestis, Exconsul Ordinarius, Exmagister officiorum, Vir Clarissimus, & Illustrissimus.

Sed unde tot unius hominis nomina? Fuit illius seculi moribus receptum, ut præstantes viri nomen suum ad alios transmittent. Hac res tot Antonios inter Casares dedit, tot Aurelios, Severos, Flavios, Valerianos, Valentinianos, Constantes, Constantios, & Constantinos: tot longa serie Othones, Henricos. Putaverunt enim grata in vulgus nomina commendationem personis adferre posse. Video etiam adsumta interdum nomina excellentium virorum ab iis, qui extra familiam erant. Illius ergo temporis more factum est, ut noster iste Anicius, Manlius, Torquatus, Severinus, Boëthius vocaretur, abavi, proavi, avi, patris nominibus conjunctis.

Primum ergo nomen referendum est ad ANICIOS, quorum genus antiquum & nobile non uno loco prædicat B. Hieronymus. Emicuit autem inter eos præ cæteris Boëthii nostri atavus Anicius Sextus Petronius Probus, cujus frequens est & honorata mentio apud Ammianum Marcellinum, Ausonium, Symmachum, inque Codice Theodosiano. Gessit enim Consulatum cum Gratiano Imperatore Anno Christi CCCLXXI: idemque quum in Italia Prætorio Præfectus esset, provincias, Insubrianam, Æmyliam, atque Liguriam cum insignibus Consularibus Ambrosio (ei qui postea Mediolanensis Ecclesiæ Episcopus factus est) administrandas dedit. Qui Hieronymum & Augustinum legunt, offendunt crebra Aniciorum familiæ elogia. Claudianus non dubitat illam cæteris omnibus Romæ viventibus nobilitate præferre.

— *Quemcunque requiris, inquit,*
Hac de stirpe virum, certum est de Consule nasci.
Per fasces numerantur avi, semperque renata
Nobilitate virent, & prolem fata sequuntur
Continuum simili servantia lege tenorem
Nec quisquam procerum tentat, licet ære vetusto
Floreat, & claro cingatur Roma Senatu,
Se jactare parem. —————

P R Æ F A T I O .

Fuere autem Anicio Sexto Petronio Probo filii duo , Probinus & Probus : filia unica , Turriana Anicia Juliana ; quæ nupta Q. Claudio Hermogeniano Olybrio , mater fuit Demetriadis , Christianorum Rhetorum præconiis decantatiffimæ virginis , utpote cujus in laudibus prædicandis certatim laborarint Pelagius monachus , Hieronymus presbyter , Augustinus Episcopus , & post illos Prosper quoque Aquitanicus ; quemadmodum matrem Julianam viduam celebrarunt idem ille Pelagius , Hieronymus , Augustinus. Hieronymi ad Demetriadem verba de genere Anica hæc sunt : Scilicet nunc mihi Proborum & Olybriorum clara repetenda sunt nomina , & illustris Anicii sanguinis genus , in quo aut nullus aut rarus erit , qui non meruerit Consulatum. Proferendus Olybrius , virginis nostræ pater , quem immatura morte subtractum Roma congemuit. Uxor Anicio illi fuit Faltonia Proba , dicta quoque ipsa Anicia , Consulis uxor , Consulum filia , Consulum mater , mulier erudita , cujus hodieque exstat Cento Virgilianus. Honores illius , quem dixi , Anicii indicant auctores à me citati , sed imprimis crebra inscriptiones Romæ. Unam tibi hoc tempore in medium proferemus , ex basi statuæ ipsi posita à filiis Probino & Probo.

**SEXTO. PETRONIO. PROBO. v. c.
 PROCONSULI. AFRICÆ. PRÆFECTO.
 PRÆTORIO. QUATER. ITALIÆ. ILLY-
 RICÆ. AFRICÆ. GALLIARUM. CONSULI.
 ORDINARIO. PATRI. CONSULUM.
 ANICIUS. PROBINUS. v. c.
 CONSUL. ORDINARIUS. ET. ANICIUS.
 PROBUS. v. c.
 QUÆSTOR. CANDIDATUS. FILII. MU-
 NUS. SINGULARI. RELIGIONE. DEBI-
 TUM. DEDICARUNT.**

*Cui similis etiam alia inscriptio conspicitur , posita ab Hermo-
 geniano Olybrio , & uxore Anicia Juliana.*

*Præcipuum autem familia Aniciæ decus fuit , quod Christi
 fidem*

P R Æ F A T I O.

*fidem amplexa , multis aliis Romæ exemplum dedit deserendi
Gentilissimi. Prudentius :*

Fertur enim ante alios generosus Anicius urbis
Illustrasse caput. Sic se Roma inclyta jactat.

Quin & Olybriaci gentisque & nominis hæres,

Abjectis fastis, palmata insignis ab aula ,

Martyris ante fores Bruti submittere fasces

Ambit, & Aufoniam Christo inclinare securim.

*Spectatur Romæ adhuc Anicii Petronii & Faltonia Proba se-
pulchrum, adeo magnificum, ut vix aliud splendidius credatur
in ea urbe exstare. Ejus inscriptionem unam carmine factam,
quia id meretur, & quia ad Aniciae gentis gloriam facit, ad-
ponam.*

Sublimes quisquis tumuli miraberis arces,

Dicas, quantus erat qui Probus hic situs est?

Consulibus proavis foceroque exconsule major,

Quod geminas consul reddidit ipse domos.

Præfectus quartum toto dilectus in orbe,

Sed fama emensus quicquid in orbe hominum est,

Æternos, heu, Roma tibi qui posceret annos,

Cur non vota tui vixit ad usque boni?

Nunc quum sexdenos mensis suspenderet annos

Dilectæ è gremio raptus in æthra Probæ.

Sed periisse Probum meritis pro talibus absit

Credas Roma tuum: Vivit, & astra tenet.

Virtutis, fidei, pietatis, honoris amicus,

Parcus opum nulli, largus at ipse fuit.

Solamen tanti conjunx tamen optima luctus

Hoc Proba fortita est, jungat ut urna pares.

Fælix! heu nimium fælix, dum vita maneret,

Digno juncta viro, digna simul tumulo.

*Atque hic quidem Anicius atavus fuit nostri Boëthii. Filii
istius Anicii (ut ante diximus) fuere Probus & Probinus. quorum
ille, Boëthii nostri abavus, tanta fuit per orbem universum vir-
tutis fama, ut Persæ duo potentissimi & sapientissimi (teste Pau-
lino*

P R Æ F A T I O.

lino in vita B. Ambrosii) Romam venerint, ipsius videndi ac salutandi gratia.

Hujus Probi filia nupta fuit Manlio Theodoro, quem codices quidam Mallium vocant; Et quia gens Manlia Torquata fuit, eo factum est, ut Boëthius noster dictus fuerit ANICIUS MANLIUS TORQUATUS. Fuit autem Manlius iste Boëthii nostri proavus: eumque Fasti Consulem signant cum Eutropio. Ejusdem Manlii memoria exstat apud Augustinum, qui matrem suam Monicam alloquens, His, inquit, temporibus (ut omittam ceteros) vir & ingenio & eloquentia, & ipsis insignis muneribus fortunæ, & quod ante omnia est, mente præstantissimus, Theodorus, quem bene nosti, id agit, ut & nunc, & apud posteros, nullus hominum de litteris nostrorum temporum jure conqueratur. Ejusdem Manlii Consulatum luculento carmine Panegyrico celebravit Claudianus, cujus in extrema parte, ubi vota sua exponit pro gente Manlia, quasi de Boëthio nostro vaticinatur. Sic enim cant:

Consul per populos idemque gravissimus auctor
Eloquii, duplici vita subnixus, in ævum
Procedat, pariter libris fastisque legendus.
Accipiat patris exemplum, tribuatque nepoti
Filius, & cœptis ne desit fascibus hæres.
Decurrat trabeata domus, tradatque secures
Mutua posteritas, servatoque ordine fati
Manlia continuo numeretur Consule proles.

Adhæsit autem genti Manliæ TORQUATORUM nomen, ex eo, quod T. Manlius L. F. A. N. Imperiosus, Sulpitio dictatore tribunum agens militum, Gallum provocantem singulari certamine prostravit, corporeque ejus ab omni alia vexatione intacto, unum torquem abstulit, eoque se induit, ut est apud Livium. Sic igitur, Boëthius noster ab atavo nomen habet Anicii, ab avo Manlii Torquati.

SEVERINI nomen unde tractum sit, video dubitari. Sunt qui ex gentis Manliæ severitate illud petitum existiment. Constatque, severam imprimis atque imperiosam hanc familiam fuisse.

P R Æ F A T I O.

fuisse. L. Manlius Titum filium suum, qui postea Torquatus dictus fuit, rus ab hominum conversatione relegavit: idem Dictator tanta severitate delectum habuit, ut Imperiosi nomen retulerit. Ipse T. Manlius Torquatus, filium suum, quod provocatus à Geminio Metio, duce Tusculanorum, ad dimicandum, se ignaro, descenderat, abripi à lictore, & in modum hostiæ, mactari jussit, satius judicans, patrem filio forti, quam patriam militaris disciplina exemplo carere: quo quidem functo Manlius usque adeo invisum se atque exosum juventuti Romana effecit, ut ipsi, de Latinis, Campanis, Sidicinis, Auruncis triumphum agenti, nemo adolescens nobilis obviam processerit. Ad hanc severitatem respexit Virgilius, quum scripsit,

————— Sævumque securi
Adspice Torquatum. —————

L. quoque Manlius Torquatus, is qui Consul cum Cn. Octavio fuit, filium suum, accusatum à Macedonum legatis, quod in Pratura sua provinciam pecunia spoliasset, vetuit in conspectum suum prodire, negans eum videri tali ingenio fuisse, quales ejus majores fuissent: quam quidem notam filius tam acerbè tulit, ut eadem nocte se laqueo interemerit. Ab hac igitur Manliæ gentis severitate credunt quidam Boëthium nostrum dictum fuisse SEVERINUM: quibus tamen ego adstipulari non possum; eo quod nusquam videam cognomen istud genti Manliæ tributum: nam Imperiosos quidem Manlios lego, Severos aut Severinos non lego. Et quia Severinorum familiam nobilem tunc temporis fuisse constat, quæ tamen non fuerit gentis Manliæ, malo ego ad Severinos illos nomen istud referre: Fuerunt autem hoc nomine Consules plures Fastis notati, sub Imperatoribus Leone & Zenone. Ac fieri potest, ut vel Manlii Theodori filia Severino alicui nupta fuerit, avo nostri Boëthii, vel filius Manlius adoptione transierit in familiam Severinorum, ex quo natus sit BOETHIUS, nostri Boëthii pater; is qui quum Præfecturam gereret Pratorii, à Valentiniano Imperatore una cum Aëtio Patritio innocens in Palatio interfectus est. Hic ille est, cujus mentionem facit in Chronico suo Cassiodorus.

Aëtius,

P R Æ F A T I O.

Aëtius, inquit, Patrius in Palatio manu Valentiniani III. Imperatoris extinctus est. Boëthius vero praefectus Pratorio amicis ejus circumstantibus interemptus. Hæc refert Cassiodorus ad Consulatum Aëtii & Studii, qui incidit in annum Christi CCCCLV. quo ipso anno Boëthius noster natus esse creditur. Eodem anno Fl. Anicius Petronius Maximus, qui Valentinianum, justo uxoris ab ipso vitiatæ dolore ardens, occidit, ejusque contra uxorem Eudoxiam stupravit; & imperium sibi vindicare conatus est, à Genserici militibus interemptus occubuit.

Referenda sunt igitur ad Boëthii majores, à quibus petita sunt ista nomina: Anicii, ad Anicium Petronium Probum atavum. Manlii Torquati, ad Manlium Theodorum proavum. Severini, ad avum Severinum. Boëthii ad patrem Boëthium. Duravit vero etiam post Boëthii & Theodorici obitum Aniciorum gens: Justinus enim & Justinianus Imperatores Anicii dicti sunt: Fratrem quoque Justiniani nomine Germanum, ait Jornandes, ducta Malhasuenta, Wittigis Gothi vidua, Aniciorum gentem cum Amale stirpe conjunxisse.

Prænomen Boëthii nulli libri præferunt. Mihi dubium non est, prænomen ipsi fuisse Flavii: ita enim vocari video in Actis Ecclesiasticis, quæ sic habent: Fl. Boëthio v. c. Consule, die III. Iduum Martiarum, in Basilica Constantiana, residente venerabili viro, Papa Felice, &c. Quæ verba ad primum Boëthii Consulatum referenda sunt.

Floruit autem Boëthius noster Theodorici Amali regis Ostrogothi temporibus. Hic ille est Theodoricus Theodemiri filius, qui delatum sibi à Zenone Imperatore Italia regnum, quod tunc quidem Odoacer Herulus occupaverat, cum ingentibus Ostrogothorum copiis invasit, ipsoque interfecto, regni Gothorum in Italia sedem Ravennæ fixit, atque inde toti Italia & Sicilia jus dixit, rescripta sua quaquaversum mittens, quorum magnam partem M. Aurelius Cassiodorus libris suis Variarum inseruit.

Fuit autem tempestas illa gravis admodum Romanæ urbi: nam inter tot magnos & præstantes viros quos adhuc habebat Respublica optimus quisque dignitatem Imperii & majestatem
summam

P R Æ F A T I O .

summam alio translata tacite indignabatur. Imperatoris enim sedem aulamque habebat Constantinopolis, quæ tunc nova Roma dicebatur. Italiam vero omnem occupatam primum à Vandalis, postea ab Herulis, tenebant tunc Gothi, qui regni sui sedem non Romæ, sed Ravennæ posuerant. Una in tanto dignitatis naufragio supererat tabula, Consulatus: sed & is quoque altera parte erat imminutus, quum à Constantini inde temporibus alter Consulatum Constantinopoli, alter Romæ designaretur.

Natus est Boëthius anno Christi (ut ante dixi) CCCCLV. hoc est, quinquaginta annis post captam ab Athalarico Gotho Romam. Ex quo apparet, non multo ipsum posteriorem fuisse Hieronymo & Augustino, quorum ætas incidit in extremos annos Anicii Petronii Probi. Coævus fuit Cassiodori, Cæsarii Arelatensis, Fulgentii, Virgilii, Prisciani, Victoris Africani, Sidonii Apollinaris, Sancti quoque Benedicti, à quo fertur in monte Casino una cum Tertullo Placidi monachi patre, Senatore Romano, mensæ monasticæ adhibitus.

Puerum Deus miris ingenii dotibus imbuerat: sed & aliis omnibus instruxerat rebus quæ ad vitam bene beateque degendam exoptari solent: Opes enim dederat, valetudinem, formam, amicos.

Sed, orbatum patre, amicorum fides atque industria ad Eruitionis & Sapientiæ templa perduxit. Missus est enim infans statim Athenas; ubi jam restaurata litterarum & Philosophiæ studia magno præstantissimorum ingeniorum confluxu atque ardore agitabantur. Ibi ille totos annos XVIII, cum aliorum Philosophorum, tum Aristotelis imprimis atque Euclidis & Ptolemai lectioni vacavit. Ac videtur quidem Eleaticæ primum, postea Academica, tandem vero Peripateticæ sectæ addictus fuisse. Huc illud refero quod initio hujus libri legitur: ubi Philosophia, Pœticas Musas apud Boëthium in carcere conspiciens, fingitur agere ferre illarum præsentiam, & dicere, Hunc vos, Eleaticis atque Academicis studiis innutritum, ausæ fuistis adire? Quod de annis XVIII Athenis exactis dixi, confirmatur ipsius Boëthii testimonio, ex libro de disciplina Scholarium: Exer-
cuit

P R Æ F A T I O.

cuit autem in prima illa atate studium Poëticae ; itaque ipse de se,

Carmina qui quondam studio florente peregi,
Flebilis, heu, mœstos cogor inire modos.

Sic ergo Boëthius pueritiam & juvenilem atatem consumpsit. Atque huc pertinent illa Fortuna ad ipsum verba : Quum te matris ex utero natura produxit, nudum rebus omnibus inopemque suscepi, meis opibus fovi, & , quod te nunc impatientem nostri facit, favore prono indulgentius educavi, & omnium quæ mei sunt juris adfluentia & splendore circumdedi.

Reversum Athenis in urbem, statim egregia animi virtus, moresque ad humanitatem facti commendavere præcipuis in Rep. Viris, qui juvenem ad summa natum ambire, & affinitates suas ipsi ultro etiam offerre non inhonestum sibi putavere. Duxit autem uxorem primam Elpidem Siculam, virginem nobilem, ex eaque duos filios Patritium & Hypatium suscepit. Fuit autem Elpis ista non probitatis tantum, sed etiam litterarum laude celebris, imprimisque Poëtica amans. Ejus creduntur esse Hymni duo, qui in Ecclesia canuntur, Aurea lux, & , Felix per omnes.

Elpidis istius quis pater fuerit, nescitur : prima illum dignitatis virum fuisse, constat ex iis quæ libro secundo Philosophia Boëthium alloquens dicit, Taceo, inquit, quod desolatum parente, summorum te virorum cura suscepit, delectusque in affinitatem Principum civitatis (quod pretiosissimum propinquitatis genus est) prius carus quam proximus fuisti. Quis non te felicissimum cum tanto splendore socerorum, cum conjugis pudore, tum mascula quoque prolis opportunitate, prædicavit.

Ita ille juvenis admodum admotus est præcipuis in Rep. honoribus, ac per eos tandem ad summum fastigium, hoc est, Consulatum, pervenit. Huc spectant illa Philosophiæ verba, Prætereo (libet enim præterire communia) sumptas in adolescentia negatas senibus dignitates. Incidit autem primus ille Boëthii Consulatus in annum Christi CCCCLXXXVII. quo anno, ut auctor est Casiodorus in Chronico, Odoacer Herulus Phœba Rugorum rege

P R Æ F A T I O.

rege victo captoque potitus est. Ex quo apparet, Boëthium ante occupatum à Theodorico regnum Italiae Consulem fuisse. Biennio enim post consulatum Boëthii ingressus est Italiam Theodoricus, & postea imperante Anastaso, Consuleque Albino Ravennam venit & Odacrem interemit.

Filii Boëthii Patritius & Hypatius annis XIII. post patrem Consules facti sunt. Fuit autem is annus à Christo nato quingentesimus, Regis Theodorici octavus. Scribit autem Castiodorus in Chronico, eo anno Theodoricum Romam cunctorum votis expetitum advenisse, & Senatum suum mira affabilitate tractasse, Romanæ urbi donasse annonas, atque admirandis mœnibus, deputata per annos singulos maxima pecuniæ quantitate, subvenisse. Hic ille est annus quo Boëthius noster filiis suis curules insidentibus, Theodoricum regem diserta admodum oratione in Curia laudavit: cui ille respondens, Senatum mira comitate appellavit, ac se dignitati & commodis ejus nunquam defuturum ostendit. Progressus tunc è Curia in Circum Theodoricus, ad locum qui Palma aurea dicebatur, concionem habuit ad populum cum Senatoribus in gradibus confidentem. Hic vero Boëthius, medius inter filios suos consistens, congiarium populo dedit. Profectus autem è Circo Theodoricus, triumphale epulum Senatoribus dedit, ac plebi Romanæ frumentum donavit. Quanta vero fuerit illius actus celebritas, ex eo cognosci potest, quod B. Fulgentius, qui tunc temporis nova Thrasimundi savitia exanimatus deserta Africa Romam venerat, pompam illam conspiciens, acclamationes audiens, ordinemque rerum admirabilem secum expendens exclamavit: Quam speciosa debet esse Ierusalem illa celestis, si sic fulget Roma terrestris? & si in hoc seculo datur tanti honoris dignitas diligentibus vanitatem, qualis honor & gloria tribuetur sanctis contemplantibus veritatem? Sed splendorem istius actus eleganter descripsit ipse Boëthius hujus operis libro secundo, ubi Philosophiam sic loquentem introducit: Siquis rerum mortalium fructus ullum beatitudinis pondus habet, poteritne illius memoria lucis quantalibet ingruentium malorum mole deleri, quum duos pariter liberos tuos domo provehi sub

* *

fre-

P R Æ F A T I O.

frequentia Patrum, sub plebis alacritate vidisti? quum eisdem in Curia curules insidentibus, tu Regiæ laudis orator, ingenii gloriam facundiaque meruisti? quum in circo duorum medius Consulum circumfusæ multitudinis expectationem Consularis triumphali largitione satiasti? Secundus Boëthii nostri Consulatus incidit in annum Christi DX. Theodorici Regis XVIII. Hoc anno Boëthius, Consul, Prædicamenta Aristotelis commentariis illustrare aggressus est. Testatur id ipse initio sui Commentarii. Etsi, inquit, nos curæ officii Consularis impediunt, quo minus in his studiis omne otium, plenamque operam consumamus; pertinere tamen videtur ad aliquam Reip. curam, elucubrata rei doctrina cives instruere, ne male de civibus meis merear, si, quum prisca hominum virtus urbium cæterarum in hanc unam Rempublicam Imperium transtulerit, ego, id saltem quod reliquum est, Græcæ sapientiæ artibus mores nostræ civitatis instruxero. Quare ne hoc quidem ipsum Consulis vacat officio; quum Romani moris semper fuerit, quod ubicumque gentium pulcherrimum esset atque laudabile, id magis ac magis imitatione honestare. Judicabat enim gravissimus vir, non posse à se tempus quod à Rep. vacuum habebat, melius collocari, quam si illud maximorum virorum, Catonis, M. Tullii, Senecæ, aliorumque exemplo, sapientiæ studiis, atque Aristotelis imprimis, Philosophorum maximi, lectioni, versioni atque explicationi tribueret. Nam & ipse à prima ætate illis studiis fuerat delectatus, & intelligebat, nihil esse, quo æque humana mens gaudeat, atque veri cognitio: & sperabat Romanam juventutem sua opera ad priscam illam virtutem posse excitari. Habebat autem Bibliothecam optimorum utriusque linguae librorum copia instructissimam, cujus parietes ebore ac vitro compti nitebant, neque in carcere postea quicquam tulit molestius, quam quod ea carere debuerit: quocirca ipse cum Philosophia sua de hac re ita in catenis conqueritur: Hæccine, inquit, est Bibliotheca illa, quam certissimam tibi sedem nostris in laribus ipsa delegeras? in qua mecum sæpe residens de divinarum humanarumque rerum scientia disse-
rebas?

P R Æ F A T I O.

Hiscæ igitur præsiidiis instructus Boëthius omnem Philosophiam Latinis litteris illustrare instituerat. Sic enim scribit: Ego omne Aristotelis opus quodcumque in manus venerit, in Romanum stylum vertens, eorum omnium commenta Latina oratione perscribam: ut siquid ex Logicæ artis subtilitate, vel ex Moralis gravitate peritiæ, & ex Naturalis acumine veritatis, ab Aristotele perspicuum est, id omne ordinatum transferam, atque id quodam lumine Commentariorum illustrem.

Hac ille contentione multa in universa Philosophia vel è Græcis vertit, vel ipse Latine scripsit.

I N L O G I C I S ista,

Ad Isagogen Porphyrii libros II.

Secundæ editionis librum I.

In Categorias Aristotelis libr. II.

In Librum $\alpha\epsilon\iota$ ἐπιπέλω. lib. I.

Editionis secundæ libros VI.

De Divisione librum I.

De Definitionibus librum I.

Ad Categoricos Syllogismos introductionis librum I.

In Topica Ciceronis libros VI.

De Differentiis Topicis libros IV.

De Syllogismo Categorico libr. II.

De Syllogismo Hypothetico libr. II.

I N R H E T O R I C I S,

De locis Rhetoricis libr. I.

I N A R I T H M E T I C I S,

Transtulit Nicomachum Arithmeticum Cassiodor. de Arith. Hanc apud Græcos Nicomachus diligenter exposuit: quem primum Madaurensis Apuleius, deinde magnificus vir Boëthius, Latino sermone translatum, Romanis contulit lectitandum.

De Arithmetica lib. II.

I N M U S I C A,

Transtulit Pythagoram Musicum.

Scripsit de Musica libros V.

P R Æ F A T I O.

I N G E O M E T R I A,

Transtulit Euclidem. Cassiodorus loquens de Geometria. Cujus disciplina, inquit, apud Græcos Euclides, Apollonius, Archimedes, nec non & alii scriptores probabiles exstiterunt: ex quibus Euclidem translatum in Romanam linguam idem vir magnificus Boëthius dedit, qui si diligenti cura relegatur, hoc quod de divisionibus prædictis apertum est, manifesta intelligentia & clara veritate cognoscetur.

Scriptit in Geometriam Euclidis libros tres.

De Quadratura circuli.

I N G E O G R A P H I A & A S T R O N O M I A,

Transtulit Ptolemaum Alexandrinum.

I N M E T A P H Y S I C I S,

De unitate & Uno lib. I.

I N M E C H A N I C I S,

Transtulit Archimedes Mechanicum. Edidit præterea Platonem à se versum. Epistolarum ad diversos librum I. Concordiam quoque Philosophiæ Aristotelicæ cum Platonis scribere adgressus est.

De hebdomadibus lib. I.

Crediderim etiam Romæ vel ipsum extra ordinem quosdam nobiles juvenes docuisse, vel docentibus aliis præfuisse, & varia omnis sapientiæ exercitia domi sua instituisse. Fuit enim tunc temporis ipsa etiam Roma litterarum, & Philosophiæ, & humaniorum disciplinarum artiumque celebritate clara: quemadmodum ex Rescripto Theodorici Regis ad Symmachum Boëthii socerum apparet: in quo ille Romam eloquentiæ vocat fecundam matrem, virtutumque omnium latissimum templum; vetatque, ne Valeriani liberi è Syracusana civitate studiorum causa Romam deducti, ipso inconsulto aut inscio ad patrem redeant.

Nota quoque exteris fuit Boëthii nostri eruditionis fama. Nam quum Theodoricus Francorum regi Chlodoveo, & Burgundionum regi Gundibaldo adfinitate junctus esset, quod illius quidem sororem Audastledam uxorem ipse duxisset, alteri vero ipse filiam elocasset, forte evenit, ut Gundibaldus, qui Ravennæ so-

cerunt

P R Æ F A T I O.

cerum inviserat, Romam quoque excurreret, urbis fama, & Boëthii nominis celebritate excitus. cui quum Boëthius inter alia mechanici operis organa ostendisset horologia duo, quorum alterum in Sphæra mobili cursum Solis significabat, alterum aquis stillantibus indicabat horarum spatia, cujusmodi Græci clepsydras vocant, obstupefactus eorum conspectu homo Barbarus, simulatque in suum regnum reversus est, missis legatis petiit à Theodorico ejusmodi ad se horologia transmitti. Theodoricus Boëthium ut talia ad fini suo concinnaret, rogavit; concinnata vero misit. Exstant ejus apud Cassiodorum Epistola duæ, harum rerum testes, quas operæ pretium est cognoscere, tum ad confirmandam fidem eorum quæ dixi, tum quia eximiam continent Boëthii prædicationem. Audi ergo quid priore Epistola Theodoricus scribat: Burgundionum Dominus à nobis magno opere postulavit, ut horologium quod aquis sub modulo fluentibus temperatur, & quod Solis immensi comprehensa illuminatione distinguitur, cum magistris rerum ei transmittere debemus. * * * * Merito siquidem respicere cupiunt, quod legatorum suorum relationibus obstupescunt. Hoc te, multa eruditione saginatum, ita nosse didicimus, ut artes, quas exercent vulgariter nescientes, in ipso disciplinarum fonte potaveris. Sic enim Atheniensium Scholas longe positas introisti, sic palliatorum choris miscuisti togam, ut Græcorum dogmata doctrinam feceris esse Romanam. Didicisti enim, qua profunditate cum suis Speculativa cogitetur; qua ratione Activa cum sua divisione discatur: deducens ad Romuleos Senatores quicquid Cecropida mundo fecerant singulare. Translationibus enim tuis Pythagoras Musicus, Ptolemæus Astronomus leguntur Itali: Nicomachus Arithmeticus, Geometricus Euclides, audiuntur Ausoniis: Plato Theologus, Aristoteles Logicus, Quirinali voce disceptant: Mechanicum etiam Archimædem Latialem Siculis reddidisti. Et quascumque disciplinas ved artes fecunda Græcia per singulos viros edidit, te uno auctore, patrio sermone Roma suscepit: quos tanta verborum luculentia reddidisti claros, tanta linguæ proprietate conspicuos, ut potuissent & illi opus tuum præferre, si utrumque didicissent.

P R Æ F A T I O.

Tu artem prædictam, ex disciplinis nobilibus natam, per quædrifarias Mathesis januas introisti. Tu illam in Natura penetrabilibus confidentem, auctorum libris invitantibus, cordis lumine cognovisti. * * *. Hæc quia studiosius te legisse comperimus, prædicta nobis horologia quantocius transmittere maturabis; ut te notum in illa parte mundi facias, ubi aliter pervenire non poteras. Agnoscant per te exteræ gentes, tales non habere nobiles, quales leguntur auctores. Quoties non sunt credituræ quod viderint? Quoties hanc veritatem lusoria somnia putabunt? Et quando fuerint à stupore conversi, non audebunt se æquales nobis dicere, apud quos sciunt sapientes talia cogitasse.

In Epistola Theodorici ad Gundibaldum Burgundionum regem leguntur ista. Quapropter salutantes gratia consueta, per harum portitores, præsentia vestra, horologia, cum suis dispositioribus, credidimus destinanda; Unum, in quo humana solertia videtur colligi, quod totius cali noscitur spatia pervagari; aliud, ubi Solis meatus sine Sole cognoscitur, & aquis guttantibus horarum spatia terminantur. Habetote in vestra patria, quod aliquando vidistis in civitate Romana. Dignum est, ut nostris bonis vestra gratia perfruatur, quæ nobis etiam ad finitatem conjungitur.

Sed &, citharædum missurus Theodoricus ad Chlodoveum Francorum regem, Boëthium nostrum consuluit, deditque ipsi curam deligendi alicujus idonei. Apparet id ex epistola ipsius Theodorici ad Boëthium, in qua hæc leguntur: Quum Rex Francorum, convivii nostri fama pellectus, à nobis citharædum magnis precibus expetisset, sola ratione complendum esse promisimus, quod te eruditionis Musica peritum esse noveramus. Adjacet enim vobis, doctum eligere, qui disciplinam ipsam in arduo collocatam potuistis attingere.

Idem quoque ad Chlodoveum (quem Cassiodorus Luduin vocat) victoria Alemannica elatum scribens, eum, ut moderatione & clementia victos sibi devinciat, hortatur, ac tandem addidit, Citharædum etiam arte sua doctum pariter destinavimus expetitum, qui ore manibusque consona voce cantando, gloriam vestra potestatis oblectet: quem ideo fore credimus gratum, quia

P R Æ F A T I O.

ad vos eum iudicastis magno opere dirigendum. Hæc igitur studia fuere Boëthii.

Quæ dum tractat, eripitur ipsi morte Elpis, fida curarum, & gaudiorum, & studiorum sociæ. Ejus Epitaphium (incertum, scriptumne à Boëthio, an alio ab aliquo) tale legitur :

Elpis dicta fui, Siculæ regionis alumna,

Quam procul à patria conjugis egit amor.

Quo sine mœsta dies, nox anxia, flebilis hora,

* * *

Porticibus sacris jam nunc peregrina quiesco

Judicis æterni testificata thronum.

Defuncta Elpide, Boëthius secundam uxorem duxit, Symmachii Senatoris & Consularis viri filiam Rusticianam, ex qua duos filios paterni avitque ingenii speciem præferentes suscepit. Atque hos quidem Consulares vocat, non quod Consules fuissent, sed quod viro Consulari essent progeniti.

Sequitus est postea Boëthii tertius ultimusque Consulatus, quem ille cum Symmacho socero suo gessit, anno Christi DXXII, ætatis suæ LXVII. Ad eum vero petendum, ut & alios quoque honores, non ambitio Boëthium, aut lucri spes, sed bonorum commune studium impulit. Ac videtur Symmachum quidem Consulem dedisse Senatus Romæ novæ, Boëthium vero Senatus Romæ veteris. Huic Symmacho Boëthius libellum inscripsit à se compositum de S. Trinitate adversus Nestorii & Eutychetis errores. Fuit enim S. Theologiæ imprimis studiosus Boëthius; ac tunc quidem eo impensus, quod videret Orthodoxam de S. Trinitate sententiam vehementer ab Ostrogothis, Arianis, ipsorumque rege Theodorico oppugnari. Scripsit ergo de Unitate Trinitatis, Utrum Pater, Filius, & Sp. Sanctus de divinitate substantialiter prædicentur. Præterea, de Fide, ad Joannem Diaconum: & de duabus in Christo naturis: Sed Boëthius editis istis operibus odium sibi Theodorici Regis conflagavit, & in suspicionem apud ipsum venit capti de mutando Reip. statu, & vindicanda in libertatem Italia, consilii. Nec defuere, qui hac

P R Æ F A T I O.

occasione in ipsum aperte insurgerent, Consulisque authoritatem aperte oppugnarent: quibus omnibus Boëthius, fretus recti animi conscientia, fortiter sese opposuit, neque est veritus, pro tuenda Rep. & privatōrum civium jure, inimicitias potentiorum suscipere.

Primum ergo Conigastum exactorem reprehsit, miserorum civium fortunas nefarie invadentem. neque id semel tantum fecit, suo Consulatu, sed sapius. Postea Triguillam, Regia domui præfectum, ab incepta, jamque perpetrata injuria, revocavit. Bona & innocuos cives, quos infinitis calumniis effrenis Gothorum avaritia divexabat, objecta periculis nominis sui auctoritate protexit. Provincialium quoque fortunas privatis præfectorum rapinis & publicis vectigalibus pessumdari, apud Regem Theodoricum questus est. Quumque acerba fame fervente, gravis atque inexplicabilis indicta cœemptio profligatura Campaniam provinciam videretur, ipse communis commodi causa certamen adversus præfectum Prætorii suscepit, & Rege ipso cognoscente pro Campanis acriter contendit, & ne cœemptio illa exigeretur, orationis suæ vi effecit. Paulinum, Consularem virum, cujus opes Palatina hircines jam spe atque animo exsuxerant, faucibus accusatorum famelicis eripuit. Albinum quoque, & ipsum virum Consularem, Cypriani delatoris accusatione pressum, defendit Verona, derivato etiam in se Cypriani odio: quumque Rex ipse majestatis crimen, in Albinum delatum, ad universum Senatum transferre conaretur, faceretque pro uno reos plures, Boëthius noster ingenti cum securitatis suæ periculo Senatum omnem gravissima oratione defendit. Sed audiamus gesta à se in suo Consulatu referentem Boëthium. Suscepta sunt mihi cum improbis graves inexorabilesque discordia: & , quod conscientia libertas habet, pro tuendo jure sprete potentiorum semper offensio. Quoties ego Conigastum in imbecillis cujusque fortunas impetum facientem obvius excepi? Quoties Triguillam regia præpositum domus ab incepta perpetrataque jam prorsus injuria dejeci? Quoties miseros, quos infinitis calumniis impunita Barbarorum semper avaritia vexabat, objecta periculis auctoritate protexi?

Nun-

P R Æ F A T I O.

Nunquam me ab jure ad injuriam quisquam detraxit. Provincialium fortunas tum privatis rapinis, tum publicis vectigalibus pessumdari, non aliter quam qui patiebantur, indolui. Quum acerbæ famis tempore gravis atque inexplicabilis indicta cœmtio profligatura inopia Campaniam Provinciam videretur, certamen adversum præfectum Prætorii communi commodi ratione suscepi, Rege cognoscente contendi, ne cœmtio exigeretur, evici. Paullinum, Consularem virum, cujus opes Palatini canes jam spe atque ambitione devorassent, ab ipsis hiantium faucibus traxi. Ne Albinum Consularem virum præjudicatæ accusationis pœna corrigeret, odiis me Cypriani delatoris opposui. Satisne magnas in me videor exacerbasse discordias?

Hiscæ à Boëthio tempore sui Consulatus gestis, quum Regis & aulicorum odia in ipsum flagrarent, sequente anno, qui in Fastis Maximum Consulem habet, accusatus est à Basilio, Opilione, & Gaudentio, hominibus flagitiose improbis, & (quia ipsi impium quoque Arii dogma ad exemplum sui regis sequebantur) Orthodoxo nomini insensissimis. Ex his Basilius olim regio ministerio depulsus, in delationem Boëthii aris alieni necessitate, & spe Regii favoris, descendit: Opilio vero & Gaudentius, qui ob multa flagitia exilio destinati, adium sacrarum, ad quas confugerant, se præsidio tuebantur, (etsi Rex dixisset, nisi intra præstitutum diem Ravenna excederent, futurum, ut extracti è templis, frontibus suis inusti urbe pellerentur) simulatque Boëthii accusationem professi sunt, (quod quidem eopse die quo Rex id ipsis comminatus fuerat, accidit) repente admissi, auditi, in gratiam Regis recepti, ac pristina dignitati restituti sunt. Summa vero accusationis, vel delationis potius, hæc fuit: Quod Boëthius salvum Senatum, ejusque auctoritatem, esse voluisset. Quod delatori obstitisset, ne documenta adferret, quibus Senatum reum læsæ majestatis probaret. Quot restitutionem Imperii Romani molitus fuisset; ad cujus capitis confirmationem ipsi litteras quasdam tanquam à Boëthio scriptas proferebant, quum essent à se confictæ. Dicebant etiam, Boëthium ob ambitum dignitatis conscientiam suam sacrilegio polluisse. Theodoricus autem Ostrogothorum Rex,

P R Æ F A T I O.

qui hætenus, etsi ab Ecclesia sententia disideret in articulo de Sancta Trinitate, æquum se atque humanum Orthodoxis præbuerat, ab hoc inde tempore capit ingenium à clementia ad crudelitatem, & ab humanitate consueta ad barbariem tyrannidemque transferre, sive blandientis fortuna aura elatus, sive odio eorum quos intelligebat à sua sententia in Religione alienos, sive quod ab illis prætextu Religionis propaganda & oppugnanda hæreseos mutationem Reip. metuebat. Tantum enim falsis accusationibus & fictis criminibus tribuit fidei, ut Boëthium, quo vix alius, sicut antea intelleximus, ipsi fuerat dilectior, etiam inson-tem condemnarit, & publicatis ejus bonis omnibus, Ticinum (quod posteriores Papiam vocaverunt) relegarit, quingentis, ut ipse conqueritur, ab urbe passuum millibus. Ipse ait, se bonis omnibus pulsum, dignitatibus exutum, existimatione fœdatum, ob beneficium supplicium retulisse, & ob studium propensius in Senatum morti proscriptionique damnatum fuisse.

In hoc carceris pedore, remotus à bibliotheca, pressus catenis, non fuit otiosus, neque dolori succubuit, sed medicinam petiit ex studiis sapientiæ, quæ sola animi agritudinem lenire potest, & in summis malis sola est viri boni hæreditas. Primum ergo scripsit, ad exemplum Socratis, Apologia, vel defensionis suæ librum, contra falsas malevolorum accusationes: id enim ipse indicat his verbis. Cujus rei seriem atque veritatem, ne latere posteris queat, stylo etiam memoriæque mandavi. Scripsit quoque in eodem carcere ad Symmachum librum de S. Trinitate, quo sententiam B. Augustini breviter expressit. Scripsit leniendo dolori suo libros istos quinque de Consolatione Philosophiæ. Neque vero opus ille totum, prout instituerat, absolvit: habeo enim certissima argumenta, quibus possum evincere, propositum Boëthio fuisse, ex doctrina quoque Christiana ea superioribus addere, quibus ad considerationem æternæ vitæ animus humanus attolli posset. Nam primum, non est verisimile partem istam à Christiano homine, mortem ob oculos habente, fuisse præteritam; eumque qui de S. Trinitate in carcere scripsit, consolationem in adversis non petiisse ex disciplina Christi, & doctrina rerum credenda-

P R Æ F A T I O.

rum ac sperandarum libris sacris explicata. Deinde ipse, Philosophica ista proponens, pollicetur quadam altiora. Hæc, inquit, nondum morbi tui remedia, sed adhuc contumacis adversus curationem doloris fomenta quadam sunt. Nam quæ in profundum sese penetrent, quum tempestivum fuerit, exponam. Videsne N. Iu. Sapientiam ipsi promittere majora quadam, & efficaciora? Adhæc, libro quarto Boëthius, Philosophiam compellans, eam vocat veri præviam luminis: non igitur in parte illa statuit subsistere, sed progredi ulterius ad majus lumen. Jam, quod paullo post dicitur, Decursis omnibus quæ præmittere necessarium puto, viam tibi, quæ te domum revehat, ostendam. Pennas etiam tua menti, quibus se in altum tollere possit, affigam, ut perturbatione depulsa, sospes in patriam, meo ductu, mea semita, meis etiam vehiculis, revertaris. Nemo non videt, rerum tractandarum propositionem hisce verbis contineri. Promittit autem, se primum præmissurum quadam, postea se quadam subjuncturum. Quæ præmissurum se ait, habemus: alteram partem desideramus, in qua erat ostensurus viam quæ hominem domum, id est, in calum, ducat; quæque pennas ipsius menti affixura erat, quibus se in altum posset tollere, atque ita sospes in patriam, hoc est, calum, reverti. Ex his apparet, libros istos nondum esse perfectos. Sed quid cesso valido & inconcussa autoritatis argumento idem probare? In initio libri quinti sic loquitur Boëthius de Philosophia. Dixerat, orationisque cursum ad alia quadam tractanda & expedienda vertebat: Quanam? illa scilicet, quæ ex Christiana religionis mysteriis peti possunt; quum Boëthius sermonem injicit de Casu, De Libero arbitrio, & Concordia Præscientiæ divinæ cum libertate arbitrii, quæ tractatio usque ad finem libri sese extendit. Sequitur igitur, nondum id quod docere instituerat, plene esse absolutum, sed desiderari partem illam quæ viam ad calum monstrat, quæ ex sola Christi doctrina peti debet. Indicat hoc ipsum clarius postea Philosophia, quum ait: Festino debitum promissionis absolvere, viamque tibi qua in patriam reveharis, aperire. Hæc autem etsi perutilia cognitu, tamen à proposito nostri tramite paulisper aversa sunt; verendumque est, ne devius
fati-

P R Æ F A T I O.

fatigatus, ad emetiendum rectum iter sufficere non possis. Devia vocat disputationem de Casu, de libertate arbitrii humani, & Concordia divinæ præscientiæ cum libertate arbitrii. Emissio autem recti itineris, & via quæ in patriam ducit, quam nos desideramus, erat futura pars illa propria Christianitatis, in qua Philosophia ipsum per infamiam, accusationes, carceres, mortem, omniaque adversa duxisset ad vitam æternam, & beato Christi Servatoris, ac Prophetarum atque Apostolorum choro conjunxisset.

Neque vero quia Christi, & Apostolorum non meminit in his libris Boëthius, propterea minus efficax consolatio ejus videri debet, quandoquidem ea ipsa quæ dicuntur, vera, & scripturis divinis sunt congrua. Magis autem æstimanda est divina veritas ex ratione, quam ex verbis hoc aut illo modo prolatis. Ratio enim semper uniformis est, verba pro scribentis aut loquentis arbitrio mutari possunt. Joannes Sarisberiensis, vir, etiam quum de nugis scribit, gravissimus; Licet, inquit, liber ille verbum non exprimat incarnatam, tamen apud eos qui ratione nituntur, non mediocris auctoritatis est, quum ad reprimendum quemlibet exulceratæ mentis dolorem, congrua cuique medicamenta conficiat.

Cætera quæ ad Boëthii nostri in carcere Ticinensi agentis statum conditionemque pertinent, possunt intelligi ex sermone Philosophiæ ad Boëthium. Viget, inquit, incolumis, illud pretiosissimum generis humani decus, Symmachus socer, &, quod vitæ pretio non segnis emeret, vir totus ex sapientia virtutibusque factus, suarum securus, tuis ingemiscit injuriis. Vivit uxor, ingenio modesta, pudicitia pudore præcellens, &, ut omnes ejus dotes breviter includam, patri similis. Vivit, inquam, tibi que tantum, vitæ hujus exosa, spiritum servat, &, (quo uno felicitatem minui tuam vel ipsa concefferim) tui desiderio lacrymis ac dolore tabescit. Quid dicam liberos Consulares, quorum jam, ut in id ætatis pueris, vel paterni, vel aviti specimen elucet ingenii. Atque hæc quidem ita sese habent. Nunc ea videamus, quæ ad ipsius obitum faciunt.

P R Æ F A T I O.

Praerat in Oriente rebus humanis Justinus Imperator, ipse etiam ex gente Anicia. vocatus enim fuit FL. ANICIUS JUSTINUS, atque ita nomen ejus numi referunt. Hunc necesse est cognatum fuisse nostro Boëthio. Proposuit autem Justinus Edictum, ut Arianorum Ecclesia ubique Catholicis cederent. Per id agre tulit Theodoricus Italiae Rex, quod & ipse Arianus esset, & toti sectae faveret. Is idcirco Joannem Episcopum Romanum Constantinopolim misit, qui ipsius verbis Imperatorem Justinum moneret, ut ereptas Arianis in Gracia & Asia Ecclesias restitueret, neque ullum ipsis negotium faceretur: sin minus, se eadem omnia Catholicis in Italia illaturum, quae Arianis intelligeret in Asia omnique Gracia facta esse. Profectus ad Justinum Joannes Papa, non paruit Regis mandatis, sed, ex consilio & jussu Justiniani, quacumque iter fecit, Ecclesias omnes sententiae Orthodoxae consecravit. Itaque reversum Theodoricus Ravennam à se evocavit, una cum Symmacho. Boëthii socero: atque illic primum Joannem, tanquam reum majestatis, carceri inclusum, fame, siti, aliisque incommodis interemit: postea etiam Symmachum, ut conscium rerum adversus Arianos gestarum; ac tandem quoque Boëthium, quem ille Ticini, resecta in carcere cervice, occidi jussit, anno Christi DXXXVI, qui Theodorici regis fuit XXXIV. Justiniani Imperatoris nonus, Boëthii vita LXXXI. Joannis Papae ultimus, & Felicis primus. Ostenditur hodieque Ticini Turris lateritia, in qua Boëthius detentus in vinculis fuit. Corpus ejus cives in templo B. Petri condidere, sub calo aureo, sacello B. Augustini, qua parte in aditum templi adscensus incipit, estque ejus monumento insculptum hoc Epitaphium:

Mæoniæ & Latine linguæ clarissimus, & qui

Consul eram, hic perii, missus in exilium.

Sed quem mors rapuit, probitas evexit ad auras.

Et nunc fama viget maxima, viget opus.

Nec superfuit diu Joanni, Symmacho, Boëthio, Theodoricus, ipso enim illo anno mortuus est.

Post obitum ejus Amalifuenta, Theodorici filia Athalarici mater,

P R Æ F A T I O.

mater, vidua Eutharici, omnes Boëthii statuas prostratas Romæ erexit, & heredibus patrimonium incolume reddidit. Theodobatus quoque Rex, quem Amalifuenta soror ad regnum promoverat, Maximum quendam, ex gente Anicia ad Primiceriatus provehens dignitatem, adscivit in regię stirpis conjugium, ut est apud Cassiodorum lib. X. Ep. XI.

Denique ducentis septuaginta post annis, hoc est, anno Christi CMXCVI, Otho III, Augustus, ossa Boëthii, sepulchro, in quo eum in diem usque abdita jacuerant, educta, elevari, & in tumba marmorea exaltari fecit. In cujus rei memoriam Gerbertus, is qui Rhemensis Archiepiscopatu abdicato Episcopus Ravennas ac tandem Pontifex Max. adsumpto nomine Sylvestri II. factus est, hoc carmen eo tempore condidit.

Roma potens, dum jura suo declarat in orbe,
 Tu pater & patrię lumen Severine Boëthi
 Consulis officio rerum disponis habenas,
 Infundis lumen studiis, & cedere nescis
 Græcorum ingeniis: sed mens divina coërcet
 Imperium mundi. Gladio bacchante Gothorum
 Libertas Romana perit. Tu Consul & exsul
 Insignes titulos præclara morte relinquis.
 Nunc decus Imperii, summas qui prægravat artes,
 Tertius Otho sua dignum te judicat aula,
 Æternumque tui statuit monumenta laboris,
 Et bene promeritum meritis exornat honestis.

Exposui breviter, Nob. I. ea quę de vita Fl. Anicii Manlii Torquati Severini Boëthii dicere habui. Superest ut de hoc opere pauca subjiciam. Sunt quidem omnes Boëthii libri graves & eruditi. sed in his, de Consolatione Philosophia, nescio quomodo noster auctor seipsum vicerit. Ac puto, homines, quo sunt morti viciniore, eo plus experiri in se divinitatis; eoque communem vitę ordinem egressos, majora dicere, facere, videre, cogitare, quam in omni vita acta fecerint. quę res ingens momentum habet ad probandam immortalitatem animorum. Boëthius igitur in carcere animum suum à rebus aliis omnibus abductum revocavit ad

P R Æ F A T I O.

ad considerationem Beatitudinis; scripsitque Consolationem istam verbis sententiisque ita numerosam, ut nihil possit concipi elegantius. Accipe Julii Casaris Scaligeri iudicium, ex ipsius Hypercritico. Boëthii Severini ingenium, eruditio, ars, sapientia, facile provocat omnes auctores, sive illi Græci sint, sive Latini. Sæculi barbarie ejus oratio soluta deterior invenitur; at quæ libuit ludere in Poësi, divina sane sunt: Nihil illis cultius, nihil gravius; neque densitas sententiarum, Venerem, neque acumen abstulit ardorem. Equidem censeo, paucos cum illo comparari posse. Valla docet illum latine loqui; at Vallam Boëthius bene sapere.

Forma libri est Dialogistica, non $\mu\omicron\nu\omicron\pi\rho\acute{o}\sigma\omega\pi$: & in Dialogo ipso non interloquuntur nuda persona, sed intercedit sæpe ipse Boëthius, narrans multa, & filo orationis suæ consuens atque contexens ea, quæ à se, quæque à Philosophia differuntur. Dictio est varia, modo soluta, modo pedibus adstricta; ipse pro sam vocat & metrum.

Libri sunt quinque: Primus habet querelam & lamentationem Boëthii, ex collatione status prioris cum præsentem.

II. Secundo libro applicat Philosophia leviora quadam fomenta, docetque, injuste Boëthium de fortuna queri.

III. Tertius liber certiora continet adversus animi ægritudinem remedia, & rejecta falsa felicitatis specie, veram beatitudinem ostendit.

IV. Quartus docet, Omnes malos infelices & imbecilles esse, Bonos vero semper beatos & potentes, Deo cuncta regente. Hic agitur de Providentia & Fato; doceturque, nullam esse fortunam malam.

V. Quintus est de Casu, de libertate arbitrii, & Concordia libertatis cum præscientia divina.

Quibus si sextus accessisset de vita aterna, in quo ostendisset, ad vitam illam contendentibus ferenda esse multa adversa, exemplo Christi, Prophetarum, Apostolorum, haberemus plenam & consummatam adversus omnia hujus vitæ mala consolationem.

Habes,

P R Æ F A T I O.

Habes, Nobilissime juvenis, ea quæ ad aureolum hunc Boëthii libellum præmittenda duxi: Hæc autem sub tuo nomine publice conspici volui, ut exstaret aliquod mei in te adfectus, amicitiaque ab utroque avo, patreque insuper, & patruo, viris omni seculorum memoria dignissimis, ad te usque cum vero cultu derivata, testimonium. Si jam hæc usui non sunt, proderunt forte olim. Non debet autem te offendere, quod partes docendi Boëthius tribuat Philosophiæ; neque enim vel alienum est à Philosophiæ munere, tractare res divinas; vel proprium ejus, tractare tantum res profanas. Omnis veri consideratio pertinet ad Philosophum. Philosophatur Physicus de rebus naturalibus; Ethicus de moribus; Mathematicus de quantitibus; Metaphysicus de supernaturalibus; Theologus de rebus divinis. Nulla veri consideratio à Philosopho aliena; nulla non ejus propria est. Philosophatur Paulus, philosophantur Propheta; Ipse etiam Dominus noster in divinis suis & salutaribus concionibus philosophatur. Quæ quum ita sint, cogita, Philosophiam nostram, dum adversus animi aegritudinem remedia proponit, proprio suo fungi munere; & Boëthium nostrum æstima, vel propter se, vel propter me, vel propter remedia adversus ancipites humanæ vitæ casus. Vale.

ALIIQUOT

ALIQVOT SCRIPTORVM
EJVSDEM ÆTATIS
A C
RECENTIORVM,
D E

BOETIO TESTIMONIA.

I.

ENNODII *Episcopi Ticinensis Epist. XIII. lib. VII.*
B O E T I O.

U in me, emendatissime hominum, dignaris prædicare virtutes, quem in annis puerilibus sine ætatis præjudicio, industria fecit anti-
quum: qui per diligentiam implet omne quod cogitur; cui inter vitæ exordia ludus est lectionis assiduitas, & deliciae fudor alienus. in cujus manibus duplicato igne rutilat, qua veteres face fulserunt. nam quod vix majoribus circa extremitatem vitæ contigit, hoc tibi abundat in limine.

EJVSDEM *Epist. I. lib. VIII. eid. COS. fact.*

OPTIMÆ spei plenus, cui fautum cupio, ad curam officii epistolaris adspiro. Decet enim vestris fascibus hac præfatione delibari; & inter purpuras possessoris luce crescentes, qualicumque non abstinere colloquio. Numquid solius doctrinæ beneficiis amor agnoscitur, nec fas esse credendum est, prodire in medium desideria rusticantis? Simplicius innotescunt vota nullo peritiæ velata præstigio. Ergo nos hoc fumus ore, quod pectore. non amara præcordiorum delenificis possumus mutare sermonibus. pudens laudator est, cui in concinnatione blandimenti dicenda mens suggerit. Deo ergo omnipotenti gratias, qui in vobis, dum vetera familiæ vestræ bona custodit, nova

multi-

T E S T I M O N I A

multiplicat; & quod plus est apice dignitatis, dignos facit esse culminibus. Redditur quidem vestræ gloria ista origini, sed quod est clarius, merito impetrante personæ. Fuerit in morem veteribus, curulium celsitudinem campi sudore mercari, & contemptu lucis honorum luce fulgere; sed aliud genus virtutis quæritur, postquam præmium facta est Roma victorum. Noster candidatus post manifestam decertationem, debitum triumphum, dum nunquam viderit bella, sortitur. Judicio exigit laureas, & congregari non necessarium duxit armatis. Inter Ciceronis gladios & Demosthenis enituit, & utriusque propositi acumina, quasi natus in ipsa artium pace, collegit. Nemo dissonantiam Atticæ perfectionis metuat & Romanæ; nec præcipua gentium bona in societatem dubitet convenire. Unus es qui utrumque complecteris, & quicquid viritum distributum poterat satis esse, avidus maximarum rerum possessor includis. Eloquentiam veterum, dum imitaris, exsuperas. dicendi formam doctissimis tribuis dum requiris. Est apud me epistolæ vestræ, quæ hujus rei fidem faciat, veneranda compositio. Utinam quæ à vobis diriguntur, tam essent crebra, quam suavia! Dicatis forsitan, Par fuit propinquum laudare, in commune augmentum laborantem. quia non est proprium, quod quasi singulariter videtur palmata conferre. Venit ad me equidem portio de curuli; sed si mihi conceditis, plus erigor de genio & studiis sublimati. Interdum accesserunt ista de casibus, soli contigerunt illa virtuti. prope inops ad scipionem adducitur suffragii Consularis, qui tantum de parentibus gloriatur. Tibi utrumque in peculio est, Latiaris scientia, & vena purpurarum.

CASSIODORI *Epist. XLV. lib. I.*BOETIO V. INL. PATRICIO THEO-
DERICUS REX.

SPERNENDA non sunt quæ à vicinis regibus præsumptionis gratia postulantur ; dum plerumque res parvæ plus prævalent præstare, quam magnæ possunt obtinere divitiæ. Frequenter enim quod arma explere nequeunt, oblectamina suavitatis imponunt. Sit ergo pro repub. & cum ludere videmur. nam ideo voluptuosa quærimus, ut per ipsa, seria compleamus. Burgundionum itaque dominus à nobis magnopere postulavit, ut horologium, quod aquis sub modulo fluentibus temperatur, & quod solis immensi comprehensa illuminatione distinguitur, cum magistris rerum, ei transmittere deberemus. quatenus impetratis delectationibus perfruendo, quod nobis est quotidianum, illis videatur esse miraculum. merito siquidem respicere cupiunt, quod legatorum suorum relationibus obstupescunt. Hoc te, multâ eruditione saginatum, ita nosse didicimus, ut artes, quas exercent vulgariter nescientes, in ipso disciplinarum fonte potaveris. Sic enim Atheniensium scholas longe positus introisti ; sic palliatorum choris miscuisti togam, ut Græcorum dogmata doctrinam feceris esse Romanam. Didicisti enim, quâ profunditate cum suis partibus speculativa cogitetur : quâ ratione Activa cum sua divisione discatur ; deducens ad Romuleos senatores, quicquid Cecropidæ mundo fecerant singulare. Translationibus enim tuis Pythagoras musicus, Ptolemæus astronomus leguntur Italis. Nicomachus arithmeticus, geometricus Euclides audiuntur Aufoniis. Plato theologus, Aristoteles logicus Quirinali voce disceptant. Mechanicum etiam Archimedem Latialem Siculis reddidisti : & quascumque disciplinas vel artes fœcunda Græcia per singulos viros edidit, te uno au-

T E S T I M O N I A

ctore, patrio sermone Roma suscepit. quos tantâ verborum luculentiam reddidisti claros, tantâ linguæ proprietate conspicuos, ut potuissent & illi opus tuum præferre, si utrumque didicissent. Tu illam in naturæ penetralibus confidentem, auctorum libris invitantibus cordis lumine cognovisti; cui ardua nosse usus miracula, monstrare propositum est, molitur ostendere quod obstupescant homines evenisse: miroque modo naturis conversis facti detrahit fidem, cum ostendet ex oculis visionem. *Et paulo post,* Quale est hoc homini etiam facere, quod vel intellexisse potest esse mirabile? Quare cum vos ornet talium rerum prædicanda notitia, horologia nobis, publicis expensis, sine vestro dispendio, destinate. Primum sit, ubi stilus diei index, per umbram exiguam horas consuevit ostendere. Radius itaque immobilis & parvus, peragens quod tam miranda magnitudo solis discurrit, & fugam solis æquiparat, quod motum semper ignorat. Inviderent talibus, si astra sentirent, & meatum suum fortasse deflecterent, ne tali ludibrio subjacerent. Ubi est illud horarum de lumine venientium singulare miraculum, si has & umbra demonstrat? Ubi prædicabilis indefecta rotatio, si hoc & metalla peragunt, quæ situ perpetuo continentur? O artis inæstimabilis virtus quæ dum se dicit ludere, natura prævalet secreta vulgare! Secundum sit, ubi præter solis radios hora dignoscitur, noctes in partes dividens: quod ut nihil deberet astris, rationem cœli ad aquarum potius fluentia convertit; quorum motibus ostendit, quod cœlum volvitur; & audaci præsumptione conceptâ, ars elementis confert, quod originis conditio denegavit universæ disciplinæ, cunctus prudentium labor naturæ potentiam, ut tantum possint nosse, perquirat. Mechanisma solum est, quod illam ex contrariis appetit imitari, &, si fas est dicere, in quibusdam etiam nititur velle superare. Hoc enim fecisse dignoscitur Dædalum volare. hoc ferreum Cupidinem in Dianæ templo sine aliqua alligatione pen-

pendere. hoc hodie facit muta cantare, insensata vivere, immobilia moveri. Mechanicus, si fas est dicere, pene socius est naturæ; occulta referans, manifesta convertens, miraculis ludens, ita pulchre simulans, ut quod compositum non ambigitur, veritas æstimetur. Hæc quia studiosius te legisse comperimus, prædicta nobis horologia quanto citius transmittere maturabis, ut te notum in illa parte mundi facias, ubi aliter pervenire non poteras. Agnoscant per te exteræ gentes, tales nos habuisse nobiles, quales loquuntur auctores. Quoties non sunt credituri qui viderint: quoties hanc veritatem lusoria somnia putabunt. Et quando fuerint à stupore conversi, non audebunt se æquales nobis dicere, apud quos sciunt sapientes talia cogitasse.

EJUSDEM *Epistola XL. lib. II.*

BOETIO PATRICIO THEODORICUS REX.

CUM Rex Francorum, convivii nostri famâ pellectus, à nobis cytharædum magnis precibus expetisset, solâ ratione complendum esse promisimus, quod te eruditionis musicæ peritum esse noveramus. Adjacet enim vobis doctum eligere, qui disciplinam ipsam in arduo collocatam, potuistis attingere. Quid enim illa præstantius, quæ cœli machinam sonorâ dulcedine modulatur, & naturæ convenientiam ubique dispersam virtutis suæ gratiâ comprehendit? *Et paulo post*: Sed quoniam nobis facta est voluptuosa digressio (quia semper gratum est de doctrinâ colloqui cum peritis) cytharædum, quem à nobis diximus postulatum; sapientia vestra eligat præsentem tempore meliorem; facturus aliquid Orphei, cum dulci sono gentilium fera corda domuerit. Et quantæ nobis gratiæ fuerint actæ, tantæ vobis ex nostra æquabili compensatione referentur, qui & imperio nostro paretis, &, quod vos clarificare possit, efficitis.

PROCOPII *Hist. Gothica lib. i.*

Σύμμαχος ἢ Βοέπιος, ὁ τότε
 γαμβρός, διατεταγμένος μὲν τὸ ἀνέκα-
 ρην ἡσίου. πρώτων ἢ βαλῆς τῆς Ρω-
 μαίων ἢ ὑπάτου ἐξήνισθω. ἀμφω
 τὸ φιλοσοφίαν ἀσκήσαντες, καὶ δικαιο-
 συνῆς ἐπιμελησαμένω ἐδένος ἡσόν.
 πολλοῖς τε αὐτῶν καὶ ξένων χρημα-
 σι τῶν δωρεῶν ἰασαμένω. καὶ δό-
 ξης ἐπὶ μέγα χαρήσαντες, ἀνδρας
 ἐς φθόνον τὰς πικροτάτας ἐπηρεα-
 γέτω. εἷς δὲ συρφάντεςσι Θεοδω-
 ρίχῳ ἀναπειθεῖς, ἀπὲ νεωτέροις
 παρὰ μισθῶν ἐχρησθέντες τῶν ἀνδρῶν
 τέτρω ἐκτενε, καὶ τὰ χρηματὰ ἐς
 τὸ δημόσιον ἀνάγραψα ἐποίησα-
 το. Δειπνῆντι ἢ οἱ, ὀλίγαις ἡμέ-
 ραις ὕστερον, ἰχθύῳ μεγάλης κε-
 φαλῶ οἱ θεράποντες παρεπίθεσαν.
 αὐτῇ Θεοδωρίχῳ ἔδωκε κεφαλὴν
 Συμμαχῆος νεοφωγῆος εἶναι, καὶ
 τοῖς μὲν ὀδῶσιν ἐς χαίτην τὸ κῆρυξ
 ἐμπιπρησῆς, τοῖς ἢ ὀφθαλμοῖς βλο-
 συρῶν ἢ καὶ μανικῶν ὀρώσιν, ἀπὸ
 λῆν πὶ οἱ ἐπιπλεῖσον ἐάκη. πε-
 δῆς ἢ τῆς τέρας τῶν ὑπερβάλ-
 λων πρηθῶς, καὶ ῥιγῶσας ἐντό-
 πως. ἐς κοίτην τῶν αὐτῶ ἀπεχώ-
 ρησε δρόμων. τριβῶναι τε πολλὰ
 οἱ ἐπιβῆναι κελύσας, ἡσύχαζε.
 μὲν ἢ, ἀπάντα ἐς Ἐλπίδιον τῆς ἰα-
 τρῶν τὰ ζυμπεσόντα ἐξενεγκῶν, τῶν
 ἐς Σύμμαχον τε καὶ Βοέπιον ἀ-
 μαρτῆσαι ἐκλαίεν. ἀποκλαύσας ἢ
 καὶ περὶ αὐτῶν τῆς συμφορῆς, ἢ
 πολλῶν ὕστερον ἐπελάττηεν. ἀδικη-
 μα τῶν πρώτων καὶ τελευτῶν
 ἐς τὰς ὑπερήχους τὰς αὐτῶ δόξους.
 ὅπῃ δὲ ἢ διεβολησὶν, ἀσπίρ
 εἰώθη τῶν περὶ τῶν ἀνδρῶν γνώσιν
 ἡγεῖται.

Symmachus, & ejus gener, Boë-
 tius, Patricii, alto majorum san-
 guine, principes vero senatus Ro-
 mani, & Consules fuere, Philoso-
 phiæ & æquitati supra cæteros
 mortales studuerant, multisque e-
 genis tum Romanorum, tum ex-
 ternorum opibus suis subvenere.
 Hi ad ingentem gloriam evecti, de-
 terrimos quosque in sui invidiam
 concitarunt. quibus delatoribus
 Theodoricus rex persuasus, viros
 clarissimos perinde ac res novas
 molientes occidit, eorumque bona
 omnia publicavit. Sed paucis post
 diebus cenanti illi cum ingentis
 piscis caput ministri adposuissent,
 illud Theodorico visum est caput
 esse Symmachi nuper occisi, den-
 tibus quidem in inferius labrum
 impactis, oculis vero torve & furi-
 bunde intuentibus minari sibi plu-
 rimum videbatur. Unde prodigii
 novitate perterritus, membrisque
 præter modum tremebundus &
 horrens, in lectum citato gradu se
 recepit. identidemque sibi togarum
 vim magnam ingeri jubendo pau-
 lum quievit. Elpidio deinde Me-
 dico omnibus, quemadmodum ac-
 cidissent. explicatis, in Symmachum
 Boëtiumque patratum à se scelus
 deflebat, quo denique deplorato, ex
 accepta calamitate dolore ingenti
 adfectus, haud longe post moritur.
 cum primum hoc, & ultimum in-
 jurix exemplum in sibi subjectos
 idcirco exercuisset, quia non, uti
 consueverat, diligenter pervefiga-
 tâ causâ, in tantos viros animad-
 verterat.

EJUSDEM

EJUSDEM *lib. III. ejusd. Histor.*

Καὶ ἐχ' ἤκιστα Ῥυστικιστῶν, τῇ
 Βοετίῳ μὲν χαριετῇ ἡθορομῶν, παιδι
 ἢ Συμμαχίῳ, καὶ τῶν ἑσίων ἀεί
 τοῖς δεομῶν ἀπολεινομῶν, δέλων
 τὴν καὶ ἀρροικῶν ἀμπερομῶν ἰμῶνα,
 ἀπὸς τῶν πολεμίων ἄρῶν ἢ ἄλλο π
 ἢ ἀναγκάσιων αἰταρομῶν βίβιν. ἔς τε
 πᾶς οἰκίας ἀειόοντες, καὶ πᾶς ἡύ
 ρας ἔς ἀεί κῆποντες, τρεφῶν δι
 δόνα σφισιν ἰδίοντες, ἢ φέροντες
 αὐτοῖς αἰχμῶν τῶν ἔργων. καὶ Γότ
 θοὶ μὲν Ῥυστικιστῶν κτείνον ἐν ἀποδῆ
 ἰποῖοντες. ἐπικαλῶντες, ἐπὶ δὲ χρε
 ματῶν ἀπολεινομῶν τοῖς τῶν Ῥωμαίων
 στρατῶν ἄρχοις, πᾶς Θεοδορείου εἰκό
 νας ἀποφθείρει, τῶν φόνων ἀμυνο
 μῶν Συμμαχίῳ τε τῶν πατρῶν καὶ τῶν
 Βοετίῳ τῶν ξυνοικήσιων. Τωπίλας
 ἢ ἐδὲν ἄχαρι παθεῖν αὐτῶν ξυ
 νῶρησιν, ἀλλ' αὐτῶν τε καὶ πᾶς ἄλ
 λας ἀπάνας ὑβρείας ἐκτὸς διεφύ
 λαξε.

Unde vel Rusticianæ Boëtii quon
 dam uxori, & Symmachi filiæ, id
 reliquum fuit ad vitam, & ad mi
 seriam: cum ut servili & ru
 stico habitu induta, quæ egentibus
 facultates suas erogaverat, panem,
 cæteraque ad victum necessaria ab
 hostibus mendicaret. domos enim
 circumeundo, foresque oppulsan
 do, cibum dari sibi suppliciter pre
 cabantur, nil profus his ignomi
 niæ ea re adferente. Et certe Go
 thi in Rusticianæ mortem conspi
 raverant, illi objicientes, quod
 exercitus Romani ducibus pecu
 nias largiens, Theodorici statuas
 disturbasset, eadem Symmachi pa
 tris Boëtiique mariti ultra. Totilas
 tamen nulla hanc affici injuria per
 misit, sed eam aliasque omnes
 ab contumelia immunes conserva
 vit.

PAULUS DIACONUS *lib. VII. ad Eutropii
 historiam addito.*

Dum hi, Ioannes Papa, Theodorus, Importunus, &
 Agapitus consulares viri, aliusque Agapitus patritius, ad
 Iustinum Legati, in itinere demorantur, Theodericus ra
 bie suæ iniquitatis stimulatus, Symmachum exconsulem
 ac patritium, & Boëtium senioerem & exconsulem Catho
 licos viros gladio trucidavit.

I V.

MARII *Episc. Chronico.*

Iustino II. & Opilione COS. IND. II. hoc est anno

DXXIV,

Eo anno interfectus est Boëtius patricius in territorio Me
 diolanense.

Probo juniore & Philoxeno IND. III. id est anno DXXV.

His COS. occisus est Symmachus Patricius Ravennæ.

*** 4

V. ANA-

V.

ANASTASII *Bibliothecar. in Ioanne I.*

EODEM tempore cum hi suprascripti, id est Papa Joannes cum Senatoribus, Theodoro exconsule, Impertuno exconsule, Agapito exconsule, (Agapito patritio defuncto Theſſalonicæ) poſiti eſſent Conſtantinopoli, Theodoricus rex hæreticus tenuit duos ſenatores præclaros, & exconſules Symmachum & Boëtium, & occidit, interficiens gladio.

V I.

ADONIS *Viennensis in Chronico.*

QUI cum rediens, *Ioannes Papa*, Ravennam veniſſet, Theodoricus eum cum comitibus cæteris carceris afflictione peremit, invidia ductus, quia Catholicæ pietatis deſenſor Juſtinus eum honorifice ſuſcepiffet. Quo tempore Symmachum atque Boëtium conſulares viros pro Catholica pietate idem Theodoricus occidit.

V I I.

AIMOINI *de geſtis Franc. lib. II. cap. I.*

ALIOS quoque qui cum eo, *Ioanne Papa*, fuerant partim igne cremavit, partim variis pœnis interfecit. inter quos Symmachum patritium & Boëtium ejus generum poſt carceris cuſtodiam, gladio puniri juſſit. Qui, videlicet Boëtius, quam diſertus fuerit in literis ſæcularibus, quàmque fuerit Catholicus, ex ejus comprobatur codicibus. Teſtatur hoc Arithmetica, nec non Dialectica, ipſa etiam omnium animis gratiſſima Muſica ab eo tranſlata, & Latinorum jamdudum eam deſiderantium auribus delectabiliter infuſa. Porrò ejuſdem de ſanctæ Trinitatis conſubſtantialitate liber, liquido oſtendit quam eximius ſuo, ſi licuiſſet, tempore ſanctæ Eccleſiæ colonus exſtitiffet.

VIII.

JOANNIS *Saresberiensis Episc. Carnot.*
Policratici lib. VII. cap. XV.

SI mihi non credis, liber de Consolatione Philosophiæ revolvatur attentius, & planum erit hæc in contrarium cedere. Et licet liber ille Verbum non exprimat incarnatum, tamen apud eos, qui ratione nituntur, non mediocris auctoritatis est; cum, ad reprimendum quemlibet exulceratæ mentis dolorem, congrua cuique medicamenta conficiat. Nec Judæus quidem nec Græcus sub prætextu religionis medicinæ declinet usum, cum sapientibus in fide, & in perfidia desipientibus sic vividæ rationis confectio proficiat artificiosa, ut nulla religio quod miscet abominari audeat, nisi quis rationis expers est. Sine difficultate profundus est in sententiis, in verbis sine levitate conspicuus, orator vehemens, efficax demonstrator. Ad id quod sequendum est, nunc prolabitur suadens, nunc quasi stimulo necessitatis impellens.

*** 5

THEO-

THEODORI PULMANI
CRANEBURGII

D E

METRIS BOETHIANIS
LIBELLUS,

ENERA metrorum, quibus in libris de Consolatione Philosophiæ usus est Boëthius, sunt sex & viginti, Metrum primum, Dicolon distrophon: constat enim heroico, & pentametro: quo bis utitur.

LIB. I. MET. I.

*Carmina qui quondam studio florente peregi,
Flebilis, heu, mastos cogor inire modos.*

V, 1 *Rupis Achamenia scopulis, ubi versa sequentum
Pectoribus figit spicula pugna fugax.*

- vv - vv - vv - vv - vv --

- vv - - - - vv - vv -

II Monocolon. Versus est dactylicus Alcmanius tetrameter hypercatalectus: qui constat cæsura semiquinaria heroica, dactylo, & spondeo, sive trochæo: quo semel utitur.

I, 2 *Heu, quam præcipiti mersa profundo.*

- - - vv - - vv - -

III Dicolon distrophon. Primus quisque versus est dactylicus. Secundus Alcmanius dactylicus tetrameter acatalectus, qui quatuor dactylis componitur: interdum tamen, præterquam in quarta regione, spondeum admittit. Utitur hoc metro semel.

I, 3 *Tunc me discussa liquerunt nocte tenebra,
Luminibusque prior rediit vigor.*

-- -- -- -- - vv -- ,

- vv - vv - vv - vv

IV Monocolon. Versus est dactylicus Phalæcius pentameter hendecasyllabus, constans spondeo, dactylo, & tribus trochæis: quo bis utitur.

I, 4 *Quisquis composito serenus aro.*

- - - vv - v - v - -

III, 10 *Huc omnes pariter venite capti.*

-- - vv - v - v - -

Heic vero in prima regione non numquam pro spondeo trochæum invenies.

V Monocolon. Versus est anapæsticus Pindaricus dimeter acatalectus, constans anapæsto: recipit tamen spondeum & dactylum: non numquam proceleusmaticum, sed rarius. Utitur hoc carminis genere quinquies.

T H. P U L M A N U S

II, 3 *Cum polo Phæbus roseis quadrigis
Lucem spargere cœperit.*

- u - - - uu - u - -
- - - uu - uu

xI Dicolon distrophon. Primus quisque versus est jambicus Anacreontius dimeter catalecticus, constans tribus pedibus & syllaba. Primo enim loco habet jambum vel spondeum, secundo jambum, tertio jambum vel spondeum. Secundus, Pherecratius: de quo IX. carminis genere diximus. Hoc metro semel utitur.

II, 4 *Quisquis volet perennem
Cautus ponere sedem.*

- - u - u - u
- - - uu - -

xII Monocolon. Versus est anapæsticus Partheniacus dimeter catalecticus. In prima & secunda regione anapæstum, vel spondeum recipit, tertia solum anapæstum, postea superest syllaba. Hoc carminis genere bis utitur.

II, 5 *Felix nimium prior atas.*

III, 5 *Qui se volet esse potentem.*

- - uu - uu - -

xIII Monocolon. Versus est dactylicus Sapphicus pentameter acatalectus: de quo paullo ante X. carminis genere memoravimus. Hoc carmine bis utitur.

II, 6 *Novimus quantas dederit ruinas.*

IV, 7 *Bella bis quinis operatus annis.*

Hoc Adonio terminavit.

- u - - - uu - u - -
- uu - u

xIV Dicolon distrophon. Primus quisque versus est jambicus Archilochius senarius acatalectus, imparibus locis recipiens interdum anapæstum, in fine Pyrrhichium, vel spondeum. Secundus est jambicus Archilochius dimeter acatalectus. Hoc metro semel utitur.

II, 7 *Quicumque solam mente præcipiti petit
Summumque credit gloriam.*

- - u - - - u - uu - uu
- - u - - - uu

xV Monocolon. Versus est dactylicus Ithyphallicus tetrameter acatalectus, constans tribus dactylis, & Pyrrhichio: quo semel utitur.

III, 1 *Qui serere ingenuum volet agrum.*

- uu - uu - uu uu

xVI Dicolon distrophon. Primus quisque versus est jambicus senarius acatalectus: de quo XIII. carminis genere diximus. Secundus est elegejacus pentameter. Hoc metro semel utitur.

III, 3 *Quam-*

DE METRIS BOETHIANIS.

III, 3 *Quamvis fluente dives auri gurgite
Non expleturas cogit avarus opes.*

-- v - v - v - - - vv
-- - - - vv - vv -

XVII Dicolon distrophon. Primus quisque versus est dactylicus Phalæcius pentameter hendecasyllabus. Heic jambum pro spondeo in prima sede positum reperies. Secundus Archilochius, vel, ut aliis placet, Alcmanius tetrameter acatalectus, constans duobus dactylis & totidem trochæis: quo metro semel utitur.

III, 4 *Quamvis se Tyrio superbus ostro
Comeret, & niveis lapillis.*

-- -vv -v -v --
-vv -vv .v --

XVIII Dicolon distrophon. Primus quisque versus est dactylicus Alcmanius trimeter hypercatalectus, constans tribus pedibus heroici versus, & syllaba: ita tamen, ut non sit ex metris spondeis. Secundus est Pherecratius, de quo supra IX. carminis genere memoravimus, Hoc metro semel utitur.

III, 6 *Omne hominum genus in terris,
Simili surgit ab ortu.*

-vv -vv --v
vv -vv --

XIX Monocolon. Versus est jambicus Anacreontius dimeter catalecticus: qui constat ex anapæsto, duobus jambis, & syllaba. Hoc semel utitur.

III, 7 *Habet omnis hoc voluptas.*

vv -v -v -

XX Dicolon distrophon. Primus quisque versus est Asclepiadeus: de quo IX. carminis genere diximus. Secundus est jambicus Archilochius dimeter catalecticus: cujus XIV. metri genere meminimus. Hoc carmine semel utitur.

III, 8 *Eheu, quam miseros tramite devio
Abducit ignorantia!*

-- -vv -vv -v -
-- v - - vv

XXI Monocolon. Versus est heroicus hexameter: quo semel utitur.

III, 9 *O qui perpetua mundum ratione gubernas.*

-- -vv -- -vv -vv --

XXII Dicolon distrophon. Primus quisque versus est dactylicus Alcmanius tetrameter acatalectus: cujus III. metri genere mentionem fecimus. Secundus est jambicus Archilochius dimeter acatalectus: de quo supra XIV. carminis genere diximus. Hoc metro semel utitur.

TH. PULMANUS DE METRIS BOETHIANIS.

IV, 1 *Sunt etenim penna volucres mihi,
Qua celsa conscendant poli.*

- u u - - - u u - u u
- - u - - - u -

xxiii Dicolon distrophon. Primus quisque versus est trochaicus Alcmanius dimeter acatalectus. Recipit locis imparibus trochæum, tribrachyn, non numquam dactylum: paribus vero cum supradictos, tum etiam spondeum & anapæstum. Secundus Pherecratius: cujus ante IX. carminis genere meminimus. Hoc metro semel utitur.

IV, 2 *Quos vides sedere celso
Solii culmine Reges.*

- u - u - u - -
u u - - u u - -

xxiv. Dicolon distrophon. Primus quisque versus est dactylicus Phalæcius pentameter hendecasyllabus: de quo supra XVII. metri genere diximus. Secundus est elegeiacus. Hoc metro semel utitur.

IV, 4 *Quid tantos iuvat excitare motus,
Et propria fatum sollicitare manus?*

- - - u u - u - u - u
- u u - - - - u u - u u -

xxv. Dicolon distrophon. Primus versus mistus videtur ex Sapphico & Alcmanio, constans trochæo, spondeo, vel dactylo, cum syllaba, dactylo & spondeo, vel trochæo. Secundus est Alcaicus tetrameter jambicus, constans ex penthemimere jambica, dactylo, & spondeo. Quid si hunc dixerimus compositum ex Alcaico dimidiato & dimidiato Alcmanio? Hoc carminis genere semel utitur.

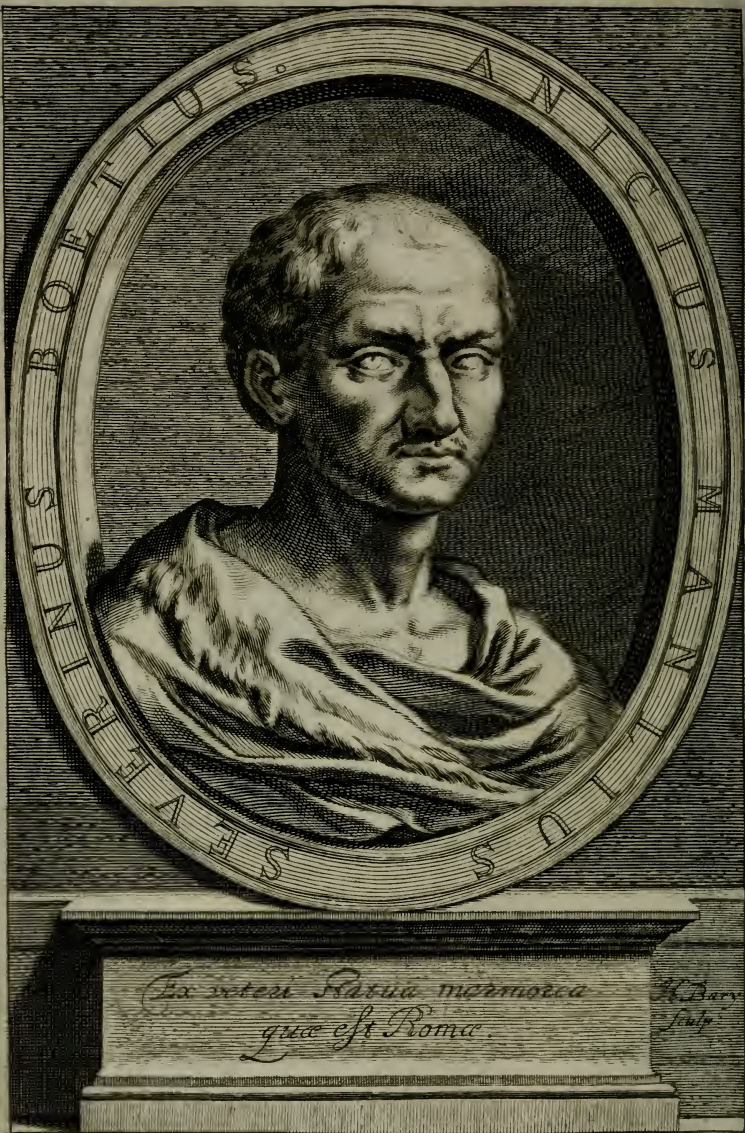
IV, 5 *Si quis Arcturi sidera nescit
Propinqua summo cardine labi.*

- - - - - u u - u
u - u - - - u u - -

xxvi Monocolon. Versus est dactylicus Archilochius, constans tetrametro bucolico, & tribus trochæis: quo semel utitur.

V, 5 *Quam variis terras animalia permeant figuris!*

- u u - - - u u - u u - u - u - u

*Ex veteri Statua marmorea
quae est Romae.*

*H. Barry
Sculpt.*

F

ANICII MANLII SEVERINI
B O E T I I
CONSOLATIONIS
PHILOSOPHIÆ
LIBER I. INCIPIT.

A R G U M E N T U M L I B R I .

Apparet Philosophia Boëtio, ac Musas fugat. quæ, ab illo agnita, sapientum virorum simili discrimine oppressorum, eum exemplo consolatur. exponit ille merita sua in senatum senatoresque, ac in ipsam Italiam. tum accusationis seriem atque exsili sui causam aperit, vitæ factorumque suorum innocentiam probans. mox de injuria sibi illata & laesa nominis dignitatisque existimatione queritur. postremo quæ sint mentis ejus perturbationes earumque origo, inquirat Philosophia; quod nimirum est subjectum totius reliqui operis.

M E T R U M I .

*Armina qui quondam studio florente peregi,
Flebilis, heu, maestos cogor inire modos.
Ecce mihi laceræ dictant scribenda Camena,*

Et

A N I C I I .] Anicii, florentis jam olim reip. Ro. temporibus, clari atque illustres habiti sunt; L. enim Anicius Gallus Lucii filius, Marci nepos de Illyriis & eorum rege Gentio triumphavit prætor an. urb. D. LXXXV. & L. Anicius Gallus Lucii fil. Lucii nepos conf. fuit, collega Cor. Cethego an. urb. DXCIII. Anicius Cerealis sub Nerone conf. designatus. Ex ea familia primus ille Christianus senator Anicius Julianus. ex ea v. c. Probus sub Valentiniano præfectus prætorio; ejusque filii Anicius Hermogenian. Olybrius, Probinus & Probus. ex ea Anicius Faustus, Anicius Maximus Boëtii ætate, omnes diversis temporibus consules, cæterique plures, quos recensere singulos; operæ longioris esset. Nomen autem hoc, Boëtii præsertim sæculo, celebratum est, ob Anicium illum Julianum, qui, quemadmodum Flavius Constantinus primus

imperatorum, ita primus senatorum Romanorum Christianus fuit. Unde postea omnes ferè imperatores Flavii, sicut & senatores Anicii, affectata primaria illa familia, cognominabantur; ut Romanorum Græcorumque fasti annotant & vetera monumenta loquuntur. Aniciorum, Proborum scilicet & Olybriorum splendorem, Secundinus ad D. Augustinum scribens notat, cum ait, *Ego namque fateor, non tali diligentia, nec tanta industria Anicianæ domus micare marmora, quanta tua scripta prælucent eloquentia.* quod & S. Gaudentius sermone de Machabæis confirmat. *Anicios, inquit apud Cassiodorum [epist. xv. lib. x.] rex Theodahadus, penè principibus patres ætas prisca progenuit. familiam, inquit paulo post [epist. sequenti] toto orbe prædicatam.* Vallinus.

A N I C I I *Manlii Torquati.*] Phœbus Ecclesiasticæ historiæ Illustrissimus

Baronius lucem dabit. Ann. VI. de Boëtio scribens: *Nobilitate generis nulli secundus, prognatus nimirum ex antiqua Manlii Torquati familia, & eo qui Christianitate resplenduit Amicio gaudens atavos; adolescens Athenas, in quibus fuerant litteræ Philosophicæ restituta, perit, ubi varia Philosophia per se jlgans dogmata, Aristotelicis tandem sese totum addixit, toto illo decem & octo annorum curriculo, quibus est moratus Athenis. testatur id quidem ipse in libro quem edidit de disciplina scholarum, prope finem. c. IV. Bernart.*

MANLI SEVERINI.] Utramque familiam videtur sanguine aut affinitate attingisse. Illa, à primis etiam reip. temporibus clara & patricia, consules & dictatores tulit. Hæc, Boëtii præsertim atate, duos consules, patrem anno Christi CDLXI, filium anno CDLXXXII. Romanis dedit. *Vallin.*

BOËTII.] Serius nomen istud apud Romanos notum, atque nisi me conjectura fallit, ex Oriente Latio donatum est. Postquam enim apud Bizantium imperii sedem constituere imperatores, Græcæ familiæ miscuere se Romanis; unde prout quæque illustres fama viros tulit, ita nepotibus aut in eam ascitis nomen dedit. Porro cum Boëtii (hæc enim fuit veterum olim lapidum vetustiorumque dehinc omnium codicum scriptura) seu Boëthii plures fuerint; ut aliorum, qui penè omnes Græci fuerunt, memoriam omittamus, nostros tantum, hoc est, Romanos, hoc veluti stemmate recensebimus, ut referatur fuisse,

I. BOËTIUS V. C. sub Valentiniano Præfectus Prætorio, in ejusdem palatio unà cum Aëtio amico, anno Christi CDLIV. trucidatus, ut meminere Victor Tuneti, Marcellinus Comes, & Cassiodorus in Chronicis. Paul. Diaconus lib. xv. qui *senatorem nobilissimum* vocat.

II. ANIC. MANL. FLAV. BOËTIUS, nostri pater, anno CDLXXXVII. Consul. Cujus Synodus Romæ eod. an. coacta mentionem facit. Eumque Onuphr. Panvinius in Fastis, nostri patrem fuisse existimat, licet illi non Flavii, sed Severini, prænomen adscribat. Nos quoque in hoc inclinamus, quòd nimirum ab En-

nodio epist. I. lib. VIII. Boëtio nostro fuisse dicatur *vena purpurarum*. Prope inops, inquit, ad scipionem adducitur *susfragii Consularis*, qui tantum de parentibus gloriatur. Tibi utrumque in peculio est, *Latinaris scientia, & vena purpurarum*. Vena purpurarum, quia nempe pater, ut & multi alii majores, Consul fuerat. quia & mater fortasse illi ex Severinis Consularibus fuit. Sæpe enim ex avo materno sibi prænomen asciscabant. Porro *venam* dixit Ennodius, hoc est, parentum sanguinem, eo sensu quo Focas Grammaticus, Virgilii patrem designavit his verbis,

— *Quis non miracula rerum
Hæc stupeat? Divæ partus de paupere
vena
Emicuit.*

III. ANIC. MANL. SEVERIN. BOËTIUS Patricius primum, deinde Consul anno DX. postremo Magister Officiorum. summus utriusque Philosophiæ, ac Theologiæ, Mathematicarumque disciplinarum antistes. Quem multis elogiis, iisque clarissimis, idem ipse rex Theodericus ornavit, qui occidit. cujus mortem miraculis illustrem, is ipse, qui imperavit, flevit, ut Cassiodorus lib. I. variar. & Procopius lib. I. hist. Gothicæ auctores certissimi testantur. Quem celebrat Ennodius propinquus multis epistolis. Cujus & meminere auctor hist. Miscellæ lib. xv. Paul. Diaconus lib. XVII. Anastasius bibliothecar. in Joanne I. atque alii multi. Cujus filius fuit,

IV. ANIC. MANL. SEVERIN. BOËTIUS, qui puer cum Symmacho fratre item puero natu majore, Consul fuit ordinarius anno DXII. Quem ingenio excelluisse testatum lib. II. Consol. modestissimus pater reliquit.

EXCONS. ORD.] Non amplius quam semel, anno videlicet DX. Neque enim Boëtii consulatus ille anni CDLXXXVII. nostri fuit, ut multi existimaverunt, sed patris. Ejus neque ipse meminit, data non semel occasione, nec propinquus Ennodius, gratulatus illi de unico ejus Consulatu anni DX. longiore epistola, primi illius memoriam alioqui non omisurus.

EXMAG. OFF.] Monuerat jam olim Jo. Bernartius cod. MS. optimum Berchemianum, quo usus fuerat, titulum hunc prætulisse, cui nos quoque consentire alterum Thuanum, & S. Victoris item alterum, optimæ notæ libros permonemus. Fuit igitur Magister Officiorum Boëtius, & quidem suo maximo malo. Cum enim, inter cætera hujus magistratus munia, incumberet illi aulicos seu Palatinos penè omnes Officiales seu Ministros, Fabricarumque armorum per provincias Præfectos judicare, & querelis provincialium acceptis, de iis ad principem, cujus in aula versabatur, referre; dum æquitati studet vir sapientissimus, Gothorum aulicorum potentia tunc & avaricia, in miseros Italos favientium, sceleratorumque omnium inimicitias incurrit. Utque se eum magistratum gessisse invitum lib. III. Consol. ipse refert, cum alioquin recusanti grave periculum immineret; ita, ut eo minimè ad factum aut injuriam fundum se ostendat, quæ causa non recusandi ejus fuerit, sic lib. I. subjungit, Philosophiam compellans: *Atqui tu hanc sententiam Platonis ore sanxisti, Beatas fore republicas, si eas vel studiosi sapientia regerent, vel earum rectores studere sapientia contigisset. Tu ejusdem viri ore hanc sapientibus capessendæ reip. necessariam causam esse monuisti, ne improbis flagitiosisque civibus, urbium relicta gubernacula, pestem bonis ac perniciem inferrent. Hanc igitur auctoritatem secutus, quod à te inter secreta otia didiceram, transferre in actum publicæ administrationis optavi. Tu mihi, & qui te sapientium mentibus inseruit, Deus, conscii, nullum me ad magistratum, nisi commune bonorum omnium studium, detulisse. inde cum improbis graves inexorabilesque discordiæ, & quod conscientia libertas habet, pro tuendo jure sprete semper potentiorum offensio. Quæ omnia haud dubiè eo magistratu abs se facta fuisse innuit; Adjutoremque, sic enim vocabatur, qui eo absente judicabat & jus dicenti aderat, sibi fuisse in eo Decoratum, nequissimum hominem lib. III. conqueritur. De quo eo loci. Non igitur absurdum fortasse fuerit, si*

quis supra pro *nullum me ad Magistratum*, reponat, *nullum me ad Magistratum*. ut & lib. III. gerere *Magisteriatum*. Ea enim dignitas passim Magisteria, Magisteriatum, Magisterium; & qui gerit, Magister appellatur.

PATRICII.] Ut discretè affirmat Ennodius Patrenesi didascalica, *Est Boëtius Patricius, in quo vix discendi annos respicis, & intelligis peritiam sufficere jam docendi*. Et ipse lib. II. innuere videtur dum ait; *Prætereo, libet enim præterire communia, sumptas in adolescentia negatas senibus dignitates*. Quod omnes veteres libri confirmant. Vallin.

SEVERINI BOETII.] Manuscr. ἐπισημῶν, ut exerte demit illud τὸ Τορκατι, ita disertim addit *Exconsulis ordinarii & Patricii*. quin Berchemianus optimus codex præfert, *Excons. ordinari*. Exmag. Offic. atque Patricii. Notum discrimen inter ordinarios & suffectos Consules. Constat ex falsis, non semel sed sæpius ordinarium Consulem Boëtium fuisse. Nota etiam Magisterii & Patriciatus dignitas. inter titulos verò inferiori ævo hæc relata, qui vel Cassiodori decem paginas evolverit, non ignorat. Consule Epist. XI. libro I. Var. Epist. II. libro II. Epist. XLVII. lib. IV. Denique ut plenè & planè capias, lege formulas Consulatus, Patriciatus & Magisterii, apud eundem Cassiodorum lib. VI. Bernart.

CONSOLATIONIS PHILOSOPHIÆ.] Sic repositum ex vet. codd. manuscriptis, iisque optimæ notæ. neque aliam scripturam habent plerique Senecæ Consolationum libri in vet. membranis. Sensit quippe Boëtius, ut & alii scriptores, sæculorum superiorum barbariem, dum quisque infelix interpretis aut temerarius scholiastes, audet & titulum, & orationis seriem turbare, plerumque & sententiarum ipsarum vim acumenque adulterare ac frangere; quod in nostro ita manifestum est, ut penè alius sit Boëtius, qui cum Commentariis D. Thomæ falso ascriptis legitur, quam qui in vetustis codicibus. Vallin.

I *Carmina peregi*.] Diu equidem valdeque dubitavi, an satis Latine dici posset *Peregere carmen*; quem tamen meum

Et veris elegi ¹ fletibus ora rigant.

² *Has saltem nullus potuit pervincere terror,*

³ *Ne nostrum comites prosequerentur iter;*
Gloria felicitis olim viridisque juventa!

⁴ *Solantur maesti nunc mea fata senis.*

Ve-

scrupulum probati postea eximere auctores. Valerius Flaccus lib. 4. Argonaut. de Orpheo :

*Thracius at summa sociis è puppe sacerdos
Fata Deum, & misera solans incommoda
vita*

Securum numeris agit, & medicabile carmen.

Ausonius de Ludo VII. sapientum :

Unam trecentis versibus sententiam

Tandem peregit, meque respectans abijt.

Peragere volumina, dixit Plinius Secundus, lib. 3. Epist. 5. Hac intentione tot ista volumina peregit, Electorumque commentarios centum sexaginta mihi reliquit. Et : Peragere libros, lib. 9. Epist. 1. Libros incolumi eo peregisti. Isti loquendi formula non absimilis illa Horat. Carm. 3. Od. ult.

Exegi monumentum aere perennius.

Et Ovid. in fine Metam.

Iamque opus exegi. ———

Sitzm.

¹ *Fletibus ora rigant.*] Senecæ testimonio frequentissime utar in hisce Notis, annitarque demonstrare nullum ferre legi carmen Boëthii, ex quo non appareat, eum studiosum fuisse imitatorum illius Tragici, qui ita in Octav. 71. 322. & seqq.

— *scindit vestes*

Augusta suas, laceratque comas,

Rigat & maesti fletibus ora. Idem.

² *Has saltem.*] Imitatus esse Ovidium videtur, ex IV. Tristium elegia I. non semel,

*Me quoque Musa levat Ponti loca iussa
petentem,*

Sola comes nostræ perstitit illa fugæ :

Sola nec insidias inter, nec militis ens,

*Nec mare, nec ventos, barbariamque
timet.*

aliisque versibus ibid. Patetque ex hoc

loco exilem nostrum, Theoderici aut metu aut terrore, ab omnibus amicis desertum. quid enim, post everfam Romanam, à Gotho non cruentum expectaretur? Vallin.

³ *Ne nostrum comites prosequerentur iter.*] Tanta est vis, tanta efficacia liberalium artium, ut conjunctæ cum animis nullo tempore deficient, sed permanent stabiliter ad summum exitum vitæ. Ovid. 3. Trist. eleg. 7.

— *nil non mortale tenemus*

Pectoris exceptis ingeniique bonis.

En ego cum patria carcam, vobisque domoque,

Raptaque sint adimi quæ potuere mihi :

*Ingenio tamen ipse meo comitorque sinor-
que,*

Cæsar in hoc potuit juris habere nihil.

Et illud erat quod Stilpo apud Diogenem Laërtium lib. 1. Demetrio Antigoni filio, scriptis sibi tradere ea quæ amiserat volenti nihil suum se perdidisse respondit : quippe doctrinam & eruditionem sibi ademissem neminem, reliquaque sibi esse & eloquentiam & disciplinam. Neque hic omittenda aurea Aristippi verba, qui comitibus naufragio ejectis, Rhodoque in patriam reverti volentibus, ita domi mandavit dicere : *Ejusmodi possessiones & viatica liberis oportere parari, quæ etiam naufragio una possent enatare.* Rectissime. Nam ea sunt vera præsidia vitæ, quibus neque fortunæ tempestas iniqua, neque publicarum rerum mutatio neque belli vastatio potest nocere. vide Vitruvium in Proœm. lib. 6. de Architectura. Sitzm.

⁴ *Solatur maesti nunc mea fata senis.*] Mss. & Edit. Florentina : *Solantur.* quæ lectio & verior & melior, præsertim si antecedentia excutiantur. Idem.

*Dum levibus malefida bonis fortuna faveret,
 Penè caput tristis ¹ merserat hora meum.
 Nunc, quia fallacem mutavit nubila vultum,
² Protrahit ingratas ³ impia vita moras.
⁴ Quid me felicem toties jactastis amici?
 Qui cecidit, ⁵ stabili non erat ille gradu..*

P R O S A I.

Hæc dum tacitus mecum ipse reputarem, querimoniamque lacrymabilem ⁶ styli officio designarem, adstitisse mihi supra verticem ⁷ visa est mulier, reverendi admo-

¹ *Merserat hora.*] Locutio Boëtio familiaris lib. II. initio,

*Suique magnum monstrat ostentum si quis
 Visatur una stratus ac felix hora.*

Et epitaphio Elpes, quod ejus esse putatur,

*Quo sine mœsta dies, nox anxia, febilis
 hora. Vallin.*

² *Protrahit moras.*] Senec. in Thyest. *ŷl.* 45. & seqq.

*Desertor anime, fortis in partem tui,
 Omite pœnas languidas longæ moræ,
 Mortemque totam recipe. quid segniter
 traho? Sitzm.*

³ *Impia vita.*] *Impia vivacitas* apud Quintilian. in Proœm. lib. 6. Institut. Orator. Tunc igitur optimum fuit (inquit) in faustum opus, & quicquid hoc est in me infelicitium litterarum, super immaturum funus consumpturis viscera mea flammis injicere, neque hanc impiam vivacitatem novis insuper curis fatigare. Idem.

⁴ *Quid me felicem.*] Senec. in Agam. *ŷl.* 741.

*Quid me vocatis sospitem solam è meis
 Umbrae morum? Idem.*

⁵ *Stabili non erat ille gradu.*] Prudentius in præfat. lib. 2. contra Symmachum:

*Mortalem Deus increpat
 Qui sit non stabili fide. Idem.*

⁶ *Styli officio designarem.*] Veteres, signarem. planè id germanum est. Bern.

⁷ *Visa est mulier.*] Non absimilis est Prodiciana virtutis pictura apud Xeno-

phontem *ἀπομνημονομάτων* lib. II.

Sed eadem apud Philonem expressius lib. *Μισθώμα πόρης εἰς τὸ ἔργον μὴ ἀποδέχεσθαι*. Recteque hic Philosophia consolatrix inducitur; quæ ubi pectore recepta est hominum, inhonesto atque inutili affectu dispulso, totos in solido virtutis munimento confirmat, potentiores metu ac dolore faciens, inquit Val. Max. I. III. c. III. Philosophi enim est mentis morbos curare atque expellere: *ἐργον ἧδ' ἔξει εἰδέν ἄλλο ἢ ἐωσλόν τε καὶ τὰς ἄλλας εἰς τὸ κτ' φύσιν ἀνθρώπων ἀποσήκοντα βίον ἀποκαταίρειν. κρινός τε πάντων ἔσται πειτής καὶ παιδαγωγός, διορθωτής τε καὶ σύμβουλος καὶ κηδεμονικὸν πᾶσιν ἑαυτὸν παρέχων, καὶ σωεργός ὢν παντός ἀγαθός. τοῖς μὲν δὴμερέςσι σωηδδύμῳ, τοῖς δ' ὑπερβύτοις σωταλαιπυρῶν καὶ ἀρχαμυθέμῳ αὐτός.*

Nec enim aliud munus ejus erit, inquit Simplicius in Epict. Enchirid. c. xxxi. quam & sese & alios ita repurgare, ut vitam naturæ humanae convenientem agant, omniumque communis pater erit & pedagogus, & corrector, & consiliarius, sequere curatorem præbebit omnium, & adiutor erit omnis boni. Congratulabitur iis quibus res secunda sunt, vicem dolebit calamitosorum, eosque consolabitur. Nec alium olim ob usum proceribus, ut Pericli Anaxagoras, Alexandro Antisthenes, Lysis Pythagoræus Epaminondæ, Scipioni Panætius, Athenodorus & Apollonides

admodum vultus, ¹ oculis ardentibus, & ² ultra communem hominum valentiam perspicacibus, ³ colore vivido, atque ⁴ inexhausti vigoris, quamvis ita ævi plena foret, ut nullo modo nostræ crederetur ætatis. Statura discretionis ambigæ. nam nunc quidem ad communem sese hominum mensuram cohibebat; nunc verò ⁵ pulsare cælum summi verticis cacumine videbatur: quæ cum caput altiùs extulisset, ipsum etiam cælum penetrabat, respicientiumque hominum frustrabatur intuitum. Vestes erant tenuissimis filis, subtili artificio, indissolubilique materiâ perfectæ; quas, uti post eadem prodente cognovi, suis manibus ipsa texue-

Stoici ac Demetrius Peripateticus Catoni, Athenodorus alter Augusto, Licinio Silano Heliodorus, Baræ Sorano Egnatius Celer, Pato Thraxæ Demetrius Cynicus, Epaphrodito Epictetus, Canio Julio suus, Juliano Cæs. Sallustius ac Maximus, magnisque aliis viris Philosophi in familia erant. qui eos in ipso vitæ cursu præceptis sapientiæ instituerent; & instante morte, labantem aut cerrè nutantem animum contra vim fortunæ & fati necessitatem firmarent.

Vallin.

1 Oculis ardentibus.] Virg. 4. Georg. de Proteo:

Ardentes oculos intorsit lumine glauco.

Oculis ardentibus &c. atque inexhausti vigoris.] In Panegy. Maxim. & Constant. dicto: *Te vero in quo adhuc istæ sunt integræ solidæque vires, hic totius corporis vigor, hic imperatorius ardor oculorum, immaturum otium sperasse miramur. Q. Curtius lib. 10. de Alexandro extincto: Ut tandem curare corpus exanimis amicus vacavit, nulla tæbe, ne minimo quidem livore corruptum videre, qui intraverant. Vigor quoque, qui constat ex spiritu, non destituerat vultum.* Sitzm.

2 Ultra communem hominum valentiam.] Plin. Epist. lib. VIII. Ep. ult. *Longæque valentior amor ad obtinendum quod velis.* Noster lib. III. Prosa IX. *Sed hoc*

modo ne sufficientia quidem contingit ei quem valentia deserit. Et l. IV. Prosa II. *desuisse valentiam dubitare non possis: idem valet quod potentia πῶρον.* Romanæ urbis etymon sanè hinc derivant veteres. Solinus c. II. *Sunt qui videri velint Romæ vocabulum ab Evandro primum natum, cum oppidum ibi offendisset, quod extructum antea Valentiam dixerat juvenis Latina: servataque significatione impositi prius nominis, πῶρον Græcè Valentiam nuncupatam.* Ad Festum in Roma. Bern.

3 Colore vivido, atque inexhausti vigoris, quamvis ita ævi plena foret.] Sic distingue ex MSS. *colore vivido, atque inexhausti vigoris. Quamvis ita ævi p. f.* Sitzmannus.

4 Inexhausti vigoris.] Aufonius ad Paulinum:

— nostra senectus

Servat inexhaustum, tibi gratificata, vigorem. Idem.

5 Pulsare cælum summi verticis cacumine videbatur.] Horat. I. Carm. Od. I.

*Quod si me Lyricis vatibus inseris
Sublimi feriam sidera vertice.*

Martialis lib. 8. Epig. 36.

Hæc Auguste tamen, quæ vertice sidera pulsant,

Par domus est cælo, sed minor est Domino. Idem.

texuerat. quarum speciem, veluti fumosas imagines solet, caligo quædam neglectæ vetustatis obduxerat.

¹ Harum in extremo margine π, in supremo vero θ legebatur intextum. Atque inter utrasque litteras, in scalarum modum, ² gradus quidam insigniti videbantur, quibus ab inferiore ad superius elementum esset adscensus. Eandem tamen vestem violentorum quorundam sciderant manus, & particulas, quas quisque potuit, abstulerant. Et dextera quidem ejus libellos, sceptrum verò sinistra gestabat. Quæ ubi ³ poëticas

Musas

I Harum in extremo margine π, in supremo vero θ legebatur intextum.] Practicam intelligit Philosophiam & Theoricam. De utraque vide B. Augustin. l. 8. de Civit. Dei, cap. 4. Illam *Activam*, hanc *Speculativam* vocat Cassiodorus, r. Variar. Epist. 45. Aliter vero alii (ut Cicero & Apulejus) Philosophiam partiuntur. Ex quibus Cicero lib. r. Acad. Quæst. sic ait: Fuit jam à Platone accepta philosophandi ratio triplex. Una de vita & moribus: altera de natura & rebus occultis: tertia de differendo, & quid verum & quid falsum, quid rectum in oratione pravumve, quid consentiens, quid repugnans, judicando. Et idem lib. 5. Tuscul. Quæst. ubi triplicem hunc animi fœtum ait existere: quorum unus sit in cognitione rerum positus & in explicatione naturæ: alter in descriptione expetendarum fugiendarumve rerum: tertius in judicando, quid cuique rei sit consequens, quid repugnans; in quo inest omnis tum subtilitas differendi, tum veritas judicandi. Idem.

Π. Θ.] Designari his elementis Philosophiam *πρακτικῶς* & *θεωρητικῶς*, *Activam* & *contemplativam* certum est. Hæc enim est apud Platonicos totius tum vitæ, tum philosophiæ divisio, quam utramque qui complectitur, is demum Sapiens est. Hæc *ἐν τῇ γνώσει τῆ ἀληθείας*, in veritatis cognitione, versatur, quod *τῆ νοήσεως τὸ θεῖον*, intelligibilia ipsamque divinitatem intelligat. Illa verò *ἐν τῇ πράξει τῆ ὑπαγορεύσεως* ἐκ

τῆ λόγου, in iis rebus agendis, quas recta ratio prescribit, hoc est in exercitatione virtutum. Unde Hierocles in carm. Pyth. scribit, *Ὅτι ἡ πρᾶξις καὶ φιλοσοφία ἀγαθὸν διπλοῦται. ἡ δὲ θεωρητικὴ εἰς ὁμοιότητά Θεῶ καθίστησι νῆ καὶ ἀληθείας ἐκλάμψῃ*, philosophiam, quæ versatur in agendo, virtutum vi hominem probum efficere. quæ autem in contemplando, illustratione mentis atque veritatis Deo similem reddere. Hinc eidem, sit homo primum *ἀγαθός*, deinde *θεός*. Quam Platonis sententiam exponit tum idem Hierocles proœmio aurei commentarii, tum Alcinous *εἰσαγωγῆς* cap. 11. Nihil enim hoc toto opere aliud ferè Boëtius quam *Πλατωνίζει*: quamquam ea quoque divisio Aristotelis sit ac Theophrasti, ut exponit Plutarchus proœmio lib. r. de placit. philosophor. Et noster Boëtius præfatione in Porphyrii *εἰσαγωγῆ* doctrinissima. Vallinus.

2 Gradus quidam.] Eos recenset idem Hierocles commentario illo aureo in Pythagor. aurea carmina; ea præsertim quorum initium est:

Μὴ δὲ ὑπνοὶ μαλακοῦσιν ἐπὶ ὁμομοσιασθοῦ δέξασθ.

Quibus vero gradibus Christiani ad sapientiam, hoc est ad Deum contemplandum, perveniant, docet D. Augustinus lib. 11. de doctrina Christ. cap. vii. & lib. iv. de Trinit. cap. r. Idem.

3 Poëticas Musas.] Quas Philosophia

Musas vidit, nostro assistentibus toro, fletibusque meis verba dictantibus, commota paulisper, ac torvis inflammata luminibus, Quis, inquit, has scenicas meretriculas ad hunc ægrum permisit accedere? quæ dolores ejus non modò nullis remediis foverent, verùm dulcibus insuper alerent venenis? Hæ sunt enim quæ infructuosus affectuum spinis, uberem fructibus rationis fegetem necant, hominumque mentibus assuefaciunt mor-

phia è conspectu suo fugat, quia, ut inquit Plato lib. x. de rep. *πειλαιά μὲν ἔστι Διὰ Φοροῦ φιλοσοφία τε καὶ ποιητικῆ, υἱοὺς ἐστὶ φιλοσοφίας καὶ Ποιήτιος διένεσιον.* Quod nimirum Poëtæ in movendis ad voluptatem affectibus toti ferè sint, quos rectæ rationi subjicere philosophiæ præcipuum officium est. Neque alia de causa Poësim è sua civitate pellit ibidem Plato, ait enim, *εἰ ἢ τῶν ἡδυσμύλων μὲν εἰσι τῶν ἡδονῶν ἐν μέλεσιν ἢ ἐπιεσιν ἡδονῆ σι καὶ λύπη ἀντὶ τῆ πόλι βρασιλεύουσιν, ἀντὶ νόμου τε καὶ ἔργου ἡ δόξαν καὶ αἰεὶ εἶναι βελτίους λόγους.* Si autem voluptuosam Musam in canticis & carminibus acceptaveris, voluptas in civitate ac dolor, legis & ejus, quod semper optimum visum est, rationis videlicet loco, domina nuntur. Hinc eas noster Scenicas meretriculas vocat, hoc est, molli, scenico & ad voluptatem comparato habitu cultuque comptas, ut qui Philosophiam non deceat. Philonis quoque Virtus ad Voluptatem, *τῶν περιεργῶν καὶ μέγαν καὶ μυθολόγων εἶδον ἡδονῶν τραγικαί τεργῶν εἰσεκδοκασμύλων, καὶ λιπαρῶς γερμινά σοι προσομιλήσων,* Hanc aspicio prestigiatricem, impudicam & nugatricem splendide ac scenice ornatam blanditiis te agredi. Unde in Gorgia ait, Poësim, Rhetoricam, Sophisticam esse *ἡδονακείας ἀδολύσεις, ὅτι ἡδονῶν τε καὶ ἐπιεσῶν βελτίους, quod earum unaquæque nulla optimi habitæ ratione ad voluptatem tantquam scopum tendat. Quamquam Poësim quoque in eodem de rep. libro in rep. admittit ac laudat, eam videlicet quæ*

ὑμνους θεοῖς καὶ ἐγκώμια, hymnos in deos, & fortium illustriumque virorum laudationes continet. Quod ille ab Hesiodi θεογονίας acceperat, ubi officium Poëtæ materiæque sic illi præscribit,

— *αὐτῆς δαιδῆς
Μεσοῶν θεοῶν κλεῖα ἀεθέρων
ἀνθρώπων*

*Υμνήσῃ, μέγαράς τε θεῶς οἱ
Ὀλύμπιοι ἔχουσιν.*

— *nempe Poëta
Res prisicarum hominum claras, divosque
beatos,
Summo stellantis regnant qui in culmine
Olympi
Cantavit, famulus Musarum.*

Quam dialogo Ἰων & multis summisque laudibus effert idem Plato. Vall.

I Commota paulisper.] Ex decoro, neque enim decuit Philosophiam diu irasci. bene Aristoteles: *τὸ σόφρον μετελοπιθεῖν μὲν εἶναι, ἀπειθεῖν ἢ μὴ εἶναι.* Sapientem mediocres affectus habere, nullos non habere. Bern.

2. Hæ sunt enim quæ infructuosas.] Pontius Paulinus ad Ausonium, de Poëtis aliisque Ethnicorum scriptoribus:

*Qui corda falsis atque vanis imbuunt:
Tantumque linguas instruunt,
Nihil adferentes, ut salutem conferant:
Quod veritatem detegat.
Quid enim tenere vel bonum aut verum
queant,
Qui non tenent summum caput,
Veri bonique fontem, & fontem Deum?
Quem nemo nisi in Christo videt.*

Sitzm.

morbo, non liberant. ¹ At si quem profanum, uti vulgò solitum vobis, blanditiæ vestræ detraherent, minùs molestè ferendum putarem. nihil quippe in eo nostræ operæ læderentur. ² hunc verò Eleaticis, atque Academicis studiis innutritum? ³ Sed abite potiùs Seirenes usque in exitium dulces, meisque eum Musis curandum, sanandumque relinquire. His ille chorus increpitus, dejecit humi mæstior vultum, confessusque rubore verecundiam, limen tristis excessit. At ego, cujus acies lacrymis merfa caligarat, ⁴ ne dignoscere possẽm, quænam hæc esset mulier tam imperiosæ auctoritatis, obstupui, visusque in terram defixo, quidnam dein-

¹ *At si quem profanum, uti vulgò solitum, nobis blanditiæ vestræ detraherent.*] MSS. *At si quem profanum, uti vulgò solitum vobis, blanditiæ vestræ detraherent.* Idem.

² *Hunc verò Eleaticis atque Academicis studiis attigistis enutritum?* Restitui ex scriptis insigni Apostopesi: *Hunc verò Eleaticis atque Academicis studiis enutritum? Sed abite potiùs.* Theodor. l. II. de Princ. *Gens verò Philosophorum, qui apud nos Eleatici nominantur, à Xenophane atque alijs initium ducens.* vide, si pretium operæ tibi, Clem. I. Stromat. Euseb. x. de præparatione Evangelica. Bern.

Eleaticis studiis.] Dialecticis. Zeno ex Elea Lucaniæ urbe, quæ post Silarium juxta sinum Possidoniæ sita est, fuit oriundus. Hic ipse fuit inventor primus Dialecticæ. Diog. Laërt. in Procem. Alexander ab Alex. lib. I. cap. 30. *Sitzm.*

Academicis.] Platonis, quibus Boëthius fuit addictissimus. *Academicis studiis attigistis enutritum.*] MSS. & Edit. Flor. non habent voculam attigistis & pro enutritum ponitur innutritum, quæ lectio præstabilior. Apulejus lib. IV. Metam. *Omniibus delitijs innutrita.* de virgine captiva loquitur. Idem.

Eleaticis atque Academicis.] Eleaticis, hoc est, iis quæ pertinent ad Dialecti-

cam, cujus inventor fuit Zeno Eleates, quam multi coluere, & præcipuè [cujus libros transtulit commentatusque est Boëtius] Aristoteles, qui in ea excelluit. Cicero lib. I. de oratore, refert multo plura de arte dicendi Aristotelem, quàm omnes dicendi magistros dixisse, multoque meliora. Is enim, ut Symmachi lætissimis verbis utar, naturam benè loquendi, in artem redegit. Cum igitur non solum universam Dialecticam Aristotelis, quum interpretationibus, tum commentariis illustrarit, sed ad eam enucleandam multa ipse pepererit, jure per Eleatica studia, Dialecticam seu λογικὴν, differendi rationem intelligas. *Academicis,* iis scilicet, quæ ex Platonis Platonico-rumque libris hauserat, quibus addictissimus fuit. Cui enim dubium est Platonicos, Academicos vocari? Vallin.

³ *Sed abite Seirenes usque in exitium dulces.*] Pindarus Olymp. Od. I. scribit *Poëticen omnia facere, quæ μέλιχρα sint hominibus.* Sitzm.

⁴ *Ne dignoscere possẽm, quænam &c.*] MSS. *Nec dignoscere.* Ita in vetustiss. membranarum Vegetii lib. 3. cap. 5. legitur: *Sunt & alia multa (al. muta) signa, quæ Dux belli in equis, aut indumentis, & in ipsis armis, ut dinoscatur hostis, præcepit custodiri.* Idem.

deinceps esset actura, expectare tacitus cœpi. ¹ Tum illa propius accedens, in extrema lectuli mei parte confedit, meumque intuens vultum luctu gravem, atque in humum mærore dejectum, ² his versibus de nostræ mentis perturbatione conquesta est.

M E T R U M II.

³ *Heu, quàm præcipiti mersa profundo
Mens hebet, & , propriâ luce relictâ,
Tendit in externas ire tenebras,
Terrenis quoties flatibus aucta
Crescit in immensum noxia cura!
Hic quondam celo liber aperto
Suetus in ætherios ire meatus,
Cernebat rosei ⁷ lumina solis,
Visebat gelide ⁸ sidera luna,
⁹ Et quæcumque vagos stella recurfus*

Exer-

¹ *Tum illa propius accedens.*] MSS. Erfurt. omittit voculam, illa. Sitzm.

² *His versibus de nostræ mentis perturbatione conquesta est.*] MS. Erfurt. *His verbis d. n. &c. Idem.*

³ *Heu quam præcipiti mersa profundo.*] Lactantius de resurreçt. Dom. die :

Qui genus humanum cernens mersum esse profundo. Idem.

⁴ *Tendit in externas ire tenebras.*] Prudent. *Ὠὲ τὴν φλόγην* Hym. 1.

Absit ut caelestis ignis se tenebris misceat. vid. quæ not. ad Metr. 9. lib. 3. *ψλ. 25. Idem.*

⁵ *Suetus in ætherios ire meatus.*] Apul. in principio lib. De Mundo : *Homines philosophiam Ducem nacti, ejusque inventis imbuti, animo peregrinari ausi sunt per cali plagas, his itineribus, quæ exploratione acuminis sui pervia sapientiæ, solis cogitationibus viderant. Idem.*

⁶ *Cernebat rosei lumina solis.*] Senec. in Oct. *ψλ. 378.*

Cælum intueri, Solis & currus sacros, Mundique motus, Solis alternas vices,

Orbemque Phœbes, astra quem cingunt

ἄστρα,

Lateque fulgens ætheris magni decus. Diog. Laërt. libro 2. de Anaxagora : *ἑρωτηθεὶς ποῦ εἰς τί γε γέγονη,* Εἰς Θεωρίαν (ἔφη) ἡλίου καὶ σελήνης, καὶ ἑρῶν. Vid. quæ not. ad Carm. ult. lib. 5. *Idem.*

⁷ *Lumina solis.*] Val. Flacc. lib. 5. Solem vocat *Æternum lumen :*

*— non aliter quam si radiantis adiret
Ora Dei, verasque æterni luminis arcus;
Tale jubar per tecta micat —*

De diversis vero nominibus Solis ejusque magnitudine vid. Macrobi. in somn. Scip. lib. 1. cap. 20. *Idem.*

⁸ *Sidera Luna.*] Manil. lib. 2.

— nunc sidera Luna

Mota tenens —

Q. Curt. lib. 14. de Reb. Gest. Alexandri Magni : *Prima fere vigilia Luna deficiens primum nitorem sideris sui condidit. Deinde sanguinis colore suffusa, lumen omne sædavit. Quid inter stellam & sidus intersit, docet Macrobi. 1. 1. in somn. Scip. c. 14. Lactant. lib. 2. Div. Instit. cap. 5. Illi Solem & Lunam : vos etiam sidera Deos putatis. Idem.*

⁹ *Et quæcumque vagos stella rec.*] Seneca in Herc. Fur. v. 125.

*Exercet, varios flexa per orbeis,
Compressam in numeris victor habebat.*

¹ *Quin etiam caussas, unde sonora*

² *Flamina sollicitent aquora Ponti,
Quis volvat stabilem spiritus orbem,
Vel cur Hesperias sidus in undas
Casurum rutilo surgat ab ortu:*

Quid veris placidas temperet horas,

³ *Ut terram roseis floribus ornet:*

⁴ *Quid dedit ut pleno fertilis anno*

⁵ *Autumnus gravidis influat uvis,*

Rimari

— nox victa vagos

Contrahit ignes —

Quintilian. Declam. v. *Alia toto sparsa
celo vagos cursus certis emetiuntur erroribus.* Vide Apulei. de Mundo & de Deo
Socratis, ubi Planetas ab imperitis *Va-*
gas stellas appellari asserit. At Macrobr.
in somn. Scip. lib. i. cap. 18. non solum
manifestissimam rationem, sed visum
quoque ipsum monstrare, quod Planetæ
errent, firmis probat rationibus. Ut
porro hoc tralaticie addam, videtur mi-
hi Boëthius illorum accedere opinioni,
qui Sole & Luna exclusis, quinque dun-
taxat stellas in errantium censum veni-
re voluerunt. Diog. Laërtius in Platone:
Προς χρόνους ἤνεσιν, ἡλιον ἐν σελήνῳ,
ἐν τῷ πλανητικῷ κινήσει. ὅπως ἂν ἀφ-
δηλῶ τῶ ὁρῶν ἡ δριμύτης, καὶ μετέωρη
πρὸς ζῶα ἀεθρῶς, τὸ ἦλίου φῶς ἀνά-
ψαι τῷ θεῶν. εἶναι ἢ ὑπὲρ μὲν τῶ γῆς
κύκλον σελήνῳ, ἐν δὲ τῷ ἐχθρῶν ἡλιον,
ἐν δὲ τοῖς ἐπιπῶν τῶς πλανητικῶς. quæ
hausisse liquet Diogenem ex Platonis
Timæo. Macrobr. lib. 2. in som. Scip.
cap. 10. *Ut omnis latitudo qua Sol cum*
quinque vagis & Luna ultro citroque dis-
currunt habeat subiecti humoris alimo-
ntiam. Alia vid. in Collectan. Jani Du-
sæ filii ad Propert. Eleg. i. lib. iv. *Situm.*

¹ *Quin etiam caussas.] Manil. lib. i.*

*Cur umbres ruerent, ventos qua causa
moreret*

Pervidit. — Idem.

² *Flamina soll. æq. P.] Arnobius lib. i.*
Adv. Gentes, Flaturas nominat. Quid
enim si hoc pacto navigationis cupidissimus
conqueratur ventos jam diu non esse, & cali
conquiescisse flaturas? Et lib. 6. Aëris fluc-
ves. Intelligimus omnes ventos aëris esse
flucves, pulsos & mundanis rationibus con-
citatos. Valer. Flacc. lib. 3.

*Flamina contiguere; jacet sine flatibus
aquor. Idem.*

³ *Ut terras roseis floribus ornet.] MSS.*
Ut terram ros. f. o. Idem.

⁴ *Quis dedit ut pleno f. a.] MS. Erfurt.*
Quid dedit ut p. f. a. — Idem.

⁵ *Autumnus gravidis influat uvis.]*
Stat. i. Sylvar.

Et multo gravidus mæro December.

Claudian. de Laudib. Stilic. 1. 2. v. 466.

— *autumni maturet gramina Virgo,*

Lenior & gravidis allatret Sirius uvis.

Autumnum pro ipso fructu autumnali
posuit Ovid. 9. Met. Fab. 1.

Incessit, totumque tulit prædisite cornu
Autumnum —

Item Seneca Thyest. v. 167.

— *totus in arduum*

Autumnus rapitur, sylvaque mobilis.

Mustulentæ Autumni delitiæ Apul. 1. 9

Dicitur & Autumnitas, quo nomine usi

veteres. Vide Notas cruditiſ. Joh. à

Wouern ad Minutium Felicem, &

Miscellanea Francisci Jureti, ad lib. 3.

Symmachi, Epist. 23. Idem.

*Rimari solitus, atque¹ latentis
Natura varias reddere causas.
Nunc jacet effeto lumine mentis,
Et pressus gravibus colla catenis,
² Declivemque gerens pondere vultum,
Cogitur, heu, stolidam cernere terram.*

P R O S A II.

Sed medicinæ, inquit, tempus est, non querelæ. Tum verò totis in me intenta luminibus; Tune ille es, ait, qui nostro quondam lacte nutritus, nostris educatus alimentis, in virilis animi robur evaseras? Atqui talia contuleramus arma: ³ quæ nisi prius abjecisses, ⁴ invicta te firmitate tuerentur. Agnoscisne me? Quid taces? pudore, an stupore filuisti? malletm pudore; sed te, ut video, stupor oppressit. Cumque me non modò tacitum, sed elinguem prorsus, mutumque vidisset, admovit pectori meo leniter manum. & Nihil, inquit, periculi est; ⁵ lethargum patitur, communem illufarum mentium morbum. Sui paullisper oblitus est; recordabitur facilè, siquidem nos ante cognoverit. quod ut possit, paullisper lumina ejus, mortalium rerum nu-
be

¹ Latentis Naturæ varias reddere causas.] Eadem fere scribit de Archimede Silius Ital. lib. 14. Et Lucret. lib. 1. de Epicuro :

*Virtutem irvitat animi, confringere ut
arta*

*Naturæ primus portarum claustra cupi-
ret. Idem.*

² Declivemque gerens pondere vultum.] Prudent. in Hamartig.

*Nam quia Naturam tenuem declivis
vitæ*

Pondera non reprimunt —
Vid. quæ not. ad *Æl. 5. Met. lib. 4. Idem.*

³ Quæ nisi prius abjecisses.] MSS. *Quæ
nisi prior abjecisses. Idem.*

⁴ Invicta te firmitate tuerentur.] P. Sy-
rus:

Non eripit fortuna, nisi quod & dedit.
Idem.

⁵ Lethargum patitur.] Horat. Serm. 2.
Sat. 3.

— lethargo grandi est oppressus —
De hoc morbo præter Lucret. lib. 3. Q.
Serenus, cap: 56.

*Denique nunquam somno sic membra
gravantur,*

Ut conjungatur lecto sopor altus acerbo.
Et Cornel. Celsus, lib. 3. cap. 20. *Alter
quoque morbus est aliter phrenetico contra-
rius. In illo difficilis somnus, prompta ad
omnem audaciam mens est: at in hac mar-
cor, & inexpugnabilis pæne dormiendi ne-
cessitas, λήθαργος Græce nominatur.
atque id quoque genus acutum est, & nisi
succurratur, celeriter jugulat. Idem.*

be caligantia, tergamus. Hæc dixit, ¹ oculosque meos
fletibus undanteis, contracta in rugam veste, siccavit.

M E T R U M III.

*Tunc me ² discussâ liquerunt nocte tenebra,
Luminibusque prior rediit vigor:
³ Ut cum præcipiti glomerantur sidera ⁴ Coro,
Nimbosisque polus stetit imbribus,
Sol latet, ac nondum calo venientibus astris,
Desuper in terram nox funditur.
Hanc si Threicio ⁵ Boreas emissus ab antro
Verberet, ⁶ & clausum reseret diem,
Emicat, & subito vibratus lumine Phœbus,
Miranteis ⁷ oculos radiis ferit.*

P R O S A

¹ Oculosque meos siccavit.] Propert.
lib.3. Eleg.5.

*Humidaque impressa siccabat lumina
lana. Sitzm.*

² Discussa nocte.] Senec. in Herc. Oct.
¶f. 1707.

— nube discussa diem

Pande —

Claudian. De Laudib. Stilic. l.2. ¶f. 11.

— cultuque sereno

*Discussis tenebris in lucem sæcula fudit.
Min. Felix in Octavio : Et cum discussa
caligine de tenebrarum profundo in lucem
Sapientia & Veritatis emergerem, non res-
sruit comitem, sed quod est gloriosius præcu-
ravit. Apulejus Metam. lib. 2. Noctæ
discussâ sol novus diem fecit. Idem.*

³ Ut cum præcipiti.] Senec. in Hippo-
lyto, ¶f. 734.

Fugit insana similis procellæ

Ocyor nubes glomerante Coro.

Virgil. l. Georg.

*Sape etiam immensum cælo venit agmen
aquarum,*

*Et sædam glomerant tempestatem imbribus
atris*

Collectæ ex alto nubes —

Silius Ital. lib.3.

*Interdum adverso glomeratus turbine
Corus*

*In media ora nives suscis agit horridus
alis. Idem.*

⁴ Corus.] Est idem qui Caurus. Nam
& plostrum & plaustrum : clostrum & clau-
strum dixeret veteres. Apulejus de Mun-
do : Caurus Græcè *ἄρπυγίας* vocatur, is est
adversus Aquiloni. Idem.

⁵ Boreas.] Apulejus de Mundo : *Qui
ab æstiva & solstitialis Orientis meta venit
Βορέας Græcè, Latine Aquilo nominatur.
Hinc αἰθρῆνοέτω, quod sit alias serenus,
Homerus ait : Boream vero δῶρ ἔβοῆς,
quod non sine clamore soleat intonare. Agel-
lius lib.2. cap.22. Boream putant dictum
δῶρ ἔβοῆς, quoniam sit violenti status &
sonori. De honore isti vento ab Athe-
nienibus, Thuriis, Megalopolitis ex-
hibito habes apud Ælian. lib. 12. Var.
Hist. cap.61. Idem.*

⁶ Et clausum reseret diem, Emicat.]
Martianus Capella lib. 1. de Phœbo :
*Atque idem pallio rutilante, ac reserato
stellantis poli lumine, Sol repente clarus emi-
cuit. Idem.*

⁷ Oculos radiis ferit.] Ennius l. Ann.
*Exin candida se radiis dedit ista foras
lux.*

Silius lib.3. in fine :

— majorque repente

Lux oculos ferit — Idem.

PROSA III.

Haud aliter tristitiæ nebulis dissolutis, ¹ hausi cælum, & ad cognoscendam medicantis faciem mentem recepi. Itaque, ubi in eam deduxi oculos intuitumque defixi, respicio nutricem meam, ² in cujus ab adolescentia Laribus obversatus fueram, Philosophiam. Et quid, inquam, tu in has exfilii nostri solitudines, ô omnium magistra virtutum, ³ supero cardine delapsa venisti? ⁴ an ut tu quoque mecum rea falsis criminationibus agiteris? An, inquit illa, te, alumne, desererem, ⁵ nec sarcinam quam mei nominis invidiâ sustulisti, communicato tecum labore partirer? Atqui Philosophiæ fas non erat, incomitatum relinquere iter innocentis. meam scilicet criminationem vererer, &, ⁶ quasi novum aliquid acciderit, perhorrescerem? Nunc enim primùm censes apud improbos mores laceffitam periculis esse sapientiam? Nonne apud veteres quoque, ⁷ ante nostri Platonis ætatem, magnum sæpe

cer-

¹ *Hausi cælum.*] Q. Curt. libro 5. de Reb. gestis Alex. *Alium domi esse cæli haustum, alium lucis aspectum.* Sitzm.

² *In cujus ab adolescentia laribus versatus.*] Probè scripti: *laribus obversatus.* Bern.

In cujus ab adolescentia laribus versatus fueram.] MSS. *laribus obversatus fueram.* Sitzm.

³ *Supero cardine delapsa.*] Vetus: *super no cardine*, quod non displicet. Bern.

Supero cardine delapsa.] Themistius orat. I. Σωκράτης ἢ ἐκείνῳ ὁ Σωκράτης θεῖα μὲν ἔστιν ἡ φύσις αὐτοῦ, ἀνθρώπινος δὲ ἡ φύσις αὐτοῦ, Socrates denique Sophronisci ille filius divina duntaxat sorte Philosophiam in hominum genus delapsam fuisse restatus est; In Sophista Platonis ubi & Prodicus sapiens θεῖος dicitur. Quod sit nimirum (ut ait rex Indorum Phraotes apud Philostr. in vita Apollonii I. II. cap. XII.) θεῖός τε ἐστὶν ἡ καὶ ἀνθρώπινος, ὁμοίωμα, quæ sunt apud homines, divini si-

num. Seneca epist. xc. *Quis dubitare, mi Lucili, potest, quin deorum immortalium munus sit, quod vivimus: Philosophiæ, quod bene vivimus? Itaque tanto plus nos debere huic quam diis, quanto majus beneficium est bona vita, quam vita? Quid enim celestius, aut ad deos propius accedit, quam homo omnia cum recta ratione faciens.* Vall.

⁴ *An ut tu quoque mecum rea falsis criminationibus agiteris.*] MSS. Rittershuffii: *agitaris.* forte, (quod etiam in Gloss.) *agitareris.* Sitzm.

⁵ *Nec sarcinam.*] MSS. Rittersh. *ne sarcinam.* Idem.

⁶ *Quasi novi aliquid acciderit, perhorrescerem.*] MSS. Rittersh. plenius: *quasi novi aliquid acciderit, sic perhorrescerem.* Idem.

⁷ *Ante nostri Platonis ætatem.*] Solone, Anaxagora & Pythagora in exilium actis: Zenone verò Eleate aliisque optimis viris morte damnatis. Vall.

certamen cum stultitiæ temeritate certavimus? eodemque superstitite, præceptor ejus Socrates injustæ victoriam mortis me adstante promeruit? Cujus hereditatem cum deinceps Epicureum vulgus, ac Stoicum, ceterique pro sua quisque parte raptum ire molirentur, meque reclamantem, renitentemque, velut in partem prædæ, traherent, vestem, quam meis texueram manibus, disciderunt, abreptisque ab ea panniculis, totam me sibi cessisse credentes, abiere. In quibus, quoniam quædam nostri habitus vestigia videbantur, meos esse familiareis imprudentia rata, non nullos eorum profanæ multitudinis errore pervertit. Quod si

nec

I Certamen certavimus.] Ita Homerus Iliad. γ. πόλεμον πολεμίξειν. *Pugnare pugnam* apud Plautum in Pseudolo Act. I. scen. 5.

Prinsquam istam pugnam pugnabo, ego etiam prius

Dabo aliam pugnam claram & commemorabilem.

Gaudet autem noster Boëtius hac verborum figuratone, nam & infra lib. 2. Prof. 1. dixit, *Ludere ludum*, & lib. eod. Prof. 5. *Ornare ornamentis*. Græcis maxime familiare hoc loquendi genus esse docet C. Rittersh. ad Oppianum. *Sitzm.*

2 Cujus hereditatem.] Huic loco non absimilis habetur apud Philostr. vitæ Apollonii lib. II. cap. XII. ubi Phraotes Indorum rex ait, *Τὸς δὲ πολλὰς αἰσῶν σκυλαίστων αὐτὸ ἐτέρων, ἀεὶ δὲ βλῆσθαι αὐτὸ ἀναρμήσας, καὶ σοθεῖν ἀλλοθίαν ἐσθῆτα ἐπισύργων.* Et mox, *Τὸ δὲ αἶψον, νόμοι ὑμῶν οἰμοῦ εἰσιν. εἰ μὲν τὸ νόμισμα ὠφθαλμοῦ τίς, ἀποθήσκειν αὐτὸν. καὶ παιδίον, εἰ τίς παρελθῆσθαι ἢ σὸν οἶσθαι, καὶ ἐπὶ τῆσσι. τὸς δὲ τῶν φιλοσοφῶν ὑποκαλομένων, καὶ ὠφθαλμοῦ τίς, ἐδέξαι οἰμοῦ νόμοι παρ' ὑμῶν ἴσθαι, ἐδὲ δὲ ἀρχὴς ἐπ' αὐτὸς τέτακται.* *Plurimos autem* apud vos esse audio, qui tanquam alienam rem Philosophiam deprædantes, eaque tanquam veste ineptè tamen se induentes,

elati incedunt vestem trahentes alienam. Hujus autem mali causam esse arbitror leges vestras. Si quis enim numisima adulterinum cuderit, capite plebitur: si quis etiam pupillum circumvenerit, aut aliud quidpiam fecerit ejusmodi. Philosophiæ verò simulatores aut corruptores, nulla ut audio apud vos lex coercet, nec ullus huic rei magistratus præficiuntur. Vall.

Cujus hereditatem.] Vide hac de re præter Diogenem Laërt. B. Augustinum lib. 8. De Civ. Dei cap. 7. & ibi Lud. Vivem. *Sitzm.*

3 Velut in partem prædæ traherent.] MS. Rittershus. *de traherent.* Idem.

4 Nostri habitus.] Seneca epist. IV. *Adeo Philosophia sacrum quiddam est & venerabile, ut etiam si quid illi simile est, mendacio placeat.* Vall.

5 Quod si nec Anaxagora fugam, nec Socratis venenum, nec Zenonis tormenta, quoniam sunt peregrina &c.] Minime erunt peregrina, si legatur Diog. Laërtius de vitis Philosophorum. Nobis singulorum vitam fortunamque multis dictis jam recensere, — *perdelirum esse videtur.* *Sitzm.*

Quod si nec Anaxagora fugam.] Cùm quinque talentis multatus, exilioque ab Atheniensibus damnatus, Lampfacum profectus est, ubi & diem suum obiit. Adi Laërtium in Anaxagora. *Bern.*

Anaxagora fugam.] Nempe exilium, quod

nec Anaxagoræ fugam, nec Socratis venenum, nec Zenonis tormenta, quoniam sunt peregrina, novisti; at

quod est *Φυγή*, in quod Atheniensium decreto actus est. Sive fugam, quod ut alii volunt, ipse sua sponte in exilium iverit. Vid. Diogen. Laërt. *Vall.*

I *Nec Zenonis tormenta.*] Zenonem Eleatem intelligit, Dialecticæ inventorem. de cujus tormentis non eadem scriptores tradidere. Laërtius, cum Learchum tyrannum seu ut alii volunt Diomedontem profligare voluisset, constantissimè tormentis omnibus restitisse, tandem ne dolore victus socios proderet, linguam dentibus præcidisse & in tyranni faciem expuisse scribit. eadem Cicero, Tusc. quæst. l. II. eadem Theodoritus de Græcarum affect. cur. l. VII. Erasthenem citans. Valerius verò, lib. III. c. III. Zeno Eleates, Agrigentum, inquit, miserabili servitute obvium petiit, tanta fiducia ingenii ac morum suorum fretus, ut speraret & tyranno & Phalari vesane mentis feritatem à se deripi possi. Postquam deinde apud illum plus consuetudinem dominationis, quàm consilii salubritatem valere animadvertit; nobilissimos ejus civitatis adulescentes, cupiditate liberandæ patrie inflammavit. cujus rei cum indicium ad tyrannum mansisset, convocato in forum populo, torquere eum vario cruciatus genere cepit, subinde quaerens quosnam consilii participes haberet. At ille nec eorum quempiam nominavit, & proximum quemque ac fidissimum tyranno suspectum reddidit, increpitansque Agrigentinis ignaviam ac timiditatem, efficit, ut subito mentis impulsu concitati, Phalarim lapidibus prosternerent. Senis ergo unius eculo impositi non supplex vox, nec miserabilis ejulatus, sed fortis cohortatio, totius urbis animum fortunamque mutavit. A quibus omnibus diversum it Tertullianus Apologetico: Zeno Eleates consultus, inquit, à Dionysio, quidnam Philosophia præstaret, quum respondisset contemptum mortis: flagellis tyranni objectus, sententiam suam ad mortem usque signabat. Astuo profecèd, nec cuneum reperio huic nodo. Bern.

Zenonis.] In cruciatus auctore & genere penitus variant auctores. Diogenes Laërtius [ex quo idem Suidas scripsit] in Nearchi tyranni os linguam præcisam conspuisse; deinde ex Herinippo, illum in cavum lapidem injectum contusumque fuisse inquit. Ab eo Val. Maximus dissentit, qui lib. III. c. III. Phalaridis Agrigentorum tyranni jussu cruciatum refert, ut & Cicero, Anaxarchum Nicocreonti Cypriorum tyranno ad ultimum amputationem linguæ minitanti respondisse; *Novit*, inquit, *effaminate adulescens, hæc quoque pars corporis mei tuæ ditionis: protinusque dentibus abscissam & commanducatam linguam in os ejus ira patens expuit.* Tertullianus quoque sub finem apologetici diversum abit, Zeno Eleates, inquit, consultus à Dionysio, quidnam philosophia præstaret, cum respondisset contemptum mortis, impassibilibus flagellis tyranni objectus, sententiam suam usque ad mortem signabat. Credas omnes in id conspirasse, ut diversa scriberent. Sed is tamen nodus solvetur si distinctis illis patientiæ exemplis, pro comperto & certo maneat, ut certè ex Plutarcho lib. *Ἐπι ἀδελφείας*, Clemente Alexandrino IV. *Στρωμαξίαν*, Theodoreto *Ἐλληνικῶν παθημάτων* ferm. VII. aliisque constat, Zenonem, non alium quemquam, Eleam patriam dum in libertatem vindicare conatur, Nearchi tyranni jussu cruciatum, inter tormenta avulsam sedibus linguam suam, ut ait Amm. Marcellinus l. XIII. cum cruento sputamine in oculos interrogantis Cyprii regis impezisse. Anaxarchum verò, ut cum Laërtio omnes poenè auctores affirmant, Nicocreontis Cyprii tyranni jussu in pilam faxeam conjectum, ibique ferreis malleis cæsum, celebre hoc dictum geminasse, *Πίσις, πῶστε ἢ Ἀναξάρχου θύλακον, Ἀναξάρχου δὲ ἢ Πίσις*, Tunde, tunde Anaxarchi capsam, Anaxarchum autem non tundis. *Vall.*

¹ at Canios, at Senecas, at Soranos, quorum nec per-
 vetusta, ² nec incelebris memoria est, scire potuisti.
³ Quos nihil aliud in cladem detraxit, nisi ⁴ quod no-
 stris moribus instituti, studiis improborum dissimilli-
 mi videbantur. ⁵ Itaque nihil est quod admirare, si in
 hoc

I *At Canios, at Senecas, at Soranos.]*
 Canii Julii viri magni constantiam in
 morte perferenda, describit Seneca de
 Tranquillitate cap. XIV. ipse Senecæ
 deplorandam mortem Annal. xv. Sora-
 ni viri illustri necem Annalium XVI.
 Tacitus refert. *Bern.*

At Canios, at Senecas, at Soranos.]
 Canii Julii mortem constantiamque vi-
 dere est apud Senecam lib. de tranquill.
 cap. XIV. ubi scribendum censet Lipsius
 Canus, non Canius. *Annæi Senecæ,* apud
 Suetonium in Nerone: veterem inter-
 pretem Juvenalis Satyr. v. Annalium
 Taciti xv. *Barea Sorani,* eorundem An-
 nalium XVI. *Vall.*

At Canios.] Canii Julii, quem *natrix*
Pop. Romani, *Phaëtonque orbis terrarum*
C. Caesar Caligula est persecutus, passim
 meminit Seneca philosophus. *Sitzm.*

At Senecas.] Vetus Interpres Juv-
 enalis in Sat. 5. *Hic sub Claudio quasi con-*
sciens adulteriorum Iulia Germanici filia,
in Corsicam relegatus, post triennium revo-
catus est. Qui etsi magno desiderio Athe-
nas intenderet, ab Agrippina tamen eru-
diendo Neroni in palatium adductus, se-
rum inhumanumque natum & sensit cito &
mitigavit, inter familiares solitus dicere:
Non fore seve illi leoni quin gustato semel
hominis cruore ingenita redeat sevitia.
Huic postremo, quod habitus esset inter con-
sciens conjurationis Pisonianæ, Nero per tri-
bunura ultimam necessitatem denunciavit.
Hic interitus amicorum animos, quibus
jam ejus casus lacrimas excieverat, ad fir-
mitudinem revocavit, rogans: Ubi præ-
cepta sapientiæ? ubi tot per annos meditata
ratio adversus imminentiā? cui præterea
ignara fuerit Neronis sevitia? neque aliud
superesse post matrem fratremque interfe-
ctos, quam ut educatoris præceptorisque ne-
cem adjiceret. Deinde sibi venas præscans,

currumque venas abrumpens, & durante
tractu lentitudineque mortis, hausto veneno,
& postremo calidæ aquæ stagnum introiens,
exanimatus est. Idem.

At Soranos.] Barea Soranus Procon-
 sul Asia, justitiæ atque industria studio-
 sior Neronem sibi offensum reddidit, à
 quo tandem mortis dato arbitrio vita
 excedere est jussus. De hoc Tacitus l. 16.
 Annalium: *Trucidatis tot insignibus vi-*
ris, ad postremum Nero virtutem ipsam ex-
scindere concupivit, interfecto Barea Sorano
& Thrasia Peto, olim utrisque infensus.
Idem.

2 *Nec incelebris memoria est.]* MSS.
 Rittersh. respicit voculam, est, quæ te-
 mere etiam in sequentia verba irrepfit.
 Ita enim ex d. MS. ut & Erfurt. Norim-
 bergensi itidem editione, omnium quas
 equidem vidi vetustissima, legendum:
Quorum quidem, tametsi numerosus exerci-
tus, spernendus tamen est. Idem.

3 *Quos nihil aliud in cladem detraxit.]*
 MS. Rittersh. *dejecit.* De tribus poste-
 rioribus, quorum mentionem facit, pau-
 cis dicemus. *Idem.*

4 *Quod nostris moribus instituti, studiis*
improborum dissimillimi videbantur.] In
 eundem sensum Petronius Arbitr:
Non dubium est, si quis vitiorum omnium
mimicus rectum vitæ iter coepit inspicere,
primùm propter morum differentiam odium
habet. quis enim potest probare diversa. Id.

5 *Itaque nihil est, quod admirare.]* Sal-
 vianus lib. 5. de Gubernatione Dei, con-
 venienter ait: *Ac per hoc infelicissimi*
pauperes sic sunt, quasi inter concertantes
procellas in medio mari positi, nunc istorum
scilicet, nunc illorum fluctibus obruuntur.
 Et Cassiodor. l. b. 5. Variar. Epist. 40.
Inter mundi fluctuantes procellas unde se
humana fragilitas contineret, si nostris acti-
bus mentis firmitas non adesset? Idem.

hoc vitæ salo¹ circumflantibus agitemur procellis, quibus hoc maxime propositum est, pessimis displicere. Quorum quidem tametsi numerosus exercitus, spernendus tamen est; quoniam nullo duce regitur, sed errore tantùm temere, ac passim lymphante raptatur. Qui si quando contra nos aciem struens valentior incubuerit, nostra quidem dux copias suas in arcem contrahit; illi verò circa diripiendas inutilis sarcinulas occupantur. At nos desuper irridemus, vilissima rerum quæque rapienteis, securi totius furiosi tumultus, eoque vallo muniti, quo grassanti stultitiæ adspirare fas non sit.

M E T R U M I V.

² *Quisquis composito serenus ævo,
Fatum sub pedibus dedit superbum,
Fortunamque tuens utramque rectus,
Invictum potuit tenere vultum;
Non illum rabies³ minaque Ponti
Versum funditus excitantis æstum,
Nec ruptis quoties vagus caminis
⁴ Torquet fumificos⁵ Vesevus igneis,*

Aut

¹ *Circumflantibus.*] Crescius & Pulmannus ex vetustis. libris hanc vocem eruerunt, cum in aliis editionibus legeretur *circumflantibus*. Eandem correctionem sibi ascribit Fr. Juretus in Miscellan. ad Symmach lib. 7. Epist. 114. Idem.

² *Quisquis composito serenus ævo.*] Senec. in Herc. Oet. v. 107. & seqq.

*Quisquis sub pedibus fata rapacia
Et puppem posuit luminis ultims.
Non captiva dabit brachia vinculis
Nec pompæ veniet nobile ferculum.*

Et v. l. 1834.

*Non est gemendus, nec gravi urgendus
rege,*

Virtute quisquis abstulit satis iter.

In Thyest. v. l. 365.

*Qui tuto positus loco
Intra se videt omnia,*

*Occurritque suo libens
Fato, nec queritur mori.*

Idem.

³ *Minæque Ponti.*] Senec. in Herc. Oet. v. l. 49.

— *tulimus Ocean; minas.*

Idem.

⁴ *Torgetur ignes.*] Val. Flaccus lib. 4.

*Sic ubi prorupti conivit cum forte Vesevi
Hesperia letalis apex; vix dum ignea
montem*

*Torsit hiems, jamque Boas cinis induit
urbes.* Idem.

⁵ *Vesevus.*] Mons Campaniæ, ab æstu & igne nobilissimus. Apulejus de Mundo: *Quibusdam subter occulti sunt spiritus, & flantes incendia indidem suspirant: ut Lipara, ut Etna, ut Vesuvius etiam nosseret silet.* Minutius Felix: *Sicut ignes Æt-*

*1 Aut celsas soliti ferire turreis
Ardentis 2 via fulminis movebit.
Quid tantum miseri feros tyrannos
Mirantur sine viribus furenteis?
3 Nec speres aliquid, nec extimescas,
Exarmaveris impotentis iram:*

na & V. suavi & ardentium ubique terrarum flagrant, nec erogantur: ita pœnale illud incendium non damnis ardentium patitur, sed inextensa corporum laceratione nutritur. Eleganter Silius lib. 12.

Monstrantur Vesera juga, atque in vertice summo

Depasti flammis scopuli, fractusque ruina
Mons circum, atque Ætna satis certantia saxa. Sitzm.

I *Aut celsas soliti ferire tures.*] Horat. 3. Carm. Od. 3.

Iustum & tenacem propositi virum
Non circum ardos prava iubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida, neque Auster
Dax inquieti turbidus Hadria,
Nec fulminantis magna Iovis manus,
Si fractus illabatur orbis
Impavidum serient ruina.

Senec. in Thyest. xl. 355.

Quem non concutit cadens
Obliqui via fulminis,
Non Eurus rapiens mare,
Aut sævo rapidus freto
Vntosi tumor Hadria.

Idem.

2 *Via fulminis movebit.*] Senec. in Agam. xl. 593.

Nullus hunc terror, nec impotens
Procella fortune moriet,
Aut iniquiflamma Tonantis.

Secus de sceleratis, qui ob commissa trepidant. Juvenalis Satyra 13:

Hi sunt qui trepidant, & ad omnia fulgura pallent,
Cum tonat, exanimis primo quoque murmure celi,
Non quasi fortuitus, nec ventorum rabie, sed
Tratus cadat in terras, & iudicet ignis.
Illa nihil nocuit, cura gravare timeatur

At

Proxima tempestas, velut hoc dilata sereno.

In quorum numero habendus C. Cæsar Caligula, de quo Suetonius lib. 4. Nam qui Deos tantopere contemneret, ad minima tonitrua & fulgura commovere, caput obvolvere; ad vero majora proripere se è strato, sub lectumque cedere solebat. Idem.

3 *Nec speres aliquid, nec extimescas.*] Expressit elegantissimè primum illud sapientiæ & beatitudinis Stoicæ decretum, quod Epictetus enchirid. sic profert, Ο̅ς̅ ε̅λ̅δ̅ε̅ρ̅ ε̅ί̅ν̅αι̅ β̅έ̅λ̅ε̅], μή̅τε̅ θ̅ε̅λέ̅τω̅ π̅ι̅, μή̅τε̅ φ̅ο̅β̅έ̅τω̅ π̅ι̅ ἢ̅ ἐ̅ν̅ ἄ̅λλ̅ο̅ι̅ς̅. ε̅ί̅ ἢ̅ μ̅η̅, δ̅ε̅λ̅θ̅έ̅ιν̅ ἀ̅νά̅σ̅κη̅. Quisquis liber esse volet, neque cupiat quicquam, neque aversetur, eorum quæ penes alios sunt. Sin minus, servare necesse erit. Sen. de beata vita cap. v. Potest beatus dici, qui nec cupit nec timet, beneficio rationis. & divinæ epist. lxxx. Nunquam maior est animus, quam ubi aliena disposit, & fecit sibi pacem nihil timendo; divitias, nihil concupiscendo. Philosophiæ finem esse voluit Val. Maximus l. III. cap. III. & Simplicius proœmio in enchirid. Epicteti. Sed Plato, cuius sententiam sibi usurparunt illi, longè divinius in Philebo jamdudum censuerat, Μη̅δ̅έν̅ δ̅εί̅ μ̅ή̅τε̅ μ̅έ̅ζ̅α̅, μ̅ή̅τε̅ σ̅μ̅ικ̅ρό̅ν̅ χ̅α̅ί̅ρει̅ν̅ τ̅ῷ̅ ἢ̅ ἕ̅ ἰ̅ο̅ε̅ί̅ν̅ κ̅ῆ̅ φ̅ο̅β̅έ̅ί̅ν̅ β̅ί̅ον̅ ἐ̅λο̅μ̅έ̅ρ̅ῳ̅. Π̅Ρ̅Ω̅. Κ̅α̅ὶ̅ μ̅έ̅γ̅α̅ ἕ̅τ̅ως̅ ἐ̅ρ̅ή̅θ̅η̅. Σ̅Ω̅. Ο̅ὐ̅κ̅έν̅ ἕ̅τ̅ῳ̅ ἀ̅ν̅ ἑ̅α̅ί̅νω̅ γ̅ε̅ ὑ̅π̅άρ̅χ̅ον̅ κ̅ῆ̅ ἴ̅σ̅ως̅ ε̅δ̅ὶ̅ν̅ ἄ̅το̅π̅ον̅ ε̅ί̅ π̅άν̅των̅ ἢ̅ β̅ί̅ων̅ ἐ̅σ̅τ̅ί̅ θε̅ό̅τ̅α̅τ̅ῳ̅, Nihil oportere prorsus ullave ex parte vel gaudere vel dolere eum, qui intelligendi sapiendique vitam elegit. PROTARCH. Id quidem certè dictum est. SOC. Nonne illa vivendi ratio eidem homini sapienti maximè fuerit consentanea? ac nihil absurdi erit fortasse, si con-

At quisquis trepidus pavet, vel optat,
 1 Quòd non sit stabilis, sui que juris,
 2 Abjecit clypeum, locoque motus
 Nectit, quâ valeat trahi, catenam.

P R O S A I V.

Sentisne, inquit, hæc, atque animo illabuntur tuo?

3 Esne ὄντο λύγος? Quid fles? Quid lacrymis manas?

4 Εξαιδεις, μὴ κελθε νόω. Si operam medicantis exspectas, opor-

si constituamus ex omnibus vivendi generibus hoc esse armissimum. Hinc eidem Senecæ in Hippolyto ruris cultor felix dicitur quòd,

Non ille regnò servit, aut regno imminens
 Vanos honores sequitur, aut fluxas opes,
 Spei metusque liber.

Itemque Virgilio 11. Georgic. quia

Metus omnes inexorabile fatum
 Subjecit pedibus. Vall.

Nec speres aliquid nec extim.] Senec. in Troad. 1. f. 424.

Miserrimum est timere, cum spes nihil.
 Martial. lib. 10. Epigramm. 47.

Summum nec metuas diem, nec optes.

Ausonius ex mente Periantri:

Mortem optare malum, timere pejus.

Sitzm.

1 Quod non sit stabilis.] Lactant. De Ira Dei, cap. 3. Caligantibus veritatis fulgore luminibus, qui stabilem gressum tenere non possunt, revolvuntur in planum. Idem.

2 Abjecit clypeum.] Flavius Caper de Orthographia: Clypeum αἰσίδα: clupeum ornamentum dices. Vide de cod. vocabulo Charif lib. 1. Instit. Grammat. Fronton. de diff. vocum, Velium Longum de Orthographia, quos cum ceteris Latinæ linguæ auctoribus pulcherrimo volumine edidit amicus noster (non sine gravissimo omnium bonorum luctu nuper in ipso ætatis flore vivis exemptus) HELIAS PUTSCHIIUS. Accipitur autem hoc loco Clypeus pro recta ratione, quemadmodum Regimen apud Senec. in Agam. 1. f. 139.

Proinde omisi regimen è manibus meis:

Quocunque me ira, quo dolor, quo spes feret,

Huc ire pergam. —

Idem.

3 Esne ὄντο λύγος.] Intellige, ἀκαρῶν ἀνδρῶν auditor. Sic omnes veteres libri, non ὄντος λύγος. Ut & omnes veteres scripsere, Varro in satyra quæ Testamen uni inscribitur apud Agellium libro 111. cap. xv1. Ii liberi, si erunt ὄντος λύγος, exheredes sunt. Suidas ex Menandro, Lucianus, Mart. Capella lib. vi 111. atque alii quos refert Erasmus, in eo adagio. Imo & apud Varronem id nominis satyra extitit. Quidam codd. pro Esne, habebant, Ἄν ὄντο, &c. Vall.

Esne ὄντος ὄντος λύγος.] Asinus ad Iyan. Proverbium vetus; quod nec pueri septemnes ignorant. Bern.

4 Εξαιδεις.] Ημεισιχρον ex Iliados α. Ubi Thetis Achillem filium non satis doloris sui causas aperientem alloquitur, aitque,

Εξαιδεις μὴ κελθε νόω, ἵνα εἶδω μὴ αἴμω.

Dic, ne occulta animo fili, noscamus ut ambo.

Pro quo nescio quis Thomas Volfius, substituit σύμφαθι μοι, μὴ κρύπτῃς, in editione Antverp. anni m. d. xxxxi. nec solum hunc locum, sed omnes alios corruptit. Græcis versibus pro libito mutatis, vel interpolatis; ita ut ne uni quidem pepercerit, egregie scilicet inscientiam suam, ne impudentiam dicam, professus. Vall.

1 oportet vulnus detegas. Tum ego collecto in vires animo: An ne adhuc eget admonitione, nec per se factis eminet fortunæ in nos sævientis asperitas? Nihilne te ipsa loci facies movet? 2 Hæccine est bibliotheca, quam certissimam tibi sedem nostris in Laribus ipsa delegeras? in qua mecum sæpè residens, de divinarum humanarumque rerum scientia disserabas? 3 Talis habitus, talisque vultus erat cùm tecum naturæ secreta rimarer, cùm mihi 4 siderum vias radio describeres, cùm

1 Oportet ut vulnus detegas tuum.] Succincte eleganterque MS. Eifurt. Oportet vulnus detegas. Quin & in MS. Rittersh. & edit. Flor. τὸ tuum abest. Sitzm.

2 Hæccine est bibliotheca.] Latinos eadem notione pro loco in quo libri reponuntur, τὸ libraria accipere, ex Cicerone Philippica 11. Agel. lib. v. cap. 1v. aliisque vulgatum. Bern.

3 Talis habitus talisque.] Interponendæ hic interrogationes ex MS. Rittersh. Talis habitus, talisque vultus erat, cum tecum naturæ secreta rimarer? cum mihi siderum vias radio describeres? cum mores nostros, tutiusque vitæ rationem ad cælestis ordinis exemplar formares? Sitzm.

4 Siderum vias radio describeres.] Virgil. 6. Æneid.

— cælique meatus

Describent radio, & surgentia sidera dicent. Sitzm.

Siderum vias.] Ea pulcherrima est imprimis disciplina, rerum cælestium cognitio, & homine cum doctrinæ tum pietatis studio digna. adeo ut Anaxagoras huic uni tota sibi vita incumbendum diceret; Is enim, ut est apud Laërtium, ἔρωταιθεὶς περὶ εἰς τὴν γαλήνην, Eius θεωρίας (ἐφη) ἡλίξ & σελευκῆς & ἕρωνος, rogatus cuius rei causa natus esset, Inspiciendi, inquit, cæli, & solis & lunæ. Cuius rationem reddidit Plotinus ennead. VII. lib. VII. Ὡς δὴ ὁ ἀναβλέψας εἰς τὸ ἕρωνον καὶ τὸ ἔρ' ἄτρων φέγξ' & ἰδὼν τὸ ποιήσαντα εὐθυμείται καὶ ζητεῖ ἄτρωτον καὶ τὸ ναυτὸν κρυσμὸν ὃς ἐθεάσατο.

καὶ εὐεῖδ' καὶ ἐθαύμασε τὸ κακείνους ποιητῶν. Nempe quemadmodum qui in cælum diligentius suspicit, stellarumque splendorem impensus contuetur, protinus auctorem mundi cogitat atque perquirat: sic oportet & eum qui mundum intelligibilem intuetur, cernit, admiratur, effectorem eius diligenter inquirere. Hermes trism. Asclepio, Itaque Deus hominem conformavit ex animi & corporis, id est, ex aeterna & mortali natura, ut animal ita conformatum utriusque origini suæ satisfacere possit, & mirari atque orare cælestia & aeterna, incolere atque gubernare terrena. Et paulo post, Hominum enim admirationibus, adorationibus, laudibus, obsequiis cælum cælestisque delectantur. nec immerito in hominum cætuna Musarum chorus est à summa divinitate demissus, scilicet ne terrenus mundus videretur incultior, si modulorum dulcedine caruisset; sed potius ut modulatis hominum cantilenis concelebraretur laudibus, qui solus omnia ut pater est omnium, atque ita cælestibus laudibus nec in terris harmoniæ suavitas defuisset. Aliqui enim ipsique paucissimi, pura mente præditi, sortiti sunt cæli suspiciendi venerabiliorem curam. Ovid. 1. Fast.

Felices animæ, quibus hæc cognoscere primis,

Inque domos superas scandere, cura fuit.

Credibile est, illos pariter vitæque locisque

Altius humanis exseruisse caput.

Quam scientiam Ægyptii seu Chaldaei

ἤνε-

cùm mores nostros, totiusque vitæ rationem 'ad cælestis ordinis exemplar formares? Hæccine præmia referimus tibi obsequentes? Atqui tu hanc sententiam * Platonis ore sanxisti, ' Beatas fore respublicas, si eas vel

ἡμεθλιαρχῖ in vetitas artes convertentur, ausi scilicet prædicere mortalibus, ut ait Manilius,

Nascendi quæ cuique dies, quæ vita fuisset,

In quas fortunæ leges quæque hora valeret. Vall.

I. Ad cælestis ordinis exemplar.] Platonis verba sunt ultima lib. ix. de rep. Μαθηταῖο (ἔφη) ἐν ἧ τὸν δὴ ἄλλοι μὲν οἰκίζοντες πόλιν λέγουσι, τῇ ἐν λόγῳ κεκμημένη ἐστὶ γῆς γε ἕδαιμὸν εἶμαι αὐτῷ εἶναι. Ἀλλ' (ὡς δὲ ἐγὼ) ἐν ἔργῳ ἴσως ὡς δὲ δεῖ (μὲν ἀνάκει) τὸ βελονιδρῶν ὄραν, καὶ ὄραν δὲ, ἐαυτὸν καθικρίζειν. Intellego, inquit, eam civitatem significas, de qua constituenda longum hunc sermonem habuimus, quæ quidem verbis solum, in terris vero nusquam (opinor) reuera exstat. Atqui in cælo, inquam, illius exstat exemplar, conspicuum ei qui & intueri ipsum voluerit, & cum intuitus fuerit fissum ad illud institueret. Idemque scripserat l. vi. de rep. Hinc noster carm. ultimo libri secundi,

O felix hominum genus,

Si vestros animos amor,

Quo cælum regitur, regat! Idem.

2 Platonis ore.] Lib. v. de rep. Ἐὰν μὲν (ὡς δὲ ἐγὼ) ἢ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν ἐν ταῖς πόλεσιν. ἢ οἱ βασιλεῖς τε νῦν λεγόμενοι καὶ δυνάσται φιλοσοφῆσσι γνησίως τε καὶ ἱκανῶς, καὶ τὸ εἰς τ' αὐτὸν ἐμπέσῃ δυνάμεις τε πολιτικῆ καὶ φιλοσοφίας; ἢ ἢ τὸν πορρομένων χειρὶς ἐφ' ἐκείτην αἱ πολλαὶ φύσεις ἐξ ἀνάγκης ἀποκλιθεῶσιν, σὺν ἑστὶ κεκῶν παῦλα, ἢ φίλε Γλαύκων, ταῖς πόλεσιν. δοκῶ ἢ, ἐδὲ τῶ ἀθροπίνῃ γῆν. Nisi Philosophi civitatibus dominantur, vel hi qui nunc reges potentesque dicuntur, legitime sufficienterque philosophentur, in idemque civilis potentia & phi-

losophia concurrant, neque (quod nunc fit) à diversis duo hæc tractentur ingenii; non erit civitati, vel, ut me fert opinio, hominum generi requies ulla malorum. Idemque ex eo refert Alcinous cap. xxvii. Apuleius lib. de morali ejusdem philosophia. & Valer. Max. lib. vii. c. ii. I. Capitolinus in M. Antonino phil. & Prudentius contra Symmachum. Sed eam sententiam multis exponit Musonius apud Stobæum ferm. xlvii. solidissimisque rationibus demonstrat, & tandem statuit Τὸν βασιλέα τ' ἀγαθὸν δούτῳ καὶ φιλόσοφον ἐξ ἀνάγκης εἶναι. καὶ τ' ἡ φιλόσοφον, δούτῳ καὶ βασιλικὸν εἶναι, bonum regem, statim & philosophum, esse necessario: & philosophum, animo statim præditum esse regio. Quod & deinde declarat quoque fufius. Aut si philosophus non est optimus quisque princeps, Οὐ πόρρω τ' ἀλεργιδὸς τὰς πολιτείας λόγων ἐπίθετο, ἀλλ' ἐργῶ ἀγὰρ τ' ἤρως, καὶ δαρειῶς ἀγαθῶν συχναῖς, καὶ πρῶτος ἔκεν ἐλαχίστης μετὰ διδῶς, ἐδείκνυ ἐαυτὸν καὶ φιλοσοφίαν ἔργον ἑαίμα ὡς μίγα πρῆμα οἰόμενοι καὶ πολλοὶς πρῶτον, καὶ σοφιστῶν ἐκαμνίζοντα καθιερῆμα, καὶ τὰς νεμεριεῶς ἀνδρας ὡς πολλοὶς μίγα πθέρμων, eruditos non procul à purpura, sed prope solium suum collocatos & numeribus frequentibus fovit, & honores eis non minimos habendo, cælestem philosophiam divinarumque rerum doctores, disertos & juris peritos, magnam rem & summi pretii se æstimare declaravit, inquit Nicetas in Andronico. Idem.

3 Beatas fore Respub. si eas vel studiosæ sapientiæ regerent, vel earum rectores studere sapientiæ contigisset.] Platonis sententia in Alcibiad. i. quam verbis diversis ab istis Valerius expressit lib. vii. cap. ii. Iam Platonis verbis adstricta, in-

vel studiosi sapientiæ regerent, vel earum rectores studere sapientiæ contigisset. Tu ejusdem viri ore, hanc sapientibus capeſſendæ reipublicæ neceſſariam cauſam eſſe monuiſti, ne improbis flagitioliſque civibus urbium relicta gubernacula, ² peſtem bonis ac perniciem inferrent. ³ Hanc igitur auctoritatem ſecutus, quod à te inter ſecreta otia didiceram, transferre in actum publicæ adminiſtrationis optavi. ⁴ Tu mihi, & qui te ſapientium mentibus inferuit Deus, conſcii, nulum me ⁵ ad magiſtratum, niſi commune bonorum omnium ſtudium, detuliſſe. Inde cum improbis graves, inexorabilesque diſcordiæ, ⁶ & quod conſcientiæ libertas habet, pro tuendo jure ⁷ ſpreta potentiorum ſemper offenſio. ⁸ Quoties ego ⁹ Conigaſtum in imbe-

quit, ſed ſenſu prævalens ſententia: qui tum deum beatum terrarum orbem futurum prædicavit, cum aut ſapientes regnare, aut reges ſapere coepiſſent. Et cum Valerio Prudentius contra Symmachum:

Nimirum pulchrè quidam doctiſſimus:
Eſſet

Publicares, inquit, tunc fortunataſatis, ſi

Vel reges ſaperent, vel regnarent ſapientes.

At noſtro Boëtio conſentiens Julius Capitolinus in M. Antonino Philoſopho, *Sententia Platonis ſemper in ore illius fuit, inquit, florere civitates, ſi aut Philoſophi imperarent, aut imperatores philoſopharentur.* Bern.

1 *Ejuſdem viri ore.*] Dialogo VI. de rep. Vall.

2 *Peſtem bonis ac perniciem inferrent.*] Veteres: *perniciem ferrent.* quod rectum puto. Bern.

3 *Hanc auctoritatem ſequitur.*] Quod Philoſophia ab adminiſtranda Repub. non ſit aliena, & quod ex Philoſophis quidam Rempub. gubernarint, teſtatur Ælianus Variar. Hiſt. lib. 3. cap. 17. Nec immerito Plutarchus illud Epicuri *Ἀζήτῃ βιωσῶς* refatavit. Sierzm.

4 *Tu mihi, & qui te ſapientium menti-*

bus inferuit Deus, eſtis conſcii.] In MSS. & edit. Florent. abeſt vocula *eſtis*. Idem.

5 *Ad magiſtratum.*] Monuimus ſupra ſcribendum hic eſſe *Magiſteriatum*. verique ſimile eſt ea, quæ Boëtius præclare à ſe facta mox recenset, in ea dignitate conſtitutum ſeciſſe. Neque enim tanquam ſenator iſta Romæ, ſed Ravennæ in aula principis egit. quod nemo eſt qui non ſtatim videat ac iudicet. Vall.

6 *Et quod conſcientiæ libertas habet.*] MS. Erfurt. & *quod ſcientiæ libertas habet.* Sierzm.

7 *Spreta potentum ſemper offenſio.*] MS. Rittersh. *ſpreta potentiorum ſ. o.* Idem.

8 *Quoties ego &c.*] In MSS. Erfurt. hrc ita leguntur: *Quoties ego, obvius ei, Conigaſtum in imbecillis cuiuſque fortunæ impetum facientem excepi!* Idem.

9 *Conigaſtum.*] Seu *Cunigaſtum*, ut habet Caſſiodorus. cum Gothum illum Athalaricus rex illuſtrem appellet, ad eum apud Caſſiodorum lib. VI. II. epiſt. XXVI. I. ſcribens, apud Theodoricum potentem fuiſſe apparet. Vall.

Conigaſtum.] Fuit dubio procul unus exactor, de quibus vide Caſſiodorum libro ſecundo Variar. Epiſtol. 24. Apud eundem libro octavo legitur Epiſtola ad Cunigaſtum. Sierzm.

becillis cujusque fortunas impetum facientem obuius excepi! Quoties Triguillam ¹ regiae praepositum domus, ab incepta, perpetrataque jam profus injuria dejeci! Quoties miseros, quos infinitis calumniis impunita Barbarorum semper avaritia vexabat, objecta periculis auctoritate protexi! Numquam me ab jure ad injuriam quisquam detraxit. ² Provincialium fortunas, ³ tum privatis rapinis, tum publicis vectigalibus pessumdari, ⁴ non aliter, quam qui patiebantur, indolui. ⁵ Cum, acerbæ famis tempore, gravis atque inexplicabilis indicta ⁶ coemptio profligatura inopia

Cam-

¹ Regiæ praepositum domus.] Vide Cujacium ad legem secundam Codic. De Excusationibus in unum, libro decimo. Idem.

² Provincialium fortunas.] Salvian. l. 4. de Gubern. Dei: *Illud latrocinium ac scelus quis digne eloqui possit, quod cum Respublica vel jam mortua, vel certe extremum spiritum agens in ea parte, qua adhuc vivere videtur, tributorum vinculis, quasi praedonum manibus strangulata moriatur: inveniuntur tamen plurimi divitum, quorum tributa pauperes ferunt. hoc est, inveniuntur plurimi divitum, quorum tributa pauperes necant.* Idem.

³ Tum privatis rapinis, tum publicis vectigalibus.] Apud Cassiodorum Var. 5. Epist. 39. Theodericus Rex ægerrime fert compulsorum arbitrio provincialium subiacere fortunas; inde subjungit: *Genus evidentis est praedæ, pro illius voluntate dare, qui ad suum commodum amplius festinat exigere.* Salvianus quoque lib. 5. De Gab. Dei, vultorios istos, qui ad rapacitatem convertunt animum, vario & exquisitissimo calumniarum & auctorum & vectigalium genere, his verbis reprehendit: *Illud gravius est, quod plurimi proscribuntur à paucis, quibus exactio publica peculiaris est praeda, qui fiscalis debiti titulos faciunt quasi esse privatos: & hoc non summi tantum, sed paene infirmi: non iudices solum, sed etiam iudicibus obsequentes. Quæ enim sunt non modo*

urbes, sed etiam municipia atque vici, ubi non quot Curiales fuerint, tot tyranni sunt. Idem.

⁴ Non aliter, quam qui patiebantur, indolui.] Congrua verba invenies in libro Job, cap. 29. Idem.

⁵ Cum acerbæ famis tempore.] Hæc ut melius intelligas, vide passim Cassiodorum Variar. 12. *Certe ad tantam penuriam provincialium tum peremerunt fortune, ut vitæ pericula sustinere non potuissent, nisi eis pietas regalis solita humanitate prospexisset, ut loquitur idem d. lib. Epist. 26.* Idem.

⁶ Coemptio.] Ipsa coemptio *συνανή*, publicè verò species annonarias vel urbi vel exercitui necessarias etiam ab invitis provincialibus exigendi consuetudo, *συνανήτων* vocabatur. Quamquam & onus illud, quod Justinianus Bithyniæ, Phrygiæ & Thraciæ incolis frumentum Byzantium perferendi conditione durissima imposuit, notat Suidas ab illis *συνανήτων* esse appellatum. *Vall.*

Coemptio.] Publica comparatio specierum Græce *συνανήτων* appellatur, *ὅς τ' σὺν καὶ ἀνεξόδοις*. Latine *Coemptio*. Quemadmodum autem hujusmodi coemptio accipienda sit, non æque constat inter omnes. Alii sic eam accipiunt, ut provinciales à fisco species annonarias emere cogantur. Alii, ut eas fisco vendere forensibus precii compellantur. Quorum sententia verior. Coemptio enim

¹ Campaniam provinciam videretur, certamen adversum ² præfectum prætorii, communis commodi ratione suscepti, rege cognoscente contendendi, & ne coëmptio exigeretur, evici. ³ Paulinum consularem virum, cujus

enim undique fiscus à provincialibus etiam invitis species annonarias, usui publico vel exercitui necessarias. Necessarias dico. Non enim nisi urgente aliqua necessitate *συνάναξιν* indicebatur, veluti militum aut urbis sublevandæ causâ; ac tum cogebantur omnes (excepta Thraciæ diœcesi, ubi tributa fiscalia in solidum non inferebantur, cum barbarorum incurfibus coloni attererentur) species fisco vendere, neque ulli penitus possidentium sese sub cujuscunque privilegii occasione excusandi tribuebatur facultas. Non autem fiebat coëmptio sine auctoritate principis, nisi si qua municipia annonæ caritate laborarent. Cura porro emendarum specierum ad eum proprie pertinebat, cui princeps eam demandaret. Hæc de Synoneto collegimus ex Jurisconsultorum Phœnice Jac. Cujacio, quem vide Observat. I. c. 35. & Commentar. ad Cod. l. 10. t. 27. Operæ precium autem mihi facere sum visus, si adjicerem locum Cassiodori ex libro 2. Var. Epist. 38. ubi Theodericus Rex negotiatoribus quibusdam, depopulatione vastatis, inducias concedens, ita ad Faustum præpositum scribit: *Quia egentium levamina nostras potius divitias æstimamus, illustris magnificentia tua per hoc iuge biennium nuncupatos nulla faciat coëmptione vexari.* Sitzm.

¹ Campaniam.] L. Florus de Gestis Romanor. lib. I. cap. 16. *Omnium non modo Italia, sed toto orbe terrarum pulcherrima Campaniæ plaga est. Nil mollius cælo: denique bis floribus vernat. Nihil uberius solo: ideo Liberi Cerevisque certamen dicitur.* Solinus Polyhist. cap. 8. *Amœnissimus Campaniæ tractus.* Utcunque tamen sit amœna Campania, sæpenumero Vesuvii, Ætnei ignis imitatoris, hostilitate sive incendio vastatur. unde Cassio-

dor. 4. Var. Epist. 50. *Laborat hoc uno malo provincia, quæ ne perfecta beatitudine fruereur, hujus timoris frequentier acerbitate concutitur.* Vide & C. Plin. Cæcil. Secundum, lib. 6. Epist. 16. & 20. *Idem.*

² Præfectum Prætorii.] De dignitate Præfecturæ Prætorianæ Cassiodorus 3. Variar. Epist. 20. *Redeat ad nomen antiquum Præfectura illa Prætorii, toto orbe laudabilis. Cuius si principium quæramus, per Joseph à beneficiis inchoavit: nec immerito à legibus nostris pater provinciarum, pater etiam prædicatur imperii: quia sic juste, sic provide agi voluerunt, ut non districtum iudicis nomen, sed vocabulum illi pietatis imponerent.* Idem.

³ Paulinum.] Non Decium Theodericum Paulinum juniorem illum, qui Indict. XI I. hoc est anno DXXXIV. ultimus Consulium Occidentis collega Justiniano imp. fuit, Venantii patricii filius, jam mortuo Boëtio: cujus consulatus ab Athalarico dati exstat formula apud Cassiodorum l. IX. epist. XXI I. Sed Decium Paulinum anno CDXCV I I I. Consulem, quem etiam Patricium vocat Theodericus in rescripto ad Argolicum urb. præf. XXIX. lib. I I I. apud Cassiodorum: quo idem illi rex collapsa in urbe horrea donat. Inter quem, & Symmachum ac Festum etiam patricios & senatus principes, ut componatur orta ingens contentio, constituit controversiæ iudices Theodericus viros alios illustres epist. XXI I I. lib. I. Variar. Ex Deciorum familia fuit, quemadmodum Importuni & Venantii. Vall.

Paulinum consularem virum.] Existimo eundem esse, qui cum Joanne Scythæ consul fuit anno Christi CCCC. & XCV I I. Anastasii Papæ a. II. Anastasii Imperatoris VIII: Theodosii VI. Ad Cassiod. l. IX. Var. epist. XXI I. Baronium Ann. VII. Onufrium, & alios, Bern.

jus ¹ opes ² Palatini canes jam spe atque ambitione devorassent, ab ipsis hiantium faucibus traxi. ³ Ne Albinum consularem virum præjudicatæ accusationis pœna corripere, ⁴ odiis me ⁵ Cypriani delatoris opposui.

Sa-

Paulinum.] De hoc vide Cassiodor. Variar. lib. 1. Epist. 23. lib. 2. Epist. 3. lib. 3. Epist. 29. *Sic.*

¹ *Opes devorassent.*] Hæc illustrabis ex Salviani lib. 5. de Gub. Dei. ubi agit de Bagaudis, inter alia asserendo, fuisse quosdam qui in similitudinem inmanium bestiarum non rexerint traditos sibi, sed devoraverint. Idem.

² *Palatini canes.*] Aristippum, quem (teste Horatio) omnis decuit color, Diogenes βασιλικὸν κύναι appellavit. Vid. Diog. Laërt. lib. 2. Prudentius quoque *ἄνθρωποι*. Hymn. 5. ministros pœnæ sive carnifices canes nuncupat. Idem.

³ *Ne Albinum.*] Decium illum Albinum juniorem fortasse innuit, qui anno cxxxiii. consul fuit. ex eadem, ut videtur Deciorum familia. Ad quem scribit Theodericus apud Cassiodor. epist. xxx. lib. iv. & Ennodius ep. xxi. lib. i. Cui collega additur in consulatu Eusebius à Marcellino. *Vall.*

Ne Albinum consularem virum.] Inteligit Albinum juniorem. qui anno Christi cccc. & xci. Gelasii Papæ ii. Anastasii Imp. iiii. Theodorici regis i. solus consul fuit, ut Cassiodorus in fastis refert. at apud Marcellinum collega Eusebius additur. Consule & Cassiodorum Var. iv. epist. xxx. *Bern.*

Ne Albinum.] Ad Albinum extant apud Cassiodorum lib. i. Var. Epist. 20. & lib. 4. Epist. 30. *Sic.*

⁴ *Odiis me Cypriani delatoris opposui.*] Quis ille? idem ne de quo Athalaricus Rex apud Cassiodorum l. viii. Variar. epistola xxi. *Senescis quidem corpore, sed laude juvenescis.* & post multa: *Quamobrem multis laboribus multaque fide & constantia comprobato, Patriciatu tibi, Deo auspice, conferimus dignitatem, honorem quidem celsum, sed qui tuis meritis probeatur esse æqualis.* Sanè vix credo; utique

cùm apud Procopium legerim de bello Gothorum lib. 1. *Theodorico igitur suo fato perfuncto, Athalaricus hujus ex filia nepos suscepit imperium, annos octenos natus, sub matre Amalasantha adhuc educatus. nam hujus pater ex humanis excesserat, nec longo post tempore quàm Iustinianus inisset imperium. Amalasantha itaque, filii procuratore suscepta, regnum administrabat. prudentia & equitate mirificè pollens, virilem præ se ferebat naturam. quippe quamdiu hac imperio præfuit, Romanorum neminem vel corporis affecit pœna, vel rerum jactura. quin etiam nec Gothos ipsos, etsi laceffendi Romanos percupidos, his quoque pacto injuriam permittit inferre. quin potius Symmachi ac Boëtii liberis paternam bona restituit, dudum (ait Aretinus lib. i. de bello Ital. contr. Got.) à Theodorico publicata, asserens eos falsis delationibus & temerè à rege creditis fuisse damnatos.* *Bern.*

⁵ *Cypriani.*] Cyprianus & Opilio fratres fuerunt. Non ille Opilio qui a. dxxxiv. consulatum cum Justino imp. gessit, quem virum sublimem & magnificum Ennodius ep. l. v. quem & Onuphr. Panvinius, perperam putat, Aëtii magni illius ducis filium vocat; fortasse melius, ex Gaudentio Aëtii filio, cujus meminit in Chronico Idatii, nepotem dixisset: Aëtius enim occisus est a. cdl. iv. Opilio verò iste anno dxxxiv. cum Liberio patricio Theodahadi de pace ad Justinianum legatus Constantinopolim missus est, ut scribit Procopius lib. 1. hist. Gothicæ, cum supra annum octogessimum constitutus, minus legationi isti aptus fuisse censeatur. Non is inquam; sed, ut doctissimi Sirmondi ad epist. l. ii. lib. v. Ennodii verbis utar, *diversus ab hoc consulari hic eadem ætate Opilio Boëtii delator, quem perstringit l. i. de Consolatione. Is nimirum quem Athalarici-*

lari-

¹ Satisne in me magnas videor exacervasse discordias? sed esse apud ceteros tutior debui, qui mihi amore justitiæ ² nihil apud aulicos, quo magis essem tutior, reservavi. ³ Quibus autem deferentibus perculsi sumus? ⁴ quorum Basilius, olim regio ministerio depulsus, in delationem nostri nominis, alieni æris necessitate compulsus est. ⁵ Opilionem verò, atque Gaudentium, ⁶ cum ob innumeras multiplicesque fraudes ire in exilium

lavicus postea, ut est apud Cassiodorum lib. VIII. epist. XVI. Comitum sacrarum largitionum fecit indict. VI. hoc est a. DXXXVIII. triennio postquam à Theoderico ead. Comitibus ornatus fuerat Cyprianus ejus frater, delator & ipse, ut scribit Boëtius, Albini consularis. Quin & horum quoque fratrum pater Opilio alius, qui Comes item sacrarum largitionum fuerat sub Odoacre lib. var. V. epist. XL. Vall.

Cypriani.) Fallor an? fuit ille ipse, cui Referendarii officium laboriosis primum conditionibus obeunti, propter eloquentiam aliarumque rerum peritiam Theodericus Rex contulit dignitatem Sacrarum Largitionum: Athalaricus vero, hujus successor, dignitatem Patriciatus? Vide Cassiodorum libro quinto Variar. Epist. 40. & 141. libro octavo Epist. 21. *Sitzm.*

¹ *Satisne magnas in me videor exacervasse discordias.]* MS. Rittersh. *exacuisse discordias.* Idem.

² *Nihil apud aulicos, quo magis essem tutior, reservavi.]* MSS. *reservavi.* Edit. Norimb. *observavi.* Idem.

³ *Quibus autem deferentibus perculsi.]* Ita rectissime veteres: excusi perversè, *perculsi.* Tacitus Ann. XIV. *Perculsi Seneca, promptum fuit Rufum Fenium immi- nuere.* Bern.

Quibus autem deferentibus perculsi sumus.] MSS. & editiones Florentina & Norimbergensis *perculsi sumus.* *Sitzm.*

⁴ *Quorum Basilius olim regi ministerio depulsus.]* Propter magis crimen. Theodericus rex apud Cass. Var. IV. ep. XXI. ad Argol. Præf. Urb. *Magnitudinis ita-*

que tunc relatione comperimus, Basilius atque Prætextatum artis sinistrae jam diu contagione pollutos. apertius epist. XXI. Basilius & Prætextatum magicis artibus involutos. Hoc ita pronuntio, ut legis Valeriae beneficium non tollam. Bern.

Basilius.] Mentionem Basili facit Cassiodor. Var. 2. Epist. II. lib. 4. Epist. 22. 23. & 40. an vero idem ille fuerit, de quo noster loquitur, valde dubito. Quin & Cassiodorus de duobus hoc vocabulo nuncupatis, loqui videtur. *Sitzm.*

Quorum Basilius.] Edit. Norimb. *Quorum unus Basilius olim à Regis depulsus ministerio.* Idem.

⁵ *Opilionem vero atque Gaudentium.]* Et hic hæsit. Apud Cassiodorum duos reperio Opiliones, patrem & filium. De illo Variarum libro quinto Epistol. 42. De hoc libro octavo Epist. 16. & 17. certum est utrinque eos commendari. Quis Gaudentius fuerit, qualeve officium, aut qualem vicem in aula Theoderici sustinuerit, non habeo compertum. *Idem.*

Opilionem verò atque Gaudentium.] Romani fuere non Gothi, optimi viri nequissimi accusatores. Joh. Magnus Gothus, Archiepiscopus Uspalensis in Historia Gothor. lib. IX. cap. XXXII. de Theoderico: *Fuisset nimirum longè felicior ejus exitus, si suorum Gothorum consilia ita in extremo anno attendisset, quemadmodum semper antea audierat; & illorum seditiosorum Romanorum, Gaudentii & Opilionis, delationes suspectas & perniciosas à se longius removisset.* Bern.

⁶ *Cum ob injurias atque multiplices fraudes*

Hum regia censura decrevisset, cumque illi parere nolentes ¹ sacrarum sese ædium defensione tuerentur, ² compertumque id regi foret, edixit, ³ ut ni intra præscriptum diem ⁴ Ravenna urbe decederent, ⁵ notas in-

signi-

fraudes.] MSS. & editio Norimberg. cum ob innumeratas multiplicesque fraudes. Sitzmannus.

1 *Sacrarum sese ædium defensione tuerentur.*] De perfugio illo ad templa, statuas, aras vide J. Lipsium in Commentar. ad librum tertium Annal. Taciti, Joh. Mariam Catanæum ad C. Plin. Secundi Epist. 78. libri decimi. Meminit etiam rescriptum Imp. D. Antonini, cuius verba sunt inserta t. 8. Inst. l. 1. *Idem.*

2 *Compertumque id regi foret.*] Theoderico regi Italiæ. Is Theodemeris Ostrogothorum regis ex concubina Erclieva filius, puer Constantinopoli in aula Zenonis imp. obses educatus, anno 491. Consul ordinarius, statua equestri ibidem donatus fuit. Deinde Zenone non repugnante Italiam ab Eulis vindicaturus petiit, eorumque regem Odoacrem vicit & mox interfecit. Rex Italiæ anno 476. factus, Clodovæi Francozum regis sororem Audefedam uxorem duxit. Ipse duas ex concubina filias, unam, Alarico Visigothorum, alteram Sigisimundo Burgundionum regibus nuptiis copulavit. quemadmodum & filiam suam Amalafuentam Eutharico ex Amalorum eadem stirpe nato. & mox Amalafredam germanam suam, matrem Theodahadi, Trifamundo in Africa Vandalorum regis; filiamque ejus neptem suam Amalabergam Thuringiorum in Germania regi Hermenfredo collocat. Ita rex prudentissimus vicinos omnes reges sibi affinitate propinquos facit. Occiso Alarico, Amalaricum ejus filium in regni, ab Clodovæo occupati, partem restituit; dum, comparato ingenti exercitu, per Hibbam ducem obsessis apud Arelaten & Carcassonam Visigothis subvenit, non triginta millibus Francorum in prælio cæsis, ut falso scripsit Jornandes, sed multis utrinque desideratis, dum ex obsidiones tandem

solvuntur. Omnia denique prosperè illi feliciterque cesserant, sed imperante præsertim Anastasio, quem, utpote Arianum, oderat universa Italia. Sed ubi Catholicus Justinus Orienti affulsit, tum desiderari colique ab Italis cœpit: Theodericus verò Arianus quoque timeri, amari non item. Inde per suspicionem conjurationum tot patrata ab illo cædes, quarum pœnitentiam mors tandem ejus anno 526. secuta est *Vall.*

3 *Ut nisi infra præscriptum diem.*] MS. Rittersh. ut nisi intra p. d. Proclivis prolapsio fuit à t. ad f. eadem opera corrigendus ex MS. nostro Cassiodorus libro primo Variar. Epist. 2. *Si te salutis propria tangit affectus, intra illum diem imminente tibi harum portitore, cum blatta, quam nescio cubiculo dare annis singulis consuesti, venire sistina.* Sitzm.

4 *Ravenna urbe.*] In qua regni sui sedem post Odoacrum Theodericus constituerat; quamque successores quoque ejus reges Gothi inhabitaverunt. *Vall.*

Ravenna urbe decederent.] Sede imperii Gothici. Aretin. lib. 1. de bello Italico: *Ceterum civitates per seipsas, ac per cives suos gubernari permisit. Ipse verò (Theodericus videlicet) sedem regni Ravennæ constituit, ibique inhabitavit.* Bern.

Ravenna urbe decederent.] MS. Rittersh. *Ravenna urbe discederent.* forte legendum *discederent.* Sitzm.

5 *Notas insigniti frontibus.*] Notas illas Threicias vocat Cicero lib. 11. Officiorum, ex more Thracibus solito. Genus illud supplicii antiquum, servorum primùm, hinc Juvenalis Sat. xiv.

Tum felix, quoties aliquis tortore vocato Uritur ardenti propter duo lintea ferro.

Ejus post Plautum meminit Cicero loco citato, Martialis lib. 11. epigr. xxix. Deinde & quorumlibet reorum infamium villumque, ut hic & apud Guill.

Neu-

signiti frontibus pellerentur. Quid huic severitati posse adstrui videtur? Atqui eodem die deferentibus eisdem, nominis nostri delatio suscepta est. Quid igitur nostræ ne artes ita meruerunt? an illos accusatores justos fecit præmissa damnatio? Itane nihil fortunam puduit, si minus accusatæ innocentiae, at accusantium vilitatis? At cujus criminis arguimur, summam quaeris?

Neubrigensem hist. Angl. lib. II. c. XI. ubi haeretici Publicani tanquam infames clave candenti notantur in fronte, eorumque præterea magister & in mento. His stigmatibus seu cauterio inustos vocat Cicero *stigmatias*. Et quia quasdam veluti litteras referebant ejusmodi notæ, *inscriptiones frontis* vocat Seneca. Vallin.

Notas insigniti frontibus.] Ita MS. Erfurt. & edit. Norimberg. & Florentin. MS. vero Rittersh. *notis insigniti frontibus*. Sitzm.

Notas insigniti frontibus pellerentur.] Cajacius Observationum libro septimo, cap. 13. de Fugitivorum notis & suppliciis: Solebant & ita plerique reorum frontibus notari, veinti lege Remnia calumniatores, quod tollitur I. si quis C. de Pœnis. Boëtius de Consolatione Philosoph. *Edixit ut notas insigniti frontibus pellerentur*. Seneca de Ira: *Varia vinculorum genera, varia paenarum, lacerationes membrorum, inscriptiones frontis, & bestiarum inmanium cavernæ*. Hæc ille. Idem.

Notas insigniti frontibus.] Ε' δ' ἄνωθεν, pro notis insigniti. Papinius Theb. II.

DI bene quod tales stirpemque animisque venit.
accusandi casu pro auferendi, stirpemque animoque. Bern.

I Eodem die.] Quo anno, nedum die, id acciderit, non facile quisquam conjectura assequatur. Filiis tamen consulis, hoc est anno DXXXI. factum voluit, quisquis quædam de vita ejus præfatus est in vet. cod. Consol. Philosophiæ S. Victoris, *Duo filii ejus, inquit, in Consulatu permanserunt sub regia potestate.*

Cui consentit quod & de ea re scribit Ricobaldus. Vall.

2 Præmissa damnatio.] Significat Boëtius & quodammodo innuit non solum accusatores in se ad senatum Romanum regem misisse, sed clam dedisse quoque operam, forte & ut condemnaretur mandasse. Idem.

3 At cujus criminis arguimur? summam quaeris? Senatam dicimur saluum esse voluisse.] Causam injustæ proscriptionis hic aperit: quod videlicet innocentem Senatam majestatis crimine postulatam defenderit ac liberaverit: quod calumniosè per adversarios factum, ut suo nomine litteræ vulgarentur, quibus significabantur ejus conatus de restituenda in statum pristinum collapsa jacente Romana Republica. Hæc exilii causa: at qua mortis? Dicam. Ticini in carcere detentus, non præclarissimos solum libellos De Consolatione Philosophiæ scripsit, sed adversus Arrianos quoque (quorum labe & plerique Gothorum, & ipse Theodoricus rex infectus) clarissimum Commentarium, cujus titulus: *Quomodo Trinitas sit unus Deus*. qua illustri confessione hæreticus rex magis exacerbatus, Boëtius verò noster martyrii palmam est consecutus. Auctores mihi affirmandi fidi testes. Joh. Magnus Gothus Archiep. Upsal. in Historia Gothorum & Sueonum lib. IX. cap. XXXII. de Theodorico: *Nec dissimili furere deservit in nonnullos Romani Senatus principes: in quorum numero, Boëtium & Symmachum, jam pridem apud Papiam relegatos, interficere jussit. Boëtium quidem, quasi librum illum nobilissimum, quem de Trinitate adversus Arrianos conscripsit, in ejus contumeliam*

ris? Senatum dicimur salvum esse voluisse. Modum desideras? delatorem, ne documenta deferret, quibus Senatum majestatis reum faceret, impedisse criminamur. Quid igitur o magistra censes? infitiabimur crimen, ne tibi pudori simus? At volui, nec umquam velle desistam. Fatebimur? Sed impediendi delatoris opera cessabit. An optasse illius ordinis salutem nefas vocabo? Ille quidem suis de me decretis, uti hoc nefas esset, effecerat. ² Sed sibi semper mentiens imprudentia, rerum merita non potest immutare; nec mihi ³ Socratico decreto fas esse arbitror, vel occuluisse veritatem, vel concessisse mendacium. ⁴ Verum id quoquo

mo-

composuisset. Hæc Magnus. Julius Martianus verò, qui Boëtii vitam eruditè conscripsit, illustre narrat miraculum. Ticini incola, inquit, semper à majoribus traditum constanter asseverant, Severinum cum regius spiculator letale vulnus intulisset, utraque manu divulgum caput sustinuisse, interrogatumque à quonam se percussum existimaret? ab impiis, respondisse: atque ita cum in vicinum templum venisset, & flexis genibus ante altare sacra percipisset, post paululum exspirasse. Extinctus divinos honores, illos videlicet qui sanctis martyribus exhiberi solent, à nostris consecutus est, quòd pro Catholicis contra perfidiam Arrii mortem sustinuerit. Accidèrè hæc anno Christi quingentesimo vigesimo sexto. Joannis Papæ anno 1111. Justiniani Imp. ix. Theod. ult. Ad Illustrissimum Baronium Annal. tom. vi. ubi inter alia, honorifico sed merito elogio Boëtium celebrans, scribit: Qui enim literarum peritiam Dionysio magno illi Areopagitæ Atheniensi jure fuit absque invidia comparandus, Boëtius & illud à Deo accepit, ut & genere mortis in super & insigni operatione miraculi eidem fuerit æquandus; id operante Dei summi potentia, dives in omnibus qui invocant eum. Bern.

¹ Quibus Senatum læsæ majestatis reum faceret.] MS. Rittersh. omittit dictio-

nem læsæ. non dubito quin elegantius. Sic infra eadem prosa, majestatis crimen. Sitzm.

² Sed sibi semper mentiens imprudentia rerum, merita non potest immutare.] Hunc locum ita ex editione Florentina distingue: sed sibi semper mentiens imprudentia, rerum merita non potest immutare. Ita infra hac eadem Prof. noster: Existimatio plurimorum non rerum merita, sed fortune spectat eventum. Idem.

³ Socratico decreto.] Illud est & pulcherrimum apud Platonem lib. vi. de rep. Quo requirit in philosophis Socrates sancitque Τὸν ἀψύδουσαν, καὶ τὸ ἐχόντας εἰς αὐτὴν μηδὲν αἰσθητὸν τὸ ψεῦδος, ἀλλὰ μισεῖν, τὸ δὲ ἀληθειαν εἶργειν, ut mendacii omnis naturæ expertes sint, neque sponte mentiantur unquam, sed omnem oderint falsitatem, diligant veritatem: Quod nihil, ut inquit paulò post, οὐκ ἴστέρον σοφίας ἀληθείας, Sapientia affinius, quàm Veritas, invenitur. Aristoteles l. ii. Metaphys. Philosophiam vocat, ἐπιστήμην τῆς ἀληθείας, veritatis scientiam. P. Nigidius apud Agellium lib. xi. cap. xi. Vir bonus, inquit, prestare debet, ne mentiat; prudens, ne mendacium dicat. Vall.

⁴ Verum id quomodo sit.] MS. Erfurt. Verum id quoquo modo sit. Sitzm.

modo fit, tuo, sapientiumque judicio, æstimandum relinquo. Cujus rei seriem, atque veritatem, ne latere posteros queat, stylo etiam, memoriæque mandavi. Nam de compositis falsò litteris, quibus libertatem arguor sperasse Romanam, quid attinet dicere? Quarum fraus aperta patuisset, si nobis ipsorum confessione delatorum, quod in omnibus negotiis maximas vires habet, uti licuisset. Nam quæ sperari reliqua libertas potest? Atque utinam posset ulla! Respondissem Canii verbo: qui cùm à C. Cæsare Germanici filio conscius contra se factæ conjurationis fuisse diceretur: Si ego, inquit, scissem, tu nescisses. Qua in re non ita sensus nostros mæror hebetavit, ut impios scelerata contra virtutem querar molitos: sed quæ speraverint effecisse vehementer admiror. Nam deteriora velle, nostri fuerit fortasse defectus: posse verò contra innocentiam, quæ sceleratus quisque conceperit, inspectante Deo, monstri simile est. ¹ Unde haud injuria tuorum quidam familiarium quæsit: Siquidem Deus, inquit, est, unde mala? bona verò unde, si non est? Sed fas fuerit nefarios homines, qui bonorum omnium, totiusque Senatus sanguinem petunt, nos etiam, quos propugnare bonis Senatuique viderant, perditum ire voluisse. Sed num idem de patribus quoque merebamus? Meministi, ut opinor, quoniam me dicturum quid, facturumve præsens semper ipsa dirigebas. Meministi inquam, Veronæ cùm rex avidus communis exitii, ² majestatis crimen in Albinum delatum ad cunctum Senatus ordinem transferre moliretur, universi innocentiam Senatus, quanta mei securitate periculi defenderim. Scis me hæc & vera proferre, ³ & in nulla unquam

¹ Unde haud injuria tuorum quidam familiarium.] Epicureum illud dogma diserte refutat Salvia. lib. i. de Gub. Dei, aliisque. Et Arnob. lib. i. Adver. Gent. Lactantius passim. Idem.

² Majestatis crimen.] Arnob. lib. 4. Majestatis sunt apud vos rei, qui de vestris secus obmurmuraverint aliquid Regibus. Idem.

³ Et in nulla unquam mei laude jactasse.]

quam mei laude jactasse. Minuit enim quodam modo se probantis conscientiae secretum, quoties ostentando quis ' factum, ' recipit famae pretium. Sed innocentiam nostram quis exceperit eventus vides. Pro verae virtutis praemii falsi sceleris poenas subimus. Et cujus umquam facinoris manifesta confessio ita iudices habuit in severitate concordem, ut non aliquos vel ipse humani error ingenii, vel fortunae conditio cunctis mortalibus incerta summitteret? Si ' inflammare sacras aedes voluisse, si sacerdotes impio jugulare gladio, si bonis omnibus necem struxisse diceremur, praesentem tamen sententia confessum, convictumve punisset. Nunc quingentis ferè passuum millibus procul moti, atque indefensi, ob studium propensius in Senatum, morti, ' proscriptionique damnamur. ô meritos, de simili crimine neminem posse convinci! cujus ' dignitatem reatus ipsi etiam, qui detulere, viderunt: quam, uti alicujus sceleris admittione fuscarent, ob ambitum dignitatis sacrilegio me conscientiam polluisse mentiti sunt.

se.] MS. Erfurt. Et in nullam unquam mei laudem jactasse. Idem.

1 Factum recipit famae pretium.] MS. Erfurt. recepit. Idem.

2 Recipit famae pretium.] Nimirum praecipuum est Stoicum Ne te quaesiveris extra. Ideoque, ait Macrobius cap. x. lib. II. in somnium Scipionis, Virtutis fructum sapiens in conscientia ponit, minus perfectus in gloria. Et Plinius epist. VII. lib. I. Si alienae quoque laudes parum aquis auribus accipi solent, quam difficile est obtinere, ne molesta videatur oratio de se aut de suis differentis? Nam cum ipsi honestati, tum aliquanto magis gloriae ejus praedicationique invidemus; atque ea demum rectè facta minus detorquemus & carpimus, quae in obscuritate & silentio reponuntur. Vallinus.

3 Inflammare sacras aedes.] Petron. Arbitr:

— non sanguine tristi

Perfusus venio; non templis impius hostis Admori dextram.

Hoc ipsum facinus exprobrat Persis Alexan. Magnus apud Q. Curt. lib. 3. Cum adierat Gracos, admonebat, ab iis gentibus illata Graeciae bella Darii prius, deinde Xerxis insolentia, aquam ipsam terramque pestulantium, ut neque fontium haustum, nec solitos cibos relinquerent. Dein Deum templa ruinis & ignibus esse deleta. Urbes eorum expugnatas, foedera humani divinique juris violata referebat. Sitzm.

4 Proscriptioni damnamur.] Magis ergo oratorie quam vere Ennodius in Paenegyrico Regi Theoderico dicto ait: Nusquam in aula tua ambitio; & opum ubique confusio est. Nemo indonatus abscedit; & nullus incommoda proscriptionis ingemiscit. Idem.

5 Dignitatem fuscarent.] Familiaris loquutio Symmacho aliisque. Vide Jurat. ad Epist. 53. lib. 9. Idem.

sunt. Atqui & tu insita nobis, omnem rerum mortali-
um cupidinem de nostri animi sede pellebas, & sub
tuis oculis sacrilegio locum esse fas non erat. Instilla-
bas enim auribus, cogitationibusque quotidie meis
Pythagoricum illud, ἔπεσ θεῶν. Nec conveniebat vilissi-

mo-

I ΕΨε θεῶν.] Jamblichus enim [vi-
tæ Pythagoræ l. II. symb. VII.] eorum,
quæ ad sapientiam conferunt, primum
Pythagoræ Symbolum ejusmodi fuisse
refert,

Γλώσσης παρὰ τὸ ἄλλων κρατὶ θεοῖς
ἐπόμυθον.

Linguae ante omnia contineto Deos se-
quens.

Quod ita exponit, Πρῶτον γὰρ ἐστὶ Σο-
φίας ἔργον, τὸ τὸ λόγον ἐπιστρέφειν εἰς
ἑαυτὸν, καὶ ἐθίζειν μὴ ἔξω παρρησίας πε-
λειεῖσθαι τε καὶ ἑαυτὸν, καὶ εἰ τῆ παρὸς
ἑαυτὸν ἐπιστρέφῃ. καὶ μὴ τὰ τοῦ ἐν τῷ
τοῖς θεοῖς ἔπαλξ. ἔσθ' ἐν γὰρ ἄλλο ἔτω
τελειοὶ τὸ εἶναι, ἢ ὅταν ἐπιστρέφομυθον
εἰς ἑαυτὸν τοῖς θεοῖς σωμακρολαβῆ, Pri-
mum enim Sapientia opus est sermonem
[sive animi discursum] in seipsum conver-
tere, & ita assuescere ut foras non progrediatur
perfectusque reddatur in seipso, &
in conversione ac consideratione ad seipsum.
deinde in eo consistit, ut Deos siquaris. Ni-
hil enim aliud mentem sic perficit, quam si
in se conversus Deos quoque siquitur. Idem-
que habet Hierocles commentarii in
carm. aurea Pythagoræ capitulo
II. eademque ratione explicat. Sed &
latius de ea re differit idem Jamblichus
ejusd. vitæ lib. I. c. XIX. & XXIX. gra-
tiamque habiturus est indicii quisquis
legerit. Et Hippodamus Thurius Py-
thagoræ acud Stebium ferm. CI. Qui
omnes Pythagoricum essatum esse cum
Boëtio existimaverunt. Alii vero ut Ci-
cero, Plutarchus, Clem. Alexandr. Str.
II. & D. Ambrosius unum è veteribus
VII. sapientum præceptis agnoscunt.
Quicquid sit, illud ab antiquis acce-
ptum Plato egregie celebravit. Siqui-
dem in libris de rep. omne hominis bo-
num in primi summique boni scientia

positum, hocque in omnibus sequen-
dum ceterisque relictis huic uni adha-
rendum præscribit. docetque Alcinous
εἰσομιγνῆς c. xx. ex verbis ejus in Phæ-
dro & IV. de rep. hominis bonum &
finem esse hoc ipsum, Θεῶν ἐπειθαυ.
Itemque penitus scribit Apulejus lib.
de ejusd. Morali philosophia, interpre-
taturque ita, nimirum ut Sapiens amu-
latione vitæ ad Deorum actus accedat. Phi-
lo quoque lib. περὶ δαιμονίας. De qua
re videndus & Proclus Institutionum
theologic. cap. CCIII. & sequentibus.
Alium vero Stoici hujus præcepti usum
peculiarem fecerunt, quo se, adversus
omnia quæ humanis accidunt adversa,
solarentur. Ajunt enim sequi Deum esse
τὴν αὐτῆ γνώμην ὑποτάσσεν τῷ διοι-
κῆντι τῷ ὄλα, καὶ ἀπὸ τῶν οἱ ἀγαθοὶ πο-
λίται τῷ νόμῳ τῶ πόλεως, mentem suam
submittere gubernanti omnia Menti, sicut
boni cives Legi civitatis. Cleanthes apud
Epietum

Ἄγε δὴ μὲ ὦ Ζεῦ, καὶ σὺ ἡ πεπειθ-
μένη,

Ὅποι πολὲ ὑμῖν εἰμι διγπαυ-
μένη,

Ὡς ἔψομαι γ' ἀοκῶ.

Hoc est,

Me Jupiter duc & fati necessitas,
Quocumque vestro destinatus numine
Sum. nam volens siquar.

Ipse Epietetus non semel, ut apud Li-
psium videre est: sed & celebri illo loco
Differt. ultima lib. III. Προσκαλεπέ-
ται μὲ τὴν ὀμῶν τῶ θεῶν. θέλω μὲ
ἐκείνῳ πειθεσθαι; καὶ γὰρ θέλω. θέλω
ὀμῶν ἐπιπαι; καὶ γὰρ θέλω. θέλω ὀμῶν
εἶναι; καὶ γὰρ θέλω. θέλω μὲ τυχεῖν
πίος; καὶ γὰρ βέλομαι. εἴ θέλω; εἴ βέ-
λομαι. ἀποθανεῖν θέλω; ἀποθανεῖν εἴ
θέλω. I. Appetitum meum obedientem
pra-

morum me spirituum præsidia captare, quem tu in hanc excellentiam componebas, ut ' confimilem Deo fa-

fa-

præbui Deo. Vult ille me fibricitare? Volo & ipse. Vultne me ad aliquid agendum impellere? Et ego volo. Vult me aliquid appetere? Volo & ipse. Vult me aliqua re potiri? Volo & ipse. non vult? nolo. Mori me vult? Mori igitur volo. Seneca quoque lib. de beata vita, *Omnem temporum difficultatem facit Sapiens legem esse naturæ.* Et, ut bonus miles, feret vulnera, enumerabit cicatrices, & transverberatus telis, moriens amabit eum, pro quo cadet, imperator em. habebit in animo illud vetus præceptum, DEUM SEQUERE. Et Epistola xc. Sapiens Democritus non nosse tantum, sed sequi docuit Deos, & accidentia non aliter excipere, quam imperata. Et xcvi. Non pareo Deo, sed assentior: ex animo illum, non quia necesse est, sequor. Cujus præcepti non veteres illi modo, sed & nostri meminerunt. D. enim Augustinus lib. de Virginitate ait, sequi Deum esse imitari Deum. Qui Deum sequitur, inquit D. Ambrosius l. i. de Abraham, iustus semper est. In eoque perfectionem D. Hieronymi. in Math. 19. collocat. Vall.

I Confimilem Deo faceres.] Et hoc Pythagoricum esse ex ejusdem Jamblichi vitæ Pythagoræ lib. II. patet, *φυγή ἢ ὀργίωσις θεῶ κτ' τὸ δῶαθῶν. ὀργίωσις ἢ δίκαιον κτ' ὅσιον μὲ φρονησεως ἡμείων. Θεὸς ἔδαμῆ ἔδαμῶς ἀδικῶ, ἀλλ' ὡς οἶον τε, δικαιοτάτῃ κτ' ὅτι ἔστιν αὐτῷ ὀργίωτερον ἔδῃν ἢ ὡς ἀν' ἡμῶν αὐτῶν ἢ ὅτι δικαιοτάτῃ.* I. Fuga autem è mundo in eo sita est, ut quantum possibile est, Deo similes fiamus. Et; Deus enim nullo omnino pacto injustus, sed, ut sic dicam, quam justissimus. nec quicquam ei similis, quam ut nostrum quisque sit justissimus. Voluitque Pythagoras, ut refert vitæ ejus auctor anonymus apud Photium, homines eam similitudinem consequi, assidue τῆ ὀμιλίῃ τῆ αἰεὶ τῆς θεῶς, cum Diis colloquendo. ἀνάσκη δ' αἰετῶν αὐτῶς, καὶ κείνο κατὰ

ἡμετέρας αὐτὸν πάσης κακίας, εἰς δῶαμιν ὀργίωθῆ ἑαυτῶν τῷ θεῷ. Accedentem enim ad eos tunc potissimum ab omni se maleficio abstinere necesse est, & quo ad fieri potest, Deo assimilari, inquebat. Quo ex fonte, ut & alia multa hausit Plato, illud protulit quoque in Theæteto, *Φυγή δὲ, ὀργίωσις θεῶ κτ' τὸ δῶαθῶν. ὀργίωσις δὲ δίκαιον κτ' ὅσιον μὲ φρονησεως ἡμείων.* Et. Θεὸς ἔδαμῆ ἔδαμῶς ἀδικῶ, ἀλλ' ὡς οἶον τε δικαιοτάτῃ κτ' ὅτι ἔστιν αὐτῷ ὀργίωτερον ἔδῃν ἢ ὡς ἀν' ἡμῶν αὐτῶν ἢ ὅτι δικαιοτάτῃ. αἰετῶν αὐτῶν ἢ ὡς ἀληθῶς θεϊότης ἀνδρός. I. Fuga autem è mundo in eo sita est, ut, quam proximè fieri poterit, Deo similes fiamus. Et mox, Deus nullo omnino pacto injustus est, sed quamcumque fieri potest justissimus. nec quicquam ei similis, quam cum ex nobis hominibus aliquis quam justissimus est. In hoc nimirum vera hominis præstantia versatur. Ubi notandum est Platonem censere cum Pythagoræ Justitiam & Sanctitatem cum Prudentia seu Sapientia homines Deo assimilare κτ' τὸ δῶαθῶν scilicet; ut & de rep. libro ultimo. sicut & refert Alcinoüs cap. xx. Quod cum Deo colloqui dixit Pythagoras; contemplari divinam effigiem scripsit Apulejus lib. de Deo Socratis. quam virtutem, si cuiquam mortalium contigerit, in Socrate fuisse ait, Quod si cuius potest evenire facultas contemplandi divinam effigiem, cur non apprimè potuerit Socrati obtingere, quem cuius amplissimo numini Sapientie dignitas coæquarat? Nihil enim est Deo similis & gravior, quam vir animo perfecte bonus. qui tam hominibus cæteris antecellit, quam ipse à Diis immortalibus distat. Idenque Socrates Platonis præceptor, eadem cum discipulo sentiens, solam justitiam seu probitatem, μόνον δίκαιον, felicitatem esse dicebat. ut refert Theodoretus Gr. aff. cur. serm. xi. Plato enim hanc ὀργίωσιν τῷ θεῷ, cum Deo similitudinem,

Finem totius Philosophiæ seu Sapien-
tiæ constituit, ut ex loco superius allato
aliisque constat; ex quibus idem colli-
gunt Alcinoüs eod. xx. c. Apulejus lib. de
Moralibus ejusd. Philosophia. & Diogenes
Laërtius in ejus vita. Theodoretus loco
citato. Pachymeres compendii log. cap.
II. Quid vero sit assimilari Deo, aut
qua ratione quis eam similitudinem
possit assequi, exponit post Platonem
larsè Plotinus Ennead. I. lib. II. initio.
Ammonius Præfatione illa pulcherrima
in Porphyrii v. voces. ubi rectè etiam
cur Platoni sit illa ὁμοίωσις, καὶ τὸ
διωαλὸν duntaxat, recenset. Hierocles
optimè Commentario aureo in eum
Pythagoreorum vctsum

Πρῶσε ἢ μηδὲν ἢ μὴ ἐπίστασιν.
ἀλλὰ διδασκῶ
Ὅσα ἔρεῶν.

Nimirum edit. Parisien. pag. 174. &
pag. 257. Egregiè Alcinoüs loco cit. La-
ctantius etiam de falsa relig. lib. I. c. IX.
De vero cultu l. VI. cap. XII. & XXII.
& de ira Dei cap. XIX. Simplicius in E-
picteti Enchirid. cap. XXXI. Quibus in
locis sanctissima maximeque Christia-
no homine digna præcepta continen-
tur. unde gertnanum celebris hujus dicti
sensum explanationemque petas licet.
tantum enim hic fungimur vice cotis.
Hinc quoque varii auctores illud imita-
ti sunt: Plinius initio Panegyri. *Quid
enim præstabilius, aut pulchrius munere
Deorum, quam castus & sanctus & diis
simillimus princeps?* Idem Musonius de
re eadem apud Stobæum serm. XLVI.
Aristoteles enim Politic. lib. III. c. IX.
hominem virtute præstantem θεὸν ἐν
ἀνθρώποις εἶναι, esse tanquam Deum
inter homines existimat. Hinc & illa Ho-
meri ac Virgilio de eximiis heroicæque
majestatis viris,

Θεῷ τὸ εἶδ' ὁμοίον.

Os humerosque Deo similis.

Porro non solum Plato hominis finem
voluit esse τὸ ὁμοιωθῆναι τῷ θεῷ, assi-
milari Deo, sed ἐπιδοῦναι sequi quoque
Deum: de quo supra. Ut in Phædro,
ἢ ἢ ἀείσα θεῶν ἐπομῆν καὶ εἰκασμῶν
ὑπερῆρεν εἰς τὸ ἔξω τὸ πον τῷ ἢ ἠνιόχε

κεφαλή. Animus ille qui Deos optimè
secutus est & ad ejus similitudinem confor-
matus, in supercælestem locum aurigæ ex-
tulit caput. Idemque omnino sed clarius
ait lib. IV. de Legibus. Unde utrumque
confundit Alcinoüs, cum tamen videat-
ur Plato in his duobus locis velle pri-
mum nos sequi Deum; hoc est, virtutum
exercitio probos, pios, justos & sapien-
tes fieri: assimilari verò, mente per vir-
tutes illustrata Deum contemplari, seu,
ut Pythagoras vult, cum eo colloqui,
illique adhærere. Quo & sensu accipere
videtur Lactantius Firmianus lib. de ira
Dei cap. XIX. *Qui autem Deum secuti,
eique parentes, corporis desideria contem-
pserint, & virtutem præferentes, volupta-
tibus, innocentiam justitiamque servaverint,
hos Deus ut sui similes recognoscit.* Stoi-
corum autem de ea re sententias hic
non attingimus. nemo enim est qui
blasphemias eorum voces non horreat
& excretur. Quis enim illud ferat Se-
necæ epist. LIII. *Tantum sapientia sua
(sapienti) quantum Deo omnis ætas patet.
Est aliquid quo Sapiens antecedit Deum.
Ille naturæ beneficio non suo sapiens est.*
Item LIX. *Sapiens ille est, qui plenus gau-
dio, hilaris & placidus, inconcussus, cum
diis ex pari vivit.* Καὶ τῷ διδάσκοντι,
μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ θεῖον διδάσκοντι,
μηδὲ τῷ ἀμελερμένην ὁ χρυσοπῶτος
φησι. Atque hanc, hominis nempe, fe-
licitatem & securitatem nihil à divina dif-
ferre, Chrysippus ait; apud Stob. Eclog.
ethic. lib. I. Pudet errorum, & detque
verborum adeo, ut mens & impetus sit
probatam superius tot magnis viris si-
militudinem, jam omnem cum Theo-
doreto tollere. Plato, inquit loco citato,
τὸ ὁμοιωθῆναι τῷ θεῷ καὶ τὸ διωαλὸν,
τέλ' ὡς ἀείσα τὸ ἀγαθὸν ἀξίει παινοῦ
ἢ καὶ καὶ ἢ ἀεί τῷ μίμνησιν ἢ θεῶν
ὑπερῆρεν. ἢ ἢ καὶ τὸ διωαλὸν ὑπερ-
θήκη, ἀξιαγατότερον τὸ ἔργον ἀπίφη-
νεν. ἢ ἢ καὶ πᾶν τὸ διωαλὸν ὁμοιωθῆναι
θεῷ πῶς γὰρ ἀν πρ, ὁμοίος ἀν, ὁμοιω-
θεῖν τῷ ἀοράτῳ; καὶ βραχὺς ἀν καὶ τὸ πᾶ-
σμι κρῶ ἀειμαρμαμῶν, τῷ ἀει-
μαρμα καὶ τῷ κλίσει σιμῶν. τοιγαρ-
τοι ἔπε τῷ φύσει ἐκείνῳ, ἔπε τῷ
δυσά-

faceres. Prætereà ¹ penetral innocens domus, honestissimorum cœtus amicorum, ² focer etiam Symmachus sanctus, ³ & æquè ac tu ipsa reverendus, ab omni

NOS

δυναμιν, ἕτε μὲν τῶν σφίλων μιμή-
σαι δὲ δυνατῶν. 1. Bonorum Finem statu-
it, ut quantum fieri potest, Deo perquam
similes evadamus. Laudabilis sane adbor-
tatio; quæ nos ad divinorum imitationem
invitat. Illa tamen verborum additio, ut id
faciamus quantum fieri potest, admirabile
id magis homini quam præstabile esse ostendit.
neque enim fieri potest, ut in omnibus
Deo similes evadamus. Quo enim pacto vi-
sibilis homo, invisibilem imitetur? quo mo-
do qui brevis est, ac exiguo loco concluditur,
illi queat esse persimilis, qui extra omnem
terminum constitutus, ipse continet univer-
sa? Nulli est ergo natura illa, nulli potentia,
nulli sapientia imitabilis. Censueratque
idem jam olim apud Philonem Philolaus
Pythagor. κρημνισίας libro, Ε'σι
ζάρ, φησιν, ἡ γεμῶν κὲ ἀρχῶν ἀπάντων
θεός, εἰς αἰὲν ὢν, μέγιστος, ἀκίνητος,
αὐτὸς αὐτῷ ὄμιος, ἔπρ' ἑ αἰῶνων.

1. Est, inquit, auctor & princeps rerum
omnium Deus, semper unus, stabilis, immo-
bilis, ipse sui similis, aliorum dissimilis. Aut
si quæ statuenda est, eam amplecti decet,
quæ est Clementis Alex. Str. II. circa
finem. Lact. Firmiani locis cit. & præ-
sertim Sixti philosophi ex mente summi
illius, qui instar omnium est, Augusti-
ni lib. de Natura & Gratia; Quis item
Christianus ignorat, quod beatissimum Six-
tum Romanæ Ecclesiæ episcopum & domini
martyrem dixisse commemorat, Quia li-
bertatem arbitrii sui permisit homini-
bus Deus, ut purè & sine peccato viven-
tes, similes fiant Deo? Sed ad ipsum ar-
bitrium pertinet, vocantem audire & cre-
dere; & ab eo, in quem credit, non peccandi
adjutorium postulare. Nam utique cum
dicit, similes fiant Deo, per Charitatem
Dei futuri sunt similes Deo, quæ diffusa
est in cordibus nostris, non naturæ possi-
bilitate, nec libero arbitrio, quod est in no-
bis, sed per Spiritum sanctum qui datus est
nobis. Sixtum pontificem pro Sixto phi-
losopho Pythagoræo hic se perperam

usurpasse agnoscit ipse August. retracta-
tion. libro. Idem.

1 Penetral innocens domus.] Penetral
animi, apud Symmach. lib. 2. Epist. 34.
ad quam vide Miscellan. Fr. Jureti.
Sitzm.

2 Socer Symmachus sanctus.] Laudat
focerum Boëtius, & jure. amabat eun-
dem, sed indicio non officit amor, qui
ex judicio natus. ambigis? testes ocula-
lato dabo: quorum unus pluri quàm
auriti decem. Priscianus Cæsariensis,
qui his ipsis temporibus vixit, docens
Constantinopoli, libro de ponderibus
& mensuris: Omni te Symmache, inquit,
nobilitatis splendore celebratum, ac omni na-
tura munere præstantem, omni virtutis luce
fulgentem, studiis etiam optimarum artium
disciplinarumque florentem, justissimeque
prospera fortune meritis vitæ probantem,
fama quidem antea nobis absentem venera-
bilem faciebat: nunc autem præsentem ve-
ritas supergressa laudes prædicationis ostendit.
Mediocris enim altissimæ, qua su-
perbia calcas tumores, & pietatis ponderi-
bus gravissimis superas omnia, &c. Enno-
dus verò, dum Urbis cives clarissimos,
quos imitandos proponit, recenset: Fe-
stus & Symmachus, inquit, omnium disci-
plinarum materia & constantes forma sa-
pientiæ, de Urbe sacratissima non recedunt.
In ipsis est nobilis curiæ principatus: quos
vidisse, erudiri est. Non apud eos sermo de
ludicris, nec pantomimorum vix cognoscen-
da commemoratio. Isti auram popularem per
pudoris detrimenta non cupiunt, contenti
rectis magis placere, quàm plurimis. Sor-
tiantur de innocenti actione testimonium.
Bern.

Symmachus sanctus.] Vide Elogia Sym-
machorum, quæ Fr. Juretus suis præfixit
Miscell. Item Cassiodorum, lib. 4. Var.
Epist. 6. 22. & 51. Sitzm.

3 Et æquè actu ipso reverendus.] Mire
heic variant exemplaria. Si liceat ita le-
gerem & distinguerem: Et æquè, ac tu

nos hujus criminis suspicione defendunt. Sed ô nefas ! Illi verò de te tanti criminis fidem capiunt; ¹ atque hoc ipso videbimur affines fuisse maleficio, quod tuis imbuti disciplinis, ² tuis instituti moribus sumus. Ita non est satis nihil mihi profuisse tuam reverentiam, nisi ultrò tu mea potiùs offensione lacereris. At verò hic etiam nostris malis cumulus accedit, quod existimatio plurimorum non rerum merita, sed fortunæ spectat eventum, eaque tantùm judicat esse provisa, quæ felicitas commendaverit. ³ Quo fit, ut existimatio bona prima omnium deserat infelices. Qui nunc populi rûmores, quàm dissonæ, multiplicesque sententiæ, piget reminisci. Hoc tantum dixerim; ultimam esse adversæ fortunæ farcinam, quod dum miseris ⁴ aliquod crimen affingitur, quæ perferunt, meruisse creduntur. ⁵ & ego siquidem bonis omnibus pulsus, dignitatibus exutus, existimatione scedatus, ob beneficium supplicium tuli. Videre autem videor nefarias sceleratorum officinas gaudio lætitiæque fluitanteis: perditissimum quemque novis delationum fraudibus imminentem: jacere bonos, nostri discriminis terrore prostratos: flagitiosum quemque ad audendum quidem facinus impunitate, ad efficiendum verò præmiis incitari: infon-

ipsa, reverendus. Infra lib. 2. Prof. 4. Viget incolumis illud pretiosissimum generis humani decus, Symmachus sacer, & quod vita pretio non segnis emeret, vir totus ex sapientia, virtutibusque factus, suarum securus, tuis ingemiscit injuriis. Idem.

¹ *Atque hoc ipso affines fuisse videmur maleficio.] MSS. atque hoc ipso videbimur adfines fuisse maleficio. Idem.*

² *Tuis instituti moribus sumus.] Vetus, quem sequor: tuis institutionibus eruditi sumus. Bern.*

³ *Quo fit ut existimatio bona prima omnium deserat infelices.] Arnob. l. 4. Adv. Gentes: Illud acerbissime vulnerat, quod innuit innoxios, & quod decus nominis at-*

que existimationem infamat. Sitizmanus.

⁴ *Aliquod crimen affingitur.] MS. Rittersh. affligitur, male. Malim, si quid mutandum sit, legere affingitur. Aurelius Victor, de Messalina Claudii conjuge: Nobiliores quasque nuptas, & virgines, scortorum modo secum prostituerat: coactique mares uti adessent. Quod si quis talia horruerat, afflicto crimine, in ipsum omnemque familiam seviebatur. Idem.*

⁵ *Et ego quidem omnibus pulsus &c. ob beneficium supplicium tuli.] Edit. Norimb. Et ego, siquidem bonis omnibus pulsus &c. ob beneficium pertuli supplicium. Idem.*

fonteis autem non modò securitate, verùm ipsa etiam defensione privatos. Itaque libet exclamare;

M E T R U M V.

¹ O stelliferi conditor orbis,
 Qui perpetuo nixus solio
 Rapido calum turbine versas,
² Legemque pati sidera cogis,
³ Ut nunc pleno lucida cornu,
⁴ Totis fratris & obvia flammis,
⁵ Condat stellas Luna minores;
 Nunc obscuro pallida cornu,
 Phæbo propior, lumina perdat.
⁶ Et qui primæ tempore noctis

Agit

1 *O stelliferi.*] Cum toto hoc Carmine confer Apuleii librum de Mundo &c. *O stelliferi conditor orbis.*] Senec. in Hippol. §f. 957. & seq.

— *igniferi rector Olympi,*
Qui sparsa cito sidera mundo
Cursusque vagos rapis astrorum,
Celerique polos cardine versas. Sitzm.
 2 *Legemque pati sidera cogis.*] Manil. lib. 1. Astron.

Nec quicquam in tanta magis est mirabile mole,
Quam ratio, & certis quod legibus omnia parent. Idem.
 3 *Ut nunc pleno.*] Senec. in Med. §f. 788. & seq.

— *video Triviae curvus agiles,*
Non quos pleno lucida vultu
Pernox agit —
 In Hippolyto §f. 416.
 — *sic te lucidi vultus serant,*
Et nube rupta cornibus puris eas.
 Idem.

4 *Totis fratris & obvia flammis.*] Senec. in Thyest. §f. 836.
Non Phœbeis obvia flammis
Demet nocti Luna timores,
Vincetque sui fratris habenas,
Curvo brevis limite currens. Idem.
 5 *Condat stellas Luna minores.*] Manil-

— *festi imitatio Horatii :*

— *micat inter omnes*
Iulium sidus, velut inter ignes
Luna minores.
 Sic & Senec. in Hipp. §f. 740.
Cum suos ignes cocunte cornu
Iunxit, & curru propeante pernox
Exerit vultus rubicunda Phœbe,
Nec tenent stelle faciem minores.
 Idem.

6 *Et qui primæ tempore.*] Senec. in Hipp. §f. 746.
Qualis est primas refruens tenebras
Nuntius noctis; modo lotus undis
Hesperus, pulsus iterum tenebris
Lucifer idem.

Manilius lib. 1. Astron.
Nec matutinis fulgeret Lucifer horis,
Hesperus immerso dederat qui lumen Olympo.

Senec. in Ludo de Morte Claudii:
Qualis discutiens fugientia Lucifer astra,
Aut qualis surgit redeuntibus Hesperus astris.

Columella lib. 10.
 — *ore corusco*
Hesperus, Eo remeat cum Lucifer ortu.
 Martian. Capella, de Nupt. Philolog.
Hesperus intactam servet licet usque puellam,

*Agit argenteis Hesperus ortus,
Solitas iterum mutet habenas
Phæbi pallens Lucifer ortu.*

¹ *Tu frondifluæ frigore brumæ*

² *Stringis lucem breviora mora:*

*Tu, ³ cùm fervida venerit æstas,
Agileis ⁴ noctis dividis horas.*

⁵ *Tua vis varium temperat annum,*

Ut quas Boreæ spiritus aufert,

⁶ *Revehat mitis Zephyrus, frondeis;*

⁷ *Quæque Arcturus semina vidit,
Seirius altas urat segetes.*

Nihil antiqua lege solutum

Linqvit propriæ stationis opus.

⁸ *Omnia certo sine gubernans,*

Homi-

Nuptam videbis Phosphore.

Sitzm.

¹ *Tu frondifluæ.] Senec. in Hippolyt.*
¶ f. 963.

*Ut nunc canæ frigora brumæ
Nudent sylvas —*

Idem.

² *Stringis lucem breviora mora.] Vide*
Senec. in Thyest. ¶ f. 839. & ibi Mart.
Ant. Del-rio. Idem.

³ *Cum fervida venerit æstas.] Senec.*
in Hipp. ¶ f. 965.

— æstivi

*Colla leonis Cererem magno
Fervore coquant —*

Idem.

⁴ *Noctis dividis horas.] Sen. in Med.*
¶ f. 5.

Clarumque Titan dividens orbi diem.

Claudianus de Apono:

*Ille pater rerum, qui sæcula dividit
æstris,*

Inter prima poli te quoque sacra dedit.

Apulejus de Mundo: *Quam pulcræ &
fecundæ horæ procreantur nunc æstivos va-
pores resolvers, nunc pruinas hiemis cir-
cumferentes? Dierum etiam noctiumque
curriculis ordinantur menses, texunt annos,*

*anni seriem conficiunt sæculorum. Conferes
utiliter Isidori Pelusiotæ epist. 1. lib. 4.*
Idem.

⁵ *Tua vis varium temperat annum.]*
Senec. in Hipp. versu 968.

— vireisque suas

Temperet annus —

Idem.

⁶ *Revehat mitis Zephyrus frondes.] Seneca*
in Hippolyt. ¶ f. 12.

*Qui rorifera mulcens aura
Zephyrus vernas evocat herbas.*

Idem.

⁷ *Quæque Arcturus.] Arcturus stella*
est post Ursæ caudam, alias Bootes &
Arctophylax. Vegetius lib. 4. de re mi-
litar. c. 30. Post Idus Septembris oritur
Arcturus vehementissimum sidus. Idem.

⁸ *Omnia certo sine gubernans, Hominum
sulos respicit actus.] Senec. in Hippolyt.*
¶ f. 968.

— sed cur idem

*Qui tanta regis, sub quo vasti
Pondera mundi librata suos
Ducunt orbis, hominum nimium
Securus ades, non sollicitus
Prodesse bonis, nocuisse malis?*

Idem.

*Hominum solos respuis actus
Merito rector cohibere modo.*

¹ *Nam cur tantas* ² *lubrica versat*
Fortuna vices? ³ *premit infonteis*

Debita sceleri noxia pœna:

⁴ *At peruersi* ⁵ *resident celfo*
Mores folio, sanctaque ⁶ *calcant*
Injusta vice colla nocentes.

*Latet obscuris condita virtus
Clara tenebris,* ⁷ *justusque tulit*
Crimen iniqui.

Nil perjuriam, nil nocet ipsis
Fraus, mendaci compta colore.

Sed

¹ *Nam cur tantas lubrica versat Fortuna vices?* Sen. in Hippolyt. §f. 974.

*Res humanas ordine nullo
Fortuna regit, spargitque manu
Munera cæca, peiora forens.*

In Herc. Fur. §f. 524.

*O Fortuna viris invidiam fortibus,
Quam non æqua bonis præmia dividis.*

Idem.

² *Lubrica fortuna.* Cæcilius apud Minut. Felicem, in Oct. Variis & lubricis casibus soluta legibus fortuna dominatur. Idem.

³ *Premit infontes Debita sceleri noxia pœna.* Senecæ similis est querela in Herc. Fur. §f. 251.

— *prosperum ac felix scelus*

*Virtus vocatur, fontibus parent boni,
Ius est in armis, opprimit leges timor.*

Sic Minutius Felix: *Non tantum æquatur nequitia melioribus, sed & colitur: ut in pluribus nescias, utrum sit eorum detestanda pravitas, an optanda felicitas.* Vide præterea Salvia. lib. 1. De Gub. Dei, in princip. Idem.

⁴ *At peruersi resident celfo Mores folio.* Senec. in Hippolyt. §f. 978.

*Vincit sanctos dira libido,
Fraus sublimi regnat in aula,
Tradere turpi fasces populus
Gaudet.*

Min. Felix: *Nisi forte vos decipit, quod Deum nescientes divitiis affluant, honoribus floeant, polleant potestatibus. Miseri in hoc altius tolluntur, ut decidant altius. Hi enim ut victima ad supplicium suginantur, ut hostia ad pœnam coronantur.* Idem.

⁵ *Resident folio.* Prudent. in fin. Psychom.

Hoc residet folio pollens Sapiencia, & omne

Consilium regni celsa disponit ab aula.

Idem.

⁶ *Calcant.* Seneca in Octav. §f. 446.
— *calcat jacentem vulgus.*

In Herc. Oet. §f. 637.

*Colit hic Reges, calcet ut omnes,
Perdatque aliquos, nullumque levet,
Tantum ut noceat caput esse potens.*

Macrob. 1. Saturnal. cap. 11. *At nos jugo à fortuna imposito subjacentem tanquam miserum vilemque calcamus.* Idem.

⁷ *Iustusque tulit crimen iniqui.* Senec. in Hipp. §f. 981.

Tristis virtus perversa tulit

Præmia recti —

Lactant. lib. de Ira Dei, cap. 16. *Ple- runque scelerati feliciores sunt, & boni miseriore, & iusti ab injustis impune vexantur.* Confer Senecam alterum de Providentia. Idem.

*Sed cùm libuit viribus uti,
 Quos innumeri metuunt populi,
 Summos gaudent subdere reges.
 O jam ¹ miseras respice terras,
 Quisquis rerum fœdera nec̄tis.
 Operis tanti pars non vilis
 Homines, quatimur fortuna salo.
 Rapidos rector comprime fluctus,
 Et, quo calum regis immensum,
 Firma stabileis fœdere terras.*

P R O S A V.

² Hæc ubi continuato dolore delatravi, illa vultu placido, nihilque meis questibus mota: Cùm te, inquit, mæstum, lacrymantemque vidissem, illico miserum, exfulemque cognovi. Sed quàm id longinquum esset exfilium, nisi tua prodidisset oratio, nesciebam. ³ Sed tu procul à patria non quidem pulsus es, sed aberrasti. At si te pulsus existimari mavis, ⁴ te potiùs ipse pepulisti. Nam id quidem de te numquam cuiquam fas fuisset. Si enim cujus oriundus sis patriæ reminiscaris, ⁵ non, uti Atheniensium quondam, multitudinis im-

pe-

¹ *Miseras respice terras.*] Senec. in Oed. v. l. 112.

— *viduas colonis*

Respicis terras miseranda Thebe.

Horat. lib. I. Carm. Od. 2.

Sive neglectum genus & nepotes

Respicis auctor. Sitzm.

² *Hæc ubi continuato dolore delatravi.*] MSS. *dilatravi.* Ita Agell. lib. I. Noct. Atticar. cap. 2. *Theorematis tantum nugalibus, & puerilium Isagorarum commentationibus dilatrantes, objugatione justa incessit.* Idem.

³ *Sed tu quam procul à patria non quidem pulsus es.*] Ejice particulam *quam*, suadente MS. Rittersh. Idem.

⁴ *Te potiùs ipse pepulisti.*] MS. Rittersh. *te ipse repulisti.* Idem.

⁵ *Non uti Atheniensium.*] Male ob id frequenter audiunt Athenienses, quod non saltem depulsione civium benemeritorum lætati fuerint, sed etiam non raro eos mori coëgerint. Exempla sunt ubivis obvia: & de Ostracismo ipsorum etiam Aristoteles agit in Politicis. Idem.

Atheniensium.] Areopagum Solon ex optimatibus primariisque Atheniensium viris, civium suffragio electis, constitui componique probavit. sed ne ii insolentius sese gererent aut tyrannidem usurparent, populo judicandi judiciumque aliorum judicia mutandi abrogandive jus potestatemque fecit. Quod cum aliquandiu feliciter successisset, tandem victis Darii Persarum regis ad Marathonem, Xerxis ad Salaminem & Plataas copiis,

perio regitur : sed εἰς κτίραν ἔστιν, ¹ εἰς βασιλεύς; qui frequentiâ civium, non depulsiōne lætatur: cujus agi frenis, atque obtemperare justitiæ, summa libertas est. An ignoras illam tuæ civitatis antiquissimam legem, quâ

copiis, Atheniensis populus iis victoriis elatus, ab Aristide, Ephialte, Pericle aliisque δημοκρατικῶν suis permotus, non jam optimates nobilesque, sed quoslibet è multitudinē iudicium præfecit. qui cum pecunia aliisque rebus facillimè corrumperentur, mirum quæ exilia quasque cædes optimis viris, quas urbi ipsi calamitates importarint. Id legere est apud Isocratem passim, & Plutarchum in istorum δημοκρατικῶν vitis. referturque apud Aristotelem lib. Politic. II. Solon maximè populi potentiam auxisse, πᾶσι δικαστήρια ποιήσας ἐκ πάντων. ἐπεὶ ἂν τῶν ἰσχυρῶν ὡς περὶ τυραννῶν τῶν δήμων χαλεζομένοι, πᾶσι πολιτείαν εἰς τὴν νῦν δημοκρατικῶν κτίσασαν. Id est, dum nullum non ad causas iudicandas admittit. Posteaquam enim id invaluit, populo, tanquam tyranno, gratificantes, & republicam in eam, quæ nunc est, multitudinis potestatem perduxere. Quod ita lib. IV. averfatur, ut eum reip. statum tyrannidi compareret. Καὶ ἔστιν ὁ τοιοῦτος δῆμος ἀνάλογον τῆς μοναρχίας τῆς τυραννίδος. διὸ καὶ τὸ ἦθος τὸ αὐτὸ, καὶ ἡ ἀμφὸς δεσποτικὴ τῆς βασιλείας. καὶ τῆς ψηφισματικῆς, ὡς περὶ ἐκείνῃ τῆς ἐπιταγμῆς καὶ ἡ δημοκρατίας, καὶ ὁ κῆλαξ, οἱ αὐτοὶ καὶ ἀνάλογον. καὶ μέγιστος δὲ ἐκείνῃ παρ' ἐκείνῃ εἰς ἰσχυροῦς. οἱ μὲν κῆλακες. ὡς περὶ τυραννοῖς: οἱ δὲ δημοκρατικῶν. ὡς περὶ τοῖς δήμοις τοῖς τοιοῦτοις. Αἱ τοὶ δὲ εἰς τὴν εἰρήνην τῆς ψηφισματικῆς κύρια, ἀλλὰ μὴ τῆς νόμου εἰς τοὺς πάντας ἀνάγκη εἰς τὴν δῆμον. Id est, Proportioneque respondet huiusmodi Populus, è numero principatum, Tyrannidi. unde & mores iidem sunt: amboque hi status dominantur melioribus. & plebiscita sunt, ut & illic edicta. & qui multitudinē blanditur, & tyranni assentator iidem sunt, & sibi respondent. atque uterque gratia plurimum valet; assentator quidem apud ty-

rannum; orator autem popularis apud huiusmodi populum. Causa vero hi sunt, cur plebiscita lata sint & non leges, cum de rebus omnibus ad populum referant. Et demum concludit eijusmodi populi statum non esse remp. Ὅπως ἂν μὴ νόμοι ἀρχῶσιν, ὅσα ἐστὶν πολιτεία. δεῖ ἂν τὴν νόμον ἀρχὴν πάντων. Neque enim respública est, ubi leges non imperant: oportet enim legem, in omnes res habere imperium. Vall.

I Εἰς βασιλεύς.] Verba illa ex Homero mutuatur, apud quem hunc in modum Ulysses Græcos adfatur:

Οὐκ ἀγᾶθον πολυκίρανον ἔῃς κτίραν ἔσω,

Εἰς βασιλεύς —

Eadem jactavit C. Cæsar Caligula, monftrum humani generis sacrum & execrabile. Sueton. lib. 4. Cum audiret Reges, qui officii causa in urbem adveniant, concertantes apud se super cœnam de nobilitate generis, exclamavit: Εἰς κτίραν ἔσω, Εἰς βασιλεύς. Nec multum absuit, quis statim diadema sumeret, speciemque principatus in regni formam converteret. Alio autem accommodarunt Homerica tum Aristoteles in Metaphysicis, tum Justinus Mar:yr in de Monarchia Dei. Vide & Commentar. C. Rittershusii ad Opiam. 2. Cynetic. §. 46. Sicem.

2 Tuæ civitatis.] Hoc est, cœli. quod paulo antè patriam vocaverat, ut & libro IV.

Huc te si reducem referat via.

Quam nunc requiris immemor;

Hæc dices, memini, patria est mihi;

Hinc ortus, hic sistam gradum.

Anaxagoras quoque publicarum rerum negligentior, cum interrogaretur, an nulla illi patriæ cura esset, Εὐφρόνη (ἔφη) ἐμοῖ ἂν καὶ σφόδρα μέγα τὸ πατρῷον. δεῖξας τὸ κῆρον, dii meliora,

in-

quâ fancitum est, ei jus exfulare non esse, quisquis in ea sedem fundare maluerit? Nam ¹ qui vallo ejus, ac munimine continetur, nullus metus est, ne exsul esse mereatur. ² At quisquis inhabitare eam velle defierit, pariter definit etiam mereri. Itaque non tam me loci hujus, quàm tua facies movet. Nec ³ bibliothecæ potius

inquit! mihi enim patria cura & quidem summa est, dignum in cœlum intendens. Philo libro *ἑὴν γεωργίας. Ὅτι παρρηκεῖν, & παρρηκεῖν ἡλθοῖσιν. τῷ ᾧ ὄντι πᾶσαι μὲν ψυχὴ σοφῆ παρρηδα μὲν ἐργον, γὰρ ἡ ζῆλον ἐλάττει. Ut inquit, ni essemus, non habitatores perpetui, venimus, revera enim omnis sapientis anima cœlum habet patriam, in terra vero peregrinatur. Unde idem hominem ἐργον ζῶον vocat, alibi verò ἐργον φύλον. Civitatis verò nomine, τῷ μεκαλειτῶν, cœlum ipsaque beatitudo apud Christianos ferè designatur. ii enim sunt, non ut in terris, ubi peregrinamur à domino, ζῆνοι καὶ παρρηγοί, sed συμπολιταὶ τῷ ἀγίῳ καὶ οἰκεῖοι τῷ Θεῷ. D. Augustinus lib. de eadem Civitate Dei XXI. Ipse est enim, qui in principio condidit mundum, plenum bonis omnibus visibilibus atque intelligibilibus rebus, in quo nihil melius instituit quam spiritus, quibus intelligentiam dedit, & suæ contemplationis habiles capacesque sui præstitit, atque una societate devinxit, quam sanctam & supernam dicimus Civitatem, in quare, qua sustententur beatique sint, Deus ipse illis est, tanquam vita victusque communis. Et paulò post, Qui fecit hominem, ipsura etiam rectum cum eodem libero arbitrio; terrenum quidem animal, sed cœlo dignum, si suo cohereret auctori. miseria similiter si eum desereret secutura, qualis naturæ hujusmodi conveniret. Quod postremum hoc videtur loco attigisse Boëtius. Non solum autem beatorum cœlum, Patria & Civitas dicitur, sed etiam Domus. Paulus II. ad Corinth. cap. v. Scimus enim, quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod adificationem ex Deo habeamus, ædium non manum factam sed æter-*

nam in cœlis. nam & hoc ingemiscimus, habitationem nostram, quæ de cœlo est, superindui cupientes. Hinc vocantur Ephes.

II. ut supra notatum est, οἰκεῖοι τῷ Θεῷ, domestici Dei. Cui convenit & illud quod ex Aristotele refert Cicero lib. I. de Divinat. locum quia contrahi non potest, integrum dabimus. Quid singulari vir ingenio Aristoteles & panè divino? Ipsene errat, an vult alios errare cum scribit, Eudemum Cyprium, familiarem suum, iter in Macedoniam facientem Phevas venisse: quæ erat urbs in Thessalia tum admodum nobilis, ab Alexandro autem tyranno crudeli dominatu tenebatur? In eo igitur oppido ita graviter ægrum Eudemum fuisse, ut omnes medici diffiderent. ei visum in quiete egregia facie juvenem dicere, fore ut brevi convalesceret, paucisque diebus interiturum Alexandrum tyrannum, ipsum autem Eudemum quinquennio post domum esse rediturum. Atque ita quidem prima statim scribit Aristoteles consecuta, & convalescere Eudemum, & ab uxoris fratribus interfectum tyrannum. quinto autem anno exeunte cum esset spes ex illo somnio in Cyprium illum ex Sicilia esse rediturum, præliantem cum ad Syracusas occidisse: ex quo ita illud somnium esse interpretatum, ut cum animus Eudemi è corpore excesserit, tum domum revertisse videatur. Seneca Præfatione lib. I. natural. quæst. Cicero lib. I. de Legib. Vall.

1 Qui vallo ejus ac munimine continetur.] MS. Rittersh. pro munimine, munitione. Sitzm.

2 Quisquis inhabitare eam velle defierit.] MS. Rittersh. destitit. Idem.

3 Bibliotheca potius comptos ebore ac vitro parietes.] Aliter Apul. in pr. lib. 5. Metam. Summa laquearia vitro & ebore.

tiùs ' comptos ebore, ac vitro parietes, quàm tuæ mentis sedem requiro. In qua non libros, sed id quod libris pretium facit, librorum quondam meorum sententias collocavi. Et tu quidem de tuis in commune bonum meritis vera quidem, sed pro multitudine gestorum tibi, pauca dixisti. De objectorum tibi vel honestate, vel falsitate, cunctis nota memorasti. De sceleribus fraudibusque delatorum rectè tu quidem strictim attingendum putasti, quòd ea meliùs, uberiusque recognoscentis omnia vulgi ore celebrentur. Increpuisti etiam vehementer injusti factum Senatus. De nostra etiam criminatione doluisti, læsæ quoque opinionis damna fleuisti. Postremus adversus fortunam dolor incanduit, conquestusque es non æqua meritis præmia pensari. In extremo Musæ sævientis, uti quæ cælum, terras quoque pax regeret, vota posuisti. Sed, quoniam plurimus tibi affectuum tumultus incubuit, diversumque te dolor, ira, mæror distrahunt, uti nunc mentis

es,

curiose cavata subeunt aureæ columnæ. parietes omnes argenteo calamine conteguntur. Idem.

I *Comptos ebore, ac vitro parietes.*] Fuit pictura ars quondam nobilis, inquit Plinius lib. xxxv. cap. 1. tunc cum expeteretur à regibus populisque, & illos nobilitaret, quos esset dignata posteris tradere. nunc vero in totum marmoribus pulsa, jam quidem & auro, nec tantum ut parietes toti operiantur, verum & interraso marmore, vermiculatis ad effigies rerum & animalium crustis. Raræque lautiorum ædes ubi lacunaria auro ornata non essent; Virgil. 1. Æneid.

Dependent lychni laquearibus aureis.
Nec auro solum, sed ebore etiam. Horat. carm. lib. 1. 1.

*Non ebur neque aureum
Mea venidet in domo lacunar.*
Seneca lib. 1. nat. quæst. Lacunaria ebore fulgentia. Non igitur mirum si, cum domorum lacunaria auro & ebore, parietes vero auro & marmore tege-

tur, Boëtianæ quoque Bibliothecæ parietes ebore & vitro compti essent. vitro autem fortasse diversicolore, unde Bibliothecam ingresso variæ eaque jucundæ redderentur imagines. Quod suo tempore ita in usu fuisse observat Plinius lib. xxxv. 1. ut vitrum Obsidianum, parietibus applicari consuetum, pro imagine umbras reddere solitum notet. In genere vitri & Obsidiana numerantur, ad similitudinem lapidis quem in Æthiopia invenit Obsidius, nigerrimi coloris, aliquando & translucidi, crassiore visu, atque in speculis parietum pro imagine umbras red-dente. Porro ejusmodi vitra & specula per cubicula disposuisse veteres, quæ nunc majores, nunc minores ipsis rebus imagines redderent, nemo est qui nesciat, cui modo vita Horatii, quam edidit Pet. Nannius, lecta sit; aut fabu'a illa Hostii [si tamen istud portentum hominis nominandum est] apud Senecam lib. 1. nat. quæst. Vall.

es, nondum te validiora remedia contingunt. Itaque lenioribus paullisper utemur, ut quæ in tumorem perturbationibus influentibus induruerunt, ad acrioris vim medicaminis recipiendam, tactu blandiore mollescant.

M E T R U M VI.

¹ Cum Phæbi radiis grave
² Cancri sidus ³ inæstuat,
⁴ Tum qui larga negantibus
⁵ Sulcis semina credidit,
⁶ Elusus ⁷ Cereris fide,
⁸ Quernas pergat ad arbores.
 Numquam ⁹ purpureum nemus

Le-

¹ Cum Phæbi radiis grave.] Manil. lib. 1.

— solis radiis ardescit torridus ær.
 Sitzm.

² Cancri sidus.] Idem lib. 3.

— Cancri cum sidere Phæbus

Solstitium facit, & summo versatur Olympo. Idem.

³ Inæstuat.] Silius lib. 1.

Æstifero Libye torquetur subdita Cancro. Idem.

⁴ Tum qui.] Boëtius cum ista scriberet, sine dubietate in animo habuit hocce versus Virgilianos 1. Georg.

— ardentis decedat stella coronæ

Debita quam sulcis committas semina, quamque

Insit & properes anni spem credere terræ.

Mulsi ante occasum Maje cepere, sed illos

Expectata seges vanis elusit aristis.

Idem.

⁵ Sulcis semina credidit.] Totum hunc versum Tibullo debet noster Auctor, qui lib. 2. Eleg. ult.

— spes sulcis credit aratis

Semina, quæ magno fenore reddat ager.

Idem.

⁶ Elusus.] Manil. lib. 1.

Numquam futilibus excanduit ignibus æther,

Squalidaque elasi deplorant arva coloni,

Et steriles inter sulcos defessus arator,

Ad juga mærentes cogit frustrata iuvenecos. Idem.

⁷ Cereris fide.] Fides æris, apud Cassiodor. 1. Var. Epist. 35. Cum stellarum non mergentium lucidum sidus tendi carbasafestinant inter invitet, & æris ferenti fides properantium nequeat vota terrere. Idem.

⁸ Quernas pergat ad arbores.] Symmach. lib. 10. Epist. 54. Sylvestribus arbutis vita producitur, & rursus ad Dodonæas arbores plebis rusticæ inopia convolvit. vide quæ not. ad Met. 5. v. 5. libro 2. Idem.

⁹ Purpureum nemus.] Usitatum est optimis auctoribus, ut quicquid formositate, pulcritudine, amœnitate est conspicuum, id esse purpureum dicant, speciei vocabulo pro genere posito. Virgil. Eclog. 9.

Hic Ver purpureum, varios hic flumina circum

Fundit humus flores —

Tibull. lib. 1. Eleg. 4. v. 29.

Quam cito purpureos deperdit terra colores.

Val.

Lecturus violas petas,
¹ *Cum sævis Aquilonibus*
Stridens campus inhorruit.
Nec quæras avida manu
² *Vernos stringere palmites,*
Uvis si libeat frui;
³ *Autumno potius sua*
Bacchus munera contulit.
Signat tempora propriis
Aptans officiis Deus,
Nec, quas ipse coercuit,
⁴ *Misceri patitur vices.*
⁵ *Sic quod præcipiti viâ*
⁶ *Certum deserit ordinem,*
Latos non habet exitus.

PRO-

Val. Flaccus, lib. 1.

— *placida & mediis in frontibus hæsit*
Pratinus amborum, lumenque innoxia
fundit

Purpureum, miseris olim implorabile
nautis.

Oenone Ovidiana, Epist. Heroid. 5.

— *purpureo sum magis apta toro.*

Aër purpureus, apud Lactant. in Phœ-
nice, v. l. 55. Idem.

¹ *Cum sævis Aquilonibus stridens cam-*
pus inhorruit.] Virgil. I. Georg.

Spicea jam campis cum mæsis inhor-
ruit. —

Seneca in Hippol. v. l. 1028.

Inhorruit concussus undarum globus.

Idem.

² *Vernos stringere palmites.] Virgil. I.*

Georg.

— *& fragili jam stringent hordea cul-*
mo. Idem.

³ *Autumno potius.] Lucret. lib. 1.*

Vites Autumno fundi sudante videmus.

Idem.

⁴ *Misceri.] Id est turbari, à suo offi-*
cio sive inconcussa stabilitate moveri.

Phædrus lib. 1. Fab. 2.

Athena cum florerent aquis legibus

Procax libertas civitatem miscuit.

Apulejus lib. 7. *procurrens in cubiculum*
clamoribus inquietis cuncta miscuit. Mart.
 Capella, lib. 5. de Rhetorica: *Athenis*
vero curiam, gymnasia, theatraque pro ar-
bitrio reflexisse, ac totam funditus Græciam
miscuisse ferebatur. Idem.

Nec misceri patitur vices.] Tibull. l. 1.
 Eleg. 4. v. l. 20.

Annus agit certa lucida signa vice.

Val. Flaccus lib. 1.

Summe fator, cui nostra dies volventibus
annis

Tot peragit, reficitque vices: tuane ista
voluntas. Idem.

⁵ *Sic quod præcipiti.] Senec. in Oed.*
 v. l. 909.

Quicquid excessit modum

Pendet instabili loco. Idem.

⁶ *Certum ordinem.] Quintilianus: Nec*
mibi videntur errare qui ipsam rerum na-
turam stare ordine putant: quo confuso, per-
itura sunt omnia. Orpheus, in Fragment.
de Deo loquens:

— *ὅτι μὲν ἐν αἰσθητοῖς*

τὰς αἰσθητικὰς ἀνάγκαις ἐφ' ἡμερωσῶσι
τῶν πραγμάτων. Idem.

P R O S A VI.

Primum igitur paterisne me pauculis rogationibus statum tuæ mentis attingere, atque tentare, ut, qui modus sit tuæ curationis, intelligam? Tu verò arbitrato, inquam, tuo quæ voles, ut responsurum rogato. Tum illa, Huncceine, inquit, mundum temerariis agi fortuitisque casibus putas, an ullum credis ei regimen inesse rationis? Atqui, inquam, nullo existimaverim modo, ut fortuita temeritate tam certa moveantur. Verum ¹ operi suo conditorem præsidere Deum scio; nec umquam fuerit dies, qui me ab hac sententiæ veritate depellat. Ita est, inquit. Nam id etiam paullo antè cecinisti, ² hominesque tantùm divinæ exfortes curæ esse deplorasti. Nam de ceteris, quin ratione regerentur, nihil movebare. Papæ autem vehementer admiror, cur, in tam salubri sententia locatus ægrotes. Verùm altiùs perscrutemur; nescio, quid abesse coniecto. Sed dic mihi, quoniam à Deo mundum regi non ambigis, quibus etiam gubernaculis regatur advertis? Vix, inquam, rogationis tuæ sententiam nōsco, ne dum ad inquisita respondere queam. Num me, inquit, fefellit abesse aliquid, per quod, velut hiante valli robore, in animum tuum perturbationum morbus irrepserit? Sed dic mihi, meministine, quis sit rerum finis? quove totius naturæ tendat intentio? Audieram, inquam, sed ³ memoriam mæror hebetavit. At quî scis, unde cuncta processerint? Novi, inquam, Deumque esse respondi. Et quî fieri potest, ut principio cognito, quis

¹ Operi suo præsidere conditorem deum scio.] Salvianus lib. 4. de Gub. Dei: *Quid enim tam furiosum est, quam ut aliquis, cum Deum creatorem rerum omnium non neget, gubernatorem neget? Et cum factorem esse fateatur, dicat negligere quæ fecit?* Sitzm.

² Homines tantum divinæ exortes curæ

esse deplorasti.] Deleatur *et esse*, adminiculante MS. Erfurtenfi. *Idem.*

³ Memoriam mæror hebetavit.] Qui memoriæ conservandæ Præcepta tradidere, præcipiunt, fugiendas esse hujusmodi perturbationes animi, quæ memoriæ officiant quam maxime. *Idem.*

quis sit rerum finis, ignores? ¹ Verùm hi perturbatio-
num mores sunt, ea valentia est, ut movere quidem
loco hominem possint: convellere autem, sibique to-
tum extirpare non possint. Sed hoc quoque respon-
deas velim, hominemne te esse meministi? Quid ni,
inquam, meminerim? Quid igitur homo sit, poterisne
proferre? Hoccine interrogas, an esse me sciam ratio-
nale animal atque mortale? Scio, & id me esse confi-
teor. Et illa: Nihilne te aliud esse novisti? Nihil. Jam
scio, inquit, morbi tui, aliam vel maximam causam,
quid ipse sis, nosse desisti. Quare plenissimè vel ægri-
tudinis tuæ rationem, vel aditum reconciliandæ sospi-
tatis inveni. Nam quoniam tui oblivione confunderis,
² & exulem te, & expoliatum propriis bonis esse do-
luisti. Quoniam verò, quis sit rerum finis, ignoras, nè-
quam homines, atque nefarios, potenteis, felicesque
arbitraris. Quoniam verò, quibus gubernaculis mun-
dus regatur, oblitus es, has fortunarum vices existimas
sine rectore fluitare. Magnæ non ad morbum modò,
verùm ad interitum quoque causæ. Sed sospitatis au-
ctori grates, quòd te nondum totum natura destituit.
Habemus maximum tuæ fomitem salutis, veram de
mundi gubernatione sententiam, quòd eam non ca-
suum temeritati, sed divinæ rationi subditam credis.
Nihil igitur pertimescas. Jam tibi ex hac minima scin-
tillula vitalis calor illuxerit. Sed quoniam firmioribus
remediis nondum tempus est, & eam mentium constat
esse naturam, ut quoties abjecerint veras, ³ falsis opi-
nio-

¹ Verùm hi perturbatio-num mores, & ea
valentia est.] Phœnicis Belgii, clarissimi
viro- rum J. Lipsii, amici & cognati no-
stri scriptus codex, ad alium sensum
praet: Verùm his perturbatio-num morbis
ea valentia est. quidni rectè? Bern.

Hi perturbatio-num mores & ea valen-
tia est.] MS. Rittersh. Hi perturbatio-num
mores sunt, ea valentia est. In hanc autem

sententiam etiam Pindarus Olymp.
Od. 7.

Αἰ ᾗ φρεσῶν παραχρᾶ
Παρίπαλαξαν κῆ σφόδρ.

Sitzm.

² Et exulem, & expoliatum.] MSS.
Rittersh. & edit. Flor. Et exulem te, &
expoliatum. Idem.

³ Falsis opinionibus induantur? Manu-
scripti :

nionibus induantur, ex quibus orta perturbationum caligo verum illum confundit intuitum; hanc paulisper lenibus, mediocribusque fomentis attenuare tentabo, ut dimotis fallacium affectionum tenebris, splendorem veræ lucis possis agnoscere.

M E T R U M VII.

² Nubibus atris

Condita nullum

³ Funderè possunt

Sidera lumen.

Si mare volvens

Turbidus Auster

Misceat astum,

Vitrea dudum,

Parque serenis

Unda diebus,

Mox, resolutò

Sordida cæno,

Visibus obstat.

Quique vagatur

Montibus altis

⁴ Defluus amnis,

Sæpè resistit

Rupe soluti

Objice saxi.

Tu quoque si vis

Lumine claro

Cernere verum,

Tramite recto

Carpere callem:

Gaudia pelle,

Pelle

scripti: *Falsis opinionibus.* bellè. Cicero Tusculanarum quaestionum lib. iv. *Definiunt autem animi ægritationem, opinionationem vehementem de re non expetenda, tanquam valdè expetenda sit inhaerentem, & penitus insitam.* Bern.

Falsis opinionibus induantur.] Quid si, imbuantur? Sitzm.

1 *Hanc paulisper lenibus mediocribusque fomentis attenuare tentabo.*] *Fomentis.* i. medelis. Sic Plin. Secundus, l. 2. Ep. 7. *Pater hoc quoque merebatur, cujus gravissimo vulnere magno aliquo fomento medendum fuit.* Apulejus lib. 2. *Metam. Tenuato admodum viatico paupertatis meæ fomenta acquirò.* Idem.

2 *Nubibus, &c.*] Cum hoc Carmine confer B. Augustin. *De Civ. Dei*, c. 8. lib. 18. *Senecam Philosophum passim.* Idem.

Nubibus atris condita.] Senec. in *Hipp.* xl. 672.

— *omnis impulsus ruat*

Aether, & atris nubibus condat diem. Q. Curt. lib. 4. *Repente sive illud Deorum munus, sive casus fuit, obductæ cælo nubes condidere scælem.* Idem.

3 *Funderè possunt sidera lumen.*] Lucet. lib. 1.

— *solis lumina cumque*

Insertim fundunt radios per opaca domorum.

Virgil. 2. *Georg.*

Pascunturque ignes nocturni & lumina fundunt.

Silius Ital. lib. 10.

— *claro perfundit lumine campos.*

Idem.

4 *Defluus amnis sæpè resistit.*] Senec. in *Hipp.* x. 178.

Ut dura cautes undique intractabilis

Resistit undis, & laceffentes aquas

Longe remittit; verba sic spernit mea.

Idem.

1 Pelle

¹ Pelle timorem;
² Spemque fugato,
 Nec dolor adsit.

*Nubila mens est,
 Vincitque frenis,
 Hæc ubi regnant.*

¹ Pelle timorem.] Senec. in Med. v. 42.
 — pelle femineos metus.
 Stautius lib. 2. Sylvar.
 — qui pectore magno
 Spemque metumque domas vitio subli-
 mior omni
 Exemptus satis, indignantemque refillis
 Fortunam —

² Spemque fugato.] Claudian. de Prob.
 & Olybr. Consulatu, vs. 64.
 — non anxia mentem
 Spes agit, & longo tendit præcordia voto.
 Ælian. lib. 3. Var. Hist. cap. 29. ἐλεγε
 ὁ Πλάτων τὰς ἐλπίδας ἐγρηγορῶτων
 ἀνθρώπων ὁνειρεῖς εἶναι. Idem.

ANICII MANLII SEVERINI

B O E T I I

CONSOLATIONIS

PHILOSOPHIÆ

LIBER SECUNDUS.

A R G U M E N T U M L I B R I.

Rhetoricis rationibus persuadet Philosophia, immerito Boëtium prioris fortunæ desiderio teneri. Fortunæ descriptio. ejus ad Boëtium adlocutio. illum non infelicem esse; sed maxima adhuc felicitatis parte beatum. humanæ ejusdem Felicitatis, sed falsæ descriptio. eam non esse in fortuitis, non in divitiis, non in dignitatibus ac potentia, non in gloria & fama: imo ipsam quandoque adversam fortunam, utilem esse.

P R O S A I.

Posthæc paullisper obticuit, atque ubi attentionem meam modestâ taciturnitate collegit, sic exorsa est: Si penitus ægritudinis tuæ causas, habitumque cognovi, fortunæ prioris affectu, desiderioque tabescis; ea tantum animi tui statum, sicuti tu tibi fingis, mutata pervertit. Intellego multiformeis illius prodigii fucos, & eo usque cum

* Sicuti tu tibi fingis.] Edit. Norimb. non habet particulam tu. Sitzm.

¹ cum iis, quos eludere nititur, ² blandissimam familiaritatem, dum intolerabili dolore confundat, quos insperata reliquerit. cujus si naturam, mores, ac meritum reminiscere, nec habuisse te in ea pulcrum aliquid, nec amisisse cognosces. Sed, ut arbitror, haud multum tibi hæc in memoriam revocare laboraverim. Solebas enim præsentem quoque, blandientemque virilibus incessere verbis, eamque de nostro adyto prolatis insectabare sententiis. Verùm omnis ³ subita mutatio rerum, non sine quodam quasi fluctu contingit animorum. Sic factum est, ut tu quoque paullisper à tua tranquillitate discesseris. Sed tempus est, haurire te aliquid ac degustare molle, atque jucundum, quod ad interiora transmissum, validioribus haustibus viam fecerit. Adsit igitur rhetoricæ suadela dulcedinis, quæ tùm tantum recto calle procedit, cùm nostra instituta non deserit; cumque hac, ⁴ Musica, ⁵ Laris nostri vernula, nunc leviores, nunc graviores modos succinat. Quid est igitur ô homo, quod te in mæstitiam, luctumque dejecit? novum credo aliquid, inusitatumque vidisti. ⁶ Tu, fortunam putas erga te esse mutatam? erras.

Hi

¹ Cum iis, quos eludere nititur, & blandissimam familiaritatem ex-cet.] Bene MS. & Edition. Nor. & Flor. omittunt conjunctionem &. Idem.

² Blandissimam familiaritatem.] Pub. Syrus :

Fortuna cum blanditur captatum venit.
Idem.

³ Subita mutatio.] Videur imitari illud Eurip.

Κεκληθῆναι ἢ φωνὴ μακροῖα ποτὲ
Αἰ μετὰ βολῆ λυπηρῶν.

*Vivo, qui si lux aliquando vocatus fuit,
Acerba res est mutatio.*

Unde interrogatus Bias, Τί δυσχερὲς, Τί ἐπὶ τὸ χεῖρον, ἔφη, μετὰ βολῆ δὴ βολῆς εὐσεχεῖν, quidnam esset difficile; Ferre, inquit, fortiter mutationem rerum in deterius. Diog. Laërt. in eo. Pub. Syrus,

Gravius nocet, quodcumque inexpertum accidit.

Seneca lib. de Provid. *Magis urgent sæva inexpertos.* Vall.

⁴ Musica nunc leviores, nunc graviores modos succinat.] Musica laudes, ejusque vim pulcherrima Epistola exequitur Casiodor. 2. Variar. 40. *Sitzm.*

⁵ Laris nostri vernula.] MSS. & Edit. Florent. *vernacula.* quam voculam etiam Martianus Capella utitur in pr. lib. 6. De Nupt. Philologix: *Vernacula Bromiales tantos cachinnos concussis admodum tulere singultibus.* Idem.

⁶ Tu si fortunam putas erga te esse mutatam, erras.] Non malè. tamen in scriptis suo & probo item sensu: *Tu fortunam putas erga te mutatam? erras.* Bern.

Tu si fortunam erga te putas esse mutatam, erras.] Longe melius MS. Rittersh.

Tn

' Hi semper ejus mores sunt; ista natura. Servavit circa te propriam potiùs in ipsa sui mutabilitate constantiam. ' Talis erat, cùm blandiebatur, cùm tibi falsæ illecebris felicitatis alluderet. ' Deprehendisti cæci Numinis ambiguos vultus. Quæ sese adhuc aliis velat, tota tibi prorsus innotuit. Si probas, utere moribus, ne queraris. ' Si perfidam perhorrescis, sperne atque ' abjice perniciofa ludentem. ' Nam quæ nunc tibi est tanti causâ mæroris, hæc eadem tranquillitatis esse debuisset. Reliquit enim te, quam non relicturam nemo umquam poterit esse securus. An verò tu pretiosam æstimas abituram felicitatem? & cara tibi est fortuna præsens, nec manendi fida, & ' cùm discesserit allatura mærorem? ' Quòd si nec ex arbitrio retineri

PO-

Tu Fortunam putas erga te mutatam? erras. Sitzm.

1 *Hi semper ejus mores; hæc natura est.*] MS. *hi semper ejus sunt mores, ista natura. Idem.*

2 *Talis erat cum blandiebatur.*] MSS. Rittersh. *συνδέσμων* auctior; *Talis enim erat, cum bland.* Idem.

3 *Deprehendisti cæci numinis ambiguos vultus.*] Apulejus lib. 7. *Subibat me, non de nihilo veteris præscæque doctrinæ viros finxisse ac pronunciaisse cæcam & prorsus exoculatam esse fortunam: quæ semper suis opes ad malos & indignos conferat; nec unquam judicio quenquam mortalium eligat: immo vero cum his potissimum diversetur, quos, procul si videret, sugere deberet: quodque cunctis est extremius, varias opiniones, immo contrarias nobis attribuat; ut & malus boni viri fama gloriatur, & innocentissimus contra noxiorum more plectatur.* Non videtur hic nobis omittenda vetus pictura & sculptura Fortunæ, quam h. s. verbis exprimit Isidorus Pelusiota lib. 3. epist. 154. *τὴ τύχης πῶ μυχθερίαν δηλωσάμε ἐθελήσαντες οἱ γραφοντές τε καὶ πλάττοντες, ἐ μόνον εἶδη γυναικὸς ἠρεσθησάν (καίτοι: καὶ τῶ ἱκανὸν ἰσχυρολογίας καὶ ἀνοίας τεκμηρίον) ἀλλὰ*

καὶ πηδαλίον ἔδωκεν ἐν χροσῶν ἔχει αὐτῆ, καὶ τοῖν ποδῶν ἐπιθέσει βίασιν σφαιρικῶν ἐπέρισαν ἢ καὶ τοῖν ὀφθαλμοῖν. Διὸ τῶτων ἀπῶντων ἐνδεικνύμενοι τὸ αἰὸν καὶ ἐμπαλικτεν καὶ τυφλὸν καὶ ἀστέον αὐτῆς. Et mox Fortunam vocat φαντασίαν τυφλῶ καὶ ἀστέον καὶ μυχθερίαν, cui opponit πῶ τῶ πῶν καὶ κυβερῶσαν διέξίαν, quæ est divina Providentia. Idem.

4 *Si perfidiam perhorrescis.*] Non male MS. Erfurt. *si perfidiam perhorrescis.* Idem.

5 *Abjice perniciosè alludentem.*] Non prætervolat me scripta lectio: *perniciosè ludentem.* Bern.

Abjice perniciosè alludentem.] MSS. Rittersh. & Edit. Florent. *abjice perniciosè ludentem.* MS. Erfurt. *perniciosè ludentem.* Sitzm.

6 *Nam quæ nunc mæroris tibi causâ tanti est.*] MSS. ita transposita habent hæc verba: *Nam quæ nunc tibi est tanti causâ mæroris.* Idem.

7 *Cum discesserit allatura mærorem.*] MS. Rittersh. *illatura mærorem.* Idem.

8 *Quod si nec ex arbitrio retineri potest.*] MS. Rittersh. & Editio Florentina plenius: *Quod si nec ex arbitrio retineri potest.* Idem.

potest, & calamitosos fugiens facit, quid est aliud fugax, quàm futuræ quoddam calamitatis indicium? ¹ Neque enim quod ante oculos situm est, suffecerit intueri. Rerum exitus prudentia metitur: eademque in alterutro mutabilitas, nec formidandas fortunæ minas, nec exoptandas facit esse blanditias. ² Postremò æquo animo toleres oportet, quidquid intra fortunæ aream geritur, cùm semel iugo ejus colla submiseris. Quòd si manendi, abeundique ³ scribere legem velis ei, ⁴ quam tu dominam sponte elegisti, nonne injurius fueris, & ⁵ impatientiâ fortem exacerbēs, quam permutare non possis? Si ventis vela committeres, non quò voluntas peteret, sed ⁶ quò flatus impellerent, promovereris. ⁷ Si arvis femina crederes, ⁸ feraces inter se annos, sterileisque pensares. Fortunæ te regendum dedisti, dominæ moribus oportet obtemperes.

Tu

1 Neque quod ante oculos situm.] Casiodor. 3. Var. Epist. 48. Prudentiæ nihilominus est cavere etiam quæ non putantur emergere. Quo nomine laudatur Ulpianus J.C. nam & recte rebus uti præsentibus, ac futura prospicere solerter poterat. Ita enim Zosimus Hist. libro 1. de ipso prædicat: *ἡ νομοθέτης ἡ ἀποστολή, ἡ τὸ πρῶτον ἀδελφώται, ἡ τὸ μέλλον ἀπόχως σιωπεῖν ἐμυστατός.* Idem.

2 Postremo æquo animo toleres oportet.] MS. Rittersh. tolerare oportet. Idem.

3 Scribere legem velis ei, quam tu Dominam: sponte elegisti.] MS. Rittersh. quam tu tamen Dom. s. e. MS. Erfurt. & Edit. Nor. quam tu tibi D. s. e. Idem.

4 Quam tu dominam sponte delegisti, nonne injurius fueris, & impatientia fortem tuam exacerbabis.] Nunquid purius in manus. tu si dominam sponte legisti. Bern.

5 Impatientia tua fortem exacerbēs.] MSS. Rittersh. & Edit. Flor. non recipiunt τὸ τῆα. Sitzm.

Impatientia fortem exacerbabis, quam permutare non possis.] Horat. 1. Carm. Od. 14.

— levius sit patientia
Quicquid corrigere est nefus.

Idem.

6 Quo flatus impelleret.] MS. Rittersh. impellerent. Idem.

7 Si arvis femina crederes, feraces inter se annos.] Editio Norimb. si arvis femina traderes, fertiles inter se. Quæ lectio non omnino fastidienda. Nescio tamen, quomodo magis recepta placeat. Nam & supra Carm. 6. libro primo dixit:

— qui larga negantibus
Sulcis femina credidit.

Idem.

8 Feraces inter se annos sterileque pensares.] Sic Imp. Alexander loquitur in l. 8. licet. C. de Locato & cond. Si expressum non est in locatione (ut mos regionis postulabat) ut si qua lue tempestatis, vel alio celi vitio damna accidissent, ad onus tuum pertinent, & quæ evenerunt sterilitates, ubertate aliorum annorum repensata non probabuntur &c. Vide & l. 15. ex conducto. §. Papinianus. D. eod. Item Pindar. Nem. Od. ult. Manil. lib. 4. Arist. lib. 2. Rhetoric. & Ambrosi. contra Relat. Symmachi. Idem.

Tu verò volventis rotæ impetum retinere conaris?
 At, omnium mortalium stolidissime, si manere incipit,
 fors esse desinit.

M E T R U M I.

*Hæc cum¹ superba verterit vices dextra,
² Exæstuantis³ more fertur Euripi;
⁴ Dudum⁵ tremendos sæva proterit reges,*

Hic

¹ Superba dextra.] Senec. in Med. *Æl.* 205.

Sceptra superbas quisquis admovit manus. Idem.

² Et æstuantis.] MS. Erfurt. & edit. Basiliens. *exæstuantis*, quæ vox reddenda Bœtius. Ita Q Curt. libro 9. de rebus gest. Alex. Magni: *Tertia ferme hora erat, cum stata vice Oceanus exæstuanus inzebi cœpit, & retro flumen urgere. Quod primo coarctum, deinde vehementius pulsus, majore impetu adversum agebatur, quàm vorrentia præcipiti abreo incurrunt.* Idem.

³ More Euripi.] Huc referendum Græcum proverbium, quod existat apud Suidam: *Τύχη Ὀρίπῳ*, *Fortuna Euripus.* Senec. in Herc. Oct. *Æl.* 779.

Euripus undas flectit instabiles vagus, Septemque cursus flectit; & totidem refert. Idem.

⁴ Dudum.] Significat hic subito, illico, statim. Sic jamdudum sæpe apud auctores accipitur. Unius duntaxat utar testimonio. Seneca in Medea, *Æl.* 191.

Monstrumque sævum, horribile, jamdudum avehit.

Idem.

⁵ Tremendos sæva proterit Reges.] Aferibam locum Ammiani Marcellini, ex lib. 14. de fortunæ inconstantia & ludo insolente quem ludere pertinax solet, qui mirifice hosce versus illustravit. Loquitur autem de Cæsare Gallo: *Assumptus in amplissimum fortuna fastigium, versabilis ejus motus expertus est, qui ludunt mortalitatem: nunc evehentes quædam in sidera, nunc ad Cocyti profunda mergentes. cujus rei cum innumera sint exempla, pauca tractu summo transcurram.*

*Hæc fortuna mutabilis & inconstans fecit Agathoclem Siculum ex figulo regem, & Dionysium gentium quondam terrorem Corinthi litterario ludo præfecit. Hæc Adramittenum Andricum in Gallonia natum ob Pseudophilippi nomen exxit: & Persei legitimum filium artem ferrariam ob quærendum docuit victum. Eadem Mancinum post imperium Numantinis, summa atrocitate Veirurium & Claudium Corsis substravit, firiatum Carthaginis Regulum: istius iniquitate Pompejus post quæstum Magni ex rerum gestarum amplitudine cognomenium, ad spudonum libidinem in Ægypto trucidatur. Et Eunus quidam ergastularius servus ductus in Sicilia fugitivos. Quam splendido loco multi nati, eadem rerum Domina connivente, Viriati genua sunt amplexi vel Spartaci? quot capita quæ horruere gentes, sumissi carnifices absciderunt? Alter in vincula ducitur, alter in speratæ præficitur potestati, alius à summo culmine dignitatis excutitur. Quæ omnia si scire quisquam velit quam varia sunt & assidua, arenarum numerum idem desipiens & montium pondera scrutari poterit. Confer cum his insignem locum de rerum humanarum inconstantia, qui est apud Philonem libro de Josepho. Porro ex pluribus in Fortunæ potentiam Epigrammatibus ascribam hoc loco unicum Luciani, quod extat in 1. Anthol. tit. *εις τύχην*:*

Πολλὰ τὸ θαυμάσιον δυνάει, καὶ ἢ
 ὠφελῶδες.

Τὸς μικρὰς ἀνάγει, τὸς μεγάλους
 κατέχει.

Καὶ σὲ πλὴν ὀφρωῦ, καὶ τὸ τυφόν κα-
 ταπύσει,

¹ Humilemque victi subleuat fallax vultum;
Non illa miseros audit; ² haud curat fletus,
Ultrouque gemitus, dura quos fecit, ridet.

³ Sic illa ludit, sic suas probat vires,
Suique magnum ⁴ monstrat ostentum, si quis
Visatur ⁵ una stratus ac felix hora.

P R O S A II.

Vellem autem pauca tecum fortunæ ipsius verbis
agitare. ⁶ Tu igitur an jus postulet, animadverte. Quid
tu ô homo ream me cotidianis agis querelis? Quam ti-
bi fecimus injuriam? Quæ tua tibi detraximus bona?

Quo-

Καὶ ποῦ μὲς ἔρυσ' ἑνάμφορα σὶ
περίχρη.

Οὐ θύροι, ἔμαλάχλω ἀνεμός ποιε,
πῶς ἢ μερίστας

Ἡ δ' ὄρουα ἢ παλαπίνας οἶδε χαμῶ
καὶ γειν.

Quod sic in Latinos versus transtulit

C. Rittershusius:

Admiranda valet ludens Fortuna patra-
re:

Deprimit elatos, tollit ad alta humiles.

Illæ supercilium ac fastum & tibi com-
primet, anri

Quamvis jam det uti flumina plena
fluant.

Aspicis ut soleat, quercus platanosque
proceras,

Non malvam aut juncum, sternere ven-
tus humi.

Idem.

¹ Humilemque victi.] Senec. in Thyest.
v. l. 35.

Misr ex potente fiat, ex misero potens,
Fluctinque regnum cefus ad siduo firat.

Idem.

² Haud curat fletus.] MSS. aut curat.
Bern.

³ Sic illa ludit.] In Profa seq. Fortu-
na de se ipsa: Hæc nostra vis est, hunc con-
tinuum lu'um ludimus. Ludus fortuna.
Cassiodorus l. b. i. Var. Epist. 4. Quæ
fragili felicitate proventus, fortuna ludo ad

apicem fascium repentinis successoribus
evolvit. Horat. r. Carm. Od. 2.

Heu nimis longo satiate ludo.

quo in loco ludum pro bello posuit. Si:zm.

⁴ Monstrat ostentum.] B. August. l. 2 r.

De Civ. Dei cap. 18. Illorum quoque mi-
raculorum multitudo hyl'escit, qua monstra,

ostenta, portenta, prodigia nuncupantur.

Quæ recolare & commemorare si velim, hu-
jus operis quis erit finis? Monstra sive dicta

perhibent à monstrando, quod aliquid signi-
ficando demonstrant: & ostenta ab osten-

dendo; & portenta à portendendo, id est,

præostendendo; & prodigia quod porro di-
cant, id est, futura prædicant. De duobus

Ostentorum generibus vide L. 38. ff. de

V. S. Idem.

⁵ Una stratus ac felix hora.] Senec. in

Hippol. v. l. 1136.

_____ volat ambiguus

Mobilis alis hora. Nec ulli

Præstat velox fortuna fidem.

Idem.

⁶ Tu igitur an jus postulet animadver-

tere.] Ita in Edit. Pulmanni, & recentis.

Fr. Raphelengii legitur. MSS. item

Norimb. & Basil. Edition. rectius anim-

adverte. Id. m.

An jus postulet animadverte.] Hanc

lectionem ut liquiddo veram in contex-

tum recepi. vulgati ineptè animadver-

tere. Bern.

Quovis iudice de opum, dignitatumque mecum possessione contende. Et, si cujusquam mortalium proprium quid horum esse monstraveris, ¹ ego jam tua fuisse, quæ repetis, sponte concedam. ² Cùm te matris ex utero natura produxit, nudum rebus omnibus, inopemque suscepi, meis opibus fovi, & , quod te nunc impatientem nostri facit, favore prona indulgentiùs educavi, & omnium, quæ mei sunt juris, affluentia, & splendore circumdedi. ³ Nunc mihi retrahere manum libet; habe gratiam, velut ⁴ usus alienis. non habes jus querelæ, tamquam prorsus tua perdideris. Quid igitur ingemiscis? nulla tibi à nobis est allata violentia. Opes, honores, ceteraque talia mei sunt juris. Dominam famulæ cognoscunt; mecum veniunt, me abeunte discedunt. Audacter affirmem, si tua forent, quæ amissa conquereris, nullo modo perdidisses. ⁵ An ego sola meum jus exercere prohibebor? Licet cælo, proferre luci-

¹ Ego jam tua.] Lipsii codex, ego ea tua. Idem.

² Cum te matris ex utero Natura produxit, nudum rebus omnibus.] MSS. & Edition. Nor. Flor. non habent voculam ex. His autem Boë. ianibus fere geminum illud Q. Sereni capite 59.

Nudum hominem primum mater Natura profundit,

Insuper excruciat ———

Sitzm.

³ Nunc mihi retrahere manum libet.]

Pub. Syrus :

Levis est Fortuna, cito reposcit, quod dedit.

Et alibi :

Fortuna usum dat, mancipio nihil.

Idem.

⁴ Usus alienis.] Maximi momenti est hic à philosophia Stoica locus, quem præcipuè inculcat Epictetus, Nihil nostrum esse quod externum sit. Is enim Enchiridii cap. xv. Μηδὲ πρὸς ἐπὶ μνηστέρους ἐπιπρὸς, ὅτι ἀπώλεσα αὐτὸ, ἀλλ' ὅτι ἀπέδωκα. τὸ παῖδιον ἀπέλασεν; ἀπέδωκα. τὸ χρυσίον ἀφ' ἡμέτερας ἔκεν καὶ τῆς

ἀπέδωκεν. Nunquam te quicquam perdidisti dicit, sed reddidisse. Filiolus obiit? redditus est. Prædium est ereptum? annon id quoque redditum est? Cui autem nisi Deo ejusque voluntati, & bonitati quæ dederat: Ἀπαίτην τῷ Θεῷ ἀδέδωκεν ἐκὼν ὅτι ἀποδώσεις; ὅτι αἰδιόση; ἔχ' ὡς Πλάτων λέγει, μελετήσεις, ἔχε ἀποθνήσκων μόνον, ἀλλὰ καὶ προσελθὼν, καὶ φάσκειν, καὶ δέρεσθαι καὶ πάλιν ἀπλάττει ἀποδίδοναι τ' ἀλλότρια. Cum Deus ea, quæ dedit, repetit, non ulro reddes? non [ut Plato ait] meditaberis, non modo mori, sed & excruciacari, & exsulare, & verberibus affici, omnia denique reddere aliena? Epictetus idem apud Arrianum diss. 1. lib. iv. Ut sit nimirum quod ait Jobus, Nudus egressus sum de utero matris mee, & nudus revertar illuc. Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. Vall.

⁵ An ego sola meum jus exercere prohibebor.] MSS. prohibebor. Sitzm.

lucidos dies, eosdemque tenebrosis noctibus condere. licet anno, terræ vultum nunc floribus frugibusque redimire, nunc nimbis frigoribusque confundere. jus est mari, nunc strato æquore blandiri, nunc procellis ac fluctibus inhorrescere. Nos ad constantiam, nostris moribus alienam, inexplata hominum cupiditas alligabit? Hæc nostra vis est, hunc continuum 'ludum ludimus.'² Rotam volubili orbe versamus, infima summis, summa infimis mutare gaudemus. Ascende si placet, sed ea lege, uti ne, cum ludicri mei ratio poscet, descendere injuriam putes. An tu mores ignorabas meos?³ Nesciebas Cræsum regem Lydorum Cyro paullò antè formidabilem, mox deinde miserandum rogi flammis traditum, misso cælitus imbre defensum?⁴ Num te præterit Paullum⁵ Persi regis à se capti calamitatibus pias impendissè lacrymas? Quid tragœdiarum clamor aliud deflet, nisi indiscreto ictu fortunam

1 *Ludum ludimus.*] Plautus in Pseudolo, Act. I. Sc. I.

— *Ludis me ludo tuo.*

Idem.

2 *Rotam volubili orbe versamus.*] Videtur imitari illud Tibulli lib. 2. Eleg. 5.

Versatur celeris fors levis orbe rota.

Veteres, ut Fortunæ inconstantiam exprimerent, & quod volubiliter errando nullo in loco certa tenaxque permaneret, apertius demonstrarent, Rotæ eam insidere sinxerunt, subindeque revolvi. Sed & Pittacus Fortunæ scalam Mitylene dedicavit, quo adumbraret repentinos ejus ascensus & descensus. Vid. *Ælian.* l. b. 2. Var. *Hist.* cap. 29. *Idem.*

3 *Nesciebas Cræsum missi cælitus imbre defensum.*] Aufonius de Ludo Septem Sapientum succindis versibus pæne totam de Cræso Historiam commemorans, inter alia hæc ponit verba:

Clamore magno ter Solonem, nuncupat.

Qua voce Cyrus motus, extingui jubet

Gyrium per omnem, & destrui ardentem
pyram.

Et commodum profusus imber nubibus
R. prestit ignem, &c. *Idem.*

4 *Num te præterit Paullum.*] Pat fere pietas M. Marcelli, de quo B. Augustin. de Civ. Dei libro primo, cap. 5. *Ezregius Romani nominis M. Marcellus, qui Syracusas, urbem ornatissimam, cepit, refertur eam prius fuisse vulturam, & ante ejus sanguinem suas illi lacrimas effudisse.* Et Alexandri Magni, de quo Q. Curt. l. 3. *Hoc mulierum errore comperto, Alexander fortuna Dæii, & pietati earum illacrimasse fertur.* De Lucio vero Æmilio Paulo ita scribit Sext. Aurelius Victor: *Iterum consul Persen Philippi filium Regem Macedonum apud Samothracas cepit, victum flevit, & asidere sibi jussit: tamen in triumphum duxit.* *Idem.*

5 *Persi regis.*] Regis scilicet Macedonum ultimi. de quo Paul. Æmilius triumphavit. ut legere est apud Livium lib. xlv. & Plutarchum in vita Æmilii. ubi inedia se confecisse, aut certè ob ereptum somnum interiisse scribit Plutarchus. *Vall.*

nam felicia regna vertentem? ¹ Nonne adolescentulus
 δύο τὰς πίθους, τὸ μὲν ἕνα κακῶν, τὸ δὲ ἕτερον καλῶν, in Jovis limine ja-
 cere

I Nonne adolescentulus δύο τὰς πί-
 θους.] Apponam verba D. Thomæ Aquina-
 natis, quibus simpliciter citraque pom-
 pam hunc locum ita explicat: *Homerus*
volens ostendere mutabilitatem Fortunæ,
describit in domo Iovis jacere duo dolia vini;
unum boni, alterum mali. Et omnes intran-
tes domum de utroque oportebat gustare,
sed quosdam plus de bono, quosdam vero plus
de malo. Et hæc descriptio publice depin-
gebatur Athenis in templo Iovis, ubi Boë-
tius studuit adolescens, sicut ipse testatur de
Scholarium disciplina. Per domum autem
Iovis Homerus significabat mundum: per
duo dolia prosperitatem & adversitatem;
& omnes qui vivunt in mundo de utroque
gustant: quidam plus de prosperitate, qui-
dam plus de adversitate. Hæc D. Thomas.
Quoniam vero dulcius ex ipso fonte bi-
buntur aquæ, non omittemus ipsum ac-
cedere Homerum, ejusque versus sub-
scribere, qui leguntur Iliad. ω.

Omne sit, & nullus possint sentire dolores.
Præterea possuisse Iovem duo vasa lo-
quuntur
Ante fores, primoque domus in limine
cæli,
Quæ sint numeribus dandis mortalibus
ægris
Plena, bonis aliud, pejoribus illud abun-
det.
E quibus, ut voluit, Deus omnia fortibus
æquis
Distribuit generi humano, simul omnia
miscens,
Nunc bona, nunc mala; nunc læva, nunc
lance secunda,
Cui mala contigerint, curæ hunc exponit
iniqua,
Tristibus ærumnis, miserieque laboribus
ævi.
Vivet enim neque diis gratus, neque gen-
tibus ullis. Sitzm.

Ὡς ἢ ἐπεκλώσασθε θεοὶ δειλοῖσι
 βροτέισι
 Ζαίειν ἀχρὺ μύθους· αὐτοὶ δ' ἔτ' ἀκη-
 δίες εἰσὶ.
 Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατὰ κεία) ἐν
 Διὸς ἕδρῃ
 Δάραν οἶα δίδωσι, κακῶν, ἕτερον ἢ
 ἕϊαν.
 Ὡς μὲν καμυμίχας δλῶν Ζεὺς τέρ-
 πικραυνῶ,
 Ἄλλοτε μὲν τε κακῶ ὄγε κύρε),
 Ἄλλοτε δ' ἔδλῶ.
 Ὡς δὲ κε τ' λυγρῶν δλῶν, λαβῆτον
 ἕθικε
 Καὶ ἔκακῆ βεζρωσις ἐπὶ χθόνα δ' ἄν
 ἔλαυνε,
 Φοιτᾶ δ' ἔπει θεοῖσι τελεμύθῳ ἔπει
 βροτέισιν.

Nonne adolescentulus, δύο τὰς πίθους,
 τὸ μὲν ἕνα καλῶν, τὸ ἕτερον κακῶν,
 in Iovis limine jacere dedidisti? Id est:
 Duo dolia, alterum bonorum, alterum
 malorum. Respicit fabulam quæ in Ho-
 meri Iliad. ω. oratione Achillis ad Pria-
 mum. Bern.

Δύο τὰς πίθους.] Certum est hic Boë-
 tium attingere eos Homeri versus Il. Ω. ε.
 Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατὰ κεία) ἐν
 Διὸς ἕδρῃ
 Δάραν οἶα δίδωσι κακῶν, ἕτερον ἢ
 ἕϊαν,
 Dolia quippe Iovis duo sunt in limine
 primo,
 Donis plena, malis unum, melioribus
 illud.

Quæ ad hunc modum Latina fecit Eo-
 banus Hesslus:

Sic enim statuere Dei mortalibus ægris,
Ut vitam maxore refertam & luctibus
ægram
Traducant: sine trivitiis cælestibus κωνη

Versum secundum sic legit Plutarchus
 lib. Πῶς δὲ τὸ νέον ποιημάτων ἀκρίειν.
 Κηρῶν ἑμπαλφοί, ὁ μὲν ἔδλῶν, αὐτῶς
 ὁ δειλῶν.

Et hæc Platonicorum mens est, animæ,
 postquam in hæc inferiora lapsa est, da-
 tos ob corporis societatem motus sibi
 contrarios atque inter se maximè dissi-
 den-

cere didicisti? Quid si uberiùs de bonorum parte sum-
fisti? quid si à te non tota discessi? quid si hæc ipsa mei
mutabilitas iusta tibi caussa est sperandi meliora? Ta-
men ne animo contabescas, & intra commune omni-
bus regnum locatus, proprio jure vivere desideres.

M E T R U M II.

*Si quantas rapidis flatibus incitus
Pontus versat arenas,
Aut quot ¹ stelliferis edita noctibus
Cælo sidera fulgent,
Tantas fundat opes, nec retrahat manum
² Pleno copia cornu;
Humanum miseræ haud ideo genus
Cesset ³ flere querelas.
⁴ Quamvis vota libens excipiat Deus
Multi prodigus auri,*

Et

dentes. quos qui ratione rexerit *ἐν δικη
βιώσει*, iuste vixerit; qui autem hinc se
dederit *ἀδικίᾳ*, injuste. Hinc Maximo
Tyr. dissert. xxxv. fontes sunt ejusmodi
dolorum, *δυστη ψυχῆς καὶ μαχθηρεία*,
virtus animi atque improbitas. Eum vide.
Cui convenit & illud Prophetæ regis
Psal. *Calix in manu Domini vini meri pie-
nus mixto.* Inno & longè illud Diphili
apud Stobæum verius est,

*Ὡςπερ κυαθίζεσ' ἐνίοθ' ἡμῖν ἢ
τύχη,*

*Ἐὶ ἀγαθὸν ἐπιχέασαι τελέ' ἐπαυλῆϊ
κακῆ.*

*Fortuna nobis, tanquam cyathos exsic-
cantibus,*

*Si unum bonum infundat, tria mala af-
fundit. Vail.*

I *Stelliferis edita noctibus sidera.]* Ve-
nuste siderum matrem Noctem indige-
rat, quod etiam fecit suavissimus Tibul-
lus lib 2. Elcg. 1.

*Ludite: jam nox jungit equos, curvumque
sequuntur*

Matri læscivo sidera subta choro.

ad quem locum vide quæ post M. An-
ton. Muretum Var. Lect. lib. 5. cap. 2.
attulit I. Dufa filius. *Suzm.*

2 *Pleno copia cornu.]* Senec. in Medea,
de Venere:

*Quæ dat belligeris fœdera gentibus,
Et cornu retinet divite copiam.*

Stautius in Sylvis:

*— Quæ tibi cunque beato
Larga dedit Fortuna sinu.*

Prudent. contra Symmachum:

*— saxa illita ceris
Viderat, unguentoque lares humescere
nigros,*

*Formatum Fortunæ habitum cum divite
cornu.*

Idem.

3 *Flere querelas.]* Nova phrasis, quam
non facile apud alios invenies auctores.
Neutrum active ponitur, addito nomine
cognatæ significationis. *Idem.*

4 *Quamvis vota libens excipiat Deus.]*
Senec. in Troad. v. 6. 16.

*Et huc & illuc anxius gressus refert,
Missusque voces aure sollicita excipit.*

Idem.

Et claris¹ avidos ornet honoribus,

Nil jam parta videntur:

Sed quasita vorans seva² rapacitas

Altos pandit hiatus.

³ Quae jam praecipitem frena cupidinem

Certo sine retentent,

Largis cum potius muneribus fluens

⁴ Sitis ardescit habendi?

⁵ Numquam dives agit qui trepidus gemens

Sese credit egentem.

PROSA

¹ *Avidos.*] Senec. in Herc. Oet. v. 631.

Avidis avidis Natura parum est.

Idem.

² *Rapacitas.*] Senec. in Oct. v. l. 424.

Luxuria victrix orbis immensus opes

Impridem avaris manicus, ut perdat,
rapit.

In rapacitatem, sive mavis avaritiam, acriter invehitur, eju^sque sordes graphice depingit Prudent. in Psy. hom. Rapaces autem istos *Harpurias* nominat Rutilius Itinerarii libro 1.

— *sacri justissimus arbiter avari*

Circumsistentes reppulit Harpurias;

Harpurias, quarum decerpitur unguibus orbis,

Qui pede glutineo quod tetigere trahunt.

Idem.

³ *Quae jam praecipitem frena Cupidinem.*] Senec. in Octav. v. l. 416.

Cupido belli crevit, atque auri fames.

Juvenalis Sat. 14.

Inde fere sceierum caussa, nec plura venena

Miscuit, aut ferro grassatur sapiens ullum

Humanae mentis vitium, quam secura
cupido

Immodici census —

Vide quoque B. Augustinum lib. 3. de Civitate Dei, cap. 10. Idem.

⁴ *Sitis ardescit habendi.*] C. Plin. Sec.

lib. 9. Epist. 30. *Ea invasit hominis habendi*

cupido, ut possideri magis, quam possidere videantur. Prudent. in Hamartig.

Gurges avaritiae, finis quem nullus habendi

Temperat —

Qui vero dubitem, Salvianum ad Carmen hoc Boëtianum respexisse? vide sis quid ille lib. 4. de Gubernat. Dei, de avaro quodam proferat: *Tum ille ejus rebus siti avida inhiaverat, ac praedam jam spe & cupiditate ardentissima devoraverat, respiciens ac vibrans in os meum truces oculos, utpote qui tolli sibi à me putaret, quod ipse alteri non tulisset, nequaquam hoc quod peterem facere se posse respondit.* Alia adducit Andreas Tiraquellus, de Nobilitate cap. 3. num. 5. & seqq. Multis quoque hoc malum passim in suis homiliis exagitat S. Chrysostomus: cujus loca omnia recensere hic nimis longum esset. Idem.

⁵ *Numquam dives agit.*] Ille siquidem, teste Seneca Epist. 15. *maxime divitiis fruitur, qui minime divitiis indiget.* Claudian. 1. in Rufin. v. l. 200.

Numquam dives eris, nunquam satiabere
questu:

Semper inops, quicumque cupit. —

Min. Felix in Oct. *Quis potest pauper esse, qui non eget, qui non inhiat alieno, qui Deo dives est? Magis pauper ille est, qui cum multa habeat, plura desiderat. & quae sequuntur.* Idem.

P R O S A III.

His igitur si pro se tecum fortuna loqueretur, quid profectò contrà hisceres non haberes. aut si quid est, quo querelam tuam jure tuearis, proferas oportet; dabimus dicendi locum. Tum ego: Speciosa quidem ista sunt, inquam, ¹oblitaque rhetoricæ ac musicæ melle dulcedinis; tum tantùm, cùm audiuntur, oblectant. Sed miseris malorum altior sensus est. Itaque cùm hæc auribus insonare desierint, insitus animum mæror prægravat. Et illa, Ita est, inquit. Hæc enim nondum morbi tui remedia, sed adhuc contumacis adversus curationem doloris fomenta quædam sunt. Nam quæ in profundum sese penetrent, cùm tempestivum fuerit, admovebo. Veruntamen ne te existimari miserum velis, an numerum modumque tuæ felicitatis oblitus es? ²Taceo quòd desolatum parente, summorum te viro- rum cura suscepit; delectusque in affinitatem ³principum civitatis, quod pretiosissimum propinquitatis genus est, priùs carus, quam proximus esse cœpisti. Quis non te felicissimum cum tanto splendore socerorum, cum conjugis pudore, tum masculæ quoque prolis op-
por-

¹ Oblitaque Rhetoricæ ac Musicæ melle dulcedinis.] MS. Rittersh. mellis dulcedine. Idem.

² Taceo quod desolatum parente.] MSS. Rittersh. Taceo quod derelictum parente Idem.

³ Principum civitatis.] Festi nimirum & Symmachi. Festus quidem, caput senatus & exconsulem, ab anno scilicet CDLXXII. Anastasius biblioth. in Symmacho; Avitus vero episcopus Vienne-nsis epist. 17. Symmachum inter primos senatores urbis agnoscit. Sed dubium omne tollit Ennodius Paranesi didascalica his verbis, *Patricii Festus & Symmachus, omnium disciplinarum materia & constantes forma sapientia, ab urbe sacratissima non recedunt. In ipsis est nobilitas Curie Principatus: quos vidisse, cru-*

diri est. Idem igitur sunt Boëtio & Ennodio principes Senatus seu civitatis, Consularium antiquissimi, Festus & Symmachus. iidem quoque quos postea soceros suos vocat Boëtius. Atque ut in eorum affinitatem delectum se ab eis testatur; ita & idem confirmat ead. Paranesi Ennodius hoc modo, *Est Boëtius Patricius, in quo vix discendi annos respicit, & intelligis peritiam sufficere jam docendi: de quo emendatorum judicavit electio.* per emendatos, ut mihi quidem videtur, viros illos summos intelligens. Elpis igitur Festi filia, ut Symmachi Rusticiana. Ambo enim rectè de Boëtio judicaverunt, dum eum uterque in generum elegit; Festus quidem data Elpe, Symmachus verò Rusticiana. *Val.*

portunitate predicavit? Prætereo (libet enim præterire communia) sumptas in adolescentia ¹ negatas senibus dignitates: ad singularem felicitatis tuæ cumulum venire delectat. Si quis rerum mortalium fructus ullum beatitudinis pondus habet, poteritne illius memoria lucis quantalibet ingruentium malorum mole deleri? cùm duos pariter ² consules liberos tuos domo provehi sub frequentia patrum, sub plebis alacritate vidisti; cùm eisdem ³ in curia curules infidentibus tu regiæ laudis orator, ingenii gloriam, facundiæque meruisti: ⁴ cùm in

¹ *Negatas senibus dignitates.*] Patriciatum, quo admodum juvenis ornatus est, & Consulatum fortassis intelligit. *Idem.*

² *Consules liberos tuos.*] Ii ordinarii Consules fuere anno DXXII. adhuc pueri: Crediderim equidem consilio & ductu Symmachii avi, omnia in eorum Consulatu esse acta gestaque, maneat modò pro comperto [quod aliter sentire plerosque video] verè Consules fuisse. Ipse disertissimè affirmat hoc loco: sic enim ad eum Philosophia, *Poteritne illius memoria lucis quantalibet ingruentium malorum mole deleri, cum duos pariter Consules liberos tuos domo provehi sub frequentia patrum, sub plebis alacritate vidisti; cum eisdem in Curia Curules infidentibus tu regiæ laudis orator ingenii gloriam facundiæque meruisti; cum in Circo duorum medius Consulum circumfusa multitudinis expectationem triumphali largitione satiasti?* Et paulo post, *Quid dicam liberos Consulares* [scribit Boëtius post eorum Consulatum] *quorum jam, ut in id ætatis pueris, vel paterni vel aviti specimen elucet ingenii?* E domo patris profecti sunt frequenti senatu, in Curia sellas Curules conscenderunt, pro ea dignitate pater Theodericum absentem laudavit, in Circo ludos & largitionem exhibuerunt, exacto Consulatu Consulares nominantur, igitur Consules fuere. Quod confirmat auctor Hist. Miscellæ l. xv. dum ait, *Theod. Symmachum Exconsulem ac Patricium, & Boëtium seniores*

& Exconsulem gladio trucidavit. Nisi enim Boëtius junior Exconsul fuisset, quæ necesse fuit patrem Boëtium Exconsulem, seniores nuncupare. *Idem.*

³ *In curia Curules infidentibus.*] Agell. lib. 3. c. 18. ex Commentariis C. Bassi: *Senatores dicit in veterum ætate, qui Curulem magistratum gesserunt, curru solitis honoris gratia in Curiam vehi, in quo curia Sella esset, quæ ob eam causam Curulis appellatur.* De Consularibus ornamentis (inter quæ etiam Curules) scire Cassiodorus lib. 6. Variar. Form. 1. *Atque ideo per illam indictionem Consulatus te decoramus insignibus. Pinge vastos humeros vario colore palmata: validam manum victoria: & scipione nobilita: lares proprios etiam calcæis auratis egredere: sillam curulem pro sua magnitudine multis gradibus ensus ascende: ut in ocis subiectus merearis, quod nos per maximos labores assumimus imperantes.* Hæc saltem ex Gellio & Cassiodoro annotare libuit: plura si scire desideras, vide Antiquitatum Romanarum Johannis Rosini, viri in his rebus eximii, l. bri noni caput nonum. *Sicem.*

⁴ *Cum in circo.*] In Circo magnifica Ludorum Consularium functio obibat. In edendis vero ejuscemodi spectaculis oportebat Consules maximam opum copiam profunderere, totoque abuti patrimonio: alioquin non poterant grati esse populo, neque videri satis implere personam amplissimi Magistratus. Vide G. Fornerium in Notis ad Cassiodor. Epist. 2. Variar. lib. 2. Fr.

Jure

in circo ' duorum ' medius consulum circumfusæ multitudinis exspectationem, triumphali largitione fatiasti. Dedisti, ut opinor, verba fortunæ, dum te illa demulcet, dum te, ut delicias suas, fovet. ' Munus, quod ' nulli umquam privato commodaverat, abstulisti. ' Visne igitur cum fortuna ' calculum ponere? ' Nunc te primum liventi oculo perstrinxit. Si numerum, modumque lætorum, tristiumve consideres, adhuc te felicem negare non possis. Quòd si idcirco te fortunatum esse non existimas, quoniam quæ tunc læta videbantur, abierunt; non est quòd te miserum putes, quoniam, quæ nunc creduntur mæsta, prætereunt. An tu in hanc vitæ scenam nunc primum subitus, hospesque venisti? ullamne humanis rebus inesse constantiam reris, cùm ipsum sæpè hominem velox hora dissolvat? Nam

Juretum in Miscell. ad Symmach. lib. 4. Epist. 61. Cujac. ad t. C. De spectac. & scen. & len. Alex. ab Alexandro, l. 4. Genial. diar. cap. 25. Et Jul. Caf. Bulergerum de venatione Circi & Amphitheatri. Unicum hic subnectam locum ex Cassiodori Variar. libro 2. Epist. 2. in qua Theodericus Rex Felicem ad fastigium dignitatum ordinarie promovens, sic loquitur: *Sume igitur per indictionem quartam Consulatus insignia: dignumque te tantorum desiderii presentis comproba largitate. Hic profecto locus est, ubi præconium meretur effusio: quando virtutis genus est, propriam substantiam non amare, ubi tantum opinionis acquiritur, quantum facultatibus abrogatur. Refrue te supra omnium humeros atque ora volitare: talemque te præbe, ut dignus genere, dignus urbe, dignus nostro judicio, dignus trabibus astitimeris.*

1 *Duorum medius Consularis.*] MSS. & editiones Norimber. Florentin. Basil. *Duorum medius Consulum*, quod rectius procul dubio. *Idem.*

2 *Medius.*] Primus apud Romanos locus medius proximus dexter; ut docet contra Becanum I. Lipsius libro 2.

Elector. cap. 3. Inter Consulares vero præferebatur is, qui prior gesserat consulatum, etiam si posterior bis consul fuerat. Vide Jacob. Cujac. ad C. t. 3. l. 2. lib. 12. *Idem.*

3 *Munus, quod nulli unquam privato commodaverat, abstulisti.*] MS. Rittersh. *Munus, quod nunquam ulli privato obtulerat, abstulisti.* quæ lectio elegantior videtur. *Idem.*

4 *Nulli unquam privato.*] Neque enim quisquam, etiam princeps, eodem anno duos filios Consules & quidem pueros vidit. Olybrium & Probinum, Probi filios, in Consulatu collegas Roma anno cccv. spectavit, sed jam viros. *Vall.*

5 *Visne igitur cum Fort.*] In MS. Rittersh. deest igitur. *Sizm.*

6 *Calculum ponere.*] Petron. Arbiter, in Satyr. *Si bene calculum ponas, ubique naufragium est.* Plin. Secundus lib. 2. Epistola 14. *Hic quoque in conditionibus deligendis ponendus est calculus.* *Idem.*

7 *Nunc te primum liventi oculo præstrinxit.*] Hæc vera est lectio. *Præstrinxit*, id est, leviter & sine aliqua læsione aut periculo tetigit. *Al. perstrinxit.* *Idem.*

1 Nam etsi rara est fortuitis manendi fides, ultimus tamen vitæ dies mors quædam fortunæ est etiam manentis. Quid igitur referre putas? Tune illam moriendo deferas, 2 an te illa fugiendo?

M E T R U M III.

3 Cum polo Phæbus roseis quadrigis
 Lucem spargere cæperit,
 Pallet albenteis hebetata vultus
 Flammis stella prementibus,
 Cum nemus flatu Zephyri tepentis
 4 Vernis inrubit rosis,
 5 Spiret insanum 6 nebulosus 7 Auster,
 Jam spinis abeat decus:
 8 Sæpe tranquillo 9 radiat sereno
 Immotis mare fluctibus;

Sæpe

1 Nam etsi rara est fortuitis reb. man. fides.] Expunge rō rebus, suadentibus MSS. Edition. Norimberg & Basiliensi. Sitzm.

2 Illa an te fugiendo.] Hæc ex MSS. & edit. Flor. ita disponi debent: An te illa fugiendo? Idem.

3 Cum Phæbus lucem spargere cæperit.] Lucret. lib. 2.

— aurora novo cum spargit lumine terras.

Idem.

4 Vernis inrubit rosis.] Manil. lib. 5.

— Tyrias imitata papavera luces,
 Vernantisque rosæ rubicundo sanguine florem.

Idem.

5 Spiret insanum.] Plaut. in Bacchid. Insanum magnum melior negotium. Idem in Mostellar. vocat porticum insanum bonum. Plin. Sec. lib. 4. Epist. 2. Luget insane. Senec. in Thebaid. v. 429.

— qualis infano ratis
 Premente vento rapitur.

Idem.

6 Nebulosus Auster.] Agellius lib. 2.

cap. 22. Auster Græce νότος nominatur, quoniam est nebulosus atque humectus: νότις enim Græce humor nominatur. Serccc. in Med. v. 583.

Non ubi hybernos nebulosus imbres
 Auster advenit. —

Idem.

7 Auster.] Apuleius de Mundo: Meridies vero, quoniam eadem semper regione signatur, uno Austro, id est, νότος flatur. Vegetius de re milit. lib. 4. Meridianum cardinem possidet νότος, id est, Auster. Idem.

8 Sæpe tranquillo radiat sereno.] Ambiguum utrum horum sit adjectivum, siquidem ambo promiscue usurpantur. Multorum instar sit locus ille Vegetii lib. 4. De re Militari, cap. 41. Multis quoque signis de tranquillo procellæ, & de tempestatibus serena producuntur. Idem.

9 Radiat sereno.] Rutil. Itin. lib. 2.
 Arridet placidum radiis crispantibus æquor.

Lactantius de Resurrect. Dom. die:
 Tempora florifero rutilant distincta sereno.
 Idem.

Sæpe ¹ ferventeis Aquilo procellas

² Verso concitat aquore.

Rara si constat sua forma mundo,

³ Si tantas variat vices,

⁴ Crede fortunis hominum caducis,

Bonis crede fugacibus.

⁵ Constat, ⁶ aterna positumque lege est,

Ut constet genitum nihil.

PROSA IV.

1 *Ferventes procellas.] Virg. 1 Georg.*

— *cava flumina crescunt*

Cum sonitu : fruetque fretis spumantibus aquor.

Idem.

2 *Verso concitat aquore.] Ovid. Heroid.*

Epist. 7.

Aspice ut eversas concitet Euris aquas.

Idem.

3 *Si tantas variat vices.] Senec. in*

Medea, *¶* 287.

— *regnorum status*

Fortuna varia dubia quos agitat vice.

Prudent. lib. 2. Contr. Symmach.

Sic ævi mortalis habet se mobilis ordo,

Sic variat Natura vices. —

Idem.

4 *Crede fortunis hominum caducis.]*

Certissima Ironia, qua præmonemur nulli rei esse fidendum; propter multiformes, quæ in mundo, varietates. Bene, nec tamen minus ironice Seneca in Medea, *¶* 221.

Confide regnis cum levis magnas opes

Huc ferat & illuc casus. —

Idem.

5 *Constat, aterna pos.] Senec. in Herc.*

Oet. *¶* 1035.

Verum est quod cecinit sacer

Thressæ sub Rhodopes jugis

Tangens Thraciam chelym

Orpheus, Calliopa genus :

Æternum fieri nihil.

Ibidem, *¶* 1099.

Quod natum est, poterit mori.

Idem.

6 *Æterna positumque lege.] Æter-*

nam legem theologia nostra decernit esse, Rationem divinæ sapientiæ, se-

cundum quam dirigit omnium creaturarum motus & actiones in suos fines. Cujus auctor Hierocli Commentario aureo est *δημιουργικὸς νόσ, ἢ ἡ θεία βέλησις, mens opifex, ipsaque voluntas divina*, respectu scilicet Dei; eam vero respectu hominum consideratam ibidem esse dicit, *ὡσώτως ἔχουσαν ἐνέργειαν ὁ θεὸς, τὴν αἰδιώτως ἢ ἀτελείως τοῦ πᾶντε ὡς τὸ εἶναι παρ᾽ ἑγχοῦν*, Dei actionem eodem modo se habentem, perpetuaque & immutabili ratione res omnes producentem. Hinc Seneca lib. de Providentia cælum fortuito motu non agi, sed tam varios siderum discursus procedere aterna legis imperio ait. Palsim quoque *divina* dicitur, quam Apuleius vult esse, ex mente Platonis, lib. de natur. Philosophia Platon. *fatum*, per quod inevitabiles cogitationes Dei atque incepta complentur. Eam sic describit Cicero lib. II. de Legib. Hanc igitur video sapientissimorum fuisse sententiam, legem neque hominum ingenii excogitatam, nec scitum aliquod esse populorum: sed aeternum quiddam, quod universum mundum reget imperandi prohibendique sapientia. Ita principem legem illam & ultimam, mentem esse dicebant, omnia ratione aut cogentis aut retantis Dei. ex qua illa lex, quam Dii humano generi dederunt, rectè est laudata: est enim ratio mensque sapientis ad jubendum & ad deterrendum idonea. Et paulo post, *Quæ vis non modo senior est quam atas populorum & civitatum, sed aequalis illius cælum atque terras tuentis & regentis Dei.* nunquam enim esse mens divina sine ratione

P R O S A I V.

Tum ego, Vera, inquam, commemoras ó virtutum omnium nutrix, nec infitiri possum prosperitatis meæ velocissimum cursum. Sed ¹ hoc est, quod recolentem vehementiùs coquit. Nam in omni adversitate fortunæ ² infelicissimum genus est infortunii, fuisse felici-

tione potest: nec ratio divina non hanc vim in rectis pravisque sancientis habet. Et iterum paulo post, Erat enim ratio profecta à rerum natura, & ad rectè faciendum impellens & à delicto arcens: quæ non tum denique incipit lex esse cum scripta est, sed cum orta est. orta est autem simul cum mente divina. quamobrem lex vera atque princeps apta ad iudendum & ad vetandum, ratio est recta summi Iovis. Archytas apud Stobæum serm. xli. Πονηρῶν ἀθέων νόμοι θεῶν ἀρεσφοὶ ἀνὸν μοιζόμοιοι πονηρῶν μοῖραν καὶ ζημιῶν τῶ μὴ πειθομένῳ οὐδόντες, πατέρες καὶ ἡγεμόνες τῶ γεγραμμένων νόμων καὶ δοξαστῶν ἀνθρώποις πθέντων. Adversus improbos mores instituta sunt Deorum non scripta leges, malam sortem multatque non obediens inferentes, parentes ac principes scriptarum legum & constitutionum inter homines. Ex iis igitur pulcherrimis locis quid sit æterna lex patet; nimirum æternum quiddam, νόμος ἀρεσφός, æqualis cum Deo ætatis, ἕως seu ratio summi Dei, denique æterna seu divina lex. ex qua aliæ humano generi data & tanquam ex fonte derivatæ sunt: hinc illa princeps seu ἡγεμὼν dicta. Eadem & lumen illud est hominum animis insitum, cujus eos participes fecit Deus, de quo propheta rex, ubi quaesivit Quis ostendit nobis bona? subjungit, Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine. At Stoici post ejuratam veteris Academiam rectam de Deo & religione opinionem divinam legem, obscuro verbo naturalem vocarunt; quemadmodum scripsisse Zeno-

nem notat Cicero lib. i. de nat. deor. hinc naturam sequi, non Deum dixerunt; Dei nomine τὸ Θεὸν εἰς φύσιν in naturam commutato, inquit Clemens Alex. Strom. lib. ii. Nimirum hi, ut est apud Ciceronem lib. v. de finibus, totam ad se nostram philosophiam transtulerunt: atque ut reliqui fures earum rerum quas ceperunt, signa commutant; sic illi ut nostris sententiis pro suis uterentur, nomina tanquam rerum notas mutaverunt. Postremo legi æternæ Augustinus lib. i. de lib. arbitr. temporalem opponit, quæ nihil aliud est, inquit, quàm neglectis rebus æternis, quibus per seipsam mens fruatur & per seipsam percipit & quas amans amittere non potest; temporalia & quæ per corpus hominis partem vilissimam sentiuntur & nunquam esse certa possunt, quasi magna & miranda sectari. Unde Paulus ad Rom. vii. Βλέπω ἃ ἔργον νόμον ἐν τοῖς μέλεσι μου ἀνθρώπου ἄδον τῶ νόμῳ τοῦ θεοῦ μου, καὶ αἰχμησάτω τὸν ἐντὸς μου νόμον. Et, Ἄρως ἐν αὐτῷ ἐγὼ τῶ μὴ δελεῶν νόμῳ Θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ αἰμαρτίας. Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati quæ est in membris meis. Et, Igitur ego ipse mente servio legi Dei: carne autem, legi peccati. Vall.

1 Hoc est, quod recolentem me veh.]

In MS. Rittersh. me omittitur. Sitzm.

2 Infelicissimum est genus infortunii,

fuisse felicem.] P. Syrus:

Nulla hominum major pœna est, quàm in-

felicitas. Sitzm.

se felicem. Sed quod tu, inquit, ' falsæ opinionis supplicium luis, id rebus jure imputare non possis. Nam si te hoc inane nomen fortuitæ felicitatis movet, quàm plurimis maximisque abundes, mecum reputes licet. ' Igitur si quod in omni fortunæ tuæ censu pretiosissimum possidebas, id tibi divinitus illæsum adhuc,

I *Falsæ opinionis.*] Hoc quoque Stoicorum præceptum est, quod ad tranquillitatem contra omnes casus maxime confert; si unusquisque, dum externis percellitur, sciat non se rebus adfingi, sed concepta de eis opinione. Decretum vetus audi. Οταν κλαίοντα ἴδῃς τινα ἐν πίνθη, ἢ ἀποδημιῶν τελευτῶν, ἢ ἀπολωλεκότων τινῶν αὐτῶν, ἀπέσχε μὴ σε ἢ φευκασίᾳ σωαρπάσῃ, ὡς ἐν κηκῆσι ὄντων αὐτῶν τοῖς ἐπιτόσι. ἀλλ' ὀρθῶς διαίρησθαι τῶν πτωχῶν, καὶ ἔστω ἀπέχρηστον, ὅτι τῶν θλίψεων, ἢ τῶν συμπεσοῦντων, (ἄλλον ἢ τὴν θλίψιν) ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ αὐτῶν τῶν.

Cum ejulantem quempiam videris in lectu, siue peregre profecto filio, siue rebus amissis: cave ne te visum illud moveat, ut existimes versari eum in malis ob externa: sed statim ipse tecum distinguo, sique in promptu ut dicas, Istum affligit non casus ille (alium enim non affligit) sed concepta de eo opinio. inquit Epictetus enchirid. Gemendum videtur ob mortem carissimi filii. imo, alias Anaxagoræ, quippe sapientissimum, gemendum quoque fuisset. is vero audito filii sui obitu, Ἦ δὲν Φησὶ Ἰθητὸν ἠγνήσας, Νουαν, inquit, me eum genuisse mortalem. Seneca item lib. consol. ad Marciam, Movet lugentem desiderium ejus, quem dilexit. id per se tolerabile apparet: Absentes enim abfuturisque, dum viverent, non flemus, quævis omnis usus illorum nobis & conspectus ereptus est. Opinio est ergo quæ nos cruciat: & tanti quodque malum est, quanti illud taxavimus. Neque gemendum ob exilium; alioqui & Marcellus doluisset. ipse vero sic de se ipso apud Senecam [Consol. ad Helviam]

aliter affirmat, Quod patria cares, non est miserum: Ita te disciplinis imbuisisti, ut scires omnem locum sapienti viro patriam esse. Neque enim vir sapiens ob res externas, quæ sibi alienæ sunt, movetur: neque ultra quam ut animus sibi bene sit conscius, inquit. Cogitandum est, inquit apud Arrianum Epictetus, τί ἐμὸν, καὶ τί σὺν ἐμὸν. καὶ τί μὲν ἔξω, καὶ τί μοι σὺν ἔξω. ἀποθραύειν με δεῖ. μή τι εἶν καὶ στένοντα; δεθλώσῃ. μή τι καὶ θρηνηῖται; φυγαδισθῆναι. μή τι εἶ κωλύει, γελῶντα, καὶ δίδυμεῖντα καὶ δύρανα; εἰπέ τινι ἀπέρρητα. εἰ λέγω. τῶν ἢ, ἐπ' ἐμοῖ ἐσιν. ἀλλὰ δήσω σε. ἀνθρώπε τί λέγεις; ἐμέ; τὸ σκέλῃ μου δῆσας. τίω παρῶν ἔσῃ, ἐσὶ ὁ Ζεὺς νικῆσαι δυνάτω. εἰς φυλακῆν σε βάλω. τὸ σωματόπιον ἀποκεφαλίσω σῆ. πότε εἶ σοι εἶπον, ὅτι μόνος ἐμὸς ὁ τρώχῃς, καὶ ἀναπότμητος ἐσσι; quid tuum sit, quid non tuum; & quid tibi liceat, quid non liceat. Est tibi moriendum: nunquid etiam gementi? In vinculis esse oportet: nunquid ejulantem? Ire in exilium: equis prohibet ire cum visis, hilaritate & alacritate? Dic arcana. Non dico. hoc enim penes me est. At in vincula te conjiciam. Homo quid ais? me? pedem meum vincies, institutum autem meum ne ipse quidem Jupiter superabit. In custodiam te dabo: corpusculum capite truncabo. Quando ergo tibi dixi me as unius cervicis ferro esse inviolabiles? Christianissimum hæc spirant, sed paucis immutatis. abesset modo ab hac Stoicorum constantia, illa ἀπάθεια, ἀναληθία, ἀνελεθμοσύνη. Vallin.

2 Igitur si quod in omni fortunæ tuæ censu.] MSS. in omni fortunæ tuæ censu. Sitzm.

adhuc, inviolatumque servatur, poterisne, meliora quæque retinens, de infortunio jure caussari? Atqui viget incolumis, illud pretiosissimum generis humani decus, ¹ Symmachus focer, &, quod vitæ pretio non segnis emerens, vir totus ex sapientia, virtutibusque factus, suarum securus, tuis ingemiscit injuriis.

Vivit

¹ Symmachus focer.] Symmachorum stemma vir doctiss. Jac. Sirmondus erudita diligentia contexuit Notis suis ad VII. lib. epist. Ennodii; quas consule. Nos donec ad nostrum pervenerimus, pauca tantum ex eis excerpemus. Erat autem

I. L. AURELIUS AVIANIUS SYMMACHUS *Præfectus urbi anno CCCLXIV. Cujus sunt insignes illæ duarum statuarum Romæ & Constantinopoli inscriptiones.*

II. Q. AURELIUS SYMMACHUS L. F. *Orator. Cujus sunt Epistolar. lib. IX. Relationum unus. in quibus famosa illa de Ara Victoria. Consul fuit ordinar. anno CCCXCI.*

III. Q. FABIANUS MEMMIUS SYMMACHUS *Patris Oratoris Epistolas digessit & edidit. Africa Proconsul fuit anno CDXXV. Præfectus urbi anno CDXX.*

IV. Q. AURELIUS SYMMACHUS *Consul ordinarius cum Aetio anno CDXLVI.*

V. Q. AURELIUS MEMMIUS SYMMACHUS EXCONS. ORD. ET PATRICIUS. *Ut legere memini in antiquis exemplaribus Boëtii generi, qui aliquot ei opuscula sua inscribit. de quo hoc loco Boëtius. Consul fuit sine collega sub Odoacre anno CDXXCV. à Theoderico rege Judex in causa Basilii & Prætextati, qui magicarum artium accusabantur, inter alios delectus epistolar. XXII. lib. IV. apud Cassiodorum. apud quem & aliæ sunt Theoderici ejusdem ad Symmachum epistola. De eodem Hormisda Pontifex epist. XXXVII. & LXVI. & Avitus episcopus Viennensis epistola II. Caterum ab eodem Theoderico impiis delatorum criminationibus incitato crudeliter una cum Boëtio genero casus est, ut narrat Procopius lib. I. de bello Gothico. Hujus filia duæ memorantur, Rusticiana uxor Boëtii, & Galla, de qua præter*

Fulgentium Gregorius Magnus IV. Dial. XIII. Filium nullum reliquit. Nam qui sequitur

VI. SYMMACHUS *Collega Boëtii in Consulatu anni DXXII. non Symmachi Patricii filius, sed nepos fuit ex filia Rusticiana & Boëtio prognatus. His quoque à nobis additur*

VII. SYMMACHUS V. C. *hujus fortasse filius. Cujus meminit Gregorius Magnus epist. XXXVIII. lib. IX. ad Rusticianam ejus, ut apparet, sororem per Indictionem IV. hoc est anno DC. scribens. Fuit &*

VIII. SYMMACHUS V. C. & INL. *in Oriente, qui anno DXXII. Anastasii imp. legatus Eutharico Cillicæ Theoderici genero Consulatus insignia detulit. ejusque Romæ magnificis spectaculis interfuit, ut auctor est Cassiodorus in Chronico. Quem Priscianus dicato de Ponderibus & mensuris libro laudat: Constantinopoli enim Priscianum docuisse coarxi ejus Cassiodorus lib. de Orthographia, & Paulus Diaconus lib. I. Histor. Langobardorum testantur: & veteres ejus libri Constantinopolitani doctoris titulo prænotantur. De quo haud dubie Hormisda scripsit ep. XXXVII. & LXVI. Quem & Procopius lib. II. de bello Vandalico ait, Senatorem Constantinopoli fuisse Præfectumque equitatu & sumptibus ejus belli quod Germanus Justiniani imp. ex fratre nepos, in Stozam rebellis exercitus ducem movit & feliciter confecit. Romanum fuisse ibidem Priscianus scribit & ex Hormisda conjicitur. Cujus ædes magnificæ Constantinopoli in insigni illa populi seditione anno Justiniani V. incendio consumptæ sunt. ut est in Chron. Alexandr Vallin.*

Vivit uxor ingenio modesta, pudicitiae pudore præcellens, &, ut omneis ejus dotes breviter includam, patri similis. Vivit, inquam, tibi que tantum, vitæ hujus exosa, spiritum servat; quoque uno felicitatem minui tuam, vel ipsa concesserim, tui desiderio lacrymis,

I *Vivit uxor.*] Scilicet Rusticiana non Elpis. Elpis enim nullis ex Boëtio procreatis liberis decessit. doctam fuisse Lil. Giraldus memoriæ prodidit, ut quæ eos Hymnos, qui in Ecclesia die Apostolis Petro & Paulo sacra canuntur, & jam à sanctissimo Papa Urbano VIII. emendati incipiunt, *Decora lux æternitatis. & Beate pastor Petre*, composuerit. Nos ejus epitaphium ex vet. cod. nostro descriptum integrum publicamus. Lil. Giraldus tres duntaxat priores versus protulit. quatuor P. Pithæus in editione Poëmat. veterum, non servato ordine, ut qui scilicet hic septimus & octavus est, ibi tertius esset & ultimus. Scripturam codicis repræsentavimus, tantum pro *aterque* in ultimo versu, reposuimus *utæque*; & pro *facios*, *facios*, optimo sensu. Porro Boëtii esse, ipsa carminis venustas declarat, quod etiamnum casta felicitis conjugii sacra egregiè refert. aut si illius non sunt, ejus certè temporis esse videntur. Ea amissa Rusticianam duxit. Ejus nominis tres celebres sceminae fuere.

I. Doctissima, filia Orfiti, Acyndini cons. soror, uxor fuit Q. AURELII SYMMACHI Oratoris: cui propterea *legenti meditantique candelas & candela-bratenuisse* ait Sidorius. Epistola x. libro II.

II. Hæc nostra, avo, patre, socero, marito, & filiis consulibus illustris, Q. AURELII MEMMI SYMMACHI filia, Boëtii uxor, qui ex ea duos filios, anno DXXXI. Consules, suscepit. Cupis non aliud elogium clarius aut illustrius esse possit, quam quo hic ab sapientissimo marito ornatur, aut à Procopio libro III. Hist. Gothicæ. Roma enim à Gothis sub Torila obfessa, Romanis ducibus pecuniam largiendo, læsos ad-

flictosque cohortatione opibusque tum impellendo, tum juvando, tenuiorum denique civium inopia subveniando, facultatibus omnibus, quæ penes se erant, consumptis, nullum non exhibuit animi supra muliebres exemplum Unde anno DCLVII. urbe capta parum absuit quin à Go his in ejus necem conspirantibus occideretur, [quod dicitur Romani exercitus ducibus pecunia, Theoderici statuas, patris virique eadem ulta, collidi distarbarique curasset] ni esset à Torila barbaris suis mitiore, servata.

III. Ea ad quam Constantinopolim profectam scribit Gregorius Magnus epist. XXI. lib. II. Indi. Et. x. hoc est anno DCCII. Et epistol. XXIII. lib. VII. epistol. XXXVII. lib. IX. epist. XXIV. lib. XI. Eamque quantum coluerit his verbis ostendit epistola XXXVII. libro IX. *Excellentia vestra scripta suscepi, quæ me in gravissima ægitudine positum, de salute, de devotione ac de dulcedine tua omnino relevarunt. Unum vero ægre suscepi, quia in eisdem epistolis ad me, quod semel esse poterat, sapius dicebatur, ancilla vestra, ancilla vestra. Ego enim qui per episcopatus onera servus sum omnium factus, qua ratione mihi se ancillam dicit, cujus, ante susceptum episcopatum, proprius fui? Unde sceminae patriciæ multis titulis obstrictum fuisse B. Gregorium apparet. Videtur illi Appio V. C. [filius fortasse Flav. Appionis anno DXXXIX. Cons. Strategii filii] gener & Strategius nepos ex filia Eusebia; itemque Eudoxius & Gregoria liberi fuisse. Eidem Gregorio Magno auri x. libras in captivorum redemptionem, & vela pretiosissima B. Petro offerenda Constantinopoli Romam transmissit. quibus testimoniis magnificentia ejus pietasque non vulgaris elucet. Vall.*

mis, ac dolore tabescit. ¹ Quid dicam liberos consulares, quorum jam, ut in id ætatis pueris, vel paterni, vel aviti specimen elucet ingenii? Cùm igitur præcipua sit mortalibus vitæ cura retinendæ, ² ô te, si tua bona cognoscas, felicem, cui suppetunt etiam nunc, quæ vita nemo dubitat esse cariora! Quare ficca jam lacrymas. Nondum est ad unum omneis exosa fortuna, nec tibi nimium valida tempestas incubuit, ³ quando tenaces hærent ancoræ, quæ nec præsentis solamen, nec futuri spem temporis abesse patiantur. Et hæreant, inquam, precor; illis namque manentibus, utcumque se res habeant, enatabimus. ⁴ Sed, quantum decus ornamentis nostris decesserit, vides.

¹ *Quid dicam liberos consulares, quorum jam, ut in id ætatis pueris, vel paterni vel aviti specimen elucet ingenii?*] Jure ambigas, cur filios suos consulares nominarit Boëtius, cum in factis eorundem consulatum non reperias, & ipse fateatur pueros fuisse. video dici posse appellatos consulares, quod patrem consulem habebant; sicut & consulis uxor, fæmina consularis dicitur. Et tamen sustinet assensionem meam ipse Boëtius, apud quem Philosophia hoc eodem libro, prosa III. *Si quis rerum mortalium fructus (inquit) ullum beatitudinis pondus habet, poteritne illius memoria lucis quantumlibet ingruentium malorum mole deleri, cum duos pariter consules liberos tuos domo proveci sub frequentia patrum, sub plebis alacritate vidisti? cum eisdem in curia curules insidentibus, tu regie laudis orator, ingenii gloriam facundiaque meruisti?* Hæc certa, clara, nec dubium quin verè Consules fuerint. Fasti nihil movent, cùm fieri possit ut suffecti fuerint non ordinarii Consules, nec mirum ideo si in factis nomen non relatum. illud nexum injicit quod inter pueros. Vidimus nodum, & solvemus. Dum moribus antiquis stetit res Romana virisque annaræ leges viguere, sub Imperatoribus quod libuit sæpe li-

cuit. Tacitus Annal. I. De Augusto. *Cæjum ac Lucium in familiam Cesarum induxerat, necdum posita puerili prætexta principes juvenutis appellari, destinare Consules, specie recusantis flagrantissime cupiverat.* Quid cupiverat? perfecerat. Romæ marmor de Cajo: *QUEM. POPULUS. COS. CREAVIT. ANNOS. NATUM. XIIII.* Denique ut omne posticum occludam, Capitolinus in Gordiano juniore exerte: *Et hic finis belli intestini fuit, inquit, cum esset delatus Gordiano puero consulatus.* Quid hæres? principes te aut destinatione isti, scio. sed & ideo eadem ista prosa III. Philosophia, exitium hunc honorem respiciens, *Mimus, inquit, quod nulli unquam privato commodaverat, abstulisti.* Bernard.

² *O te si tua bona cognoscas, felicem.*] Virg. 2. Georg. vs. 77. 458.

O fortunatos nimium, sua si bona norint, Agricolas. —

Sitzni.

³ *Quoniam tenaces hærent.*] MS. Rittersh. *Quoniam tenaces hæserint ancoræ.* Idem.

⁴ *Sed quantum decus ornamentis nostris decesserit vides.*] Bene MS. Rittersh. *ed quantum ornamentis nostris decesserit vides.* Idem.

vides. Et illa, Promovimus, inquit, aliquantum, si te nondum totius tuæ fortis piget. Sed delicias tuas ferre non possum, qui abesse aliquid tuæ beatitudini tam luctuosus atque anxius conqueraris. Quis est enim tam compositæ felicitatis, ut non aliqua ex parte cum status sui qualitate rixetur? Anxia enim res est humanorum conditio bonorum, & quæ vel numquam tota proveniat, vel numquam perpetua subsistat. Huic census exuberat, sed est pudori degener sanguis. ¹ Hunc nobilitas notum facit, sed angustiâ rei familiaris inclusus, esse mallet ignotus. Ille utroque circumfluus vitam cælibem deflet. Ille nuptiis felix, ² orbus liberis, ³ alieno censum nutrit heredi. ⁴ Alius prole lætatus, filii, filiæve delictis mæstus illacrymat. Icirco nemo facilè cum fortunæ suæ conditione concordat. inest enim singulis, quod inexpertus ignoret, expertus exhorreat. Adde quòd felicissimi cujusque delicatissimus sensus est, & nisi ad nutum cuncta suppetant, omnis aduersitatis insolens, minimis quibusque

¹ Hunc nobilitas notum facit, sed ang.] Menander:

Πενία εἴ' ἄπμων κ' ἢ ὀφλοῦ ποιεῖ.

Salvian. lib. 3. De Gub. Dei: Tanta est miseria huius temporis, ut nullus habeatur magis nobilis, quam qui est plurimum dives. His addi possunt notata ab Andr. Tiraquello in Lib. de Nobilitate, cap. 3. & 25. in quibus accurate inquirat; An generis splendor perdat ob paupertatem? Sitzm.

² Orbus liberis.] Theseus ad Senec. in Hipp. v. l. 1248.

O triste fractis orbitas annis malum.

Quintilian. Declamat. 6. Quid ego putarem in rerum natura posse reperiri, quod orbitate acerbius videtur? Verus superstitio in tutela Orbonæ orbatos liberis parentes esse credidit, de qua Arnobius lib. 4. Adver. Gentes, Cyprianus de Idolis. Idem.

³ Alieno censum nutrit heredi.] Hoc genus divitias possessori iavitas esse ait Pindarus Olymp. II. ἐπεὶ ὁ πλεῖστ' ὁ λαχὼν ποιμῆρα ἐπικλῖον ἀλλότριον, θνασκονὴν συζευρώται. Et Menander tristem esse rem pronuntiat, si quis in re lauta sine herede suo moriatur.

Ὁ δὴ μνηστὴρ ἐστίν, ὀτυχῆντα τῶν βίῳ, ἔχον ἔρημον ἀγρόχου τῶν οἰκίαν.

vide Andr. Gail. l. i. observation. 122. Eiusmodi vero fortunam expertus est Quintilianus, qui in Præfat. lib. 6. ita flebilibus modis conqueritur: Nos miseri, sicut facultates patrimonii nostri, ita hoc opus aliis paravimus, aliis relinquemus. Idem.

⁴ Alius prole lætatus, filii filiæve delictis mæstus illacrymat.] Exempla huc pertinentia vide apud M. Anton. Muræum in Ethica Aristotelis libro primo & quæ notabo infra ad Prof. 7. libro 3. Idem.

que profternitur, adeò perexigua funt, quæ fortuna-
tiffimis beatitudinis summam detrahunt. Quam mul-
tos effe conjectas, qui feſe cælo proximos arbitrentur,
ſi de fortunæ tuæ reliquiis pars eis minima contingat?
Hic ipſe locus, quem tu exilium vocas, incolentibus
patria eſt. adeò nihil eſt miſerum, niſi cùm putes:
contraque ¹ beata fors omnis eſt æquanimitate tole-
rantis. Quis eſt ille tam felix, qui cùm dederit impa-
tientix manus, ſtatum ſuum mutare non optet? Quam
multis ² amaritudinibus humanæ felicitatis dulcedo
reſperſa eſt! quæ ſi etiam fruenti jucunda eſſe videat-
tur, tamen, quò minùs, cùm velit, abeat, ³ retineri
non poſſit. Liquet igitur quàm ſit mortalium rerum
miſera beatitudo, quæ nec apud æquanimos perpetua
perdurat, nec anxios tota delectat. ⁴ Quid igitur ô
mortales extrà petitis intrà vos poſitam felicitatem?
Error vos, inſcitiaque confundit. Oſtendam breviter
tibi ſummæ cardinem felicitatis. Eſtne aliquid tibi te
ipſo pretioſius? Nihil, inquires. Igitur ſi tui compos
fueris, poſſidebis quod nec tu amittere umquam velis,
nec fortuna poſſit auferre. Atque ut agnoſcas in his
fortuitis rebus beatitudinem conſtare non poſſe, ſic
collige:

¹ Beata fors omnis æquanimitate tole-
rantis.] Prudentius in Pſychomachia ita
loquens: eum inſtruit Patientiam:

— lex habet iſtud

Noſtra: genus belli, Furias, omnemque
malorum

Militiam, & rabidas tolerando extingueret
vires.

Sitzm.

² Amaritudinibus humanæ felicitatis
dulcedo reſperſa eſt.] MS. Rittersh. ama-
ritudinibus vitæ humanæ reſperſa eſt dul-
cedo. Lucretius elegantiff. lib. 4.

— medio de fonte leporum

Surgit amari aliquid quod in ipſis flori-
bus angat. Idem.

³ Retineri non poſſit.] Edit. Nor. re-
tineri non poſſeſt. Idem.

⁴ Quid igitur ô mortales.] Agellius
lib. 2. cap. 29. Quid aliud ſanctiores libri
philofophorum monent, quam ut in nobis
tantum ipſis nitamur? Alia autem omnia,
quæ extra nos, extraque noſtrum animum
ſunt, neque pro noſtris neque pro nobis du-
camus. Macrobius in Somnium Scipio-
nis libro primo, capite nono: Homini
autem una eſt agnitio ſui, ſi originis nata-
liſque principia atque exordia prima re-
ſpexerit, nec ſe quaſierit extra. Caſſio-
dorus lib. 11. Variar. 2. Vigor ille ratio-
nabilis nobis conſilium præſtiet: facies ve-
ritatis albeſcat, ne mentem noſtrum innu-
bilet caligo corporea: ſequamur quod intus
eſt, ne ſeris à nobis ſimus: inſtruat, quod
de vera ſapientia ſapit: illuminet, quod
cæleſti claritate reſplendet. Idem.

collige: Si beatitudo est summum naturæ bonum ratione degentis, nec illud est summum bonum, quod eripi ullo modo potest; quoniam præcellit id, quod nequeat auferri: manifestum est, quod ad beatitudinem percipiendam fortunæ instabilitas aspirare non possit. Ad hæc, quem caduca ista felicitas vehit, vel scit eam, vel nescit esse mutabilem. 'Si nescit, quænam beata fors esse potest ignorantia cæcitate? Si scit, metuat necesse est, ne amittat, quod amitti posse non dubitat. quare continuus timor non finit esse felicem. An vel si amiserit, negligendum putat? Sic quoque perexile bonum est, quod æquo animo feratur amissum. ' Et quoniam tu idem es, cui persuasum atque insitum permultis demonstrationibus scio, menteis hominum nullo modo esse mortaleis: cumque clarum sit, fortuitam felicitatem corporis, morte finiri: dubitari nequit, ' si hæc auferre beatitudinem potest, quin omne mortalium genus in miseriam, mortis sine, labatur. Quod si multos scimus beatitudinis fructum non morte solùm, verùm etiam doloribus, suppliciisque quæsisse, quonam modo præfens vita facere beatos potest, quæ miseros tranfacta non efficit?

M E T R U M I V.

*Quisquis volet perennem
Cautus ponere sedem,
4 Stabilisque, nec sonori*

Sterni

1 Si nescit, quænam beata fors esse potest ignorantia cæcitate.] Auctior MS. Rittersh. si nescit, quænam beata fors esse poterit ignorantia in cæcitate. Sitzm.

2 Et quoniam tu idem es, cui persuasum esse atque insitum.] MS. Erfurt. Et quoniam idem es, cui persuasum atque insitum permultis demorstr. Idem.

3 Si hæc auferre beatitudinem potest.]

MS. Rittersh. si hæc beatitudinem auferre non potest. Edit. Flor. si hæc auferre beatitudinem non potest. Idem.

4 Stabilisque nec sonori.] Stabilis, id est, constans, impavidus. Stabilis animus apud Valerium Flaccum libro secundo: — stabilem quando optima facta Dant animum, majorque piiis audacia ceptis. Idem.

1 Enri.]

Sterni flatibus ¹ *Euri,*
Et fluctibus ² *minantem*
Curat spernere Pontum;
³ *Montis cacumen alti,*
Bibulas vitet arenas.
⁴ *Illud protervus Auster*
Totis viribus urget;
Ha pendulum soluta
Pondus ferre recusant.
Fugiens periculosam
Sortem sedis amœna,
⁵ *Humili domum memento*
Certus figere saxo.
⁶ *Quamvis tonet ruinis*
Miscens aquora ventus,
⁷ *Tu conditus quieti*
Felix robore valli,

Du-

1 *Euri.*] Agellius lib. 2. cap. 22. *Qui ventus ab oriente verno id est æquinoctiali venit, nominatur Euris, ficto vocabulo, ut isti ἐπυρολορησι ajunt, ἀπὸ τῆς ῥέειν.* Is alio quoque à Græcis nomine ἀπηνισίας, à Romanis nauticis Subsolanus cognominatur. Idem.

2 *Minantem Pontum.*] Sen. in Thyest. *¶* f. 290.

Hac spe subibit gurgitis tumidi minas. Idem.

3 *Montis cacumen alti.*] Senec. in Agam. *¶* f. 90. & seq.

— *nubibus ipsis*
Inseria caput turris pluvio
Vapulat Austro: densasque nemus
Spargens umbras annosa videt
Robora frangi. feriunt celsos
Fulmina colles.

Vid. Virg. l. 1. Georg. ubi Juppiter corusca dextra fulmina molitur, & aut Athos, aut Rhodopen, aut alta Ceraunia celo, Dejicit. Idem.

4 *Illud protervus Auster.*] Senec. in Hipp. *¶* f. 1125.

Admota æthereis culmina sedibus
Duros excipiunt Notos,
Insani Boreæ minas,
Imbriferumque Corum.

In Oedipo *¶* f. 8. & seq.

Ut alta ventos semper excipiunt jugas
Rupemque saxis vasta dirimentem freta,
Quamvis quieti verberant fluctus maris;
Impéria sic excelsa Fortunæ objacent.

Idem.

5 *Humili domum memento.*] Nimis longum foret omnia ex Seneca huc quadrantia ascribere. vide ipsemet in Thyest. v. 447. & seq. in Oedip. *¶* f. 890. in Herc. Fur. *¶* f. 199. in Octav. *¶* f. 884. & alibi passim. Idem.

6 *Quamvis tonet ruinis.*] Virgil. l. 1. Æneid.

Una Eurisque Notusque ruunt —

Et l. 1. Georg.

At Boreæ de parte trucid cum fulminat,
Et cum

Eurique Zephyrique tonat domus —

Idem.

7 *Tu conditus quieti.*] Vid. Senec. in Hip-

*Duces serenus ævum,
Ridens ' atheris iras.*

P R O S A V.

Sed quoniam rationum jam in te mearum fomenta descendunt, paullo validioribus utendum puto. Agè enim, si jam caduca & ² momentaria fortunæ dona non essent, quid in eis est, quod aut vestrum umquam fieri queat, aut non perspectum consideratumque vilescat? ³ Divitiæne vel vestri, vel sui naturâ pretiosæ sunt? Quid earum potiùs, aurumne, an ⁴ vis congestæ pecuniæ? ⁵ Atqui hæc effundendo magis quàm coacervando meliùs nitent: siquidem avaritia semper odiosos, claros largitas facit. Quòd si manere apud quemquam non potest, quod transfertur in alterum: ⁶ tunc est pretiosa pecunia, cùm, translata in alios, largiendi usu definit possideri. At eadem si apud unum, quanta est ubique gentium, congeratur, cæteros sui inopes fecerit. Et ⁷ vox quidem tota pariter multorum replet auditum;

Hippolyt. *ψf.* 1129. in Thyest. *ψf.* 467. in Agamemn. *ψf.* 100. Idem.

1 *Ætheris iras.*] Sic *Æquoris ira* apud Val. Flaccum lib. 2.

— quos sternere *Vesti,*

Nec Geticæ potuere manus, aut æquoris iræ. Idem.

2 *Momentanea fortuna dona.*] Magis aridet scripta lectio, *momentaria.* Bern.

3 *Divitiæne vel vestri vel sui natura pretiosæ sunt.*] MS. Rittersh. *Divitiæne vel vestra, vel sui.* Idem.

4 *Vis congesta pecuniæ.*] Senec. in Herc. Fur. *ψf.* 168.

— hic nullo sine beatus

*Componit opes gæcis inhians,
Et congesto pauper in auro.*

Juvenalis Sat. 10.

*Sed plureis nimia congesta pecunia cura
Strangulat, & cuncta exsuperans patri-
monia census.* Idem.

5 *Atqui hæc.*] Germanius quod in scriptis: atqui hæc. Bern.

6 *Tunc est pretiosa pecunia.*] Horat. Carm. 2. Od. 2.

*Nullus argento color est avaris
Abdito terris inimice lamina
Crisse Sallusti, nisi temperato
Splendeat usu.*

Diog. Laërtius de Bione lib. 4. *ὁ θεὸς πλεῖστον μικρολόγησεν, οὐχ ἕτερον (ἔφη) τῶν ὑσίων κίχλην), ἀλλ' ἡ ὑσία τῆτον.* Apul. lib. 5. *Metam. Nec sunt enim beati, quorum divitiis nemo novit.* Cassiodor. lib. 4. Var. 36. *Auri vena similis est reliqua terra, si jaceat: usu crescit ad pretium, quando & apud viros sepulta sunt quæ tenacium manibus includuntur.* Vide & Pindar. Isthm. Od. 1. Martial. l. 12. Epig. 53. Sitzm.

7 *Vox quidem tota pariter multorum replet auditum.*] Lucretius lib. 4. quo vocem esse corpoream comminiscitur:

Præterea edictum sepe unum perciet aures

Omnibus in populo missum præconis ab ore:

tum; vestræ verò divitiæ, nisi comminutæ, in plureis transire non possunt. ¹ quod cùm factum est, ² pauperes necesse est faciant, quos relinquunt. O igitur angustas, inopesque divitias, quas nec habere totas pluribus licet, & ad quemlibet sine ceterorum paupertate non veniunt! ³ An gemmarum fulgor oculos trahit? Sed si quid est in hoc splendore præcipui, gemmarum est lux illa, non hominum: quas quidem mirari homines vehementer admiror. ⁴ Quid est enim carens ⁵ animæ motu, atque membrorum compage, quod animatæ rationabilique naturæ pulcrum esse jure videatur? Quæ tamen si conditoris operâ, sui que distinctione postremæ aliquid pulcritudinis trahunt, infra vestram tamen excellentiam collocatæ, admirationem vestram nullo modo merebantur. ⁶ An vos agrorum pulcritudo delectat? Quid ni? ⁷ Est enim pulcerrimi operis pulcra portio. Sic quondam sereni maris facie gaudemus: ⁸ sic Cælum, Sidera, Solem, Lunamque miramur. Num te horum aliquid attingit? num audes alicujus talium splendore gloriari? An vernis floribus ipse distin-

*In multas igitur voces vox una repente
Diffugit, in prævas quoniam se dividit
aures;*

*Obsignans famam verbis, clarumque sonum.
Idem.*

1 Quod cum factum est, pauperes.] MS.

Rittersh. Quod cum factum sit. Idem.

*2 Pauperes necesse est faciant.] Pub.
Syrus:*

*Lucrum sine damno alterius fieri non potest.
Idem.*

3 An gemmarum fulgor.] De Gemmarum vanitate Tertullianus de Habitu Mulieb. & Alcim. Avitus his versibus:

Negligit hic virides riparum margo lapillos,

*Et quas miratur mundi jactantia gemmas.
Idem.*

4 Quid est enim carens animæ motu.]

Vide B. Augustin. lib. 11. De Civ. Dei, cap. 16. Idem.

5 Animæ motu atque membrorum compage.] In MSS. saltem: animæ motu atque compage. Idem.

6 Agrorum pulcritudo vos delectat.] Quomodo Socrates factum Alcibiadis, divitias multosque agros possidentis retulerit, lege apud Ælian. lib. 3. Var. Hist. cap. 28. Idem.

7 Est enim pulcerrimi operis pulcra portio.] Vide Andr. Tiraquellum de Nobilitate cap. 30. Phocylides:

*Χρῆζαν πολὺς τῆς, μελέτην ἔχει πῶ-
ς ἀρεῆς.*

*Ἄρεδὸν γὰρ τε λέγουσιν Ἀμυλθείας
κέρως εἶναι.*

Quod Phocylideum nihil loci habuit apud veteres Germanos, de quibus Cæsar 6. De Bello Gallico. Idem.

8 Sic cælum, sidera &c. miramur.] Vide quæ notavimus ad Metr. 2. v. l. 8. & 9. lib. 1. Idem.

stingueris? aut tua in æstivos fructus intumescit ubertas? Quid inanibus gaudiis raperis? quid externa bona pro tuis amplexaris? Numquam tua faciet esse fortuna, quæ à te natura rerum fecit aliena. Terrarum quidem fructus, animantium proculdubio debentur alimentis. Sed si, ² quod naturæ satis est, replere indigentiam velis, nihil est quòd fortunæ affluentiam petis. ³ Paucis enim, minimisque natura contenta est: cujus satietatem si superfluis urgere velis, aut injucundum, quod infuderis, fiet, aut noxium. Jam verò ⁴ pulcrum variis fulgere vestibus putas? quarum si grata intuitu species est, aut materiæ naturam, aut ingenium mirabor artificis. ⁵ An verò te longus ordo famulorum facit esse felicem? Qui si vitiosi moribus sunt, ⁶ perniciofa domus sarcina, & ipsi domino vehementer inimica: sin verò probi, quonam modo in tuis opibus aliena

¹ *Aut tua in æstivos fructus intumescit ubertas.*] MS. Rittersh. *An tua in &c.* Idem.

² *Quod naturæ satis est.*] Horat. Carm. 3. Od 16.

— multa petentibus

*D: sunt multa. bene est, cui Deus obtulit
Parca quod satis est manu.*

Lucret. lib. 5.

Quod si quis vera vitam ratione gubernet;

Divitiæ grandes homini sunt vivere parce

Æquo animo: neque enim est unquam penuria parvi. Idem.

³ *Paucis enim minimisque.*] Manilius in princ lib. 3.

*Cumque sui parvos usus natura reposcat
Materiam struimus magna per vota ruina,*

Luxuriamque lucris emimus, luxuque rapinas,

Et summum census precium est offundere censum.

*Solvite mortales animos, curasque levate,
Totque supervacuis vitam deplete querelis.* Idem.

⁴ *Pulcrum variis fulgere vestibus.*] Lucret. lib. 2.

*Nec calidæ ciliis decedunt corpore febres
Textilibus si picturis, ostroque rubenti
Lactæris, quam si plebeia in veste cubandum est.*

Quam mordaciter Solon ditissimo Regum Cræso, preciosissimis compto induviis, responderit, indicat præter Herodotum Diog. Laërt. lib. 1. Idem.

⁵ *An vero te longus ordo famulorum facit esse felicem? qui si vitiosi moribus sunt.*] MS. Rittersh. *An vero longus o. f. f. e. f. q. f. v. moribus sint.* Idem.

⁶ *Perniciofa domus sarcina.*] Cui sententiæ congruunt verba illa Varronis Ephebo seu *ἄει ἐμμεγῆς* apud Nonium; *Crede mihi plures dominos servi comedere quàm canes.* Quod si *Ἀλκæον* occupasset, & ipsi prius suos canes comedisset, nunc non esset saltatoribus in theatro fabula. Qui locus sic rectè emendatur ex veter. cod. Nonii; in quo non fieret, ut in hætenus editis, sed *fabula* optimè exaratum fuit. *Vall.*

Perniciofa domus sarcina.] MS. Erfurt. *perniciofa domus est sarcina.* Sitzm.

aliena probitas numerabitur? Ex quibus omnibus nihil horum, quæ in tuis computas bonis, tuum esse bonum liquidò monstratur. Quibus si nihil inest appetendæ pulcritudinis, ¹ quid est, quòd vel amissis doleas, vel læteris retentis? Quòd si naturâ pulcra sunt, quid id tua refert? Nam hæc per se à tuis quoque opibus ² sequestrata placuissent. Neque enim iccirco sunt pretiosa, quòd in tuas venere divitias: sed quoniam pretiosa videbantur, tuis ea divitiis annumerare maluisti. Quid autem tanto fortunæ strepitu desideratis? Fugare, credo, indigentiam copia quæritis. Atqui hoc vobis in contrarium cedit. Pluribus quippe adminiculis opus est ad tuendam pretiosæ suppellectilis varietatem: verumque illud est, ³ permultis eos indigere, qui permulta possideant; contraque minimo, qui abundantiam suam naturæ necessitate, non ambitus superfluitate metiantur. Itane autem nullum est proprium vobis, atque iustum bonum, ut in externis, ac sepositis rebus bona vestra quæritis? ⁴ Sic rerum versa conditio est, ut divinum merito rationis animal, non aliter sibi splendere, nisi inanimatæ suppellectilis possessione videatur? Et alia quidem suis

con-

¹ Quid est, quod amissis doleas vel læteris.] MS. quid est quod, vel amissis doleas, vel læteris. &c. Idem.

² Sequestrata.] Id est, separata, divisa, sejuncta. Hoc verbo, à sequi stre notissimo JC. deducto, usi sequioris ævi scriptores. Arnob. libro 5. Adv. Gentes: Quibus furore mentito, & sequestrata peccatoris sanitate circumplectatis vos anguibus? Cassiodorus lib. I. Variar. 3. Omnia bona suis sunt conjuncta cum fructibus: nec credi potest virtus, quæ sequestratur à præmio. Inde sequestratim pro separatim, divisim, apud eundem II. Variar. I. Quæritis forsitan sequestratim principis bona? abunde prædicat sobolem, qui ejus landat auctorem. Idem.

³ Permultis indigere eos, qui permulta possident.] Horat. 4. Carm. Od. 9.

Non possidentem multa vocaveris
Recte beatum: rectius occupat

Nomen beati, qui Deorum

Muneribus sapienter uti,

Duramque callet pauperum pati;

Pejusque leto flagitium timet.

Cassiodorus 4. Variar. 39. Avaritia talis forte punita est, ut cum multa rapiat, semper eget. Plura in hanc sententiam habet Seneca Philosophus. Et plura annotabo infra ad profam 3. lib. 3. Idem.

⁴ Sic rerum versa conditio est.] Auctior lectio MS. Rittersh. sic rerum versa lex & conditio est. Idem.

contenta sunt: ¹ vos autem Deo mente confimiles, ab rebus infimis excellentis naturæ ornamenta captatis; nec intelligitis quantum conditori vestro faciatis injuriam. ² Ille genus humanum terrenis omnibus præstare voluit: vos dignitatem vestram infra infima quæque detruditis. ³ Nam si omne cujusque bonum, eo cuius est, constat esse pretiosius, cum vilissima rerum vestra bona esse judicatis, eisdem vosmetipsos vestra æstimatione summittis: quod quidem haud immeritò cadit. Humanæ quippe naturæ ista conditio est, ut tum tantum ceteris rebus, ⁴ cum se cognoscit,

¹ Vos autem Deo mente confimiles.] Si-
lius Ital. lib. 15. de homine:

Cui ratio & magna castitia semina men-
tis

Munere sunt concessa Deum —

Pindarus Neme. Od. 6. initio:

— ἀλλά π' ὡς σφ' ἐροῦμαι

Ἐμπας, ἢ μέγαν νόον, ἢ —

Τοι φύσιν ἀθανάτοις.

Hinc & Oppian. ἀνθρώπων μεγίστην
ψυχήν vocavit humanum genus Halieu-
tic. lib. 5. γ. 7. ubi v. c. Rittersh. Com-
mentaria. Idem.

² Ille genus humanum terrenis omnibus
præstare voluit.] Augustin. l. 11. De Civ.
Dei, cap. 16. In ipsorum honorum æstima-
tione, quorum certe natura tantæ est digni-
tatis, plerumque cavius comparatur equus,
quam servus: gemma, quam famula. Idem.

³ Nam si omne cujusque bonum eo cuius
est.] MS. Rittersh. Nam si omne, quod
cuiusque bonum, id eo cuius est. Idem.

⁴ Cum se cognoscit.] Cognitio sui
ipsius, quod est præceptum verè divi-
num, duo apud philosophos complecti-
tur, ne se infra dignitatem suam homo
deprimat: ne se supra naturam suam ef-
ferat. Utriusque in id præceptum peccati
una causa, falsum de rebus iudicium.
Ταπεινώσις enim illa, seu nimia demis-
sio fit, cum timemus quod timendum
non est, videlicet aut hominem animi
impotentem, aut divitiarum jacturam;
cum tamen vitæ nostræ studium esse po-

tissimum sciamus ἐλευθέραν ἀποτέλει-
σαι τὴν ἡμετέραν ψυχὴν, οἷον αὐτῶν
καὶ ὁ ποιήσας καὶ ἡγήσας δημικρῶς καὶ
πατρὸς ὡς ἐσθ' ἀλλεῖο· ὥστ' μήτε φοβείσθ'
π, μήτε λυπέσθ' ἐπὶ τῷ, μήτε ὑπὸ
τῷ ἡρώων. animum nostrum in eam
assertere libertatem, in qua à parente & au-
ctore Deo productus fuit: ut neque formi-
det quicquam, neque ulla re doleat, neque
ulli deteriori natura serviat. inquit Sim-
plicius in Epict. Ench. Et eos etiam no-
bis naturæ lex divitiarum terminos sta-
tuat, Non esurire, non sitire, non algere. Ut
famem sitimque depellas, non est necesse su-
perbis asidere liminibus, nec supercilium
græve, & contumeliosam etiam humanita-
tem pati: non est necesse maria tentare, nec
sequi castra. Parabile est quod natura desi-
derat, & expositum. Seneca epist. iv. Ea
igitur falsa bona [quæ Platonicæ fortu-
næ quidem commoda, non verò simpli-
citer bona nuncupant] dum animus no-
ster esse vera bona credit, credendo ea
exquirat, exquirendo verò se eis privari
molestè fert. ideoque omni quod possi-
det bono ea præfert, seque miserum do-
nec iis perfruatur existimat. hinc servi-
tur potentia, opibus omnique alii fumo.
Ἐπαρσις verò seu nimia elatio, cum
quis ob earumdem rerum externarum
possessionem superbit & inflatur, quem,
quia id minime cum moderatione &
iudicio facit, in vanitatem & insipientiam
labi necesse est. quod nimirum
plus

scit, excellat: eadem tamen ¹ infra bestias redigatur, si se nosse desierit. ² Nam ceteris animantibus sese ignorare, natura est: hominibus verò, vitio venit. Quam verò latè patet vester hic error, qui ornari posse aliquid ornamentis existimatis alienis. At id fieri nequit. Nam si quid ex appositis luceat, ³ ipsa quidem, quæ sunt apposita, laudantur: illud vero his tectum, atque velatum ⁴ in sua nihilo minùs fœditate perdurat. ⁵ Ego verò nego illud esse bonum, quod noceat habenti. Num id mentior? Minimè, inquires. ⁶ Atqui divitiæ possidentibus persæpè nocuerunt, cùm pessimus quisque, eoque alieni magis avidus, quidquid auri usquam, gemmarumque est, se solum, qui habeat, dignissimum putat. Tu igitur, ⁷ qui nunc contum gladiumque sollicitus

tus

plus rebus quam earum natura patitur, attribuat. Rectè Apulejus libro de Intellectuali philosophia Platonis, seu de Deo Socratis, *Aliena autem vico qua parentes pepererunt, & quæ Fortuna largita est: quorum nihil laudibus Socratis mei admissec; nullam generositatem, nullam prosperiam, nullos longos natales, nullas invidiosas divitias. hæc enim cuncta, ut dixi, aliena sunt. Igitur omnia similiter aliena numeres licebit: Generosus est. parentes laudus. Dives est. non credo Fortunæ. Magis ista dinumero: Validus est. ægritudine fatigabitur. Pernix est. abibit in senectutem. Formosus est. expecta paulisper, & non erit. Pro vero igitur sanctissimoque habeatur hoc Simplicii decretum, Οὐδὲν ἔγω φιλοσοφίας καὶ δόξιας ἐστὶν ἀλλότριοι, ὡς ἢ ἀνεσπασμένη ὀφρὺς καὶ κενὴ ἔπιερσις αὐτῆ τῷ γῶδι σεαυτῶν. Ἔστι δὲ ὡς θῆνη γέλαμα μὴ λογιζομένη ὁ καὶ δόξα καὶ τέλος πείσης ἐστὶ φιλοσοφίας καὶ δόξιας. Nihil aequè à philosophia & recta vivendi ratione alienum est, quam elatum supercilium, & inanis ista elatio, divinum illud de seipso cognoscendo præceptum non reputans: quod & principium & finis est philosophiæ totius & omnis rectè vivendi rationis. Vall.*

¹ *Intra bestias redigatur.]* Vid. Arist. I. Polit. cap. 2. *Sitzm.*

² *Nam ceteris animantibus sese ignorare.]* Eadem est opinio Turcarum, teste Augerio Busbequio Epist. 3. *Idem.*

³ *Ipsa quidem quæ sunt apposita.]* Ferri potest. cur tamen à veteri non stem? *ipsa siquidem. Bern.*

⁴ *In sua nihilominus fœditate perduret.]* MS. Rittersh. & edit. Flor. *Nihilominus in sua fœditate perdurat. Sitzm.*

⁵ *Ego vero nego illud esse bonum.]* MSS. *Ego vero nego nullum esse bonum. Idem.*

⁶ *Atqui divitiæ possidentibus persæpè nocuerunt.]* Nec vivis tantum, sed defunctis quoque. ut luculenta oratione demonstrarunt S. Chrysostronus homilia *ὑπὲρ πλείας ἀγίας*, & hunc opt. magistrum imitatus optimus discipulus Isidorus Pelus. libro secundo epist. 140. *Plaurus in Captiv. Aët. 2. Scen. 2.*

Odi ego aurum: multa multis suasit perperam. Idem.

⁷ *Qui nunc contum.]* Tacitus Annal. XIV. *contis & remis & quæ fors obtulerat navalibus telis conficitur. Suet. Caligula c. XXXI I. contis remisque detruxit in mare. Epictetus apud Arrianum l. I I I. c. XXXI. ἐπὶ ἀλλοτρίῳ ἔχουσι τὰς πράξεις καὶ τὰς*

tus pertimescis, si vitæ hujus callem vacuus viator intrasses, coram latrone cantares. O præclara opum mortalium beatitudo, quam cum adeptus fueris, securus esse desistis!

M E T R U M V.

¹ *Felix nimium prior atas,*
Contenta ² *fidelibus arvis,*
Nec inertī perdita luxu;
³ *Facili qua sera solebat*

ἡγήτας, ἢ πᾶς μαχαιρούς. *Adversus alios habent fasces, & contos, & gladios.* Isidorus lib. xviii. cap. vii. *Hæta & contus cum ferro, cujus diminutivum facit hæstile. Nomen autem hæta ab astu sumpsit, unde & astutia. contus ferrum non habet, sed tantum cuspidē acuta est.* Bern.

Qui contum gladiumque sollicitus pertimescis.] Alludit ad Historiam Dionysii, quam retulimus ad Prof. 5. l. 3. Mutuatur autem hæc & sequentia ex Juvenale, cujus verba apponere non gravabor:

Pauca licet portes argenti vascula puri,
Nocte iter ingressus gladium contumque
timelis,

Et motæ ad Lunam trepidabis arundinis
umbram;

Cantabit vacuus coram latrone viator.

A pulejus lib. i. Metam. Quid viatori de summa pauperie latrones auferre possunt? An ignoras, inepte, nudum nec à decem palaestritis despoliari posse? Eodem pertinet Jambicus Senarius iste:

Ἀπό τῆς ἧς εἰδὲν ἐχρῆσθαι εἰδὲν αὐτῶς.

hoc est,

A nil habente auferre nil quisquam potest.

Et proverbium simile Græcorum refert Chrysostomus homil. 84. in Matth. ἢ σοὶ ἀκέρεις τῆς πατριμίας λεγέσθης ὅτι τῆς πίνης καὶ γυμνῶν εἰ δέκα τῶν ὁμῶν σωελθόντες δυνάμεναι διδοῦσά σοι; μερίστω ἧς ἐχρῆσθαι τὴν πενίαν, καὶ εἰδὲν ὁ βασιλεύων αὐτῶν χρά-

Feju-

σαιοῦ δυνάμει ἂν καὶ εἰλεῖν. Sitzm.

1 *Felix, &c.*] Cum toto hoc Carmine conferendus Virgil. i. & 3. Geor. Tibull. l. i. Eleg. 3. Lucret. lib. 5. in pr. Senec. in Med. 329. & seqq. Horat. Epod. Od. 16. Ovid. i. Metam. Juvenal. Sat. 6. aliique. *Idem.*

2 *Fidelibus arvis.*] *Cui fidelia arva?* forte quia tellus sponte sua fructus supeditabat, nec unquam frustrabatur expectationem hominum, quod in aureo sæculo factum? Vid. Sen. in Hip. 535. *Idem.*

3 *Facili qua sera solebat.*] Antequam agrestem incultamque hominum vitam à communiōne brutorum animalium vel ferarum Liberi & Cereris sollertia & constituto prima discerneret, mortales βαλανοφάρμακα καὶ ὑδρογόνα fuerunt, siquidem Poëtis aliisque scriptoribus (quod tamen majus fide) credimus; quorum testimoniis omissis apponam solummodo dulcissimos Sulpiciæ Poëtriæ versus. Ea in Satyra de statu Reipub. temporibus Domitiani, cum edicto Philosophos urbe exegisset, ita queritur:

— quidnam pater ille Deorum

Cogitat? an terras & patria sæcula mutata?

Quasque dedit quondam morientibus evipit artes?

Nosque jubet tacitos, & jam rationis egenos,

Non aliter, primo quam cum surreximus ævo,

- ¹ *Jejunia solvere glande.*
² *Non Bacchica munera norant*
³ *Liquido confundere melle,*
⁴ *Nec lucida vellera Serum*
⁶ *Tyrio miscere veneno.*

Somnos

*Glandibus & pura rursus procumbere
 lymphæ?*

Notabile illud Cassiodori 6. Variar. 18.
*Ceres frumenta dicitur invenisse: Pan autem
 primus conspersus fruges coxisse perhibetur:
 unde & nomine ejus panis est appellatus.* Idem.

¹ *Jejunia solvere glande.*] Totum hunc
 versum Rustico suo inseruit Angelus
 Politianus:

Et perferre sitim & jejunia solvere glande,

Et lassare feras cursu ———

Idem.

² *Non Bacchica munera norant.*] Virg.
 1. Georg. De Baccho & Venere:

— vestro si munere tellus

*Chaoniam pingui glandem mutavit arista
 Poculaque inventis Acheloia miscuit
 uris.*

Quod Virg. dixit *miscere*, noster *confundere*,
 pari significatu. Idem.

³ *Liquido confundere melle.*] Notus
 mos priscus. vinum & mel principio
 cœnæ apponi consuevissent. ut conviva
 quisque pro arbitrio id temperans mulsum
 sibi conficeret. Adi Minervæ & Musarum
 amores J. Lipsium amicissimum cognatum
 meum Antiq. lection. lib. III. Bern.

⁴ *Nec lucida vellera Serum.*] Pellucebant
 siquidem sericæ vestes, ut Ammianus ait,
tenerissima subtilitate. Idem.

⁵ *Vellera Serum.*] Vellera illa tenuia,
 quæ Seres foliis depectunt, *crines lacteos*
 nominat Cassiodorus, qui carneo poculo
 bis terque satiati pulcherrima ebrietate
 rubeant. Senec. in Hippolyt. v. 386.

*Removete famulæ purpura atque auro
 illitas*

Vestes, procul sit muricis Tyrii rubor,

Quæ fila ramis ultimi Seres legunt.

In Thyest. v. l. 378.

— quocumque loco jacent
 Seres vellere nobiles.

In Herc. Oet. v. l. 667.

*Nec Mæonia distinguit acu,
 Quæ Phœbeis subditus Ewis
 Legit Eois Ser arboribus.*

Avitus Alcimus lib. ad Fuscinam fororem:

*Nec te Sidonium bis cocti muricis ostrum
 Induit, aut rutilo perlucens purpura
 cocco,*

*Mollia vel tactu quæ mittunt vellera
 Seres.*

Solinus cap. 53. de Seribus & Serico vellere:
*Seres aquarum aspergine inundatis frondibus,
 vellera arborum adminiculo depectunt liquoris,
 & humoris teneram subtilitatem humore dumant
 ad obsequium. Hoc illud est Sericum, in usum
 publicum damno severitatis admissum, & quo
 ostentare potius corpora, quam vestire, primo
 feminis, nunc etiam viris persuasit luxuria
 libido &c. Idem.*

⁶ *Tyrio miscere veneno.*] Puniceam insecturam,
 apud Tyrios inventam intelligit, de qua Cassiodor.
 1. Variar. 2. *Verum talis tantaque res quam
 facili legitur inventa compendio? Nam cum fame
 canis avida in Tyrio littore projecta conchyliis
 impressis mandibulis contudisset, illa naturali
 ter humorem sanguineum defluentia, ora ejus
 mirabili colore tinxerunt: & ut est mos
 hominibus, occasiones repentinas ad artes
 ducere, talia exempla meditantibus fecerunt
 principibus decus nobile dare, quod
 substantiam noscitur habere mediocre.*
 Propert. lib. 3. Eleg. 12. v. l. 7.

— Tyros ostrinos prebet Cadmea colores.
 Alia ex Polluce & Nonno attulit politis.
 Politianus Miscellaneor. cap. 12. Idem.

- ¹ Somnos dabit herba salubreis,
² Potum quoque lubricus amnis,
 Umbras altissima pinus.
³ Non dum maris alta secabat,
⁴ Nec mercibus undique lectis
⁵ Nova litora viderat hospes.
⁶ Tunc classica seva tacebant,
 Odiis neque fusus acerbis
⁷ Cruor horrida tinxerat arma.

Quid

¹ Somnos dabit herba.] Senec. in Hipp. polyt. §f. 508.

— jurvit aut amnis vaji

Pressiffere ripas, cessite aut nudo leves

Duxisse somnos —

Vide Jacob. Pontan. ad Virgil. Eclog. 1.

Idem.

Somnos salubres.] Virgil. 3. Georg.

— nec somnos abruptit cura salubres.

Idem.

² Potum quoque lubricus amnis.] Lucret. lib. 5.

-- sedare sitim fluvii, fontesque vocabant.

Senec. in Hipp. §f. 513.

Excussa silvis poma compefcunt famem,

Et fraga parvis vultu dumetis cibos

Facile ministrant. regios lux procul

Est impetus fugisse: sollicito bibant

Auro superbi. quavi jurat nuda manu

Captasse fontem! certior somnus premit

Secura duro membra versantem toro.

Idem.

³ Nondum maris alta secabat.] Senec.

in Hipp. §f. 228.

Nondum secabant credula pontum rates,

Sua quisque norat maria —

Idem.

⁴ Nec mercibus undique lectis.] Manil. lib. 1.

Et vagus incertum penetravit navita Pontum,

Fecit & ignotis itiner commercia terris.

Patissima autem hisce tribus versibus illa Tibulli lib. 1. Eleg. 3.

Nondum caruleas pinus contempserat undas,

Effusum ventis prebueratque sinum,
 Nec vagus ignotis repetens compendia terris,

Presserat externa navita merce ritem. Idem.

⁵ Nova litora.] Senec. in Med. v. 331. & seqq.

Candida nostri secula patres

Videre, procul fraude remota;

Sua quisque piger litora tangens

Parvo senex factus in arvo,

Parvo dives, nisi quas tulcrat

Natale solum, non norat opes.

Rex Colchorum ad Argonautas apud Val. Flacc. lib. 7.

Orbe fatis alio, sua litora, regnaque habentes,

Quis furor has mediis tot fluctibus egit in oras?

De audacia primorum Nautarum multa

Senec. in Medea, Chor. 2. Stat. lib. 1.

Achill. Horat. 1. Carm. Od. 2. Phædrus

4. Fab. Claudian. in Præfat. lib. 1. de Rapt. Proserp. Idem.

⁶ Tunc classica seva tacebant.] Virg. 2. Georg.

Nec dum etiam audierant inflari classica, nec dum

Impositos duris crepitare incudibus enses.

Horat. Epod. Od. 2.

Nec excitatur classico miles truci,

Nec horret iratum mare.

Idem.

⁷ Cruor horrida tinxerat arma.] MS.

Cruor horrida tinxerat arma. Senec. in Oct.

§f. 390. & seq.

— humanum genus

Nota

- ¹ *Quid enim furor hosticus ulla
Vellet prior arma movere,
Cum vulnera seua viderent,
Nec premia sanguinis ulla?*
³ *Utinam modo nostra redirent
In mores tempora prisca!*
⁴ *Sed seuior ignibus Aetna*
⁵ *Fervens amor ardet habendi.*
⁶ *Heu, primus quis fuit ille,*
⁷ *Auri qui pondera tecti,*

Gem-

Non bella norat, non tuba fremitus truces,
Non arma gentes, cingere assuerant suas
Muris nec urbes —

Idem in Hipp. xl. 531.

Non arma seua miles aptabat manu.
Idem.

¹ *Quid enim furor hostibus.*] MSS.
Quid enim furor hosticus ulla. Idem.

² *Furor.*] Statius 7. Thebaid. Satellites Martis ait esse, Impetum, Nefas, Iram, Metum, Insidias, Discordiam, Furorem, Crudelitatem, Mortem. Idem.

³ *Utinam modo nostra redirent.*] Prudentius 2. contra Symmachum in re quidem diversa, iisdem tamen verbis:

*Edomii jam triste fremant, iterumque
ferinos*

*In mores redeant, atque ad sua prisca
recurrant.* Idem.

⁴ *Sed seuior ignibus Aetna.*] Senec. in Herc. Oct. xl. 286.

— *quis ignis tantus in caelum furit
Ardentis Aetnae* —

Lucret. lib. 2.

Eximius vero furit ignibus impetus Aetnae.
Idem.

⁵ *Fervens amor ardet habendi.*] Lucret. lib. 5.

Nimirum quia non cognovit qui sit habendi

Finis —

Evander apud Virgil. 8. Aeneid.

*Deterior donec paullatim ac decolor etas,
Et belli rabies, amorque successit habendi.*
Prudent. in Psychom.

Nec parcat propriis amor insatiatus habendi

Pignoris —

Arnob. lib. 2. Adv. Gentes: *Icevero animas misit, ut quae secum commorantes possessionis alicuius nullum unquam habuissent amorem: avarissima hic fierent, & in habendi studium inexaturabili pecloris ardescerent appetitu: effoderent altos montes, & viscera ignota terrarum in materias verterent alieni nominis atque usus.* Idem.

⁶ *Heu primus quis fuit ille.*] Si credimus Cassiodoro, primi aurum Aiacus, argentum Indus rex Scythiae repererunt. & humano usui tradiderunt. Vid. 3. Variar. 25. Videtur autem noster imitari Tibulum qui lib. 1. Eleg. 10. inquit,

*Quis fuit horrendos primus qui protulit
ensis?* Idem.

⁷ *Auri qui pondera tecti.*] At quanto meliores Babytaces incolae? de quibus Solinus cap. 8. *A Susis Babytace oppidum 135. millibus passuum distat, in quo mortales universi odio auri coemunt hoc genus metalli, & abijciunt in terrarum profunda, ne pollui usu ejus avaritia corrumpant aequitatem.* Et Cyreni, quos hoc encomio celebrat Severus Sulpicius Dialog. 1. De Miraculis S. Martini Episcopi: *Cum hominum mores quaereremus, illud praecclarum animadvertimus, nihil eos neque emere neque vendere. Quid sit fraus atque furtum nesciunt. Aurum atque argentum, quae prima mortales putant, neque habent neque habere cupiunt.* Quin & C. Julius Caesar lib. 6. de Bello Gallico affirmat Germa-

*Gemmaſque latere volenteis,
 1 Pretioſa pericula fodit?*

P R O S A V I.

Quid autem de dignitatibus potentiaque differam, quas vos, veræ dignitatis ac poteſtatis inſcii, cælo exæquatis? Quæ ſi in improbiſſimum quemque ceciderint, quæ 2 flammis Ætnæ eructantibus, quod diluvium tantas ſtrages dederint? Certè, uti meminiffe te arbitror, 3 conſulare imperium, quod libertatis principium

nos veteres accuratius proſpexiſſe, ne orinetur pecuniæ cupiditas, qua ex reſaſtiones diſſenſioneſque naſcerentur. Idem.

1 *Precioſa pericula fodit.*] Ovid. 1. de Ponto, Eleg. 8.

Non tamen hæc loca ſunt ullo precioſa metallo:

Hoſtis ab agricola vix ſinit illa fodi. Id.

2 *Flammis Ætnæ.*] Silius Italicus lib. 14. eleganter Ætnæ montis ingenium depingit hiſce verſibus:

Aſt Ætna eructat tremefaſtis cautibus ignes,

Incluſi gemitus pelagique imitata furorem,

Murmure per cæcos tonat irrequieta fragores,

Noſte dieque ſimul fonte è Põlegetontis, ut atro

Flammarum exundat torrens, piceaque procella

Semiambuſta rotat liquefaſtis ſaxa cavernis.

Sed quanquam largo flammarum exæſtuat intus

Turbine, & aſidue ſubnaſcens profluat ignis:

Summo cana jugo cobibet (mirabile dictu) Vicinam flammis glaciem, aeternoque rigore

Arcentes horrent ſcopuli, ſtat vertice ceſſi

Collis hiems, calidaque nivem tegit atra ſervilla:

Ovidius lib. 2. de Ponto, Eleg. 10. fingit Ætnæ Gigantem eſſe ſuppoſitum,

qui flammam ore evomat. Ita enim ille: *Vidimus Ætnæa cælum ſplendescere flamma,*

Suppoſitas monti cum vomit ore gigas. De Ætna præterea Pindarus Pyth. Od. 1. Oppian. 1. Cyneger. Lucret. libro primo & libro ſexto. Ælian. lib. 8. Variar. Hiſt. cap. 11. Solin. cap. 42. Seneca Epiſt. 80. Vibius Sequeſter de Montibus. B. Auguſt. libro 3. De Civ. Dei cap. 2. & libro quarto, cap. 2. ubi citat Apulejum de Mundo, qui ſcripſerit, flumina flammarum ex Ætna cucurriſſe, Martian. Capell. lib. 6. De Nupt. Philolog. Salvian. lib. 7. De Gubernatione Dei, aliique plurimi. Idem.

3 *Conſulare imperium.*] Tunc ſcilicet cum creati ſunt Decemviri: qui paulo poſt ob Virginæ cædem ſeditione orta, coacti magiſtratu ſe abdicavere: ut legere eſt apud Livium decad. 1. lib. 111. ubi inter cætera ait, *Anno triceſimo altero, quam condita Roma erat, iterum mutatur forma civitatis ab Conſulibus ad Decemviros, quemadmodum ab Regibus an è ad Conſules venerat, translato imperio. Minus inſignis, quia non diuturna mutatio fuit. leta enim principia magiſtratus ejus nimis luxuriavere: repetitumque, duobus uti mandaretur Conſulum nomen imperiumque.* Vall.

Conſulare imperium.] B. Auguſtinus libro quinto De Civ. Dei, cap. 12. *Hinc eſt quod regalem dominationem non ſerentes, annua imperia binosque imperatores ſibi ſecerunt, qui Conſules appellati ſunt à conſule*

cipium fuerat, ob superbiam consulum¹ vestri veteres abolere cupierunt: qui² ob eandem superbiam priùs regium de civitate nomen abstulerant. ³ At, si quando, quod perrarum est, probis honores deferantur, quid in eis aliud, quàm probitas utentium, placet? Ita fit, ut non virtutibus ex dignitate, sed ex virtute dignitatibus honor accedat. Quæ verò est ista vestra expetibilis, ac præclara potentia? Nonne ô terrena animalia consideratis, ⁴ quibus qui præsidere videamini? Nam si inter mures videres unum aliquem⁵ jus sibi, ac potestatem præ ceteris vendicantem; quanto movereris cachinno! ⁶ Quid verò, si corpus spectes, imbecillius homine reperire queas, quos sæpè muscularum quoque vel morsus, vel in secreta quæque reptantium necat in-

troi-

lendo, &c. Vide eundem libro tertio, cap. 16. *Sitzm.*

1 *Vestri veteres.*] *Υμέτεροι παλαιότεροι.* Gellius lib. 1. c. 15. *Veteres quoque nostri hoc genus homines in verba provecos, locutuleios, & blaterones, & linguaces dixerunt.* Idem.

2 *Ob superbiam regium de civitate nomen abstulerant.*] Quod factum est regnante Tarquinio Superbo, qui occiso Servio Tullio Romanorum Rege vi. imperium scelestè occupavit. Tum enim bini Consules cœperunt pro uno Rege annis singulis administrare Rempub. L. Florus lib. 1. cap. 7. *Tamdiu superbiam Regis populus Romanus perpeffus est, donec aberat libido: hanc ex liberis ejus importunitatem tolevare non potuit, quorum cum alter ornatissima femina Lucretiæ stuprum intulisset, matrona dedecus ferro expiavit: imperium tum regibus abrogatum.* Tarquinium autem cognomen moribus meruisse, etiam confirmat Propertius libro tertio Eleg. 10. his versibus:

Quid nunc Tarquini fractas jurat esse sicures,

Nomine quem simili vita superba notat. Idem.

3 *At si quando, quod perrarum est, pro-*

bis honores deferantur.] MS. Erfurt. *At si quando, quod perrarum, pr. h. d. pratermissio est.* Idem.

4 *Quibus qui præsidere videamini.*] Imitari locum illum Arriani videtur cap. xi. lib. 1. *Αλλ' εἴ ἐν τίνι τοιαύτη χεῖρα καλεῖται ὑπεριχθση, διδύς τυραννον καλεσθήσῃσιν σεωλόν; ἔ μνησῆσῃ τίς εἶ, κα τίνας ἀρχαίς; ὅτι συγχεῖν ὅτι ἀδελφῶν φύσῃ, ὅτι ἔ Διὸς ἀπὸ γένων.* An si tali quopiam loco es constitutus, qui excellat, statim ipse tyrannidem occupabis? non recordaberis qui sis & quibus imperes? nonne cognatis? nonne fratribus germanis? nonne à Jove optimo maximo oriundis? Prudentius peristeph. Hymn. x. oprimè

*Dei parentis esse ab ore cœpinus,
Cui quisque servit, ille verè est nobilis:
Patri rebellis invenitur deneger.*

Vall.

5 *Ius sibi ac potestatem præ ceteris vindicantem.*] MS. & edit. Flor. *vindicantem.* Sitzm.

6 *Quid vero, si corpus spectes, imbecillius homine reperire queas, quos sæpe.*] MS. Rittersh. *Quid vero, si corpus spectes, imbecillius in homine reperire queas, quod sæpe.* Idem.

troitus? ¹ Quo verò quisquam jus aliquod in quempiam, nisi in solum corpus, & quod infra corpus est, fortunam loquor, possit exercere? ² Num quidquam umquam libero imperabis animo? num mentem firma sibi ratione coherentem de statu propriæ quietis amovebis? ³ Cùm liberum quendam virum supplicii se tyrannus adacturum putaret, ut adversum se factæ conjurationis conscios proderet, linguam ille momordit atque abscidit, & in os tyranni sævientis abjecit: ita cruciatus, quos putabat tyrannus materiam crudelitatis, ⁴ vir sapiens fecit esse virtutis. Quid autem est, ⁵ quod in alium facere quisquam potest, quod sustinere ab alio ipse non possit? ⁶ Busiridem accipimus necare hospites solitum, ab Hercule hospite fuisse mactatum. ⁷ Regulus plures Pœnorum bello captos in vincula conjecerat: sed mox ipse victorum catenis manus præbuit. Ullamne igitur ejus hominis potentiam putas, qui, quod ipse in alio potest, ne id in se alter valeat, efficere non possit? Ad hæc, si ipsis dignitatibus ac potestatibus inesset aliquid naturalis ac proprii boni, numquam pessimis provenirent. Neque enim sibi solent adversa sociari. Natura respuit, ut contraria quæque jungantur. Ita cùm pessimos plerumque dignitatibus fungi dubium non sit, illud etiam liquet, natura sui

¹ Quo vero quisquam jus aliquod in quempiam, nisi in solum corpus.] Senec. lib. 3. de Benefic. Errat si quis existimat servitutem in totum hominem descendere. Pars melior ejus excepta est. Corpora obnoxia sunt & ascripta dominis. Mens quidem sui juris, quæ adeo libera & vaga est, ut ne ab hoc quidem carcere, cui inclusa est, teneri queat, quo minus impetu suo utatur, & ingentia agat, & in infinitum comes cælestibus exeat. Corpus itaque est, quod domino fortuna tradidit. Idem.

² Num quidquam libero imperabis animo.] Vide Diog. Laërt. lib. 2. in Aristippo: Macrobi. 1. Saturn. cap. 11. Idem.

³ Cùm liberum quendam.] Zenonem,

de quo ad lib. 1. differimus. Vall.

⁴ Vir sapiens fecit etiam virtutis.] MSS. & edit. Flor. Vir sapiens fecit esse virtutis. Sitzm.

⁵ Quod in alium quisquam facere possit.] MS. Erfurt. facere potest. Idem.

⁶ Busiridem.] B. Augustinus lib. 18. De Civ. Dei, cap. 12. Illo tempore vel Rex vel potius tyrannus Busiris suis Diis suos hostes immolabat, quem filium perhibent fuisse Neptuni, ex matre Libya, filia Epaphi. Hinc notæ Busiridis aræ apud Poëtas.

⁷ Regulus.] Idem libro tertio, c. 18. Nihil sane miserabilius primo bello Punico accidit, quam quod ita Romani victi sunt, ut etiam Regulus ille caperetur, cujus in prima

fui bona non esse, quæ se pessimis hæreere patiantur. Quod quidem de cunctis fortunæ muneribus dignius existimari potest, quæ ad improbissimum quemque uberiora proveniunt. De quibus illud etiam considerandum puto, quòd nemo dubitat esse fortem, cui fortitudinem inesse conspexerit: & ¹ cuicumque velocitas adest, manifestum est, esse velocem. Sic musica quidem musicos, medicina medicos, rhetorica rhetores facit. Agit enim cujusque rei natura quod proprium est, ² nec contrariarum rerum miscetur effectibus, & ultro, quæ sunt adversa, depellit. ³ Atqui nec opes inexpletam restinguere avaritiam queunt; nec potestas sui compotem fecerit, quem vitiosæ libidines insolubilibus adstrictum retinent catenis. & ⁴ collata improbis

primo & in altero libro mentionem fecimus, vir plane magnus & victor antea domitor- que Pœnorum, qui etiam ipsum primum bellum Punicum confecisset, nisi aviditate nimia laudis & gloriæ duriores conditiones, quam ferre possint, seseis Carthaginien- sibus impræstet. Illius viri & captivitas inopinatissima, & servitus indignissima, & juratio fidelissima, & mors crudelissima si Deos illos non cogit erubescere, verum est quod ærei sunt, & non habent sanguinem. Sed & Agellius l. 6. Noct. Atticar. c. 4. Tuberonem in Historiis de Reguli sup- plicio ita scripsisse dicit: In atras & pro- fundissimas tenebras eum claudabant: ac diu post ubi erat visus sol ardentissimus, re- pente educabant: & adversus ictus solis oppositum continebant, atque intendere in caelum oculos cogebant. Palpebras quoque ejus ne connivere possent, sursum ac deorsum diductas insubant. Alii autem somno diu prohibitum atque ita vita privatum referunt. Quorum sententiæ accedit Aur. Victor, de Viris illustribus, hisce verbis: Legatus de permutandis captivis Romanis missus, dato jurejurando, ut si non impetrasset, ita de omnino rediret; in Senatu conditionem dissuasit: rejectisque à se con- jure & liberis, Carthaginem regressus; ubi

in arcam ligneam coniectus, clavis intor- sum actis vigiliis ac dolore punitus est. Hæc Victor. Nota quoque de jurejurando & exitu Reguli disputatio est Ciceronis in libris Officialibus &c. Idem.

1 Cuicumque velocitas adest.] Palmam velocitatis quinam fuerint adepti, percipies ex Solini Polyhistoro, c. 6. Idem.

2 Nec contrariarum rerum miscetur ef- fectibus, & ultro.] Rectius MSS. sed ul- tro. Idem.

3 Atqui nec opes inexpletam.] Juve- nalis Sat. 14.

*Interea pleno cum turget sacculus ore,
Crescit amor nummi quantum ipsa pecu-
nia crescit,*

*Et minus hanc optat qui non habet —
Idem.*

4 Collata improbis dignitas non modo non.] Salvia. lib. 4. De Gub. Dei: Quid est dignitas in indigno, nisi ornamentum in luto? Pub. Syrus:

*Loco ignominie est apud indignum digni-
tas.*

Scite etiam Cassiodorus 6. Variar. 15. Talis est unaquæque dignitas, qualis admi- nistrantium est voluntas. Nihil abjectum est, quod in Repub. geritur, nisi malis fuerit moribus forte vitium. Idem.

bis dignitas, non modò non efficit dignos, sed prodit potiùs, & ostentat indignos. Cur ita provenit? Gaudetis enim res sese aliter habentes 'falsis compellere nominibus, quæ facilè ipsarum rerum redarguuntur effectu: itaque nec illæ divitiæ, nec illa potentia, nec hæc dignitas jure appellari potest. Postremò idem de tota concludere fortuna licet, in qua nihil expetendum, nihil nativæ bonitatis inesse manifestum est, quæ nec se bonis semper adjungit, & bonos, quibus fuerit adjuncta, non efficit.

M E T R U M VI.

- ¹ *Novimus quantas dederit ruinas,*
² *Urbe flammata* ³ *patribusque cæsis,*
⁴ *Fratre qui quondam ferus interemto,*
⁵ *Matris effuso maduit cruore.*

Corpus

¹ *Falsis compellere nominibus.] MS. Rittersh. appellare nominibus. Sitzm.*

² *Novimus, &c.] In hoc Carmine perstringit immanitatem Neronis, horrendosque cruciatus & exempla, quæ in fratrem, matrem, alios denique edidit, evidentè recenset. Idem.*

Novimus quantas dederit ruinas.] Neque tamen impune. Dignum enim sceleribus suis vitæ terminum $\mu\eta\lambda\lambda\omicron\gamma\iota\sigma\iota\omicron$ iste posuit. Aufonius:

Matricida Nero proprio se perculit ense. Idem.

³ *Urbe flammata.] Incendium Romæ respicit; à Nerone procuratum, si Suetonio credimus, Nerone cap. xxxviii. Tacitus cautè Annal. xv. Sequitur clades, forte, an delo Principis incertum; nam utrumque Auctores prodidere; sed omnibus quæ huic urbi per violentiam ignium acciderunt, gravior atque atrocior. Bernart.*

Urbe flammata.] Vide Sueton. lib. 6. Statius in Genethliaco Lucani, libro 2. Sylvar.

*Dices culminibus Remi vagantis
 Infandes Domini nocentis ignes. Sitzm.*

⁴ *Patribusque cæsis.] Vide præter Suetonium, Tacitum lib. 16. Annalium. Idem.*

⁵ *Fratre.] Britannico scilicet. Cum enim Nero matris Agrippinæ artibus à Claudio adoptatus fuisset proprioque filio Britannico ex Messalina nato prælatus: eum Nero adolescentulum prius stupro pollutum, mox inter sacra mensæ veneno tam lethali repetitum sustulit, ut eo statim sumpto vox pariter & spiritus ejus raperentur. Fratricidium hoc infandum Tacitus lib. Annalium xlii. Suetonius & Dion in Nerone exponunt. Vallin. Bernart.*

Fratre qui quondam.] De Britannico loquitur, quem Nero veneno aggressus est. Senec. in Oct. v. 240.

— *Spiritum fratri abstulit.*

Eutropius lib. 7. Parricidia multa commisit, fratre, uxore, matre interfectis. Sitzm.

⁶ *Matris effuso maduit cruore.] Huc refer argutissimum mordacissimumque Epigramma quod extat apud Suetonium lib. 6.*

Quis

¹ *Corpus & visu gelidum pererrans,*
Ora non tinxit lacrymis, ² sed esse
Censor ³ extincti potuit decoris.

Hic tamen sceptro populos regebat,

⁴ *Quos videt condens radios sub undas*
Phæbus, extremo veniens ab ortu:

⁵ *Quos premunt ⁶ septem gelidi triones:*

Quos Notus sicco violentus astu
Torret, ardenteis recoquens arenas.

Celsa num tandem valuit potestas

Ver-

Quis negat Æneæ magna de stirpe Ne-
ronem?

Sustulit hic matrem, sustulit ille pa-
trēm. Sitzm.

I *Corpus & visu gelidum pererrans.]*

Id ne fecerit dubium relinquere Tacitus maluit. cum tam propudiosum facinus hominem, nedum Romanum principem admisisse sibi quidem persuadere non posset ut crederet. Sed cur Suetonius vulgavit? *Adduntur, inquit, his atrociora, nec incertis auctoribus ad visendum interfectæ matris cadaver accurrisse, contrectasse membra, alia vituperasse, alia laudasse, sitique interim aborta bibisse.* Sed ò pudet verborum Dionis! *Μαθαὶν Ἰὸ Νέρων ὁ πὶ πέθικεν. ὅσα ἐπίστυσεν. ὑπὲρ ἧς ἔμεγέθους ἔπολυμύματ' αἰπίσια αὐτῷ ὑπερόθη, καὶ Δία τῆσ' αὐτόπλης ἐπεθύμησε ἔπιθύας ἡμέωξ. καὶ αὐτῷ τε πάντων εἶδε γυμνώσας, καὶ τὰ τραύματα αὐτῆς ἐπισκέψασθαι. καὶ τέλος, πολὺ καὶ ἔφόνε ἀνοσιώπεργον ἔπεισεν ἐφθέγγεσθαι. εἶπε ἧ ὅτι Οὐκ ἦσαν ὅτι στα καλῶ μητέρα εἶχον.* Ita certè est; occidisse minus fuit. Vall.

Corpus & visu gelidum pererrans.] Suetonius lib. 6. *Adduntur his atrociora, nec incertis auctoribus, ad visendum interfectæ cadaver accurrisse, contrectasse membra, alia vituperasse, alia laudasse, sitique interim aborta bibisse.* Sitzm.

2 *Sed esse Censor extincti potuit deco-*

ris.] Tacitus Annal. xiv. Adspexeritne matrem exanimem Nero, & formam corporis ejus laudaverit, sunt qui tradiderunt, sunt qui abnuunt. Bernart.

3 *Extincti decoris.] Integer decor, apud Vegetium lib. 4. cap. 9. De re militari: Maluerunt enim pudicissimæ feminae deformato ad tempus capite libere vivere cum maritis, quam hostibus integro decore servire.* Sitzm.

4 *Quos videt condens.] Virgil. i. Georg.*

Sol quoque & exoriens, & cum se con-
det in undas

Signa dabit. —

Senec. in Troad. v. l. 381.

Quicquid Sol oriens, quicquid & occi-
dens

Novit: ceruleis Oceanus fretis

Quicquid vel veniens, vel fugiens la-
vat,

Ætas Pegasæo corripit gradu.

In Herc. Fur. v. l. 871.

— tibi crescit omne

Et quod occasus vidit, & quod ortus.

Idem.

5 *Quos premunt septem g. t.] Senec.*
in Herc. Fur. v. l. 129.

Signum celsi glaciale poli,

Septem stellis Arcades ursæ

Lucem verso temone vocant.

Idem.

6 *Septem triones.] Quod ἄμαξαν*
Græci, Septentriones Latini vocant. Adi
Agell. lib. 2. cap. 21. Idem.

I Ver-

¹ *Vertere insani rabiem Neronis?*

² *Heu gravem sortem, quoties iniquus
Additur sevo ³ gladius veneno!*

P R O S A VII.

Tum ego, Scis, inquam, ipsa minimùm nobis ambitionem mortalium rerum fuisse dominatam: sed ⁴ materiam gerendis rebus optavimus, quo ne virtus tacita consenesceret. Et illa: Atqui hoc unum est, quod præstantes quidem natura mentes, sed non dum ad extremam manum virtutum perfectione perductas allicere possit, gloriæ scilicet cupido, & optimorum in rempublicam fama meritorum: ⁵ quæ quàm sit exilis & totius vacua ponderis, sic considera: ⁶ Omnem terræ ambitum, sicuti astrologicis demonstrationibus accepisti, ad cæli spatium, ⁷ puncti constat obtinere ratio-

¹ *Vertere insani rabiem Neronis.*] MSS. & Edit. Norimberg. *Vertere prævi rabiem Neronis.* Sitzm.

² *Heu gravem sortem.*] Ovid. De Ponto, Eleg. 9.

— *queror ò jucunde sodalis*

Accedunt nostris sevo quod arma malis.
Idem.

³ *Gladius veneno.*] Cum enim Nero ter matrem veneno tollere tentasset, sensitsetque antidotis præmunitam; ubi eam neque naufragio quoque, neque navis solutilis ruina opprimere potuit: missus Anicetus, gladio occidit. Tacitus, Suetonius, Dion. Vall.

⁴ *Materiam gerendis rebus optavimus.*] Secus fecit Plato, qui ad Rempub. accedere noluit, licet maxime civilis esset. Vide Diog. Laërt. lib. 3. Et Arcefilaus omne tempus vixit in Academia, Rempub. negotia fugiens. vid. eund. lib. 4. Sitzm.

⁵ *Quæ quàm sit exilis.*] De resacando amore laudis humanæ vide Augustin. lib. 5. de Civit. Dei, cap. 13. & plurimis locis Homiliarum suarum D. Ioan.

Chrysofostomus *νεροδίκων* insectatur. Idem.

⁶ *Omnem terræ ambitum.*] Macrobr. lib. 2. in Somn. Scip. cap. 9. *Ideo terræ brevisitas tam diligenter asseritur, ut parvi pendendum ambitum fame vir fortis intelligat, quæ in tam parvo magna esse non poterit, ut contentus potius conscientia præmio gloriam non requirat.* Idem.

⁷ *Puncti.*] Hoc ante scripserat Cicero Tuscul. quæst. lib. 1. *Persuadent enim mathematici terram, in medio mundi sitam, ad universi cæli complexum quasi puncti instar obtinere, quod κέντρον illi vocant.* Quem locum imitatus est Amm. Marcellinus lib. xv. & Plinius libro 11. cap. 1xviii. *Quod demonstrat Ptolemaus magnæ σφαιρῆς lib. 1. cap. vii. & ad eum locum Thoon. Imo, Omnis terra, inquit Macrobius cap. ix. lib. 11. in Somnium Scipionis, ad quemvis cælestem circulum, quasi centrum, puncti obtinet locum.* Vall.

Puncti constat obtinere rationem.] Ammian. Marcellin. lib. 15. *Ambitus terræ totius quæ nobis videtur immensa, ad magnitudinem*

rationem: id est, ut si ad cælestis globi magnitudinem conferatur, nihil spatii prorsus habere judicetur. Hujus igitur tam exiguæ in mundo regionis ¹ quarta ferè portio est, sicut ² Ptolemæo probante didicisti, quæ à nobis cognitis animantibus incolatur. Huic quartæ, si quantum maria, paludesque premunt, quantumque siti vasta regio distenditur, cogitatione subtraxeris, vix angustissima inhabitandi hominibus area relinquetur. In hoc igitur minimo puncti quodam puncto circumsepti, atque conclusi, de pervulganda fama, de proferendo nomine cogitatis? At quid habet amplum, magnificumque gloria, tam angustis exiguisque limitibus arctata? Adde quòd hoc ipsum brevis habitaculi septum plures incolunt nationes, lingua, moribus, totius vitæ ratione distantes: ad quas tum difficultate itinerum, tum ³ loquendi diversitate, tum commercii insolentiâ, non modò fama hominum singulorum, sed ne urbium quidem pervenire queat. ⁴ Ætate denique Marci Tullii, ⁵ sicut ipse ⁶ quodam loco significat, non dum ⁷ Caucasum montem Romanæ

gnitudinem universitatis instar brevis obtinet puncti. Marcial. Capella, lib.6. De Nupt. Philolog.

Tellus, quæ rapidum consistens suscipit orbem,

Puncti instar medio hæserat una loco.

Sitzm.

¹ *Quarta fere portis.*] Vide Macrob. lib.2. in somn. Scip. cap. 5. Lud. Vivem, in Comment. ad Augustin. lib. 16. De Civit. Dei, cap.9. *Idem.*

² *Ptolemæo probante.*] Initio lib.11. magnæ Σωτηρίας cui consentit Plinius eod. loco: quem quia respexisse videtur hic Boëtius, tu quoque inspice. Eam tamen habitati orbis rationem veteribus creditam, minus veram fuisse, jamdudum nautarum nostrorum docuit crebris navigationibus parva experientia. *Vall.*

³ *Loquendi diversitate.*] Vide B, Au-

gustin. lib. 19. de Civit. Dei, cap.7. *Sitzm.*

⁴ *Ætate denique Marci Tullii, sicut ipse quodam loco significat.*] In somnio Scipionis. Ex his ipsis, inquit, cultis notisque terris, num aut tuum aut cuiusquam nostrum nomen ultra Caucasum hunc, quem cernis, transcendere potuit, vel illum Gangem transuare? *Bernart.*

⁵ *Sicut ipse quodam loco significat.*] In libro scilicet de Somnio Scipionis. Macrobius libro secundo, capite decimo: *Gangem transuare, vel transcendere Caucasum Romani naminis fama non voluit.* *Sitzm.*

⁶ *Quodam loco.*] Libro vi. de Repub. in Somnio Scipionis. *Vall.*

⁷ *Caucasum.*] Jordanus de Rebus Geticis ita describit Caucasum: *Cujus montis quia facta iterum mentio est, non ab re arbitror ejus tractum situmque describere, quando*

næ reipublicæ fama transcenderat, & erat tunc adulta, Parthis etiam, ceterisque id locorum gentibus formidolosa. Videtne igitur quàm sit angusta, quàm compressa gloria, quam propagare ac dilatare laboratis? An ubi Romani nominis transire fama nequit, Romani hominis gloria progredietur? Quid, quòd diversarum gentium mores inter se, atque instituta discordant, ut quod apud alios laude, apud alios supplicio dignum judicetur. Quo fit, ut si quem famæ prædicatio delectat, huic, in plurimos populos nomen proferre, nullo modo conducatur. ¹ Erit igitur pervagata inter suos gloria quisque contentus, & intra unius gentis terminos præclara illa famæ immortalitas coarctabitur. Sed ² quàm multos clarissimos suis temporibus viros scriptorum inops delevit oblivio! ³ Quamquam quid ipsa scripta proficiant, quæ cum

quando maximam partem orbis noscitur circuire jugo continuo. Is namque ab Indico mari surgens, qua meridiem respicit, sole vaporatus ardescit. Qua septentrioni patet, rigentibus ventis est obnoxius & pruinis. Mox in Syriam curvato angulo reflexus, licet annuum plurimos emittat; in Asianam tamen regionem Euphratem Tigrimque navigeros ad opinionem maximam perennium fontium copiosis fundit uberibus. Qui amplexantes terras Assyriorum, Mesopotamiam & appellari faciunt, & videri, in sinum maris rubri fluentia deponentes. Tunc in Boream revertens, Scythiam terram jugum antefatum magnis flexibus pervagatur: atque ibidem opinatissima flumina in Caspium mare profundens, Araxen, Cyssum, & Cambysen, continuatoque jugo ad Riphæos usque montes extenditur. Indeque Scythicis gentibus dorso suo terminum præbens, ad Pontum usque descendit: consertisque collibus Histri quoque fluentia contingit, quo annis scissus dehiscens, in Scythia quoque Taurus vocatur. Talis ergo tantisque & pæne omnium montium maximus excelsas suas erigens summitates, naturali constructione

præstat gentibus inexpugnanda munimina. Sitzm.

¹ Erit igitur pervagata.] MS. Rittersh. Erit igitur pervulgata inter suos, &c. Idem.

² Quam multos clarissimos sui temporis.] Hac querimonia utitur etiam Sallust. in Catil. huncce in modum verba faciens: Provenere ibi magna scriptorum ingenia, per terrarum orbem Atheniensium facta pro maximis celebrantur. Ita eorum qui ea fecere virtus tanta habetur, quantum verbis ea potuere extollere præclara ingenia. At populo Romano nunquam ea copia fuit: quia prudentissimus quisque negotiosus maxime erat. ingenium nemo sine corpore exercebat. optimus quisque facere, quam dicere; sua ab aliis benefacta laudari, quam ipse aliorum narrare malebat. Horat. 4. Catm. Od. 9.

Vixere fortes ante Agamemnona
Multi. sed omnes illacrimabiles
Urgentur, ignotique longa
Nocte, carent quia vate sacro.

Idem.

³ Quamquam quid ipsa scripta proficiunt.] MS. Rittersh. proferant. Idem.

cum suis auctoribus premit longior, atque obscura vetustas? Vos autem immortalitatem vobis propagare videmini, cum futuri famam temporis cogitatis. ¹ Quod si ad æternitatis infinita spatia pertractes, quid habes, quod de tui nominis diuturnitate læteris? Unius etenim mora momenti, si decem millibus conferatur annis, quoniam utrumque spatium definitum est, minimam licet, habet tamen aliquam portionem. At hic ipse numerus annorum, ejusque quantumlibet multiplex, ad interminabilem diuturnitatem ne comparari quidem potest. Etenim finitis ad se invicem fuerit quædam; infiniti verò, atque finiti, nulla umquam poterit esse collatio. Ita fit, ut quamlibet prolixi temporis fama, si cum inexhausta æternitate cogitetur, non parva, sed planè nulla esse videatur. ² Vos autem nisi ad populares auras, ³ inaneisque rumores, rectè facere nescitis, & ⁴ relicta conscientia, vir-

¹ *Quod si ad æternitatis inf.]* Vide Macrobius lib. 2. in Somn. Scip. c. 10. & quæ notavi ad fin. lib. 5. *Sitzm.*

² *Vos autem nisi ad populares auras.]* mss. *Vos autem nisi ad populares aures.* Videtur tamen recepta lectio esse plausibilior, quam confirmat illud Senecæ in Herc. Fur. v. 179. & seqq.

*Illum populi favor attonitum,
Fluctuque magis mobile vulgus
Aura tumidum volvit inani.*

Idem.

³ *Inaneisque rumores.]* Alcimus Avitus lib. ad Fuscinaam sororem:

*Una tibi modo constiterit mens conscia
recti,
Neglige quid de te rumor divulget inanis.*

Idem.

⁴ *Relicta conscientia virtutisque.]* Juvenal. Sat. 10.

*— Tanto major famæ sitis est, quam
Virtutis. quis enim virtutem amplectitur ipsam*

Premia si tollas? —

Ovid. 2. de Ponto, Eleg. 3.

*Nec facile invenies multis in millibus
unum,*

Virtutem precium qui putet esse sui.

Pub. Syrus:

Conscientia potius quam famæ attendis.

Plinius Secundus lib. 1. Epist. 8. *Meminimus quanto majore animo honestatis fructus in conscientia quam in fama reponatur. Sequi enim gloria, non appeti debet.*

Et Epist. 22. lib. eod. *Magnitudo animi nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam refert: recteque facti non ex populi sermone mercedem, sed ex facto petit.*

Idem lib. 3. Epistol. 20. *Multi sumant, conscientiam pauci verentur.* Macrobius lib. 2. in Somn. Scip. cap. 10. *Virtutis fructum sapiens in conscientia ponit, minus perfectus in gloria.* Ennodius Ticinensis,

in Panegy. Theoderico dicto: *Rex meus vitam agat ex fructu conscientia, nec requirat pompasque vocabula nuda jactantia.* B. August. lib. 12. De Civ. Dei, cap. 8.

Nec jactantia vitium est laudis humana, sed

virtutisque præstantiâ, ¹ de alienis præmia fermunculis postulatis. Accipe in hujusmodi arrogantia levitate quàm festivè aliquis illuserit. Nam cùm quidam adortus esset hominem contumeliis, qui non ad veræ virtutis usum, ² sed ad superbam gloriam falsum sibi philosophi nomen induerat, adjecissetque jam se scitutum, an ille philosophus esset, siquidem illatas injurias leniter, patienterque tolerasset. Ille patientiam paullisper assumfit, acceptâque contumeliâ velut insultans, Jam tandem, inquit, ³ intelligis me esse philosophum? Tum ille nimium mordaciter, ⁴ Intellexeram, inquit, si tacuisses. ⁵ Quid autem est, quod ad præcipuos viros (de his enim sermo est) ⁶ qui virtute gloriam

sed animæ perverse amantis laudari ab hominibus, spreto testimonio conscientia. D. etiam Basilii in Orat. De Poëtar. Orator. Historicor. & Philosophor. scriptis legendis, ait: Nihil est quod æque fugere sapiens debeat, quam ad ostentationem vivere. Sitzm.

¹ De alienis præmia fermunculis postulatis.] Plinius, ut fermunculis etiam & fabulis ducantur. Bernart.

² Sed ad superbam gloriam.] Ita scripti: excusi insulse superbiam. Idem.

³ Intelligisne me esse Philosophum.] mss. & edit. Florent. Intelligis me esse philosophum? ne omisso. Insipientem vero sopherum! qui propriæ laudis studiosior patientiam suam verbis gloriosis adornavit. Næ! quod admiratione dignum referente alio fuisset, ipso, qui injurias pertulerat, recensente, evanuit. Sitzm.

⁴ Intellexeram, inquit, si tacuisses.] Eximie eximius ille sapientum. Proverb. cap. xvii. Qui moderatur sermones suos, doctus & prudens est, & pretiosi spiritus vir eruditus. Stultus quoque si tacuerit, sapiens reputabitur; & si compresserit labia sua, intelligens. Bernart.

⁵ Quid autem est quod ad præcipuos viros.] Atqui alia mens fuit Platoni, qui optabat memoriam sui vel in amicis,

vel in litteris vigere superstitem, teste Laërtio lib. 3. Pindarus Olymp. Od. 7.

... ὁ δὲ ὄλοσθαι, ὁ
Φαίωσιν κατέχοντι ἀγαθαί.

Silius Ital. lib. 13.

Ipse quidem Virtus sibimet pulcherrima merces,

Dulce tamen venit ad manes cùm gloria vitæ

Durat apud superos, nec edunt oblivia laudem.

Ang. Politianus in Sylva, cui titulus Ambra:

Namque licet Virtus semet contenta quiescat,

Sola tamen justos Virtus afficit honores,

Solaque se merito laudum fulgore coronat.

Philosophos vero qui negant appetendam gloriam esse, eamque rectius à Virtute, velut minime necessariam negligi autumant, ingeniose refellit ille ipse Politianus in Præfatione ad Suetonium. Marquardus item Freherus, egregius nostri avi Juriconsultus, lib. 2. de Fama, cap. 9. n. 3. De duplici gloria, cui integrum, legat Manuelem Palæologum, in Instit. Regia, Orat. 2. Sitzm.

⁶ Qui virtute gloriam petunt.] ms. Rittersh.

gloriam petunt; quid, inquam, est, quod ad hos de fama post resolutum morte suprema corpus attineat? Nam si, quod nostræ rationes credi vetant, toti moriuntur homines, nulla est omnino gloria: cum is, cujus ea esse dicitur, non existet omnino. Sin verò bene mens sibi conscia, terreno carcere resoluta, cælum libera petit, nonne omne terrenum negotium spernet, quæ se, cælo fruens, terrenis gaudet exemptam?

M E T R U M VII.

³ Quicumque solam mente præcipiti petit,
 Summumque credit gloriam,
 Latè patentès atheris cernat plagas,
 Arctumque terrarum situm:
 Brevem replere non valentis ambitum
 Pudebit aucti nominis.
 Quid ô superbi colla mortali jugo
 Frustrà levare gestiunt?
⁴ Licet remotos fama per populos means
 Diffusa, linguas explicet,
⁵ Et magna titulis fulgeat claris domus,
⁶ Mors spernit altam gloriam,

Invol-

Rittersh. Qui virtute gloriam quærunt. Sitzm.

¹ Nam sit, &c. toti moriuntur homines.] Falsissima Lectio. Recte ms. cum Ed. t. Norimb. & Flor. Nam si, &c. toti moriuntur homines. Idem.

² Terreno carcere resoluta.] Nemo damnet. nec illud quoque, quod in Lipsii codice, resoluta. Bernart.

³ Quicumque, &c.] Hoc Carmine graviter invehitur in eos, qui, quoniam vita ipsa, qua fruuntur, brevis est, memoriam sui quam maxime longam efficere conantur. Sitzm.

Quicumque solam ment. p.] ms. Rittersh. Quicumque solam m. p. — Idem.

⁴ Licet remotos fama per pop.] Senec. in Herc. Fur. §f. 91.

Alium multis gloria terris Tradat, & omnes fama per urbes Garrula laudet, cæloque parem Tollat, & astris.

Idem. ⁵ Et magna titulis fulgeat claris domus.] Silius lib. 4.

— multusque in imagine claris Præfulgebat acus titulis — Senec. in Oct. §f. 602.

Simulacra, titulos destruit. — Idem.

⁶ Mors spernit altam gloriam.] Vetus quidem, nimis tamen verum verbum est, omne humanum genus histrioniam in terris

¹ *Involvitur humile pariter, & celsum caput,*

² *Æquatque summis infima.*

³ *Ubi nunc* ⁴ *fidelis ossa Fabricii jacent?*

Quid ⁵ *Brutus, aut rigidus* ^{*} *Cato?*

Signat

terris ageve. Posteaquam enim personam quam Deus nobis imposuit exsumimus, vitæque privati sumus, mista divitum & pauperum funera densantur, nullumque caput sæva fugit Proserpina. Sibylla Scipioni fata reclusura apud Silium Italic. lib. 13.

— *hic tenebras agitant volitantque per umbras*

Innumeri quondam populi, domus omnibus una

*In medio vastum late se tendit inane,
Huc quicquid terræ, quicquid freta & igneus æther*

*Nutrivit primo mundi genialis ab ævo,
Mors communis agit. descendunt cunctis,
capitque*

Campus iners quantum interit restatque futurum.

Sitzm.

¹ *Involvitur humile pariter ac celsum caput.] Pindarus Nem. Od. 7.*

Ἄφνειός τε πενιχρός τε Δαυάτης

Παρεὶ οὐ μὲν νέον.]

Lucretius lib. 3. de Scipione:

Ossa dedit terræ proinde ac famul infimus esset.

Horat. Carm. 1. Od. 4.

Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas

Regumque turres. —

Idem.

² *Æquatque summis infima.] Claudian. de Raptu Proserpinæ lib. 2. v. 300.*

*Sub tua purpurei venient vestigia Reges,
Deposito luxu turba cum paupere misti.*

Omnia Mors æquat. —

Silius Ital. lib. 13.

— *Cæsi mox advolat umbra*

Dives apud superos, sed mors æquarat egenis. Idem.

³ *Ubi nunc fidelis ossa Fabricii jacent.]*

MSS. *Ubi nunc f. o. F. manent? Idem.*

⁴ *Fidelis Fabricii.] Merito fidelis*

nuncupandus, qui muneribus Pyrrhi Regis Epirotarum, promissa etiam quarta parte regni, à Romulea civitate non potuerit divelli, sed potius ibi in sua paupertate privatus manere voluerit. Quid? qui etiam infensissimo patriæ hosti æquus fuerit? eam sciens veram esse victoriam, quæ salva fide & integra pietate pararetur; planeque respiciens illud Poëtæ: *Dolus an virtus quis in hoste requiratur?* Istud vero verius: Cum vicina castra ipse & Rex haberent, medicus Pyrrhi nocte ad eum venit, promittens se Pyrrthum veneno occisurum, si sibi quicquam pollicitaretur; Fabricius vincitum reduci jussit ad dominum, Pyrrthoque dici, quæ contra caput ejus medicus spondisset. Quam magnanimitatem fidelitatemque Rex admiratus, dixisse fertur: *Ille est Fabricius, qui difficilius ab honestate, quam sol à suo cursu arcenti possit.* Quid idem dixerit feceritque C. Fabricius, cum ei Samnites, tanquam indigenti, grave aurum donarent, docet Agellius libro 1. cap. 14. De hoc etiam Claudian. de Bello Getico, v. 131.

— *& nulli pervia culpa*

Pectora Fabricii, donis invicta vel armis.

Vide præterea Florum libro 1. cap. 18. Senecam Epistol. 120. Martial. lib. 11. Epig. 6. Aurel. Vict. de viris illustribus urbis Romæ, Lactant. lib. 6. Divin. instit. cap. 6. in fin. B. Augustin. De Civit. Dei lib. 5. cap. 18. Salvian. lib. 1. De Gub. Dei, Manil. libro 1. Astron. multosque alios. Idem.

⁵ *Brutus.] Senec. in Oct. v. 489: istius Bruti inmemini, qui cum aliis interfecit Cæsarem:*

— *Brutus in cædem ducis*

A quo salutem tulerat armavit manus.

Facile autem statuerim, nostrum Antictorem

¹ Signat superstes fama tenuis pauculis

² Inane nomen litteris.

Sed quod decora novimus ³ vocabula,

Num scire consumptos datur?

Facetis ergo prorsus ignorabiles,

Nec fama notos efficit.

Quod si putatis longius vitam trahi

Mortalis aura nominis,

Cum sera vobis rapiet hoc etiam dies,

⁴ Fam vos secunda mors manet.

PROSA

Etorem non loqui de isto, sed intelligere L. Brutum, qui Tarquiniis expulsus libertatem Romanis afferuit, de quo Claudianus lib. 2. de Laudib. Stiliconis §. 320.

*Libertas populi primo tunc consule Bruto
Reddita per fasces, his fascibus expulit
ipsis*

Servitium. —

Et argutissime Casanova :

*Natorum cæde orbasti te nomine patris,
Cerneret ut verum te tua Roma patrem.*

Et semel optasti pulcram per vulnera mortem,

Ut nullo posses tempore Brute mori.

Sitzm.

* Cato.] Ad Censorium aut Uticensem respicit. Fuerunt & alii, sed minus clari Catores, quos Sulpitius Apollinarius sigillatim enumerat, apud Agellium lib. 13. cap. 18. *Idem.*

1 Signat superstes.] Primo perit homo, inde cadaver, deinde nomen ipsum. Nec saltem hoc fit in homine, sed etiam in celebribus urbibus. Reipub. Romanæ forma & materia periit: vix nomen adhuc superest. *Idem.*

2 Inane nomen.] Hannibal apud Silium lib. 3.

Et pace & bello cunctis stat terminus ævi,

Extremumque diem primus tulit: ire per ora

Nomen in æternum paucis mens ignea donat,

*Quos Pater æthereis caelestum destinat
oris. Idem.*

3 Vocabula.] Nomina. Cic. 10. Epist. Famil. *Crede igitur, mi Plance, omnes quos adhuc gradus dignitatis consequutus sis (es autem adeptus amplissimos) eos honorum vocabula habituros, non dignitatis insignia, nisi te cum libertate populi Romani, & cum senatus auctoritate conjunxeris. Solinus cap. 41. de appellationibus montis Tauri agens: Ad hæc vocabula multa habet alia. Apuleius libro 2. Metam. Hic, utpote virus quidem, sed tantum sopore mortuus, quod eodem mecum vocabulo nuncupetur, ad suum nomen ignarus exurgit. Arnobius lib. 6. Cum vocabulum templo daret. Cassiod. 10. Var. 12. Minorum fluminum vocabula major annis absorbet. Silius in princip. lib. 5.*

*Lydius huic genitor Imoli decus, æquore
longe*

*Meoniam quondam in Latias advexerat
oras*

*Tyrrhenus pubem, dederatque vocabula
terris.*

Prudentius Peristeph. Hymn. 1,

Scripta sunt cælo duorum martyrum vocabula,

*Aureis quæ Christus illic annotavit
litteris. Idem.*

4 Fam vos secunda mors manet.] In Epigrammate Sulpitii Carthaginiensis de Æneide Virgillii :

*Infelix gemino cecidit prope Pergamæ
igne,*

Et pæne est alio Troja cremata rogo.

P R O S A VIII.

¹ Sed ne me inexorabile contra fortunam gerere bellum putes, est aliquando, cùm de hominibus fallax illa non nihil bene mereatur; tum scilicet, cùm se aperit, cum frontem detegit moresque profitetur. Nondum fortè quid loquar, intelligis. Mirum est, quod dicere gestio, eoque sententiam verbis explicare vix queo. Etenim plus hominibus reor adversam, quàm prosperam prodesse fortunam. Illa enim semper specie felicitatis, cùm videtur blanda, mentitur: hæc semper vera est, cùm se instabilem mutatione demonstrat. illa fallit; hæc instruit: ² illa mendacium specie bonorum, mentes fruentium ligat; hæc cognitione fragilis felicitatis absolvit. Itaque illam videas ventosam, fluentem, sui que semper ignaram: hanc sobriam, succinctamque, & ipsius adversitatis exercitatione prudentem. Postremò felix, à vero bono devios blanditiis trahit: ³ adversa plerumque ad vera bona reduces unco retrahit. An hoc inter minima æstimandum putas, quòd amicorum tibi fidelium menteis hæc aspera, hæc horribilis fortuna detexit: hæc tibi certos sodalium vultus, ambiguosque secrevit; discedens, suos abstulit, tuos reliquit? Quanti hoc integer, & ut videbaris tibi, fortunatus emissis? Desine nunc & amissas opes quærere, quod pretiosissimum divitiarum genus est, ⁴ amicos invenisti.

ME-

¹ *Sed ne me inexorabile contra fortunam gerere bellum putes.*] Johannes Saresberienfis in Policratici lib. 5. cap. 10. *Ne tamen cum his me bellum inexorabile gerere putes, munera Curiales licenter accipiant, dum non extorqueant impudenter.* Sitzm.

² *Illam mendacium specie bonorum mentes fruentium ligat.*] ms. Rittersh. *Illam mendax specie bonor. &c.* Idem.

³ *Adversa plerumque ad vera bona re-*

ducens, unco retrahit.] Assentior libens scriptis: *reduces unco retrahet.* Bernart.

⁴ *Amicos invenisti.*] Epaminondas non prius discessit è foro quotidie, quam novum aliquem amicum ad veteres adjecisset. Ælian. lib. 14. Variar. Hist. cap. 8. Et Alexander interrogatus à quodam in quo loco essent thesauri ipsius, demonstravit amicos, vide Chreian 1. Progymnasmat. Libanii Sophistæ. Manil. lib. 4.

M E T R U M VIII.

¹ Quod mundus stabili fide
² Concordes variat vices,
³ Quod pugnantia semina
⁴ Fædus perpetuum tenent,
 Quod Phæbus roseum diem
 Curru provehit aureo,
 Ut quas duxerit Hesperus
⁵ Phæbe noctibus imperet,
 Ut fluctus ⁶ avidum mare
⁷ Certo sine coërceat,

Ne

Idcirco nihil ex semet Natura creavit
 Pectore Amicitia majus, nec rarius
 unquam. Sitzm.

1 Quod mundus, &c.] Hoc Carinen
 potissimum illustrabit Apulejus de Mun-
 do, ubi de Elementorum concordia dif-
 ferit. Item Arnobius in princip. lib. I.
 Adversus Gentes. Idem.

2 Concordes variat vices.] Manil.
 libro I.

Omnia concordia tractu veniuntque ca-
 duntque

Qua semel incubuit cælum, versumque
 resurgit. Idem.

3 Quod pugnantia semina.] Quintil.
 Declamat. 4. Dissentientia appellat pri-
 mordiam. Claudian. de Raptu Proserp.
 lib. I. §. 42.

Pæne reluctatis iterum pugnantia rebus
 Rupissent elementa fidem. —

Prudent. lib. 2. Contra Symmach.

— servant elementa suum pugnantia
 cursum.

Cassiodor. lib. 2. Var. 39. Merito dicunt
 Philosophi elementa sibi mutuis complexio-
 nibus illigari, & mirabili conjungi fæ-
 deratione, quæ inter se contraria intelli-
 guntur varietate pugnare. Martian. Ca-
 pella libro primo Nupt. Philolog. de
 Hymenæo :

Semina qui arcanis stringens pugnantia
 vinculis,

Complexuque sacro dissona nexa fo-
 ves :

Namque elementa ligas vicibus, mun-
 dumque maritas :

Atque auram mentis corporibus so-
 cias.

Fædere complacito sub quo Natura ju-
 gatur,

Sexus conciliatis & sub amore fidem.

Idem.

4 Fædus perpetuum tenent.] Lucret.
 lib. 5.

— doceo dictis quo quæque creata

Fædere sint, neo quam sit durare ne-
 cessum,

Nec validas ævi valeant rescindere le-
 ges. Idem.

5 Phæbe noctibus imperet.] Lactant.
 de Ira Dei, cap. 13. Luna quoque nocturni
 temporis gubernatrix, & amissi ac recepti
 luminis vicibus mensura spacia moderatur,
 & cæcas tenebris horrentibus noctes fulgore
 sue claritatis illustrat, ut æstiva itinera
 & expeditiones & opera sine labore ac mo-
 lestia confici possint. Idem.

6 Avidum mare.] Lucret. lib. I.

Efficit ut longis avidum mare fluminis ur-
 dis

Integrent annes. —

Idem.

7 Certo sine.] Propert. l. 3. Eleg. 4.
 §. 59.

Ne terris liceat vagis
 1 Latos tendere terminos.
 Hanc rerum seriem ligat,
 Terras, ac pelagus regens,
 Et 2 cælo imperitans amor.
 3 Hic si frena remisit,
 Quidquid nunc amat invicem,
 4 Bellum continuo geret:
 Et quam nunc socia fide
 Pulcris motibus incitant,
 Certent solvere machinam.
 Hic sancto 5 populos quoque

Fur-

— suos fines altum non exeat æquor.
 Sitzm.

1 Latos tendere terminos.] Ms. Erfurt.
 & Edit. Norim. Latos tendere terminos.
 Alteram tamen lectionem rectam esse,
 probo hisce Tibull. lib. 2. Eleg. 4.

— cautes obnoxia ventis

Naufraga quam casti tunderet unda ma-
 ris.

Minutius Felix: Ibi arenas extimas, velut
 sterneret ambulacro, perfundens leni aura
 tundeat. Prudentius Cathm. Hym-
 no 7.

Qua murmuranti sine fluctus frangitur,
 Salsosque candens spuma tundit pumices.

Idem.

2 Cælo imperitans amor.] In animo
 habuit versus illos Empedoclis, qui ex-
 stant in Com. Simplicii ad 1. Phys.
 quibus omnia cœlestia inferioraque regi
 temperamento illo τὸ φιλικὸν καὶ τὸ
 ἀσθενὲς amoris ac litis scribit. Cælo imperi-
 tans amor. Deos quoque, inquit ille,
 amor ligat.

Καὶ πὲρ θεοῖς ἀδελφαίωτες πᾶσι φί-
 εῖσι.

Dii quoque longævi præstantes laudibus.
 Vall.

3 Hic si frena remisit.] Phædrus l. 1.
 Fab. 2.

Frenumque solvit pristinum licentia.

Silius lib. 1.

Hæc postquam Tyris gentes cessere ty-
 ranno,

Utque dati rerum freni. —

Hinc Frenare, pro regere. Val. Flaccus
 lib. 1.

Hæmoniam primis Pelias frenabat ab
 annis,

Jam gravis, & longus populis metus. —
 Senec. in Medea, v. 3.

— quæque domitorem freti

Tiphyn novam frenare docuisti ratem.

In Agamemnone v. 201.

Regina frena temet, & siste impetus.

Sitzm.

4 Bellum.] Cassiodor. 1. Var. 30. In-
 ter ipsos adversarios, ut scitis, non erant
 prius armata certamina, sed pugnis se,
 quamlibet ferocia, laceſſebat intentio.
 Unde & pugna nomen accepit. Postea Belus
 ferreum gladium primus produxit, à quo
 & bellum placuit nominari. Idem.

5 Populos quoque Functos fœdere con-
 tinet.] Seneca in Medea de Venere:

Quæ das belligeris fœdera gentibus.

Huc pertinet exclamatio illa Siliii Italici,
 libro 13.

Fœdera mortales ne seruo rumpite ferro,
 Sed castam seruate fidem. fulgentibus
 ostro

Hæc potior regnis. Dubio qui frangere
 rerum

Gau-

Functos fœdere continet :

¹ *Hic & conjugii sacrum*

² *Castis necit amoribus :*

³ *Hic fidis etiam sua*

Dictat jura ⁴ *sodalibus.*

O felix

Gaudebit pœcta, ac tenuis spes linquere amici,
Non illi domus, aut conjux, aut vita manebit
Unquam expers luctus, lacrimæque, aget æquore semper
Ac tollere premens, aget agrum nocte dieque
Despecta ac violata fides. adit omnia jamque
Concilia & mensas contingit, & abdita nibe,
Accumbitque toris, epulaturque improba Erinnyis.
Ipsa etiam Stygio spumantia pocula tæbo
Porrigit, & large pœnas lethumque ministrat. Sitzm.
¹ *Hic &.]* Ita Claudian. de Fide, lib. 2. de Laudibus Stiliconis, v. 38.
Hæc & amicitias longo post tempore firmat,
Mansuroque adamante ligat. — —
 Idem.
Hic & conjugii sacrum.] Salvianus lib. 7. De Gab. Dei: *Venerabilis conjugii sacramentum.* Seneca in Agamemnone v. 79.
 — *jura pudorque*
Et conjugii sacrata fides.
Fugiunt aulas. — —

Idem.
Conjugii.] Evagabor, vel vocabuli hujus causa, quod mihi valde arridet. Arnob. lib. 2. Advers. Gentes: *Conjugalia copulatis consortia, non futura esse credentes casta & officiosi fœderis in maritos?* Hæc Arnobius. Unde disco, *Conjugalia consortia* poni pro ipsis conjugibus, qua significatione boni Auctores usurpant vocem *Conjugium*. Helena apud Senecam in Troade, ad Andromacham:

— *tale conjugium tibi*

Non ipsa sospes Troja, non Priamus daret.

Propertius lib. 3. Eleg. 12.

Et certamen habent lethi, quæ vicia sequatur

Conjugium; pudor est, non licuisse mori.

Ovidius in Epist. Heroid.

Hæc ego conjugio fraudata Thœantias oro.

Seneca in Troad. v. 59. & seq. pulcre variat:

Hic Hæctoris conjugia despondet sibi,

Hic optat Heleni conjugem, hic Antenoris.

Aurelius Victor de Romulo: *Cum videret conjugia deesse, per legatos à finitimis civitatibus petiit.* Cassiodorus lib. 5. Variar. 43. *Nulli estimamus nos aliquid simile contulisse, quam quod germanam nostram vestrum fecimus esse conjugium: feminam prudentiam vestræ parem.* Ita etiam accipio illa Alcimi Aviti libro de Origine Mundi:

Femina persistat de semine sumpta virili

Conjugis servare fidem. —

Hæc de Conjugalibus consortiis sive conjugio. Nunc in viam liber reflectam.
 Idem.

² *Castis necit amoribus.]* Seneca in Octavia versu 189.

Amor perennis conjugis castæ manet.

Idem.

³ *Hic fidis etiam sua Dictat jura sodalibus.]* Convenienti iteratione utitur Cassiodorus libro quinto Variarum 40. *Hæc inter socios amicitiam servat; hæc dominis pura integritate famulatur; hæc superne majestati reverentiam pie credulitatis impendit: & si beneficium tantæ rei latius querat, incommutabilis fidei est omne, quod bene viritur.* Idem.

⁴ *Fidis sodalibus.]* Prudentius Peristephanon Hymno 1.

O felix hominum genus,
Si vestros animos amor,
Quo calum regitur, regat!

Hic duorum chara fratrum convalescunt
pectora,
Eida quos per omne tempus junxerat so-
cietas.

[Amor quo calum regitur.] Quæ
Deiav Φιλότητι appellavit Oraculum
apud Ælianum Variæ Historiæ 2. Sit-
man.

ANICII MANLII SEVERINI
BOETII
CONSOLATIONIS
PHILOSOPHIÆ
LIBER TERTIUS.

ARGUMENTUM LIBRI.

Validioribus jam argumentis agit Philosophia. omnes mortales beatitudinem quidem appetere; sed in ea adipiscenda aberrare; dum scilicet hi in cumulandis divitiis eam reponunt, illi vero in dignitatibus, regum amicitia, præclarè factorum gloria, nobilitate, corporis voluptatibus. quam minimè in iis esse demonstrat; quod non bono, imo multis malis implicata sint, sed in Deo, qui est summum bonum atque unum. ejusque gubernaculis mundum regi.

PROSA I.

UAM tantum illa finierat, cum me audiendi avidum, stupentemque arrectis adhuc auri- bus carminis mulcedo defixerat. Itaque paulo post, O, inquam, summum lassorum solamen animorum, quantum me vel sententiarum pondere, vel canendi etiam jucunditate refovisti! ad eò ' ut jam me posthac imparem fortunæ ictibus non arbitrer. Itaque remedia, quæ paullò acriora esse dicebas, non modò non perhorresco, sed audiendi avi-
dus

x Ut jam me posthac imp. fortunæ ictibus non arbitrer.] MSS. non esse arbitrer. Sizim.

dus vehementer efflagito. Tum illa, Sensi, inquit, cum verba nostra tacitus, attentusque rapiebas, eumque tuæ mentis habitum vel expectavi, vel, quod est verius, ipsa perfeci. talia sunt quippe, quæ restant, ut degustata quidem mordeant, interius autem recepta dulcescant. Sed quòd tu te audiendi cupidum dicis, quanto ardore flagrares, si, quonam te ducere aggredimur, agnosceres. Quonam, inquam? Ad veram, inquit, felicitatem, quam tuus quoque somniat animus; sed occupato ad imagines visu, ipsam illam non potest intueri. Tum ego: Fac obsecro, & quæ illa vera sit, sine cunctatione demonstra. Faciam, inquit illa, tui causa libenter: sed quæ tibi causâ notior est, eam prius designare verbis, atque informare conabor: ut ea perspecta, cum in contrariam partem flexeris oculos, veræ specimen beatitudinis possis agnoscere.

M E T R U M I.

¹ Qui serere ingenium volet agrum,
 Liberat arva prius fruticibus,
 Falce rubos, ² filicemque resecat,
 Ut nova fruge ³ gravis Ceres eat.
⁴ Dulcior est apium mage labor,

S̄

¹ Qui serere ingenium volet agrum]

Prudent. Cathem. Hymn. 3.

Fundit opes ager ingenuus

Dives aristiferæ segetis.

Probati scriptores varie & frequenter voce ingenii utuntur. Ingenium loci, Florus lib. 2. cap. 2. Statius 2. Sylvar. collis, Silius libro 4. metalli, Apulejus 9. Metam. herbarum, Tertullianus de Habitu Muliebri. venti, Politianus in Rustico. lympharum, Claudianus de Crystallis. Observandum & illud apud eundem de Bello Getico v. 227.

Utque est ingenioque loquax, & plurima fingi

Permittens credique timer. —
 Sitam.

² Filicemque resecat.] ms. Rittersh. felicemque res. Flav. Caper: Filicem, non felicem dicere debemus: unde & filicata opera dixerunt celata. Virg. 2. Georg.

Et filicem curvis invisum pascit aratris. Columella lib. 11. Filix quoque aut carex ubicunque nascitur, Augusto mensè recte exstirpatur, melius tamen circa Idus Iulias, ante canicula exortum. Idem.

³ Gravis Ceres eat.] Martianus Capella, libro 1. de Nupt. Philol. Cum his grata Ceres admodum gravis semina, alimnaque terrarum ac nutrix mortalium videbatur. Idem.

⁴ Dulcior est apium labor.] Cassiodor. Variar. 10. Epist. 33. Dulcior solet esse gratia, post amaritudines expiatis. Idem.

¹ *Si malus ora prius sapor edat.*
Gratius astra nitent, ubi Notus
Desinit ² *imbriferos dare sonos.*
Lueifer ut tenebras pepulerit,
Pulcra dies ³ *roseos agit equos:*
Tu quoque falsa tuens bona prius,
Incipe colla iugo retrahere;
Vera dehinc animum subierint.

P R O S A II.

Tum defixo paullulum visu, ⁴ & velut in angustam suæ mentis sedem recepta, sic cœpit: Omnis mortaliū cura, quam multiplicium studiorum labor exercet, diverso quidem calle procedit, sed ad unum tamen beatitudinis finem nititur pervenire. ⁵ Id autem est bonum, quo quis adepto, nihil ulterius desiderare queat. Quod quidem est omnium summum bonorum, cunctaque intra se bona continens: cui si quid abforet, summum esse non posset, quoniam relin-

¹ *Si malus ora prius sapor edat.*] Ὑπερλαλῶν, pro, si ora prius imbuantur malo sapore. *Sitzm.*

² *Imbriferos dare sonos.*] *Imbriferum* anhelitum vento attribuit Prudentius Cathemer. Hymno 4. *Idem.*

³ *Roseos agit equos.*] *Agere* interdum verbum est cursorium. Lucret. lib. 3.

Currit agens mannos in villam præcipitanter.

Manilius lib. 5.

Aut mulos aget, aut mannos, misosque jugabit

Semine quadrupedes, aut curru celsior ibit.

Aurelius Victor, de Tullia: *Cum d'omum rediret, viso patris corpore, mulionem evitantem super ipsum corpus carpentum agere præcepit.* Q. Curtius, lib. 8. Illi, qui currus agebant, illud ultimum auxilium suorum rati, effusis habenis in medium discrimen ruere cœperunt. Et *Agitare.*

Virg. 3. Georg.

Centum quadrijugos agitabo ad flumina curvus.

Propertius lib. 2. Eleg. 15. *¶* l. 32.

Et citius nigros Sol agitabit equos.

Idem.

⁴ *Et velut in angustam.*] A Lipsii bono boni scriptoris libro est. vulgati: *angustam.* Bernart.

⁵ *Id autem est bonum, quo quis adepto.*] B. August. de Civit. Dei lib. 8. cap. 8. *Reliqua est pars moralis, quam Græco vocabulo dicunt ἡδονὴν, ubi quaeritur de summo bono: quo referentes omnia quæ agimus, & quod non propter aliud, sed propter se ipsum appetentes, idque adipiscentes, nihil quo beati sumus ulterius requiramus. Ideo quippe & finis est dictus, quia propter hunc cetera volumus: ipsum autem non, nisi propter ipsum. Vide totum caput, quod maxime facit ad illa, quæ mox in nostro sequentur auctore. Item lib. 19. cap. 1. 2. 3. & 4. *Sitzm.**

I Adeptis

linqueretur extrinsecus, quod posset optari. Liqueat igitur, esse beatitudinem statum bonorum omnium congregatione perfectum. Hunc, uti diximus, diverso tramite mortales omnes conantur adipisci. Est enim mentibus hominum veri boni naturaliter inserta cupiditas: sed ad falsa devius error abducit. Quorum quidem alii summum esse bonum nihilo indigere credentes, ut divitiis affluent, elaborant: alii verò bonum, quòd sit dignissimum veneratione, judicantes, adeptis honoribus, reverendi civibus suis esse nituntur. Sunt qui summum bonum in summa potentia esse constituent: hi vel regnare ipsi volunt, vel regnantibus adhærere conantur. At quibus optimum quiddam claritas videtur; hi vel belli, vel pacis artibus gloriosum nomen propagare festinant. Plurimi verò boni fructum gaudio, lætitiâque metiuntur: hi felicissimum putant voluptate diffluere. Sunt etiam, qui horum fineis, causasque alterutro permutant. ut, qui divitias ob potentiam, voluptatesque desiderant, vel qui potentiam seu pecuniæ causâ, seu proferendi nominis petunt. In his igitur, ceterisque talibus humanorum actuum, votorumque versatur intentio; veluti nobilitas, favorque popularis, quæ videntur quandam claritudinem comparare; uxor, ac liberi, qui jucunditatis gratia petuntur. Amicorum vero, quod

1 *Adeptis honoribus reverendi civibus.]*

ms. Rittersh. adeptis b. reverendi civibus. Sitzm.

2 *Hi vel belli.]* Quod fecit Jul. Cæsar, qui sibi magnum imperium, exercitum, bellum novum exoptabat, ubi virtus enitescere posset. Vide B. Augustin. lib. 5. de Civit. Dei, cap. 12. *Idem.*

3 *Sunt etiam qui horum fineis causasque alterutro permutant.]* mss. permutent. *Idem.*

4 *Favor popularis.]* Petron. Arbiter:
— nullas trepidum timere casus,

Nec vano populi favore tangi.

Symmachus libro 4. Epist. 61. *Quare ex summis opibus jura Romani animi speciosum calorem; venturus in partem popularis favoris, si nobis ex tuo beneficio celebris fama proveniret.* Quam facile autem populus capiatur, palpoque obruto in diversa rapiatur, demonstrat & deplorat Aristophanes in Equitibus, Act. 3. Scen. 2. Unde ob hanc inconstantiam Euripo eleganter ab optimis auctoribus, ut Cicerone & aliis, comparatur. *Idem.*

quod sanctissimum quidem genus est, non in fortuna, sed in virtute numeratur. Reliquum verò vel potentiae causa, vel delectationis assumitur. Jam verò corporis bona promptum est, ut ad superiora referantur. Robur enim magnitudoque videntur præstare valentiam; pulcritudo atque velocitas celebritatem; salubritas, voluptatem. ¹ Quibus omnibus solam beatitudinem ² desiderari liquet. Nam quod quisque præ ceteris petit, ³ id summum esse judicat bonum. Sed summum bonum beatitudinem esse definivimus. Quare beatum esse judicat statum, quem præ ceteris quisque desiderat. Habes igitur ante oculos propositam fere formam felicitatis humanæ, opes, honores, potentiam, gloriam, voluptates. ⁴ Quæ quidem sola considerans Epicurus, consequenter sibi summum bonum voluptatem esse constituit, quòd cetera omnia jucunditatem animo videantur afferre. Sed ad hominum studia revertor: quorum animus, & si caligante memoria, tamen bonum summum repetit, sed velut ebrius, domum quo tramite revertatur, ignorat. Num enim videntur errare hi, qui nihilo indigere nituntur? Atqui non est aliud, quod æquè perficere beatitudinem possit, quàm copiosus bonorum omnium status, nec alieni egens, sed sibi ipse sufficiens. Num verò labuntur hi, qui quod sit optimum, id etiam reverentiæ cultu dignissimum putant? minimè. Neque enim vile quiddam, contemnendumque est, quod adipisci omnium ferè mortalium laborat intentio. An in bonis non est numeranda potentia? Quid igitur? Num imbecillum, ac sine viribus æstimandum est, quod omni-

¹ Quibus omnibus solam beatitudinem desiderare liquet.] Emenda ex MSS. desiderari liquet. Sitzm.

² Desiderare liquet.] Reposui ex veteribus, oratione flagitante, desiderari. Bernart.

³ Id summum judicat bonum.] MS. & Edit. Norimb. id summum judicat esse bonum. Sitzm.

⁴ Quæ quidem sola consid. Epicurus.] Vide B. August. lib. 19. De Civit. Dei, cap. 1. Idem.

omnibus rebus constat esse præstantius? An claritudo nihili pendenda est? Sed sequestrari nequit, quin omne quod excellentissimum sit, id etiam videatur esse clarissimum. Nam non esse anxiam, tristemque beatitudinem, nec doloribus, molestiisque subjectam quid attinet dicere, quando in minimis quoque rebus id appetitur, quod habere, fruique delectet? Atqui hæc sunt, quæ adipisci homines volunt, eaque de causa divitias, dignitates, regna, gloriam, voluptatesque desiderant, quòd per hæc sibi sufficientiam, reverentiam, potentiam, celebritatem, lætitiâque credunt esse venturam. Bonum est igitur, quod tam diversis studiis homines petunt: in quo quanta sit naturæ vis, facilè monstratur, cùm licet variæ dissidentesque sententiæ, tamen in deligendo boni fine consentiunt.

M E T R U M II.

*Quantas rerum flectat habenas
Natura potens, quibus immensum
Legibus orbem provida servet,
Stringatque ligans irresoluto
Singula nexu, placet arguto
Fidibus lentis promere cantu.
Quamvis Pœni pulcra leones*

Vincula

1 Potentiam, celebritatem, lætitiâque credunt esse venturam.] mss. potent. cel. lætitiâque credunt venturam. Sitzm.

2 Quibus immensum Legibus orbem pr. f.] Staius libro 3. Sylvar.

— quid enim terrisque poloque

Parendi sine lege manet —

Sitzm.

3 Pœni leones.] Africani, quorum major est feritas & sævitia. vide Solin. cap. 30. & Oppian. Cynegetic. Seneca in Hippolyt. v. 347.

Pœni quatiant colla leones

Cum movit amor —

Similia fere verba sunt apud Staium 2. Achill. quem noster imitatur:

Ut leo materno cum raptus ab ubere mater

Accepit, pectique comas, hominemque vereri

Edidicit, nullasque ruit nisi jussus in iras:

Si semel adverso radiavit lumine ferum,

It jurata fides, domitorque inimicus in illum

Prima famas, timidoque pudet fersive magistro. ;

Senec.

*Vincula gestent, manibusque datas
 Captent escas, metuantque truce[m]
 Soliti verbera ferre magistrum:
 Si cruor horrida tinxerit ora,
 Resides olim redeunt animi,
 Fremituque gravi meminere sui,
 Laxant nodis colla solutis,
 Primusque lacer dente cruento
 Domitor rabidas imbuat iras.
 Quæ canit altis garrula ramis
 Ales, caveæ clauditur antro:
 Huic licet illita pocula melle,
 Largasque dapes dulci studio*

Ludens

Senec. Ep. 86. Tigres Leonisque nunquam
 feritatem exuunt, aliquando submitunt, &
 cum minime expectaveris, exasperatur tar-
 ditas mitigata. Idem.

I -- Metuantque truce[m] Soliti verbera
 ferre magistrum.] Ex illo Martialis lib. 2.
 Epigram. 75.

Verbera securi solitus leo ferre magistri.
 Idem.

2 *Imbuat iras.*] Multiplex usus hujus
 verbi ex sequentibus patebit. Senec. in
 Herc. Fur. §f. 455.

Primus sagittas imbuat Phœbi Draco.
 Lucretius lib. 6.

*Multaque præterea prius ipso tacta va-
 pore*

*Eminus ardescunt, quam comminus im-
 buat ignis.*

Propertius lib. 4.

*Imbuat exemplum primæ tu Romule pu-
 gnæ.*

Phalaris Perillo, apud Ovid. 3. Trist. E-
 leg. 11.

Ipse tuum præfens imbuat, dixit, opus.

Martialis lib. 7. Epig. 25.

— hoc facietum carmen imbuant aures.

Silius Ital. lib. 3.

*Virginis juvenem tedis, primoque Hy-
 menæo*

*Imbuerat conjux, memorique tenebat
 amore.*

Val. Flaccus lib. 2.

*Sævit amor, thalamos excussa que vincla
 quod ausæ*

*Imbuere, atque iterum tales admittere
 curas.*

Idem lib. 3. de Triptolemo :

— ignaras Cereris qui vomere terras
 Imbuat, & flava quercum donavit arista.

C. Plinius Secundus libro 8. Epist. 14.

*Adulescentuli statim castrensibus stipendiis
 imbuabantur.* Vegetius libro tertio, ca-
 pite nono: *Sed ante minoribus præliis im-
 buendi.* Curtius libro sexto de Alexan-
 dro: *Lacere humi venerabundos pati cœpit,
 paullatimque servilibus ministeriis tot vi-
 flores gentium imbuere, & captivis pares
 facere expetebat.* Cassiodorus lib. 8. Va-
 riar. 12. *Grues, qui classem consociant, al-
 phabeti formas, natura imbuente, describunt.*

Imbui dapibus, Prudentius in Psychoma-
 chia. Idem Cathemer. Hymno 3. dixit:

*Nec jurat ore quid appetere,
 Pocula ni prius atque cibos*

*Christe tuus fævor imbuerit,
 Omnia sanctificante fide.*

Idem.

3 *Quæ canit altis garrula ramis.*] Sen-
 in Oed. §f. 454.

Garrula per ramos avis obstræpit.

In Herc. Fur. de Philomela :

Pendet summo stridula ramo. Idem.

*Ludens hominum cura ministret,
 Si tamen, arto saliens tecto,
 Nemorum gratas viderit umbras;
 Sparsas ¹ pedibus proterit escas,
² Silvas tantum mesta requirit,
 Silvas dulci voce susurrat.
 Validis quondam viribus acta
 Pronum flectit virga cacumen:
 Hanc si curvans dextra remisit,
 Recto spectat vertice calum.
³ Cadit Hesperias Phæbus in undas;
 Sed secreto tramite rursus
 Currum solitos vertit ad ortus.
⁴ Repetunt proprios quæque recursus,
 Redituque suo singula gaudent.
 Nec manet ulli traditus ordo,
 Nisi quod fini junxerit ortum,
⁵ Stabilemque sui fecerit orbem.*

PRO-

¹ Pedibus proterit escas.] Prudent. Penthem. Hymn. 3.

Idola protervo sub pedibus.

Claud. De Rapt. Proserp. lib. I. v. 129.

— pedibus quæ nondum proterit escas.
 Idem.

² Sylvas tantum mesta requirit.] Ovid. lib. 2. de Ponto, Eleg. 4.

Cum bene sint clausis cavea Pandione nata,

Nititur in sylvas quæque redire suas.

Idem.

³ Cadit Hesperias Phæbus in undas.] Seneca in Thyest. versu 791.

Cur Phæbe tuos rapis aspectus?

Nondum seræ nuncius horæ,

Nocturna vocas lumina vesper:

Nondum Hesperia flexura rotæ

Iubet emeritos solvere currus.

Idem.

Hesperias undas.] Quas Phæbæa cubilia nominat Silius libro tertio:

Non aliter quoties perlabitur æquora currum

Extremamque petit Phæbæa cubilia Tethyn

Frenatis Neptunus aquis —

Idem.

⁴ Repetunt proprios quæque recursus.]

Senec. Epist. 36. *Observa orbem rerum in se remeantium, videbis in hoc mundo nihil extinguere. Æstas abijt, sed alter annus illam adducit. Hiems cecidit, referent illam sui menses. Solem nox obruit, sed ipsam statim dies abiget. Stellarum iste discursus quicquid præterit, repetit, pars calidior assidue, pars mergitur &c. Idem.*

⁵ Stabilemque sui fecerit orbem.] Plaudes reddidit malè

Ως ἂν τὸ πῦρ τὸ δρόμον ἔξει.

Hujus loci hic sensus est; Is orbis seu potius circulus perfectus demum est, cuius extrema junguntur. data enim aliqua ejusdem continuitatis solutione & interruptione, certum est circulum esse desinere: ideoque ut verus circulus constet, fini jungi initium necesse est. Sic animæ

P R O S A III.

Vos quoque ô terrena animalia, tenui licet imagine, vestrum tamen principium somniatis, verumque illum beatitudinis finem, licet minimè perspicaci, qualicumque tamen cogitatione prospicitis, eoque vos, & ad verum bonum naturalis ducit intentio, & ab eodem multiplex error abducit. Considera namque, an per ea, quibus se homines adepturos beatitudinem putant, ad destinatum finem valeant pervenire. Si enim vel pecunia, vel honores, ¹ ceteraque tale quid afferunt, cui nihil bonorum abesse videatur, nos quoque fateamur fieri aliquos horum adeptione felices. Quòd si neque id valent efficere, quod promittunt, bonisque pluribus carent, nonne liquidò falsa in eis beatitudinis species deprehenditur? Primum igitur te ipsum, qui paullo antè divitiis affuebas, interrogo. Inter illas abundantissimas opes numquam ne animum tuum concepta ex qualibet injuria confudit anxietas? ² Atqui, inquam, tam libero me fuisse animo, quin aliquid semper angeret, reminisci nequeo. Nonne quia vel aberat, quod abesse non velles; vel aderat, quod adesse noluiisses? Ita est, inquam. Illius igitur præsentiam, hujus absentiam desiderabas. Confiteor, inquam. ³ Eget verò, inquit,

animæ nostræ peregrinationis atque errorum suorum ambages, dum vivitur, absolventi, nulla quies esse debet, donec motu sibi naturali ad summum bonum, hoc est, ad Deum pervenerit; & veluti orbem stabilem à Deo creatore ad Deum quo fruendum est, quique solus est & stat, effecerit. Hinc alibi noster,

*Hic est cunctis communis amor,
Repetuntque boni sine teneri,
Quia non aliter durare queant
Nisi, converso rursus amore,
Resuant cause que dedit esse.*

Hic nimirum est vitæ κύκλος. Empedoclis versus exprimit, qui sunt apud

Simplicium. & locum Aristotelis I. VII. Phyl. ante medium. Vall.

¹ *Ceteraque tale quid afferunt.*] MS. Rittersh. quid appetunt. Sitzm.

Ceteraque tale.] Meus codex: *salia*. benè. Bern.

² *Atqui, inquam, tam libero me fuisse animo, quin aliquid semper angeret, reminisci nequeo.*] MSS. omittunt particulam *tam*: & pro *angeret*, habent *angerer*. Sitzm.

³ *Eget vero, inquit, eo, quod quisque desiderat.*] MS. Rittersh. *Eget vero quisque, inquit, eo, quod desiderat.* Idem.

quit, eo, quod quisque desiderat. Eget, inquam. Qui verò eget aliquo, ¹ num est usquequaque sibi ipse sufficiens? Minimè, inquam. Tu itaque hanc insufficientiam ² plenus, inquit, opibus sustinebas? Quid ni? inquam. Opes igitur nihilo indigentem, sufficientemque sibi facere nequeunt, & hoc erat, quod promittere videbantur. Atqui hoc quoque maximè considerandum puto, quod nihil habeat suapte naturâ pecunia, ut his, à quibus possidetur, invitis nequeat auferri. Fateor, inquam. Quidni fateare, cùm eam cotidie valentior aliquis eripiat invito? Unde enim forenses querimoniæ, nisi quòd vel vi, vel fraude à nolentibus pecuniæ repetuntur ereptæ? Ita est, inquam. Egebit igitur, inquit, extrinsecus petito præsidio, quo suam pecuniam quisque tueatur. Quis, inquam, neget? Atqui non egeret eo, nisi possideret pecuniam, quam posset amittere. Dubitari, inquam, nequit. In contrarium igitur relapsa res est: nam quæ sufficientes sibi facere putabantur opes, alieno potiùs præsidio faciunt indigentes. Quis autem modus est, quo pellatur divitiis indigentia? Num enim divites esurire nequeunt? num sitire non possunt? num frigus hibernum pecuniosorum membra non sentiunt? Sed adest, inquires, opulentis, quo famem satient; quo sitim, frigusque depellant. Sed hoc modo consolari quidem divitiis indigentia potest, auferri penitus non potest. ³ Nam si hæc hians semper, atque aliquid poscens, opibus non expletur, maneat necesse est, quæ possit expleri. Taceo, quòd naturæ minimum, quòd ⁴ avaritiæ nihil satis est. Quare si opes

nec

¹ Num est usquequaque sibi ipse sufficiens.] MSS. sibi ipse sufficiens. Idem.

² Plenus, inquit, opibus sustinebas.] Et hinc meus, opibus sustentabas. placet. Bern.

³ Nam si hæc hians semper atque aliquid poscens.] MS. Rittersh. Nam si hæc inhians &c. Ita Seneca in Hercul. Fur.]

versu 107.

— hic nullo sine beatus

Componit opes, gazis inhians.

Sitzm.

⁴ Avaritiæ nihil satis est.] Apposite Theognis, ὄψ. 227. & seqq.

Πλῆτ' εἰ δὲ τέρμα πεφασμένον ἀνθρώποισι.

H

Oi

nec summoveere indigentiam possunt, & ipsæ suam faciunt, quid est quòd eas sufficientiam præstare credatis?

M E T R U M III.

¹ *Quamvis fluente dives auri gurgite*
Non expleturas cogat avarus opes,
² *Oneretque baccis colla* ³ *rubri litoris;*

Οἱ δὲ τῶν ἡμῶν πλεῖστοι ἔχουσι βίον,
 Δεωλάστον καὶ δόξουσι. Ἦς ἂν κερδέ-
 σαι ἄπαιτος;

Salustius in Bello Catil. *Avaritia pecunie studium habet, quam nemo sapiens concupivit. ea quasi venenis malis imbuta, corpus animique virilem effeminat; semper infinita, insatiabilis est; neque copia neque inopia minuitur.* Publius Syrus: *Avarum erritat, non satiat pecunia.* Idem: *Inopia defunt pauca, avaritiæ omnia.* Scytharum Legatus ad Alexandrum, recensente Q. Curtio libro septimo: *Quid tibi divitiis opus est, quæ te esurire cogunt? Primus omnium satietate parastri famem, ut quo plura haberes, acrius, quæ non haberes, cuperes.* Cassiodorus libro 12. Variar. I. *Reginam illam procacium vitiorum Avaritiam fuge, cui cuncta crimina detestabili devotione famulantur. Quæ dum peccus hominis ingressa fuerit, gregatim quoque malefidas cohortes admittit. Ferri non potest recepta, quia nescit esse solitaria. Agmen habet blandissimum; arma suscipit ex talentis, & per dulcedinem superat, quos amara deceptione captivat.* Idem lib. 4. Var. 39. *Avaritiam siquidem radicem esse omnium malorum, & lectio divina testatur (1. Tim. 6. v. 10.) quæ tali sorte punita est, ut cum multa rapiat, semper egeat.* Oprime & Phocylides:

Ἡ φιλοχρημωσὴν μὴ τῆς κακότη-
 τος ἀπίσης.

hoc est,

Mater avaritia est vitiorum quicquid ubique est. Idem.

¹ *Quamvis fluente.]* Ov. 3. Am-El. 6.
Quid mihi fortunæ tantum? quid regna sine usu?

Quid nisi possedi dives avarus opes?

*Sic aret mediis taciti vulgator in undis,
 Pomæque, quæ nullo tempore tangat,
 habet. Idem.*

² *Oneretque baccis colla.]* Non per baccas hic significat quaslibet gemmas & lapillos pretiosos, ut scribunt & volunt Commentatores, sed uniones: à figura nempe. Similitudine enim referunt palmæ, lauri, oleæ, corni, aliarumque arborum fructus; qui baccæ dicuntur. Sic Virgilius Culice,

— nec Indi

*Conchea bacca maris pretio est,
 Et Horatius Epod. ode VIII.*

*Non sit marita quæ rotundioribus
 Omnia baccis ambulet.*

Et Satyra III. lib. II.

— aceto

Diluit insignem baccam.
 Dixit colla onerari; quo constaret esse uniones seu margaritas. auribus enim, collo & capite, ait Plinius circumferebantur, gemmae digitis. quin & matronarum quoque digitis suspendi, imo earum crepidis foculisque addi olim idem observat, pudendo luxu. Vallin.

Ornetque baccis.] Nec damnes scriptum: *oneretque.* Tertull. De Hab. Mulier. *Saltus & insulas tenra cervix fert. Graciles aurium cutes calendarium expendunt, & sinistra per singulos digitos de saccis singulis ludit. Hæ sunt vires ambitionis, tantarum usurarum substantiam uno & muliebri corpuscule bajulare.* Seneca: *Non satis muliebris insania viros subjecerat, nisi bina ac terna patrimonia auribus singulis pependissent.* Bern.

Ornetque baccis.] MS. Erfurt. & Edit. Norimb. *Oneretque baccis* — Sitzm.

³ *Rubri litoris.]* Seu Erythræi. In eo enim

- ¹ *Ruraque centeno scindat opima bove :*
² *Nec cura mordax deserit superstitem,*
³ *Defunctumque leves non comitantur opes.*

P R O S A IV.

⁴ Sed dignitates honorabilem, reverendumque, cui provenerint, reddunt. Num vis ea est magistratibus, ut utentium mentibus virtutes inserant, vitia depellant?

enim mari præstantissimos forma, crassitudine, & colore uniones inveniri scribit Plinius cap. xxxv. lib. ix. *Præcipue autem laudantur*, inquit, *circa Arabiam in Persico sinu maris rubri.* Testis Tibullus:

Quidvis in Erythro legitur quæ littore concha?

Unde passim $\lambda\theta\theta$ & $E\rho\upsilon\rho\alpha\iota$ dicitur. *Vall.*

Rubri litoris.] *Q. Curtius*, lib. 10. *Cetera incolis crediderat: inter quæ Rubrum mare non à colore undarum, ut plerique crederent, sed ab Erythro rege appellari.* *Martianus Capella*, lib. 6. *De Nupt. Phil. Ultra Pelusiacum ostium Arabia est, ad rubrum pertingens mare, quod Erythraeum ab Erythro rege, Persæ & Andromedæ filio, vocitatum, à colore etiam dictum rubrum. Nam fons est in litore, quem cum greges biberint, in rubrum colorem incipiunt mutare lunas.*

Seneca in Thyest. v. l. 370.

*Qui rubri vada litoris,
Aut gemmis mare lucidum
Latæ sanguineum tenent.*

Tibullus lib. 4. Carm. 2.

-- quascunque niger rubro de litore conchas

Proximus Eois colligit Indus aquis.

Sitzm.

I Ruraque centeno scindat opima bove.]

Seneca in Troad. versu 1020.

-- removoeto centum

*Rura qui scindant opulenta bobus,
Pauperi surgent animi jacentes.*

in Hippolyto v. l. 497.

-- fruge nec sparsi sacra

Centena nrvei colla submitunt boves.
Encomium numeri centenarii habes apud Julianum Imperatorem Epist. 24. Idem.

2 Nec cura mordax deserit superstitem.]
Ironice, ut solet, Juvenalis, Satyra 14. Scilicet & morbis & debilitate carebis, Et luctum, & curam effugies, & tempora vita

*Longu tibi posthæc fato meliora dabuntur:
Si tantum culti solus possideris agri,
Quantum sub Tatío populus Romanus habebat.*

Varro v. l. i. v. l. 370.

*Non fit thesauris non auro pectus solutum,
Non demunt animis curas ac religiones
Persarum montes, non atria divitiis Cræsi.*
Idem.

Cura mordax.] Ovid. 1. de Ponto, Eleg. 1.

*-- mea perpetuos curarum pectora morsus
Fine quibus nullo conficiantur habent.*

Cornel. Gallus:

Iurabam curis animum mordacibus uri.
Idem.

3 Defunctumque leves non comitantur opes.] Propertius lib. 3. Eleg. 6. v. l. 35.

Haud ulla portabis opes Acherontis ad undas:

Nudus ad infernas stulte vehere rates.

Huc commode referes Epigramma Ausonii, in quo Diogenes Croesum omnium Regum ditissimum deridet. Idem.

4 Sed dignitates.] Quomodo Aristoteles erga honores & dignitates affectus fuerit, docet Ælian. lib. 14. Variar. Histor. cap. 1. Idem.

lant? Atqui non fugare, sed illustrare potiùs nequitiam solent. quò fit, ut indignemur eas sæpè nequissimis hominibus contigisse. unde Catullus licet in curuli² Nonium sedentem, strumam tamen appellat. Videtne quantum malis dedecus adjiciant dignitates?

Atqui

1 Unde Catullus licet in curuli Nonium sedentem, strumam appellat.] Non dubiè intelligit Catulli versus. ad seipsum de Struma & Vatinio:

Quid est Catulle, quid moraris emori?

Sella in curuli Struma Nonius sedet.

At videamus tamen, ne guttulam hìc hauserit è flumine Lethes vir maximus. scimus quidem quodnam morbi genus vitiumve struma notet, sed & illud non ignoramus Plinius de Opali gemma lib. xxxv i t. cap. vi. scripsisse: *Siquidem extat hodieque hujus generis gemma, propter quam ab Antonio proscriptus Nonius senator est, filius Strumæ Nonii, ejus quem Catullus pœta in sella curuli visum indignè tulit*: ut meritò ambigas an sine ulla metaphora hominem nominarit Catullus, an glandulas respexerit, quæ pure & sanguine plenæ oriuntur in corpore, unde strumosi dicuntur, quod Boëtius credidit. Bern.

Unde Catullus.] Carmine LIII.

Quid est, Catulle, quid moraris emori?

Sella in curuli Struma Nonius sedet:

Per consulatum pejerat Vatinius.

Quid est, Catulle, quid moraris emori?
Sitzin.

2 Nonium Strumam appellat.] Notanda hoc loco *ἀνισοπρωσία* nostri Boëtii, in eo quod Strumam non cognomen Nonii putat, sed convicium. Plinius lib. 37. cap. 6. *Ab Antonio proscriptus Nonius est, filius Strumæ Nonii ejus, quem Catullus Pœta in sella curuli visum indignè tulit.* Vide Castigationes in Val. Catullum illustri & incomparabilis viri Josephi Scaligeri: item Commentar. M. Anton. Mureti ad ejusdem Pœtæ Carm. 53. Idem.

3 Strumam appellat.] Neque hic guttulam è flumine Lethes hausit vir maximus, neque *ἀνισοπρωσία* in eo notatur,

quod strumam in Catulli versu conviciam esse existimaverit; ut post Joh. Marmelium scripserunt Joh. Bernartius & Theod. Sitzmanus. Fuerit quidem Nonio, Strumæ prænomen, ut ex Plinio colligere sibi videntur, quis vero neget non eo fortasse timore deformem fuisse Nonium, atque inde id nominis adeptum, ut Fabii, Lentuli, Cicerones, Cæsares, Frontones, Flacci, Strabones dicti sunt atque alii? Videtur sanè, tum quia nemo est qui agnoscat ullam istius nominis familiam, tum quia peculiare hoc illi agnomen fuit, quo illum à filio distingui volunt. Ad hoc facit quod Romani veteres inter laudandum nomina agnominaque congeriebant, ut *Cai Cæsar*, Ciceroni; *Marce Tulli*, Catullo; & aliis aliter: cum vero inveherentur aut convitiarentur, non item, ut passim apud oratores pœtasque videre est. Unde apparet ignominia conviciique, non autem versus aut honoris causa Nonium strumam appellatum à Catullo pœtarum omnium castigatissimo. qui Asinium quoque, convicio in stupidos vulgari, Marrucinum vocat. neque enim ex Marrucinis Campaniæ populis ortum fuisse indicat: quod tamen si scripsisset Plinius, nemo non illi fidem habiturus fuerat. Postremo quid si, quoniam Vatinus struma notatus erat, voluit Catullus gemino versu, geminas strumas, seu strumosorum par componere, multumque salis in eo posuit? id certè nisi intelligas, præcipua Catulliani epigrammatis vis acumenque perierit. Vatinium autem struma insignitum fuisse ait ipse inimicus ejus Cicero, oratione pro Sestio, epist. ad Atticum IX. lib. II. Unde ejusdem in eundem causam quandam agentem jocus, *Tumidum habemus oratorem.* Vall.

Atqui minus eorum patebit indignitas, si nullis honoribus inclarescant. Tu quoque num tandem tot periculis adduci potuisti, ut cum Decorato gerere magistratum putares, cum in eo mentem nequissimi scurræ, delatorisque respiceres? Non enim possumus ob honores reverentia dignos judicare, quos ipsis honoribus judicamus indignos. At si quem sapientia præditum videres, num posses eum vel reverentia, vel ea, qua præditus est, sapientia, non dignum putare? Minimè. Inest enim dignitas propria virtuti, quam protinus in eos, quibus fuerit adjuncta, transfundit. Quod quia populares facere nequeunt honores, liquet eos propriam dignitatis pulcritudinem non habere. In quo illud est animadvertendum magis: nam si eò abjectior est, quò magis à pluribus quisque contemnitur, cum

1 *Honoribus inclarescant.*] Veteres, clarescant. Bern.

2 *Cum Decorato.*] Is ipse est ad quem apud Cassiodorum scribit Theodericus. Eum vero *virum Devotum* vocat, nomine Adjutoribus peculiari. Adjutor enim Magistro Officiorum judicanti aderat. cujus ille opera ad condenda Acta, responsa, scriptaque utebatur. Adjutores viros devotos vocari, confirmat ea subscriptio à doctiss. Cujacio prolata, Theodori Memorialis epistolarum sacri scrinii atque unius ex iis qui Quæstori sacri palatii Adjutorum nomine, sub ditione tamen Magistri Officiorum constituti, inserviebant. Ea sic se habet, FLAVIUS THEODORUS V. D. MEMORIALIS SACRI SCRINII EPISTOLARUM ET ADJUTOR V. M. QUÆSTORIS SACRI PALATII, SCRIPSI MANU MEA IN URBE ROMA CONSTANTINOPOLITANA III. KAL. JUNII. MAURITIO V. C. COS. JUSTINO ET JUSTINIANO IMPP. Hoc est anno Christi DXXXVII. Unde jam clarum est, cur pessimus ille scurra delatorque Boëtii V. D. hoc est, *vir Devotus*. & *Devotio tua*, dicitur in illa epistola qua apud Cassiodorum est xxxi. lib. v.

Notæ quoque Probi V. D. *Vir Devotus* alio omnino sensu, quam quo accepit doctiss. Scaliger ad Aulonium. Una cum Magistro Officiorum jus dixisse ejusque vices supplevisse certum est. principi quoque ab eo præsentari, antequam ad id officii admitteretur, solitum, apud Cassiodorum legas in formula Magistræ dignitatis l. vi. his verbis, *Adjutor etiam Magistri nostris præsentatur obtutibus: ut vicaria sorte beneficii eligamus ejus præsidium, qui nobis præstat fide solatium.* Porro Decoratus hic filius fuisse videtur Decorati Quæstoris, fratris natu majoris Honorati, qui fratri in Quæstura palatina successit, apud Cassiodorum ep. III. & IV. lib. v. De quibus doctiss. Simonius ad epist. xvii. lib. iv. Ennodii, quæ est ejus ad eundem Decoratum seniore. Vall.

Ut cum Decorato.] Quis ille? Nequissimus scurra & delator, ut noster subdit. hæreo num idem ad quem Theoderici Regis extat epistola apud Cassiodorum lib. v. Epist. xxxi. Bern.

3 *Delataris respiceres.*] Melius Manus. *vidisses.* Idem.

cùm reverendos facere nequeat, quos pluribus ostentat, despectiores potiùs improbos dignitas facit. Verùm non impunè: ² reddunt namque improbi parem dignitatibus vicem, quas sua contagione commaculant. Atque ut agnoscas veram illam reverentiam per has ³ umbratilibus ⁴ dignitates non posse contingere; Si quis multiplici consulatu functus in Barbaras nationes fortè devenerit, venerandum ne Barbaris honor faciet? Atqui si hoc naturale munus dignitatibus foret, ab officio suo quoquo gentium nullo modo cessarent. sicut ignis ubique terrarum, numquam tamen calere desistit. Sed quoniam id eis non propria vis, sed hominum fallax adnectit opinio, vanescunt illico, cùm ad eos venerint, qui dignitates eas esse non æstimant. Sed hoc apud exteras nationes, Inter eos verò, apud quos ortæ sunt, num perpetuò perdurant? ⁶ Atqui prætura magna

1 *Cum reverendos facere nequeant.*] MSS. cum Edit. Nor. & Flor. fac. nequeat. Sitzm.

2 *Reddunt improbi parem dignitatibus vicem.*] Vide quæ notavi ad Prof. 6. l. 2. Idem.

3 *Umbratiles dignitates.*] Umbræ enim instar vanescunt illico. *Imperium umbratile*, Ammian. Marcellin. in fin. lib. 21. *Eidem Ioviano imperium quidem, sed cassum & umbratile, ut ministro rerum funebrium portendebant.* Idem.

4 *Dignitates non posse contingere. sic collige.*] MSS. posteriora illa verba, sic collige, non habent; & omitti sane optime possunt. Idem.

5 *Consulatu.*] Elogia præcipua hujus dignitatis congestit Fr. Juretus in Miscellan. ad Symmachi librum quartum Epist. 8. Idem.

6 *Atqui prætura.*] Sic legimus ex cod. altero Thuano, jam dudum idem censente do&iff. Ja. Cujacio. Vigente repub. Rom. dignitatis hujus magna potestas fuit. postquam Imperatores tot post magistratus instituerunt, ea quæ exercitibus senatoribus tantum

fuit, quod suis sumptibus Circenses & Scenicos ludos exhiberent. Vall.

Atqui Præfectura magna olim potestas.] Rectissime MS. Erfurt. *Atqui Prætura, &c.* Prætores enim non sine immensis sumptibus ludos Circenses edere solebant. Priorem lectionem falsam esse, ante aliquot annos etiam observavit excellentiss. Cujacius. Lex 1. t. 2. De Prætoribus & honore Præt. &c. l. 12. *Nemo ex clarissimis & spectabilibus, qui in Provinciis degunt, ad Præturam postea devocetur: maneat unusquisque domi suæ tutus atque securus, sua & dignitate letet.* Ad quam l. ille: Prætura, inquit, onus fuit Senatorium, No. Th. ne dec. ad Senat. dig. asp. Hanc enim dignitatem Senator qui suscipiebat, suis sumptibus Circenses & Scenicos ludos exhibebat. Boëtius 3. De Consolat. *Prætura magna olim potestas, nunc inane nomen & Senatorii census gravis sarcina.* ubi vulgo male legitur *Præfectura*, sicut & in hac lege quibusdam codicibus, & in l. ult. infra de Silent. Hæc magnus ille Juris antiq. stes. Vide etiam Alex. ab Alexand. Genial. dier. lib. 2. c. 15; in quo agit quando

magna olim potestas, nunc inane nomen est, & senatorii census gravis farcina. 'Si quis quondam populi curasset annonam, ' magnus habebatur. Nunc ea præfectura quid abjectius? Ut enim paullo antè diximus, quòd nihil habet ³ proprii decoris, opinione utentium nunc splendorem accipit, nunc amittit. Si igitur reverendos facere nequeunt dignitates, si ultrò improborum contagione sordescunt, si mutatione temporum splendere desinunt, si gentium æstimatione vilescunt, quid est, quod in se expetendæ pulcritudinis habeant, ne dum aliis præstent?

M E T R U M

do Prætores creati cœperint, & quòd jus, quæve illorum potestas fuerit. *Sitzmannus.*

1 *Si quis quondam populi curasset annonam, magnus habebatur. Nunc ea præfectura quid abjectius?* Quàm magnus, inde colligas, quod Augustus ipse acceptam à populo præfecturam annonæ tenuit dum vixit: aut certè paullo ante mortem substituit sibi C. Turranium, qui inter primos in verba Tiberii iuravit, quasi inter præcipuos magistratus. Adi Tacitum Annal. 1. Quàm vilis verò Boëtii sæculo fuerit, ex formula Præfecturæ annonæ videre licet, quæ apud Cassiodorum lib. vi. Variarum, formula xvii. extat. *Born.*

Si quis quondam populi curasset annonam.] Symmachus libro 3. Epist. 36. *Filius meus Cæcilianus, Vir cl. qui nunc communis patriæ gubernat annonam, &c.* ad quem locum vide Fr. Juretum. *Sitzmannus.*

2 *Magnus habebatur.*] Intelligere Pompejum videtur, quem ob res præclare gestas, sed præcipuè ob procuratam populo Rom. rem frumentariam, qua fames ingens sedata est, idem populus Magnum vocavit. ut & existimat Cassiod. var. lib. vi. in Formula Præ-

fecturæ annonæ. De ea re videndi Dio & Plutarchus in Pompejo. Nihil ea Præfectura tempore Boëtii abjectius, ex quo scilicet annonæ per provincias cogendæ, non annonæ sed prætorio Præfectus potestate fungeretur. ita ut nulla illi præterquam in urbis pistores & suarios censura & animadversio superesset: ut ex ead. Cassiodori Formula quivis intelligat. *Vall.*

Magnus habebatur.] Cassiodorus in Formula Præfecti annonæ ejusque Excellentia l. 6. Variar. *Non immerito Pompejus fertur copia quantitate prævisâ, usque ad verum pervenisse fastigia. Quia merito singularis est amor populi, cum potuit à penuria liberari. Hinc ille gratificationem meruit, plausumque populorum. Hinc unice semper amatus est, & in gratia civium omnium vicit facta majorum: qui ne aliquando in honore diceretur, cum nominis taxatione vocabatur Magnus.* *Sitzm.*

3 *Proprii decoris.*] Aristoteles quoque lib. Ethic. 1. cap. v. ex eo quod honor sit potius in honorate quam in honorato, honorem non esse felicitatem concludit, & τ' ἀγαθὸν οὐκ εἶναι τὴν καὶ δόξαν. *Φαίρετον εἶναι, Bonum esse proprium quiddam & quod auferri difficulter potest.* *Vall.*

METRUM IV.

¹ *Quamvis se, ² Tyrio superbus ostro,
³ Comeret & niveis lapillis,
 Invisus tamen omnibus vigebat
⁴ Luxuria Nero scvientis.
 Sed quondam dabat improbus verendis
 Patribus indecores curules.
⁵ Quis illos igitur putet beatos,
 Quos miseri tribuunt honores?*

PROSA V.

An verò regna regumque familiaritas efficere potentem valent? Quid ni, quando eorum felicitas perpetuò

I *Quamvis se Tyrio superbus ostro.*] De purpura sive ostro quædam notavimus ad Met. 5. lib. 2. §. 9. Vestem autem principalem ex hac confici solitam præter alios etiam indicat Cæsiodor. 1. Var. 2. simulque tantum non ad vivum virtutes ostri depingit: Color (ait) nimio lepore vernans, obscuritas rubens nigreolo sanguine regnantem discernit, dum conspiciendum facit: & præstat humano generi, ne de aspectu principis possit errari. Mirum est substantiam illam morte confectam, cruorem de se post spatia tam longi temporis exudare, qui vix solet viris corporibus vulnere sauciatis effluere. Nam cum sex pæne mensibus marina delicia à vitali fuerint vigore separata, sagacibus naribus nesciunt esse gravissima. Scilicet ne sanguis ille nobilis aliquid spiraret horroris. Hæc cum insecta semel substantia perseverat, nescit ante subtrahi, quam vestis possit absumi. Sitzm.

2 *Tyrio ostro.*] Senec. in Thyest. v. 952.

*Libet & Tyrio saturas ostro
 Rumpere vestes* ———

In Herc. Oet. §. 644.

Cesset Tyrio mollior ostro

Solet impavidos ducere somnos.

Idem.

3 *Comeret.*] Artemidorus l. 1. Oneirocrit. cap. 20. Κομειν τὸ ἐπιμελείαξ

ἔστιν. Suidas: Κομμυρίζω, τὸ ἐπιμελεῖσθαι. Κομμὸς, ὡς ἐστὶν ὁ κήσμησις. Vide Notas Nic. Rigaltii ad d. l. Artemidori. Idem.

4 *Luxuria Nero scvientis.*] Suetonius Tranquillus libro sexto: Petulantiam, libidinem, luxuriam, avaritiam, crudelitatem sensim quidem primo & occulte, velut juvenili errore exercuit: sed ut tunc quoque dubium nemini foret, natura illa vitia, non ætatis esse. Et paullo post: Divitiarum & pecunia fructum non alium putabat, quam profusionem: sordidos ac deparcos esse, quibus ratio impensarum constaret: prælautos vereque magnificos, qui abuterentur ac perderent. De Luxuria Seneca in Oed. §. 417.

*Totum per orbem maximum exortura
 est malum*

*Luxuria, pestis blanda, cui vires dedit
 Roburque longum tempus, atque error
 gravis.*

Eandem depingit Claudianus lib. 2. De Laudib. Stiliconis §. 131. & seqq. Item Prudent. in Psychom. Idem.

Luxurie Nero scvientis.] Senec. in Oed. §. 763. de Diana:

Nimum scvi Diva pudoris.

5 *Quis illos igitur putes beatos.*] MSS. & Edit. Nor. & Flor. putet beatos. Idem.

petuò perdurat? Atqui plena est exemplorum vetustas, plena etiam ¹præsens ætas, ²qui reges felicitatem cala-

I *Præsens ætas, qui reges felicitatem calamitate mutaverint.* Nulla quippe tot in Cæsares ac Reges patrata scelera aut cædes vidit, nedum fortasse post homines natos. Notiores tantum libet referre, qui in hostium potestatem venire interfective sunt, aut se imperio abdicarunt. Anno Christi

CDLV. *Valentinianus princeps dolo Maximi Patricii, cujus etiam fraude Aëtius perierat, in campo Martio per Optilam & Transilam Aëtii Satellites truncatus est. Idem Maximus invasit Imperium, tertioque tyrannidis suæ mense membratim Romæ à Romanis tractus disceptusque est. Marcellinus Comes.*

CDLVI. *Aëtius ante Olybrium paucos dies tenens imperium, ultro recessit Placentiam ibique episcopus est ordinatus. Jordanes de reb. Geticis.*

CDLX. *Majorianus Cæsar apud Dertonam, juxta fluvium qui Hyra dicitur immissonel Ricimeris, interemptus est. Marcellinus Comes Chronico.*

CDLXIII. *REX Alanorum Bergor apud Bergomum à Patricio Ricimere peremptus est. Cassiod. Chron.*

CDLXIV. *Ricimeris fraude Severus Imp. Romæ in palatio veneno peremptus est. Cassiod. Chron.*

CDLXXII. *Patricius Ricimer Romæ factò Imp. Olybrio Anthemium socerum contra reverentiam principis & jus affinitatis cum gravi clade civitatis extinxit. Cassiod. Chronico.*

CDLXXIV. *Glycerius Cæs. Romæ imperium tenens à Nepote, Marcellini quondam Patricii sororis filio, imperio expulsus in portu urbis Romæ ex Cæsare episcopus ordinatus est, & interit. Marcell. Com.*

CDLXXV. *Orestes Nepote in Dalmatias fugato, filio suo Augustulo dedit imperium. Cassiod. Chron.*

CDLXXVI. *Basiliscus tyrannus cum Marco filio suo Cæs. factò, & cum Zenonida uxore sua; jam Zenone pristinum ad imperium remeante, in exilium missus est, atque*

in oppidulum, quod Lemnis in provincia Cappadocia dicitur, trusus fame exiit. Mar. Com.

Eod. anno. *Odoacer rex Gothorum, Herulorum, Romam obtinuit. Orestem Odoacer ilico trucidavit. Augustulum filium Orestis Odoacer in Lucullano Campaniæ Castello exilii pœna damnavit. Hisperium Rom. gentis imperium, quod septingentesimo nono urb. conditæ anno primus Augustorum Octavianus Augustus tenere cepit, cum hoc Augustulo perit. Marcellin. Comes.*

CDLXXXVIII. *Leontius rex & Illus tyrannus, in Papyrio Isauria castello capti decollatique sunt. capita eorum Constantinopolim allata præfixa hastilibus tabuere. Marcell. Com.*

CDLXXXIX. *Syagrius Romanorum rex Aegidii filius apud civitatem Suefionis, quam quondam memoratus Aegidius tenuerat, sedem habebat. Is cum in pugna victus esset ad Alaricum regem Tholosam confugit. Chlodoveus vero ad Alaricum mittit ut eum redderet: alioquin noverit, sibi bellum ob ejus retentionem inferri. At ille metuens, ne propter eum iram Francorum incurreret, victum legatis tradidit. Quæ Chlodoveus receptum custodiæ mancipari præcepit. regnoque ejus accepto, cum gladio clam feriri mandavit. Greg. Taton.*

DIX. *Eurico mortuo, Alaricus filius ejus apud Tolosensem urbem princeps efficitur eosque rex annis XXI. Qui cum à pueritia vitam in otio & convivio peregisset, provocatus à Francis, in regione Picardiensis ubi prælio inito extinguitur; eoque interfecto regnum Tolosanum occupantibus Francis destruitur. Isidorus Chron. Hæc Boëtii ævo visa terris portenta, rupto pietatis fideique omni fœdere. Sic mirum mortales agi finit Deus, & moribus principum populorumque offensus, urbes affligit, provincias pessundat, regna evertit, cum transferre libet imperia. Vall.*

² *Qui Reges felicitatem calamitate muta-*

calamitate mutaverint. O præclara potentia, quæ ne ad conservationem quidem sui satis efficax invenitur! Quod si hæc regnorum potestas beatitudinis auctor est, nonne si qua parte defuerit, felicitatem minuat, miseriam importet? Sed 'quamvis latè humana tendantur imperia, plures necesse est gentes relinquere, quibus regum quisque non imperet. Qua verò parte beatos faciens desinit potestas, hac impotentia subintrat, quæ miseros facit: hoc igitur modo majorem regibus inesse necesse est miseriam portionem. ² Expertus fortis suæ periculorum ³ Tyrannus, regni metus pendentis supra verticem gladii terrore simulavit. Quæ est igitur hæc potestas, quæ solitudinum morsus expellere, quæ formidinum aculeos vitare nequit? Atqui vellent ipsi vixisse securi, sed nequeunt. dehinc de potestate gloriantur. An tu potentem censes, quem videas velle, quod non possit efficere? ⁴ Potentem censes,

scribit.] Manilius lib. 1.

Quot post excidium Trojæ sunt eruta regna?

Quot capti populi? quoties Fortuna per orbem

Servitium imperiumque tulit, varieque reverrit

Trojanos cineres? —

Idem.

¹ *Quamvis late humana tendantur imperia.] Vide Augustinum libro quarto De Civitate Dei, capite: An congruat bonis latius velle regnare. Item Isocra-tem, Oratione ad Nicoclem. Idem.*

² *Expertus fortis suæ periculorum Tyrannus.] Macrobius lib. 1. in Somn. Scip. cap. 20. Dionysius aulæ Siculæ inclementissimus incubator, familiari quondam suo solum beatam existimanti vitam tyranni, volens quam perpetuo metu misera, quamque impendentium semper periculorum plena esset ostendere, gladium vagina raptum, & à capulo de filo tenui pendentem, mucrone demisso, jussit familiaris illius capiti inter epulas imminere: cumque ille inter & Siculas & tyrannicas copias præsentis mortis*

periculo gravaretur, Talis est, inquit, Dionysius, vita quam beatam putabas: sic nobis semper mortem imminentiem videmus. aestima quando esse felix poterit, qui timere non desinit. Nota etiam ex Cicero hæc historia. Idem.]

³ *Tyrannus.] Nota historia Dionysii Siciliæ tyranni, & Damoclis, ex ejus assentatorum numero; ex Cicero Tusculanarum quæst. l. v. Macrobius in Somn. Scip. l. 1. cap. xx. & ex Horatii clarissimo illo carmine lib. 1. r.*

Districte ensis cui semper impia

Cervice pendet, non Sicula dapes

Dulcem elaborabunt saporem,

Non avium citharæque cantus

Somnum reducent. Vall.

⁴ *Potentem censes, qui satellite latus*

ambit.] Seneca in Herc. Oct. v. 604.

Tu quicumque es, qui sceptras tenes,

Licet omne tua vulgus in aula

Centum pariter limina pulset;

Cum tot populis stipatus eas,

In tot populis vix una fides.

Aufonius:

Multis terribilis, cæceto multos.

ses, qui satellite latus ambit, qui quos terret, ipse plus metuit; qui ut potens esse videatur, in servientium manu situm est? Nam¹ quid ego de regum familiaribus differam, cum regna ipsa tantæ imbecillitatis plena demonstrem? quos quidem regia potestas sæpè incolumis, sæpè autem lapsa prostermit? ² Nero Senecam familiarem, præceptoremque suum ad eligendæ mortis coëgit arbitrium. ³ Papinianum diu inter auli-

COS

Præclara, & quæ huc referantur plane digna verba Marci Imp. apud Herodian. lib. 1. *Neque enim aut pecunia vis tyrannidis luxuriam explere; aut stipendia satellitum agnina tueri principem possunt, nisi eorum, quibus imperat, prius ad sit benevolentia. Quippe ii demum diu tutoque imperant, qui non metum ex crudelitate, sed sui desiderium ex bonitate civium suorum animis instillant. Neque enim quos servire necessitas coëgit, sed quos obtemperare sua quæque voluntas adegit, ii sunt in agendo patiensque à suspitione omni assentioneque vacui: nunquamque imperia detrectant, nisi violenter contumelioseque sint habiti.* Sitzm.

1 *Quid de Regum familiaribus differam.*] Solon, referente Diogene Laërtio, eos qui penetrant aulas & limina Regum, auctoritateque valent aliqua, calculis, quibus in componendis rationibus utimur, elegantissime comparare est solitus, quorum pro situ alius atque alius est valor. *Idem.*

2 *Nero Senecam familiarem.*] Vide qua notavi ad Profam 2. lib. 1. *Idem.*

3 *Papinianum militum gladiis Antoninus objecit.*] Severus Imperator, principatum vitrici manu penitus adeptus, cum multas urbes sumptuosis admodum ædificiis ornasset, & Antonium filium designasset imperatorem, moriturus ipsi Getæque, alteri filio, imperii heredibus institutis, Papinianum sibi longe amicissimum, affinemque per secundam uxorem, tutorem reliquit. Vir ille erat iustissimus, & qui tam cognitione quam expositione Legum omnes ante pariter & post se Romanos Juris-

consultos superavit. Hunc autem in cothurnum magnæ potestatis erectum, Præfectique Prætorio munere fungentem, suspectum Antoninus habebat, alia nulla de causa, quam quod Papinianus animadvertens eum infesto erga Getam fratrem animo esse, quo illi minus insidiaretur, pro viribus, impediret. Quod impedimentum è medio remove volens, & magnum illum virum, multosque alios qui vel concordia faverant, vel partium Getæ fuerant, per milites interemit: ita ut utriusque ordinis viri & in balneo coenantes, & in publico percuterentur: Papinianus ipse securi (non gladio, ut noster Auctor tradit) percussus interierit, improbante Bassiano, quod non gladio res peracta esset. Enimvero gravior & quodammodo ignominiosior erat, censeturque adhuc securis pœna quam gladii. Multi dicunt Ant. Bassianum occiso fratre illi mandasse, ut in Senatu & apud populum facinus dilueret, illum autem respondisse: *Handquaquam pari facilitate velari parricidium & qua fieret.* Est etiam hoc: quod dictare noluerit Orationem, qua invehendum erat in fratrem, ut causa ejus melior fieret, qui occiderat: illum autem negantem respondisse: *Aliud est parricidium, accusare innocentem occisum.* Ut sit, constat eum quasi fautorem Getæ occisum. Et fertur quidem Papinianum, cum raptus à militibus ad palatium traheretur interficiendus, prædivinasse dicentem, *Stultissimum fore qui in suum subrogatur locum, nisi appetitam crudeliter Præfecturam vindicaret.* Quod factum est. Nam Macrinus Antonium occi-

cos potentem, militum gladiis ¹ Antoninus objecit. Atqui uterque potentiae suae renuntiare voluerunt; ² quorum Seneca opes etiam suas tradere Neroni, seque in otium conferre conatus est. sed dum ruituros moles ipsa trahit, neuter, quod voluit, effecit. Quae est igitur ista potentia, quam pertimescunt habentes, quam, nec, cum habere velis, tutus sis, & cum deponere cupias, vitare non possis? An praesidio sunt amici, quos non

occidit, ad quem postea devenit imperium, non tam quod eum milites benevolentia prosequerentur eique fiderent, quam necessitate, & quod eo tempore id expediret. Vide Xiphilinum in Anton. Caracalla; Zosim. lib. I. Hist. Spartan. in Anton. Carac. & in Anton. Geta; Aurel. Victorem de Caesarib. Pet. Fabrum I. Semestr. Idem.

I Antoninus.] Balsianus Antoninus Caracalla, Imper. Romanorum post C. Jul. Caesarem XXI. Hujus vitam, mores, facinora, exitum, ejusmodi inclusit tetrasticho Ausonius Burdegalensis,

Disimilis virtute patri, & multo magis illi,

*Cujus adoptivo nomine te perhibes :
Frateris morte nocens; punitus sine cruento.*

In risu populi tu Caracalla magis.

Idem.

2 Quorum Seneca opes etiam suas tradere Neroni, seque in otium conferre conatus est.] In mente habuit Senecae orationem, quae apud Tacitum extat Annal. lib. XIV. Digna ut non ibi solum legatur. vel ut juventus discat non suasisse solum Sophum nostrum, sed exemplo docuisse, sapientes divitias in domum quidem sed non in animum recipere. *Quartusdecimus annus est, Caesar, ex quo spei tuae admotus sum, obtutus ut imperium obtines. Medio temporis tantum honorum atque opum in me cumulasti, ut nihil felicitati meae desit, nisi moderatio ejus. Utar magnis exemplis, nec meae fortunae sed tuae. Atarus tuus Augustus, M. Agrippae Miltelenense secretum; C. Maccenati, ut in ipsa, velut peregrinum otium permisit: quo-*

rum alter bellorum socius, alter Roma pluribus laboribus jactatus, ampla quidem, sed pro ingentibus meritis praemia acceperant. Ego quid aliud munificentiae adhibere potui quam studia, ut sic dixerim, in umbra educata? e quibus claritudo venit, quod juventutis tuae rudimentis affuisse videtur, grande hujus rei pretium. At tu gratiam immensam, innumeram pecuniam dedisti, adeo ut plerumque intra me ipsum voluam: Egone equestri & provinciali loco ortus, proceribus civitatis annumeror? Inter nobiles & longa decora praefereutes, novitas mea enituit? ubi est animus ille modicis contentus? Tales hortos instruit, & per haec suburbana incedit, & tantis agrorum spatii, tam lato faenore exuberat? una defensio occurrit, quod muneribus tuis obniti non debui. Sed utrumque mensuram implevimus, & tu quantum Princeps tribuere amico posses, & ego quantum amicus a Principe accipere. Cetera invidiam augent: quae quidem, ut omnia mortalia, infra tuam magnitudinem jacet, sed mihi incumbit. mihi subveniendum est. Quo modo in militia aut via fessus admimiculum orarem, ita in hoc itinere vitae, senex, & levissimis quoque curis impar, cum opes meas ultra sustinere non possim, praesidium peto. Tuae eas per procuratores tuos administrari, in tuam fortunam recipi. Nec me in paupertatem ipse detrudam, sed traditis quorum fulgore perstringor, quod temporis hortorum aut villarum cura sponitur, in animum revocabo. Superest tibi robur, & tot per annos nixum fastigii regimen: possimus seniores amici quiete respondere. hoc quoque in tuam gloriam cedit, eos ad summa vexisse, qui & modica tolerarent. Bern.

non virtus, sed fortuna conciliat? ' Sed quem felicitas
amicum fecit, infortunium faciet inimicum. ' Quæ
verò pestis efficacior ad nocendum, quàm familiaris
inimicus?

METRUM V.

• Qui se volet esse potentem,
Animos domet ille feroces,
Nec victa libidine colla
Fœdis summittat habenis.
Etenim licet Indica longè
³ Tellus tua jura tremiscat,
⁴ Et seruiat ultima Thule;
Tamen atras pellere curas,
Miserasque fugare querelas
Non posse, ⁵ potentia non est.

PROSA VI.

Gloria verò quàm fallax sæpè, quàm turpis est!
Unde

I Quem felicitas amicam fecit, infor-
tunium faciet inimicum.] De Vertumnis
istis qui amicitias utilitate probant, ne-
que indignum putant se fieri comites
stantis in orbe Dæ, venuste Petron.
Arbiter:

Cum Fortuna manet vultum servatis
amici:

Cum cecidit turpi vertitis ora fuga.

Huc etiam faciunt illa Ovid. 2. de Pon-
to, Eleg. 3.

Diligitur nemo nisi cui fortuna secunda
est:

Quæ simul intonuit, proxima quæque
fugat.

Sitzm.

2 Quæ pestis efficacior ad nocendum,
quam familiaris inimicus.] Vide B. Augu-
stin. libro 19. De Civit. Dei, capite 5.
Idem.

3 Tellus tua jura tremiscat.] MSS. Rit-
tersh. timescat. Idem.

4 Et seruiat ultima Thule.] Senec.
Med. §. 359.

— Tiphysque novos

Detegat orbes, nec sit terris

Ultima Thule.

Solinus Polyhist. cap. 25. Multa et
alia circum Britanniam insula, è quibus
Thule ultima, in qua æstivo solstitio Sole
de Cancri sidere faciente transitum, nox
pene nulla. Totus vero ille versus de-
sumptus ex illo Virg. 1. Georg.

— actua nautæ

Numina sola canant, tibi seruiat ultima
Thule.

Idem.

5 Potentia non est.] Huc pertinent ve-
re antea Isocratis verba in Orat. ad Ni-
coclem: Ἀρχε σεαυτῆ μηδὲν ἦτιον, ἢ
καὶ τῶ ἄλλων καὶ τῆτο ἡγῆ βασιλικώ-
τατον, εἰς μηδεμιᾶ δελσίης τῶ ἡδο-
νῶν, ἀλλὰ κρατῆς τῶ ἐπιθυμιῶν μοῦλ-
λοι ἢ τῶ πολιτῶν. Idem.

¹ Unde non injuria Tragicus exclamat : Ωῦ δόξα, δόξα, μωροῖσι δὴ βροτῶν, Οὐδὲν γε γῶσι βίον ὠψικωσας μέσαν.

² Plures enim magnum sæpè nomen ¹ falsis vulgi opinionibus abstulerunt, quo quid turpius excogitari potest? Nam ⁴ qui falso prædicantur, suis ipsi necessè est

¹ Non injuria Tragicus exclamat :

Ωῦ δόξα, δόξα, μωροῖσι δὴ βροτῶν
Οὐδὲν γε γῶσι βίον ὠψικωσας μέσαν.]

Scilicet Tragicum illum, quem hic laudat Boëthius noster, Euripidem esse: cujus sunt isti versus in Andromacha: ex qua fabula pretium operæ est etiam sequentia adscribere, cum totius loci Latina interpretatio Georgii Ratalle-ri J.C. præsidis clariss.

Εὐκλεία δὲ οἷς μὲν ἔσ' ἀληθείας ὕπο,
Εὐδαίμωνίῳ τὰς δὲ ὑπὸ ψεύδων,
ἔχῃ

Οὐκ ἀξιῶσω, πᾶν τὴν τύχην φερεῖν
δοκέει.

Opinio, ὁ opinio; quam multa tu

Milia hominum nihili, locique nullius

Instas tumente spiritu! Sed gloriam,

Quæ fonte vero profluit, egregiam puto:

Quæ falsa origine nascitur, flocci aestimo.

Fortunæ enim acceptum hoc referre con-
venit.

Alium ejusdem Euripidis locum laudat Philosophia Boëthiana infra profa VII. Sitzm.

Unde non injuria Tragicus exclamat
Ωῦ δόξα, δόξα, μωροῖσι δὴ βροτῶν,
οὐδὲν γε γῶσι, βίον ὠψικωσας μέσαν.]

Id est, ὁ gloria, gloria, decies mille hominibus, cum nihil sint, animum tumidum reddis. Bern.

² Plures magnum sæpe nomen falsis vulgi opinionibus abstulerunt.] Ælianus de Georgia & Protogora: ἔειπε γὰρ πῶς ἢ δόξα μὴ πᾶν ἢ ἀκροῦδες μὴτε ἐρᾶν, μὴτε ἀκρίβην. ἐνθεν τοῖς καὶ πολλὰ σφάλλεται. καὶ τὰ μὲν καὶ ἀκριβεστάτη, καὶ ἡ ψεύδεται. Alexander Magnus apud Q. Curtium libro nono: Nunquam ad liquidum fama producitur: omnia, illa tradente, majora sunt vero. Nostra quoque

gloria cum sit ex solido, plus tamen habet nominis quam operis. Libanius Sophista: πῶς ἢ ὁ δόξαν κτήμα νομίζων, ὅτι ἀγαθὸς ἢ ὡς ἀληθῆς κλημάτων φύλαξ. ἀλλ' ὁ πρὸς σελαῖν, καὶ κηλακδύσας, ἀπὸ θεῶν λαῶν, ὁ τ' ὄρεσέα καλέσας, μισθὸν ἔχῃ ἢ ῥήματα. εἴτ' ἐκ τούτων, οἱ μὲν ἀσπέρων ἡ χρυσόν. αὐτὸς ἢ εἰρωνείαν. Sitzm.

³ Falsis vulgi opinionibus.] Vulgus enim (ut Persium loquentem faciam) aut nunquam aut rarissime

— veri speciem dignoscere callet,

Ne qua subarato mendosum tinniat auro.

Et mirum! si sæpius à fortuna, quam à

judicio celebris fama proficiat? Exemplum

memorable de Pallante Claudii liberto omnium nebulonum postremissimo invenies apud Plin. Secundum libro septimo, Epistol. 29. & libro nono Epist. 6. Idem.

⁴ Qui falso prædicantur, suis ipsi, &c.]

Cassiodor. 8. Variar. 18. Cum omnis appellatio ad declarandas res videatur imposita, nimis absurdum est portare nomen

alienum, & aliud dici, quam possit in moribus inveniri. Huc pertinet quod

Jurisperiti ajunt: Nomina rebus consequentia esse debere. Et divinitus

scribit Gregorius Nyssenus in libro

περὶ τειροτήτων, καὶ ὁποῖον χρῆσιν

ἢ χρῆσιν. Οὐκ ἔν ἐπειδὴ ἢ μεγίστη

καὶ τειροτάτη καὶ πρώτη ἢ ὀνομα-

των γένουσι ὡς ἢ ἀγαθὸς δευότης

ἢ καὶ κηλακδύσας, ὡς τὰς τῆ ἐπανυμίας

ἢ χρῆσιν πηθῆντες χρῆσιν ὀνομα-

ξιαῖς. ἀναγκασίον ἂν εἴη, πᾶντα τὰ

ερμολογικῆς τ' τοιαύτης φωνῆς ὀνο-

μαξία ἐν ἡμῶν καθορθῶς. ὡς μὴ ψευ-

δώνυμον ἐφ' ἡμῶν εἶναι πᾶν κλησιν,

ἀλλ' ἐκ ἢ βίος πᾶν μαρτυρίαν ἔχῃ.

se est laudibus erubescant. Quæ si etiam meritis conquisitæ sint, quid tamen sapientis adjecerint conscientiæ, qui bonum suum non populari rumore, sed conscientiæ veritate metitur? Quod si hoc ipsum propagasse nomen, pulcrum videtur; consequens est, ut scædum non extendisse judicetur. Sed cum, uti paulo ante disserui, plures gentes esse necesse sit, ad quas unius fama hominis nequeat pervenire, fit, ut ¹ quem tu æstimas gloriosum, pro maxima parte terrarum videatur inglorius. ² Inter hæc verò popularem gratiam, ne commemoratione quidem dignam puto, quæ nec judicio provenit, nec umquam firma perdurat, Jam verò quàm sit inane, quàm futile ³ nobilitatis nomen,

ὅτι ἐὰν ᾖ καλεῖσθαι ἢ τὸ εἶναι γί-
νεῖ· ἀλλ' ἢ ὑποκειμένη φύσις, οἷα
δὲ ἂν εἶσαι τύχη, ἀλλ' ἢ ἀρεσφύξες
ἢ ὀνόματι σημασίας γνωρίζεῖ·
οἷόν ἢ λέγω, εἰ δένδρον τις ἢ πέτρα
ἀρεσφύξαιαν ἀνθρώπου χερσαίαν·
ἄρα ἀνθρώπου ἔσαι ἀλλ' τιλὸ κλήσι
ἢ τὸ φυτὸν ἢ ὁ λίθος· οὐκ ἔστι ταύται·
ἀλλὰ χερὶ περὶ τὸν εἶναι ἀνθρώπου, εἶθ'
ἔπως ὀνομαζώμεν τῆ ἀρεσφύξαιαν τὴ
φύσιν. Et quæ ibidem plura sequun-
tur. quem locum ex sacris lectionibus
suis mihi condonavit C. Rittershusius.
Idem.

1 *Quem tu æstimas gloriosum.*] Ms.
Rittersh. quem tu æstimas esse gloriosum.
Idem.

2 *Inter hæc verò popularem gratiam.*
ms. Rittersh. pop. gloriam. Recepta ta-
men lectio non destituitur auctoritate
quorundam vet. exemplarium, & con-
firmatur ab Herodiano, qui de Commo-
do sic scribit: μέγροι μὲ τέτταν, οἱ κὴ
βασιλείας τὰ περὶ τὸ μῦθον ἢ ἀλλοτρίαι,
πᾶσι ἀνδρείας κὴ δύστηνας ὡς τὰ τοῖς
δημώδεσιν εἶχε πνὰ χεῖραν. Idem.

3 *Nobilitatis nomen.*] Nobilitatis apud
omnes fere populos magna semper laus
fuit, non γνώσεως, aut λαμωσθησ, sed
δύστηνας, à genere, ἢ δὲ δύστηνας,

inquit Aristoteles libro vi. Politic.
παρ' ἐκείτους οἴκει τιμι. ἔπι δὲ οἴπε
βέλτιος εἰκός τὴν βελιόνανε δὲ
χρῆμα ἢ ἔστιν ὄρετὴ γλῶσσ. Nobilitas
enim apud cunctos mortales domi honorata
propterea quod meliores verisimile est è
melioribus procreari: nobilitas enim est ge-
neris virtus. Inde crevit adeo resp. illa
Romana, in qua ut plurimum probi
iique nobiles & nobilibus nati, non ut
Athenis quisvis è populo, præfuerit.
Omnes boni, inquit ejusdem reip. lumen
Cicero, semper nobilitati favemus, &
quia utile est reip. nobiles homines esse di-
gnos majoribus suis; & quia valet apud
nos clarorum hominum & bene de republ.
meritorum memoria, etiam mortuorum.
Neque aliunde extremis ejusdem reip.
temporibus, nobilitatis nomen tanto
in honore habitum, ut ipsi Imperatores
quos sibi successores deligebant, prius
Nobilissimos declararent. Id fecisse Ju-
stinum, antequam Justinianum sororis
filium Cæsarem successoremque crea-
ret, auctor est in Chronico Marcellinus
Comes anno dxxxvi. Hinc Augusti-
nus contra Cresconium lib. iii. c. xxxix.
significaturus annum cccxxv. scribit,
Constantio Maximo Augusto, & Constantio
juniore, nobilissimo Cæsare, Constu-
libus, &c. Et ut auctor Miscellæ M.

men, quis non videat? 'quæ si ad claritudinem refertur, aliena est. Videtur namque esse nobilitas, quædam de meritis veniens laus parentum. Quòd si claritudinem prædicatio facit, illi sint clari necesse est, qui prædicantur. Quare ² splendidum te, si tuam non habes, aliena claritudo non efficit. ³ Quod si quid est in nobilitate bonum, id esse arbitror solum, ut imposita nobilibus necessitudo videatur, ne à majorum virtute degenerent.

M E T R U M VI.

⁴ *Omne hominum genus in terris*

Simili

Aurel. Antoninum verum, tot virtutibus ornatum, imperio dignissimum ostendat, nobilissimum quoque fuisse probat. Vall.

I *Quæ si ad claritudinem refertur, aliena est.* Juvenalis Satyr. 8.

— *sed te censori laude tuorum,*

Pontice, noluerim, sic ut nihil ipse future

Laudis agas. Miserrum est aliorum incumbere fama,

Ne collapsa ruant subductis tecta columnis. Sitzm.

2 *Splendidum te, si tuam non habes, aliena claritudo non efficit.* Hinc etiam Plato illud præstantissimum nobilitatis genus esse dixit, si quis per se animi magnitudine excelleret. Vide Diog. Laërt. in ejus vita. Cassiodorus Var. 3. Ep. 17. *Tantum quis nobilior erit, quantum & moribus probis & luculenta facultate reluxerit.* Idem libro quinto Variar. 12. *Hæc est indubitata nobilitas, quæ moribus probatur ornata.* Theodoricus Rex apud Ennodium in Panegyrico: *Sine causa parentum titulis nitimur, nisi propriis adjuremur.* Auctor Carminis ad Pisonem:

Nam quid imaginibus, quid avitis sulta triumphis

Atria, quid pleni numero consule fisti Profuerint, si vita labat? perit omnis in illo

Gentis honos, cujus laus est in origine sola. Idem.

3 *Quod si quid est in nobilitate bonum.* Cassiodorus 8. Var. 16. *Similitudinem suorum felix vena custodit: quando pudet delinquere, qui similia nequeunt reperire. Hinc est, quod melius agnoscitur, elegisse nobilem, quam fecisse felicem: quia iste communitus, per veterum se facta custodit: ille exemplum non habet, nisi quod fecerit.* Idem.

4 *Omne, &c.* In hoc Carmine suggillat illos, qui memores magni generis, virtute illud minime adaugebant: sed claritate majorum tantummodo gloriantes, non animo reputabant illud Cleobuli: *Majorum meritis gloria non datur; multoque minus illud Solonis: Pulchrius parari, quam creari nobilem.* De quibus vide And. Tiraquelum De Nobilitate cap. 22. in quo hocce versus Boëthii citat, aliaque ibidem lectu dignissima more suo ex variis congerit auctoribus. Idem.

Omne humanum genus. MS. Rittersh. *Omne hominum genus.* Ita Virgilius 3. Georg.

Omne adeo genus in terris hominumque ferarumque.

Et Silius lib. 7.

Omne hominum in terris trepidat genus. —

Idem.

I *Simili*

¹ Simili surgit ab ortu:

² Unus enim rerum pater est,

Unus cuncta ministrat.

Ille dedit Phæbo radios,

³ Dedit & cornua Luna.

Ille homines etiam terris

Dedit, & sidera calo.

Hic ⁴ clausit membris animos

Celsa sede petitos.

⁶ Mortaleis igitur cunctos

Edit, nobile germen.

⁷ Quid genus, & proavos strepitis?

Si

1 Simili surgit ab ortu.] Manuel Pa-
læologus Orat. 7. Institut. Regiæ, De
Humilitate: πάντες ἐσμὲν ἐξ ἐνὸς φυ-
εῖς μίᾳ, καὶ μιᾷ τῇ ἔργα π-
πλάσμενοι ὡς ἐν ἡ εἰδῶ. Sitzm.

2 Unus rerum pater est.] Prima Dei
appellatio, inquit Hermes-Poëmandri
cap. 11. est τ' ἀγαθόν, Ipsum bonum.
quæ essentiam Dei spectat. Ἡ δ' ἐπί-
πρωτογενεῖα ἐστὶν ἡ ἔργα πάντα
ἀφ' τοῦ ποιητῆρος πάντων. πάντες δ'
τὸ ποιεῖν. Altera vero appellatio, Pater
est. ideo quia omnia gignit. patris est
enim generare. quam ex totius universi
creatione & providentia sortitus est.
Unde persequitur Boëtius,

Unus cuncta ministrat, &c.
Vall.

3 Dedit & cornua Luna.] Lactant.
lib. 1. Div. Instit. cap. 21. Luna taurus
maclatur, quia similiter habet cornua. Sitz-
man.

4 Clausit membris animos.] Lactant.
De Opif. Dei, cap. 20. Corpusculum hoc,
quo induti sumus, hominis receptaculum
est. Nam ipse homo neque tangi, neque
adspici, neque comprehendi potest, quia
latet intra hoc quod videtur. Claudian.
lib. 1. De Rapt. Proserpinæ, v. 63.

— corporeis animæ mittuntur in ar-
tus.

Similia sunt apud Platonem & Ciceronem,

in Somnio Scipionis. Est enim hoc So-
craticum dogma. Idem.

5 Animos.] L. animas. Lucret. li-
bro 3.

Nunc animas quoque ut in membris co-
gnoscere possis

Esse. — Idem.

6 Mortales igitur cunctos Edit, nobile
germen.] Ita lego, ut sit appositio. Ger-
men metaphora pulcra dicit pro sobole.
Vide non vulgaria hac de re in Com-
ment. Rittersh. ad 1. Cyneg. Oppian.
Idem.

7 Quid genus & proavos strepitis.]
Lycus Thebanus apud Senecam in Herc.
Eur. v. 137.

Non vetera patriæ jura possideo domus
Ignarus heres: nobiles non sunt mihi
Arvi, nec altis inclytum titulis genus;
Sed clara virtus. qui genus jaculat sum,
Aliena laudat. —

Juvenal. Sat. 8.

— quis enim generosum dixerit hunc,
qui

Indignus genere, & præclaro nomine
tantum

Insignis? —

Min. Felix in Oct. Nobilitate generosus
es? parentes tuos laudas. Omnes tamen
pari sorte nascimur, sola virtute distingui-
mur. Ælian. lib. 12. Variat. Hist. cap. 6.

ὅτι καλῶν ἔξῃσιν ἐπὶ τοῖς μεγάλως

¶

φθγ.

*Si ¹primordia vestra,
Auctoremque Deum spectes,
²Nullus degener exstat,
Ni vitiis pejora fovens
Proprium deserat ortum.*

P R O S A VII.

³ Quid autem ⁴ de corporis voluptatibus loquar,
quarum appetentia quidem plena est anxietatis, ⁵ sati-
etias

Φερύβοι Διὸς τῶς πατέρος. Quam
pulcre vero Romanus Martyr apud Pru-
dent. Peristeph. Hymno 10.

— absit ut me nobilem

Sanguis parentum præset, aut lex Cu-
ria,

Generosa CHRISTI secta nobilitat
viros.

Si prima nostris quæ sit incunabulis

Origo textu stemmatis recenscas,

Dei parentis esse ab ore cœpimus,

Cui quisque servit, ille vere est nobilis,

Patri rebellis, invenitur degener.

Sitzm.

¹ Primordia.] Primordia rerum Lu-
cret. libro 1. vocum, idem lib. 4. vini,
idem l. 6. ignis, l. cod. generis, Ovid.
l. 2. Amor. cladis, Silius l. 4. belli, idem
lib. 17. redæ, Val. Flacc. lib. 8. noctis,
Claud. l. 1. de Raptu Proserp. v. f. 112.
mentis, Alcimus Avitus de l. de Dilu-
vio, legis, idem l. cod. gentis, idem l.
de Trans. maris. Primordiis rationis im-
butus, Arnobius l. 3. Idem.

² Nullus degener exstat.] Silius li-
bro 10.

— prob degener altæ

Virtutis patrum. —

Idem.

³ Quid autem de corporis voluptatibus.]
Confer B. August. lib. 14. de Civ. Dei,
cap. 16. & seqq. Idem.

⁴ De corporis voluptatibus.] Quam
voluptatem probaverit Plato, recenset
Apulejus lib. de ejusd. Philosophia na-
turali. Voluptatem vero neque bonum esse

absolute, neque simpliciter malum. Sed
eam quæ sit honesta nec pudendis rebus,
sed gloriosis actibus veniat, non esse fu-
giendam. illam vero quam aspernatur na-
tura ipsa turpi delectatione quæsitam, vi-
tari oportere censebat. Eandem esse men-
tem Aristotelis suamque aperit Alexan-
der Aphrodis. natur. quaest. lib. IV.
cap. XXIII. nimirum eam non fugien-
dam quæ cum honestate conjuncta est;
quæ vero ab turpibus actionibus profi-
ciscitur, pœnitentia finiri. Nec ii so-
lum, sed omnis semper Philosophia,
ait Seneca epistol. xc. damnasit mixtas
pœnitentiæ voluptates. Quas in pudendi
gulæque intemperantia positas sic Tur-
pilius Thrasyleone expressit, Venerem;
mensam, talos, vinum: in hæc hujusmodi,
quibus rebus vita amatur, tum invitari so-
lemus. sic enim ex vet. cod. ms. Nonii
legendum. Juvenalis quoque

— dum bibimus, dum ferta, unguenta,
puellas

Poscimus, obrepit non intellecta sene-
ctus.

Sardanapali quoque [bovis maluisset
Aristoteles] sepulchro inscriptum fuit,
Hæc habeo quæ edî, quæque exsaturata
libido

Hausit: at illa jacent multa & præclara
relicta.

Vallin.

⁵ Satietas vero pœnitentiæ.] Respicit
forte ad verba Demosthenis, rem cum
Thaide habere volentis. Vid. Agell. l. 1.
Noct. Atticar, cap. 8. Sitzm.

tietas verò pœnitentiæ? ¹ Quantos illæ morbos, quàm intolerabileis dolores, quasi quendam fructum nequitiae fruentium solent referre corporibus! quarum motus quid habeat jucunditatis, ignoro. Tristeis verò esse voluptatum exitus, quisquis reminisci libidinum suarum volet, intelliget. Quæ si beatos explicare possunt, ² nihil causæ est, quin pecudes quoque beatæ esse dicantur; quarum omnis ad explendam corporalem lacunam festinat intentio. ³ Honestissima quidem conjugis foret, liberorumque jucunditas, sed nimis ⁴ è natura dictum est, ⁵ nescio quem filios invenisse

¹ *Quantos illæ morbos!*] Teste enim Pindaro in Isthm. Oda 7.

--- τὸ πῦρ δίκαιον

Γλυκὺ πικροπείτω μῦθ' ἢ πλοῦτι.

Sitzm.

² *Nihil causæ est, quin pecudes quoque beatæ dicantur.*] Graviter in hunc modum disputat Maximus Tyrius, Sermone 32. ἐπιτύθειν ἄρξαι, πὶ ἀνθρώπων ἀφωσισηόν; ἡδονή. πρᾶξι μὲν κριτὸν λέγει, ἐπὶ πάσας φύσεις ἐξικνέμενοι, καὶ ἀφ' ἑαυτῶν αὐτῶν τὴν ἀπειμιαν σὺν ἀνερχομαι. ἡδὲ καὶ βῆς καὶ ὄνου καὶ σὸς καὶ πιδνα. Idem.

³ *Honestissima quidem conjugis.*] Augustinus lib. 19. De Civit. Dei, cap. 1. Pertinet ad virtutis officium, et vivere patriæ, et propter patriam filios procreare, quorum neutrum fieri potest sine corporis voluptate. De puritate autem consuetudinis conjugalis memorabile est apophthegma illud Pythagoricum, quod Theano quidam adscribunt, ὡς δὲ τὸ μὲν ἔστωικὸν ἀνδρὸς ὅσιον ἐστὶν αὐθήμερον ἀποσιέναι τοῖς ἰεργῖς δὲ τὸ μὴ ἀποσηκνέειν, εἰ δὲ ποτε. ut est apud Jamblichum de vita Pythag. c. 11. ubi ἀειδόντων ἀπὸ φθέρμα vocat: sicut capite 27. καλὸν καὶ ἀειδολεπὲν ἔημα cenfer, τὸ τὴν γυναικὰ δέειν ἕναι αὐθήμερον ἀνισταμένω δὲ τὸ ἑαυτῆς ἀνδρὸς. Nec minus est memorabile iudicium D. Chrysostomi, cum qui à

cœtu complexuque maritali surgat, puram esse etiam ante quam se abluerit: fecus atque qui à meretrice veniat. hunc etenim nullis lavacris mundari. Paulo durius & iniquius est S. Hieronymi hac de re iudicium in libb. contra Jovinianum. Idem.

⁴ *Enatura dictum est.*] Designat, ut mihi videtur, locum illum Aristotelis Ethic. lib. VIII. cap. VI. Ἐπὶ ταῖς φυσικαῖς συνήμασι μᾶλλον ἀκταθεὶν ὀρέξεσιν. ὁ δὲ θυμὸς, φυσικώτερον, καὶ ἡ καλεπότης τῆ ἐπιθυμῶν, τῆ ὑπερβολῆς καὶ ἂν μὴ ἀναγκάων. ὡσαύτ' ὁ ἀπολογισμὸς, ὅτι τὸ παῖδες τύπτοι καὶ γὰρ ἔστ' ἔφη, τῆ ἑαυτῶν κἀκείνου, τῆ ἀνωθεν, καὶ τὸ παιδίον δεῖξαι, καὶ ἔστ' ἔμει, ἔφη, ὅταν αἰὶς γῆνη. συγγλῆς γὰρ ἡμῶν. Præterea naturales appetitiones sequi majori ventu dignum est. Et, Ira vero et asperitas magis è natura est, quam exsuperantia cupiditatum et eorum quæ necessaria non sunt. Quemadmodum ille, qui se defendebat, quod patrem verberasset; nam hic, inquit, sumus et ille item sum verberavit; et commonstrans fil.olum, Et iste me, inquit, verberabit, cum vir factus fuerit. hoc enim proprium familie nostræ est. Vall.

⁵ *Nescio quem filios invenisse tortores.*] Eueni pentameteter hujus sententiæ memorabilis est, apud Plutarchum & Artemidorum relatus:

nisse tortores : quorum quàm sit mordax quæcumque conditio, neque aliàs expertum te, neque nunc anxi-um necesse est admonere. In quo ¹ Euripidis mei sententiam probo, qui carentem liberis infortunio dixit esse felicem.

M E T R U M VII:

Habet omnis hoc ² voluptas,

³ Stimulis agit fruentes,

³ Apiumque par volantum,

Ubi

Ἰδὲ, ὅση λύπη παῖς πᾶσι πᾶσι
 ἔσθον.

hoc est:

Tristitia ex nato est tempus in omne patri.

Apud Artemidorum lib. 1. Onirocrit. cap. 16. male editum est nulloque sensu initium versus : ὕψις ἢ λύπη. Sed indicio magnorum virorum restituendum didici, ἰδὲ, ὅση λύπη, ut apparet ex Plutarcho περὶ Φιλοσοφίας, sub finem. Σίτην.

[*Euripidis mei.*] Scilicet non solum Ciceronem tanti fecisse hunc scenicum philosophum, ut singulos ejus versus pro singulis habuerit testimoniis (quem admodum Tironi suo per Epistolam significat) verum etiam Boëtium nostrum. Sententia vero ista, *Carentem liberis infortunio esse felicem*, exstat in Andromacha Euripidis, ubi sic Menelaus :

-- πᾶσι δ' ἀνθρώποις ἀρ' ἴω
 Ψυχὴ τέκν'. ὅσις δ' αὐτ' ἀπειρο-
 ων ψέγη,
 Ἡσόν μ' ἀλγῆ, δυστυχᾶν δ' ὀ-
 δαιμνεῖ.

hoc est, interprete C. R.

— *mortalibus quippe omnibus
 Sunt liberi anima. Ignarus hoc qui car-
 perit,*

Dolet minus, felix suo infortunio.

Clariff. Ratallerus ita vertit :

— *Mortalibus sunt omnibus
 Jucundiores liberi vita, ipsa sunt*

*Illi anima. qui dictum hoc inexpertus
 negans*

*Sugillat, ille et angitur animo minus,
 Ea que in ipsa adversitate beatus est.*

In quibus ultimis verbis elegans & sua-ve inest ὀξύμωρον. cujus generis plura vide apud Commentat. Oppiani, Cyneg. l. 1. vers. 260. & seq. Idem.

[*2 Voluptas Stimulis agit fruentes.*] Plinius Secundus l. 8. *Fruenti voluptatibus crescit carendi dolor.* P. Syrus :

*Omnis voluptas, quemcumque arrisit,
 nocet.*

Idem.

[*3 Apiumque par volantum.*] Socrates, apud Xenophontem tantam osculo vim inesse permonet, ut phalangiorum, tenuium licet animalium, acerbis tamen moribus tumoremque inducentibus compareret. nec apte minus in re simili apium mella, morsusque statim inde sequentes, Boëtius descripsit : quo alludit & ille amator poëta Græco epigrammate nondum edito,

Ποιεῖς πᾶσι Μέλισσα φιλάθεος
 ἔργα μελίσης.

Οἶδα κ' ἐς καρδίᾳ τῆσ' γυνᾶς
 τίθειμαι.

Καὶ μέλι μ' εἰς εἶς ὑπὸ χεῖλεσσι
 φιλεῖσαι,

Ἡ δ' εἰ αἰτίης κέντρων τύμμεσσι
 αἰδοῦσθαι.

Nec solum sequitur voluptatem dolor, sed & comitatur : Antiphanes,

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ γε τέτατο, ἔνθα τὸ
 Ἡδὲ,

¹ Ubi grata mella fudit,
² Fugit, & nimis tenaci
 Ferit ic̄ta corda morsu.

P R O S A VIII.

Nihil igitur dubium est, quin hæ ad beatitudinem viæ devixæ quædam sint, nec perducere quemquam eò valeant, ad quod se perducturas esse promittunt.
³ Quantis vero implicitæ malis sint, brevissime mon- strabo. Quid enim? pecuniamne congregare conaberis? sed eripies habenti. Dignitatibus fulgere velis? danti supplicabis; & qui præire ceteros honore cupis, poscendi humilitate vilesces. Potentiamne desideras? subjectorum infidiis obnoxius, periculis subjacebis.
⁴ Gloriam petis? sed per aspera quæque distractus, secu-

Ἡ δὲ ἔνεστι, πολλοῖσιν πρὸς καὶ τὸ λυ-
 πηρόν. αἰ γὰρ ἡδοναί
 Οὐκ ἐπὶ σφῶν αὐτῶν ἐμπεράδιον,]
 ἀλλ' ἀχρησθῆσ' αὐταῖς
 Λύπη καὶ πόνοι.

Id est,

At in eodem ipso, in quo
 Jucunditas inest, prope sanè & mole-
 stia præsto est. voluptates enim
 Non ipsæ solæ ingrediuntur, sed earum
 comites sunt
 Dolores ac labores.

Vallin.

1 Ubi grata mella fudit.] Voluptas ad Mercurium, apud Martian. Capellam, lib. 7. De Nupt. Philologiæ:

Nec te cura tori? nec te puer ambit
 herilis?

Nec mea mella rapis?

Sitzm.

2 Fugit.] Periander apud Diogen. Laërt. lib. I. αἰ γὰρ ἡδοναί φθαρταί· αἰ γὰρ πρῶται ἀθάναται. Porro hoc metrum sic Græce reddidit Conradus Rittershusius:

Τόδ' ἔχει ἄπαν τὸ ἡδὺ,
 Ἐτυπε ξυνοῖζε κίηρησι.
 Μέλι χύσει' ὅταν ποθεινὸν

Παμμόρον δίκλυ μελισσῶν
 Δραπέδῳ, ἢ δὲ ἀπλωεῖ
 Κραδίῳ ἔτρωσεν ἔλκη.

Quoniam vero de Voluptatibus cujus gaudia non remanent, sed fugitiva volant, dicere coepimus, subjiciam memorabiles Siliii Italici versus, apud quem ita in Voluptatem Virtus invehitur:

Quippe nec ira Deum tantum, nec tela,
 nec hostes,

Quantum sola nocet animis illapsa Vo-
 luptas.

Ebrietas tibi sicut comes, tibi luxus, &
 atris

Circa te semper volitans infamia pennis.
 Mecum honor, & laudes, & lato gloria
 vultu,

Et decus & niveis victoria concolor alis,
 Me cinctus lauro perducit ad astræ
 triumphus.

Idem.

3 Quantis vero implicitæ malis sint.] Tenebras tibi has illuminavi litterula mutata ex scriptis: Quantis vero implicitæ. Bern. Sitzm.

4 Gloriam petis? sed per aspera quæque distractus, securus esse desistis.] ms. Rittersh. securus esse desistes. Sitzm.

securus esse desistis. Voluptariam vitam degas. sed quis non spernat, atque abjiciat vilissimæ fragilissimæque rei, corporis, servum? Jam verò qui bona præ se corporis ferunt, quàm exigua, quàm fragili possessione nituntur! ¹ Num enim elephantos mole, ² tauros robore superare poteritis? ³ num tigres velocitate præibitis? Respicite cæli spatium, firmitudinem, celeritatem, & aliquando desinite vilia mirari. Quod quidem cælum non his potius est, quàm sua, qua regitur, ratione, mirandum. ⁴ Formæ vero nitor ut rapidus est, ut velox, & vernalium florum mutabilitate fugacior! Quòd si, ⁵ ut Aristoteles ait, Lynceis oculis homines uterentur, ut eorum visus obstantia penetraret, nonne introspectis visceribus, illud Alcibiadis superficie pulcerrimum corpus, turpissimum videretur? Igitur te pulcrum videri, non tua natura, sed oculorum spectantium reddit infirmitas. Sed æstimate, quam vultis nimio corporis bona, dum sciatis hoc, quodcumque miramini, triduanæ febris igniculo posse dissolvi. Ex quibus omnibus illud redigere in summam licet: quod hæc, quæ nec præstare, quæ pollicentur,

¹ Num Elephantes mole.] Vide Solinum in Polyhist. cap. 28. Cassiod. 10. Variar. 30. Veget. libro tertio de re militari, cap. 24. I. Lipsium Cent. 1. Ep. 10. Sit. m.

² Taurus robore superare poteritis?] De Taurorum ingenio & robore videndus Oppian. in princip. lib. 2. Cyneget. & in eundem Commentar. C. Rittershufii. Idem.

³ Num tigres velocitate præibitis.] Martialis libro 12. Epigr. 36. in Labulum:

Vis cursu pedibusque gloriari?

Tigri vin vince. —

Solinus in Polyhist. cap. 21. De Hircanis: *Gens sylvis aspera, copiosa immanibus feris, fetæque tigribus. Quod bestiarum genus insignes maculis notæ, & pernicitas memorabile reddiderunt.* Eidem

vero credentes, comperimus tigride animal quoddam esse perniciosum. ita enim cap. 55. ait: *Leucrocota velocitate præcedit feras universas.* Idem.

⁴ Formæ vero nitor ut rapidus est, ut velox, &c.] Isocrates ad Demonicum: *Κάλλος μὲν ἢ ῥῆσιν ἢ ἀνάλαβεν, ἢ νόστος ἐμείρανε.* Ovidius lib. 2. De Arte:

Forma bonum fragile est, quantumque accedit ad annos

Fit minor, & spatio carpitur illa suo.

Tibullus lib. 1. Eleg. 4. v. 36.

Forma non ullam sita dedere moram. Idem.

⁵ Ut Aristoteles ait.] Locum illum summi Philosophi, sicut & librum desiderari puto. Vall.

centur, bona possunt, nec omnium bonorum congregatione perfecta sunt, ea nec ad beatitudinem, quasi quidam calles, ferunt, nec beatos ipsa perficiunt.

M E T R U M VIII.

¹ *Eheu, quæ miseros tramite devios
Abducit ignorantia!
Non aurum in viridi quæritis arbore,
Nec vite gemmas carpitis,
Non altis laqueos montibus abditis,
Ut pisce ditetis dapes.
Nec vobis capreas si libeat sequi,
Tyrrhena captatis vada.
Ipsos quin etiam fluctibus abditos
Norunt recessus aquoris,
Quæ gemmis niveis unda feracior,
Vel quæ rubentis purpureæ,
Nec non quæ tenero pisce, vel ² asperis
Præstent echinis litora.
Sed quonam lateat, quod cupiunt bonum,
³ Nescire cæci sustinent,
Et, quod ⁴ stelliferum trans abiit polum,*

Tellure

¹ *Quam miseros tramite devio Abducit ignor.*] Lactant. de Ira Dei, cap.7. Cum sæpe philosophi per ignorantiam veritatis à ratione desciverint, atque in errores inciderint inextricabiles (id enim solet his evenire, quod viatori viam nescienti, & non fatenti se ignorare ut vagetur, dum percontari obvios erubescit) illud tamen nullus philosophus asseruit unquam, nihil inter hominem & pecudem interesse. In eandem fere sententiam Octavius, apud Min. Felicem. Sitzm.

² *Asperis echinis.*] Horat in Epod. Od.8.

*Horret, capillis ut marinus asperis
Echinus, aut currens aper.*

De Echinis Alian. l.4. Var. Hist. c.13. Cassiodor. 3. Varior.48. Oppian. lib.2.

Halicut. versu 228. & sequentibus, Johan. Maria Catanæus in Comment. ad Plinii Secundi librum 1. Epistola 15. Idem.

³ *Nescire cæci sustinent.*] Seneca in Thyeste, v.1003.

— *sustines tantum nefas
Gestare tellus?* —
Idem.

⁴ *Stelliferum polum.*] Senec. in Hipp. v.782.

— *de stellifero despiciens polo
Sidus.* —

Lactant. de Phœnice :

— *voces
Stellifero teneri quæ cecidere polo.*
Idem.

Tellure demersi petunt.

¹ *Quid dignum stolidis mentibus imprecet?*

Opes, honores ambiant,

Et cum falsa gravi mole paraverint,

Tum vera cognoscant bona.

P R O S A IX.

Hactenus mendacis formam felicitatis ostendisse suffecerit; ² quam si perspicaciter intueris, ordo est deinceps, quæ sit vera monstrare. Atqui video, inquam, nec opibus sufficientiam, nec regnis potentiam, nec reverentiam dignitatibus, ³ nec celebritatem gloriâ, nec lætitiâ voluptatibus posse contingere. ⁴ An etiam causas, cur id ita sit, deprehendisti? Tenui quidem veluti rimulâ mihi videor intueri; sed ex te cognoscere malim apertiùs. Atqui promptissima ratio est. Quod enim simplex est, indivisumque naturâ, id error humanus separat, & à vero, atque perfecto ad falsum, imperfectumque traducit. An tu arbitraris, quod nihilo indigeat, egere potentia? Minimè, inquam. Rectè tu quidem: nam si quid est, quod in ulla re imbecillioris valentiæ sit, in hac præsidio necesse est egeat alieno. Ita est, inquam. Igitur sufficientiæ, potentiæque una est, eademque natura. Sic videtur. Quod verò hujusmodi sit, spernendum ne esse censes, an contra rerum omnium veneratione dignissimum? At hoc, inquam, ne dubitari quidem potest. Addamus igitur sufficientiæ, potentiæque reverentiam, ut hæc tria unum esse judicemus. Addamus, siquidem vera volumus confiteri. Quid igitur? inquit,

¹ *Quid dignum stolidis mentibus imprecet.*] Martial. lib. I. Epigr. 99.

Quid dignum meritis precemur istis.

Prudent. Peristeph. Hymno 10.

Quid imprecabor officinis Græciæ,

Quæ condiderunt gentibus stultis Deus?
Idem.

² *Quam si perspicaciter.*] Meus: si vacaciter. Bern.

³ *Nec celebritatem gloria.*] Malim, ælebritati gloriam. Idem.

⁴ *An etiam causas cur ita sit, deprehendisti.*] ms. Rittersh. *An etiam causas, cur ita sit,* depr. Sitzm.

quit, obscurum ne hoc, atque ignobile censes esse, an omni celebritate clarissimum? Considera verò, ne, quod nihilo indigere, quod potentissimum, quod honore dignissimum esse concessum est, egere claritudine, quam sibi præstare non possit, atque ob id aliqua ex parte videatur abjectius. ¹ Non possum, inquam, quin hoc uti est, ita etiam celeberrimum esse confitear. Consequens igitur est, ut claritudinem superioribus tribus nihil differre fateamur. Consequitur, inquam. Quod igitur nullius egeat alieni, quod suis cuncta viribus possit, quod sit clarum, atque reverendum, nonne hoc etiam constat esse lætissimum? Sed unde huic, inquam, tali mæror ullus obrepat, ne cogitare quidem possum. quare plenum esse lætitiæ, si quidem superiora manebunt, necesse est confiteri. Atqui illud quoque per eadem necessarium est, sufficientiæ, potentiæ, claritudinis, reverentiæ, jucunditatis, nomina quidem esse diversa, nullo verò modo discrepare substantiam. Necesse est, inquam. Hoc igitur, quod est unum simplexque natura, pravitas humana dispertit, & dum rei, quæ partibus caret, partem conatur adipisci, nec portionem, quæ nulla est, nec ipsam, quam minimè affectat, assequitur. Quonam, inquam, modo? ² Qui divitias, inquit, petit, penuriæ fugâ, de potentia nihil laborat: vilis, obscurusque esse mavult, multas etiam sibi naturaleis quoque subtrahit voluptates, ne pecuniam, quam paravit, amittat. Sed hoc modo nec sufficientia quidem contingit ei, quem valentia deserit, quem molestia pungit, quem vilitas abjicit, quem recondit obscuritas.

¹ Non possumus, inquam, quin hoc uti est, ita etiam celeberrimum esse confitear.] mss. cum Editione Florentina & Norimbergensi: Non possum, inquam, quin, &c. Sitzm.

² Qui divitias, inquit, petit.] Veteres duxere ad veri latebras. vulgata lectio confusa, nec sanæ mentis, Quid divitias. Bern.

Quid divitias, inquit, petit.] ms. Rittersh. Qui divitias. Idem.

tas. Qui verò solùm posse desiderat; ¹ profligat opes, despicit voluptates, honoremque potentia carentem, gloriam quoque nihili pendit. ² Sed hunc quoque quàm multa deficient vides. Fit enim ut aliquando necessariis egeat, ut anxietatibus mordeatur; cumque hæc depellere nequeat, etiam id quod maximè petebat, ³ potens esse desistat. Similiter ratiocinari de honoribus, gloria, voluptatibus licet. Nam cum unumquodque horum idem, quod cetera, fit, quisquis horum aliquid sine ceteris petit, nec illud quidem, quod desiderat, apprehendit. Quid igitur, inquam, Si quis cuncta simul cupiat adipisci? Summam quidem ille beatitudinis velit; sed num in his eam reperiet, quæ demonstravimus, id, quod pollicentur, non posse conferre? Minimè, inquam. In his igitur, ⁴ quæ singula quæque expetendorum præstare creduntur, beatitudo nullo modo investiganda est. Fateor, inquam, & hoc nihil dici verius potest. Habes igitur, inquit, & formam falsæ felicitatis, & causas: deflecte nunc in adversum mentis intuitum; ibi enim veram, quam promissimus, statim videbis. Atqui hæc, inquam, vel cæco perspicua est, eamque tu paullo antè monstrasti, ⁵ dum falsæ causas aperire conabaris. Nam, ni fallor, ea vera est, & perfecta felicitas, quæ sufficientem, potentem, reverendum, celebrem, lætumque perficiat. Atque ut me interius animadvertisse cognoscas, quæ unum horum, quoniam idem cuncta sunt, veraciter præ-

¹ *Profligat opes.*] Meus codex, *profligit*. Elegans locutio, *profligare opes* id est prodigè consumere; qua notione Suetonius in Tiberio dixit: *Ex juventute utriusque ordinis profligatissimus quisque*. Bern.

² *Sed hinc quoque quam multa deficient vides.*] ms. Erfurtenf. item Editio Norimberg. & Florent. *Sed hunc quoque, &c.* Sitzm.

³ *Potens esse desistit.*] mss. cum Edit.

Norimberg. & Flor. *potens esse desistat*. Idem.

⁴ *Quæ singula quæque.*] Nonne melius Manuss. ? *quæ singula quædam*. Bern.

⁵ *Dum falsas causas aperire conabaris.*] Prætulit jure quod in scriptis, *dum falsæ beatitudinis causas*. Idem.

Dum falsas causas aperire conabaris.] mss. cum Editione Norimbergenf. & Florentina: *Dum falsa causas, &c.* Sitzm.

præstare potest, hanc esse plenam beatitudinem sine ambiguitate cognosco. 'O te alumne hac opinione felicem, siquidem hoc, inquit, adjeceris! Quid nam? inquam. Essene aliquid in his mortalibus caducisque rebus putas, quod hujusmodi statum possit afferre? Minimè, inquam, puto, idque à te, nihil ut ampliùs desideretur, ostensum est. Hæc igitur vel imagines veri boni, vel imperfecta quædam dare bona mortalibus videntur: verum autem, atque perfectum bonum conferre non possunt. Assentior, inquam. Quoniam igitur agnovisti, quæ vera illa sit, quæ autem beatitudinem mentiantur, nunc superest, ut unde veram hanc petere possis, agnoscas. Id quidem, inquam, jam dudum vehementer exspecto. Sed cùm, uti ² in Timæo Platoni, inquit, nostro placet, ³ in minimis quoque rebus divinum præsidium debeat implorari, quid nunc faciendum censes, ut illius summi boni sedem reperire mereamur? Invocandum, inquam, rerum omnium

1 O te alumne hac opinione felicem sentio, siquidem hoc, &c.] mss. & Edit. Flor. non habent voculam sentio. & ni fallor melius. Sitzm.

2 In Timæo, Platoni nostro placet.] Timæi de universi natura acturi apud Platonem hac verba sunt sanctissimè prolata, Ἀλλ' ὡς ὁ Σώκρατες, τὸ ἐπὶ γὰρ δὴ πλείους ὅστις καὶ βραχὺ σωφροσύνης μετέχουσιν ἐπὶ πάσῃ ὀρμῇ καὶ σμικρῇ καὶ μεγάλῃ πρόσμικτον Θεὸν αἰεί πρὸς καλῶσιν. Atqui Socrates, omnes ii qui vel minimam sanæ mentis particulam habent, cum aliquid sive parvum sive magnum agrediuntur, semper solent Deum invocare. Idem habet epist. viii. Eam doctrinam piūque morem accepit Plato à Timæo Pythagorico. Timæus ex ipso Pythagoræ protulit præcepto, quod inter aurea ejusdem carmina tale est,

... Ἀλλ' ἔρχεσθε ἐπὶ ἔργον
Θεοῖσιν ἐπὶ δὲ ἀέθροισιν τελέσθη.

— Finem dein ante precatus

Numina, opus facito.

Cui quanta religione parendum sit, divinè Hierocles, aureo ad eum locum Commentario, exponit. Hinc vitam Pythagoræ Jamblichus ex philosophia Pythagoræ debito, ut inquit, orditur. quod facit & Proclus Theol. Platon. libro i. cap. i. Vall.

3 Cum in minimis rebus divinum præsidium debeat implorari.] Plinius initio Panegyrici: Bene ac sapienter majores instituerunt, ut rerum agendarum, ita dicendi initium à precationibus capere (sic legit Cunradus Rittershusius pro, caperetur) quod nihil rite nihilque providenter homines sine Deorum immortalium ope, consilio, honore auspiciarentur. Non latuit hoc Alexandrina Magnum, de quo Q. Curtius: Orto sole priusquam admoerret exercitum, opem Deum expascens, sacrum patrio more faciebat. Sitzm.

I O qui

omnium patrem, quo prætermisso, nullum ritè fundatur exordium. Rectè, inquit, ac simula ita modulata est.

M E T R U M IX.

¹ O qui perpetua mundum ratione gubernas,
² Terrarum calique sator, * qui tempus ab ævo

I O qui perpetua mundum ratione gubernas.] His versibus mirum est quam multas res compendiose Boëtius absolverit. sunt enim veluti quædam ἐπιθρημὴ primæ partis Timæi: ubi agit Plato de creatione universi. Quare monendus est quisquis hæc adyta recludere instituerit, ne non accurate perleto Platonis Timæo, accedat. PRÆP. RATIONE, quod Dei solius est. quippe, ait Tertullianus de Pœnitentiâ, *res Dei Ratio. quia Deus omnium conditor, nihil non ratione providit, desposuit, ordinavit: nihil non ratione tractari intelligique voluit.* Et Philo, omnia ἄρχη ὁ Θεός, ἢ Ἐπιστοχάτης λόγος πηγὴ, *regit Deus, qui rationis fons est antiquissimus.* Valin.

O qui perpetua mundum ratione gubernas.] Manilius lib. I. Astron.

Deprendit tacitis dominantia legibus astra

Et totum æterna mundum ratione moveri.

Lactantius De Ira Dei, cap. 9. Cum sententiæ philosophorum prioris temporis consensissent, nec ulla esset dubitatio, quin Mundus à Deo & ratione esset instructus, & ratione regeretur: primus omnium Protagoras existit temporibus Socratis, qui sibi diceret non liquere, utrum esset aliqua divinitas, necne. Quæ disputatio ejus adeo impia & contra veritatem & religionem judicata est, ut & ipsum Athenienses expulerint suis finibus, & libros ejus in concione, quibus hæc continebantur, exusserint. Sitzm.

² Terrarum calique sator.] Sibylla Erythra, apud Lactant. libro I. Divin. Infit.

Ἄλλὰ θεὸς μόνῳ εἶς πανυπέρτατος
ὁς πεποίηκεν
Οὐρανὸν ἡελίον τε καὶ ἀστέρων ἠδὲ
σελῶνιν,
Καρποφόρον γαῖάν τε καὶ ὕδατος
οἰδματὶ πόνησ.

Hinc propria Dei veri nota est opus creationis rerum, qua in Psalmis, item apud Esaiam aliosque Prophetas discernitur ab idolis. Quid? quod Pythagoras quoque hoc ipsum agnovit in versibus, quos refert Justinus Martyr libro de Monarchia, dignos hic etiam legi. Sunt autem isti:

Εἰς ἐρεῖ, Θεός εἰμι, παρὶς ἐνός,
ἔτῳ ἰφείλῃ
Κόσμον ἴσον τέτρω σήσας, εἰπὶν,
Εμὸς ἔτῳ.
Καὶ μόνον σήσας, εἰπὶν, Εμὸς,
ἀλλὰ καὶ θεοικεῖν
Αὐτὸς ἐν ᾧ πεποίηκε, πεποίη) ὁ
ἀπὸ τέτρω.

hoc est, vertente C. Rittershusio:

Si quis erit, qui se pro numine poscat haleri,

Huic mundo similem debet producere mundum.

De quo dicere ei liceat, Meus exstat hic orbis.

Nec tantam statuens mundum, sic dicat,
Hic à me

Conditus est, sed opus simul incolat ipse suum: Et tunc

Facta fidem facient, certum ipsi vnum esse.

Neque omittenda pulcherrima Minucii Felicis verba: *Palam est (inquit) parentem omnium Deum, nec principium habere, nec terminum: qui natiuitatem omni-*

Ire jubes, stabilisque manens das cuncta moveri;

Quem

bus præstet, sibi perpetuitatem: qui ante mundum sibi fuerit ipse pro mundo, qui universa quæcunque sunt, verbo jubet, ratione dispensat, virtute consummat, &c. Sitzm.

* Qui tempus ab ævo ire jubes.] Æternitas, soli Deo: Ævum, mundo, cælo, Dæmonibus: Tempus, rebus hisce inferioribus mutabilibus competit. Æternitas ingenita tota simul permanet. ævum neque ingenitum, neque simul totum, non enim erat antequam fieret, permanet tamen. tempus verò neque ingenitum est, neque totum simul est, neque permanet, sed continuo labitur. Est tamen tempus & æternitatis & ævi quædam imago, ut inquit Plato in Timæo. non quod illi præteritum præsens sit, quemadmodum æterno Deo; non quod sit illi præsens permanens, ut mundo, cælo, beatis, angelis, sed quod sit illi præsens fluens. Idcirco Plato vocat tempus *ῥοιόντες αἰών* εὐ ἐνὶ κατὰ ὄριστόν ἴσταν αἰώνιον εἰκόνα, æternitatis in unitate manentis æternam quandam in numero fluentem imaginem. Jam vero ab ævo tempus ire certum est. Plato ait, *Χρόνος ἦ μὲν ἕρπονός γέγενεν. ἴν, αἶμα καὶ λυθέντες αἶμα καὶ λυθῶσι.* Tempus enim ortum est una cum cælo; ut simul nata, simul etiam dissolvantur. Durationem vero cæli & τῆ αἰδίων ζωῆς æternorum vita ævum cum veteribus diximus. Ex quo igitur factus est mundus, cælum, ævum; ex eo fluxit & tempus, ejus ideo velut effectus, sicut ævum æternitatis. Hinc optime Hermes Trismegistus in Poëmandro, *Καὶ τῆ μὲν αἰώνος ἡ ψυχή, ὁ Θεός; τῆ ἡρώμας ἡ ψυχή, ὁ αἰών; τῆ ἡγῆς, ὁ ἕρπονός.* Æternitatis anima, Deus est; mundi anima, æternitas; terra anima, cælum. Estque Deus Proclo quoque Theol. Plat. *πηγὴ τῆ ὅλης αἰδιότητος.* Omnis æternitatis fons. Porro αἰών nunc est Dei αἰδιότης, sempiter-

mitas, semper æternitas; vocaturque à Proclo *νοητὴν, νοερόν*, ævum intellectuale, quod attribuitur primæ menti, seu Deo; qui tamen Dionysio de div. nom. *πῶς αἰώνων, καὶ πῶς αἰώνος, καὶ ὑπὲρ αἰώνων* ἐστὶ, ante æternitates, ante ævum & super ævum est. nunc est angeli, beatorum aliorumque quæ æterna vocantur. non quod Deo *συναΐδια* coæterna sint. sed *μείστω ὄντων καὶ γιγνομένων. ὅσα πῆ μὲν αἰώνος, πῆ ἡ ἕρπονός μετέχῃ*, media inter illa quæ verè sunt, & ista quæ fluunt: quæcunque scilicet partim quidem æternitatis, partim vero temporis participia sunt. inquit idem. æternitatis, quia æterna futura sunt. temporis, quia esse cœperunt. Unde omnes post summum Jovem, Dii æviterni ab Ennio, ævintegri ab Apuleio nuncupantur, quod æternum ævum illis adsit. homines vero sint ævī mutabilis, ut quibus est [Virgil. Æncidos ix.]

— Augustus terminus ævi. Vall.

I Stabilisque manens das cuncta moveri.] Esse primum movens immotum probat Aristoteles libro VI II. Physic. Ibi laudatur Anaxagoras, quod dicat τῆ νῦν ἀπειθή καὶ ἀμειγῆ εἶναι; ἐπειδή περ κινήσεως ἀρχὴν ποιεῖ αὐτὴν εἶναι. ἕτερον ἢ ῥόγως ἀν κινούη ἀκίνητος ἀν καὶ κρατοῖη ἀμειγῆς ἀν, mentem impassibilem esse & non mixtam, quippe qui eam motus principium faciat. hoc enim duntaxat modo immobilis manens movebit, & mixtionis expertus dominabitur. Hinc Proclo Theol. Plat. lib. I. cap. XII. est quidem anima universi αὐτοκίνητος, περ σὲ mobilis. πῶς ἡ ταύτης, ὁ νῦν ἀκίνητος ἀν. Ante vero istam animam est ipsa mens impassibilis existens. Sequitur verò, *Καὶ μοι τῆς τὸ ἀκίνητον μὴ ποιῆτον ὑπερλάτεις. ὅσον τὸ δρορῶν, καὶ ἄξων, καὶ ἀπὸ μὲν ἴται φαμὲν, ἀλλὰ τὸ*

¹ *Quem non externa pepulerunt fingere causæ*
² *Materia fluitantis opus, verùm insita summi*

Forma

λά τὸ πάσης κινήσεως ἀρχιζυγὸν αἰ-
 πον, καὶ τὴν πηγήν, εἰ βέλῃ, πάσης
 ζωῆς. Hoc autem immobile, ne mihi tale
 esse putes, quale diximus esse, otiosum, &
 expert vitæ, & nullo spiritu præditum;
 sed omnis motionis principem causam, &
 (si velis) fontem omnis vitæ. Ideo re-
 cte D. Dionysius de divin. nominib.
 τί ἢ καὶ ὧδε τὸ θεῖας γένεσεως, ἦτοι
 καθ' ἑδράς φαιδρῆ; τί δὲ ἕκκὸ γε ὧδε
 τὸ μένει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ τὸ θεόν; καὶ
 ἐν ἀκινήτῳ τὸ αὐτότητι μόνιμως πε-
 πηγήσθαι; καὶ ἀραρχῆτως ὑπερῷον ὄντος,
 καὶ τὸ κτ' περὶ αὐτοῦ, καὶ ὧδε τὸ αὐτὸ
 καὶ ὡσπεύτως ἐνεργεῖν, καὶ κτ' τὸ ἀμε-
 πείσθαι αὐτὸν ἐξ ἑαυτοῦ πένιως
 ὑπάρχον, καὶ κτ' τὸ ἀμετακίνητον
 αὐτὸ, καὶ ὀλιγωρῶς ἀκίνητον. αὐτὸς ἦ
 ἐστὶν ὁ τὸ πένιων γένεσεως, καὶ ἑδράς αἰ-
 πον. ὁ ὑπερ πένιων ἑδραν καὶ γένεσιν.
 καὶ ἐν αὐτῷ πένιων σωζέσθαι, ἐκ τῶ
 οἰκείων ἀγαθῶν γένεσεως ἀσύλδου
 Διφυλατῶν. Quid autem de di-
 vino statu vel sede dicemus? quid nam
 aliud, nisi in seipso permanere Deum, in
 sua immobili identitate firmiter constan-
 terque collocatum, & secundum eadem ac
 circa idem eodemque modo agere, atque
 per id, quod ipsum immutabile, & ipsum
 immobile est, ab omni sui mutatione ac
 motu omnino solutum esse & liberum? Ipse
 enim est omnium status & stabilitatis au-
 ctor, qui super omnem stabilitatem statum-
 que existit, atque in eo consistunt omnia,
 dum à bonorum suorum statu incommota
 servantur. Deus igitur rerum omnium
 origo, fons & vita, miro omnia modo
 creat, producit, movet atque agit ipse
 ἀκίνητος, immobilis. unde idcirco eum
 Apuleius lib. de Philosophia natur.
 Platon. rerum omnium extortorem appel-
 lat, nomine divinæ potentie aptissimo.
 sic enim legendus est is locus ex vet. cod.
 ὁ ἑνὸς, αἰτ, ἀπερίμεττος, genitor,

rerumque omnium extortor. cum in haste-
 nus impressis habeatur, extortor. quod
 absit ut quisquam de Deo dicat. quid
 enim extorqueat omnipotens sapientia,
 quæ disponit omnia suaviter? Valli-
 nus.

I *Quem non externa.*] De origine
 Mundi rerumque principiis quam di-
 versa senserint Philosophi, tradit Pau-
 lus Merula, in Commentar. ad 1. An-
 nal. Ennii, pag. 19. & seqq. item Jac.
 Pontanus in absolutiss. Virgil. Com-
 mentar. ad Eclog. 6. Sitzm.

2 *Materie fluitantis opus.*] Mun-
 dum hunc seu Universum; Plato Τι-
 μοχο, Βκληθείς ἦδ ὁ θεὸς ἀγαθὰ καὶ
 πένιων, φλαδρον ἢ μηδὲν εἶναι κτ'
 δυνάμειν, ἔπει δὴ πένι ὅσον καὶ ὄρα-
 τῶν, παραλαβῶν, ἐκ ἡσυχίας ἀ-
 ρχῶν, ἀλλὰ κινεῖται πολλομελῶς καὶ
 ἀπέκλις, εἰς τῶν αὐτὸ ἡγαθῶν ἐκ
 τῶ ἀταξίας, ἡγησάμενος ἐκείνῳ τέτῳ
 πένιων ἀμεινον. Nam cum constitui-
 set Deus bonis omnibus expleere mundum,
 nihil admiscere, quoad natura pateretur;
 quicquid erat quod in cernendi sensum
 caderet, id sibi assumpsit, non tran-
 quillum, sed quod immoderate & inordi-
 nate agitaretur ac fluitaret, idque ex
 inordinato in ordinem adduxit ratus or-
 dinem quietatione omnino esse meliorem ac
 præstantiorem. Hinc pulcherrima illa
 κῶσμος τῶν. Apuleius libro de phil.
 natur. Platonis, Initium omnium cor-
 porum materiam esse memoravit. hanc &
 signari impressione formarum. Hinc prima
 elementa esse progenita, ignem & aquam,
 terram & aëra. Vall.

Materie fluitantis opus.] Diogenes
 Laërt. in Platone: ἀπέκλις δὲ ποτε
 αὐτῷ (ὑλλῷ scilicet) κινεῖται, ὑπὸ
 τῶ θεῶ φησὶν εἰς εἶνα σωα-
 χθῶν τόπον, τῶν ἀταξίας κρεί-
 ττονα ἡγησάμενος. Sitzm.

Forma boni, 1 livore carens. 2 tu cuncta superno Ducis ab exemplo; 3 pulcrum pulcherrimus ipse Mundum mente gerens, similique in imagine formans, Perfectasque iubens perfectum absolvere parteis.

4 Tu numeris elementa ligas, ut frigora flammis, Arida convenient liquidis: ne purior ignis Evolet, aut mersas deducant pondera terras.

5 Tu triplicis mediam natura cuncta moventem

Corr.

1 *Livore carens.*] Hoc est, Quem non externæ causæ, quæ nullæ erant, sed ipsa forma summi boni, id est non idea aut exemplar, ut scribunt commentatores, sed ipsa substantia seu essentia summi boni, quæ *infitæ*, hoc est, in te est: *livore carens*, omnis scilicet perfectionis fons & origo, ad totius creaturæ productionem impulit. Ipsa autem Platonis verba in Timæo hæc sunt, Ἀγαθὸς ὁ θεὸς, ἀγαθὸν δὲ εἰδὼς ὡς εἰδὼς εἰδένος εἰδένωπε ἐξίζησε φρόνῳ. ἔστρε δὲ ἐκ τῶν ἄν, πάντα ὅτι μάλιστα ἐοικλήθη γυνεῶν παραπλήσια αὐτῷ. Bonus erat. bonus autem nulla nunquam aliqua de re invidia tangitur. Ergo cum livor ab eo alienissimus esset, omnia voluit quam maxime sui similia generari. Vall.

2 *Tu cuncta superno ducis ab exemplo.*] Seu exemplari, hoc est Idea illa, quæ est in mente Dei, non vero quid ab eo externum, ut præceptor, Græca fide, imposuit Aristoteles. Eam esse Platonis veram germanamque sententiam mox ipse asserit Boëtius

— *pulchrum pulcherrimus ipse Mundum mente gerens, similique in imagine formans.*

Ubi mundi ideam formamque Deum mente gerere vides. ejustemque mundi, qui primum in idea seu mente divina fuit, imaginem, qualis nunc est, factam postea & constitutam. *Idem.*

3 *Pulcrum pulcherrimus ipse Mundum mente gerens.*] Thales apud Laërt. lib. 1. κρείττον κῶσμον ποιήμα ἢ θεῶ. Apuleius de Dogmate Platonis: *Incirco autem perfectissimo & pulcherrimo mundo*

instar pulcræ & perfectæ spheræ à fabricatore Deo quasitum est, ut sit nihil indigens: sed operiens omnia, coercensque contineat: pulcer & admirabilis, suisque similis, sibi que respondens. Sitzm.

4 *Tu numeris elementa ligas.*] Quem in modum Plato animam mundi ex numeris fabricatam esse docuerit, & quod hinc etiam probari possit concentum quendam esse celestium corporum, exponit Macrobi. in Somn. Scip. libro 2. cap. 2. Vide & Laërt. lib. 3. Claudianus de Raptu Proserpinæ χf. 250.

Hæc Elementorum seriem, sedesque paternas

Insignibat acu: veterem qualege tumultum

Discrevit natura parens, & semina justis

Discessere locis. quicquid leve fertur in altum:

In medium graviora cadunt: incanduit æther:

Egit flamma polum: fluxit mare: terra pependit. *Idem.*

Tu numeris elementa ligas.] Verba ipsa Platonis in Timæo videnda: quæque annotant ad ea Marsil. Ficinus, Seb. Foxius, & Macrobius in somn. Scip. lib. 1. cap. vi. Vall.

5 *Tu triplicis mediam.*] Ventum est ad partem suscepti operis difficillimam, in qua explananda tot frustra sudarunt viri eruditi. Animus quoque est, idem periculum subire, atque è Platone sic totum locum illustrare, ut si satisfactam minime sit doctis omnibus, certe Platonicis iri confidam.

Primum

Primum hæc esse nobilissima & primaria substantiarum genera apud Platonicos notandum est. ut primò sit τὸ ἀρχαῖον τὸ θεῖον, τὸ καλόν, ἢ ὁ δίδαι μὴ νία, ἢ σφία, ipsum bonum, divinitas, pulchrum, beatitudo, sapientia; denique ὁ Θεός, ipse Deus, seu summa potestas ac summa divinitatis substantia, omnium potens, omnium effectrix, in se permanens, ὑπερθεϊαν, supra entium omnium & naturam & captum. Deinde νῆς, ψυχή, πῶμα ἢ ὕλη, mens, anima, corpus seu materia. quibus mundi ὀπταξίαν admirabilem constituit voluit Deus. cum vellet hoc Universi opus, νοῦν, ἔμφυτον καὶ σωματικὸν intelligentiam, animaque particeps, corporeumque efficere. quod sic exponit Plato in Timæo. Cum sola sua bonitate Deus, mundum facere statuisset, ad suum & αἰδίων ὡραϊδεύμα aeternum exemplar, & qualem scilicet mente gerebat, hoc est, bonum perfectumque & pulchrum pulcherrimum ipse, formavit. Ex materia autem σωματικὸν καὶ αἰδητὸν corporeum esse subque sensum cadere voluit. Sed quia materia illa rudis & figuratiois qualitate viduata, fluitans alioquin, fingenda formandaque fuit; Animam Deus, qua moles illa viveret, qua fluitans sisteretur, quaque infernis formaretur, infundere optimum duxit. Quia porro tum animata illa moles errori adhuc corruptionique manebat innoxia, neque erat exemplaris mentis divinæ perfectissimæ imago, quod nimirum esset ἀνόητος, addidit illi intelligentiam Deus, mundumque hac ratione perfectissimum absolvit. qui ea anima, cui adhæret intelligentia, præditus, subsistens jam mirum ordinem speciemque assequeretur. anima enim præterquam quod materiam illam seu corpus tanquam forma informat, etiam vinculum est quo connectitur intelligentia; quæ absque media illa natura cum corpore conjungi non poterat: jamdudum Proclo censente cum Platone νῆν αἰδίου ψυχῆς ἀδωάτων ὡραϊδεύματῶν, mentem alicui sine anima adesse impossibile. ἢ γ

ἀμέρις ὅτι αὐτῶν, Ἀϊωνίου
εἰμῶτος σωατικῶν τῶν σωματικῶν
πῶς ἀνδύατο; Individua enim
aeterna Mentis essentia quemodo cum eo,
quod corporis formam habet, immediatè
componi possit? Hæc igitur est Animæ
Mundi natura & dignitas, qua scilicet
uritur Deus, non solum tanquam spiritu
ad vitam viventibus tribuendam, sed
etiam tanquam substantia, quæ parti-
ceps intelligentiæ imitatrixque divinæ
mentis & ὅλη αὐτῆς ejus quod semper
est, cælo ignes accendit, aëra ac mare
luce æstuge replet atque attollit, terras
animalibus plantisque sæcundat, tellu-
rem denique alterna in ævum vice nunc
pruinis, nunc floribus vestit, nihil vide-
licet à primævo permanendi etiamnum
tenore discedens. Hinc est quod apud
Apulejum [lib. de Plat. natur. phil.] illam
Cælestem Animam, fontem animarum om-
nium, optimam & sapientissimam, virtu-
tem esse genitricem, subservire etiam fabri-
catori Deo, & præsto esse ad omnia inventa
ejus Plato pronuntiat. Et Virgilius ex
ejusdem mente sic eam lib. v. describit,

Principio cælum ac terras camposque li-
quentes

Lucentemque globum Luce, Titanique
astra

Spiritus intus alit, totamque infusa per
artus

Mens agitat molem, & magno se cor-
pore miscet.

Inde hominum pœcundumque genus, vitæ-
que volantium,

Et quæ marmoreo fert monstra sub æquo-
ve Pontus.

Ubi Anima Mundana seu Cœlestis, [sic enim eam Plato vocat] Spiritus dicitur, quatenus cælum & res omnes inferiores alit atque animat; Mens verò, quatenus mundi molem movet atque agitat, concentuque tam mirabili moderatur. Hoc est cur Plato ejusdem Animæ naturam constituit ex Eodem, seu substantia ἀπλοῦ, simplici, seu individua & intelligibili, quæ proinde semper eadem sui que semper similis corruptioni errorique obnoxia non est, hoc est, ex mente. Et ex Altero, hoc est ex substan-
tia

εία dividua & sensili, πολυμερεῖ καὶ πο-
λυτρόπῳ, multiplici mutationique ob-
noxia. Tertiam verò quandam naturam,
ipsam esse Animam dicit, partim intel-
ligentiæ, partim sensibilibum rerum ca-
pacem. non quod geminæ illæ naturæ
intelligibilis & sensilis, quæ contrariæ
inter se sunt, in tertia illa commiscean-
tur confundanturve, ut diximus: fieri
enim non potest. sed quod natura seu
substantia illa tertia, duarum illarum
media, ejusmodi sit, quæ illas plurimum
dissidentes connectat & ex illis constet.
unde eam Plato vocat τρίτην ἐξ ἀμφοῶν
εἰσίας εἶδος, ex duobus tertium substantiæ
genus; & Boëtius eleganter triplicis na-
turæ.

Hic ergo est ordo verborum, Tu con-
nectens Animam Mundi seu Universi,
mediam inter intelligentiam & sensum
ac utriusque participem. Non tamen in-
telligentiæ tantum, alioquin in inferiori-
bus generationes non fierent: quia
omnia etiam inferiora eodem se modo
semper haberent, neque corrumpere-
nt. non sensus etiam, cuncta enim cœ-
lestia quoque errori mutationique essent
obnoxia. sed tertiam quandam natu-
ram, ipsam Animam, quæ & intellectus
& sensus capax esset. Per consona mem-
bra resolis. Ex Platone. Huic Animæ
necessaria erant membra his naturis fa-
cultatibusque consona. non aures, aut
pedes manusve, inquit, quibus scilicet
moveretur. sed motum dedit illi Deus
qui corpori ejus esset aptissimus, orbic-
ularis nimirum, qui unus ex septem
motibus ad mentem & intelligentiam,
ἕν καὶ φερόμενον, pertineret. Itaque, in-
quit, καὶ τὸ αὐτὸ ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ἐν αὐ-
τῷ ὁμοειδέων αὐτὸ, ἐπιόησε κύκλω
κινεῖσθαι σπερόμενον, cum illum per eadem,
& in eodem, & in seipso circumduxisset,
effecit ut circulari conversione moveretur.
Nimirum dum illa mover orbem pri-
mum mobilem, hoc est, cœlum intelli-
gentiæ, quod eodem semper motu agi-
tur; & orbem generationis, hoc est, er-
rori obnoxium, qui est planetarum orbis,
omnium generationum causa, quæ
doquidem intelligentiæ motus circularis
est, in semet reditura mens. quia scilicet

divisa seu, ut loquitur cum Platone
Boëtius, secta in duos illos orbes, in se
convertitur, neque extra se fertur, omnia
continens. figura enim orbiculata per-
fectissima est, ut quæ Aristoteli quoque
μήτε δρχλω, μήτε τέλει ἔχει, ἀλλ' εἰς
ἑαυτὸ συνένδουκε, neque principium ha-
bet, neque finem, sed in seipsam convertitur.
Ideo quoque orbicularis Platoni, τῷ ἡδ
τῷ παύσει ἐν αὐτῷ ζῶα ὁμοειδέων μέ-
λων ζῶα, πρῆτον ἐν εἴῃ ἡμῶν τὸ
ὁμοειδέων ἐν αὐτῷ πάντων ὅπου ἔχει ἡ-
μῶν, animal quippe hoc, quod intra sumit
ambitum erat animalia omnia continerunt,
eius figuram præcipuè requirebat, in qua
figura omnes continerentur. Hanc verò
Plotinus motus istius causam natura-
lem tradit, ἐκ τῆς ἡσθεως ἡ ἔχει ὡς
τὰ ὡς αὐτῆς. ὡς ὡς ὡς δὲ εἰσι τὸ ἐξ
τὰ ἐξ ὡς αὐτῆς ἐν νοηταῖς εἰσίας. δὲ ἡ τὸ αἰ-
πῶν ὅτι μάλιστα ὁμοειδέων τῷ ὡς ὡς
ἔχει αἰπῶν καὶ τὰς εἰσίας καὶ μίμημα
φέρειν. Δὲ τὸ ἐν φησι κύκλω κινεῖ-
ται ὁ ἐξ ὡς. ὅτι ἕν μιμητῆ. ἰδίον ἡ
ἔξ ἕν ὡς ἑαυτῶν συνένδουκε. αὐτὸς ἡ
ὁ ἐξ ὡν, αὐτὸς ὁ ὁμοειδέων. ὁμοειδέων τὰ
εἰδη, ἑαυτῶν ὁμοειδέων. καὶ ἑαυτῶν ὁμοειδέων. τὰ εἰδη
τεθέα). πῶν ἡμῶν ἡ ἐστὶ τῶ εἰδῶν, καὶ
εἰδῶν εἰδῶν ἔχει ἐν ὁμοειδέων τὸ σφαι-
ραειδῶν ἡμῶν Δὲ τῶ κύκλω κινεῖται.
τῶ τῶ ἡ Δὲ τῶ ὡς τῶ ἕν ἐξ ὡ-
μοειδῶν καὶ ἀλλῶς μιμητῆ) τῶ ἕν ἡμῶν
ῶν πανταχῶς ὄντα. ὡς ἐν ἐκείνῳ ἡμῶν
πανταχῶς ἐστὶν, ὡς ὡς ὁμοειδέων πανταχῶς
γίνε) τῶ ἐν πανταχῶς γίνεσθαι. τὸ παν-
ταχῶς ὄν μιμητῆ). τελευτῶν ἡ τῶ ἡμῶν
ῶν ἡ ὡς τὰ ὡς ὡς ἐπιόησε ἐπιόησε τῶ
καὶ ἐξ ὡμοειδῶν, ex habitudine, quam habet
ad ea, quæ ante se sunt. Coherenter autem
& in continenti sunt supra cœlestia intelli-
gibiles substantiæ. Oportet autem effictum
coherenti maxime causæ assimilari & ejus
imaginem quam proximè imitari. Propterea
ergo, inquit, in orbem cœlum moveretur, quia
mentem imitatur. mentis enim proprium est
ad seipsam converti. Ipsa enim videns, ipsa
est quæ videtur. formis enim videns, se-
ipsam videt. & seipsam videns, formas
contemplatur. formarum enim est plenitudo
& forma formarum. Habet itaque cœlum

sphericam figuram, ut in circulum movetur. ideo autem ita movetur, ut menti similis reddatur. Et aliqui imitatur mentem, quæ indivisibiliter ubique est, ita & cælum ubique fit. eo itaque, quod ubique fiat, id quod ubique est imitatur. Deteriorum enim perfectio est ad superiora conversio & assimilatio. ait Joa. Philoponus in librum 1. Arist. de Anima. Ubi duo habes. primum, Animam mundi, eo quod sit mentis particeps, cælum movendo in seipsam converti, quod motus ἔλογος seu νοητός indicium est, hoc est, ut ait Boëtius, in *semet redituram meare*. alterum, Animam illam tam certo moderamine movere cælum, quia Mentem superiorem & divinam seu profundam circum, sive ut inquit Synesius

Μέγαν ἀμφὶ γῆν χορεύει,

Magnam circa mentem movetur.

Cujus nimirum movendi rationem, quantum potest, in convertendo cælo imitatur. supra enim animam mundi, quæ corpus mundi supereminens circumplectitur, sola mens æterna substantiæque νοητῶν sunt. Nimirum Mens illa supercælestis Deo plena, divinitatisque proxima & fida observatrix, constans divinæ voluntatis custos, *σωμάτων, καὶ ψυχῶν, καὶ ζωῆς πατρὸς καὶ υἱῶν*, corporum & animarum omnisque vitæ patens & causa, vitam motumque rebus omnibus, pro materia qualitate, largitur. A qua quantum orbium cælestium unusquisque abest, tantum inconstantiori volubiliorique motu torquetur. qui verò eam propius accedit, motu uniformi sapientissimoque convertitur. ita ut constantia illa, qua universum hoc subsistit ac viget, sit *imago* constantiæ mentis illius divinæ. quæ supra mundum existens, *πρωτογενής*, prima; in mundo verò, *μεθεχθὺς* participata dicitur, seu ipsa Anima Mundi. quam sic quoque describit Hermes P. Æmandro, seu, ut D. Cyrillus ait, librorum Hermaicorum auctor, qui eos Athenis composuit, *Καὶ ὁ μὲν Θεὸς, ἐν τῷ ἁπλῷ ὁ ὃ γῆς, ἐν τῇ ψυχῇ ἢ ὃ ψυχῇ, ἐν τῇ ὑλῇ. πᾶσι δὲ τῶν τι Διὰ τῆς αἰῶν ὁ τὸ ὃ πᾶν τῆς ὁμοῦ, ἐν ᾧ τὰ πᾶσι*

ἐστὶ ὁμοῦ, ψυχῇ παλῆρης ἔνδε καὶ ἔθεός, εἰς τὸς μὲν αὐτὸ παλῆρης εἰς τὸς ὃ. ἀεὶ λαμβάνει ζωοποιεῖσα τὸ πᾶν. εἰς τὸς μὲν, τῆς τὸ μέγα καὶ τέλει ζωῆς τῆς κρῆσθαι εἰς τὸς ὃ, πᾶσι τὰ ζωῆς. καὶ αὐτῶ μὲν ἐν τῷ ἁπλῷ Διὰ μέρους τῆς ταυτοτητῆς καὶ τῶ ὃ ἐπὶ τῆς γῆς τῶ γῆς ἐν μεθεχθῆσθαι, Et Deus quidem in mente, mens in anima, anima autem in materia; omnia vero ista per ævum. universum autem hoc corpus, in quo corpora omnia sunt; anima, mente, Deoque plena, intima mundi repleti, circumplectitur extima. vitam omnibus hæc suggerit, extrinsecus quidem ingenti huic perfectoque animali mundi; intrinsecus autem cæteris, quæ insunt mundo, vivencibus. Supraque in cælo cum eo, quod idem est, persistens: infra verò in terra, generationem agitans.

Præmittendum minime tamen est, locum Platonis in Timæo de Anima quoque humana rationali intelligi exponique posse, cum ibi Joa. Philopono alii quæ doctissimis viris descripta utraque esse videatur. Eam enim esse, sicut Animam Cælestem seu Mundanam, duarum substantiarum mediam tertiam, membra habere, caput nimirum menti rationique; cor, hepar atque alia perturbationibus consona. Ea duplicem conversionem habet, ad res intelligibiles, & ad res sensibiles; hoc est in duos orbis secatur. Unum exteriorem, majorem scilicet, quem efficiunt animæ vires intelligibiles seu ἀναγκαῖαι, καὶ ὁ ἀναγκαστικῶς πρὸς τὸ θεῖον, *erectiva* per quas ad divina sursum attollitur, inquit Philoponus. alterum minorem, qui ab exteriori continetur, quem cognitio per sensus efficit, seu facultates ψυχοσχετικῆς, καὶ ὁ ἐπιπρόσθετος πρὸς τῆς δὲ, *generativa*, per quas ad ea quæ hæc sunt, convertitur. Animæ igitur vires moventur ad res intelligibiles, Deum, mentem. moventur & ad sensibiles, quæ videntur, audiuntur. Et quia motus ille duplicem conversionis circulum seu orbem efficit, certum est in se redire. circuli enim proprium est in se converti: *σωαίπει γὰρ τῆς ἀρχῆς τὸ πέρας καὶ ἐστὶ μὲν γὰρ πᾶσι*, principio enim finem con-

hæret, atque solus perfectus est, ait Arist. l. viii. phys. Anima enim sensuum adjuncta ministerio, res primum sensibiles apprehendit, quarum species cum in se reflexit, eas veluti imperfecta quædam *φωτισματα* intellectui communicat. is quid in qualibet re sibi simile, id est, quid ens, quid idem, quid verum recognoscens discernit; qua ope anima confirmata, de veritate jam certior facta, iudicat ac ratiocinatur. Ita utraque Anima, & Mundi & Hominis, qui *μικρότερον* est, perfectissimi mentis divinæ imago est. perfectissima, inquam, quia intelligens; intelligente verò perfectior non est. Similiter quemadmodum Anima Mundi, dum *Mentem illam profundam circuit* & ad eam convertitur, ab ea continuè motus sui, quo univèrsam hoc omne inoveitur & subsistit, accipit constantiam; quod, ut ait Proclus, sit mens τὸ ψυχῆς κυβερνήτης, *animæ gubernatrix*. ita Anima rationalis, conversa ad eandem mentem, à qua fortitur intelligentiam, supercœlestium, ac æternarum rerum semperque manentium compos, omnisque veritatis & notionum certarum capax, perturbatio-nesque ex sensibus provenientes sedat ac temperat. censet enim ipse in Phædro Socrates τὴν μερικὴν νῦν θεῶν ἄντ' ἰσπερ-εργόνιον τόπον, *particularem mentem supercœlestem locum contemplari*. hoc est, verè semperque entia, ut Deum, mentem ac seipsam. Quæ cum omnia rectè animæ rationali conveniant, hoc tamen loco Boëtium de anima Mundi agere certum est, tum quia Platonis mentem de ead. Anima differentis exprimit: tum quia nemo est qui extrema hæc verba,

— & simili convertit imagine cælum, animæ rationali humanæ accommodare possit. licet hoc conetur Francisc. Catanæus, pulchrè ad hunc locum incipiens.

Neque nescio hos quoque versus de intelligentia orbem movente accipi. quam opinionem, cum ne probabilis quidem sit, nos hic non moramur. ea autem est Thomæ Galensis, seu Valensis aut Valesii. ejus enim in hos Boëtii libros Commentum est, profectò com-

mentum, quod falso sub D. Thomæ Aquinatis nomine circumfertur. quod viri sanctissimi juxta ac doctissimi non esse tum ipsum scribendi genus, & multa inscitè ineptissimeque prolata; tum hallucinationes innumeræ, hinc & inde operi inspersæ, confirmant. veluti cum ad hæc verba lib. iii. *Alcibiadis superficie pulcherrimum corpus*, &c. ait, *Nota quod Alcibiades mulier fuit pulcherrima, quam videntes quidam discipuli Aristotelis, duxerunt eam ad Aristotelem, ut ipsam videret; qua visa dixit, Si homines oculos lynceos haberent, ut quæque obstantia penetrarent, intrispectis visceribus, corpus, quod apparet pulcherrimum, turpissimum videretur.* ubi non uno errore peccatum est. & ibidem Tanara dicta à threnis, quod apud inferos sit threnus & lamentatio. ut cætera omittam plurima æquè putida. Deinde cum is adferre soleat testimonium Alani de Insulis, qui carmen de planctu naturæ & scientiæ scripsit circa annum nimirum mccc. Div. verò Thomas mortalitatem anno mclclxxiiii. exuerit: Div. certè Thomam non citasse scripta nondum scribentis consequens est. Est igitur Thomæ Galensis seu Anglici, sic enim multi codd. variant, cujus est & ea Summa Logicæ, quam vocant, quæ D. Thomæ nomen præfert. librarii enim nominis affinitate decepti ubi scriptum fuit, *Thomæ Anglici ord. Predicator.* reponendum putaverunt, *Thomæ Angelici ord. Prædic.* Neque desunt qui scribant ejusdem Thomæ Anglici esse Commentaria in Genesim, Isaiam, Jeremiam, Epist. Canonicas & Apocalypsim, quæ eidem divo viro tribuuntur. Hoc monuimus, ne quis ea deinceps pro sanctiss. viri scriptis habeat; aut de iis loqui putet Politianum [nisi si lapsus est] cap. i. Miscellaneorum, sed de iis quæ in Boëtii libros de Trinitate & de Hebdomad. b. scripsit. *Vall.*

Tu triplicis mediam.] Summam hujus dogmatis ita recenset Diogenes Laertius l. bro tertio, in quo vita Platonis: *Definiabat animam esse ideam penitus remoti spiritus, seipsam moventem & motum præstantem corpori, & esse tripar-*

*Connectens animam per consona membra resolvit.
 Quæ cum secta duos motum glomeravit in orbis,
 In semet reditura meat, mentemque profundam
 Circuit, & simili convertit imagine calum.
 Tis¹ causis animas paribus, * vitasque minores*

Pro-

titam. Rationalem ipsius partem sitam in capite, irascibilem in corde, concupiscibilem in umbilico & jecore consistere. continere item ex medio semper corpus per gyrum, atque ex elementis constare: divisanque secundum Harmoniæ intervalla, duos orbis efficere conjunctos, ex his interiorum circulum in sex alios scissum, septem reliquos circulos facere, cumque juxta diametrum ad lævam intrinsecus habere sedem, alterum vero secundum latus ad dextram, ideoque ipsum obtinere, quod sit unicus. alterum quippe interiorum in plures esse divisum, atque hunc ipsius, illos alterius esse. dicens hanc quidem animi, illam vero universi esse motionem, errantiumque siderum motus, ita se habentes, ut ex medio sit scissio sibi ad extrema congruens atque conjuncta, nosse quæ sunt atque aptare, eo quod in se ipsa per Harmoniam elementa habeat. Et opinionem quidem fieri secundum alterius circulum se subrigentem, scientiam vero secundum alium qui sit idem. B. Augustin. lib. 13. De Civ. Dei, c. 17. Hanc animam Plato ab intimo terra medio, quod Geometriæ Centrum vocant, per omnes partes ejus usque ad cæli summa & extrema diffundi & extendi per numeros Musicos opinatur, ut sit iste Mundus animal maximum, beatissimum, sempiternum, cujus anima & perfectam sapientiæ felicitatem teneret, & corpus proprium non relinqueret, cujusque corpus & in æternum ex illa vivet, & eam quamvis non simplex, sed tot corporibus tantisque compactum, hebetare atque tardare non possit. Sitzm.

I Causis animas paribus vitasque minores provebis.] Postquam egit de principe illa Anima Universi, nunc de particularibus dicere aggreditur. Quarum alias quidem αὐτῶς Animas vocat, videlicet cœlestes & angelicas, Deos nimirum

mundanos, heroas, Dæmonas, qui corpore, vel quasi corpore, tenui nimirum & cœlesti præditi sunt. intellectuales nihilque materiæ habentes, medios inter ψυχὰς θεϊκὰς divinas animas, quæ à supercœlesti loco ad profundam cœli mentalis partem agentes, divino lumine ardentes ipsum veritatis campum, sapientiæque divinæ essentiam propius intuentur; & ψυχὰς ἀνθρωπίνους, humanas, quæ τῆ ὕλη, materiæ seu corpori affixæ sunt. quos ideo Deos medioximos indignavit antiquitas. ex vero animæ in reliqua cœli parte usque ad subcœlestem & concavum ejus locum degunt, imitantes divinas animas, minus verò quam eæ mentem divinam, seu ipsam vitam veritatemque participant. Alias vero, *Vitas minores* vocat, nempe Humanas, quæ non mentem semper participant, ut divinæ & cœlestes, sed nunc ad eam, Deumque, nunc ad res corruptibiles convertuntur. Animarum enim triplex ordo, Proclus, Πρῶται ἡ, αἱ θεϊκῆ. Δεύτεραι ἡ, τῆ μη θεϊκῶν, αἱ αἰεὶ νῆ μετέχουσιν. Τρίται δὲ, αἱ ποτὲ ἡ, εἰς νῆν, ποτὲ δὲ, εἰς ἀνοικον μεταβάλλουσιν, Primæ quidem, sunt Divinæ. Secundæ verò, non Divinarum naturalium sunt, quæ semper Mentem participant. Tertiæ verò, eæ sunt, quæ modo quidem in Mentem, modo verò in amentiam mutantur; quæ humanæ sunt. quas ideo Hierocles medias νῆ καὶ ἀλογίας, inter mentem & rationis privationem appellat. ideo vitas minores vocat Boëtius. Vitas, quia ideo quod vitæ sunt, animæ sunt; siquidem Πᾶσα ψυχὴ, καὶ ζωὴ ἐστὶ καὶ ζῶν, Omnis Anima, & Vita est & id quod vivit. Quod verò ait, *Causis paribus*, Plato scripsit ἐν τῷ αὐτῆ κρητῆρῳ, ex eodem cratere seu temperamento,

quo

¹ *In cælum, terramque seris: quas lege benigna*
² *Ad te conversas* ³ *reduci facis igne reverti.*

DA

corpora inferiora labentes putabant. quod intelligentibus illis esset intellectuale vehiculum, quod Plato vocat αὐροράδης, *rarum ac splendidum*; Proclus vero αὐλον, *καὶ ἀδιαίρετον καὶ ἀπαύτως, immateriatum & indivisibilem & affinitatis expertum*. Quod dogma non Platonici philosophi modò, sed & Christianorum multi primis sæculis amplexati sunt. Origenes quidem libris περὶ δ' ἑσχέρων, suo ut plurimum more Platonizans. Athenagoras verò Ἀπολογία, quominus corpus illud ἀσώματα καὶ νοητὸν post corporis animaque ἀλύσιον solutionem supersit nihil ob stare videri sibi concludit. ex veterum philosophorum sententia, mortuorum quoque corporum resurrectionem futuram inde probans. Quin & non uno post sæculo Joan. Grammaticus Philop. præfatione in librum Aristotelis de Anima, non solum hoc animæ vehiculum, quod σῶμα ἐσθόνιον καὶ ἀλύσιον τῶν αἰθέρων, καὶ αὐροράδης ἢ ἀσπεράδης, corpus cælestis, hoc est æternum, & quod ejusdem cum radiis astrisque sit natura, agnoscit. sed aliud etiam quod πνευματικὸς spiritale dicit, quod post ἀλύσιον quoque animæ adhæret. hinc nimirum esse quod animæ non purgata post discessum è corpore, circa sepulcra errare visuntur, & spectra quæ umbrarum speciem præ se ferunt, hominibus apparent. id etiam animam in inferis subterraneisque judicii locis comitatur, utpote cui tanquam subiecto insunt θυμὸς καὶ ἐπιθυμία. quibus in locis si respicerit ac errorum suorum prænituerit, tandem ab affectibus pravis liberata purgatur: tumque τὸ θυμὸν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἀπὸ πάλῃ μὲν τέτρατον ὀχλήματα, & πνευματικὸν λέγω, iram & cupiditatem una cum illo vehiculo, id est, spiritu, deponit. ac tandem in cælum, comite altero illo, de quo supra, æterno corpore sustollitur. Oraculum de Juliani morte, Δὴ τότε σε πρὸς ὀλυμ-

πον ἢ πνευματικὸν ὄχημα. *Tunc te in cælum vehet lucidum vehiculum.* Quam Platonis opinionem à veritate Christiana abhorrentem mirum esset eos è Christi schola doctos viros, imprimitique Catholicam Boëtii philosophiam attigisse, nisi eam V. tantum Synodo ab Ecclesia cum aliis Origenis erroribus, hoc est, multis post extinctum Boëtium annis, condemnatam constaret. Nisi si quis existimaverit Platonem, ut alia multa confinxit, ita hic, ut inquisitionem de animarum descensu omnium difficillimam illustraret, hoc animæ in inferiora descendentis corpus dare voluisse, excogitata scilicet ratione quæ ejus ad corpus ὕλην animandum aptitudinem designaret: expressisseque Boëtium Platonis mentem Themistii sensu sic lib. 1. de anima scribentis; Παρὰ Πλάτωνι μὲν τὸ αὐροράδης ὄχημα, ταύτης ἕνεκα τὸ ἐπινοήσας, *Apud Platonem, vehiculum illud rarum ac splendidum nihil aliud, quam ingenium è quo animus constet, ostendit.* Vall.

¹ *In cælum, terramque seris.*] Plato Animas ἀσπεράδης εἰς τὰ ἑσχέρων ὄψασθαι, *in temporum instrumenta sicut sparsisse* dicit in Timæo. *In cælum, animas cælestes seu angelicas. terramque, humanas.* Idem.

² *Ad te conversas.*] Qui hoc loco per animas, rationales, hominum scilicet: per ὀχθὰς vero minores, irracionales, brutorum intellexerunt, [Tho. Valenssem, dico, Nic. Trivetum, Georg. Agricolam ac Marmelium] in eum errorem labi necesse est ut asserant, animas brutorum animalium ad Deum converti immortalesque esse; quod profecto sentire juxta ac scribere summum nefas. Idem.

³ *Reduci facis igne reverti.*] Per reducem ignem, Animam seu humanam mentem significat. non ignem elementarem sed intellectualem, plenum vitæ ac luminis. Deus enim fons & origo animæ

animæ est, cujus ante descensum & post ascensum locus est, ipse ἡμερῶν, ubi Platoni Dii Dæmonesque habitant & sola Vesta, quod ibi omnia igne plena. nimirum Deus, quod ait Paulus I ad Timoth. vi. φῶς οὐκᾶν ἀπέσπεν, lucem habitat inaccessibilem. Unde Pythagoræi quoque ignem ἐσίαν ἔπαντες, ἢ Διὸς οἶκον ἢ μητέρα θεῶν, larem Univerſi, & Jovis domum & Deorum matrem, seu, ut refert Aristoteles, Διὸς φυλακῆν Jovis carcerem appellabant. Non solum autem Deum in igne ac lumine habitare, sed ipsum τὸ θεῖον τὸ πᾶρ ignem esse veteres voluerunt. Heraclitus τὸ ἀειδίον πᾶρ αἰδίον, æternum ignem circularem, sicut Democritus εἶν ἐν πυρὶ σφαιροειδῆ mentem in igne sphaerico existentem. Zeno Stoicus εἶν ἡσυχία πύλων, igneam mundi mentem. Possidonius vero πνεῦμα νοερὸν ἢ πυρῶδες, intelligentem ac igneum spiritum: apud Stobæum. Ipse denique Aristoteles cæli ardorem, Deum dicit esse, apud Ciceronem lib. I. de nat. Deor. Vesta igitur θεῶν μήτηρ, neque solum Deorum, sed Dæmonum, sed heroum quoque. ex ea enim purissima ætheris parte animarum substantiam esse credidit antiquitas. Hinc, ut est apud Varronem, Epicharmus Ennii de mente humana dicit,

Is est à sole sumptus ignis, isque totus mentis est.

Idemque apud Priscianum,

Terra corpus est, at mentis ignis est.

Quibus in locis mentis pro mens dicitur. Mens igitur humana ignis, atque is è sole sumptus, hoc est è cælo. ut respixisse videatur fabulam Promethei, quæ est apud Hesiodum. quam sic verissime exposuit Claudianus

— Æthereis miscens terrena Prometheus

Sinceram patri mentem furatus Olympo Continuit clausivis.

Quam in sententiam sic Val. Flaccus præverat,

— Non si mortalia membra
Scribiturque breves & parvi tempora
suis

Perpetimur, socius superi quondam ignis Olympi;

Fas ideo miscere neces, ferroque morantes

Exigere hinc animas redituraque semina cælo.

Ubi videre est Olympum mentis patrem, eandemque animam humanam ignem superi Olympi socium appellari. Ovidius, *Est Deus in nobis, sunt & commercia cæli,*

Sedibus ætheriis spiritus ille venit.

Sed omnium optime Virgilius lib. vi.

Igneus est illis vigor & cælestis origo Seminibus, inquit.

Ut enim animas hominum immortales ostendat, igneum illis vigorem inesse ait, quia nimirum cælestis illis origo est. Quem locum non solum imitatus est Boëtius, sed & hunc præcipue cum scriberet in animo habuit, quem supra attigimus,

Donec longa dies, perfecto temporis orbe,

Concretam exemit labem, purumque relinquit

Ætherium sensum atque auræ simplicis ignem.

Ubi procul dubio vocat auræ simplicis ignem, animam scilicet, quam Boëtius reducem ignem dixit. Conjunxitque ætherium sensum cum auræ simplicis igne Virgilius, nimirum cum anima vehiculum suum. quod per purgationes fieri αἰθέριος, rarum ac splendidum voluit Plato. Quod ad eum Virgillii locum observasse hæctenus interpretes non memini. *Idem.*

Reduci facis igne reverti.] Val. Flaccus, lib. 3.

— redituraque semina cælo.

Manilius lib. 4.

An dubium est habitare animas sub pectore nostro,

In calumque redire animas, caloque venire?

Utque est ex omni constructus corpore Mundus

Æris, atque ignis summi, terraque, marisque:

Sic esse in nobis terrene corpora sortis.

- ¹ *Da pater augustam menti conscendere sedem,*
² *Da fontem lustrare boni, da luce repertâ*
In te conspicuos animi defigere visus.
³ *Disjice terrena nebulas & pondera molis,*
⁴ *Atque tuo splendore mica. tu namque serenum,*
Tu requies tranquilla piis; te cernere finis,

Prim-

Spiritum & in toto rapidum, quicumque
gubernat,
Dispensatque hominem? quid mirum
noscere Mandum
Si possunt homines, quibus est & Mun-
dus in ipsis?
Exemplumque Dei quisque est in imagi-
ne parva?

Ut porro hoc melius intelligatur, sciendum quod quidam ex Philosophis animæ beatitudinem tunc fieri existimaverint, cum omni prorsus corpore exuta ad Deum simplex & sola quodammodo nuda rediret, de quo commento B. Augustin. in libb. De Civ. Dei. Macrob. lib. 1. in Somn. Scip. cap. 9. Existimo autem Pythagoram primo id statuisse. Ita enim ille in fin. Aureorum Carm.

Η'ν δ' ἀπολείψας σῶμα ἐς αἰθέρ'
 ἐλθεῖσθαι ἐλθῆς,
 Ἐ'σται ἀθάνατ' & ἦδὲς, ἀμείβεσθαι,
 ὅσα ἐπ' θνητῶς.

Sitzm.

1 *Da pater aug. &c. Da fontem, &c.]*
 Usitata hujus voculæ repetitio & Poëtis & Oratoribus. Seneca in Medea, versu 32.

Da, da per auras curribus patriis vebis.
 In Herc. Fur. § f. 87.

Da, da tuendus Jupiter saltem Deos.

Virgilius 6. Æneid.

— *da jungere dextram,*

Da genitor, teque amplexu ne subtrahere
nostro.

Silius lib. 12.

— *da summe Deorum,*

Da pater, ut sacro Libys inter prælia
telo

Concidat, haud aïsa potis est occumbere
dextra.

Petrus Sat. 2.

— *da fortunare penates,*

Da pater, & gregibus setum. —

Val. Flacc. lib. 4. de Junone:

Max ita adorta Jovem: Da, quam
modo ditibus Argis

Campus alit, primæ referentem cornua
Phæbes,

Indomitamque bovem: da caræ munera
nuptæ. Idem,

Da pater augustam menti conscendere
sedem.] Martianus Capella lib. 1. De
Nupt. Phil.

Da pater atheos menti conscendere
coctus,

Astrigerumque sacro sub nomine noscere
cælum.

Idem.

2 *Da fontem lustrare boni.]* Imitatur haud dubie Boëthium sæculi sui Poëtarum coryphæus G. Buchananus in Franciscano:

Ad fontes penetrare boni, tenebrisque
remotis,

Tollere perspicuos animi ad caelestia vi-
sus. Idem.

3 *Disjice terrena nebulas.]* Val. Flacc. lib. 1.

Eripe me populis & habenti nubila terra
Sancte pater! —

Idem.

4 *Atque tuo splendore mica.]* Laëtantius de ira Dei, cap. 1. Nobis aliquo lumine ojus est ad depellendas tenebras, quibus offusa est hominis cogitatio, quoniam in carne mortali agentes, nostris sensibus divinare non possumus. Iumen autem mentis humanæ Deus est: quem qui cognoverit, & in pectus admiserit, illuminata corde mysterium veritatis cognoscat. Idem.

I Prim-

¹ Principium, ² vector, ³ dux, * semita, terminus idem.

Quo-

I Principium.] Deum esse principium, medium & finem, sic olim scripserat Orpheus

Ἀρχῶν αὐτὸς ἔχων ἄμειν καὶ μέσιν ἠδὲ τελούτων.

Principium ille tenet, mediumque ac denique finem.

Quo respiciens Plato sic IV. leg. inquit, Ὁ μὲν δὲ θεὸς, ὡς περὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχῶν τε καὶ τελούτων καὶ μέσων τῶν ὄντων ἀπάντων ἔχων δέθια περιείη καὶ φύσιν ἀετιπερὶδύμου, Deus, ὁ viri, sicut antiquus quocumque sermo testatur, principium, finem & media rerum omnium continens, recta peragat secundum naturam circueiens, dum nimirum providentia sua res omnes conservat. Imo si Jamblichum piè differentem audias cap. IV. lib. de scitis Pythagoreor. certissime cognitum habueris, Ὁ πὶ ὁ θεὸς ἀρχὰ τε καὶ τέλους καὶ μέσων ἐστὶ πάντων τῶν καὶ δίκαια τε καὶ τὸ ὀρθὸν λόγον ἀετιαιομένων. Deum esse principium, medium & finem eorum omnium qui secundum justitiam & rectam rationem vitam absolunt. Quo quid sanctius dici potest? ea de re consulendus Hierocles Comment. aurei pag. 16. & deinceps. Ulterius enim inquirere nefas, pelagus est, Dionysius de divin. nominibus cap. V. Πάντων ἐν ἀρχῇ, καὶ τελούτῃ τῶν ὄντων ὁ θεός. ἀρχῇ μὲν, ὡς αἴτιον. τέλος δὲ, ὡς ἐπιπέρας, καὶ πύραυς πάντων. καὶ ἀπείροια πάσης ἀπείροιας, καὶ πέρας τῶν ὑπερῶν καὶ ὡς ἀνικητὸν. ἐν ἐνὶ ᾧ, ὡς πολλοῦ εἰρήνη, τὰ ὅτι πάντα καὶ ἀετιεῖται, καὶ ἐπέστησεν. παρὰν τοῖς πᾶσι, καὶ πανταχῶς, καὶ καὶ ἐν, καὶ τὸ αὐτὸ καὶ καὶ τὸ αὐτὸ πᾶν, καὶ ἐπὶ πάντων ἀετιεῖται. καὶ μὲν ἐφ' ἑαυτῶν, καὶ ἐς τὸν καὶ κινεῖται. καὶ ἔτε ἐς τὸν, ἔτε κινεῖται, ἔτε ἀρχῶν ἔχων, ἢ μέσων, ἢ τελούτων. ἔτε ἐν πὶ τῶν ὄντων, ἐδὲ καὶ τῶν ὄντων ἄν. καὶ ἔτε ὅλως αὐτὰ ἀετιεῖται καὶ τῶν αἰωνίως ὄντων, ἢ τῶν ἁετιεῖται ὑφιστάμενων. ἀλλὰ καὶ

ἀρχῶν, καὶ αἰώνων, καὶ τῶν ἐν αἰώνων, καὶ τῶν ἐν ἀρχῶν πάντων ἐξήρη. διὸ καὶ αὐτοῦ, καὶ τὰ ὄντα, καὶ τὰ μέτρα τῶν ὄντων, καὶ τὰ μετρήματα δι' αὐτῶν, καὶ ἀπ' αὐτῶν. Ipse igitur entium omnium principium est, & finis. Principium quidem tanquam auctor; finis autem, ut cuius gratia facta sunt, omniumque terminus: infinitas quidem omnis infinitatis, & omnis termini terminus: & id quidem eminenter tanquam oppositorum. In uno enim, ut saepe jam dictum est, res omnes anticipat atque efficit. Praesens quidem omnibus ubique per unum atque idem: per idem inquam omne & ad omnia prodians; interea permanens in seipso & consistens, atque se movens. Rursus neque stans, neque motus: neque principium habens, neque medium neque finem: neque est in aliquo existentium: neque aliquid est eorum: nec omnino seilibet quicquam competit eorum quae aeternae sunt; vel eorum quae temporaliter; sed & tempore, & aeternitate, atque his omnibus quae in tempore aeternitate sunt, excellenter eximitur. Quamobrem aeternitas ipsa resque omnes rerumque mensura, & quae sub mensuras cadunt, per ipsum ab ipsoque sunt. Vall.

2 Vector.] Seneca epist. 31. Deus ille maximus potentissimusque ipse velit omnia, res nimirum omnes indita virtute sustentans seu, ut ait Paulus, φέρων τὰ πάντα τὰ ῥήματα τῆς διουάνειας αὐτῶν, portans omnia verbo virtutis suae. Idem.

3 Dux.] Dum mentem & rationem homini concedis ad Sapientiam, quam nemo ritè docuerit εἰ μὴ θεὸς ὑφηγήσῃ, inquit Plato. Deus enim φωτίζει πάντες ἀνθρώπων ἐργάματα εἰς τὸ κόσμον, illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, nimirum τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, lux in tenebris lucet, sol in nocte, Deus in homine, sed, quod dolendum est, ἡ σκοτία αὐτὸν ἐκπέλασεν, tenebrae eam non comprehenderunt. quotus enim quisque hoc agnoscit? quis enim es homo bulla, qui nunc non

P R O S A X.

Quoniam igitur quæ sit imperfecti, quæ etiam perfecti boni forma vidisti: nunc demonstrandum reor, quonam hæc felicitatis perfectio constituta sit. In quo illud primùm arbitror inquirendum, an aliquod hujusmodi bonum, quale paullo antè definisti, in rerum natura possit existere, 'ne nos præter rei subjectæ veritatem cassâ cogitationis imago decipiat. Sed quin existat, sitque hoc veluti quidam omnium fons bonorum, negari nequit. Omne enim, quod imperfectum esse dicitur, 'id imminutione perfecti imperfectum esse perhibetur. Quò fit, ut si in quolibet genere

eras, vix jam es, mox non eris, nisi qui est abeuntem in nihilum tuum sustineret? Cum Ciceronem audis asserentem esse in animis quasi virtutum igniculos & semina. quæ adollescere si liceret, nec à pravâ opinionibus seu spinis succrescentibus, suffocarentur, ipsa nos ad beatam vitam perducerent: non agnoscis lumen illud descendens à patre luminum? Vall.

* Semita.] Est enim Deus ipsa eadem sapientia, scientia, bonitas, veritas; quibus ad eundem ipsum pervenitur. Philo lib. ὅτι ἀτρεπὸν τὸ θεῖον. Κατέφθειρε πᾶσα σὰρξ τῶν ἑαίων καὶ ἀφάρθῃ τελείαν ὁδὸν πρὸς θεὸν ἄγνοια. ταύτῃ ἴδι σοφίαν. ἀβείας καὶ λεωφόρου ὑπαρχούσης, ἅλξι ἢ περιούτων ἀφικνεῖται. τὸ ἕπερθε τῆς ὁδοῦ, γνώσις ἐστὶ καὶ ἐπισήμη θεῶν. ταύτῃ πρὸς ἀτραπὸν μισῆ καὶ ὀφθαλμοῦ καὶ φθειρῆν ἐπιχρήσῃ πᾶσι ὁ σαρκῶν ἐπιπρῶ: Corrupt omnis caro illius incorrupti æternique perfectam viam quæ ducit ad Deum. hanc scito esse sapientiam. Hæc enim deducente, rectam viam & publicam, intellectus ad destinatum finem pervenit. est autem finis meta quæ hujus viæ, scientia & cognitio Dei.

hanc semitam odit, calumniatur & corrumpere conatur quisquis carnis amicus est. Ista Hebræus, hoc verò ethnicus sed Christianè, Arrianus nempe ex mente Epicteti libro II. capite XVI.

Τὰ σαυτῆς κἀπαρθῆν κακὰ. ἐπιπρῶθεν ἐν τῷ ἀβείας ἐκὼς ἀλε λυπῶν, φόβον, ἐπιθυμίαν, φθόνον, ἐπιχρηρευλίαν, φιλαργυρίαν, μεγαλακίαν, ἀκροσίαν. ταύτῃ δ' ὅσα ἔστιν ἄλλως ἐκὼς ἀλεῖν, εἰ μὴ πρὸς μέτρον τῆς θεῖας ἀποθέσει, ἐκείνῃ μόνῃ πρὸς ἀποθέσει, τοῖς ἐκείνῃ πρὸς ἀποθέσει καὶ σαυτῶν: Tua ipsius mala purgato: ex animo ejice dolorem, timorem, cupiditatem, invidiam, malevolentiam, avaritiam, mollitiem, intemperantiam. Hæc vero aliter ejici non possunt, nisi ad solum respicias Deum, eique soli sis addictus, & illius mandatis iniustus. quorum observatione ad eundem pervenias. Idem.

I Ne nos præter rei subjectæ veritatem cassâ cogitationis.] MSS. cognitionis. Sitzm.

2 Id diminutione perfecti imperf. hab.] MS. Erfurt, & edit. Norimb. id in diminutione perf. Idem.

Id diminutione perfecti.] Veteres: id imminutione. Beckl.

nere imperfectum quid esse videatur, in eo, perfectum quoque aliquid esse, necesse sit. Etenim perfectione sublatâ, unde illud, quod imperfectum perhibetur, exstiterit, ne fingi quidem potest. ¹ Neque enim ab diminutis, inconsummatisque natura rerum cepit exordium, sed ab integris, absolutisque procedens, in hæc extrema, atque effeta dilabitur. Quòd si, ² uti paullo ante monstravimus, est quædam boni fragilis imperfecta felicitas: esse aliquam solidam, perfectamque, non potest dubitari. Firmissime, inquam, verissimeque conclusum est. Quò verò, inquit, habitet, ita considera. Deum rerum omnium Principem bonum esse, communis humanorum conceptio probat animorum. Nam cùm nihil Deo melius excogitari queat, id, quo melius nihil est, bonum esse quis dubitet? ita verò bonum esse Deum ratio demonstrat, ut perfectum quoque in eo bonum esse convincat. Nam ni tale sit, rerum omnium Princeps esse non poterit. erit enim eo præstantius aliquid, perfectum possidens bonum, quod hoc prius, atque antiquius esse videatur. omnia namque perfecta minùs integris priora esse claruerunt. quare ne in infinitum ratio prodeat, confitendum esse summum Deum, summi, perfectique boni esse plenissimum. Sed perfectum bonum veram esse beatitudinem constituimus. Veram igitur beatitudinem in summo Deo sitam esse, necesse est. Accipio, inquam, nec est quod contradici ullo modo queat. Sed quæso, inquit, te, vide quàm id sancte atque inviolabiliter probes, quòd boni summi summum Deum diximus esse plenissimum. Quonam, inquam, modo? Ne hunc rerum omnium patrem illud summum bonum, quo plenus esse perhibetur, vel extrinsecus accepisse, vel ita naturaliter habere præsumas, quasi

¹ Neque enim à diminutis.] MSS. Neque ab diminutis. SIZEN.

² Uti paullo ante monstravimus.] MSS. Rittersh. memoravimus. Idem.

quasi habentis Dei, habitæque beatitudinis diversam cogites esse substantiam. Nam si extrinsecus acceptum putes, præstantius id quod dederit, eo quod acceperit, existimare possis. Sed hunc esse rerum omnium præcellentissimum dignissimè confitemur. Quòd si naturâ quidem inest, sed est ratione diversum, cum de rerum Principe loquamur Deo, fingat qui potest, quis hæc diversa conjunxerit? Postremò quod à qualibet re diversum est, id non est illud, à quo intelligitur esse diversum. Quare quod à summo bono diversum est sui naturâ, id summum bonum non est: quod nefas est de Deo cogitare, quo nihil constat esse præstantius. Omnino enim nullius rei natura suo principio melior poterit existere. quare quod omnium principium sit, id etiâ sui substantia summum esse bonum verissima ratione concluderim. Rectissimè, inquam. Sed summum bonum beatitudinem esse concessum est. Ita est, inquam. Igitur, inquit, Deum esse ipsam beatitudinem, necesse est confiteri. Nec propositis, inquam, prioribus refragari queo, ¹ & ab illis hoc illatum consequens esse perspicio. Respice, inquit, an hinc quoque idem firmiùs approbetur, quod duo summa bona, quæ à se diversa sint, esse non possunt. Etenim quæ discrepant bona, non esse alterum, quod sit alterum, liquet: quare neutrum poterit esse perfectum, ² cum alterutri alterum deest. Sed quod perfectum non sit, id summum non esse manifestum est. nullo modo igitur quæ summa sunt bona, ea possunt esse diversa. Atqui & beatitudinem, & Deum, summum bonum esse collegimus: quare ipsam necesse est summam esse beatitudinem, quæ sit summa divinitas. ³ Nihil, inquam, nec re hac verius, nec ratiocinatione firmius,

Deo

¹ Et ab illis hoc illatum consequens esse perspicio.] mss. & illis hoc ill. Sitzman.

² Cum alterutri alterum deest.] ms.

Erfurt. Cum alteri alterum deest. Idem.

³ Nihil inquam, nec re ipsa verius.] mss. Nihil inquam, nec hac re verius.

Idem.

Deo dignius concludi potest. Super hæc, inquit, igitur, veluti ¹ geometræ solent, demonstratis propositis, aliquid inferre, quæ *πορίσματα* ipsi vocant, ita ego quoque tibi veluti corollarium dabo. Nam quoniam beatitudinis adeptione fiunt homines beati, beatitudo verò est ipsa divinitas, divinitatis adeptione beatos fieri, manifestum est. Sed uti justitiæ adeptione justii, sapientiæ sapientes fiunt, ita divinitatem adeptos, Deos fieri simili ratione necesse est. ² Omnis igitur beatus, Deus; sed naturâ quidem unus, participatione verò nihil prohibet esse quàm plurimos. ³ Et pulcrum, inquam, hoc, atque pretiosum, sive *πόρισμα*, ⁴ sive corollarium vocari mavis. Atqui hoc quoque pulcrius nihil est, quod his annectendum esse ratio persuadet. Quid, inquam? ⁵ Cum multa, inquit, beatitudo continere videatur, ⁶ utrumne hæc omnia unum veluti corpus beatitudinis quadam partium varietate conjungant, an sit eorum aliquid, quod beatitudinis substantiam compleat, ad hoc verò cetera referantur? Vellem, inquam, id ipsarum rerum commemoratione patefaceres. Nonne, inquit, ⁷ beatitudinem bonum esse censemus? Ac summum quidem, inquam. Addas, inquit, hoc omnibus licet. Nam eadem

¹ *Geometra.*] Geometriæ usum & laudes habes apud Cassiod. 3. Var. 52. *Sitzm.*

² *Omnis igitur beatus Deus, sed nat.*] *Mss.* *Omnis igitur beatus est Deus, sed nat.* Idem.

³ *Et pulcrum inquam hoc, atque, &c.*] *Mss.* *Et pulcrum quidem hoc atque est pretiosum.* Idem.

⁴ *Sive corollarium vocari mavis.*] Consule Varronem libro IV. De lingua Latina. *Bern.*

⁵ *Cum multa inquit beatitudo continere videatur.*] Corruptus locus. Meus liber duabus vocibus auctior est, *cum multa membra virtutum beatitudo.* quana le-

ctionem liquido veram nemo abnuet, qui totam sententiam ponderabit. *Cum multa, inquit, membra virtutum beatitudo continere videatur, utrumque hæc omnia in unum veluti corpus beatitudinis quadam partium varietate conjungant.* *Bernart.*

⁶ *Utrumne hæc omnia in unum veluti corpus beatitudinis quadam partium varietate conjungant, an sit eorum aliquid quod.*] *Mss.* *Rittersh.* *Utrumne hæc omnia unum veluti corpus beatitudinis quadam partium varietate conjungant, an eorum aliquid sit, quod, &c.* *Sitzm.*

⁷ *Beatitudinem bonum esse censemus.*] *Mss.* *Est. bonum esse censuimus.* Idem.

dem sufficientia summa est, eadem summa potentia, reverentia quoque, claritas, ac voluptas beatitudo esse judicatur. Quid igitur? Hæccine omnia, bonum, sufficientia, potentia, ceteraque veluti quædam beatitudinis membra sunt, an ad bonum veluti ad verticem cuncta referuntur? Intelligo, inquam, ¹ quid investigandum proponas; sed, quid constituas, audire desidero. ² Hujus discretionem rei sic accipe. Si hæc omnia beatitudinis membra forent, à se quoque invicem discreparent. Hæc est enim partium natura, ut unum corpus diversa componant. Atqui hæc omnia idem esse monstrata sunt. Minimè igitur membra sunt: alioquin ex uno membro beatitudo videbitur esse conjuncta, quod fieri nequit. Id quidem, inquam, dubium non est: sed id, quod restat, exspecto. Ad bonum verò cetera referri palàm est. Iccirco enim esse sufficientia petitur, ³ quoniam bonum esse judicatur. iccirco potentia, quoniam id quoque esse creditur bonum. Idem de reverentia, claritudine, jucunditate, conjectare licet. Omnium igitur expetendorum summa, atque causa, bonum est. Quod enim neque re, neque similitudine ullum in se retinet bonum, id expeti nullo modo potest. Contraque etiam, quæ naturâ bona non sunt, ⁴ tamen etsi esse videantur, quasi vera bona sint, appetuntur. Quo fit uti summa, cardo, atque causa expetendorum omnium, bonitas esse jure credatur. Cujus verò causa quid expetitur, id maximè videtur optari. Veluti si salutis causâ quispiam

¹ *Quid investigandum proponas, sed, quid const.*] ms. Rittersh. *quid investigandum proponas. Sed quid const.* Idem.

² *Hujus rei discretionem sic accipe.*] *Olere mendum quis neget? Manusf. cujus rei. Non male. Bern. Sitzm.*

³ *Quoniam bonum esse judicatur.*] ms. Rittershusii, *quod bonum esse credatur. Sitzm.*

⁴ *Tamen si esse videantur.*] ms. Rittersh. *tamen-etsi esse videantur.* Proba lectio. Vide particulam *Tamenetsi* bonis auctoribus assertam à Cujacio 1. observat. 14. Mureto 1. Variar. lect. 17. & Rittershusio Not. ad Guntherum lib. 4. cap. 2. n. 12. & 13. nec non Frid. Taubmani commentar. Plaut. ad Mil. Glor. A. 4. Sc. 5. *Idem.*

piam velit equitare, non tam equitandi motum desiderat, quàm salutis effectum. Cùm igitur omnia boni gratiâ petantur, ¹ non illa potiùs, quàm bonum ipsum desideratur ab omnibus. Sed propter quod cetera optantur, ² beatitudinem esse concessimus: quare sic quoque sola quæritur beatitudo. Ex quo liquidò apparet ipsius boni, & beatitudinis unam atque eandem esse substantiam. Nihil video, cur dissentire quispiam possit. Sed Deum veramque beatitudinem unum atque idem esse monstravimus. Ita, inquam. Securè igitur concludere licet. Dei quoque in ipso bono, nec usquam alio, sitam esse substantiam.

M E T R U M X.

*Huc omnes pariter venite capti,
Quos fallax ligat improbis catenis
³ Terrenas habitans libido menteis.
⁴ Heic erit vobis requies laborum,
⁵ Heic portus placidâ manens quiete,
Hoc patens unum miseris asyllum.
⁶ Non quicquid Tagus aureis arenis*

Dorat,

¹ Non illa potiùs, quàm bonum ipsum desideratur ab omnibus.] ms. Rittersh. Non illa potiùs, quàm bonum desiderantur ab omnibus. Sizm.

² Beatitudinem esse concessimus.] Non improbo veterem scripturam: esse censimus. Bern.

³ Terrenas habitans libido mentes.] Al. hebetans. Senec. in Thyest. §f. 917.

Pectora longis hebetata malis,

Jam sollicitas ponite curas.

Manilius lib. 4.

Condit enim quicquid vasto natura recessu

Terrenos hebetat usus, & pectora nostra.

Claudian. de Laudib. Stilicon. libro 2. §f. 133.

*Luxuries prædulce malum: quæ dedita
semper*

Corporis arbitrariis hebetat caliginis sensus.

Sizm.

⁴ Heic erit vobis requies laborum.] Laurent. de Pass. Christi:

— nec requiem terrarum in finibus usquam

Inveni, sed ubique minas, sed ubique labores. Idem.

⁵ Heic portus placida manens quiete.] Senec. in Agamemn. §f. 592.

Portus æterna placidus quiete.

Et in Octav. §f. 706.

— nec diu placida frui

Quiete licuit —

Idem.

⁶ Non quicquid Tagus.] Senec. in Thyest. §f. 352.

Non quicquid fodit Occident,

Aut unda Tagus aurea

Clavo debeat alveo.

In Herc. Oct. §f. 626.

— super aurato

Flu-

Donat, aut ¹ *Hermus rutilante ripa,*
 Aut ² *Indus calido propinquus orbi,*
³ *Candidis miscens virideis lapillos,*
Illustrant aciem, magisque cacos
In suas conduunt animos tenebras.
Hoc quidquid placet, excitatque menteis,
Infimis tellus aluit cavernis.
Splendor quo regitur vigetque calum,
Vitat obscuras anima ruinas.
Hanc quisquis poterit notare lucem,
Candidos Phœbi radios negabit.

P R O S A X I.

Assentior, inquam. Cuncta enim firmissimis nexa
 rationibus constant. Tum illa, Quanti, inquit, æsti-
 mabis, si bonum ipsum quid sit, agnoveris? ⁴ Infiniti,
 inquam: siquidem mihi pariter Deum quoque, qui bo-
 num est, continget agnoscere. Atqui hoc verissima,
 inquit, ratione patefaciam, maneat modò quæ paullo
 antè

Flumine clarum radiare Tagum.
 Idem.

Tagus.] Æthicus in Cosmograph.
Fluvius Tagus nascitur in campis Hispani-
niæ: currit milia cccc. in Oceanum Oc-
cidentalem suscipitur. Solinus in Poly-
hist. cap. 26. de Hispania: Tagum ob are-
nas auriferas ceteris annibus præculerunt.
 Huc referendi etiam versus Sillii ex li-
 bro 1.

Ore excellentem, & spectatum fortibus
ansis

Antiqua de stirpe Tagum, superumque
hominumque

Inmemor, erecto suffixum robore, mæ-
stis

Ostentabat ovens populis sine funere Re-
gem.

Auriferi Tagus adscito cognomine fontis,
Perque antra & ripas Nymphis ululatus
Iberis.

Mæonium non ille vadum, non Lydia
mallet

Stagna sibi, nec qua rigos perfunditur
 auro

Campum, atque illatis Hermi flavescit
 arenis. Idem.

I Hermus.] Vibius Sequester de Flu-
 minib. *Hermus Lydia, Pactolo fluvio con-*
funditur. Virg. 2. Georg.

— auro turbidus Hermus.
 Idem.

2 Indus.] Fluvium intelligit, de quo
 passim Æthicus in Cosmographia. De
 eodem Min. Felix in Oct. *Ægypti sic-*
citatem temperat Nilus; colit Eufrates Me-
sopotamiam; Indus & serere Orientem di-
citur & rigare. Et Vib. Sequester: Indus
Indiam definit ab occasu, à quo India dicta:
hic descendente Hydaspem recipit. Idem.

3 Candidis miscens virides lapillos.]
 Lucret. lib. 2.

Inter caruleum virides miscere Smarag-
 dos. Idem.

4 Infiniti inquam.] Manifestè verum
 est quod in scriptis, *infinito inquam.* Bern-

antè conclusa sunt. Manebunt, inquam. Nonne, inquit, monstravimus ea, quæ appetuntur à pluribus, iccirco vera, perfecta que bona non esse, quoniam à se invicem discrepant, cumque alteri abesset alterum, plenum, absolutumque bonum afferre non posse? Tum autem verum bonum fieri, cum in unam veluti formam, atque efficientiam colliguntur, ut quæ sufficientia est, eadem sit potentia, reverentia, claritas, atque jucunditas; nisi verò unum, atque idem omnia sint, nihil habere, quò inter expetenda numerentur? Demonstratum est, inquam, nec dubitari ullo modo potest. Quæ igitur, cum discrepant, minimè bona sunt; cum verò unum esse cœperint, bona fiunt: nonne hæc ut bona sint, unitatis fieri adeptione contingit? Ita, inquam, videtur. Sed omne quod bonum est, boni participatione bonum esse concedis, an minimè? Ita est. Oportet igitur idem esse unum, atque bonum simili ratione concedas. Eadem namque substantia est eorum, quorum naturaliter non est diversus effectus. Negare, inquam, nequeo. Nostine igitur, inquit, omne quod est, tam diu manere atque subsistere, quàm diu sit unum, sed interire atque dissolvi pariter, postquam unum esse destiterit? Quonam modo? Ut in animalibus inquit, cum in unum coeunt, ac permanent anima corpusque, id animal vocatur. Cum verò hæc unitas utriusque separatione dissolvitur, interire, nec jam esse animal liquet. Ipsum quoque corpus cum in una forma, membrorum conjunctione, permanet, humana visitur species. At si distributæ, segregatæque partes corporis distraxerint unitatem, desinit esse quod fuerat. Eoque modo percurrenti cetera

1 Tum autem verum bonum fieri, cum in unam.] MS. Rittersh. Tum autem verum bonum fieri dicimus, cum in unam. Idem.

2 Nonne hæc ut bona sint, unitatis fieri

adeptione contingit? Ita inquam videtur.] MS. Rittersh. Nonne hæc ut bona sint, adeptione unitatis fieri contingit? Ita est, inquam. Idem.

tera proculdubio patebit subsistere unumquodque, dum unum est: cum verò unum esse desinit, interire. Consideranti, inquam, mihi plura, minimè aliud videtur. Estne igitur, inquit, quod in quantum naturaliter agat, ¹ relicta subsistendi appetentiâ, venire ad interitum corruptionemque desideret? Si animalia, inquam, considerem, quæ habent aliquam volendi, nolendique naturam, ² nihil invenio, quod, nullis extrâ cogentibus, abjiciat manendi intentionem, & ad interitum sponte festinet. ³ Omne namque animal tueri salutem laborat: mortem verò, perniciemque devitat. Sed quid de herbis, arboribusque, quid de inanimatis omnino consentiam rebus, prorsus dubito. Atqui non est, quòd de hoc quoque possis ambigere, ⁴ cum herbas, atque arbores intuearis, primum sibi convenientibus innascenti locis, ubi quantum earum natura queat, citò exarescere atque interire non possint. Nam aliæ quidem campis, aliæ montibus oriuntur, alias ferunt paludes, aliæ faxis hærent, aliarum fecundæ sunt ⁵ steriles arenæ, quas si in alia quispiam loca transferre conetur, arefcant.

¹ Relicta sustinendi appetentia, venire ad interitum corruptionemque desideret.] Spurium hoc & spurcum depuravi ex Manus. Relicta subsistendi. Bern.

Relicta sustinendi appetentia.] MSS. ut & Edit. Norimber. cum Flor. Relicta subsistendi appetentia. Sitzm.

² Nihil invenio, quod nullis extra cogentibus, abjiciant manendi intentionem, & ad interitum sponte festinent.] MSS. Nihil inv. q. n. e. c. abjiciat man. i. e. a. i. sponte festinet. Idem.

³ Omne namque animal tueri salutem laborat: mortem vero perniciemque devitat.] Id præter nostrum non saltem asserit, sed etiam clare sub oculos ponit Ovid. Fragment. Haliecur.

Accepit mundus legem, dedit arma per omnes,

Admonuitque sui: vitulus sic namque minaci

Qui nondum gerit in tenera jam cornua fronte,

Sic damæ fugiant, pugnant virtute leones,
Et morsu canis, & caudæ sic scorpius ictu:

Concussisque levissimis sic evolat ales:
Omnibus ignota mortis timor, omnibus hæsit,

Præsidiumque datum sentire, & noscere teli

Vimque minasque sui.

Vide & Ciceron. 1. De officiis. Idem.

⁴ Cum herbas atque arbores intuearis, primum sibi convenientibus innascenti locis.] Eleganter Ovidius:

Nec tellus eadem parit omnia: vitibus illa
Convenit, hæc oleis, hic bene farra virent.

Bern.

⁵ Steriles arenæ.] Ita etiam appellat Lucanus lib. 10. Q. Curt. l. b. 4. Pomp. Mela l. 1. Cassiodor. 4. Variar. 50. Sitzm.

arefcant. Sed dat cuique natura quod convenit, & ne, dum manere poffunt, intereant, elaborat. Quid, quod omnes, velut in terras ore demerfo, ¹ trahunt alimenta radicibus, ac per medullas robur, corticemque diffundunt? Quid, quòd molliffimum quodque, ficuti medulla eft, interiore femper fede reconditur, extra verò quadam ligni firmitate tegitur; ultimus autem cortex adverfum cæli intemperiem, quafi mali patiens defenfor opponitur? ² Jam verò quanta eft naturæ diligentia, ut cuncta femine multiplicato propagentur. quæ omnia non modò ad tempus manendi, verùm generatim quoque quafi in perpetuum permanendi, veluti quafdam machinas effe quis nefciat? Ea etiam quæ inanimata effe creduntur, nonne quod fuum eft quæque fimili ratione defiderant? ³ Cur enim flammæ quidem furfum levitas vehit, ⁴ terras verò deorfum pondus deprimit, nifi quòd hæc fingulis loca motionesque conveniunt? Porrò autem quod cuique confentaneum eft, id unumquodque confervat; ficuti ea, quæ funt ini-

1 *Trahunt alimenta radicibus.*] Cafiodor. 9. Var. 2. *Arbor, quam florere vides, quam fuprema confpicias viriditate latari, fubterraneo fucco fecunditatis animatur, reddens in fuperficie, quod continet in radice. Hominum quoque vultus magna hilaritate decoratur, fi vifceribus fanis gravamen nullius fentiat læfionis. Sic regnum jure dicitur integerrimum, fi nufquam fuerit imminutum.* Idem.

2 *Jam vero quanta eft naturæ.*] Refpexit ad verfus Lucretii, qui funt in pr. lib. 1. ad Venerem:

Omnibus incutiens blandum per pectora amorem,

Efficis, ut cupide generatim fæcla propagent.

Quæ quoniam rerum Naturam fola gubernas;

Nec fine te quicquam diis inluminis eras

Exoritur —

Et paullo poft,

— omnia quando

Paullatim crefcunt, ut par eft, femine certo,

Crefcendoque genus fervant, ut nefcere poffis

Quæque fua de materia grandefcere aliquæ. Idem.

3 *Cur enim flammæ quidem furfum.*] Manil. lib. 1.

Ignis in æthereas volucer fe fuftulit auras Summaque complexus ftellantis culmina cæli

Flammærum vallo naturæ mœnia fecit.

Idem.

4 *Terras deorfum pondus deprimit.*] Rhemnius Palæmon de Ponderibus:

— pondus rebus natura locavit

Corporeis, elementa fuum regit omnia pondus:

Pondere terra manet, vacuus neque ponderis æther

Indeffeſſa rapit volventis fidera mundi.

Idem.

inimica, corrumpunt. Jam verò quæ dura sunt, ut lapides, adhærent tenacissimè partibus suis, & ne facilè dissolvantur, resistunt. Quæ verò liquentia, ut aër, atque aqua, facilè quidem dividendis cedunt, sed citò in ea rursus, à quibus sunt abscissa, relabuntur. Ignis verò omnem refugit sectionem. Neque nunc nos de voluntariis animæ cognoscentis motibus, sed de naturali intentione tractamus. Sicuti est, quòd acceptas escas sine cogitatione transigimus, ¹ quòd in somno spiritum ducimus nescientes. ² Nam ne in animalibus quidem manendi amor ex animæ voluntatibus, verùm ex naturæ principiis venit. Nam sæpè mortem cogentibus causis, quam natura reformidat, voluntas amplectitur: contraque illud, quo solo mortaliū rerum durat diuturnitas, gignendi opus, quod natura semper appetit, interdum coërcet voluntas. Adèd hæc sui caritas non ex animali motione, sed ex naturali intentione procedit. Dedit enim providentia creatis à se rebus hanc vel maximam manendi causam, ut quoad possunt, naturaliter manere desiderent. quare nihil est, quod ullo modo queas dubitare, cuncta, quæ sunt, appetere naturaliter constantiam permanendi, devitare perniciem. Confiteor, inquam, nunc me indubitatò cernere, quæ dudum incerta videbantur. Quod autem, inquit, subsistere ac permanere appetit, id unum esse desiderat. ³ hoc enim sublato, nec esse quidem cuiquam permanebit. Verum est, inquam.

Omnia

¹ *Quod in summo spiritum ducimus.]* Falsa lectio. Recte MSS. & Edit. Flor. quod in somno spiritum ducimus. Lucret. lib. 4.

Quippe videbis equos fortes cum membra jacebunt,

In somnis sudare tamen, spirareque —
Idem.

Quod in summo spiritum ducimus nescientes.] Flagitiosè & ineptè. Veteres rectissimè, ut restitui, *in somno spiritum*

ducimus. Bern.

² *Nam ne in animalibus.]* MS. Erfurt. *Nam nec in animalibus quidem.* MS. Rittersh. & Edit. Flor. *nam neque in animal.* Sitzm.

³ *Hoc enim sublato, ne esse quidem cuiquam permanebit.]* MSS. *Hoc enim sublato nec esse q. c. permanebit.* scilicet, sæpe in his libris *ne pro nec vel neque* perperam editum fuisse. *Idem.*

Omnia igitur, inquit, unum desiderant. ¹ Consensi. Sed unum id ipsum monstravimus esse, quod bonum est. Ita quidem. Cuncta igitur bonum petunt: quod quidem ita describas licet, Ipsum bonum esse, quod desideretur ab omnibus. Nihil, inquam, verius excogitari potest. Nam vel ad nihilum cuncta referuntur, & uno veluti vertice destituta, sine rectore fluitabunt, aut si quid est, ad quod universa festinent, id erit omnium summum bonorum. Et illa, Nimium, inquit, ô alumne lætor: ipsam enim mediæ veritatis notam mente fixisti: sed in hoc patuit tibi, quod ignorare te paullo antè dicebas. Quid? inquam. Quis esset, inquit, rerum omnium finis. Id enim est profectò, quod desideratur ab omnibus: quod quia bonum esse collegimus, oportet, rerum omnium finem bonum esse, fateamur.

M E T R U M XI.

*Quisquis ² profundâ mente ³ vestigat verum,
Cupitque nullis ille deviis falli,
In se revolvat intimi lucem visus,
Longosque in orbem cogat inflectens motus,
Animumque doceat ⁴ quidquid extra molitur,
Suis retrusum possidere thesauris:*

Dtt-

¹ *Consensi.*] MS. *Concessi.* Idem.

² *Profunda mente.*] Id est alta, & in sublime penetranti. Sic *cælum profundum* apud Virgil. *Eclog.* 4. *Georg.* lib. 4. *Æneid.* 1. *Salvianus* l. 1. *De Gub. Dei*: *Quis tam profundi cordis virum non admiretur? Profundum consilium* apud *Quintilian.* *Declamat.* 2. Idem.

³ *Vestigat.*] Antiquum & optimum verbum, tametsi compositum usitatus. *Ennius* l. 1. *Ann.* — *errare videbar Tardaque vestigare, & quarere te* — *Seneca* proprie de canibus utitur. In *Thyest.* v. 495.

— *cum seras vestigat, & longo senex*

Loro tenetur Umber —

Et in *Hippol.* 4. 1105.

Mastaque Domini membra vestigat canes. Idem.

Vestigat verum.] *Min.* *Felix* in *OEd.* Quo minus mirum est, nonnullos tadio investiganda penitus veritatis cuilibet opinioni temere potius succumbere, quam in explorando pertinaci diligentia perseverare. Idem.

⁴ *Quicquid extra molitur Suis retrus.*] Sic supra *Prof.* 4. lib. 2. *Quid igitur ò mortales extra vos petitio intra vos positam felicitatem?* Vide quæ ad ista verba notavimus. Idem.

*Dudum¹ quod atra texit erroris nubes,
Lucebit ipso perspicacius Phæbo.*

Non omne namque mente depulit lumen,

² *Obliviosam corpus invehens molem.*

³ *Heret profectò semen introrsum veri,
Quod⁴ excitatur ventilante doctrinâ.*

*Nam cur rogati sponte recta censeatis,
Ni mersus alto viveret fomes corde?*

⁵ *Quod si Platonis Musa personat verum,
Quod quisque discit, immemor recordatur.*

PROSA

¹ *Quod atra texit erroris nubes.]* Juvenalis Sat. 10.

— pauci dinoscere possunt

*Vera bona, atque illis multum diversa,
remota*

Erroris nebula —

*Nubes curarum, Ovidius 2. de Ponto,
Eleg. 1.*

Tandem aliquot pulsa curarum nube serenum

Vidi. —

Nubes animi, idem 1. Trist. Eleg. 3.

— animi nubem dolor ipse removit.

Nubes fallaciarum; Ammian. Marcellin. lib. 15. Nubes mendacii, Cassiodor. 3. Variar. 45. Longa alia ratione nubem testium (τέφρα μαρτύρων) dixit Paulus Hebræ. 12. ψ. 1. & D. Chryl. Idem.

² *Obliviosam corpus invehens molem.]* Platonici solum animum dicebant esse hominem: corpus animo tanquam indumentum circumdatum, vel carcerem potius ac sepulcrum quoddam. Quo Epigramma pertinet Palladæ libro 1. Anthologix, tit. εἰς θάνατον.

Σῶμα πάθος ψυχῆς, αἰδῆς, μήτις,
ἀχθῆ, ἀνάγκη,

Καὶ δεσμὸς κρητῆρος, καὶ κήλασις
βασάνων.

Α' καὶ ὅταν ἐξέλθῃ τῆς σώματός, ὡς
ἀπὸ δεσμῶν

Τῆς θανάτου, φεύγει πρὸς θεὸν ἀθάνατον.
Idem.

³ *Heret profectò semen introrsum veri.]*

Adi Pindarium Olym. Od. 7. ubi scribit, *Promethea virtutem & gaudia hominibus iniecisse: sed supervenisse quandam oblivionis nubem, & avertisse rectam verum viam extra mentem.* Mirum profectò! si non author noster sua inde desumpsit. *Idem.*

⁴ *Excitatur ventilante doctrina.]* Ex doctrina Platonis in Phædone. Seneca quoque epist. 94. *Omnium enim honestarum rerum semina animi gerunt, quæ admonitione excitantur; non aliter quam scintilla flatu levi adjuncta, ignem suum explicat.* Vallin.

⁵ *Quod si Platonis.]* Cujus ἀνάμνησις ex Phædone hic attingit. ibi enim refertur Socrates dogma hoc frequenter in ore habuisse, *Ὅτι ἡμῖν ἡ μνήσις οὐκ ἔστι, ἀλλ' οὐ πῆ ἀνάμνησις τυχεῖν ἔσται, nobis, discere, non esse aliud nisi reminisci.* In Menone quoque puer ad geometrica quædam de dimensione quadrati interroganti Socrati rectè respondet, ob confignatas, inquit, in animis ἐνοίας notions. *Idem.*

Quod si Platonis Musæ.] Arnobius lib. 2. Adversus Gentes: *Quid in Menone, ò Plato, quædam rationibus numeri admota ex puerulo sciscitaris? & in ejus nitentis responsionibus comprobare, quæ discamus, non discere, sed in eorum memoriam quæ antiquitus nosceramus redire?* Perlege totum illum librum, ex quo didiceris, Platicum hoc dogma absurditate non carere. *Σιζμα*

P R O S A XII.

Tum ego, Platoni, inquam, vehementer assentior:
 1 nam me horum jam secundo commemoras. Primum,
 quod memoriam corporea contagione, dehinc cum
 2 mæroris mole pressus amisi. 3 Tum illa, Si superiora,
 inquit, concessa respicias, ne illud quidem longius ab-
 erit, quin recorderis, quod te dudum nescire confessus
 es. Quid? inquam. Quibus, ait illa, gubernaculis mun-
 dus regatur. Memini, inquam, 4 me inscitiam meam
 fuisse confessum: sed quid afferas, licet jam prospiciam,
 planius tamen ex te audire desidero. Mundum inquit,
 hunc, à Deo regi paullo antè minimè dubitandum pu-
 tabas. Ne nunc quidem arbitror, inquam, nec umquam
 dubitandum putabo, quibusque in hoc rationibus ac-
 cedam, breviter exponam. Mundus hic ex tam diversis
 contrariisque partibus in unam formam minimè con-
 venisset, nisi unus esset, qui tam diversa conjungeret.
 conjuncta verò naturarum ipsa diversitas, invicem di-
 scors, dissociaret atque divelleret, nisi unus esset, qui
 quod nexuit, contineret. Non tam verò certus naturæ
 ordo procederet, nec tam dispositos motus, locis, tem-
 poribus, efficientiâ, spatiis, qualitibus explicaret,
 nisi unus esset, 5 qui has mutationum varietates ma-
 nens ipse disponderet. Hoc quidquid est, quo condita
 manent, atque agitantur, usitato cunctis vocabulo,
 6 Deum nomino. Tum illa, Cùm hæc, inquit, ita sentias,

1 Nam me horum jam secundo commemoras.] Pro eo quod memorem facis, non novè, sed antiquè. Cicero de Senectute: Pythagoreorumque more, exercendæ memoriæ gratia, quid quoque die dixerim commemoro vespere. Bern.

2 Mæroris mole pressus amisi. Tum illa si superiora.] Arridet magis scripta lectio, mole compressus amisi. Tum illa si priora. Idem.

3 Tum illa, si superiora, inquit, concessa respicias, ne illud quidem.] MS. Erfurt. &

Edit. Norimb. Tum illa inquit: si priora concessa respicias, nec illud quidem. Sitzm.

4 Me inscitiam meam fuisse confessum.] MS. Rittersh. me inscientiam meam f. c. Qua voce utitur Apulejus, Symmachus, & alii, quos citat Fr. Juretus ad lib. 8. Symmach. epist. 17. Idem.

5 Qui has mutationum varietates manens ipse disponderet.] Mihi placeat è scriptis legere, qui has motionum. Bern.

6 Deum nomino.] Rectè profecto: Deo enim, qui unus est, non aliud no-

tias, ¹ parvam mihi restare operam puto, ut felicitatis compos, patriam sospes revilas, sed quæ proposuimus intueamur. Nonne in beatitudine sufficientiam numeravimus? ² Deumque beatitudinem ipsam esse concessimus? Ita quidem. Et ad mundum igitur, inquit, regendum nullis extrinsecis adminiculis indigebit; alioquin si quo egeat, plenam sufficientiam non habebit. Id, inquam, ita est necessarium. Per se igitur solum cuncta disponit. Negari, inquam, nequit. Atqui Deus ipsum esse bonum monstratus est. Memini, inquam. Per bonum igitur cuncta disponit: siquidem per se regit omnia, quem bonum esse concessimus, & hic est vel-

men est, quam Deus. Deo quidem nulum nomen esse, omnibus ferè veteris sapientiæ professoribus visum est. Ipsum divini numinis oraculum id per Moysen præscripsit, *Εγώ είμι ό άν*, *Ego sum qui sum*. Neque aliunde Hebræis doctoribus nomen illud Dei sanctum, tremendum atque ineffabile. ac Hermeti Ægyptio dicitur Deus *άνεκλάλητος*, *άρρητος*, *σιωπή φωνήμιον*, ineffabilis, innominandus, solo silentio prædicandus. Platoni quoque *άρρητος*, *άνευ λόγου*, *indictus*, innominabilis, apud Apulejum lib. de naturali philosoph. Platonis, Alcinoium *είσι ζωής* cap. ix. & Porphyrium lib. iv. hist. philosophicæ apud Cyrillum, ubi ait Platonem sensitse Deum esse *unum*, *όνομα ό αυτης μηδέν έφαρμόζειν*, *nomen verò nullum illi convenire*. Unde ethnicos arguens, rectissime decernebat Minutius Felix, *Νεε nomen Dei quærit: Deus nomen est. illic vocabulis opus est, cum per singulos propriis appellationum insignibus multitudo dirimensenda est. Deo, qui solus est, D. us vocabulum totum est*. Et post eum iisdem verbis Cyprianus lib. de idolorum vanitate. Lactantius & alii. Cum igitur nullum illi nomen sic, quod ejus substantiam exprimat, quæ æquè cum nomine inco-

eum fere mortales appellavere, honoratissima appellatione. nimirum *το ε θεε όνομα*, inquit Simplicius in Epicteti Enchir. *δπό ε ερονίων μετηκ*, *ως όξείως κινεσθίαν η θεόντων*, ipsum Dei nomen à cælestibus corporibus est translatum, ut quæ celeriter moveantur & curvant. Θεός videlicet vel quod soleat *θεεον η εθείπην τω σύμπαντε*, hoc est, *currere & disponere universa*. vel *αίθειν*, id est, *verere*. vel *θεεον τω πάντε*, id est, *intueri omnia*. quod instar Solis aliorumque in cælo syderum, quæ oculis cernebant, omnia collustrat. Unde decantatissima illa Dei cum sole apud Platonicos comparatio. ex qua rectè per ε θεε, Dei nomen, ea quoque *πυτρός η βασιλιε*, *Patris ac Regis* apud eosdem celebrata cognomina, creationis ac providentiæ significantia, intelliguntur: ac quodammodo ipsum, si quod est, Dei nomen *το αζαδον*, ipsum bonum designatur. De quibus postea quadam monēbimus. Vallin.

1 *Parvam mihi restare operam puto.*] MS. Rittersh. *parvam tibi restare operam puto*. Sitzm.

2 *Deumque beatitudinem esse concessimus.*] MSS. *Concessimus*. Et paullo post itidem ex MSS. legendum: *quem bonum esse concessimus*. Idem.

veluti quidam clavus, atque gubernaculum, quo mundana machina stabilis, atque incorrupta servatur. Vehementer assentior, inquam, & id te paulò antè dicturam, ¹ tenui licet suspicione, prospexi. Credo, inquit: jam enim, ut arbitror, vigilantius ad cernenda vera oculos deducis: sed quod dicam non minùs ad contuendum patet. Quid, inquam? Cùm Deus, inquit, omnia bonitatis clavo gubernare jure credatur, eademque omnia, sicuti docui, ad bonum naturali intentione festinent, num dubitari potest, quin voluntariè regantur, seque ad disponentis nutum veluti convenientia, ² contemperataque rectori sponte convertant? Ita, inquam, necesse est, nec beatum regimen esse videretur; si quidem detrectantium jugum foret, non obtemperantium salus. Nihil est igitur, quod naturam servans, Deo contraire conetur. Nihil, inquam. Quid si conetur, ait, num tandem proficiet quidquam adversus eum, quem jure beatitudinis potentissimum esse concessimus? Prorsus, inquam, nihil valeret. Non est igitur aliquid, quod summo huic bono vel velit, vel possit obfistere. Non, inquam, arbitror. Est igitur, inquit, summum bonum, quod regit cuncta fortiter, suaviterque disponit. ³ Tum ego, Quàm, inquam, me non modò ea, quæ conclusa est, summa rationum, verùm multò magis hæc ipsa, quibus uteris, verba delectant, ut tandem aliquando stultitiam magna latrantem sui pudeat. Accepisti, inquit, in fabulis ⁴ laceffenteis cælum

Gi-

¹ Tenui licet suspicione, prospexi.] MS. Rittersh. Tenui licet imagine prosp. Idem.

² Contemperataque rectori.] MS. Rittersh. temperataque rectori. Idem.

³ Tum ego, quam inquam me non modo ea.] MSS. Tum ego inquam: Me non modo ea. Idem.

⁴ Laceffentes cælum Gigantes.] Sic Cic. Catone Majore: Quid est aliud more gigantum bellare cum Diis, nisi naturæ repugnare? Salvianus de Gab. Dei, lib. 6.

Et qua nobis, quæso, spes erit apud Deum, qui non casu aut imprudentia Deum ledimus, sed exempla illorum quondam Gigantum, quos insanis conatibus superna tentasse, & quasi in nubes gradum tulisse legitimus. huc illa pertinet sapientiss. Gamalielis admonitio: μή ποτε ἐν θεομάχαις ὄψεσθῆτε. Act. 5. v. 39. & Phariseorum aliorum: μή θεομαχῶμεν, Act. 23. v. 9. Vide præter Claudianum & Herculem Strezam, Lucret. l. 5. Ovidium,

Gigantes : sed illos quoque, uti condignum fuit, benigna fortitudo deposuit. Sed visne rationes ipsas invicem collidamus? forsitan ex hujusmodi conflictatione pulcra quædam veritatis scintilla diffiliet. Tu, inquam, arbitrato. Deum, inquit, esse omnium potentem nemo dubitaverit. Qui quidem, inquam, mente consistat, ¹ nullus prorsus ambigat. Qui verò est, inquit, omnium potens, nihil est, quod ille non possit. Nihil, inquam. Num igitur Deus facere malum potest? Minimè, inquam. Malum igitur, inquit, nihil est, cùm id facere ille non possit, qui nihil non potest. Ludisne, inquam, me, inextricabilem labyrinthum rationibus texens, ² quæ nunc quidem, qua egrediaris, introeas; nunc verò qua introieris, egrediare; an mirabilem quendam ³ divinæ simplicitatis orbem complicas? Etenim paulo antè à beatitudine incipiens, eam summum bonum esse dicebas, quam in summo Deo sitam loquebare: ipsum quoque Deum summum esse bonum, plenamque beatitudinem differebas: ex quo neminem beatum fore, nisi qui pariter Deus esset, quasi munusculum dabas. Rursus ipsam boni formam, Dei, ac beatitudinis loquebaris esse substantiam: ⁴ ipsumque unum id ipsum esse bonum docebas, quod ab omni rerum natura peteretur: Deum quoque bonitatis gubernaculis universitatem regere disputabas, volentiaque cuncta parere, nec ullam mali esse naturam: atque hæc nullis extrinsecus sumtis, sed altero ex altero fidem trahente, insitis, domesticisque probationibus explicabas. Tum illa, ⁵ Minimè, inquit, ludimus, ⁶ remque omnium

num

Metam. lib. 1. de Ponto, lib. 4. Eleg. 8. Manil. lib. 5. B. Augustinum libro quarto de Civitate Dei, capite trigesimo, Alcimum Avitum libro de Diluvio. Idem.

¹ Nullus prorsus ambigat.] MS. Rittersh. ambigit. Idem.

² Quo nunc quidem.] Litterarum vitium densam sententiam fecit noctem, quam

illustravi ex veteribus, qua nunc. Bern.

³ Divina simplicitatis.] Numquid melius quod in meo codice? Divina felicitatis. Idem.

⁴ Ipsumque unum id ipsum bonum esse dicebas.] MS. Rittersh. docebas. Sitzm.

⁵ Minimè, inquit, ludimus.] MS. Rittershufii, lusimus. Idem.

⁶ Remque omnium maximam Dei mu-

scere

nium maximam Dei munere, quem dudum deprecabamur, exegimus. Ea est enim divinæ formæ substantiæ, ut neque in externa dilabatur, nec in se externum aliquid ipsa fuscipiat; sed, sicut de ea Parmenides ait, Πάντοθεν ἐκύκλασ σφαίρας ἐναλίγκιον ὄγκω, rerum

vere quem dudum deprecabamur exegimus.] Pro absolvimus. eadem notione qua Ovidius scripsit:

Iamque opus exegi, quod nec Iovis ira, nec ignes,

Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas. Bern.

1 *Ut neque in externa dilabatur, nec in se.] MS. Rittersh. Ut neque in e.d. neque in se. Sitzm.*

2 Πάνθεν.] Pro quo legebant omnes hæctenus editiones, quibus consentiebat quoque ipse Græculus Planudes, Πάνθεν ἐν κύκλοις φέρει ἐναλίγκιον ὄγκω.

Undique in circulis ducis similem acervum.

Quod profecto quid significet neque vel divinare quis possit, sit licet magnus Apollo. Nos ex Sophista Platonis unde versus iste Parmenidis desumptus est, monstrum illud averruncantes reposuimus,

Πάνθεν ἐκύκλασ σφαίρας ἐναλίγκιον ὄγκω.

Sphæra undique æqualis per similes molis. Cujus lectionis vestigia codd. Victorinus & Thuanus vetustiores servabant. Hic vero sensus est; Totum simile est globo sphærae, inquit Parmenides. Illa enim omnes singulasque partes suas circumferentia includit: Totum quoque omnes partes suas continet, & præter Totius partes nullæ partes sunt. Et quemadmodum à centro sphærae æquo intervallo omnes lineæ ad circumferentiam distant: Ita Totius partes æquè inter se distant cum Totum sit ubique. Pari quodam modo Deus res omnes includit, cum supra res omnes sit. res autem omnes ab eo æquè distare certum est, quia ubique existens, esse conservatque rebus omnibus largitur, multo in-

terior illis quam ipsæ sibi sint. Quod igitur *πᾶσι* ἔ' ὄλασ Plato in Sophista, *πᾶσι* ἔ' ἐνός in Parmenide protulit, idem de Deo longè sapientius Boëtius usurpavit. quem hinc Synesius *ἔ' πάντων* κ' *ἔ' ὄντων* κέντρον, omnium rerum atque entium centrum vocat. Quod sic Plotinus explicat. Καὶ ἢ αὐτὸ ἡ αὐτὸ τῶν δειτ' ἀγαθὸν τίθεσθαι. εἰς δὲ πάντα ἀνήρτη, αὐτὸ δὲ εἰς μηδέν. ἔτι ἢ κ' ἀληθές, τὸ, ἔ' πάντα ἐφίε. δειτ' ἐν μέρει αὐτὸ, πᾶσι αὐτὸ ἢ ἐπιτρέφει πάντα, ὡσπερ κύκλον πᾶσι κέντρον, ἀφ' ἧς πᾶσαι γραμμαί. κ' ἀφ' αὐτοῦ οὐδὲν ἢ ἄλλο, ὡσπερ κέντρον ἀνὰ πᾶσι τὸ φῶς τὸ παρ' αὐτῶν ἀνηρημένον, πᾶσι αὐτὸν τὸ φῶς πάντων ἢ γ' ἐν μετ' αὐτῶν κ' ὄλασ ἀποτέμνη. Quin etiam id ipsum Bonum oportet asserere, ad quod omnia referuntur, ipsum verò ad aliud non refertur. sic enim illud quoque verum esse constat, ipsum bonum esse quod omnia appetunt. Oportet itaque ipsum firmiter permanere, & ad se ipsum omnia convertere: quemadmodum revolvitur circulus circa centrum, à quo lineæ singulae producuntur. Exemplo nobis ad id sol esse potest, qui quasi centrum est ad lumen, quod ab ipso dependet, simul ad ipsumque annexitur, ideoque una cum illo existit ubique, nec ab illo alicubi separatur. Et alibi, p. 752. Καὶ σὺ ζητῶν, μηδέ τι ἔξω ζήτησιν αὐτῶν, ἀλλ' εἴσω πάντα τὰ μετ' αὐτῶν. αὐτῶν ἢ ἔσω. τὸ ἢ ἔξω, αὐτῶν ἐπὶ πᾶσι πάντα πάντων κ' μετῶν. ἢ εἴσω ἐν βᾶσιν. Tu ergo quaeris, nihil extra Deum quaerito: sed intra Deum omnia quæ sunt post Deum: ipsum verò dimitte. Quod enim extra est, ipse Deus existit, comprehensio omnium & mensura, aut intimum universi profundum. Ita tamen Deus est in rebus omnibus, ut res ipsæ minimè sit: Rectè igitur Porphyrius lib. de Occasionibus.

rerum orbem mobilem rotat, dum se immobilem ipsa conservat. Quod si rationes quoque non extra petitas, sed intra rei, quam tractabamus, ambitum collocatas agitavimus, nihil est quod admirare, cum² Platone fanciente didiceris, cognatos, de quibus loquimur, rebus oportere esse sermones.

METRUM XII.

*Felix, qui potuit boni
Fontem visere lucidum:
Felix, qui potuit gravis
Terra solvere vincula.
Quondam funera conjugis
Vates Threicius gemens,
Postquam flebilibus modis*

Silvas

Τὰ δὲ ὄντα ἀ τοῦ ἑαυτοῦ, καὶ ἔτι αὐτῶν ἔδεν αἰετῶν, ἔτι αὐτῶν ἔδενός. Qua enim sunt, Deus habet; & extra ipsum nihil, & ipse extra nihil. Vallin.

I Rerum orbem.] Verba hæc & quæ sequuntur in textum induximus suoque auctori restitimus. neque enim glossema est, ut hætenus omnes putaverunt. Totius loci sensus est, Divina substantiæ forma [τὸ εἶδος αἰετῶν, ad quod referitur, κύκλιον] nec in externa dilabitur, nec externum aliquid in se suscipit, sed similis molis sphaera undique æqualis, rerum orbem mobilem rotat dum se immobilem ipsa conservat. Neque id ex conjectura fecimus, sed quod ita haberent omnes manu exarati, quotquot vidimus, codices: addito in plerisque Græco versui suo qualiquali glossemate. Sic alibi non semel Boëtius. lib. III.

— Stabilisque manens das cuncta moveri.

Et lib. IV.

*Et volucrem curram stabilis regit
Rerum coruscus arbiter.*

Nimirum primus motor, ut demonstrat Aristot. lib. VIII. Physic., αἰετῶν ἔδενός, immotus movet. Idem.

2 Platone fanciente.] In Timæo, ὧν ἀρετῶν τῶν λόγων ἀντίρρῳ εἰσιν ἐξηγησιαί, τῶν αὐτῶν καὶ ἐξηγησιαί ὄντα. Sermones his rebus, quarum nuncii & interpretes sunt, cognatione atque affinitate quadam convenire debere. Cum & Sallustius Stoicus τῶν θεῶν ἑαυτοῦ λόγους ὁμοίους εἶναι αἰετοῖς, de Diis sermones, Diis esse quam simillimos velit. Idem.

3 Vates Threicius.] Orphea intelligit, de cuius ad inferos descensu, apud eodem cantu, & denique interitu succincte P. Merula ad lib. I. Annal. Ennii: fusissime vero L. Vives ad Augustinum libro decimo octavo de Civitate Dei, capite decimoquarto. Sitæm.

4 Postquam flebilibus modis.] Seneca in Herc. Oet. v. l. 1036.

*Illius stetit ad modos
Torrentis rapidi fragor,
Oblitusque sequi fugas
Amisit liquor impetum:
Et dum fluminibus mora est,
Defecisse putant Geten
Hebron Bispones ultimi.
Adrexit volucrem nemus,
Et sylva residens venit;
Aut si qua aëre pervolat,*

Auditis

*Silvas currere mobileis,
 Amneis stare coëgerat,
 1 Funxitque intrepidum latus
 Sævis cerva leonibus,
 2 Nec visum timuit lepus
 Jam cantu placidum canem,
 Cùm flagrantior intima
 Feruor pectoris ureret,
 Nec qui cuncta subegerant,
 Mulcerent dominum modi,
 3 Immiteis superos querens,
 4 Infernas adiit domos.
 Illic blanda sonantibus
 Chordis carmina temperans,*

Quid-

*Auditis vaga cantibus
 Aies deficiens cadit.*

In Medea *¶* l. 626.

*Cujus ad chordas modulante plectro
 Restitit torrens, siluere venti:
 Cui suo cantu volucris relicto
 Adfuit tota comitante sylva.*

Idem in Herc. Fur. *¶* l. 571.

*Quæ sylvas, & aves, saxaque traxerat
 Ars, quæ præbuerat fluminibus moras:
 Ad cujus sonitum constiterant feræ:
 Mulcet non solitis vocibus inferos,
 Et surdis resonat clavis in locis.*

Idem.

1 *Funxitque intrepidum latus.*] Senec. in Herc. Oet. *¶* l. 1054.

*Ad cantus veniunt suis
 Ipsæ cum latebris feræ:
 Juxtaque impavidum pecus
 Sedit Marmericus leo.*

Senec. in Oed. *¶* l. 149.

*Non lupos cervi meiunt rapaces,
 Cessat irati fremitus leonis.*

Idem.

2 *Nec visum timuit lepus.*] ms. Rittersh. eremit. Senec. in Herc. Fur. *¶* l. 1058.

*Nec damæ trepidant lupos:
 Et serpens latebras fugit
 Tunc oblita veneni.*

Claudian. lib. 2. De Rapt. Proserp. in Præfatione:

*Securum blandi lepores forere molossi,
 Vicinunque lupo præbuit agna latus.*

Martian. Capella lib. 9. De Nupt. Philolog.

*Carmine quo Strymon continuit latices,
 Quo impure accubuit victibus agna lupi,
 Et lepus immitti contulit ora cani.*

Idem.

3 *Immites superos querens.*] Senec. in Herc. Fur. *¶* l. 569.

*Immites potuit flectere cantibus
 Umbrarum Dominos, & prece supplicii
 Orpheus, Eurydicen dum repetit suam.*

In Herc. Oet. *¶* l. 1061. & seqq.

*Quin per Tanarias fores
 Manes cum tacitos adiit,
 Mærentem feriens chelym,
 Cantu Tartara flebili
 Et tristes Erebi Deos
 Morit: nec timuit Stygis
 Furatos superis lacus.*

Idem.

4 *Infernas adiit domos.*] Harum descriptionem habes apud Senecam in Herc. Fur. Act. 3. & Virgil. 6. Æneid. Idem.

Quidquid præcipuis ¹ deæ
 Matris fontibus hauserat,
 Quod luctus dabat impotens,
 Quod luctum geminans amor
 Deflet, ² Tenara commovens,
 Et dulci veniam prece
³ Umbrarum dominos rogat.
 Stupet ⁴ tergeminus novo
 Captus carmine janitor,
 Quæ fontes agitant metu
⁵ Ultrices scelerum deæ,

Fanz

¹ Deæ matris.] Orpheus Calliopes, Musarum reginæ filius perhibetur à Mythologis. Senec. in Med. § l. 625.

— vocali gentis Camæna.

Horat. 1. Carm. Od. 12.

Unde vocalem temere insequuntæ
 Orpheæ sylvæ

Arte materna rapidas morantem
 Fluminum lapsus, celeresque ventos.

Phædrus in Præfat. lib. 3. Fab.

Threïssa cum gens numeret auctores suos,
 Linoque Apollo sit parens, Musa Orpheo.

Lyram autem Orphei his versibus celebrat Manil. lib. 1.

At Lyra diductis per cælum cornibus in-
 ter

Sidera conspicitur, qua quondam cæpe-
 rat Orpheus

Omne quod attigerat cantu, manesque
 per ipsos

Fecit iter, domuitque infernas carmine
 leges:

Huic cælestis honos, similisque potentia
 causæ,

Tunc sylvas, & saxa trahens, nunc si-
 dera ducit,

Et rapit immensum Mundi revolvibilis
 orbem.

Idem.

² Tenara.] Apuleius lib. 6. Metam. Lacedæmon Achaïæ nobilis civitas non longe sita est. hujus conterminam, devius abditam locis, quæ Tenariam inibi spiraculum Ditis, & per portas hiantes man-

stratur iter inciviam, &c. Idem.

³ Umbrarum Dominos.] Umbrarum Reges, Stat. 5. Sylvar. Umbrarum famuli, Val. Flacc. lib. 2. Umbrarum populus. Prudent. Cathem. Hymn. 5. Idem.

⁴ Tergeminus janitor.] Silius Ital. lib. 2.

— formaque trifauci

Perfonat insonnis lacrimosæ janitor
 aule.

Claudian. De Raptu Proserp.

— latratum triplicem compefcuit in-
 gens

Janitor. —

Apuleius lib. 6. Metam. Canis pergran-
 dis trijugo & satis amplo capite præditus,
 immanis & formidabilis, conantibus ob-
 latrans faucibus, mortuos, quibus jam nil
 mali potest facere, frustra territando, ante
 ipsum limen, & atra atria Proserpinæ sem-
 per excubans, servat vacuam Ditis domum.
 Idem.

⁵ Ultrices Deæ.] Senec. in Med. § l. 966.

Discedere à me frater ultrices Deas
 Manesque ad imos ire securos jube.

Idem in Oct. § l. 914.

Tartara testor, Erebiq; Deas,
 Scelerum ultrices. —

Quintilian. Declamat. 4. Quorum scelere
 violatus dies mundum subito mutavit, quos
 per maria terrasque fugentes furiales fa-
 ces, & Ultricum Dearum terror agitavit.
 Eumenides etiam Pæna vocantur.

Stat.

Jam mæstæ 'lacrimis madent.

² *Non Ixionium caput*

Velox præcipitat rota,

Et ³ *longa site perditus*

Spernit flumina Tantalus.

⁴ *Vultur dum satur est modis,*

Non traxit Tityi jecur.

Tandem

Stat. 8. Thebaid.

Sævaque multifonas exercet Pœna cathenas.

Silius lib. 2.

Atque omnes adsunt Pœnae. —

Ad quem versum vide quæ notavit ingeniosissimus Daniel Heinsius. *Idem.*

1 *Lacrimis madent.*] Senec. in Oct. *vs.* 681.

— *quod secretum petis*

Turbata vulnè? cur genæ lacrimis madent?

Idem.

2 *Non Ixionium caput.*] Senec. in

Herc. Fur. *vs.* 749.

Rapitur volucris tortus Ixion rota.

In Herc. Oet. *vs.* 1068.

Hæsit non stabilis rota

Victa languida turbine.

Pindarus Pyth. Od. 2.

— *ὃν περιέρχεν ἄροχθῆ*

πεντὰ κυλινδρόμυρον.

De Ixione passim etiam alibi Seneca in

Thyest. nimirum *vs.* 8. in Med. *vs.* 744.

in Agam. *vs.* 15. in Oct. *vs.* 614. in

Herc. Oet. *vs.* 945. & *vs.* 1011. Seneca

Philosophus epistola 24. Tibullus

lib. 1. Eleg. 3. ubi videris Scholia M.

Anton. Mureti. Virgil. 3. & 4. Georg.

Idem.

3 *Et longa site.*] Hinc vocatur *siccus*

apud Sen. in Thyest. *vs.* 136.

Sicci progenies impia Tantalii.

Idem de eod. in Herc. Oet. *vs.* 1075.

Tunc primum Phrygius senex

Undis stantibus immemor

Excussit rabidam sitim,

Nec pomis adhibet mians.

In Herc. Fur. *vs.* 751.

In amne medio faucibus siccis senex
Seclatur undas, abluat mentum latex,
Fidoneque cum jam sæpe decepto dedit
Perit unda in ore: poma desistunt fa-
mem.

Vide præterea Senec. in Thyest. Chor. 1.

ubi copiose pœnam depingit Tantalii.

Item in Hippolyt. *vs.* 1227. In Medea

vs. 745. in Agam. *vs.* 19. & 769. in

Oct. *vs.* 612. in Herc. Oet. *vs.* 944.

Idem.

Site.] Pro *siti*, ut *mare pro mari,*
rete pro reti. Varro Atacinus:

Clauditur Oceano, Libyco mare, flumine
Nilo.

Phædrus lib. 4.

Aliquot venit sæculis rete territus.

Ovid. in Halieut.

Clausus rete lupus quamvis immanis &
acer. *Idem.*

3 *Vultur dum satur est modis.*] Senec.

in Herc. Fur. *vs.* 1070.

Increvit Tityi jecur

Dum cantus volucris tenet.

Idem in Thyest. *vs.* 9.

Aut pœna Tityi, semper accrescens jecur

Visceribus atras pascet effusis aves.

Tityi, cujus impurum spiritum renascens

Pœna torquere fingitur, præter

Senec. in Herc. Fur. *vs.* 755. in Herc.

Oet. *vs.* 947. Hippolyt. versu 1228.

Agamemnone *vs.* 18. Octav. *vs.* 613.

meminit Ovid. 1. de Ponto, Eleg. 2.

Lactant. lib. 7. Divin. Institut. cap. 21.

De his vero aliisque inferorum pœnis

Lucretius in fine lib. 3. Macrobius lib. 1.

in somnium Scipionis cap. 10. *Idem.*

¹ Tandem, Vincimur, arbiter
Umbrarum miserans ait:

Donamus comitem viro
Emtam carmine conjugem:
Sed ² lex dona coërceat,
Ne, dum Tartara liquerit,
Fas sit lumina flectere.

³ Quis legem det amantibus?
Major lex amor est sibi.

Heu, noctis prope terminos
Orpheus Eurydicen suam

⁴ Vidit, perdidit, occidit.

Vos

I Tandem, vincimur, arbiter.] Senec.
in Herc. Fur. v. 675.

Tandem mortis, ait, vincimur, arbiter
Evade ad superos lege tamen data:
Tu post terga tui perge in comes;
Tu non ante tuam respice conjugem,
Quam clara Deos obtulerit dies,
Spartanique adertit janua Tanari.

In Thyest. v. 14.

Supplicia sanctis durus umbrarum ar-
biter

Disponis. —

Claudian. de Rapt. Proserp. v. 55.

— ò maxime noctis

Arbiter, umbrarumque potens. —

Sitzm.

² Lex dona coërceat.] Lex Orphea,
apud Stat. in Epicedio Patris: Ipse ma-
dens oculis, umbrarum animaeque sacerdos

Pracinerem emitum, cui te nec Cerbe-
rus omni

Oie, nec Orphe.e quirent avertere leges.

Idem.

³ Quis legem det amantibus.] Senec.
in Herc. Fur. v. 611.

Odit verus amor, nec patitur moras,
Munus dum probe, at cernere perdidit.

In Herc. Oet. v. 1083.

Consumptas iterum De.e

Supplient Eurydices colos.

Sed dum respicit immemor,

Nec credens sibi redditum

Orpheus Eurydicen sequi,

Cantus praemia perdidit:

Qua nata est, iterum perit.

Hoc in fine Carminis monere volui,
Boëthium nostrum, licet quaedam ex
Senecæ Tragœdiis more suo hinc inde
sit mutuatus, ut affatim ostendimus:
omnino tamen filium Virgilianum in
recensenda lepidissima illa fabula fuisse
sequutum. si cui libuerit, legat lib. 4.
Georg. & me vera commemorasse de-
prehendet. Idem.

⁴ Vidit.] In amatoris deliciis pri-
mus gradus est videre. nimirum Ovi-
dium,

— oculi sunt in amore duces.

Theocritus:

ὦς ἰδὼν, ὡς ἐμὲν βλῶ.

Quod est Virgilio,

Ut vidi, ut perii.

Secundus, colloqui. Tertius, contrēctare;
in quo tamen longè minorem quam in
visu voluptatem constituit apud Achil.

Tatium, ἐρωτικῶν lib. 1. amator ille,
Οὐκ οἶδας οἷόν ἐστιν ἐρωμένη καὶ βλε-
πεμένη. μέγιστα τῶν ἔργων ἔχει τὴν ἡδὴ-
νῶν. ὁφθαλμοὶ γὰρ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων
κλειώμενοι, ἀπεκρίθησιν ὡς ἐν κελύ-
πτῳ τῶν σαμῶτων τὰ εἰδῶλα. ἢ ὅτι
κρίλας ἀπὸ τῶν, δι' αὐτῶν εἰς τὴν
ψυχὴν καθάρρεται, ἔχει πῶς μὲν ἐν

M

ἀποκρίσει.

Vos hæc fabula respicit,
 Quicumque in superum diem
 Mentem ducere quæritis.
 Nam qui Tartareum in specus
 Victus lumina flexerit,
 Quidquid præcipuum trahit,
 Perdit, dum videt inferos.

ἀπεισιόσθ. κὴ ὀλίγην ἐστὶ τῆ ἑσπερίων
 μίξεως. κενὴ γάρ ἐστι σπαράγγων συμ-
 πολκὴ ὀφθαλμῶς ἢ φιλίας πρὸς ζῆνος.

An nescis majorem in exoptata virgine
 contemplanda voluptatem esse, quam in
 contrectanda? Nam dum sese oculi mutuo
 re pectant, imagines corporum, speculo-
 rum instar, suscipiunt: pulchritudinis au-
 tem simulachra ipsis à corporibus missa,
 & oculorum ministerio in animam illaben-
 tia, nescio quam, se junctis etiam corpori-
 bus ipsis, permissionem sortiuntur, corpo-
 rum congressu, qui certe inanis est, longe ju-
 cundiozem. Conciliatores enim amoris oculi
 sunt. Et revera contrectatio, nisi legiti-
 ma sit; fere non pudicarum est. quod
 videre est in præfracta illa Navii mære-
 trice, his apud Isidorum versibus sic à
 doctissimo Scaligero emendationibus
 factis; suis ad Festum castigationibus,

— Quasi in choro pila
 Ludens datatim dat se, & communem
 facit:

Alium tenet: alii mutat: alibi manus

Est occupata: alii percellit pedem.

Alii anulum dat spectandum à labris.

Alium invocat. cum alio cantat. at-
 tamen

Aliis dat digito literas.

In quibus tamen quia ineptum est lege-

re quemquam pila in choro ludere, sic
 eos emendare potes ex veteri nostro Isi-
 dori codice;

— Quasi in foro ludens pila
 Digitatim dat sese, & communem facit.

Alium tenet, alii annuat: alii manus

Est occupata. alii percellit pedem,

Alii dat anulum expetendum à labris:

Alium invocat, cum alio cantat, at-
 tamen

Alii digito dat litteras.

Nec repugno si quis, propius ad metri-
 cam rationem, sic secundum restituatur,

Sese digitatim dat, & communem facit.

Eoque fortasse sic locus ille legendus
 videtur, quod cum in verbo *datatim*
 Nonius non adducit. Est quoque vetus
 epigramma Græcum, inter nondum
 edita, quo ex pile lusus similitudine,
 venerius ille ac mutuus amor designa-
 tur;

Σφαιραίων τῆ ἔρωτα τρέφω. σὶ δὲ
 Ἡλιοδώρα

Βάλλει τὰν ἐν ἐμοὶ παλαμφάν
 κροσθίαν.

Ἄλλαγε συμπαικτίω δέξαι πόθον,
 εἰ δὲ λὺτὸ σέο με

Γίψαις, σὸν οἶστω τὰν ἀπάλαι-
 σον ὕδαλον.

Vallin.

ANICII MANLII SEVERINI

BOETII

CONSOLATIONIS PHILOSOPHIÆ LIBER QUARTUS.

ARGUMENTUM LIBRI.

Mirantem cur mala bonis, bona autem malis contingant, docet Philosophia, bonos penitentes, malos impotentes esse. illis præmia, his supplicia constituta: malos miserrimos si inferunt injuriam, si & impuniti permanent: Post definit quid providentia, quid fatum. Deinde omnem fortunam, seu jucundam, seu asperam, bonam esse.

PROSA I.

HÆC cùm Philosophia, dignitate vultus, & oris gravitate servata, leniter suaviterque cecinisset, tum ego, nondum penitus insiti mæroris oblitus, intentionem dicere adhuc aliquid parantis abrui. Et ô, inquam, veri prævia luminis, quæ usque adhuc tua fudit oratio, cum sui speculatione divina, ¹ tum tuis rationibus invicta patuerunt; eaque mihi, & si ob injuriæ dolorem nuper oblita, non tamen antehac prorsus ignorata dixisti. Sed ea ipsa est vel maxima nostri causa mæroris, quod cùm rerum bonus rector existat, vel esse omnino mala possint, vel impunita prætereant. ² quod solum quanta dignum sit admiratione, profectò consideras. At huic aliud majus adjungitur: nam imperante florenteque nequitia, virtus non solum præmiis caret, verum etiam sceleratorum pedibus subjecta calcatur,

¹ *Tum tuis rationibus invicta.] Non displicet quod in meo scripto est: tum*

² *Quod solum, quanta dignum sit admiratione, profecto considera.] Suspecta lectio. Mallet: perfecte considera. Sitzm.*

catur, & in locum facinorum supplicia luit. Quæ fieri in regno scientis omnia, potentis omnia, sed bona tantummodo volentis Dei, nemo satis potest nec admirari, nec conqueri. Tum illa, Et esset, inquit, infiniti stuporis, omnibusque horribilius monstris, si, uti tu existimas, ¹ in tanti veluti patrisfamilias dispositissima domo, vilia vasa colerentur, pretiosa sordescerent: sed non ita est. Nam si ea, quæ paullo antè conclusa sunt, inconvulsa servantur, ipso, de cujus nunc regno loquimur, auctore cognosces, ² semper quidem potentes bonos esse, malos verò abjectos semper, atque imbecilleis; nec sine pœna unquam esse vitia, nec sine præmio virtutes; bonis felicia, malis semper infortunata contingere, multaque id genus, quæ sopitis querelis firmâ te soliditate corroborarent. Et quoniam veræ formam beatitudinis me dudum monstrante vidisti, quò etiam sita sit agnovisti, decursis omnibus, quæ præmittere necessarium puto, viam tibi, quæ te domum revehat, ostendam. Pennas etiam tuæ menti, quibus; se in altum tollere possit, affigam, ut perturbatione depulsâ, ³ sospes in patriam, meo ductu, meâ semitâ, meis vehiculis revertaris.

M E T R U M I.

⁴ *Sunt etenim ⁵ pennæ volucres mihi,*

Quæ

¹ *In tanti patrisfamilias dispositissima domo.]* Vid. Lactantium, lib. 2. Divin. Instit. c. 10. *Sitzm.*

² *Semper quidem potentes bonos esse, malos vero abjectos semper.]* Ultimum illud *semper* non est in MS. Rittershus. *Idem.*

³ *Sospes in patriam revertaris.]* Vide B. Augustin. libro nono De Civitate Dei, in fine capitis decimi sexti; & ibi Lud. Vivem. *Idem.*

⁴ *Sunt, &c.]* Hoc Carmen explicabit Cic. de Som. Scip. ejusque Commentator Macrob. lib. 1. cap. 17. Adhibe

insuper Apuleium lib. de Mundo, Martian. Capell. lib. 2. de Nupt. Philolog. *Idem.*

Sunt enim pennæ volucres mihi.] MS. Erfurt. & Edit. Norimb. *Sunt etenim p. v. m. Idem.*

⁵ *Pennæ volucres mihi.]* Pennas dat Philosophia. recte: ea enim facultates animæ juvat, eamque $\tau\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\sigma\iota\varsigma$ violentia $\epsilon\pi\alpha\lambda\epsilon\upsilon\sigma\iota\varsigma$ dejectam, recuperatis aëlis sustollit ad cœlestia & ad Deum. Plato in Phædro, Anima, inquit, ad inferiora prolapsa pennarumque contractionem passa, erigitur per contemplationem, scilicet

1 Terras perosa despicit,
 2 Aëris immensi superat globum,
 Nubesque post tergum videt.
 Quique agili motu calet aetheris,
 3 Transcendit ignis verticem,
 Donec in astriferas surgat domos,
 Phæboque conjungat vias,
 Aut comitetur 4 iter 5 gelidi senis,
 Miles 6 corusci sideris,
 Vel quocumque micans nox pingitur,
 Recurrat astri circulum,
 Atque 7 ubi jam exhausti fuerit satis,
 Polum relinquat extimum,

Dorsa-

Oppiani, prope finem, ad illud: ὡς
 νόημα. quibus addi voluit hæc è Chry-
 sostomo homil. 22. in eam ad Hebræos:
 παντὸς πλερῆ κερφόπερ & ὑψηλό-
 περ ὁ ἡμέτερ νῆς, ὅταν ἢ κὶ πῶ
 ὠρεῖ & πύρμαλ & λάβη χάσιν,
 βαβῶν, πῶσον ἐστὶ ταχὺς, πῶς ὀξὺς,
 πῶς πῶντα εὐνοσεῖ, πῶς ἔκαστα
 φέρε) (f. legend. καὶ τὰ φέρε) ἐδὲ
 καὶ ἀπίπλη πρὸς τὸ ἔδαφ & ταῦτα
 καὶ ἀποδύσσωμεν ἡμῶν τὰ πλερῆ. Δὲ
 φῆτων κὶ τὸ πῆλαγ & ἀπὸ τῶν
 δωρησόμεθα & κλύδων & παρῆν-
 τ & βίε. Sitzm.

1 Terras perosa despicit.] Statius 2.
 Sylvar.

Terras despicias, & sepulcravides.
 Idem.

2 Aëris immensi superat globum.]
 Prudent. in Hamartig.

Nam quia naturam tenuem declivia
 vita

Pondera non reprimunt, nec tardat fer-
 rea compos,

Concretum celeri relegens secat aëra la-
 psu,

Exsuperatque polum fervens scintilla
 remensum

Carcer eos exosa situs, quibus haeserat
 exsul. Idem.

3 Transcendit ignis verticem.] Cæci-
 lius apud Minut. Felicem: Sed quatenus
 indulgentes insano atque inepto labori, ul-
 tra humilitatis nostræ terminos evagamur,
 & in terram projecti calum ipsum, & ipsa
 sidera audaci cupiditate transcendimus,
 &c. Idem.

4 Iter gelidi senis.] Saturni Planeta-
 rum summi. Virgilius:

Frigida Saturni sese quo stella receptet.
 Bern.

5 Gelidi Senis.] Saturni. Martian.
 Capella, libro 2. De Nupt. Phil. Hunc
 etiam prætergressus circulum, ac parili in-
 terjectione sublimis, deorum rigidissimum
 creatorem in algido haerentem, pruinisque
 nivulibus conspicatur. Ita in meis legi-
 tur membranis. Sitzm.

6 Corusci sideris.] Martem intelligit,
 de quo Apuleius de Mundo: Loco tertio
 Pyrois; quem multi Herculis, plures
 Martis stellam vocant. Et Cassiodor. II.
 Var. Epist. 36. Martis sidus ignea celeri-
 tate raptatum, decem & octo mensibus de-
 putata sibi discurret. Idem.

7 Ubi jam exhausti fuerit satis.] Poëta
 princeps: Cui nunquam exhausti satis sit.
 Bern.

1 Dorst-

¹ *Dorsaque velocis premat aetheris*

² *Compos verendi luminis.*

Heic

I *Dorsaque.*] Ex mente Platonis ac Platoniorum, qui existimabant Deum seu summum Jovem habitare supra cœli verticem. Imo & ipsius Aristotelis, qui referente Plutarcho in placit. philosoph. & D. Cyrillo contra Julian. εἶδ' ἃ μὲν χωρῶν ὀνομάζει τὸ Θεόν, ἐπιθεῖναι ἢ Ἀφ.πεινέ) τῆ Ἔ παντὸς σφαίρα, Deum appellat, formam separatam, & Universi sphaeram insidere contendit. Huc spectant quæ habentur libro ejus de Mundo, ante finem, Τὴν μὲν ἔν ἀνωτάτω καὶ ἀεὶ πῶς ἔδραυ αὐτὸς ἔλαχε, ὑπὸ τὸς τε Ἀφ. τῆ Ἔ ἀνόμωται, καὶ κατ' τὴ ποιητικῶ ἀκροπέτη κερυφῆ Ἔ σύμπαντι ἔσθαι δρυμφοῦ ἔρανε. *superiorem igitur & primam sedem mundi sortitus, ea de causa ὑπέειπεν, quasi supremus appellatus est: & ut inquit poeta, in summo culmine universi cœli suum habet domicilium collocatum. Hermes Aselepio, Deus supra verticem summi cœli consistens, ubique est, omniaque circumspicit. Quin & sacri codices id affirmant, Esaiæ cap. LXVI. Cœlum sedes mea. & prophetæ regis psal. CXLVIII. Lauda e enim cœli cœlorum. & post, Confessio, seu gloria, ejus super cœlum & terram. Quos cœlos cœlorum B. Augustinus cum Platonis intellectualibus vocat lib. XI I. Confess. cap. IX. Nimirum enim, ait, cœlum cœli, quod in principio fecisti, creatura est aîqua intellectualis: quamquam nequaquam tibi Trinitati coæterna: particeps tamen æternitatis tuæ. Et cap. XI. O beata, si qua ista est, inherendo beatitudini tuæ; beata, sempiterno inhabitatore te atque illustratore suo. Nec invenio, quid libentius appellandum existinem cœlum cœli domino, quam domum tuam contemplantem delectationem tuam sine ullo defectu egrediendi in aliud; mentem puram concordissime unam stabilimento pacis sanctorum spirituum, civium civitatis tuæ in cœlestibus, super ista cœlestia. Ergo, ut ait paulo*

post idem Aristoteles, hæc opinio ex communi more & mortalium consensu obtinet, τὴν ἄνω χάραν ἀποδίδει Θεός, *superiora esse Deo tradita. Locus autem ille ὑπεραερίων, nunc ἔρανος, id est, Cœlum, ab etymo nimirum vocis ejusdem ἔρανος, inquit idem, quasi sit ὄρη τῆ ἄνω, finis supremorum corporum extimus. nunc autem ὄλυμπος, hoc est, Deorum sedes, Homero & aliis veteribus dicitur; ut & Virgilio, Candidus insuetum miratur limen Olympi,*

Sub pedibusque videt nubes & sydera Daphnis.

Miratur, inquit, Daphnis, Deus factus, limen Olympi, hoc est, τὸ Ἔ ἔρανε νῶτον, *calidosum sedem scilicet intellectualium substantiarum, Deorum, ac Reatorum; atque hinc sydera, & inferiora mundi elementa sub pedibus suis videt. Vall.*

Dorsaque velocis premat aetheris.] Illustravit hæc I. Dusa Fil. in Notis ad Tibull. lib. 2. Eleg. I. ἡ. 88. *Sitzm.*

2 *Compos verendi luminis.*] Non solum locus ille supercœlestis, supra cœli dorsum situs, lumine plenus creditur, utpote quem Platonici vocant ἑστίαν ὀντας ἔσαν, τὴ ἀλθεῖας πεδίον καὶ λευκῶνα, *essentiam vere existentem, Veritatis campum & pratum. Cujus lumen intellectuale cœlo aliisque ordinibus τὴν Ἔ φωτὸς μείστιαν ἐνδίδωσι, Lucis communionem largitur; καὶ πᾶν ἀρρήτως πληροῖ τῆ ἐναιῶν ἀγαθῶν, & rem omnem ineffabili modo replet singularibus bonis. Sed veteri Theologiæ Deus quoque lumen dicitur: Φῶς καὶ Ζωὴ ἐστὶν ὁ Θεός, Deus est lumen & vita, inquit Hermes Poëm. cap. I. non corporeum, sed nimirum, ut ait cap. XI I. Φῶς νοητὸν, lumen intelligibile. Et necui hoc dubium sit, audienda ipsa veritas, Joann. epist. I. Καὶ αὐτὴ ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία ἡ ἀκράχμεν ἀπ' αὐτῶ.*

*Heic regum sceptrum dominus tenet,
Orbisque habenas temperat,*

¹ *Et volucrem currum stabilis regit,*

² *Rerum coruscus arbiter.*

Huc te si reducem referat via,

Quam nunc requiris immemor,

³ *Hac dices, memini, patria est mihi,*

Hinc ortus, heic sistam gradum.

Quòd si ⁴ terrarum placeat tibi

Noctem relictam visere,

⁵ *Quos miseri torvos populi timent,*

Cernes ⁶ tyrannos exsules.

PROSA

ὃ ἀναγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ Θεὸς Φῶς ἐστὶ καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἐστὶν ἐδιδείκται,
Et hæc est annuntiatio quam audivimus ab eo & annuntiamus vobis, Quoniam Deus lux est: & tenebra in eo non sunt ulla. Cujus appellationis rationem hanc reddit Aristoteles, seu quisquis ille est, lib. xi. de divina sapientia secundum Ægyptios cap. iv. *Primaria Lucis appellatione primum opificem exprimitur, necessitate quadam coacti. quoniam ejus essentiam, qualis ipsa in se est, explicare non possumus neque attingere.* Unde & D. Paulus I ad Timoth. capite vi. Deum habitate tantum ait *Φῶς ἀπρόσιτον*, lucem inaccessibilem. Vall.

Compos verendi luminis.] Virgil. Eclog. 5.

Candidus insuetum miratur lumen Olympi,

Sub pedibusque videt nubes & sidera Daphnis.

Lumen enim ibi legendum, non Limen, ut rectissime adminiculante H. Gifanio correxit Canterus lib. 4. cap. 2. de iis, qui nimirum soluti vinculis corporeis in cælum se penetrarunt, unde despiciant — *terræque tractusque maris.* Illa vero emendatio hoc versu stabilitur. Sitzm.

¹ *Et volucrem currum stabilis regit.]* Vide Notas I. Dufæ Fil. ad Tibull. lib. 4. Carm. I. v. 130. Idem.

Volucrem currum.] Expressit hunc locum ex Platonis Phædro: *Ὁ δὴ μέγας ἡγεμὼν ἐν ἑσθιῶ Ζῶς, ἐλαίων πηλὸν ἄρμα, περιέεται, Ἄγκυρωμένων πύλων, καὶ ἰπιμελέμενος:* Jupiter ille Magnus in Cælo Dux, volucrem currum agens, it, in ordinem digerens ista, & curans. Vall.

² *Rerum coruscus arbiter.]* Ausonius: *Mundi supremus arbiter.* Senec. in Herc. Fur. v. 205.

Omagne Olympi rector, & mundi arbiter. Sitzm.

³ *Hac dices, memini, patria est mihi.]* Diog. Laërtius libro I. de Anaxagora: *ὅτι καὶ αὐτὸς τὸ εἰπόντα, Οὐδὲν σαμὲλετ τὸ πατρίδῃ; Εὐφύμη (ἔθῃ) ἐμοὶ γὰρ σφόδρα μέλετ τὸ πατρίδῃ.* Paulinus in Epist. ad Auson.

Nec mihi nunc patrii est (ut vis) oblivio cæli:

Quin summum suspecto Deum, quem qui colit unum,

Hic vere memor est cæli. — Idem.

⁴ *Terrarum noctem.]* Nox Mundi, Prudentius Cathem. Hymn. 2. Idem.

⁵ *Quos miseri torvos populi timent.]* Sen. in Oedipo, vers. 705.

Qui sceptrâ duro sævus imperio regit, Timet timentes: metus in auctorem redit. Idem.

⁶ *Tyrannos exules.]* Perfringere hic Boë-

P R O S A II.

Tum ego, Papæ, inquam, ut magna promittis! nec dubito quin possis efficere: tu modò quem excitaveris, ne moreris. Primum igitur, inquit, bonis semper adesse potentiam, malos cunctis viribus esse desertos, agnoscas licebit: quorum alterum demonstratur ex altero. Nam cum bonum, malumque contraria sint, si bonum potens esse constiterit, liquet imbecillitas mali: at si fragilitas clarescat mali, boni firmitas nota est. Sed uti nostræ sententiæ fides abundantior sit, alterutro calle procedam, nunc hinc, nunc inde proposita confirmans. Duo sunt, quibus omnis humanorum actuum constat effectus; voluntas scilicet, ac potestas: quorum si alterutrum desit, nihil est quod explicari queat. Deficiente etenim voluntate, ne aggreditur quidem quisque quod non vult: at si potestas absit, voluntas frustra sit. Quo fit; ut si quem videas adipisci velle, quod minime adipiscatur, huic obtinendi quod voluerit, defuisse valentiam dubitare non possis. Perpicuum est, inquam, nec ullo modo negari potest. ¹ Quem verò effecisse quod voluerit, videas, num etiam potuisse dubitabis? Minime. Quod verò quisque potest, in eo validus; quod verò non potest, in hoc imbecillis esse censendus est. Fateor, inquam. Meministine igitur, inquit, superioribus rationibus esse collectum, intentionem omnem voluntatis humanæ, quæ diversis studiis agitur, ad beatitudinem festinare? Memini, inquam, id quoque esse demonstratum. Num recordaris beatitudinem ipsum esse bonum, eo-que modo cum beatitudo petitur, ab omnibus desiderari bonum? Minimè, inquam, recordor, quoniam id me-

Boëtius regem Theodericum videtur, ut & alibi in hoc opere non semel. Vall.

I *Quem vero effecisse, quod voluerit.*]
 MSS. & Edit. Flor. *quem vero effecisse.*
 Sitzm.

boni naturale officium non est, idem ipsum conantur adipisci. An tu aliter existimas? Minimè, inquam, ¹ nam etiam, quod est consequens, patet. Ex his enim quæ concesseram, bonos quidem potenteis, malos vero esse necesse est imbecilleis. ² Rectè, inquit præcurris, idque, uti medici sperare solent, indicium est erectæ jam, resistantisque naturæ. Sed quoniam te ad intelligendum promptissimum esse conspicio, crebras coacervabo rationes. Vide enim quanta vitiosorum hominum pateat infirmitas, ³ qui ne ad hoc quidem pervenire queunt, ad quod eos naturalis ducit, ac pene compellit intentio. ⁴ Et quid? si hoc tam magno ac pene invicto præeuntis naturæ desererentur auxilio? Considera verò quanta sceleratos homines habeat impotentia. Neque enim levia, aut ludicra præmia petunt, quæ consequi atque obtinere non possunt: sed circa ipsam rerum summam, verticemque deficiunt, nec in eo miseris contingit effectus, ⁵ quod solum dies, noctesque moliantur: in qua re bonorum vires eminent. Sicut enim eum qui pedibus incedens, ad eum locum usque pervenire potuisset, quo nihil ulterius pervium jaceret incessui, ambulandi potentissimum esse censes: ita eum, qui expetendorum finem, quo nihil ultra est, apprehendit, potentissimum necesse est judices. ⁶ Ex quo fit, quod huic objacet, ⁷ ut iidem scelesti, iidem viribus omnibus videantur esse deserti.

Cur

¹ Nam etiam, quod est consequens, patet.] ms. Rittersh. Nam quod etiam consequens est patet. Idem.

² Rectè, inquit, præcurris.] Audi mecum Veteres, & sententiam acutam effice: Rectè, inquit, præcurris. Bern.

³ Qui ne ad hoc quidem pervenire queunt.] mss. Qui ne ad hoc quidem pervenire queant. Sitzm.

⁴ Et quid? si hoc tam magno ac pene invicto compellit præeuntis naturæ desererentur auxilio.] Quid illud compellit? ejice, & ex ms. Rittersh. item Edit.

Norimb. & Flor. ita lege: Et quid? si hoc tam magno ac pene invicto præeuntis Naturæ desererentur auxilio. Idem.

⁵ Quod solum dies noctesque moliantur.] ms. Rittersh. Quod solum diebus ac noctibus moliantur. Idem.

⁶ Ex quo fit quod huic objacet.] Codicis mei lectio cur displiceat huic adjacet. Bern.

⁷ Ut iidem scelesti, iidem viribus omnibus.] mss. cum Edit. Norimbergensi & Florent. Ut iidem scelesti viribus omnibus. Sitzm.

Cur enim relicta virtute vitia sectantur? incitiâne bonorum? sed quid enervatius ignorantiae cæcitate? An sectanda noverunt? sed transversos eos libido præcipitat, sic quoque intemperantia fragiles, ¹ qui oblectari vitio nequeunt. An scientes, volentesque bonum deferunt, ² ad vitia deflectuntur? Sed hoc modo non solum potenteis esse, sed omnino esse desinunt. ³ Nam qui communem omnium, quæ sunt, finem relinquunt, pariter quoque esse desistunt. Quod quidem cuipiam mirum fortè videatur, ut malos, qui plures hominum sunt, eosdem non esse dicamus: sed ita sese res habet. Nam qui mali sunt, eos malos esse non abnuo: sed, eosdem esse, purè atque simpliciter nego. Nam uti cadaver hominem mortuum dixeris, simpliciter vero hominem appellare non possis: ita vitiolos, malos quidem esse concesserim, sed esse absolute nequeam confiteri. Est enim, quod ⁴ ordinem retinet, servatque naturam: quod verò ab hac deficit, esse etiam, quod in sua natura situm est, derelinquit. Sed
possunt,

¹ Qui oblectari vitio nequeunt.] Rectius mss. ut & Edit. Norimb. cum Florent. Qui oblectari v. n. B. Augustin. libro 2. de Civ. Dei cap. 5. Nequaquam istos qui flagitiosissimæ consuetudinis vitiis oblectari magis quam oblectari student, sed illum ipsum Scipionem Nasicam habere de hac re judicem vellem. Idem.

Qui oblectari vitio nequeunt.] Nemo tam mucosus naribus, ut mendium non persentiscat. quanto melius ut ex scriptis reposui? qui oblectari. Colum. libro VI. Quum in proficindendo, aut duriori solo aut obvia radici oblectatus, convellit armos. Bern.

² Ad vitia deflectuntur.] mss. ad vitia deflectunt. Sitzm.

³ Nam qui communem omnium, quæ sunt, finem relinquunt.] ms. Rittershus. Nam qui omnium, quæ sunt, communem finem relinquunt. Idem.

⁴ Ordinem retinet servatque Naturam.]

Socrates & Stoici virtutem ex Natura dicebant esse, quæ prorsus abhorreret à vitiis: quorum in sententiam toto animo abit B. Augustin. lib. 11. de Civ. Dei, cap. 17. ita loquendo: Vitium contra naturam est, ut non possit, nisi nocere naturæ. Vide ibidem Ludov. Vivem. Multa etiam in eandem sententiam sunt apud D. Chrysostomum, ex quo hæc mutuatus est disertissimus Vives. Quam scite autem ac sapienter Pindarus Olymp. 9.

Τὸ δὲ φῶς, κορπίσον ἄπαν.

Et Olymp. 2.

Σοφὸς, ὁ πολ-

λὰ εἰδώς φῶς.

Et Olymp. 13.

ἄμωρον ἢ κρύψου πὸ συγχλῆς ἠθῶν.

Inde Q. Curt. lib. 10. ita scribit de Alexandro: Hercule juste æstimantibus Regem, liquet, bona naturæ ejus fuisse, vitia vel fortune vel ætatis. Idem.

possunt, inquires, mali: nec ego quidem negaverim; sed hæc eorum potentia non à viribus sed ab imbecillitate descendit. Possunt enim mala, quæ minimè valerent, si in bonorum efficientia manere potuissent. Quæ possibilitas eos evidentius nihil posse, demonstrat. Nam si, uti paullo antè collegimus, malum nihil est, cùm mala tantummodo possint, nihil posse improbos liquet. Perspicuum est. Atque ut intelligas, quænam sit hujus potentiæ vis, summo bono nihil potentius paullo ante definivimus. Ita est, inquam. Sed idem, inquit, facere malum nequit. Minimè. Est igitur, inquit, aliquis, ² qui omnia posse homines putet? Nisi qui insaniat, nemo. Atqui iidem possunt mala. Utinam quidem, inquam, non possent. Cùm igitur, bonorum tantummodo potens, possit omnia; non verò queant omnia potentes etiam malorum: eosdem, qui mala possunt, minùs posse manifestum est. Huc accedit, quòd omnem potentiam inter expetenda numerandam, omniaque expetenda referri ad bonum, velut ad quoddam naturæ suæ cacumen, ostendimus. Sed patrandi sceleris possibilitas referri ad bonum non potest. Expetenda igitur non est. Atqui omnis potentia expetenda est. Liquet igitur malorum possibilitatem non esse potentiam. Ex quibus omnibus bonorum quidem potentia, malorum verò minimè dubitabilis ³ apparet infirmitas. ⁴ veramque illam Platonis

¹ Nihil posse improbos liquet. Perspicuum est.] MS. Rittersh. non habet duas posteriores voces. Et certe glossema sapiunt. Sit. m.

² Qui omnia posse homines putet? Nisi quis insaniat nemo. Atqui.] MSS. ita distinguunt: Qui omnia posse homines putet, nisi quis insaniat? Nemo inquam. Atqui. Idem.

³ Apparet infirmitas. Veram illam Platonis.] MS. item Edit. Norimb. &

Flor. apparet infirmitas, veramque illam Plat. Idem.

⁴ Veramque illam Platonis esse sententiam liquet; Solos, quod desiderent, facere posse sapientes: improbos vero exercere quidem quod libeat; quod vero desiderent, explere non posse.] Ex Gorgia Platonis sumptum, ubi Socrates ad Polum: *Affero equidem, ò Pole, tam retores quàm tyrannos minimam in civitatibus habere potentiam, quemadmodum paulo ante dicebam: nihil enim (ut ita dixerim) facere*

tonis esse sententiam liquet, Solos, quod desiderent, facere posse sapientes: improbos verò exercere quidem quod libeat, quod verò desiderent, explere non posse.
 1 Faciunt enim quælibet, dum per ea, quibus delectantur, id bonum, quod desiderant, se adepturos putant; sed minimè adipiscuntur, quoniam ad beatitudinem probra non veniunt.

M E T R U M II.

2 Quos vides sedere celsos

3 Solii culmine reges,

Pur-

facere ex his quæ volunt, facere tamen quod sibi opinantibus optimum videatur. Illustrans Philosophi dictum eximie subjicit Boëtius: *Faciunt enim qualibet, dum per ea quibus delectantur, id bonum quod desiderant, se adepturos putant; sed minime adipiscuntur, quoniam ad beatitudinem probra non veniunt.* Bern.

Illam Platonis sententiam.] In Gorgia, & Alcibiade primo, ubi probat Plato, Malos potentes non esse. Præstare pati quam inferre injuriam. Bonos & sapientes solos esse felices: malos vero infelices. Injuriam inferentem, miserum: sed miseriorem, si numquam poenas luat. Hinc enim rationum suarum momenta hausit auctor noster. Censet quoque Aristoteles lib. v. de Moribus, deterius injuria afficere quam affici: quia afficere, *μᾶλλον κακίως ἢ φελοῦν ἔνν*, cum vitio sit & vituperandum. affici vero *ἀνδρὸς κακίως ἢ ἀδικητός*, sine vitio & injustitia. Vall.

1 *Faciunt enim qualibet, dum per ea.]* mss. & Edit. Norimb. *Faciunt enim quæ libet, &c.* In eundem autem sensum Salvianus lib. I. de Gub. Dei: *Soleant quamvis esse nonnulli, qui turpia atque obscæna sectantes, & si juxta opinionem suam beati sunt, quia adipiscuntur quod volunt, re tamen ipsi beati non sunt, quia quod volunt, nolle debuerant.* Religiosi autem hoc cunctis beatiore sunt, quia &

habent, quæ volunt, & meliora quam quæ habent, omnino habere non possunt. Sitzman.

2 *Quos vides, &c.]* Multos incertos certare hanc rem vidimus, sitne privatorum hominum potius expetenda vita, quam tyrannorum. Nam cum dignitates eorum & opes, & imperia inveniuntur, omnes eos Diis adæquandos esse censent, qui soli rerum potiuntur. Cum vero timores & periculosa plenum opus alex considerant, rursus quovis modo vitam transigere melius esse existimant, quam in hujusmodi calamitatibus vel amisso regno dominari. Idque etiam quovis lumine clarius elucet ex seq. Carmine. *Idem.*

Quos vides sedere celsos Solii culmine Reges.] In ms. Rittersh. & Membran. D. Mariæ Sylvæmontis, quarum meminit Del-rio Comentar. in Senec. leg.

Quos vides sedere celsos Solii in culmine Reges.

Idem.

3 *Solii culmine.]* Senec. in Troad. *¶ f. 836.*

Hic forsitan te casus excelsos magis Solio reponet. —

In Thyest. ¶ f. 390.

Stet quicumque volet petens Aulæ culmine lubrico.

Idem.

I Pur-

- ¹ *Purpura claros nitente,*
² *Septos tristibus armis,*
³ *Ore torvo comminantes,*
⁴ *Rabie cordis anhelos;*
⁵ *Detrahat si quis superbis*
Vani ⁶ *tegmina cultus,*
⁷ *Jam* ⁸ *videbit intus arctas*
Dominos ferre catenas.
⁹ *Hinc enim libido versat*

Avidis

¹ *Purpura claros nitente.*] Senec. in Thycst. §f. 906.

Resupinus ipse purpura atque auro incubat.

In Herc. Fur. §f. 646.

*Anrea rumpunt tecta quietem,
 Vigilesque trahit purpura noctes.*

Min. Felix: *Fascibus & purpuris gloriaris? vanus error hominis & inanis cultus dignitatis, fulgere purpura, mente sordescere.* Sitzm.

² *Septos tristibus armis.*] Senec. in Herc. Oct. §f. 604.

*Tu quicumque es quisceptratenes,
 Licet omne tua vulgus in aula
 Centum pariter limina pulset,
 Cum tot populis stipatus eas,
 In tot populis vix una fides.*

Min. Felix: *Rex es? tam times, quam timeris? & quamlibet sis multo comitatu stipatus, ad periculum tamen solus es.* Idem.

³ *Ore torvo comminantes.*] Silius libro 2.

*Namque aderat toto ore ferens irasque
 minasque
 Hannibal.* —

Idem.
⁴ *Rabie cordis anhelos.*] Prudent. Peristeph. Hymn. 2.

*Quid ille fervens ambitu
 Siti que honoris estuans
 Mersisne anhelat febribus
 Atque igne venarum furit.*

Idem.
⁵ *Detrahat si quis superbis.*] Senec. in Agam. §f. 881.

Detrahere cultus uxoris hostiles jubet.

Tertullian. De Virginib. velandis: *O sacrilega manus! quae Deo dicatum habitum detrahere potuerunt.* Idem.

⁶ *Tegmina.*] Senec. in Troad. versu 270.

Ego esse quicquam sceptras, nisi vani putem

Fulgore tectum nomen? —

Idem.

⁷ *Jam videbit intus arctas.*] Senec. in Herc. Oct. §f. 648.

*O si pateant pectora ditum,
 Quantos intus sublimis agat
 Fortuna metus.* —

Idem.

⁸ *Videbit intus arctas.*] Totum carmen deductum ex insigni loco illo Platonis x. de rep. quem sic cum laude designat Tacitus Annalium vi. *Adeo facinora atque fugitia sua ipse quoque in supplicium verterat. Neque frustra praestantissimus sapiens affirmare solitus est, si recludantur tyrannorum mentes, posse aspici laniatus & iclus; quando ut corpora verberibus, ita servitia, libidine, malis consultiis animus dilaceretur. quippe Tiberium non fortuna, non solitudines protegebant, quin tormenta pectoris suasque ipse pœnas fateretur. Sic enim legendum videtur, non ipsi verterant, cum de solo Tiberio loquatur: neque sapientiæ firmare. Val- lin.*

⁹ *Hinc enim libido.*] Senec. in Hip- pol. §f. 539.

— succensas agit

Libido mentes. —

Prudent,

Avidis corda venenis,

¹ *Hinc flagellat ira mentem*

² *Fluctus turbida tollens,*

³ *Moror aut captos fatigat,*

Aut

Prudent. Peristeph. Hymno 2.

Istum libido fatida

Per scorta tractum publica

Luto & cloacis inquinat,

Dum spurca mendicat supra.

Sitzm.

1 *Hinc flagellat ira mentem.*] Talem describit Silius Haldrubalem, libro 1. Sciendum porro Boëthium hic non dicere de omni ira, sed de immodica. Nam neque Deus Opt. Max. omnino iræ vacuus, ut docet Lactant. De Ira Dei, cap. ult. Vide quoque Agell. lib. 1. cap. ult. Ang. Politian. in Dissertatione: An ira in pueris reprobanda? Item Libellum eruditissimum Wolfgangi Heideri, De Ira cohibenda. *Idem.*

2 *Fluctus turbida tollens.*] Lucret. lib. 6.

— *magnos irarum volvere fluctus.*

Lactantius de Ira Dei, cap. 5. docet, quod ira, cum in animum cuiusquam incidit, velut serena tempestas tantos excitet fluctus, ut statum mentis immutet, ardeant oculi, os tremat, lingua titubet, dentes concrescant, alternis vultum maculet nunc suffusus rubor, nunc pallor albescens. Cui plane gemina est, ista hominis irati hypotyposis apud Johannem Chryso- stomum Orat. 6. contra Judæos, & homil. 3. in Johannem. Utraque digna est adscribi. Utramque indicio debco atque amoris fidissimi præceptoris Cunradi Rittershusii, cui & majoribus sum beneficiis obstrictus. *κὲ ὀργῆ καλεχρόμῳ, μεθύει πάλιν. ἔτσι γὰρ αὐτῆ κὲ ἡ ὄψις οἰδεῖ, κὲ ἡ φωνὴ τραχυίει, κὲ οἱ ὀφθαλμοὶ γίνονται ὑφαιμοὶ, κὲ ὁ νῦς σκολεῖται κὲ ἡ λείνοια καταπονέει, κὲ ἡ γλώσσα τρέμει, κὲ οἱ ὀφθαλμοὶ παραφέρων, κὲ αἱ ἀκραὶ ἔπρασ ἀνθ' ἐπίρων ἀκύνειν, ἀκράτεια παντός χαλεπώτερον τ' ὀργῆς αὐτῆ πολλοῦσης*

τὴν μὲν ἴσα, κὲ χημῶνα ἐργαζομένης, κὲ ζάλλω ποιήσης ἀπαρρημύθητον. Idem altero loco: βέλει μαθεῖν, πόσον τὸ ὀργίζεσθαι κακόν; ὡς εἴθεθι μαχομένοις ἐν ἀγροῦ ἐτέροις. ἐν γὰρ σταντὴ τὴν ἀχηροσύνην ἢ δουήση ραδίως ἰδεῖν, ἐσκοτωμένη κὲ μεθύονται τὴν λογισμῶν ἀλλ' ὅταν καθαροσύνης ἔῃ πάθος, τίτι ἐν ἀλλοῖς θεῶν τὰ σά, τὴ κρείσσεως σοι μὴ διεφθαρημένης. ὅψις γὰρ τὰς θυμηρομύρας, καθαίρει μαινομένης, εἰς τὸ μέσον ἀχηροσύνης. ὅταν γὰρ αὐτὴ τὸ εἶθον ὁ θυμὸς ζέσσει ἀφανισῆται κὲ ἀβελαιήνη, πύρ πνέει τὸ σῶμα, πύρ ἀφαιῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ· οἰδεῖ πίνθησεν ἢ ὄψις· ἀπάκτως αἱ χεῖρες ἐκπίπτουν, κατὰ γὰρ λᾶσως πηδῶσιν οἱ πόδες κὲ ἐνάλλοι, τοῖς κατέχευσι· κὲ μαινομένων ἐδεν διεσῆκασι, αὐτὸς ταῦτα πίνθη ἀνασθῆ- τένητες. ἀλλ' ἐδὲ τὸ ἀγροῖων ὄνων, λακπύροντες, δάκνοιστες. ὄντως ἀνήρ θυμώδης ἐστὶν εὐχέμων. Nec dubitat idem sanctiss. Orator alibi dicere, Si homo iratus ipse possit deformitatem suam, quam ira ei conciliat, intueri, nulla alia dehortatione ipsi opus fore, sed ultro eam detestaturum, & animum ab ipsa integrum atque tranquillum conservaturum. *Idem.*

3 *Moror aut captos fatigat.*] Senec. in Hippol. §. 490. De Laudibus vitæ Rusticæ:

*Non illum avara mentis inflammat furor,
Non aura populi, & vulgus insidum bonis,
Non pestilens invidia, non fragilis favor.
Non ille regno servit, aut regno imminens
Vanos honores sequitur, aut fluxas opes,
Spei metusque liber. haud illum niger,
Edaxque livor dente degeneri petit.
Nec scelera populos inter atque urbes sita
Norit; nec omnes conscius sit, epitus parvet.
Haud verba fingit. — Idem.*

1 *Aut*

*1 Aut spes lubrica torquet.
Ergo, cum caput tot unum
Cernas ferre tyrannos,
Non facit, quod optat, ipse
2 Dominis pressus iniquis.*

P R O S A I I I.

Videsne igitur quanto in cœno probra volvantur, qua probitas luce resplendeat? in quo perspicuum est, numquam bonis præmia, numquam sua sceleribus deesse supplicia. ³ Rerum etenim quæ geruntur, illud propter quod unaquæque res geritur, ejusdem rei præmium

1 Aut spes lubrica torquet.] Martian. Capella, lib. 1. de Nupt. Philolog.

Cura facit dubium vel spes incerta fatigat. Sitzm.

2 Dominis pressus iniquis.] Herodianus libro primo de Commodo: *ἔδεδεσθαι τὸ πῦρον αὐτῆς τῶν ψυχῶν νόκτωρ τῆ, καὶ μεθ' ἡμέραν, ἐπαίλληλοι καὶ ἀνοήτως σάμασι ἕδοναι.* Vide etiam Julianum Imperatorem in Cæsaris, ubi Silenus ait, Alexandrum Magnum sæpe à dominis iniquis suppressum fuisse, ab ira nimirum, aut ægritudine, aut alia mentis perturbatione; quod tradit etiam Quintus Curtius passim, unde fortis appellari revera vix poterit. Nam ut ait Pub. Syrus:

Fortior est qui cupiditates suas, quam qui hostes subijcit.

Idem.

3 Rerum enim quæ geruntur.] Arnobius lib. 7. Adversus Gentes: *Quicquid geritur, debet habere causam sui, neque esse ab omni ratione ita sejunctum, ut in operibus feratur casus, & in vacuis ludat inanitatis erroribus.* Saluberrime itaque præcipiebat Pythagoras, *μηδὲ ἀποθέσθαι τὸν μῦθον ἀνυπόβουτον μηδὲν ποιεῖν, ἀλλὰ πρῶτ' ἢ ἀποχρῆσαι τὸν λόγον, εἰς ᾧ τῶν νόκτων ἀναλογίᾳ τὸν λόγον, εἰς ᾧ τῶν νόκτων ἀναλογίᾳ τὸν λόγον, εἰς ᾧ τῶν νόκτων ἀναλογίᾳ τὸν λόγον, εἰς ᾧ τῶν νόκτων ἀναλογίᾳ τὸν λόγον.*

μὴν γυμναζομένης, ut est apud Jamblichum in ejus vita, cap. 35. Et confirmilia his habet Malchus in vita ejusdem Pythagoræ, quæ Manusc. extat apud Rittershusium. Unde ipso non invito hæc in antecessum editionis ipsius profero: Δύο τε μέγιστα καὶ ἄριστα παρηγοῦντα ἐν φρονήσει θεῶν, τὸ μὲν, ὅτε εἰς ὑπὸν τρεῖς ποιεῖ, τὸ δὲ, ὅτε ἐξ ὑπὸν ἀφαιρῶντα. ἐπισκοπεῖν γὰρ ἀποσπῆσαι ἐν ἑκάτερῳ τῶν πέντε ἡδὴ πεπραγμένα, καὶ τὰ μέλλοντα. τὸ μὲν ἁνομήτων δὴ θύμῃ παρ' ἑαυτῶν ἕκαστον λαμβάνοντα. τὸ δὲ μελλόντων ἀπονοῖαν ποιεῖν. ἀπὸ μὲν οὖν τῶν ὑπὸν ταῦτα ἑαυτῶν τὰ ἐπιπέδου ἐκαστον.

Μηδὲ ὑπὸν μαλακοῦσιν ἐπ' ὀμμοῖσι ἀποσπῆσαι.
Περὶ τῶν ἡμερανῶν ἔργων τρεῖς ἕκαστον ἐπελεῖν.
Πῆ παρ' ἑαυτῶν, τὸ δὲ ἔρεξαι, τὸ μὲν δὲ ὄντων ἐτελέσθη.
ἀπὸ ᾧ τὸ ἐξαπατάσθαι, ἐκείνα.
Πρῶτον μὲν ἐξ ὑπὸνιο μελίφρονος ἐξυπανιστῶς,
Εὐ μάλιστα πεινῶσιν, ὅσ' ἐν ἡμαρτῆ ἔργα τελέσσεις.
τοιαῦτα παρήγη. (δηλονότι ὁ Πυθαγόρας.) Sitzm.

mium esse non injuria videri potest : ¹ uti currenti in stadio, propter quam curritur, jacet præmium corona. Sed beatitudinem esse idem ipsum bonum, propter quod omnia geruntur, ostendimus. Est igitur humanis actibus ipsum bonum, veluti præmium commune propositum. Atqui hoc à bonis non potest separari. Neque enim bonus ultrà jure vocabitur, qui careat bono; quare probos mores sua præmia non relinquunt. ² Quantum libet igitur sæviant mali, sapienti tamen corona non decidet, non arefcet. Neque enim probis animis proprium decus, aliena decerpit improbitas. Quòd si extrinsecus accepto lætaretur, poterat hoc vel alius quispiam, vel ipse etiam, qui contulisset, auferre. Sed quoniam id sua cuique probitas confert, tum suo præmio carebit, cùm probus esse desierit. Postremò cùm omnè præmium iccirco appetatur, quoniam bonum esse creditur, ³ quis boni compotem, præmii judicet expertem? At cujus præmii? omnium pulcerri mi, maximique. Memento etenim corollarii illius, quod paullo antè præcipuum dedi, ac sic collige. ⁴ Cùm ipsum bonum beatitudo sit, bonos omnes eo ipso quòd boni sint, fieri beatos liquet. Sed qui beati sunt, deos esse convenit. Est igitur præmium bonorum, quod nullus deterat dies, nullius minuat potestas, nullius fuscet improbitas, deos fieri. Quæ cùm ita sint, de malorum quoq; inseparabili pœna dubitare sapiens nequeat. Nam cùm bonum malumque, item pœnæ atque præmium adversa fronte diffideant, quæ in boni præ-

¹ Uti currenti in stadio.] Cassiodor. libro octavo Variarum: *Certantes in stadio numeresier corona glorificat: Olympicos currus frequens palma nobilitat: sic vel in levioribus rebus gloriosior efficitur, cui frequenter præmia referuntur.* Sitzm.

² Quantumlibet.] Vetus: quantum licet. Bern.

³ Quis boni compotem præmii judicet

expertem.] Plenius MS. Rittersh. *judices esse expertem?* Sitzm.

⁴ Cum ipsum bonum Beatitudo sit.] Salvian. de quibusdam Græcis, Sapientiæ sectatoribus, libro primo de Gubernatione Dei: *Tantam (inquit) Virtutis vim esse voluerunt, ut non possit esse unquam vir bonus non beatus.* Idem.

præmio videmus accidere, eadem necesse est in mali pœna contraria parte respondeant. ¹ Sicut igitur probis probitas ipsa fit præmium; ita improbis nequitia supplicium est. Jam verò quisquis afficitur pœna, malo se affectum esse non dubitat. Si igitur sese ipsi æstimare velint, possunt ne sibi supplicii expertes videri, quos omnium malorum extrema nequitia non afficit modò, verumetiam vehementer inficit? Vide autem ex adversa parte bonorum, quæ improbos pœna comitetur. Omne namque, quod fit, unum esse, ipsumque unum bonum esse paullo antè didicisti. cui consequens est, ut omne quod fit, id etiam bonum esse videatur. Hoc igitur modo quidquid à bono deficit, esse desinit: quo fit, ut mali desinant esse quod fuerant. ² Sed fuisse homines, adhuc ipsa humani corporis reliqua species ostentat. quare versi in malitiam, humanam quoque amisere naturam. Sed cùm ultra homines quemque provehere sola probitas possit, necesse est, ut quos ab humana conditione dejecit, ³ infra hominis meritum detrudat improbitas. ⁴ Evenit igitur, ut quem transformatum vitiis videas, hominem æstimare non possis. Avaritiâ fervet alienarum opum violentus ereptor? ⁵ lupi similem dixeris. ⁶ Ferox, atque inquires

lin-

¹ Sicut probis probitas ipsa fit præmium, ita improbis nequitia ipsa supplicium.] Gemina sententia apud Ambrosium Offic. lib. 1. Ergo impius ipse sibi pœna est, iustus autem ipse sibi gratia. Ut utriusque aut bonorum, aut malorum operum merces ex se ipso solvitur. Bern.

² Sed fuisse homines adhuc ipsa humani corporis species ostentat. quare versi in mal.] Plenius MS. Erfurtensis & edit. Norimberg. Sed fuisse homines adhuc ipsa humani corporis reliqua species ostentat. quare conversi in mal. Sitzm.

Fuisse homines adhuc ipsa humani corporis species ostentat, quare versi in malitiam.] Belliùs meus & Berchemianus optimus codex: humani corporis reliqua species

ostentat. Quare conversi. Bern.

³ Intra hominis meritum detrudat improbitas.] MS. Rittersh. infra homines merito detr. impr. Sitzm.

⁴ Evenit igitur, ut quem transformatum.] Homines pro qualitatibus morum & ingeniorum & adfectuum bestiiis adæquantur. vide Prolegom. in Oppian. Conrad. Rittersh. & Notas Nicolai Rigaltii ad Procem. Fab. Phædri, libro primo. Idem.

⁵ Similem lupi dixeris.] MS. Rittersh. lupis similem dixeris. MS. Erfurt. lupo similem dixeris. Idem.

⁶ Ferox atque inquietus linguam litigiis exerceat? canis comparabilis.] Non improba hæc, sed an sincera? negant Manf.

linguam litigiis exercet? ² canis comparabis. ³ Insidiator occultis furrupuisse fraudibus gaudet? vulpeculis exæquetur. Iræ intemperans fremit? leonis animum gestare credatur. Pavidus, ac fugax non metuenda ⁴ formidat? ⁵ cervis similis habeatur. Segnis, ac stupidus torpet? asinum vivit. Levis atque inconstans studia permutat? nihil ab avibus differt. ⁶ Fœdis immundisque libidinibus immergitur? ⁷ fordidæ suis voluptate detinetur. Ita fit, ut qui, probitate deserta, homo esse desierit, cum in divinam conditionem transire non possit, ⁸ vertatur in belluam.

ME-

qui suggerunt: atque inquires linguam litigiis exercet? canis comparabis. Plinius: Ni animus inquires pasceretur opere. Sallustius: Humanum genus inquires atque indomitum. Bern.

Ferox atque inquietus.] MSS. & edit. Norimb. cum Florent. *Ferox atque inquires.* quæ lectio non repudianda. Tacitus 1. Annal. *Haud minus inquires Germanus spe, cupidine, & diversis ducum sententiis agebat.* Sitzm.

¹ *Linguam litigiis exercet.*] Rabulas litigiosos denotat, qui miseris reos empta accusabant vel defendebant lingua, de quibus post Ammian. Marcell. 1. 30. J. Cujacius 4. Observat. ult. Andreas Tiraquellus De Nobilitate, cap. 29. J. Dusa filius in suo ad Petron. Spicileg. Fr. Juretus ad Symmach. lib. 3. H. Grotius in Notis ad Martian. Capell. J. Lipsius lib. 2. Elect. cap. 3. Huc refer verba Sen. ex Herc. Fur. v. 172. & seqq. Item Aristophanis, ex Equit. A&. 5. Scen. 2. Et Columellæ Præfat. lib. 1. Idem.

² *Cani comparabilis.*] MS. Rittersh. *Cani comperabis.* Idem.

³ *Insidiator occultis furrupuisse fraudibus.*] MSS. item Edit. Norimb. & Flor. *insidiator occultus s. f.* Idem.

⁴ *Formidat.*] Apposite utitur hoc verbo. Lineam venatoriam variis pennis confertam, Venatores proprio vocabulo Græce *μυνηθρον*, Latine *formidinem* ab ipso effectu appellabant, cujus crebra

au&toribus mentio. Venuste autem nominet: *Pavidus ac fugax non metuenda formidat.* lineas enim pinnaeque illas esse *κενὸν φόβον* quis ignorat? Vide C. Rittersh. Commentat. in Oppian. libro quarto Cyneget. v. 387. & eruditiss. viri Isaaci Casauboni in L. Apuleii Apolog. Castigat. quique ab his allata repetit Fr. Juret. in Miscell. ad Symmach. lib. 1. Epist. 47. Idem.

⁵ *Cervis similis habeatur.*] Notissimum, nihil cervis vivere timidius. Quod vero D. Rittersh. in Comment. ad Oppian. lib. 2. Cyneget. v. 182. ex Aristot. Virgilioque monet hoc verum esse de cervis extra quam si libidine stimulentur, testatur etiam Seneca in Hippolyto, his versibus:

*Si conjugio timere suo
Pescunt timidi prælia cervi.*

Idem.

⁶ *Fœdis immundisque libidinibus immergitur.*] Salvian. lib. 7. De Gub. Dei: *Quis potentum ac divitum non in luto libidinis vixit? quis non se barathro fordidissima collusionis immerfit?* Idem.

⁷ *Suis voluptate detinetur.*] Salvian. lib. 4. de Gub. Dei: *Nunquid multarum uxorum labe polluitur: ut carum vel suum more tantis putet conjuges suas esse, quantum potuit libidine subjugare? ubi fortean legend. subjugare.* Idem.

⁸ *Vertatur in belluam.*] Ex Pythagoræorum & Platoniorum doctrina, ea demum

METRUM III.

¹ Vela Neritii ducis,
 Et vagas pelago rates
 Eurus appulit ² insula,
 Pulcra quâ residens dea
³ Solis edita semine,
 Miscet hospitibus novis
⁴ Tacta carmine pocula.

Quos

demum vita hominis perfecta est, si mens ejus virtutibus exculata ἐπιστρέφῃ θεὸς τὸ θεῖον ad Deum convertatur, contra verò miserima, si μήν αἰεὶ ἐν τῇ θεῖα ἀγνοίᾳ, semper in Dei ignoratione hæreat. Priori enim vivendi ratione, ad Dei: posteriori, ad brutorum similitudinem accedit. Unde conveniens est ut sit homo, ἢ θεὸς ἢ θηρίον, aut Deus aut bellua. Ἐπειδὴν ψυχῆς θηριώδεις κολήσωσιν ἐπιθυμίαι, φυλάττειται πλὴν ἀνθρώπινω ἐπιφάνειαν τῆς ἔργων ὑπερτερίας, ἀπέφύλαται τὸ χρωματικόν, ἐξ ἀθρώπου θηρίον: Simulat enim, inquit Maximus Tyrius ferm. xxxiv. belluina imperant animo libidines, formam quidem figuramque humanam integram relinquunt, sui vero obsequio, eum qui utitur hominem in belluam convertunt. Et mox, ἀφελος τὸ γαστρὸς ἐπιθυμίαν, καὶ ἀφελος τὸ ἀνθρώπου τὸ θηρίον. ἀφελος πλὴν αἰδέων ἐπιθυμίαν, καὶ διέκρυψας τὸ θηρίον: Ausfer ventris libidinem, belluam ab homine sustuleris. ausfer pudendum, amputaveris belluam. Vallin.

¹ Vela Neritii.] Cum hoc Carm. confer Ovid. Metam. 14. Sitzm.

Vela Neritii ducis.] Ulyssis: à Nerito monte Ithacæ. Consule Plinium l. iv. cap. xii. Bern.

Neritii Ducis.] Ulyssis. Vib. Sequenter de Montibus: Nerithos, Ithacæ: à quo ἔσπορτος. Sitzm.

² Insula, Pulcra qua residens Dea.] Deos, Deas, hominesque illustriores Pulcri epitheto insigniri, docet P. Merula in Comment. ad lib. i. Annal. Ennii,

pag. 178. & pag. 204. Idem.

³ Solis edita semine.] Circe de se ipsa apud Ovid. 14. Met.

En ego cum Dea sim, nitidi cum filia Solis,

Carmine cum tantum, tantum quoque gramine possim,

Ut tua sim voce ———

Idem.

⁴ Tacta carmine pocula.] Virgil. 8. Eclog.

Carminibus Circe socios mutavit Ulyssis. Et pene iisdem verbis Petron. Arbitrator in Sat.

Phœbeia Circe

Carminibus magicis socios mutavit Ulyssis.

Salvian. lib. 5. de Gub. Dei: Nam suscipiuntur advenæ, sunt præjudicio habitationis indigenæ exemplo quodam illius maleficæ potentis, qua transferre homines in bestias dicebatur: ita ἔσ isti omnes, qui intra fundos dirigitura recipiuntur, quasi Circei poculi transfiguratione mutantur. Nam quos suscipiunt ut extraneos ἔσ alienos, incipiunt habere quasi proprios: quos esse constat ingenus, vertunt in servos. Symmach. lib. 1. Epist. 41. Suada Circes pocula. vide quæ ibi notat Fr. Juret. Meminit & Circes Laërt. lib. 2. in Xenocr. B. August. lib. 18. de civit. Dei, cap. 17. & 18. aliique. Elegantem Mythologiam Circeam habes in Epigrammate Palladæ, quod extat in Antholog. lib. 1. tit. εἰς πόρνας

Τὴν Κίρκην ἔφημι, καθὼς εἶρηκεν
 Ὀμηρῶς,

Ἄϊτ' ἀθρώπων ποιεῖν ἢ σίχης ἢ λύμας:

Quos ut in varios modos
 Vertit herbipotens manus:
² Hunc apri facies tegit;
 Ille ³ Marmaricus leo
 Dente crescit, & unguibus;
 Hic lupis super additus
 Flere dum parat, ululat:
 Ille, ⁴ tigris ut Indica,
⁵ Teeta mitis obambulat.
 Sed licet variis malis
⁶ Numen Arcadis alitis
 Obsitum miserans ducem

Peste

Τὴς αὐτῆς ἀποπτόντας ἐπιείργει δὲ ἕσπε
 παύσσει.

Τὴς δὲ λειασθέντας πλωχόζαιτους ἐποίη.
 Τῶν δὲ ἀνθρωπείων ἀπισυλήζασσε
 λογισμῶν,

Εἶτ' ἀπὸ τῆς ἰδίῳ μνηδὲν ἔχοντος ἐπ
 Εὔπρεφεν, ἐνδὸν ἔχουσα δικλῆ ζῶων
 ἀλογίστων.

Ἐμφρων δὲ αἰ Οἰδυσσεύς, πῶ νεό-
 τησέ φουζῶν.

Οὐχ Ἐμμῆ φύσεως δὲ ἰδίῳ ἔμφρῶ-
 να λογισμῶν

Εἶχε γὰρ τείρας φάρμακον ἀνὴρ πειλον.
 Quod sic Latine convertit doctissimus
 & opt. vir Matthias Bergius:

Quando homines Circen sue ait mutasse
 lupove,

Hoc unum, nisi ego fallor, Homerus
 agit,

Ut doceat blanda mores meretricis &
 artem,

Re primum ac numis qua spoliare solet:
 Hinc mentem excantare simul: Tum
 drinde carentes

His, lutulentorum pascere more suum.

Quam prudens Ithacus, tum mentis ro-
 bore septus,

Tum vicit fati pro ratione sui.

Scilicet huic domita est recta ratione li-
 bido:

Hoc est moly, una hac tutus abivit ope.

Idem.

1 Herbipotens manus.] Glaucus ad Cir-
 cen lib. 14. Met. Ovid.

At tu sive aliquid regnum est in carmi-
 ne, carmen

Ore move sacro: sive expugnatio her-
 ba est,

Utere tentatis operosa viribus herba.

Idem.

2 Hunc apri facies.] Apri descrip-
 tionem illustrem habes apud Apulejum
 lib. 8. de Aur. Af Ovid. 8. Met. am. Idem.

3 Marmaricus leo.] Sen. in Agam.
 § 7. 9.

Victor ferarum colla vexatus jacet,
 Ignobili sub dente Marmaricus leo.

Idem.

4 Tigris ut Indica.] Senec. in Hipp.
 § 344.

— tunc virgatas

India tigris decolor horret.

Idem.

5 Teeta mitis obambulat.] MS. Rit-
 tersh. Teeta miris obambulat. Idem.

6 Numen Arcadis alitis.] Mercurii. ni-
 mirum ut ex Homeri Οἰδυσ. K. refert
 Ovidius Metamorph. l. xiv.

Pacifer huic dederat florem Cyllenius
 album,

Moly vocant superi. vicia radice tenetur.

Tutus eo, monitisque simul caelestibus,
 intrat

Ille domum Circes.

Vall.

Peste solverit hospitibus:
 Jam tamen mala remiges
 Ore pocula traxerant:
 Jam sues Cerealia
 Glande pabula verterant.
 Et nihil manet integrum
 Voce, corpore, perditis.
 Sola mens stabilis, super
 Monstra, quae patitur, gemit.
 O levem nimium manum,
 Nec potentia gramina,
 Membra quae valeant licet,
 Corda vertere non valent.
 Intus est hominum vigor
 Arce conditus abditâ.
 Hac venena potentius
 Detrahunt hominem sibi
 Dira, quae penitus meant,
 Nec nocentia corpori
 Mentis ulcere saeviunt.

PROSA IV.

Tum ego, Fateor, inquam, nec injuria dici video
 vitiosos, tametsi humani corporis speciem fervent, in
 belluas tamen animorum qualitate mutari. Sed quo-
 rum atrox scelerataque mens bonorum pernicie saevit,
 id ipsum eis licere noluissem. Nec licet, inquit, uti con-

VE-

I *Vigor Arce conditus abditâ.*] Stat. 2.
 Sylvar.

— Tu celsa mentis ab arce

Despicis errantes, humanaeque gaudia
 rides.

Manilius de hominis figura erecta:

— stetit unus in arcem

Erectus capitis. —

Sic Q. Serenus de medicina:

Principio celsa de corporis arce loqua-
 mur.

Alcimus Avitus de Orig. Mundi:

Dehinc arcem capitis sublimi in vertice
 signat.

Lactant. de Opif. Dei, cap. 8. *Hominis*
prope divina mens, quia non tantum ani-
mantum, quae sunt in terra, sed etiam sui
corporis est sortita dominatum, in summo
capite collocata, tanquam in arce sublimis
speculatur omnia & contuetur. Vid. eund.
lib. eod. 16. Et B. Augustin. lib. 14. De
Civ. Dei c. 19. Sit 7m.

venienti monstrabitur loco. sed tamen si id ipsum quod eis licere creditur, auferatur, ¹ magna ex parte sceleratorum hominum poena relevatur. Etenim quod incredibile cuiquam fortè videatur, infeliciores esse necesse est malos, cum cupita perfecerint, quam si ea, quæ cupiunt, implere non possint. Nam ² si miserum est voluisse prava, potuisse miserius est, sine quo voluntatis miseræ langueret effectus. Itaque cum sua singulis miseria sit, ³ triplici infortunio necesse est urgeantur, quos videas scelus velle, posse, perficere. Accedo, inquam: sed uti hoc infortunio citò careant, patrandi sceleris possibilitate deserti, vehementer exopto. Carebunt, inquit, ocyus, quam vel tu forsitan velis, vel illi sese existiment esse carituros. Neque enim est aliquid ⁴ in tam brevibus vitæ metis ita ferum, quod expectare longum immortalis præsertim animus putet: quorum magna spes, & excelsa facinorum machina repentino atque insperato sæpè sine destruitur. quod quidem illis miseriæ modum statuit. ⁵ Nam si nequitia miseros facit, inferior sit necesse est diuturnior nequam: quos infelicissimos esse judicarem, si non eorum malitiam saltem mors extrema finiret. Etenim si de pravitatis infortunio vera conclusimus, infinitam liquet esse miseriam, quam esse constat æternam. Tum ego, Mira quidem, inquam, & concessu difficilis illatio; sed

¹ Magna ex parte sceleratorum poena relevatur.] MS. revelatur. Idem.

² Si miserum est voluisse prava, potuisse miserius est.] Imo, si Eliano lib. 14. cap. 28. Var. Hist. credimus, ἢ μόνον ὁ ἀδικήσας κακῶς, ἀλλὰ καὶ ὁ εὐνοήσας ἀδικῆσαι. Idem.

³ Triplici infortunio necesse est, ut urgeantur.] MS. Rittersh. & Edit. Nor. non habent voculam ut. Idem.

⁴ In tam brevibus vita metis.] Præclare Quintil. Declam. 4. Si cuncta gaudia nostra, si voluptates, & quæcumque ex

hæc universitate Mundi vel sollicitant aspectu, vel blandiuntur usu, diligenter excutias, tota vita hominis unus est dies. Idem.

⁵ Nam si nequitia miseros facit.] Salvi. l. 1. De Gub. Dei: Quicumque mali sunt, successionem rerum deteriores fiunt, gaudentes sibi nequitia studium bene cedere. Successionem dixit, quem usitatus successura. Ita Cassiodor. lib. 1. Var. 4. Ad apicem fascium repentinis successionibus evolavit. ut quidem habetur in meis membranis, & observatum est olim à Fornerio in Notis ad l. d. Idem.

sed his eam, quæ priùs concessa sunt, nimium convenire cognosco. ¹ Rectè, inquit, existimas: sed qui conclusioni accedere durum putat, æquum est vel falsum aliquid præcessisse demonstrat, ² vel collationem propositionum non esse efficacem necessariæ conclusionis ostendat: alioquin concessis præcedentibus, nihil profus est, quod de illatione causetur. Nam hoc quoque quod dicam, non minùs mirum videatur, sed ³ ex his, quæ sumpta sunt, æque est necessarium. Quid nam? inquam. ⁴ Feliciores, inquit, esse improbos supplicia luentes, quàm si eos nulla justitiæ pœna coërceat. Neque id nunc molior, quod cuivis veniat in mentem, corrigi ultione pravos mores, & ad rectum supplicii terrore deduci, ceteris quoque exemplum esse culpanda fugiendi: sed alio quodam modo infeliciores esse improbos arbitror impunitos, tametsi nulla ratio correctionis, nullus respectus habeatur exempli. Et quis erit, inquam, præter hos alius modus? Et illa, Bonos, inquit, esse felices, ⁵ malos verò miseros nonne concessimus? Ita est, inquam. Si igitur, inquit, miseriæ cujuscumque bonum aliquid addatur, nonne felicitior est eo, cujus pura ac solitaria sine cujuscumque boni admissione miseria est? Sic, inquam, videtur. Quid si eidem misero, qui cunctis careat bonis, præter ea, quibus miser est, malum aliud fuerit annexum, nonne multo infelicitior eo censendus est, cujus infortunium boni participatione relevatur? Quid ni? inquam. Habent igitur improbi, cùm puniuntur, boni quidem aliquid an-

nexum,

¹ Rectè inquit existimas: sed qui conclusioni accedere durum putet, æquum est.] MS. Rittersh. & Erfurt. Rectè, inquit, existimas, sed qui conclusioni accedere durum putat, æquum est. Idem.

² Vel collationem propositionum non esse efficacem necessariæ conclusionis ostendat.] Arbitrentur docti an non inelùs scriptus vel collocationem. Bern.

³ Ex his qua sumpta sunt, æque est

necessarium.] MS. Erfurt. æque esse necessarium. Sitzm.

⁴ Feliciores esse improbos supplicia luentes, quàm si eos nulla justitiæ pœna coërceat.] Quippe (ait eleganter in Gorgia Plato) cùm punitio moderetur, justioresque efficiat, tamquam medicina quædam improbitatis. Bern.

⁵ Malos vero miseros nonne concessimus.] MS. Rittersh. conclusimus. Sitzm.

nexum, pœnam ipsam scilicet, quæ ratione justitiæ bona est: iidemque cum supplicio carent, ¹ inest eis aliquid ulterius mali, ipsa impunitas, quam iniquitatis meritò malum esse confessus es. Negare non possum. Multò igitur infeliciores improbi sunt injusta impunitate donati, quàm justa ultione puniti. Sed puniri improbos, justum; impunitos verò elabi, iniquum esse manifestum est. Quis id neget. Sed ne illud quidem, ait, quisquam negabit, bonum esse omne, quod justum est: ² contraque quod injustum est, malum liquere esse. Tum ego: Ista quidem consequentia sunt eis, quæ paullo antè conclusa sunt. Sed quæso, inquam, te, nullane animarum supplicia post defunctum morte corpus relinquis? Et magna quidem, inquit: quorum alia ³ pœnali acerbitate, ⁴ alia verò purgatoria clemencia

1 *Inest eis aliquid ulterius mali.*] MS. Rittersh. *inest eis aliquid ulterius mali.* Idem.

2 *Contraque quod injustum, malum liquet esse. Tum ego: ista quidem.*] Longe aliter MSS. *Contraque quod injustum, malum. Liqueat respondi. Tum ego.* Idem.

3 *Pœnali acerbitate, purgatoria clementia.*] Malos hic agnoscit non Christianus modo sed & Catholicus Boëtius, alios quidem æternis pœnis damnari: *Cremabit addictos ardens semper gehenna,* ait Cyprianus contra Demetr. & *vivacibus flammis vorax pœna: nec erit unde habere tormenta vel requiem possint aliquando vel finem, servantur cum corporibus suis animæ infinitis cruciatibus ad dolorem.* Alios verò, ut inquit idem epist. LII. *pro peccatis longo dolore cruciatuum emundari & purgari diu igne.* Peccata, censet Tertullianus lib. de Pudicit. *nemini dubium est, alia castigationem mereri, alia damnationem. Omne delictum aut venia expungit, aut pœna: venia, ex castigatione; pœna, ex damnatione.* Nec audiri placet istum, qui suis ad hunc locum Noris, Pythagoricas hic Platonicasve animarum purgationes somniat. *Vallin.*

4 *Alia purgatoria clementia.*] Macrobr. in fin. lib. 2. Som. Scip. *Quem locum Ex ille Platonius copiosius exegit, sæcula infinita dinumerans, quibus nocentum animæ in easdem pœnas sæpe revoluta sero de Tartaris emergere permittuntur, & ad naturæ suæ principia, quod est cælum, tandem impetrata purgatione remeare.* Silius Ital. lib. 13. *decem apud inferos portas esse fingit, quarum per ultimam animæ in cælum redeant.*

Extrema hinc auro fulgens (inquit) jam lucis honorem Sentit, & admoto splendet ceu sidere Luna.

Hæc anima cælum repetet, ac mille peccatis

Oblitæ ditæ redeunt in corpora lustris.

Idem l. 15. ait: — *sed fœdere certo Degentes tenebris animas damnavit avernis.*

At quis ætherci servatus seminis ortus, Cæli porta patet —

Vide & B. Augustin. lib. 10. de Civ. Dei cap. 9, 10, 23, 24, 26, 27, 28, 32. in quibus prolixè refellit Porphyrii de Animæ purgatione deliria. Item Diog. Laërtium lib. 3. Virgil. 6. *Æneid. Sitæm.*

tia exerceri puto. Sed nunc de his differere consilium non est. Id verò hactenus egimus, ut, quæ indignissima tibi videbatur, malorum potestas, eam nullam esse cognosceres: quosque impunitos querebare, videres numquam improbitatis suæ carere suppliciis. Licentiam quam citò finiri precabaris, nec longam esse disceres: infelicioremque fore, si diuturnior; infelicissimam verò, si esset æterna. Post hæc miseriores esse improbos, injusta impunitate dimissos, quàm justa ultione punitos. Cui sententiæ consequens est, ut tum demum gravioribus suppliciis urgeantur, cùm impuniti esse creduntur. Tum ego, Cùm tuas, inquam, rationes considero, nihil dici verius puto. At si ad hominum judicia revertar, quis ille est, cui hæc non credenda modò, sed saltem non audienda videantur? Ita est, inquit illa. Nequeunt enim oculos tenebris affuetos ad lucem perspicuæ veritatis attollere, similesque avibus sunt, quarum intuitum nox illuminat, dies cæcat. dum enim non rerum ordinem, sed suos intuentur affectus, vel licentiam, vel impunitatem scelerum putant esse felicem. Vide autem quid æterna lex fanciat. ¹ Melioribus animum conformaveris; nihil opus est

ju-

[I Melioribus animum si conformaveris.]

Hominem ideo Deus liberum condidit, ἐκαστοῖς κὲ παραιρετικῶς χρῆσάμενοι ταῖς ἐνεργείαις, πρὸς τὴν ἢ τὴν χρῆσιν, ἵνα ἐπιτάμῃ ἢ ἀγαθὰ τε αὐτῷ κὲ κακὰ, καὶ καλῶν καὶ ἀχρῶν λαμβάνων ἐνοιῶν, κὲ δικαίοις κὲ ἀδίκῃς, κὲ ὅλως τοῖς ἀπ' ὄρετης κὲ κακίας καθαρῶς ἐπιτάμῃ, ἀίρεσιν μὲν τῶν ἀμεινόνων, φυγῆν δὲ τῶν οὐκ ἐπιτηδίων, ut relictus voluntati propriæ quicquid placeret, ageret: idque hanc ob causam, ut sciens quid bonum sit, quid malum: ἢ quid intersit inter honesta turpiaque reputans, quid item inter aqua ἢ iniqua, ἢ in universum virtutem inter ἢ vitium, eligeret meliora, deteriora fugeret. Non igitur ignorat, quoniam omnes homines, inquit Hierocles, jubet

æterna lex, seu νομοθέτης νῆς, mens legislatrix, πρὸς τὸ βέλτιον μεταστῆσαι τὴν γνώμην, ad id, quod melius est, mentem convertere. Istud autem βέλτιον, leges sunt Dei seu naturæ, quarum quaedam postquam recensuit, idem Hierocles, paulo post inquit, Ταῦτα ὁ νομοθέτης νῆς ἀθετοῦσθαι ταῖς ψυχαῖς. ὁ ἢ ὑποδέξασθαι αὐτὰ λογισμῶς, δικαστῆς ἀρτυρῶν ἑαυτῷ γίνεσθαι. Πῆ παρέδωκε; π' εἴ ἔρεξα; κὲ ἐν τάξει τὴν μνήμην ἀναλαμβάνων ὄρετης εἰσεκαεῖται ὄραν ἑαυτῷ συμφώνως τοῖς ἰσχυροῖς ὄρεσι διημεροβύσασθαι, τ' θείας διφροσύνης τοῖς καρποῖς ἀναδέεσθαι. ὡς μὲν δὲ π' ἀξίον φαροῦσας, ὡσπερ ποσὶ φαρμάκῃς ταῖς ἐκ τ' μετὰ-

judice præmium deferente; tu te ipse excellentioribus addidisti. Studium ad pejora deflexeris; ¹ extra ne quæsieris ultorem; ² tu te ipse in deteriora detruxisti: veluti si vicibus sordidam humum, cælumque respicias, cunctis extra cessantibus, ipsa cernendi ratione nunc cœno, nunc sideribus interesse videaris. At vulgus ista non respicit. Quid igitur? his ne accedamus, quos belluis simileis esse monstravimus? Quid, si quis amisso peni-

τῷ μετάνοιας νουθετήσασιν ἐπισύφει. Ἰστὶ
sunt, quæ mens legislatrix in animis homi-
num sancit: quæ cum ratio admisit, iudex
ipsa sui vigilantissimus efficitur, eaque or-
dine virtutis nomine memoria repetens, qua
fit prætergressa, quidve fecerit, disquirat.
Postea si seipsam agnoscat juxta superiores
regulas diem exegisse, divina lætitiæ fru-
ctibus coronatur. Sin autem præter ratio-
nem factum deprehendat aliquid; monitis se
post pœnitudinem; tanquam pharacis,
reprimit. Itemque post, καὶ δικαστῶν
ἐπίσχεσε τὴν δικαιοσύνην ἄμφω, καὶ οἰκειό-
τητιν, τὸ στωικῶδες αὐτὸ, καὶ τὸ ὀρθὸν λό-
γον. καὶ αὐτὴν ἕκαστῶν, ὃν πάλιν μάλιστα
αἰδέσθαι τὸν πατέρα. Iudicem vero
adhibuit æquisimum simul atque commo-
dissimum, Conscientiam nimirum, rectam-
que Rationem, atque etiam Seipsum, cujus
omnium maxime pudere quemque voluit.
Unde rectè Epictetus apud Arrianum
lib. I. cap. xxix. Τῶν νόμων ὁ Θεὸς
τίθεικε, ἔ φησιν; εἴ π ἀγαθὸν τέλεις,
ὡς σέωσις λαοῦ, Hanc legem Deus
tulit, & ait, Si quid boni expetis, à te ipso
pete. Monenti igitur Labieno Ammona
consuleret quàm sanctè Cato apud Lu-
canum responderet.

Hæremus cuncti Superis, temploque ta-
cente

Nil agimus nisi sponte Dei. non vocibus
nullis

Numen eget, dixitque semel nascentibus
auctor

Quicquid scire licet: sterile nec legit
arcanis

Ut cerneret paucis, mensi que hoc pulvere
verum:

Estque Dei sedes ubi terra, & Pontus
& aër,

Et cælum, & Virtus.

Adeo consulere τῷ βελίονα, hoc est
virtutem, rectam rationem seu seipsum,
consulere Deum est. à quo mentem &
veras opiniones accepimus. Ad præ-
stantiora igitur consequenda, assidua
opus est πρὸς τὸ θεῖον νόμον ἐπισροφή,
ad Dei legem conversione. huic immore-
mur; affectum dabit Deus, totius vir-
tutis hinc origo. quippe effatum divi-
num est, Satyrico proferente,

Semita certè

Tranquilla per Virtutem patet unica
vita. Vallin.

Melioribus animum si conformaveris.]
MS. Rittersh. & edit. Flor. Melioribus
animum si confirmaveris. Sic Firmare
animum constantibus exemplis est apud
Tacit. 16. Annal. Cæsar lib. I. de bello
Gallico: His rebus cognitis, Gallorum ani-
mos confirmavit. Sitzm.

1 Extra ne quæsieris ultorem.] Bene
Juv. Sat. 13.

Exemplo quodcunque malo committitur,
ipso

Displicet auctori. prima est hæc ultio,
quòd se

Judice nemo nocens absolvitur, improba
quamvis

Gratia fallaci pratoris vicevit urna.

Idem.

2 Tu te ipse in deteriora detruxisti.] MS.
Truxisti. Idem.

penitus visu, ¹ ipsum etiam se habuisse obliuisceretur intuitum, nihilque sibi ad humanam perfectionem deesse arbitraretur, num videntes eadem cæcos putaremus? ² Nam ne illud quidem acquiescent, quod æquè validis rationum nititur firmamentis, Infeliciores eos esse, qui faciunt, quàm qui patiuntur injuriam. Vellem, inquam, has ipsas audire rationes. Omnem, inquit, improbum num supplicio dignum negas? Minimè. Infelices verò esse, qui sint improbi, multipliciter liquet. Ita est, inquam. Qui igitur supplicio digni sunt, miseros esse non dubitas? Convenit, inquam. Si igitur cognitor, ait, resideres, cui supplicium inferendum putares, eine qui fecisset, an qui pertulisset injuriam? Nec ambigo, inquam, quin perpeffo satisfacerem dolore facientis. ³ Miserior igitur tibi injuriæ illator, quàm acceptor esse videretur. Consequitur, inquam. ⁴ Hac igitur aliisque de causis ea radice nitentibus, quod turpitudine suapte natura miseros faciat, apparet, illatam cuilibet injuriam non accipientis, sed inferentis esse miseriam. Atqui nunc, ait, contrà faciunt oratores. pro his enim, qui grave quid, acerbumque perpeffi sunt, ⁵ miserationem judicum excitare conantur, cùm magis admittentibus justior misratio debeat:

quos

¹ *Ipsum etiam se habuisse obliuisceretur intuitum.*] Lucret. lib. 6. in descriptione pestilentia Atheniens.

— *quosdam cæpere obliuiscerem cunctarum, neque se possunt cognoscere ut ipsi.* Idem.

² *Nam ne illud quidem acquiescent.*] Benè scripti *acquiescent.* Bern.

Nam ne illud quidem acquiescent.] MS. Rittershus. *Nam nec illud quidem aq.* Sitzm.

³ *Miserior igitur tibi injuria illator.*] Phocion Atheniensium ingratitude reprehendens, sapientissime dixit: βέλτοισι μὲν πρὸς ἑμὲ πειθεῖν καὶ ἑμὲ πρὸς αὐτοὺς, ἢ αὐτοὺς πρὸς κακῶς δεῖσθαι. Est autem dogma Platonicum,

quod & cum sacris litteris convenit, & à SS. Patribus passim inculcatur, *Miseriam esse eum qui injuriam inferat, quam cui inferatur.* Immo plus dicit Chrylостomus, *Neminem lædi, nisi à se ipso.* Idem.

⁴ *Hæc igitur aliisque de causis.*] MS. Erfurt. & edit. Flor. *Hæc igitur aliisque de causis.* Idem.

⁵ *Miserationem judicum excitare conantur.*] Cassiodorus 2. Var. 40. *Inventa est quoque ad permovendos animos oratorum fortis ac suavis oratio: utque criminosis irascantur judices, misereantur errantibus: & quicquid potest eloquens efficere, ad hujus disciplina non est dubium pertinere gloriam.* Idem.

I Cru-

quos non ab iratis, sed à propitiis potiùs, miserantibusque accusatoribus ad iudicium, veluti ægros ad medicum duci oportebat, ut culpæ morbos supplicio refecarent: quo pacto defensorum opera, vel tota frigeret, vel si prodesse hominibus mallet, in accusationis habitum verteretur. Ipsi quoque improbi, si eis aliqua rimula virtutem relictam fas esset adspicere, vitiorumque sordes pœnarum cruciatibus se deposituros viderent, compensatione adipiscendæ probitatis, nec hos¹ cruciatus esse dicerent, defensorumque operam repudiarent, ac se totos accusatoribus iudicibusque permitterent. quo fit, ut apud sapientes nullus prorsus odio locus relinquatur. Nam bonos quis nisi stultissimus oderit? malos verò odisse ratione caret. Nam si, uti corporum languor,² ita vitiositas quidam est quasi morbus animorum; cùm ægros corpore minimè dignos odio, sed potius miseratione iudicemus, multò magis³ non insequendi, sed miserandi sunt, quorum mentes omni languore atrocior urget improbitas.

1 Cruciatuſ esse dicerent.] Vetus, ducerent. Bern.

2 Ita vitiositas quidem est quasi morbus animorum.] MS. Rittersh. Ita vitiositas est quidam quasi m. a. Quæ lectio præstabilior est vulgata. Sitzm.

3 Non insequendi, sed miserandi.] Contra Aristophanes in Equitibus act. 4. Scen. 1.

Λοιδόρησεν τὰς πονηρὰς, ἔδεν ἐς ἐπιφθόρον.

Quanto vero rectius D. Augustin. qui lib. 14. de civit. Dei, cap. 6. inquit: Homo, qui secundum Deum, non secundum hominem vivit, oportet, ut sit amator boni: unde fit consequens, ut malum oderit. Et quoniam nemo natura, sed quisquis malus est, vitio malus est: perfectum odium de-

bit malis, qui secundum Deum vivit, ut nec propter vitium oderit hominem, nec amet vitium propter hominem, sed oderit vitium, amat hominem. Simil'a non uno loco habet sanctiss. Orator Chrysostomus in suis Homiliis. Plinius etiam Secundus præter alia ita commendat Euphratem Philosophum: Inſectatur vitia, non homines. Nec caſtigat errantes, ſed emendat. Idem tamen alibi laudat Thraſeam, crebro dicere ſolitus: Qui vitia odit, homines odit. tanquam inſoſſibile ſit hominibus carere crimine. vid. Epiſt. 22. lib. 8. His addideris verſus Martialis lib. 10. Epiſt. 33.

Hunc ſervare modum noſtri novere libelli,

Parcere perſonis, dicere de vitiiſ.

Idem.

METRUM IV.

¹ *Quid tantos juvat excitare motus,*
Et propria ² fatum sollicitare manus?
³ *Si mortem petitis, propinquat ipsa*
Sponte sua, volucreis nec remoratur equos,
⁴ *Quos serpens, leo, tigris, ursus, ⁵ aper*
Dente petunt, iidem se tamen ense petunt.
An distant quia, dissidentque mores,
Injustas acies, & ⁶ fera bella movent,
⁷ *Alternisque volunt perire telis?*
Non est justa satis ⁸ sevitia ratio.

Vis

I *Quid tantos juvat excitare motus.]*

Senec. in Herc. Fur. v. 867.

Quid juroit durum properare fatum?
Omnis hac magnis vaga turba terris
Ibit ad manes ———

Et v. 183. eod.

At gens hominum fertur rapidis
Obrvia fati incerta sui.

Idem.

2 *Fatum sollicitare.] Sollicitare Deos,*

Senec. in Medea, v. 271. *Sollicitare*
manes, idem in Oct. v. 267. Idem.

3 *Si mortem petitis.] Tibull. libro I.*

Eleg. 10. v. 34.

Quis furor est atram bellis arcessere
morem?

Imminet, & tacito clam venit illa
pede.

Huc commode referes aureolam Epicharmi sententiam quæ est apud Ælian. lib. 2. Var. histor. cap. 34. *Idem.*

4 *Quos serpens, leo &c.] Lege fodes*

illa, quæ ex Juvenale annotabimus, & adhibita judicii trutina perpende, quam ingeniose noster Boëtius verba plufculis versibus inserta in unum alterumque redegerit:

Sed jam serpentum major concordia:
parcit

Cognatis maculis similis fera. quando
leoni

Fortior eripuit vitam leo? quo nemore
inquam

Expiravit aper majoris dentibus apri?

Indica tigris agit rabida cum tigride
pacem

Perpetuam: sævis inter se convenit urfis.
Asi homini ferrum lethale incude nefanda

Produxisse parum est, cum rastra & sar-
cula tantum

Adsuæti coquere, & marris ac vomere
lassi

Nescierint primi gladios extendere fa-
bri. Idem.

5 *Aper.] Præter aliorum morem primam in hac dictione producit Senec. in Hippolyto v. 345.*

Tunc vulnificos acuit dentes

Aper, & toto est spumens ore.

Idem.

6 *Fera bella movent.] Senec. in Oct. v. 795.*

Quid fera frustra bella moventis.

Idem.

7 *Alternisque volunt perire telis.] Senec. in Thyest. v. 338.*

Quis vos exagitat furor

Alternis dare sanguinem

Et sceptrum scelere aggredi?

Idem.

8 *Sevitia ratio.] Quintil. Declam. 7.*

Convenit iudices, quod ipse dives hoc feci t,
& quod ego vidi: Ratio sevitia est, ut ali-
quis coram me occidatur, propter quem oc-
ciditur. Idem.

Vis aptam meritis vicem referre?

Dilige jurè bonos, & miseresce malis.

P R O S A V.

Heic ego, Video, inquam, quæ sit vel felicitas, vel miseria in ipsis proborum atque improborum meritis constituta. Sed in hac ipsa fortuna populari, non nihil boni, malive inesse perpendo. Neque enim sapientum quisquam exsul, inops, ignominiosusque esse malit potius, quam pollens opibus, honore reverendus, potentia validus, in sua permanens urbe florere. Sic enim clarius, testatiusque sapientiæ tractatur officium, cum in contingenteis populos regentium quodam modo beatitudo transfunditur: cum præsertim ¹ carcer, lex, ceteraque legalium tormenta pœnarum perniciosis potius civibus, propter quos etiam constituta sunt, debeantur. ² Cur hæc igitur versa vice mutantur, ³ sce-
 rumque supplicia bonos premant, præmia virtutum mali rapiant, vehementer admiror, quæque tam inju-
 stæ confusionis ratio videatur, ex te scire desidero.

Minus

¹ Carcer, lex, ceteraque legalium tormenta pœnarum.] Atqui Jurisconsulti carcerem non pœnam, sed duntaxat custodiam esse confirmant. Potest autem optime noster excusari, cum & alii carcerem pœnam esse statuerint. Lucret. lib. 3.

Sed metus in vita pœnarum pro malefactis

*Est insignibus insignis, scelerisque lucta,
 Carcer, & horribilis de saxo jactus deorsum,*

*Verbera, carnifices, robur, pix, lamina,
 tedæ. Idem.*

² Cur hæc versa vice mutantur.] Tacitus lib. 6. Annal. *Mihi in incerto iudicium est, fatone res mortalium & necessitate immutabili, an forte volvantur. quippe sapientissimos veterum, quique scētam eorum amulantur, diversos reperies: ac multis insitam opinionem, non initia nostræ, non finem, non denique homines Diis curæ.*

Ideo creberrima & tristia in bonos, læta apud deteriores esse. Contra alii, fatum quidem congruere rebus putant, sed non è vagis stellis, verum apud principia, & nexu naturalium causarum. ac tamen electionem vitæ nobis relinquunt: quam ubi elegeris certum imminentiū ordinem, neque mala vel bona, quæ vulgus putet: multos qui conflicturi adversis videantur, beatos; ac plebrosque, quanquam magnas per opes, miserimos: si illi gravem fortunam constanter tolerent, hi prospera inconsulte utantur. Vid. etiam Salvia. in pr. lib. 1. 2. & 3. De Gub. Dei, B. Augustin. lib. 2. De civ. Dei, cap. 2. Idem.

³ Scelerumque supplicia bonos premant.] Sup. lib. 1. Met. 5.

—— premis insontes
Debita sceleri noxia pœna.
 Idem.

Minus etenim mirarer, ' si misceri omnia fortuitis casibus crederem. Nunc stuporem meum Deus rector exaggerat, qui cum sæpe bonis jucunda, malis aspera, contraque bonis dura tribuat, malis optata concedat, nisi causa deprehendatur, quid est quod à fortuitis casibus differre videatur? Nec mirum, inquit, si quid ordinis ignorata ratione, temerarium confusumque credatur. Sed tu quamvis causam tantæ dispositionis ignores, tamen quoniam bonus mundum rector temperat, rectè fieri cuncta ne dubites.

M E T R U M V.

² Si quis Arcturi sidera nescit
 Propinqua summo cardine labi,
³ Cur legat tardus plaustra Bootes,
 Mergatque seras aquore flamas,
 Cùm nimis celeres explicet ortus,
⁴ Legem stupebit atheris alti.
⁵ Palleant plena cornua Lune

1720

1 Si misceri omnia fortuitis casibus crederem.] MS. Rittersh. Si misceri o. f. c. viderem. Cassiodor. 12. Variar. 25. Nihil sine causa geritur, nec mundus fortuitis casibus implicatur: sed quicquid venire videmus ad terminum, diuinum constat esse consilium. Sitzm.

2 Si quis Arcturi.] Prudent. Cathem. Hymn. 12.

Arctoa quamvis sidera
 In se retortis motibus
 Obire nolint, attamen
 Plerunque sub nimbis latent.
 Hoc sidus aeternum manet,
 Hæc stella nunquam mergitur.

Idem.

3 Cur legat tardus plaustra Bootes.] Quid si pro legat reponamus regat? Senec. in Octav. v. l. 68.

Qua plaustratardus noctis aeterna vice
 Regit Bootes, frigido Arcturo rigens,

De Boote Seneca in Med. v. l. 115. in Thyest. v. l. 870. Et Manilius his verbis:

A tergo nitet Arctophylax, idemque
 Bootes,
 Quis similis junctis instat de more juvenecis,
 Arcturumque rapit medio sub pectore secum.

Martian. Capella in pr. lib. 2.

Ardua tunc senior succendit plaustra
 Bootes.

M. s. quo utebatur amicissimus meus I. Zinzerlingus, conscendit. Idem.

4 Legem stupebit atheris alti.] Seneca in Med. v. l. 757.

Pariterque Mundus lege confusa atheris
 Et Solem & astra vilit. —

Idem.

5 Palleant plena cornua Lune.] Manilius lib. 1. erudite explicat, quæ fiat ut Luna obscuretur:

¹ *Infecta metis noctis opaca,
 Quaque fulgenti texerat ore
 Confusa Phæbe, detegat astra.
 Commovet genteis publicus error,
² Lassantque crebris pulsibus aëra.
 Nemo miratur flamina ³ Cori
 Litus frementi tundere fluctu,
⁴ Nec nivis duram frigore molem
 Fervente Phæbi solvitur aestu.
 Heic enim causas cernere promptum est;
 Illic latentes pectora turbant
 Cuncta, quæ rara provehit atas,
⁵ Stupetque subitis mobile vulgus.*

Cedat

*Te testem dat Læna sui glomerabilis or-
 bis :*

*Quæ cummersa nigris per noctem deficiis
 umbris,*

*Non omnes pariter confandis sidere gen-
 tes,*

*Sed prius Eoæ quarunt tua lumina gen-
 tes.*

*Post medio subjecta polo quacunque co-
 luntur.*

*Ultima ad Hesperios infectis volveris
 alis :*

*Seraque in extremis quatiuntur genti-
 bus æra.*

*Quod si plana foret tellus, simul ista
 per omnes*

Deficeret partes toto miserabilis orbe.

*Sed quia per teretem deducta est terra
 tumorem,*

*His modo, post illis apparet Delia ter-
 ris,*

Exoriens simul atque cadens —

*Quin & Diog. Laërt. in Procœm. tradit
 de Ægyptiorum Philosophis, quod di-
 xerint σελλώλω ἐκλείπειν εἰς τὸ σκία-
 σμα τὸ γῆς ἐμπόπ[η]σσω. Sitzm.*

*1 Infecta metis noctis.] Silius Ital.
 lib. 5.*

*— nigram nox rosida metam
 Stringebat. —*

Sitzm.

*2 Lassantque crebris pulsibus æra.]
 Æris tinnitu credebant veteres fieri, ut
 Magicorum carminum sonus ad Lunam
 non perveniret: eamque hoc modo ju-
 vari, de qua superstitione passim Aucto-
 res. Idem.*

3 Cori.] Silius lib. 1.

*Qualis ubi Ægeæ surgente ad sidera
 Ponto*

*Per longum vasto Cori cum murmure
 fluctus*

*Suspensum in terras portat mare, frigida
 nautis*

*Corda tument: sonat ille procul, flatuque
 tumescens*

*Curvatis paridas tramittit Cycladas
 undis.*

*De hoc quædam notavimus ad Met. 3.
 lib. 1. § 1. 3. Idem.*

*4 Nec nivis duram frigore molem.]
 Senec. in Thyest. § 1. 125.*

Si quis Taygeti conspicuas nives,

Quas cum Sarmaticus tempore frigido

In summis Boreas composuit jugis,

Æstas veliferis surgit Etesis.

Idem.

*5 Stupetque subitis mobile vulgus.]
 Cassiodor. lib. 12. Variar. 25. Fit ratione
 certum, quod stupenti vulgo videtur esse am-
 biguum. Idem.*

*Cedat 'inscitia nubilus error,
Cessent perfectò mira videri.*

PROSA VI.

Ita est, inquam. Sed cum tui muneris sit latentium rerum causas evolvere, velatasque caligine explicare rationes: quæso uti hinc decernas, & quoniam hoc me miraculum maximè perturbat, edisseras. Tum illa paullisper arridens, Ad rem me, inquit, omnium quæsitu maximam vocas, cui vix exhausti quidquam fatis sit. Talis namque materia est, ut unâ dubitatione succisâ, innumerabiles aliæ, ² velut hydræ capita, succrescant: nec ullus fuerit modus, nisi quis eas vivacissimo mentis igne coërceat. In hac enim de providentiæ simplicitate, de fati serie, de repentinis casibus, de cognitione, ac prædestinatione divina, de arbitrii libertate quæri solet: quæ quanti oneris sint, ipse perpendis. Sed quoniam hæc quoque te nosse, quædam medicinæ tuæ portio est, quamquam angusto limite temporis septi, tamen ³ aliquid delibare conabimur. Quòd si te musici carminis oblectamenta delectant, hanc oportet paullisper differas voluptatem,

1 *Inscitiae nubilus error.*] Arnob. libro septimo: *In nubibus ignorationis incedere.* Diog. Laërt. lib. 2. De Socrate: *ἔλεγε ὅτι ἐν μόνον ἀγαθὸν εἶναι, πῶς ἐπισημῶν καὶ ἐν μόνον κακὸν, πῶς ἀμειβῶν.* Ab hoc vero Carmine non sunt aliena illa Quintiliani verba, quæ desumpta ex Declamatione 4. *Paullatim hoc quod stupemus, animus ausus diligenter attendere, in arcana naturæ sacrum misit ingenium, & ex adsidiis observationibus notisque redeuntibus latentium ratione collecta, pervenit ad causas. Miraris fatum hominis posse prædici? Defectiones siderum laboresque narrantur, nunciatur origo tempestatum, lassitudo ventorum, quod sidus immodicos solis ardores, quod seve-*

ras minetur hiemes, quid significant sparsi longius crines, quid ardentius solito jubar, quid excussa flamma sideribus. Idem.

2 *Velut hydræ capita.*] Vide quæ not. infra ad Met. 7. v. 22. h. l. Salvianus quoque ad vim hydræ alludens lib. 6. De Guber. Dei: *Sicut enim (inquit) anguinum illud monstrum, ut fabulæ ferunt, quod multiplicabat occiso, ita etiam in Gallorum excellentissima urbe iis ipsis quibus cohercebantur scelera plagis crescebant, ut putares pœnam ipsorum criminum quasi matrem esse vitiorum.* Idem.

3 *Aliquid delibare conabimur.*] Scriptam lectionem in contextum admisi. vulgati insulse: *aliquid deliberare.* Bern. Sitzm.

tem, ¹ dum nexas sibi ordine contexo rationes. Ut libet, inquam. Tum velut ab alio orsa principio, ita differuit. Omnium generatio rerum, ² cunctusque mutabilium naturarum progressus, & quidquid aliquo movetur modo, causas, ordinem, formas ex divinæ mentis stabilitate sortitur. Hæc in suæ simplicitatis arce composita, multiplicem rebus gerendis modum statuit. qui modus cum in ipsa divinæ intelligentiæ puritate conspicitur, providentia nominatur: cum verò ad ea quæ movet, atque disponit, refertur, ³ fatum à veteribus appellatum est. Quæ diversa esse facile liquebit, si quis utriusque vim mente conspexerit. Nam providentia est illa ipsa divina ratio in summo omnium principe constituta, quæ cuncta disponit: fatum verò inhærens rebus mobilibus dispositio, per quam providentia suis quæque necit ordinibus. Providentia namque cuncta pariter, quamvis diversa, quamvis infinita, complectitur: ⁴ fatum verò singula digerit in motum, locis, formis, ac temporibus distributa: ut hæc temporalis ordinis explicatio, in divinæ mentis adunata prospectu, providentia sit: eadem vero adunatio digesta, atque explicata temporibus, fatum vocetur. Quæ licet diversa sint, alterum tamen pendet ex altero. Ordo namque fatalis ex providentiæ

¹ Dum nexas sibi ordine contexo rationes.] MSS. dum nexas tibi ordine c. r. Sitzm.

² Cunctusque mutabilium naturarum progressus.] MS. Erfurt. cunctusque mirabilium n. p. Idem.

³ Fatum à veteribus appellatum est.] Min. Felix in Oct. Quid enim aliud est Fatum, quam quod de uno quoque nostrum Deus effatus est? qui cum possit præscire materiam, pro meritis & qualitatibus singulorum etiam fata determinat. Vide etiam Apuleium in fin. lib. de Mundo. Idem.

⁴ Fatum singula digerit in motum.]

B. Augustinus lib. 5. de Civ. Dei cap. 8. Qui vero non astrorum constitutionem, sicuti est cum quicquam concipitur vel nascitur, sed omnium connexionem seriemque causarum, qua fit omne quod fit, sui nomine appellant: non multum cum iis de verbi controversia laborandum atque certandum est: quandoquidem ipsam causarum ordinem & quandam connexionem Dei summi attribunt voluntati & potestati, qui optime & veracissime creditur & cuncta scire antequam fiant, & nihil inordinatum relinquere: à quo sunt omnes potestates, quamvis ab illo non sint omnium voluntates. Idem.

dentia simplicitate procedit. Sicut enim artifex faciendæ rei formam mente percipiens, movet operis effectum, & quod simpliciter, præsentarieque prospexerat, per temporaleis ordines, ducit: ita Deus providentia quidem singulariter, stabiliterque facienda disponit: ¹ fato verò hæc ipsa, quæ disposuit, multipliciter, ac temporaliter administrat. Sive igitur, famulantibus quibusdam providentiæ ² divinis spiritibus, fatum exercetur, ³ seu animâ, ⁴ seu totâ infer-

viente

1 Fato vero hæc ipsa quæ disposuit.] Meus codex Fatum vero. recte. Bern.

2 Divinis spiritibus.] Θεϊαὶ ψυχαὶ quæ ἐν τῇ νοητῇ ἔργων ἔσειωνται, in mentali Cæli specula degentes Deum proximè accedunt: quarum agendi præstantiam Mens Mundi, quantum fieri potest, imitatur. Vall.

3 Seu anima.] Mundi, nempe. quæ opinio est Platonis x. de Legibus, Ψυχῶν δὲ διοικῶσαν καὶ ἐνοικῶσαν πάντι τοῖς πανταχῆ κινεµένοις λέγεινός σε, καὶ τὸ ἔργον διοικεῖν ἀνάσκει φάσι, Cum Animam dicas omnia gubernare, omnibusque insitam esse, quæ ubicunque morantur, atque fatearis oportet, Cælum quoque ipsam Animam gubernari. Hinc apud Joan. Stobæum Plato dicit λόγον αἰδίου πῶν ἔστιν τὸ εἰμαρµένης, καὶ νόμον αἰδίου τὸ πᾶντος φύσεως, rationem æternam esse fati naturam, & perpetuam universi nature legem. At apud Nemesium ac verius observatur Platonem Fati nomen bifariam usurpare. Aliud, inquit, κατ' ἔστιν, aliud κατ' ἐνέργειαν. Κατ' ἔστιν μὲν πῶν τὸ πᾶντος ψυχῶν. κατ' ἐνέργειαν ἢ θεῶν νόμον ἀπαρχάβατον οὐ αἰτίων ἀναπόδραστον. καλεῖται δὲ τῆτον ἡτοµὸν ἀδράστειαν. τῆτον δὲ τὸ νόμον δεδωκέντων ἔργων ἔργων καὶ ἀνάσκει Θεὸς τὸ πᾶντος ψυχῆ εἰς ἀγαθὸν καὶ ὄλων, καθ' ὃν διεξάγει τὰ γινόμενα. πάντων δὲ πῶν κατ' ἐνέργειαν εἰμαρµένως καὶ κατ'

θενοῖαν λέγει. ἀπὸ τοῦ τὸ θενοῖαν εἰμαρµένως πῶν εἰμαρµένως. πᾶν τοῦ καθ' εἰμαρµένως καὶ κατ' θενοῖαν γίνεσθαι. ἢ μὴ πᾶν τὸ κατ' θενοῖαν καὶ καθ' εἰμαρµένως εἶναι. Quod in substantia ponitur, Animam vult esse Universi; Quod in muneris functione, divinam Legem immutabilem ob causam inevitabilem. quam legem etiam Adrastiam dicit, eamque à primo summiusque Deo, Universi Animam, ad omnium administrationem datam esse, per quam omnia quæ fiunt, gubernentur. Hoc fatum in muneris functione positum, etiam providentiam appellat. Nam à providentia fatum comprehendit vult. quicquid enim fato fiat, etiam providentia fieri; non tamen quicquid sit providentia, etiam fati esse. Quod igitur res fiant, ab Anima Universi habent. quod vero hoc vel illo modo ac ordine, à Lege divina. quam sic elegantissime Cicero describit l. 11. de legibus. Hanc igitur video sapientissimorum fuisse sententiam, legem neque hominum ingenii excogitam, neque scitum aliquod esse populorum, sed æternum quiddam, quod universum mundum regeret imperandi prohibendique sapientia. Ita principem legem illam & ultimam, mentem esse dicebant omnia ratione aut cogentis, aut retantis Dei: ex qua illa lex, quam Dii humano generi dederunt, recte est laudata: est enim rationisque sapientis ad jubendum & ad deterrendum idonea. Idem.

4 Seu tota inferviente natura.] Quæ Stoicorum opinio est. Definierat He-

raclitus

viente naturâ , ' seu cœlestibus siderum motibus, seu

raclitus naturam Fati λόγον τ' ἀφ' ἐσίας
 τ' παυλῶς διήκοντα, rationem pe. naturam
 uniuersi pertinentem. cui consentiens
 Zeno definivit quoque, Rationem quan-
 dam per omnem pertinentem naturam.
 apud Cic. I. de nat. deor. Quod & ibid.
 vult Strato ille, qui omnem vim diuinam
 in Natura sitam esse censet, quæ causis
 gignendi, augendi minuendive habeat, sed
 careat omni sensu & figura. Unde eam
 vim ἀσωματικῶν, Chrysippus διωα-
 μιν πνυματικῶν τῶν ἐσίων τ' εἰμαρ-
 μῶν, ταῖς δ' τ' παυλῶς διοικητικῶν,
 naturam fati vim spiritalem definivit,
 ordine Uniuersum gubernantem. Fati quo-
 que vim totam in Natura consistere o-
 pinatur Jamblichus apud Stobæum.
 Naturæ autem, hoc sensu acceptæ, pul-
 cherrimam descriptionem vide apud
 Cic. lib. II. de nat. deor. Vall.

I Seu cœlestibus siderum motibus.]
 Pars maxima mortalium, inquit Plinius
 lib. II. cap VII. astro suo euentus assignat
 & nascendilegibus. Sedere cœpit senten-
 tia hæc; pariterque & eruditum vulgus &
 rude in eam cursu vadit. At non sapient-
 es. quæ enim inde sequantur incom-
 moda, omnem huic opinioni fidem
 adimunt. Ea vide apud Alexandrum
 Aphrod. lib. de Fato. Simplicium in
 Enchirid. Epicteti cap. I. Apud D. Au-
 gustinum lib. v. de Civit. Dei, ista mul-
 tis argumentis impugnantem & espug-
 nantem. Sed interim, dum eos con-
 sultum is, Nemesium audi, Christianum
 philosophum, paucis multa decernen-
 tem: Οἱ τῆ ἀστρονομίᾳ τ' ἄστρον τῶν
 αἰτίων τ' γινομένων πάντων ἐπιγνώ-
 σθητες, ἔ μόνον ταῖς κριταῖς ἐνομοί-
 ασις ἀπομαρτυροῦν, ἀλλὰ καὶ πάντων πολι-
 τείων ἀρχῆσιν ἀποφαίνουσιν. ἔτοποι
 μὲν γὰρ οἱ νόμοι. ἀστρονομίᾳ δ' ἐπιγνώ-
 σθητα κριταῖς τῶν ἀναγκαίων. ἀστρο-
 νομίας δ' οἱ νόμοι καὶ οἱ ἔργοι. ἀνό-
 μοιαι δ' καὶ αἱ ἀρχαὶ πάντων καὶ εἰ-
 μαρτυρικῶν γινομένων. ἐξουσίᾳ δ' καὶ
 ἀστρονομίᾳ μὲν τ' ἀστρονομίας τῶν τῶν καὶ

τ' ἀνθρώπων ὄργανον μόνον ἀστρονομίας
 τ' ἀναθεῖν ἀστρονομίας. ἔτι τῶν τῶν
 κινήσεων τῶν πρὸς ἀστρονομίας ἔ μόνον τῶν
 μέρη τ' ἀστρονομίας, ἀλλὰ καὶ τῶν τῶν
 ψυχῆς ἀστρονομίας καὶ ὅλων οἱ πάν-
 τω λέγοντες, τῶν δ' ἐφ' ἡμῖν σωματικῶν
 ἔργων καὶ τῶν τῶν ἀστρονομίας φύσιν καὶ
 ἔργων ἔστιν ἄλλο ἢ τῶν παυλῶς λυμα-
 νον). ἀστρονομίας δ' καὶ αὐτοὶ οἱ ἀστρονομίας,
 τῶν μὲν ἀστρονομίας, τῶν δ' ἀστρονομίας ἀστρο-
 νομίας καὶ ἀστρονομίας τῶν ἀστρονομίας
 τῶν αὐτῶν Θεὸς τῶν αἰτίων ἀστρονομίας.
 εἰ τοιαύτῃ κριταῖς ἀστρονομίας ἀστρονομίας
 ἡμῖν τῶν ἐπιγνώσιν ἐξ ἀστρονομίας ἐπι-
 γνώσιν, αἷ μὴ μόνον ἐπὶ τ' ἀστρονομίας
 ἀστρονομίας τῶν ἀστρονομίας ἀστρονομίας, ἀλλὰ καὶ
 τ' ἀστρονομίας ἀστρονομίας ἀστρονομίας
 τ' Θεὸν. ἀστρονομίας τῶν ἀστρονομίας ἀστρο-
 νομίας τῶν ἀστρονομίας ἀστρονομίας, ἀλλὰ
 τῶν τῶν ἀστρονομίας ἀστρονομίας, ἀστρο-
 νομίας ἀστρονομίας τῶν ἀστρονομίας καὶ βλα-
 στρονομίας. Qui astrorum circumuolutioni
 causam omnium quæ fiunt, assignant, non
 solum communibus notionibus aduersantur,
 sed etiam omnem reip. administrationem,
 inutilem reddunt. Absurda enim leges,
 superuacanea iudicia, quæ ab iis penam
 exigant, in quibus nulla culpa sit. Vitu-
 perare quoque, & laudare nulla ratio est.
 Nullus etiam usus est precum, si omnia
 fato administrantur. ac præterquam quod
 instrumentum tantum celestis circumue-
 ctionis homo reperitur, etiam exterminatur
 cum religione providentia, siquidem à cœ-
 lorum motibus non solum partes corporis, sed
 etiam animi cogitationes, ad agendum im-
 pelluntur. Denique qui ista differunt, una
 cum libera voluntate contingentis naturam
 tollunt, & sic nihil aliud agunt, quam
 quod uniuersa labefactant. Iniqua etiam
 ipsa astra, quod alios mæchor, alios homi-
 cidas efficiunt. & præ his, iniquus ar-
 chitectus eorum Deus, si eiusmodi fecit,
 quæ mala nobis necessario importarent, ut
 horum insulstas non modo in rep. versetur,
 sed etiam gravissimarum malorum causam,
 Deum efficiat. Quamquam fieri nulla
 modo

seu angelicâ virtute, seu dæmonum variâ solertiâ, seu

modo posse, quod defendunt, ratio convincit. Verum ista ne aures quidem nostræ ferre debent, quæ perspicue absurda sunt, & de Dei majestate detrahunt. Vall.

I Seu angelica virtute.] Angelorum enim ministerio ad justa peragenda Deum in his inferioribus uti, docet vetus omnis Theologia, iisque omnia plena esse. Clemens Alexandrin. Strom. lib. VII. Ἐπὶ τέλος τῶ φαινομένου τῶ ἀκρω, ἢ μακαρία ἀγγελουσία· καὶ δὴ μέγιστος ἡμῶν αὐτῶν ἀδελφοὶ ἄλλοις, ἐξ ἐνός καὶ δι' ἐνός σωζόμενοι τε καὶ σώζοντες Διςπετάει, In summo fine ejus cœli, quod apparet, beati positi sunt Angeli, atque adeo usque ad nos ipsos, alii sub aliis sunt collocati, qui ex uno & per unum & servantur & servant. Ii quoque cœles τῆς πίξεϊ θεῶ τε καὶ ὑπεράνω κατ' ἐθνη συνδιαινεμεκμήριον, ordinatione divina & antiqua per Genes, ac urbes sed & homines distributi φιλοσοφίαν, sapientiam iis administrant. Athenagoras autem πρῆστο. Τὸ γὰρ ἢ τῶ ἀγγέλων σύστασις τῶ Θεῷ ἐπὶ αἰσθητοῦ γένηται τοῖς ἑαυτῶν Διςπετακτισμοῦ, ἵνα τῶν μὲν πιντελικῶν καὶ ἡθελῶν ὁ Θεὸς τῶ ὄλων αἰσθητοῦ, τῶν δ' ἐπὶ μέγιστος, οἱ ἐπ' αὐτοῖς παρθέτως ἀγγελοὶ, Idcirco enim Angelos Deus creavit, ut rebus à se digestis providerent. quavis enim ipse universali sua & communi providentia universes prospiciat: particularem tamen rerum singularum, quæ cuique fuerint commissæ, Angelis imposuit. Idem.

2 Dæmonum varia solertia.] Dæmones quemadmodum Angelos his in inferioribus multæ esse potestatis omnium temporum opinio fuit. Utque vulgus bonos malosque Genios seu Dæmones dicit; sic etiam Angelos licet dicere; Τὸ μὲν τῶ ἀγαθῆς αἰσθησεως, πρῆστο δὲ αἰσθησεως ἀνθρώπων αἰσθησεως Θεῶν, καὶ Θεῶ αἰσθησεως ἀνθρώπων, ἀσύλας καὶ ἑβρῆς, Δις τῶ ἀνυπαίτιον καὶ πρῆστο τῶ αἰσθησεως τῶ αἰσθησεως.

δι' ἐμπειρίαν, ἀνίερος καὶ ἀναξίως τῶ αἰσθησεως καὶ αὐτοῖς ὑπολαμεδῶσαν ἐκ' ἀμαρτησεως, Alteros, qui boni vocantur, legatos quosdam ultro citroque commeantes inter Deum & homines, sacrosantos propter hoc inculpabile pulcherrimumque ministerium. alteros è diverso profanos ac nefarios, quos & ipse abominandos haud falso dixeris. ait Philo lib. περὶ Γενεῶν. Quid vero Philosophia Gentilis, hoc est Jamblichi, Porphyrii & cæterorum, de eis senserit, ex Pfelli de Dæmonibus libro nondum edito sic accipe. Ἐὰ μὲν τῶ ἀγγελικῶν Διςπετακτισμῶν τῶ δαιμονίας πίξεως ὑφίστησι, καὶ τῶ μὲν αὐτῶν νοεράς πίξεως, καὶ τῶ ἐν καὶ λόγων ἐπιστάται, τῶ καὶ τῶ λόγων μέγιστος, τῶ αἰσθησεως τῶ λόγων συνκατακλήροισι καὶ τῶ ἀλογῶν, τῶ καὶ ἐρατάς τῶ δαιμονίων εἰς ἀλογίαν μέγιστος διπρόπιτι, ἑς δὴ καὶ ὑλαίως καὶ ποιναιῶς κατανομήσει. ἐπὶ Διςπετακτισμῶν δὲ αὐτοῖς τῶ κλίσι, ἵνα πρῶτον ἐκείνων ζωπυρήται καὶ ἐμπειρίαν. καὶ τοῖς μὲν τῶ πρῶτον, τοῖς δὲ τῶ ἀερέων. τοῖς δὲ τῶ ὑδρῶν, τοῖς δὲ τῶ γλῶσσῶν ὑποπίθησι. οὐκίς δὲ κλιματίζοντας ποιῶνται καὶ σωμάτων ἐπέρος αἰσθησεως καὶ ὑλαίως φύλακας· ἐμπίπτεν δὲ τέττης φασι τῶ αἰσθησεως ἡμετέρας ψυχῆς ἐ Διςπετακτισμῶν τε καὶ δαιμονίων, ἀλλ' ὡς καλασεως ἂν ἡμαρτήκασι καὶ καταπαῶν ἐπὶ τῶ ὄλων ἐ λογισμῶν ἐχρῶν τῶ αἰσθησεως κακῶν, ἀλλ' ἵνα τῶ αἰσθησεως ἐκείνων μορφῶν Διςπετακτισμῶν τῶ τέττων αἰσθησεως αὐτῶν χέσεως, οἱ δὲ θυμῶν τέττοις καὶ τῶ ἀναιδέων καὶ φύσιν διδάσει, ὡς τῶ αἰσθησεως παρδάλεσι καὶ τοῖς λέεσι, καὶ σωμάτων οὐδὲσμεσι λεπτοῖς καὶ ἀερέοις καὶ ἐλατῶν αἰσθησεως, ἐ αἰσθησεως μέγιστος, ἀλλὰ ἐ ἐπιμήκεσι, ἐλατῶν μὲν φατῶν καλέον δὲ τῶ γαῶδης σκίτες μετέχουσι. τῶ δὲ γῶσιν αὐτοῖς ἐ τῶ μελλόντων τῶ αἰσθησεως ἐν πολλῶν μὲν ἐ ἀλλῶν ἐπιμαρτυρήσι, μέγιστος δὲ ἐν τῶ αἰσθησεως τῶ ἀερέων γημέτων,

seu aliquibus horum, 'seu omnibus fatalis series textitur; illud certè manifestum est, immobilem, simplicemque gerendarum formarum rerum esse providentiam: 'fatum verò eorum, quæ divina simplicitas gerenda disposuit, mobilem nexum, atque ordinem temporalem. Quo fit, ut omnia quæ fato subsunt, providentiæ quoque subiecta sint; cui ipsum etiam

post ordines Angelorum, Dæmonum series constituit, aliosque eorum intellectuales tantum, alios vero intellectu & ratione præditos, alios sola ratione constantes; aliis vero cum ratione etiam irrationale tribuit, extremos denique Dæmonum in meram irrationalitatem detrudit, eosque idcirco materiales & pœnales indiget. omnes autem res creatas iis gubernandas attribuit, eo fine, ut ab eis vivificentur & quasi inspirentur. Idcirco aliis quidem ignem, aliis aërem, aliis aquam, aliis denique terram committit: quosdam etiam regionum principes, alios corporum præfectos & materia custodes constituit. nostris vero animis eos illabit, non propter odium vel malevolentiam, sed quasi tortores & castigatores eorum quæ animi deliquerint. Præterea mentes nostras eos ad materiam incurvare, non quidem ledendi eas animo, sed ut illorum dedecus harum ad illas habitudine representetur. Iram vero & impudentiam iis, prout pardis & leonibus assignat. eosque corporibus tenuibus & aëriis parumque resistentibus, non rotundis modo sed & oblongis anictos statuit, quæ parum lucis, multum terrene caliginis contineant. Cognitionem autem rerum, & futurorum præscientiam iis, tum ex multis aliis, tum maxime ex astrorum aspectibus assignat. Multarum igitur rerum virtutes ac scientias calent, sed, ut ait ibid. Philo, non ὀρθῶς λόγῳ θυγατέρας rectæ rationis filias. Vall.

Seu Dæmonum varia solertia.] Martian. Capella lib. 2. De Nupt. Phil. Græci δαίμονες dicunt δὲ τῶν δαίμονων εἶναι. Lætiini Medioximos vocitarunt. Opinio-

nem autem Platoniorum, præsertim Apuleii de Dæmonibus aëris multis examinat, vanamque esse demonstrat B. Augustin. lib. 8. 9. & 10. De Civ. Dei. Sitzm.

I Seu omnibus.] Sic profecto est. Deserviunt conditori suo supercoelestes illi spiritus, qui coram eo propius assistunt. Obsequitur Anima mensque Universi seu tota Natura, vitam administrando, ordinem inditum tam enixè obeundo. Famulantur astrorum ignes tot ad comoda miraculaque è cœlo fulgentes. Parent denique utriusque δαίμονες; illi quidem virtutes, hi verò nequitia consultores. Ita quidem omnia Dei providentiam observant, exquendisque ejus decretis præsto sunt, sed, ut inquit Augustin. [de Civit. Dei lib. IV.] ordine & tempore occulto nobis, notissimo sibi. Ne mortalis scire desideras, quis enim es, ut noveris consilium Domini: aut quis opus tam stupendum scientia consequi possit, Deus! nisi æterna tua illa Sapientia, quæ sola tecum aderat quando cuncta componebas? Vallin.

2 Fatum vero eorum quæ divina simplicitas gerenda esse disposuit, mobilem nexum atque ordinem temporalem.] Agell. lib. 6. cap. 2. Fatum quod Græci πεπρωµένον vel εἰμαρµένον vocant, ad hanc ferme sententiam Chrysippus Stoicæ Princeps Philosophiæ definit: Fatum est, inquit, sempiterna quadam & indeclinabilis series rerum, & catena volvens semetipsa sese & implicans per æternos consequentiæ ordines, ex quibus apta, connexaque est. Sitzm.

etiam subjacet fatum. quædam verò, quæ sub providentia locata sunt, fati feriem superent. Ea verò sunt, quæ primæ propinqua divinitati stabiliter fixa, fatalis ordinem mobilitatis excedunt. Nam ut orbium circum eundem cardinem sese vertentium, qui est intimus, ad simplicitatem medietatis accedit, ceterorumque extra locatorum veluti cardo quidam, circa quem versentur, existit: extimus verò majore ambitu rotatus, quanto à puncti media individuitate discedit, tanto amplioribus spatiis explicatur: si quid verò illi se medio connectat & societ, in simplicitatem cogitur, diffundique, ac diffluere cessat. Simili ratione quod longius à prima mente discedit, majoribus fati nexibus im-

I *A prima mente.*] Post summum ac simplicissimum Deum, sequuntur beati illi spiritus qui majestatem Creatoris proxime intuentur, iidem illi simplices quoque. In Cælo etiam, quod θεῖον vocat Aristoteles, quod est superius, ἀνώματι ἔστια; quod vero inferius, σωματικὴ dicitur Hierocli. Ipsorum Dæmonum atque adeo Hominum ψυχῇ, λογικὴ quidem est, sed μετ' φωτεινῆς ἔσσυμφυῆς σωματικῆς. Deinde ipse Ignis, qui cælo vicinus est, αὐλῆ apud Simplicium [com. in iv. Physic.] εἶδος λόγον ἔχει ὡς τὰ ἄλλα σιγῆϊα, habet rationem formæ comparatione aliorum elementorum. Aër denique subtilior Aqua est; ac Terra, quæ penitus immobilis est, cuius nempe beneficio tam varios ex virtutum superiorum excipiunt effectus, ut iis foecundiores facta in tot tantisque, quos videmus animalium, plantarum, aliorumque operum foetus erumpant. Cujus ordinis totius ac seriei rationem sic explicat Dionys. de divin. nomin. cap. iv. Τὸ μῦλλον, ἢ ἡτίον τὰ ἀγαθὰ πλεονάζον ἀναλόγως ἔσται ἀγαθόν. ἐπειδὴ ἢ Διὸς πῦρ πῦρ φοιτῶσα πῦρ πλεονάζον ἀγαθότης ἔμειρε μόνον χωρεῖ τ' ὡς αὐτὸ πῦρ ἀγαθὰ ἔστιον ἐκπίει) δὲ ἄρρη τ'

ἐλάτων ταῖς μὲν ὀλικῶς παρῆστο, ταῖς δὲ ὑψηλῶς· ἄλλαις δὲ ἐλάτως, ὡς εἴησιν αὐτῆς μετέχον διῶα) τ' ὄντων· καὶ τὰ μὲν πάντη τ' ἀγαθῆς μετέχον· τὰ δὲ μῦλλον, καὶ ἡτίον ἐστέρη) τὰ δὲ ἀμυδροτέρων ἔχον τ' ἀγαθῆς μετέχον, καὶ ἄλλοις καὶ ἐλάτων ἀπὸ χύμα παρῆστο τ' ἀγαθόν. Quod magis aut minus propinquat bono, pro ipsa appropinquanti mensura fit bonum. Siquidem perfecta bonitas per omnia se diffundens, non solum ad illas, quæ sunt circa ipsam substantias optimas accedit, sed ad extremas usque procedit: aliis quidem summopere præsens, aliis autem inferiore quadam conditione, aliis tandem infimo quodam pacto; quatenus singula percipere possunt. Jam vero alia bonum prorsus participant, alia vero magis minusve inde degenerant; sed alia tenuiorem boni præsentiam sortiuntur: aliis denique vestigium boni contingit extremum. Quam spiritualium corporearumque substantiarum insitam à Creatore subordinationem & ὁριζίων sic exprimit Augustinus [lib. iiii. de Trin. cap. iv.] Ut corpora crassiora per subtiliora & potentiora quodam ordine reguntur, ita omnia corpora per spiritum vitæ, spiritus vitæ irrationalis, per spiritum vitæ rationalem. & rationalis deser-

implicatur, ac tantò aliquid fato liberum est, quantò illum rerum cardinem viciniùs petit. Quòd si supernæ mentis hæserit firmitati, motu carens, fati quoque supergreditur necessitatem. Igitur uti est ad intellectum ratiocinatio; ad id quod est, id quod gignitur; ¹ ad æternitatem tempus, ad puncti medium circulus: ita est fati series mobilis ad providentiæ stabilem simplicitatem. Ea series cælum ac sidera movet, elementa in se invicem temperat, & alternâ commutatione transformat. Eadem nascentia, occidentiaque omnia per simileis fetuum, ² seminumque renovat progressus. ³ Hæc actus etiam, fortunaſque hominum indissolubili caufarum connexionem constringit: quæ cùm ab immobilis providentiæ proficiſcantur exordiis, ipsas quoque immutabileis eſſe neceſſe eſt. Ita enim res optimè reguntur, ſi manens in divina mente ſimplicitas, indeclinabilem caufarum ordinem promat; hic vero ordo res mutabileis, & alioqui temerè fluituras propriâ incommutabilitate coërceat. Quo fit, ut tametſi vobis hunc ordinem minimè conſiderare valentibus, confuſa omnia perturbataque videantur, nihilo minus tamen ſuus modus ad bonum dirigens cuncta diſponat. Nihil eſt enim quod mali cauſâ ne ab ipsis quidem improbis fiat: quos, ut uberrimè demonſtratum eſt, bonum quærentes pravus error avertit, ne dum ordo de ſummi boni cardine proficiſcens,

à ſuo

tor atque peccator per ſpiritum juſtum atque pium, & hic per Deum, ac ſic univerſa creatura per Creatorem ſuum, ex quo, per quem, in quo condita etiam & inſtituta eſt. Quod autem hic Deum mentem primam nuncupat, more Platonis Platoniorumque facit, qui eum & vñv paſſim vocant. Videndus poſt Platonem Ariſtot. cap. xi. lib. de Mundo. Vall.

¹ *Ad æternitatem tempus, ad puncti medium circulus.]* MSS. cum Edit. No-

rimb. & Flor. ad punctum medium circulus. Sitzm.

² *Seminumque renovat progressus.]* MS. Rittersh. *revocat progressus.* Sitzman.

³ *Hæc actus etiam.]* Imitatur hæc Salviſianus lib. i. de Gub. Dei: *Præſertim cum etiam in his, quæ humano actu adminiſtrantur, nihil penitus ſine ratione conſiſtat, omniaque ita à Providentiâ incolunitatem, quaſi corpus ab anima vitam trahant. Idem.*

à suo quemquam deflectat exordio. Quæ vero, in-
 quies, potest ulla iniquior esse confusio, quam ut bo-
 nis tum adversa, tum prospera, malis etiam tum opta-
 ta, tum odiosa contingant? Num igitur ea mentis
 integritate homines degunt, ut quos probos impro-
 bosve censuerint, eos quoque, uti existimant, esse ne-
 cessè sit? Atqui in hoc hominum judicia depugnant,
 & quos alii præmio, alii supplicio dignos arbitrantur.
 Sed concedamus, ut aliquis possit bonos, malosve discer-
 nere. Num igitur poterit intueri illam intimam tem-
 periem, veluti in corporibus dici solet, animorum?
 Non enim dissimile est miraculum nescienti, cur sanis
 corporibus, his quidem dulcia, illis verò amara con-
 veniant. cur ægri etiam quidam lenibus, quidam ve-
 ro acribus adjuvantur. At hoc medicus, qui sanitatis
 ipsius, atque ægritudinis modum temperamentumque
 dignoscit, minimè miratur. Quid verò aliud animo-
 rum salus videtur esse, quam probitas? quid ægritu-
 do, quàm vitia? Quis autem alius vel servator bono-
 rum, vel malorum depulsor, quàm rector ac medica-
 tor mentium Deus? ² Qui, cum ex alta providentiæ
 specula respicit, quid unicuique conveniat, agnoscit,
 & quod convenire novit, accommodat. Hinc jam
 fit illud fatalis ordinis insigne miraculum, cum ab
 sciente geritur, quod stupeant ignorantes. Nam ut
 pauca, quæ ratio valet humana, de divina profundi-
 tate perstringam, de hoc, quem tu justissimum &
 æqui servantissimum putas, omnia scienti providen-
 tiæ diversum videtur. Et victricem quidem causam
 diis, victam verò Catoni placuisse familiaris noster
³ Lucanus admonuit. Hic igitur quidquid citra spem
 videas

¹ *A suo quemquam deflectat exordio.]*
 Vetus, quoquam; quod proprius rimanti
 non improbabitur. Bern.

rimb. respexit. Sitzm.

³ *Lucanus admonuit.]* Famoso illo
 versu lib. I. de B. C.

*Nec quemquam jam ferre potest Casaræ
 priorem,*

videas geri, rebus quidem rectus ordo est: opinioni verò tuæ perversa confusio. Sed sit aliquis ita benè moratus, ut de eo divinum iudicium pariter, humanumque consentiat: sed est animi viribus infirmus: cui si quid eveniat adversi, desinet colere forsitan innocentiam, per quam non potuit retinere fortunam. Parcit itaque sapiens dispensatio ei, quem deteriorem facere possit adversitas, ne cui non convenit laborare, patiatur. Est alius cunctis virtutibus absolutus, sanctusque ac Deo proximus: hunc contingi quibuslibet adversis nefas providentia iudicat, adeò, ut ne corporis quidem morbis agitari sinat. ¹ Nam ut quidam me quoque excellentior ait, Ἀνδρὸς ἱερῆ σῶμα δυνάμεισ ἀνοδομῆσι. Fit autem sæpe, uti bonis summa rerum gerenda deferatur, ut exuberans retundatur improbitas. Aliis mista quædam, pro animorum qualitate, distribuit: ² quosdam remordet, ne longa felicitate luxurient: ³ alios duris agitari finit, ut virtutes animi, patientiæ usu atque exercitatione, confirmet. Alii plus æquo metuunt, quod ferre possunt: alii plus æquo despiciunt, quod ferre non possunt. hos, in experimentum sui, tristibus ducit. Nonnulli venerandum sæculi nomen, ⁴ gloriosæ pretio mortis, emerunt. Quidam supplicii inexpugnabiles, exemplum ceteris prætulerunt, invictam malis esse virtutem. quæ quàm rectè atque dispositè, & ex eorum bono, quibus accidere videntur, fiant, nulla dubitatio est.

Nam

Pompejusæ parem. quis iustius induit arma

Scire nefas, magno se iudice quisque tuetur:

Victrix causâ Deis placuit, sed victa Catoni.

Vallin.

¹ Nam ut quidam me quoque excellentior ait, Ἀνδρὸς ἱερῆ σῶμα δυνάμεισ ἀνοδομῆσι. Id est, viri sacri corpus virtutes edificat. Bern.

² Quosdam remordet.] Lucret. lib. 3. Præteritisque admissa annis peccata remordent.

Sitzm.

³ Alios duris agitari finit, ut virtutes.] Manuss. duris agit, ut. Bern.

Alios duris agitari finit.] ms. Alios durius agitari permittit, ut vit. Sitzm.

⁴ Gloriosæ pretio mortis emerunt.] Præfero quod in scripto, gloriosa præconio. Betl.

I Quæ

Nam illud quoque, quod improbis nunc tristitia, nunc optata proveniunt, ex eisdem ducitur caussis. Ac de tristibus quidem nemo miratur, quòd eos malè meritos omnes existimant. quorum quidem supplicia, tum ceteros ab sceleribus deterrent, tum ipsos, quibus invehuntur, emendant: læta vero magnum bonis argumentum loquuntur, quid de hujusmodi felicitate debeant judicare, 'quam famulari sæpè improbis cernant. In qua re illud etiam dispensari credo, quòd est forsitan alicujus tam præceps atque importuna natura, ut eum in scelera potiùs exacerbare possit rei familiaris inopia: hujus morbo providentiæ collatæ pecuniæ remedio medetur. Hic fœdatam probris conscientiam spectans, ² & se cum fortuna sua comparans, ³ forsitan pertimescit, ⁴ ne cujus ei jucundus usus est, sit tristis amissio. mutabit igitur mores, ac, dum fortunam metuit amittere, nequitiam derelinquit. ⁵ Alios in cladem meritam præcipitavit indignè acta felicitas.

Qui-

¹ *Quam famulari sæpe improbis cernant.*] MS. Rittersh. *Quam familiaritatem sæpe improbis cernant.* Sitzm.

² *Et secum fortunam suam comparans.*] Alia in scriptis lectio, quam ego valde approbo: *se cum fortuna sua comparans.* Bern.

³ *Forsitan pertimescit.*] Pub. Syrus: *Nunquam secura est prava conscientia.* Sitzm.

⁴ *Ne rei, cujus jucundus usus est.*] MSS. & Edit. & Nor. Flor. *ne cujus ei jucundus usus est.* Idem.

⁵ *Alios in cladem meritam præcip.*] Illos nimirum, quos teste Juven. Sat. 3. — *ex humilimagna ad fastigia rerum Extollit, quoties voluit Fortuna jocari.*

In quorum numero habendus Sejanus, Tiberio Imperatori nimium nimiumque familiaris. de quo idem Sat. 10.

— *nimios optabat honores*
Et nimitas poscebat opes: numerosa parabat
Excelsa turris tabulata, unde altior esset
Casus, & impulse præceps immane ruina.

Item Cleander Phryx genere, ex ea nota hominum, qui publice per præconem veneunt. Hic eo honoris atque auctoritatis regnante Commodò provectus est, ut & corporis ejus custodiam, & cubiculi curam, præterea militum Præfecturam solus obtineret. Cum vero divitiæ ac luxus etiam ad imperii spem illum instigarent, Romanisque propter inexplebilem avaritiam esset excelsissimus: accedentem ad se imperator (quod civile excitarat bellum) jussit comprehendere, & caput ejus amputatum contorque præfixum circumferri, voluptuosum scilicet atque optatum populo spectaculum præbiturus. Hunc exitum Cleander habuit: quasi in uno illo velut ambitiosius ostentaret Natura humana, posse ex infimo loco ad supremum fastigium evehi hominem, atque evectum dein rursus deturbari, quamlibet exiguo atque insperato fortunæ momento. Adi Herodianum Historic. libro primo. Idem.

I Quæ

Quibusdam permissum puniendi jus, ut exercitii bonis, & malis esset causa supplicii. Nam ut probis atque improbis nullum fœdus est, ita ipsi inter se improbi nequeunt convenire. Quid ni? cum à semet ipsis discerpentibus conscientiam vitiis quique dissentiant, faciantque sæpè, ' quæ cùm gesserint, non fuisse gerenda decernant? Ex quo sæpè summa illa providentia protulit insigne miraculum, ut malos mali bonos facerent. Nam dum iniqua sibi à pessimis quidam perpeti videntur, noxiorum odio flagrantes ad virtutis frugem rediere, 2 dum se eis dissimileis student esse, quos oderant. Sola est enim divina vis, cui mala quoque bona sint, cùm eis competenter utendo, alicujus boni elicit effectum. 3 Ordo enim quidam cuncta complectitur, 4 ut quod ab assignata ordinis ratione discesserit, hoc licet in alium, tamen in ordinem relabatur, ne quid in regno providentiæ liceat temeritati. 5 Ἀργαλέον δ' ἐμὲ ταῦτα θεὸν ὡς πάντ' ἀγορεύειν. 6 neque enim fas est homini cunctas divini operis machinas vel ingenio comprehendere, vel explicare sermone. Hoc tantùm perspexisse sufficiat, quod naturarum omnium proditor Deus, idem ad bonum dirigens cuncta disponit: dumque ea quæ protulit, in sui similitudinem retinere festinat, malum omne de reipublicæ

1 Quæ cum gesserint, non fuisse gerenda decernam.] Recte MSS. & Edit. Flor. decernant. Sitzm.

2 Dum se eis dissimiles student esse quos oderant.] Dum ex vitio alterius emendant suum. Pub. Syrus. Idem.

3 Ordo enim quidam cuncta complectitur.] Q. Curtius lib. 5. De Reb. gestis Alexandri Magni: Eludant licet, quibus forte ac temere humana negotia volvi, agique persuasum est: equidem æterna constitutione crediderim nexuque causarum latentiam, & multo ante destinatarum suum quemque ordinem immutabili lege percurre. Idem.

4 Ut ab assignata ordinis ratione discesserit.] MSS. Erfurt. & Edit. Norimberg. ut quod à designata ordinis ratione decesserit. Idem.

5 Ἀργαλέον δ' ἐμὲ ταῦτα, θεὸν ὡς πάντ' ἀγορεύειν.] Id est, Difficile hæc mihi ut omnia divina explicare. Bernart.

6 Neque enim fas est.] Manilius lib. 4. Ostendisse Deum nimis est. dedit ipse sibi met

Pondera. nec fas est rebus suspendere Mundum.

Rebus enim major. —

Sitzm.

publicæ suæ terminis per fatalis feriem necessitatis
 1 eliminat. Quo fit, ut quæ in terris abundare credun-
 tur, si disponentem providentiam spectes, nihil usquam
 esse perpendas. Sed video jam dudum te & pondere
 quæstionis oneratum, & rationis prolixitate fatiga-
 tum: aliquam carminis exspectare dulcedinem. Acci-
 pe igitur haustum, quo refectus, firmior in ulteriora
 contendas.

M E T R U M VI.

*Si vis celsi jura tonantis
 Pura sollers cernere mente,
 Adspice summi culmina cæli.
 Illic justo fœdere rerum
 Veterem 3 servant sidera pacem.*

Nota

1 Eliminat.] ms. Rittersh. & Edit.
 Norimberg. eliminat. Idem.

2 Si vis, &c.] Carmen istud magis
 & magis illustraveris ex Arnob. lib. 1.
 Apul. De Mundo, Lactant. lib. 2. Inst.
 cap. 5. Si 7m.

Si vis celsi jura tonantis.] Hoc to-
 tum carmen sanè sanctum, cœlestic, di-
 vinum si quis cum his Manilii lib. 11.
 versibus conferat, industriæ diligentia-
 que grande pretium habiturus est:

*Namque canam tacita Natura mente
 potentem,*

*Infusumque Deum cælo, terrisque, fre-
 toque,*

*Ingentem æquali moderantem fœdere
 molem:*

*Totumque alterno consensu vivere Mun-
 dum,*

*Et rationis agi motu, cum spiritus unus
 Per cunctas habitet partes atque irriget
 orbem*

*Omnia pervolitans, corpusque animale
 figuret.*

*Quod nisi cognatis membris contexta
 maneret*

*Machina, & imposto pareret tota ma-
 gistro,*

*Ac tantum Mundi regevet prudentia
 sensum,*

*Non esset statia terris, non ambitus astris,
 Hæveretque vagus Mundus, standoque
 rigeret,*

*Nec sua dispositos servarent sidera cur-
 sus,*

*Noxque alterna diem fugeret, rursumque
 fugaret.*

*Non imbres alerent terras, non athera
 venti,*

*Non Pontus gravidas nubes, non flamina
 Pontum,*

*Nec pelagus fontes: nec staret summa
 per omnes*

*Par semper partes æquo digesta parente,
 Ut neque deficerent undæ, nec sidera
 nobis,*

*Nec Cælum justo majusve minusve vola-
 ret.*

*Motus alit non mutat opus. sic omnia toto
 Dissensuta manent Mundo, Dominum-
 que sequuntur. Vall.*

3 Servant sidera pacem.] Prudent. in
 Psychom.

*Sidera pace vigent, consistunt terrea pace,
 Nil placitum sine pace Deo ———*

*Cæcilius apud Min. Felicem: Quid quod
 toti*

*Non Sol rutilo concitus igne
Gelidum Phæbes impedit axem.*

*Nec quæ summo vertice mundi
Flectit rapidos Ursa meatus,*

¹ *Numquam occiduo lata profundo,*

*Cetera cernens sidera mergi,
Cupit Oceano tingere flammæ.*

² *Semper vicibus temporis aquis
Vesper seras nuntiat umbras,
Revehitque diem Lucifer alnum.*

Sic ³ *æternos reficit cursus
Alterius amor : sic* ⁴ *astrigeris
Bellum discors exsulat oris.*

⁵ *Hæc concordia temperat aquis
Elementa modis, ut pugnancia
Vicibus cedant humida siccis,
Fungantque fidem frigora flammis,*

⁶ *Pendulus ignis surgat in altum,*

Terra-

eoti orbi & ipsi mundo cum sideribus suis
minantur incendium, ruinam moliantur,
quasi aut naturæ divinis legibus constitutus
æternus ordo turbetur, aut ruptis elementor-
um omnium fœdere & cælesti compage di-
visa moles ista, qua continemur, & cingi-
mur, subruatur. Sitzm.

¹ *Numquam occiduo.*] Sen. in Herc.
Oet. xl. 1584.

Ante descendet glacialis Urse

Sidus, & ponto vetito fruatur,

Quam tuas laudes populi quiescant.

Pulcre Claudianus in Gigantomachia
fingit emergentibus Gigantibus sidera
expalluisse, timoremque ea invasisse,
adeo quidem, ut stationem suam relin-
quere voluerint. Verba ejus sunt :

*Oceanum petit Arctus, inocciduique
Triones*

Occasum volvere pati ———

Idem alibi:

Claraque se vetito proluat Ursa mari.

Idem.

² *Semper vicibus temporis aquis.*] Pru-

dent. Cathem. Hymno quinto :

Inventor rutili Dux bone luminis

Qui certis vicibus tempora dividis. Id.

³ *Æternos reficit cursus.*] Arnob. l. 2.

*Necesse est cuncta suos ire per cursus, nec ab
ordinis nati continuatione discedere. Idem.*

⁴ *Astrigeris bellum discors exulat oris.*] Lactant. de Ira Dei, cap. 13.

*Astra etiam
cetera vel ortu vel occasu suo certis stationi-
bus opportunitates temporum plane submi-
nistrant. Idem.*

⁵ *Hæc concordia &c.*] Apulejus de
Mundo : *Principiorum consensus sibi con-
cordiam peperit : perseverantium vero ami-
citia inter se elementis dedit specierum
ipsarum æqua partitio, dum in nullo alia ab
alia vincitur modo vel potestate. Æqualis
quippe omnium diversitas, gravissimorum,
levissimorum, ferventium, frigidorum, do-
cente ratione Naturæ, diversis licet rebus,
æqualitatem deferre concordiam, omnia pa-
rentis mundi amœnitatem æternitatemque
repperisse. Idem.*

⁶ *Pendulus ignis surgat.*] Quintilian.

De-

Terræque graves ¹ pondere sidant.

² Hisdem causis vere tepenti

³ Spirat florifer annus odores,

⁴ Æstas Cererem fervida siccatur,

⁵ Remeat pomis gravis autumnus,

Hiemem defluus irrigat imber.

Hæc temperies alit, ac profert

Quidquid vitam spirat in orbe:

Eadem rapiens condit, & aufert,

Obitu mergens orta supremo.

Sedet intereà conditor altus,

Rerumque regens flectit habenas,

⁶ Rex & dominus, fons & origo,

Lex

Declamat. 4. Casus tibi, Pater, hæc diversitas videtur in corpus unum dissentientibus solidata primordiis, ut summo vertice locatus igneus vigor cuncta levia calidi spiritus ardore suspenderet: profundus humor ad ima dimerfus, unde quotidie superpositi caloris alimenta traherentur, terrenum pondus in medio quanto superne spiritu, tanta penitus inanitate subnixum librata mole consideret, ut seculorum infinita series, per assiduas temporum vices sua lege fistinet? Idem.

¹ Pondere sidant.] Senec. in Agam. *Æt.* 86.

— sidunt ipso
Pondere magna —

Idem.

² Hisdem causis.] Huc pertinent illa verba Min. Felicis: Quid? cum ordo temporum hac frugum stabili varietate distinguitur, nonne auctorem suum parentemque testatur? Veræque cum suis mensibus, & autumnus maturitas grata, & hyberna olivitas necessaria: qui ordo facile turbaretur, nisi maxima ratione consisteret. Jam providentiæ quantæ, ne hiems sola glacie ureret, aut solis æstas ardore torreret, autumnus & veris inferere medium temperamentum, ut per vestigia sua anni revertentis occulti & innoxii transitus laberentur. Idem.

³ Spirat florifer annus odores.] Manilius lib. 4.

— odorata spirant medicamina sylva.

Idem.

⁴ Æstas fervida.] Bene fervida. Tunc enim

Flammiferis tellus radiis exusta deficit
Candenteque globo medius coquit æthera
fervor,

ut loquitur Silius lib. 1. Idem.

⁵ Remeat pomis gravis Autumnus.] Horat. Epod. Od. 2.

Vel cum decorum mitibus pomis caput
Autumnus arvis extulit.

Columella lib. 10.

Cum satur Autumnus quassans sua tempora pomis,
Sordibus, & musto spumantes exprimit
uvas.

Angelus Politianus in Sylva, cui titulus Manto:

Et Pater Autumnus medio consurgat ab arvo,

Pomiferum vidi caput alte umbratus
amictu. Idem.

⁶ Rex.] Plato in epist. ad Dionysium; Deum pronuntiavit ἡ βασιλεια

πάντων, omnium Regem, huicque quod

maximè notandum est, subjicit ἡ ἀρχὴ τοῦ Θεοῦ, primum illum Deum, hoc est,

ut opinantur Platonici, ἡ Δία Ἰovem; quod

Lex & sapiens arbiter equi,
 Et qua motu concitat ire,
 Sistit retrahens, ac vaga firmat.
 Nam nisi rectos revocans itus,
 Flexos iterum cogat in orbis,
 Qua nunc ¹ stabilis continet ordo,
 Dissepta suo fonte fatiscant.
 Hic est cunctis communis amor,
 Repetuntque boni sine teneri.
 Quia non aliter durare queunt,
 Nisi converso rursus amore
² Refluant caussa, qua dedit esse.

PRO-

quod tamen obscurum de industria reliquit Plato. Quòd verò hoc nomine significaverit seu potius, cicutam metuens, velaverit summi Dei nomen, nec, eum cum cognovisset, sicut Deum glorificaverit, testis est Apulejus his in Apologiae verbis, mentem Platonis ipse quoque aperire gestiens nec audens: *Quin altitudinis studio secta ista Platoniorum Cælo ipso sublimiora quæpiam vestigavit, & in extimo Mundi tergo degit. Idem Maximus optime intelligit, ut de nomine etiam vobis respondeam, quisnam sit ille non à me primo, sed à Platone nuncupatus βασιλεύς, totius rerum natura causa, & ratio, & origo initialis, summus animi Genitor, æternus animantium Sospitator, assiduus Mundi sui Opifex. sed enim sine opera Opifex, sine cura Sospitator, sine propagatione Genitor: neque loco, neque tempore, nec ulla voci comprehensus, coque paucis cogitabilis, nemini effabilis. En ultero augeo Magia suspitionem. non respondeo tibi Emiliane quem colam βασιλέα. quis si ipse presens interroget, quid sit Deus meus: tacebo de nomine, ut infra sententiarum satis dixi. Hoc quoque veteres us prætant, Homerus,*

— ἀΐαξ ἀδράων τε θεῶν τε.

ac post Virgilius,

— Sic fata Deum rex

Sortitur. —

Et,

— Rex omnipotentis Olympi.
 Vallin.

Rex & Dominus, fons & origo.] Ecquis negarit Boetium nostrum exprimere voluisse illum versum Orphei:

Ζῆς βασιλεύς, Ζῆς θεῶν ἀπάντων, θεῶν κίερον &.

Rex Iovis omnigenum est, princeps, & originis auctor.

Martianus Capella lib. 3. Nupt. Philol. de Sole:

Fomes sensificus, mentis fons, lucis origo.
 Sitzm.

1 Stabilis ordo.] Val. Flacc. lib. 1.

Tum genitor: Vætera hac nobis & condita pergunt

Ordine cuncta suo, rerumque à principe cursu

Fixa manent —

Idem.

2 Refluant caussa.] Amore nimirum ad id impellente, ut inquit. quem Dionysius ex Hierothei hymno dicit esse ἐναὶκλῶ πῖνα καὶ συκροφικλῶ δυνάμειν. ταῖ μὲν ὑπερτέρα κινῆσαι ἐπὶ πρῶτοιαν τῆ καὶ ἀδεύτῳ. ταῖ δὲ ὁμόμοιχα πῖλιν εἰς κρινωνικλῶ ἀδηληχίαν. καὶ ἐπ' ἐχάτων ὑπερτέρα αὐθῆ πῖν τῆ κρητῶνων καὶ ὑπερκειμένων ἐπισροφῶ. vim quandam unificam atque commiscen-

tem. superiora quidam moventem ad infe-

rio-

PROSA VII.

Jamne igitur vides, quid hæc omnia, quæ diximus, consequatur? Quid nam? inquam. Omnem, inquit, bonam prorsus esse fortunam. Et quæ, inquam, fieri potest? Attende, inquit, cum omnis fortuna vel jucunda, vel aspera, tum remunerandi exercendive bonos, tum puniendi corrigendive improbos causâ defertur; omnis bona est, quam vel justam constat esse, vel utilem. Nimis quidem, inquam, vera ratio; & si quam paullo antè docuisti providentiam fatumve considerem, firmis viribus nixa sententia. Sed eam, si placet, inter eas quas inopinabileis paullò antè posuisti, numeremus. Qui? inquit. Quia id hominum sermo communis usurpat, & quidem crebrò, quorundam malam esse fortunam. Visne igitur, inquit, paullisper vulgi sermonibus accedamus, ne nimium velut ab humani-

tatis

viorum providentiam; quæ autem ejusdem sunt ordinis. ad communionem mutuam adhortantem. ac inferiora tandem revocantem, ut ad meliora & superiora convertantur. Amor igitur conversionis & ascensus Animæ ad Deum causa est, & quidem impultrix. quod & affirmat Jamblichus lib. de myst. Ægypt. *A primo descensu Deus animas ea conditione demisit, ut ad eum iterum revertantur.* Et anima apud Synesium Hym. III.

Λιβάς ἔρανια
Κέχυμαι κτ' ἄς.
Παυᾱ με διδῶ
Ὅθεν ἐξεχύθην
Φυγὰς ἀλῆπυς,
Gutta cœlestis
Effusa sum in terram.
Fonti me restitue
Unde sum effusa
Profuga vagans.

Et oraculum de Juliani Imp. morte apud Suidam,

Ἡξείς δ' αἰθερίας φαίεσθαι παρῶιον αὐλῶν,

Ἐἴθεν ἀποπαλασθεῖς μεροπήιον ἐς δέμας ἤλθες.

Venies autem ad ætherii luminis paternam mansionem,

Unde demigrans humanum in corpus venisti.

Empedocles apud Simplicium illis versibus, de quibus supra, quos haud dubie noster cum hæc scriberet in mente habuit,

Ἡ δὲ τὰ δ' ἀλλάσονται δ' ἄμα πῶδες ἔδαμα λήθη.

Ταύτη αἰὲν ἔασιν ἀκίνητα κτ' κύκλον. Vall.

Resnuant caussæ, quæ dedit esse.] Cæcilius apud Minut. Felicem: Ita in fontem resnuunt, & in semet omnia revoluntur, nullo artifice, nec judice, nec auctore. Lucret. lib. 4.

Omnia quandoquidem cogit Natura referri

Ac flexire ab rebus ad æquos reddita flexura. Sueton.

I Tum puniendi corrigendique improbos.] MSS. tum puniendi corrigendive improbos. Idem.

tatis usu recessisse videamur? Ut placet, inquam. Nonne igitur bonum censes esse, quod prodest? Ita est, inquam. Quæ verò aut exercet, aut corrigit, prodest. Fateor, inquam. Bona igitur. Quid ni? Sed hæc eorum est, qui vel in virtute positi, contra aspera bellum gerunt, vel à vitiis declinantes, virtutis iter arripiunt. Negare, inquam, nequeo. Quid verò jucunda, quæ in præmium tribuitur bonis, num vulgus malam esse decernit? Nequaquam: verum uti est, ita quoque esse optimam censet. Quid reliqua, quæ, cum sit aspera, justo supplicio malos coercet, num bonam populus putat? Immo omnium, inquam, quæ excogitari possunt, iudicat esse miserimam. Vide igitur ne opinionem populi sequentes quiddam valde inopinabile confecerimus? Quid? inquam. Ex his enim, ait, quæ concessa sunt, evenit eorum quidem, qui vel sunt in possessione, vel in propectu, vel in adeptione virtutis, omnem, quæcumque sit, bonam; in improbitate verò manentibus, omnem pessimam esse fortunam. Hoc, inquam, verum est, tametsi nemo audeat confiteri. Quare, inquit, ita vir sapiens molestè ferre non debet, quoties in fortunæ certamen adducitur: ut ² virum fortem non decet indignari, quoties increpuit bellicus tumultus. Utrique enim, huic quidem gloriæ propagandæ, illi verò confirmandæ sapientiæ difficultas ipsa, materia est. Ex quo etiam virtus vocatur, ³ quod suis viribus nitens non superetur adversis. Neque enim vos in

pro-

1 *Virtutis iter arripiunt.*] Ennodius Ticin. in Panegyri. Nullus præter parentem iter arripuit. Rutil. Itin. lib. 1.

His dictis iter arripimus, comitantur amici. Idem.

2 *Virum fortem, non decet indignari quoties increpuit bellicus tumultus.*] Hæc facilius dicuntur, quam fiunt. Quis enim adeo constans, adeo infractus, ut instantia subeat impavidus pericula? Vincitur.

humanae mentis auctoritas prævisione discernimus: labascit fortium conscientia, quoties formidanda oculis ingeruntur, inquit Ennodius in Panegyrico Theodorico Regi dicto. Idem.

3 *Quod suis viribus nitens non superetur adversis.*] Silius Italicus lib. 10.

— *neque enim virtutis amorem Adversa exemisse valent* —

Idem.

profectu positi virtutis, diffluere deliciis, & ¹emarcescere voluptate venistis, prælium cum omni fortuna nimis acre conferitis, ²ne vos aut tristis opprimat, aut jucunda corrumpat. firmis medium viribus occupate. Quidquid autem infra subsistit, aut ultra progreditur, habet contemptum felicitatis, non habet præmium laboris. In vestra enim situm manu, qualem vobis fortunam formare malitis. Omnis enim, quæ videtur aspera, nisi aut exercet, aut corrigit, punit.

METRUM VII.

³ *Bella bis quinque operatus annis*

⁴ *Uxor* ⁵ *Atreides*, ⁶ *Phrygiae ruinas*

Fra-

¹ *Emarcescere voluptate.*] Ovid. I. De Ponto, Elegia sexta:

Nec jurat in lucem nimio marcescere vino. Idem.

² *Ne vos aut tristis opprimat, aut jucunda corrumpat.*] Sententia Perianthii Corinthii numeris ab Ausonio explicata:

Si fortuna jurat, caveto tolli

Si fortuna tonat, caveto mergi.

Horatius lib. 2. Carm. Od. 10.

Rebus angustiis animosus atque

Fortis appare: sapienter idem

Contrahes vento nimium secundo

Turgida vela.

Apud Q. Curtium l. 10. Alexander Magnus milites suos ita increpat: *Secundis rebus, quæ circumfluunt vos, insani et capitis, oblitus status ejus, quem beneficio exussis meo. Digni hercule qui in eodem confestim: quoniam facilius est vobis adversam, quam secundam regere fortunam. cuius generis sententias plures ex Xenophonte & aliis annotavit Muretus in Var. lectionibus. Ennodius in Panegyry. Regem suum tergemino ornat elogio, quod nunquam animi illius status aut secundarum rerum timore elatus fuerit, aut dubiis acquirerit. Contra Zosimus l. 2. hist. scribit de Magnentio quod exstiterit audax fortuna prospera, timidus adversa.* Idem.

³ *Bella bis quinque o. a.*] Senec. in Agam. §f. 624.

— *visitatis annis*

Troja bis quinque

Unius noctis peritura fato.

Idem in Troad. §f. 1056.

— *tam ferum, tam triste bis quinque scelus*

Mars vidit annis —

Idem in Agam. vocat istud bellum *Martem decennem*, §f. 921. vid. & Plaut. in Bachid. act. 5. scen. 8. in pr. aliosque. Idem.

⁴ *Uxor Atreides.*] Statius l. 2. Achilleid.

— *si nomina quaeras*

Huc perlata ducum, fudit quibus ultor Atreides. Idem.

⁵ *Atreides.*] Sosipater Charisius, Institut. Grammat. l. 1. Masculina modo in ES, modo A terminantur, ut *Anchises, Anchisa: Chryses, Chrysa: Attes, Atta: Atreides, Atreida.* ut Propert. (lib. 2. Eleg. 14.)

Non ita Dardanio gavisus Atreida triumpho. Idem.

⁶ *Phrygiae ruinas.*] Andromacha de Astyanacte, apud Sen. in Troad. v. 738.

An has ruinas urbis in cinerem datas

Hic excitabit? —

Silius Italicus l. 1. de Murro Herculem invocante:

Fratris amissos thalamos piavit.
Ille dum Graja dare vela classi
Optat, & ¹ ventos redimit cruore,
² Exiit patrem, miserumque tristis
Fœderat gnatae jugulum sacerdos.
Flevit amissos ³ Ithacus sodaleis,
Quos ferus, ⁴ vasto recubans in antro,
Mersit immani Polyphemus alvo.
Sed tamen, caco furibundus ore,
Gaudium mastis lacrymis rependit.
Herculem ⁵ duri celebrant labores;

Ille

— *fer numen amicum*

Et Troja quondam primis memorate ruinis

Dexter ades Phrygiae delenti stirpis alumnos. Idem.

1 *Ventos redimit cruore.*] Clytæmnestra apud Senecam in Agam. §. 168.*Cruore ventos emimus, & bellum nece.*

De Iphigeniæ autem supplicio post Euripidem vide Lucret. lib. I. Propert. l. 4. Fleg. I. Senec. in Agamem. v. 165. & seqq. Idem.

2 *Exiit patrem.*] Contra Ovid. in epist. Heroid.— *induit illa patrem.*

Nostrum autem Boëtium & hic imitatum fuisse Senecam apparet ex illo Troad. §. 561. ubi Andromacha :

— *non hostibus (inquit)**Confossa telis pectus, aut vinculis manus*
*Secantibus præstricta, non acri latus**Utcunque flamma cincta, maternam*
*fidem**Unquam exiissem —*

Idem.

3 *Ithacus.*] Cassiodorus I. Variar. 39. Interdum expedit patriam negligere, ut sapientiam quis possit acquirere. Ulysses Ithacus nisi hoc fecisset, in laribus propriis forsan latuisset. Cujus sapientiam hinc maxime Homeri nobile carmen asseruit, quod multas civitates & populos circumvit. Dum illi prudentiores semper habitus, qui multorum baminan conversationibus probantur eru-

diti. Similiter Apulejus de Deo Socratis : *Nec aliud te in eodem Ulyssæ Homerus docet, qui semper ei comitem voluit esse Prudentiam : quam poetico ritu Minervam nuncupavit. Igitur, hac eadem comitante, omnia horrenda subit, omnia adversa superavit. Quippe ea ad jutrice Cyclopi specus introivit ; sed egressus est : Solis boves vidit ; sed abstinuit : ad inferos demeruit ; sed ascendit. eadem Sapientia comite, Scyllam præternavigavit ; nec abreptus est : Charybdi conspectus est ; nec retentus est : Circes poculum bibit ; nec mutatus est : ad Lotophagos accessit ; nec remansit : Sirenes audivit ; nec accessit. De eodem Polyænus lib. I. Strategematum. Idem.*

4 *Vasto in antro.*] Virg. 3. Æneid.*Hic me dum trepidi crudelia limina linquunt**Immemores socii vasto Cyclopi in antro*
*Deserere — Idem.*5 *Duri labores.*] Senec. in Herc. Fur. §. 433. ubi Megara de Hercule ad Ly-cum :*Imperia dura tolle : quid virtus erit ?*

Min. Felix : Vires denique & mentis & corporis sine laboris exercitatione torpescunt : omnes adeo vestri viri fortes quos in exemplum prædicatis, ærumnis suis inclyti floruerunt. Cassiodorus I. Variar. 24. Laborem non refugit, qui virtutis gloriam concupiscit. Idem I. Variar. 39. Natura humana duris laboribus instruitur, ita per otia torpentia fatiatur. Seneca Epist. 31.

Gene-

- ¹ Ille Centauros domuit superbos,
² Abstulit sævo spoliū leoni,
³ Fixit & ⁴ certis volucres sagittis:
⁵ Poma cernenti rapuit draconi,

Att-

Generosos animos labor nutrit. Pindarus Pythi. ult.

Εἰ δὲ πρὸς ὄλεθρον ἐν ἀν-
 ἤρωσι ποιοῖσιν, ἀνδρῶν καμάρτις
 ἔφθινεται

Et Olymp. 6.

Αἰεὶ δὲ ἀμφοῖν ἀρετῆσι πόσις δαπέ-
 να τε μαρναται, πρὸς
 ἔργον κινδύνα κεκαλυμμένον.

Silius Italic. lib. 1.

Ardua virtutem profert via —

Idem.

¹ Ille Centauros domuit superbos.] Sen.

in Oed. v. f. 4-8. de Baccho :

Ille dispersos domuit Gelonos :

Arma detraxit trucibus puellis.

Quo Strategemate usus sit Hercules in debellandis Centauris, docet Polyænus lib. 1. cuius verba huc adscribam, quod sciam non in omnium manibus eum auctorem versari, & tamen narrationem illam esse lectu jucundam: *Hercules cum è Pelio Centaurorum gentem exscindere statuisset, sic ut tamen ipse non prior inciperet pugnam, sed illos provocaret, diversatus est apud Pholam: apertoque cado vini odorati, eum ipse cum suis custodivit. Id sentientes Centauri, concursum ad Pholiantum fecerunt, virumque rapuerunt. Ibi tum Hercules, quasi injuriam inferentibus, qui accurrerant, impetum in eos faciens, morte Centauros affecit. Istius etiam laboris Herculei meminit Ovid. Heroid. epist. 9. Silius lib. 3. Senec. in Herc. Oet. v. f. 1195. Idem.*

² Abstulit sævo spoliū leoni.] Senec. in Herc. Fur. v. f. 1150.

— *cur latus lævum vacat*

Spolio Leonis? —

In Hippolyt. v. 317.

Natus Alcmena posuit pharetras,

Et minax vasti spoliū Leonis.

In Herc. Oet. v. 786.

Spoliū Leonis sordidū tibi exsistit.

De hoc labore vid. eundem in Herc. Fur. v. 45. v. 225. v. 465. in Thyest. v. 858. in Agam. v. 830. in Herc. Oet. v. 16. v. 1193. v. 1892. Et Lucret. lib. 5. Martial. lib. 5. Epig. 67. Claudian. in Rufin. l. 1. v. 285. Siliū Ital. lib. 3. Val. Flacc. lib. 8. Ovid. Epist. Heroid. 9. Politian. in Nutricia, v. 67. Ælian. l. 4. Var. hist. cap. 5. Idem.

³ Fixit & certis volucres sagittis.] Laëtant. lib. 1. Div. Instit. cap. 9. de Hercule: *Quid enim tam magnificum, si leonem, aprumque superavit? si aves dejecit sagittis? si regium stabulum egestit? si virginem vicit, cingulumque detraxit? si equos feroces cum domino interemit? Opera sunt ista fortis viri, hominis tamen: illa enim que vicit, fragilia & mortalia fuerunt.* Id.

⁴ Certis sagittis.] Has ipsas Hercules Philoctetæ traditurus ita commendat apud Senec. in Herc. Oet. v. 1652.

Virtute felix! has enim nunquam irritas

Mittes in hostes: sine de media voles

Auferre volucres nube; descendunt aves,

Et certam prædam tela de cælo ferent.

Nec fallat unquam dexteram hic arcus tuam:

Librare telum didicit, & certam dare

Fugam sagittis; ipsa non fallunt iter

Emissa nervo tela.

De hoc labore Lucret. lib. 5. Claudian. in Epigrammate de Hystrice, Senec. in Herc. Fur. v. 243. v. 945. in Agam. v. 850. in Oet. v. 17. in Herc. Oet. v. 1237. v. 1390. v. 1888. Idem.

⁵ Poma cernenti rapuit Draconi.] Sen. in Herc. Fur. v. 240.

Posthæc adortus nemoris opulenti domos

Aurifera vigilis spolia serpentis tulit.

Latius vero hæc exequitur in Agam. v. 851. & seqq.

Arborque pomis fertilis aureis

Extimuit manus, in sueta carpi,

Fugitque in auris levior ramo:

Audivit sonitum crepitante lamina

¹ *Aureo levam gravior metallo:
Cerberum traxit triplici catena.*

² *Victor immitem posuisse fertur
Pabulum sœvis dominum quadrigis.*

³ *Hydra combusto peritit veneno,*

⁴ *Fronte turpatus * Achelous amnis,*

ORA

*Frigidus custos nescius somni,
Liqueret cum jam nemus omne fulvo
Plenus Alcides vacuum metallo.*

Porro ad istum v. & seqq. referenda sunt amantissimi verba Solini, qui cap. 27. ait: De hortis Hesperidum & pervigili Dracone, ne fame licentia vulneretur, fides & ratio hæc est. Flexuoso meatu æstuarium è mari fertur, adco sinuosis lateribus tortuosum, ut visentibus procul lapsus angueos fracta vertigine mentiatur. Itaque, quod hortos appellavere, circumdat. Unde pomorum custodem interpretantes, struxerunt iter ad mendacium fabulandi. Sed hæc insula sinuata sinibus atvei procurrentis, & in quibusdam æquoris spiris sita, præter arbores oleastri similes & aram sacram Herculi, aliud nihil præfert quod propaget vetustatis memoriam. Verum ultra frutices aureos, & metalla frondentia illud magis mirum, quod solum inferiore licet libra depressius, nunquam tamen accessu freti superlabitur, sed obstaculo naturalis repaguli in ipsis marginibus hæret unda, & intimis orarum superciliis sponte fluctus ingruentes sistuntur: ut spectando nimirum ingenio loci, planicies manet sicca, quamvis prona superveniant æquora. Idem.

¹ *Aureo levam gravior metallo.*] MSS. *levam.* Eod. modo Senec. in Hippolyt. v. 300. de Jove:

*Candidas ales modo movit alas
Dulcior vocem moriente cyeno.*

De hoc labore Propert. lib. 2. Eleg. 24. v. 26. Lucret. lib. 5. Val. Flacc. lib. 2. Arnobius lib. 5. advers. Gentes. Senec. in Thebaid. v. 317. in Agam. v. 852. in Herc. Oct. v. 1534. Martian. Capella lib. 6. Idem.

² *Victor immitem p. f.]* Sen. in Herc. Oct. v. 226.

Quid stabula memorem dira Bistonii gregis?

Suisque regem pabulum armentis datum? Apulejus lib. 7. Met. Sic apud historiam de rege Thracio legeram, qui miseros hospites ferinis equis suis lacerandos devorandosque porrigibat. Adeo præpotens ille tyrannus sic paucis hordei fuit, ut edacium jumentorum famem corporum humanorum largitione sedaret. Ovid. Heroid. Ep. 9.

Non tibi succurrit crudi Diomedis imago

Efferus humana qui dape parvit equos. De hoc labore, immanitateque Diomedis Sen. in Herc. Fur. v. 1169. in Agam. v. 841. in Herc. Oct. vers. 20. v. 1540. v. 1790. v. 1819. v. 1897. Lucretius l. 5. Silius lib. 3. Gellius lib. 3. cap. 9. Ovidius 1. de Ponto, Eleg. 3. Idem.

³ *Hydra combusto peritit veneno.]* Sen. in Herc. Fur. v. 241.

Quid? scæva Lœnæ monstra, numerosum malum,

Non igne demum vicit, & docuit mori? De hoc labore Lucret. lib. 5. Propert. lib. 2. El. 24. v. 25. Martial. l. 5. Epig. 67. Valer. Flac. lib. 7. Silius lib. 3. Ovidius in Epist. Heroid. 9. Claudian. lib. 1. in Rufin. v. 200. Seneca in Herc. Fur. v. 45. v. 529. in Medea, v. 701. in Agamem. v. 835. in Herc. Oct. v. 19. vers. 1194. Idem.

⁴ *Fronte turpatus Achelous amnis.]* Beta languidus est. corrige mecum ex Manus. *fronte turpatus.* Statius Theb. 1 v.

— & *Heraclea turpatus gymnade vultus*

Amnis, adhuc imis vix truncam attollere frontem

Aufus aquis.

Ovidius fabulam, quam tangunt nostri, fusè, ut solet, describens Metam. 1 x.

- ¹ *Ora demersit pudibunda ripis.*
² *Stravit Antæum Libycis arenis,*
³ *Cacus Euandri* ⁴ *satiavit iras,*
⁵ *Quosque pressurus foret altus orbis*
⁶ *Setiger* ⁷ *spumis humeros notavit.*

Ulti-

Nec satis hoc fuerat; rigidum fera dextera cornu

Dum tenet infregit, truncaque à fronte revellit. Bern.

Fronte turbatus.] In MSS. quibusdam: *Fronte turpatus Achelous amnis.*

quam lectionem & Basil. edit. vetus retinuit, & confirmat illud Senecæ in Herc. Oet. v. 495. & seqq.

— *subactus Hercules clava horridi Achelous, omnes facili in species dari, Tandem peractis omnibus patuit feris Unoque turpis subdidit cornu caput.*

De hoc labore Ovidius 9. Metam. 3. Amor. Eleg 5. Heroid. epist. 9. & ep. 15. Silius lib. 3. Senec. in Medea, v. 635. in Herc. Oet. v. 300. & 1292. Strzmi.

* *Achelous.]* Vibius Sequester de Fluminibus: *Achelous Ætolia primus erupisse terram dicitur, in Maliacum sinum effluit: Ætoliam ab Acarnania dividit. Oritur in Pindo monte. Acheloum Græcis vetustissimis pro quacunque aqua dici solitum, lucide ostendit Macrobius l. 5. Saturnal. cap. 18. Idem.*

¹ *Ora pudibunda.]* Senec. in Herc. Fur. v. 1178.

Uterque tacitus ora pudibunda obtegit. In Oedipo v. 619. dicit:

— *pudibundum caput extulit.* Idem.

² *Stravit Antæum Lib. a.]* Martian. Capella lib. 6. *Africa vero ac Libya dictæ ab Afro Lib. Hercules filio. In confinio est Elifis colonia, in qua regia Antæi luctamenque cum Hercule celebratur &c. Amphitruo apud Sen. in Hercul. Fur. v. 482. ad Lycum:*

— *non nosti omnia. Ipsius opus est cæstibus fractus suis Eryx, & Eryci junctus Antæus Libys.* De hoc labore idem in Herc. Oet. v. 25. v. 1783. v. 1893. Propertius lib. 3. El. 21.

v. 10. Martialis l. 5. Epigram. 67. Lucan. lib. 4. Val. Flacc. lib. 1. Silius lib. 3. Ovid. us epist. Heroid. 9. Claudian. in Rufin. lib. 1. v. 288. Augustin. lib. 18. De civit. Dei, cap. 12. & Ludov. Vives. Pindarus itidem Isth. Od. 4. scribit, adeo immanem fuisse Antæum, ut templum Neptuni *κρωβίος ζείνων* à se interfectorum cooperuerit. *Idem.*

³ *Cacus Euandri, &c.]* Hunc laborem eleganter describit Virg. 8. Æneid. ProPERT. lib. 4. Meminit ejusdem Solin. in Polyhist. cap. 6. Augustin. lib. 19. de civ. Dei, cap. 12. Silius in fin. lib. 6. *Idem.*

⁴ *Satiavit iras.]* Silius lib. 11. — *neque enim satiaverat iras*

Dicendo — Petron Arbiter:

— *gemini satiavit numinis iram Telephus —* Idem.

⁵ *Quosque pressurus foret altus orbis.]* Senec. in Hippolyt. v. 325.

— *humerisque quibus Sederat alci regia cali.*

Idem.

⁶ *Setiger spumis humeros notavit.]* Alcmena apud Senec. in Herc. Oet. v. 1887.

Stratus vestris setiger oris. Ovid. quoque 8. Metam. absolute aprum vocat *Setigerum:*

Vulnera fecissent, nisi setiger inter opacas. Nec jaculis issset, nec equo loca percia sylvas. Idem.

⁷ *Spumis.]* Hinc *spumei, spumantes, spumigeri* apri dicuntur. De hoc labore Solin. cap. 13. Lucr. lib. 5. Martialis l. 5. Epig. 67. Silius lib. 3. ubi aprum istum pestem *Erymanthiam* vocat. Ovid. Epist. Heroid. 9. Senec. in Agam. vers. 832. in Herc. Oet. v. 17. v. 1537. & Claudianus rotundissimo isto Epigrammate:

Torvus aper, fulvusque leo coiere superbis Viribus: hic setis savior, ille juba.

¹ *Ultimus calum labor irreflexo
Sustulit collo, pretiumque rursus
Ultimi ² calum meruit laboris.*

³ *Ite nunc fortes, ubi celsa magni
Ducit exempli via: cur inertes
Terga nudatis? Superata tellus
Sidera donat.*

*Hunc Mars, hunc Cybele laudat, domi-
natur uterque*

*Montibus. Hercules sudor uterque
fuit.*

Quod si credimus Polyæno, neque hunc laborem sine astu Hercules perfecit. Ita enim ille lib. i. Stratag. Hercules vires ac robur Erymanthii suis metuens, dolo belluam cepit. Cum enim hic in valle somnium caperet, (erat autem vallis plena nivium) ille multos lapides desuper injiciebat, itaque sus excitatus exsiluit, & furore atque indignatione præceps actus, in nivem incidit, ac submersus, impingensque capiebatur. Sitzm.

¹ *Ultimus calum labor.*] Sen. in Herc. Fur. v.68.

*robore expenso tumet,
Et posse calum viribus vinci suis
Didicit ferendo: subdidit mundo caput,*

*Nec flexit humeros molis immensa labor,
Mediusque collo sedit Herculeo polus,
Immota cervix sidera & polum tulit.*

Idem.

² *Calum meruit.*] Martian. Capella in fin. lib. i. de nupt. Philol. *Omnis Deorum senatus in suffragium concitatur, acclamantque cuncti fieri protinus oportere: adjiciuntque sententiæ laziali, ut deinceps mortales quos vitæ insignis elatio & maximum culmen meritorum, ingeniumque in appetitum calitem propositumque sideræ cupiditatis extulerit, in Deorum numerum cooptentur.* Idem.

³ *Ite nunc fortes ubi celsa magni Ducit exempli via.*] Ovid. 4. Trist. Eleg. 3.

*Ardua per præceps gloria tendit iter.
Hæc tora quis nosset felix si Troja fuisset &
Publica virtutis per mala facta via
est.* Idem.

ANICII MANLII SEVERINI

B O E T I I

CONSOLATIONIS

PHILOSOPHIÆ

LIBER QUINTUS.

A R G U M E N T U M L I B R I .

Quid sit casus. an sit liberum arbitrium : quis providentiæ ordo : quæ sati series in rerum administratione describit. deinde præscientiam Dei non tollere hominis libertatem probat. quam omnem quæstionem solidissimis rationibus tractat & solvit.

P R O S A I .

DIxerat, orationisque cursum ad alia quædam tractanda atque expedienda vertebat. Tum ego, Recta quidem, inquam, exhortatio, tuâque prorsus auctoritate dignissima. Sed quod tu dudum de providentia quæstionem pluribus implicitam esse dixisti, re experior. Quæro enim an esse aliquid omnino, & quidnam esse casum arbitrere. Tum illa, Festino, inquit, debitum promissionis absolvere, viamque tibi, qua patriam reveharis, aperire. Hæc autem etsi perutilia cognitu, tamen à propositi nostri tramite paullisper averfa sunt : verendumque est, ne deviis fatigatus, ad emetiendum rectum iter sufficere non possis. Ne id, inquam, prorsus vereare. Nam quietis mihi loco fuerit ea, quibus maximè delector, agnoscere. simul cùm omne disputationis tuæ latus indubitata fide constiterit, nihil de sequentibus ambigatur. ¹ Tum illa, Morem, inquit, geram tibi; simulque sic exorsa est. Si quidem, inquit, ali-

¹ Tum illa, morem, inquit, geram tibi, simulque sic orsa est.] MS. Rittersh. simulque sic exorsa est. Sitzm.

aliquis eventum temerario motu, nullâque cauffarum connexionione productum, casum esse definiat, nihil omnino casum esse confirmo, & præter subjectæ rei significationem inanem prorsus vocem esse decerno. Quis enim, coërcente in ordinem cuncta Deo, locus esse ullus temeritati reliquus potest? Nam nihil ex nihilo existere, vera sententia est; cui nemo umquam veterum refragatus est quamquam id illi non de operante principio, sed de materiali subjecto, hoc est, de natura omnium rationum, quasi quoddam jecerint fundamentum. At si nullis ex causis aliquid oriatur, id de nihilo ortum esse videbitur. Quòd si hoc fieri nequit, nec casum quidem hujusmodi esse possibile est, qualem paulo antè definivimus. Quid igitur, inquam, nihilne est, quod vel casus, vel fortuitum jure appellari queat? An est aliquid, tametsi vulgus lateat, cui vocabula ista convenient? Aristoteles meus id, inquit, in *Physicis*, & brevi, & veri propinqua ratione definivit. Quonam, inquam, modo? Quoties, ait, aliquid cujuspiam rei gratia geritur, aliudque quibusdam de cauffis, quàm, quod intendebatur, obtingit, casus vocatur: ut si quis colendi agri causa fodiens humum, defossi auri pondus inveniat. Hoc igitur fortuitò quidem creditur accidisse: verùm non de nihilo est. nam proprias causas habet: quarum improvisus, inopinatusque concursus casum videtur operatus. Nam nisi cultor agri humum foderet, nisi eo loci pecuniam suam depositor obruisset, aurum non esset inventum. Hæ sunt igitur fortuiti cauffæ compendii, quod ex obviis sibi & confluentibus cauffis, non ex gerentis intentione provenit. Neque enim, vel qui aurum obruit, vel² qui agrum exercuit,

¹ *Id de nihilo ortum esse videtur.*] MSS. videbitur. Idem.

² *Qui agrum exercuit.*] Horat. Epod. Od. 2.

*Paterna rura bobus exercet suis,
Solutus omni sænore.*

Plin. Secundus 1. Epist. 20. *Etiã campos curo & exerceo.* Et lib. 7. Epist. 18. *Ager ipse propter id quod vestigali large supercurrit, semper dominum à quo exercatur, invenit.* Idem.

cuit, ut ea pecunia reperiretur, intendit : sed uti dixi, quo ille obruit, hunc fodisse convenit, atque concurrat. Licet igitur definire casum esse inopinatum, ex confluentibus causis, in his, quæ ob aliquid geruntur, eventum. Concurrere verò atque confluere causas facit ordo ille inevitabili connexionem procedens, qui de providentiæ fonte descendens, cuncta suis locis, temporibusque disponit.

M E T R U M I.

² *Rupis* ³ *Achæmenia scopulis, ubi versa sequentum*
⁴ *Pectoribus figit spicula* ⁵ *pugna fugax,*
⁶ *Tigris & Euphrates * uno se fonte resolvunt,*

Et

¹ *Quod ille obruit.*] MS. Rittersh. *Quò ille obruit.* Idem.

² *Rupis Achæmenia scopulis.*] Hoc est, Tauro monte Achæmenia seu Armenia. *Vall.*

³ *Achæmenia.*] Armenia. Stat. 1. Sylvar.

— *arcuque horrenda fugaci*
Armenia. —

Idem lib. 5. Sylvar.

— *quæ fuga fera ferocis*
Armenii —

Ad quæ verba Statii vid. Comm. Domitii Calderini. *Sitzm.*

⁴ *Pectoribus figit spicula.*] Senec. in *Thyest.* xl. 380.

Nil ullis opus est equis;
Nil armis, & inertibus
Telis quæ procul ingerit
Parthus cum simulat fugas.

In *Oedip.* v. 118.

Cinnamisylyas Arabum beatas
Vidit, & versas equitis sagittas,
Terga fallacis metuenda Parthi.

Virgil. 3. *Georg.*

Eidentemque fuga Parthum, versisque
sagittis.

De hac fuga etiam Valer. Flacc. libro 6.

Claudian. de *Hystrice*, Prudent. in *Hamartia*. multique alii. Idem.

⁵ *Pugna fugax.*] Armeniorum, Statius 1. Sylvar.

— *Arcuque horrenda fugaci*
Armenia. —

Seu Parthorum, à vicinitate. si quidem verum sit, ut apud Plinium existimat M. Agrippa, Parthiam, ab Occidente, Tigri terminari. *Vall.*

⁶ *Tigris & Euphrates.*] Alcimus Avitus lib. de Origine Mundi :

Eufratem Tigrimque vocant, qui limite certo

Longa sagittiferis faciunt confinia Par-
thiis. Sitzm.

Tigris & Euphrates.] Q. Curt. lib. 5. *Isti amnes ex Armenia montibus profluunt, & magno deinde aquarum divertio iter, quod cæpere, percurrunt. duo millia & quingenta stadia emensi sunt, qui amplissimum intervallum circa Armenia montes notaverunt. Iidem cum Media & Gordianorum terras secare cæperunt, paulatim in arctius cœunt : & quo longius manant, hoc angustius inter se spatium terre relinquunt. Vicini maxime sunt his campis, quos incolæ Mesopotamiam vocant. Mediam namque ab utroque latere concludunt. Eadem per Babyloniorum fines in Rubrum mare prorumpunt. Idem.*

Tygris.] Q. Curt. lib. 4. *Nec sane alius ad Orientis plagam tam violentus in-*
vehi-

Et mox abjunctis dissociantur aquis.

¹ *Si coëant, cursumque iterum revocentur in unum,
Confluat alterni quod trahit unda vadi:*

*Conveniant puppes, & vulsi flumine trunci,
Mistaque fortuitos implicet unda modos:
Quos tamen ipsa vagos terra declivia casus,
Gurgitis & lapsi defluunt ordo regit.*

² *Sic, quæ permissis fluitare videtur habenis,
Fors, patitur frenos, ipsaque lege meat.*

PROSA II.

Animadverto, inquam, idque uti tu dicis, ita esse consentio. Sed in hac cohærentium sibi serie causarum, estne ulla nostri arbitrii libertas, an ipsos quoque humanorum motus animorum fatalis catena constringit? Est, inquit. Neque enim fuerit ulla rationalis natura, quin eidem libertas adsit arbitrii. Nam quod ratione uti naturaliter potest, id habet iudicium, quo quodque discernat. per se igitur fugienda, optandave dignoscit. Quod verò quis optandum esse judi-

cat,

rebitur, multorum torrentium non aquas solum sed etiam saxa secum trahens. Itaque à celeritate qua defluit, Tigri nomen est inditum; qui Persica lingua Tigrim sagittam appellant. Idem.

Eufrates.] Vibius Sequester, de Fluminibus: Eufrates Mesopotamiæ in Paradiso oriens. Porro Sallustius auctor certissimus asserit tam Tigris quam Eufriatis in Armenia fontes monstrari. Incertus Poëta de Claudii Britannica victoria:

Eufrates prodest nil tibi Parthæ fugax. Idem.

** Uno se fonte resolvunt.] Id est, in eisdem Armeniæ seu montis Tauri partibus. Nam diversos utriusque fontes esse affirmant Plinius, Ptolemæus, Strabo, Q. Curtius & alii. ac inter utroque hi quidem mille & quingenta; alii vero duo millia & quingenta stadia po-*

nunt. Vall.

¹ *Si coëant.] Ut faciunt paulo infra Babylonem sub Apamia urbe. conjunctique inde in sinum Persicum devolvuntur. Idem.*

² *Sic, quæ permissis.] Hoc est, Quemadmodum Tigris & Euphrates, qui ex eodem Tauro Armeniæ monte in terras diversas abeunt, si aquis confluentibus jungerentur; naves quoque trunci arborum & quælibet alia materies natans ac fluitans, utroque alveo devoluta, utroque alveo juncta, jungeretur. quod quidem casu eveniret, esset tamen certa causa vectationis earum rerum, nempe unda utriusque alvei, quæ ordine quodam eas res deferret. Ita eorum eventuum, qui nobis Casu fieri videntur, certa nihilominus causa est & ordo naturalis. Idem.*

cat, petit: refugit verò, quod existimat esse fugiendum. Quare quibus inest ratio, ipsis etiam inest volendi, nolendique libertas. Sed hanc non in omnibus æquam esse constituo. Nam supernis, divinisque substantiis & perspicax iudicium, & incorrupta voluntas, & efficax optatorum præsto est potestas. Humanas verò animas liberiores quidem esse necesse est, cum se in mentis divinæ speculatione conservant: minùs verò, cùm dilabuntur ad corpora, minusque etiam, cùm terrenis artibus colligantur. Extrema verò est servitus, cum vitiis deditæ, ¹ rationis propriæ possessione ceciderunt. Nam ubi oculos à summæ luce veritatis, ad inferiora, & tenebrosa dejecerint, mox ² inscitæ nube caligant, perniciosis turbantur affectibus, quibus accedendo consentiendoque, quam invexere sibi, adjuvant servitutem, & ³ sunt quodam modo propriâ libertate captivæ. Quæ tamen ille, ab æterno cuncta prospiciens, providentiæ cernit intuitus, & suis quæque meritis prædestinata disponit,

⁴ πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακέρει.

¹ *Rationis propriæ possessione ceciderunt.*] mss. *Rationis propria possessione ceciderunt.* Sitzm.

² *Inscitiæ nube caligant.*] mss. & Edit. Norimb. *caligantur.* Idem.

³ *Sunt quodammodo propria libertate captivæ.*] ms. Erfurt. & Edit. Norimb. *captivæ.* Est autem elegans ὀξύμωρον in illis *Libertate captivæ.* Idem.

Propria libertate captivæ.] Audivi scriptos. Vulgati corruptè *captivæ.* levis mutatio, sed quæ sententiam non parum illustrat. Bern.

⁴ Πάντ' ἐφορᾷ.] Hemistichium est Homerici versus Iliad γ.

Ἡ' ἐλ. Ⓞ Ἦ' ὅς πάντ' ἐφορᾷς καὶ πάντ' ἐπακέρεις.

Sol etiam qui cuncta vides, quique omnia inaudis.

Rectiusque id divinæ providentiæ oculo Boëtius tribuit, quam Homerus Soli quem, videntem omnia & audientem, ut numen aliquod iis verbis agnoscit. ut optimè animadvertit Plinius lib. 17. cap. vi. Hic [Sol] suum lumen cæteris quoque sideribus scenerat, præclarus, eximius; omnia intuens, omnia etiam exaudiens, ut principi literarum Homero placuisse in uno eo videt. Vall.

Πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακέρει.] Vide Hom. Iliad. γ. & Odyss. μ. Sitzm.

METRUM II.

¹ Puro clarum lumine Phæbum
 Melliflui canit oris ² Homerus:
 Qui tamen intima viscera terra
 Non valet, aut pelagi, ³ radiorum
 Infirma perrumpere luce.
 Haud sic magni conditor orbis:
 Huic ex alto cuncta tuenti
 Nulla terræ mole resistunt;
 Non nox atris nubibus obstat,
⁴ Quæ sint, quæ fuerint, veniantque
⁵ Uno mentis cernit in ictu.
⁶ Quem, quia ⁷ respicit omnia solus,
⁸ Verum possis dicere Solem.

PROSA

¹ Puro clarum lumine Phæbum.] Homerus Iliad. β.

-- λαμπερὸν φάος ἡελίοιο.

Etiam Anaximander dixit Solem esse καθαρότατον πῦρ. Vide Diog. Laërt. lib. 2. Idem.

² Homerus.] Iliad. α, ε, θ. ubi passim appellatur

— λαμπερὸν φάος ἡελίοιο.

— clarum Solis lumen.

Vall.

³ Radiorum luce.] Martian. Capella lib. 1. Solis augustum caput radiis perfusum circumactumque flammantibus velut auratam casariem rutili vericis imitatur. Hinc quoque sagittarius, hinc quoque vulnificus, quod possit radiorum jaculis icta penetrare. Sitzm.

⁴ Quæ sint quæ fuerint veniantque.] Optime monuit Janus Dufa filius, hunc loquendi modum à Græcis esse inventum, quem vide in Notis ad Catulli Carm. 21. Idem.

⁵ Uno mentis cernit in ictu, Quæ sint, quæ fuerint, veniantque.] Veteres verisum ordine moto, & sane concinnius.

Quæ sint, quæ fuerint, veniantque
 Uno mentis cernit in ictu. Bern.

⁶ Quem quia respicit omnia solus Verum possis dicere Solem.] Julius Firmicus Maternus, de errore Prophanarum Religion. Lumen hoc, quod hominibus jussu Dei fugatis tenebris diem reddit, quod per duodecim horarum spatia cursus sui ordinem dirigit, Solem dici voluerunt, non quia solus est, ut quidam volunt, quia ibi & Cælum est, & Luna, & alia plurima sidera, quæ videmus, ex quibus quedam una serie, & coherentia perpetua simulque copulata lucent, alia toto sparsa cælo vagos cursus suis metiuntur erroribus. Sed ideo Sol appellatur, quia cum ortus fuerit, obscuratis ceteris sideribus luceat solus. Martian. Capella lib. 2. De Nupt. Phil. De Sole:

Solem te Latium vocitat, quod solus honore

Post Patrem sis lucis apex —

Sitzm.

⁷ Respicit omnia solus.] Macrobius Saturn. lib. 1. Nam & Latinitas eum, qui tantam claritatem solus obtinet, solem vocavit. Vall.

⁸ Verum possis dicere solem.] Frequens veteribus fuit Solis cum Deo comparatio. sed præcipue ad immobilem Ejus

PROSA III.

1 Tum ego, en, inquam, difficiliori rursus ambiguitate

ejus providentiam exprimendam, quod, ut ait Maximus Tyr. serm. I. Ο' Ήλιος ἄρα καὶ τὴν ἀποβολὴν τῆς ἡλίου πᾶσι ἐφορεῖ ἢ ὡς τῆς γῆς τόπον ἐθροῦς, Divina mens, instar Solis, uno simul intuitu quodcumque ubique est in terra loci prospicit. Instar Solis, quia, ut est apud Claudianum,

— medium non deserit unquam

Cæli Phæbus iter, radiis tamen omnia lustrat.

Sed multo quàm Sol præstantius. unde Epictetus Arriani, Φωτίζειν οἷός τε ἐστὶν ὁ ἡλιος τηλικῶτον μέρους τῆς παντός, ὅλην τὴν τὸ ἀφώπτον ἀπολιπεῖν, ὅσον οἷόν τ' ἐπέχει τὸ σπινθῆρ, ἢ ἡ γῆ ποιῆ, ἢ δὲ καὶ τῆς ἡλιον αὐτὸν πεποιηκῶς καὶ ἀειάγων, μέρους οὐτ' αὐτῆς μικρόν ὡς αὐτὸς τὸ ὅλον, ἐστὶν ὁ δὲ δυνάμει πᾶσι τὸν αἰθέρα ἐκτεταταί.

Sol tantam universi partem illustrare potest, exiguam illam relinquens luminis expertem, quam umbra terra occupat. Qui autem ipsum et fecit et circumducit, partem suorum operum partem, si cum universo conferatur; is vero non potest animadvertere omnia? Utriusque Solis, vero seu ὑπερθεοῦς supercælestis; ejusque imaginis, cælestis, differentiam vide apud D. Dionysium de div. nom. c. IV. Deum quippe, apud Platonicos, participant καὶ δυνάμει res omnes seu entia omnia, τὰ νοητὰ καὶ θεοειδέα, ἀμέσως, intellectualia et maxime divina, immediate. τὰ αἰσθητὰ δὲ, ἅλα τὰ ἑαυτῶν μὲν ἄδῃ, sensilia vero, per eam quam habent cum Deo actionis unitatem. Si quid igitur Sol pulchritudinis, aut virtutis, aut lucis rebus inferioribus largitur, ab ipso Pulchro, ab ipsa Virtute, ab ipsa Luce, hoc est à Deo, mutatur. hinc Platoni libro VI. de republ. καὶ γὰρ τῆς ἀγαθῆς, progenies seu ipsius Boni filius appellatur, Hæc quidem vere

vetus sapientia protulit: at eadem paulatim tot Solis laudibus, tot encomiis sic abusa est, ut tandem Gentibus cœperit esse Deus, qui famulus & minister erat. atque adeo, si Macrobio aliiſque multis fides habenda est, unus toto orbe Sol, licet sub diversis Jovis, Martis, Mercurii atque aliorum omnium nominibus, cultus fuit. Multisque sæculis omnes pœne mortales hic error obtinuit. Imo & post reconciliatam vero Deo creaturam, Euangelique lumen, reperti philosophi Julianus ἀπιστίας, Proclus Lycius atque alii, jurati Christianæ, hoc est, cœlestis veritatis hostes, qui Μίθρα, Soli vota precesque nuncuparunt, eumque sibi viventibus & mortuis Θεὸν ὀμνῆ, Deum propitium deprecari sunt. cuique ille, si modo è bello Persico victor rediisset, tot victimas & sacrificia parabat, ut defuturos boves Romanus orbis timuerit, quibus, annis aliquot, tellus alioquin cessatura araretur. Sol igitur Deorum ultimus aras habuit, quique cum formidant & oderunt Dæmones, pro Deo hominibus adorandum postremum omnium obruserunt. Hæc obiter monemus, quod nunc quoque maxime interfit, quibus Sol laudibus ab homine præsertim Christiano ornetur. ne dicam quæ sit ejus cum Deo instituenda comparatio. Vall.

I Tum ego, en, inquam.] Hanc longe gravissimam & pulcherrimam de Præscientia Dei, liberaque hominis voluntate Disputationem ut melius intelligas, & quænam sit sententia verior, perspicue cognitum habeas, lege capite nono, decimo, & II. Augustin. libro quinto de Civitate Dei, quæ loca ceu digito monstrasse nobis fuerit satis. Plura hac pertinentia in Sacris lectionibus suis congestit C. Rittershusius ex Chrysoſtomo, Cyrillo, Origene & aliis SS. Patribus. Sitzm.

Q

I Quid

guitate confundor. Quænam, inquit, ista est? Jam enim, quibus perturbere, conjecto. Nimum, inquam, adversari ac repugnare videtur, prænoscere universa Deum, & esse ullum libertatis arbitrium. Nam si cuncta prospicit Deus, neque falli ullo modo potest, evenire necesse est, quod providentia futurum esse præviderit. Quare si ab æterno non facta hominum modo, sed etiam consilia, voluntatesque prænoscit, nulla erit arbitrii libertas: neque enim vel factum aliud ullum, vel quælibet existere poterit voluntas, nisi quam nescia falli providentia divina præsenferit. Nam si res aliorsum, quàm provisæ sunt, detorqueri valent, non jam erit futuri firma præscientia: sed opinio potius incerta: quod de Deo credere nefas judico. Neque enim illam probo rationem, quæ se quidam credunt hunc quæstionis nodum posse dissolvere. Ajunt enim, non esse ideo quid eventurum, quoniam id providentia futurum esse prospexerit: sed è contrario potius, quoniam 'quid futurum est, id divinam providentiam latere non posse, eoque modo necessarium hoc in contrariam relabi partem. Neque enim necesse esse contingere, quæ providentur: sed necesse esse, quæ futura sint, provideri. Quasi vero, quæ cujusque rei causa sit, præscientiane, futurorum necessitatis; an futurorum necessitas, providentiæ, laboretur. At nos illud demonstrare nitamur, quoquo modo sese habeat ordo causarum, necessarium esse eventum præscitarum rerum, etiam si præscientia futuris rebus eveniendi necessitatem non videatur inferre. Etenim si quispiam sedeat, opinionem quæ eum federe conjectat, veram esse necesse est: atque è converso rursus, si de quopiam vera sit opinio, quoniam fedet, eum federe necesse est. In utroque igitur necessitas

I *Quid futurum est, id divinam Providentiam latere non possit.*] MSS. & Edit. Norimb. non posse. Sitzm.

cessitas inest : in hoc quidem sedendi , at verò in altero veritatis. Sed non iccirco quisque sedet , quoniam vera est opinio ; sed hæc potius vera est , quoniam quempiam sedere præcessit. Ita cùm causa veritatis ex altera parte procedat , inest tamen communis in utraque necessitas. ¹ Similia de providentia , futurisque rebus ratiocinari oportet. Nam etiam si idcirco , quoniam futura sunt , providentur ; non vero ideo , quoniam providentur , eveniunt : nihilo minus tamen à Deo vel ventura provideri , vel provisã evenire necesse est : quod ad perimendam arbitrii libertatem solùm satis est. Jam verò quàm præposterum est , ut æternæ præscientiæ temporalium rerum eventus causa esse dicatur ? Quid est autem aliud arbitrari , ideo Deum futura , quoniam sunt eventura , providere , quam putare quæ olim acciderunt , causam summæ illius esse providentiæ ? Ad hæc , sicuti , cùm quid esse scio , id ipsum esse necesse est : ita cum quid futurum novi , id ipsum futurum esse necesse est. Sic fit igitur , ut eventus præscitæ rei nequeat evitari. Postremò si quid aliquis aliorsum , atque sese res habet , existimet , id non modo scientia non est , sed est opinio fallax , ab scientiæ veritate longè diversa. Quare si quid ita futurum est , ut ejus certus ac necessarius non sit eventus , ² id eventurum esse præsciri quî poterit ? Sicut enim scientia ipsa impermixta est falsitati : ita id quod ab ea concipitur , esse aliter , atque concipitur , nequit. Ea namque causa est , cur mendacio scientia careat , quòd se ita rem quamque habere necesse est , uti eam sese habere scientia comprehendit. Quid igitur ? Quoniam modo Deus hæc incerta futura prænoscit ? Nam si inevitabiliter eventura censet , quæ etiam non evenire possi-

¹ Similia de providentia futurisque rebus ratiocinari oportet.] Perverse mutatum , cùm in omnibus scriptis : ratiocinari patet. id est liquet. purus putus

Hellenisimus. Bern.

² Id eventurum esse præsciri qui poterit.] ms. Rittersh. præscire quis poterit. Sitzm.

possibile est, fallitur: quod sentire non modo nefas est, sed etiam voce proferre. At si, uti sunt, ita ea futura esse decernit, ut æque vel fieri ea, vel non fieri posse cognoscat, quæ est hæc præscientia, quæ nihil certum, nihil stabile comprehendit? Aut quid hoc refert vaticinio illo ridiculo Tiresiæ? *Quidquid dicam, aut erit, aut non.* Quid etiam divina providentia humana opinione præstiterit, si, uti homines, incerta judicat, quorum est incertus eventus? Quod si apud illum rerum omnium certissimum fontem nihil incerti esse potest, certus eorum est eventus, quæ futura firmiter ille præscierit. Quare nulla est humanis consiliis, actionibusque libertas: quas divina mens sine falsitatis errore cuncta prospiciens, ad unum alligat & constringit eventum. Quo semel recepto, ² quantus occasus humanarum rerum consequatur, liquet. Frustra enim bonis, malisque præmia, poenæve proponuntur, ³ quæ nullus meruit liber ac voluntarius motus animorum. idque omnium videbitur iniquissimum, quod nunc æquissimum judicatur, vel puniri improbos, vel remunerari probos: quos ad alterutrum non propria mittit voluntas, sed futuri cogit certa necessitas. Nec vitia igitur, nec virtutes quidquam fuerint, sed omnium meritorum potius mista atque indiscreta confusio. Quoque nihil sceleratius excogitari potest, cum ex providentia rerum, omnis ordo ducatur, ⁴ nihilque consiliis liceat humanis, fit, ut vitia quoque nostra ad bonorum omnium referantur aucto-

1 *Vaticinio Tiresiæ.*] Apud Horatium Serm. lib. 11. sat. vi. Vall.

2 *Quantus occasus humanarum consequatur, liquet.*] Mutilus locus. Veteres: *Humanarum rerum consequatur.* Sane bene. adeoque audacter in contextum admisi. Bern.

Quantus occasus humanarum consequatur.

tur.] mss. & Edit. *quantus occasus humanarum rerum consequatur.* Sitzm.

3 *Quæ nullus meruit liber ac voluntarius motus animorum.*] Ferri posse videtur. Omnino tamen audiendi veteres: *metuit liber.* Bern.

4 *Nihilque consiliis liceat humanis.*] ms. Rittershus. *cumque nihil consil. l. h.* Sitzm.

auctorem. Igitur nec sperandi aliquid nec deprecandi ulla ratio est. Quid enim vel speret quisquam, vel etiam deprecetur, quando optanda omnia series inflexa connectit? Auferetur igitur unicum illud inter homines Deumque commercium, sperandi scilicet ac deprecandi. Siquidem justæ humilitatis pretio inæstimabilem vicem divinæ gratiæ promeremur: qui solus modus est, quo cum Deo colloqui homines posse videantur, illique inaccessiblei luci prius quoque quàm impetrent, ipsa supplicandi ratione conjungi: quæ si recepta futurorum necessitate, nihil virium habere credantur, quid erit, quo summo illi rerum principi connecti atque adhærere possimus? Quare necesse erit humanum genus, 'uti paullo antè cantabas, disseptum atque disjunctum suo fonte fatiscere.

METRUM III.

² *Quenam discors* ³ *fœdera rerum.*
Causa resolvit? quis tanta Deus
⁴ *Veris statuit bella duobus,*
Ut, que carptim singula constant,

Eadem

¹ *Uti paullo ante cantabas.]* Carmine nimirum 6. vs. 33. lib. 4. *Sicem.*

² *Quenam, &c.]* Cum hoc Carmine confer diligenter Maximum Tyrium Philosoph. Plat. Et Lucret. lib. 4. De Rer. Nat. *Idem.*

³ *Fœdera rerum.]* Quid difficultatis hic & sequens locus habeant, non video, impensius mirans cur non paucos inter legendum torqueat: tanquam illie arcana quadam nulli pervia proferrat Boëtius. qui superioris, de Arbitrii Libertate Deique Præscientia, quæstionis nodos soluturus, ait mirari se, quænam causa discors rerum fœdera resolvat, id est, duas res maxime inter se concordēs convenientesque dissolvat ac divellat. Eæ sunt quæ & mox duo vera ab eo vocantur. *Vall.*

⁴ *Veris bella duobus.]* Ea duo sunt; Prænoscere cuncta Deum, & tamen Esse libertatis arbitrium. Est enim hoc *ἀξιωμα* verum, Prænoscit omnia futura Deus. est & illud, Inest omnibus hominibus Libertatis arbitrium. Singula hæc quidem carptim & divisim vera esse nemo est qui non agnoscat. Cum verò mixta jugantur, hoc est, juncta sic enuntiantur, Prænoscit cuncta Deus & Est arbitrii humani Libertas; difficultatis nonnihil, ex mentis nostræ imbecillitate, importatur. neque enim intellectu consequi possumus quemadmodum Deus, ut canit noster,

Quæ sint, quæ fuerint, veniantque

Uno mentis cernit in ictu.

Idem.

*Eadem nolint mista jugari?
 An nulla est discordia veris,
 Semperque sibi certa coherent?
 1 Sed mens, cæcis obruta membris,
 Nequit oppressi luminis igne
 Rerum tenuis noscere nexus.
 Sed cur tanto 2 flagrat amore
 Veri tectas reperire notas?
 Scitne, quod appetit anxiosa nosse?
 3 Sed quis nota scire laborat?
 At si nescit, quid cæca petit?
 Quis enim quidquam nescius optet?
 Aut quis valeat nescita sequi?
 Quo ve inveniatur, quisve repertam
 Queat ignarus noscere formam?
 4 An cum mentem cerneret altam,*

Pari-

1 *Sed mens cæcis obruta membris.*] Lactant. De ira Dei, cap. r. *Mens hominis tenebrosi carceris domicilio circumseptæ, longe à Dei perfectione sumamota est.* Vid. eund. de Opif. Dei c. 16. *Sitzm.*

2 *Flagrat amore.*] August. lib. 12. de Civ. Dei, cap. 20. *Pervenire ad conspectum Dei, atque ita fieri beatum contemplatione incorporeæ lucis per participationem incommutabilis immortalitatis ejus, cujus adipiscendæ amore flagramus.* Catullus Carm. 68.

— *mens cæco flagrabat amore.*

Flagrare charitate, Q. Curt. lib. 3. *Flagrare meliore Gradivo,* Silius lib. 15. in pr. pro Matre uti prospero sive secundo. *Idem.*

Flagrat amore Viri tectas reperire notas.] Senec. in Agam. v. 60.

Non sic Libycis Syrtibus æquor

Furit æternos volvere fluctus.

Videtur tamen noster magis respexisse ad illud Horatii lib. 1. Carm. Od. 15.

— *ecce furit ter reperire atrox*

Tydidis melior patre.

Idem.

3 *Sed quis nota scire laborat.*] mss.

& Edit. Norimb. *sed quis nota scire laborat.* quam lectionem amplector lubens, idque duplicem ob causam. Cum ante quinqueannium pervenirem in notitiam P. Melissi, inlyti Germaniæ Vatis, edocebar, veteres Latinorum Poëtas quosdam nuspiam, quosdam rarissime syllabam corripere, quam præcederet *ß, ß, sc.* quod ipsemet postea inter legendum observavi diligentius, atque ita sese rem habere perspicue cognovi. Deinde non tralaticie movit ipsum verbum *Rescire*, quod vim habet propriam quandam, non ex communi significatione ceterorum verborum, quibus eadem præpositio, *Re*, imponitur. Nam qui factum aliquod occultius, aut inopinatum insperatumque cognoscit, is dicitur proprie *Rescire*, ut docet Agell. lib. 2. cap. 15. cujus assertioni si locum dederimus, facile patebit, verbum *Rescire* minus congrue hic poni. *Idem.*

4 *An cum mentem.*] Nirairum momento creationis, quo anima perfectissime videt, non solum res universales, sed particulares quoque. Postquam vero corpori unita est, retinet quidem scientiam

xiā

Pariter summam & singula norat?
 Nunc membrorum condita nube,
 Non in totum est oblita sui,
 Summamque tenet singula perdens.
 Igiur quisquis vera requirit,
 Neutro est habitu. nam neque novit,
 Nec penitus tamen omnia nescit:
 Sed, quam retinens meminit, summam
 Consulit, altè visa retractans,
 Ut servatis queat oblitus
¹ Addere parteis.

P R O S A I V.

² Tum illa, Vetus, inquit, hæc est de providentia querela, Marcoque Tullio, cum divinationem distribuit, ³ vehementer agitata, tibi que ipsi res diu prorsus multumque quæsitæ; sed haud quaquam ab ullo vestrum hæctenus fatis diligenter ac firmiter expedita. Cujus caliginis causa est, quod humanæ ratiocinationis motus ad divinæ præscientiæ simplicitatem non potest admoveri: quæ si ullo modo cogitari queat, nihil prorsus relinquetur ambigui: quod ita demum patefacere, atque expedire tentabo, ⁴ si prius ea quibus moveris, expendero. Quæro enim, cur illam solventium rationem minus efficacem putes: quæ quia præ-

tiam universalium, qua particulares agnoscit; particularium autem non item, quarum oblivionem corporis moles induxit. Hinc paulatim anima *ἄλλὰ τὴν ἀνάμνησιν* res particulares discit, quandiu homo vivit. Hinc disciplinæ & scientiæ singularium. Hæc & quæ reliquo carmine complectitur, è Platonis Menone & Phædone desumpta. Vall.

¹ Addere parteis.] Meus non malè dederè parteis. Bern.

² Tum illa, Vetus, inquit, est de providentia querela, à M. Tullio.] ms. Rittersh. Tum illa inquit: Hæc est vetus de Providentia querela, Marcoque Tullio, & c. Sitzm.

³ Vehementer agitata.] Libro scilicet 2. De Divinat. ubi cum Quinto fratre disputans divinationem prorsus nititur tollere, quam Quintus volumine superiore asseruerat. Idem.

⁴ Si prius ea quibus moveris expendero.] Assentior Manuss. moveris expendero. Bern.

præscientiam non esse futuris rebus causam necessitatis existimat, nihil impediri præscientia arbitrii libertatem putat. Num enim tu aliunde argumentum futurorum necessitatis trahis, nisi quod ea quæ præsciuntur, non evenire non possunt? Si igitur prænotio nullam futuris rebus adjicit necessitatem, quod tu etiam paulo antè fatebare; quid est, quod voluntarii exitus rerum ad certum cogantur eventum? Etenim positionis gratia, ut quid consequatur advertas, statuamus nullam esse præscientiam. Num igitur, quantum ad hoc attinet, quæ ex arbitrio eveniunt, ad necessitatem coguntur? Minimè. Statuamus iterum esse, sed nihil rebus necessitatis injungere, manebit, ut opinor, eadem voluntatis integra atque absoluta libertas. Sed præscientia, inquires, tametsi futuris eveniendi necessitas non est, signum tamen est, necessario ea esse ventura. Hoc igitur modo, etiam si præcognitio non fuisset, necessarios futurorum exitus esse constaret. Omne etenim signum, tantum quid sit, ostendit, non vero efficit quod designat. Quare demonstrandum prius est, nihil non ex necessitate contingere, ut prænotationem signum esse hujus necessitatis appareat. Alioquin si hæc nulla est, nec illa quidem ejus rei signum poterit esse, quæ non est. Jam verò probationem firmâ ratione subnixam constat, non ex signis, neque petitis extrinsecus argumentis, sed ex convenientibus necessariisque causis esse ducendam. Sed quâ fieri potest, ut ea non proveniant, quæ futura esse providentur? Quasi vero nos ea, quæ providentia futura esse prænoscit, non eventura credamus: ac non illud potius arbitremur, licet eveniant, nihil tamen, ut evenirent, sui natura necessitatis habuisse: quod hinc facilè perpendas licebit. Plura etenim dum
fiunt,

1 Tametsi futuris eveniendi necessitas.]
MSS. tametsi futuris rebus even. nec. Sitz-
manus.

2 Nec illa quidem ejus rei signum potest esse.] Vetus: Ne ille prænotio quidem,
Bern.

fiunt, subjecta oculis intuemur: ' ut ea, quæ in quadrigis moderandis atque flectendis facere spectantur aurigæ: atque ad hunc modum cetera. Num igitur quidquam illorum ita fieri necessitas ulla compellit? Minimè. Frustra enim esse artis effectus, si omnia coacta moverentur. Quæ igitur cùm fiunt, carent existendi necessitate, eadem priùs quàm fiant, sine necessitate futura sunt. Quare sunt quædam eventura, quorum exitus ab omni necessitate sit absolutus. Nam illud quidem nullum arbitror esse dicturum, quod quæ nunc fiunt; prius quam fierent, eventura non fuerint. Hæc igitur etiam præcognita liberos habent eventus. Nam sicut ²scientia præsentium rerum nihil his, quæ fiunt; ita præscientia futurorum nihil his, quæ ventura sunt, necessitatis importat. Sed hoc, inquis, ipsum dubitatur, an earum rerum, quæ necessarios exitus non habent, ulla possit esse prænotio. Dissonnare etenim videntur: putasque, si prævideantur, consequi necessitatem: si necessitas desit, minime præsciri, nihilque scientia comprehendi posse nisi certum. quòd si, quæ incerti sunt exitus, ea quasi certa providentur, opinionis id esse caliginem, non scientiæ veritatem. Aliter enim ac sese res habeant, arbitrari, ab integritate scientiæ credis esse diversum. Cujus erroris causa est, quod omnia, quæ quisque novit, ex ipsorum tantum vi atque natura cognosci existimat quæ sciuntur, quod totum contra est. Omne enim quod cognoscitur, non secundum sui vim, sed secundum cognoscentium potius comprehenditur facultatem.

¹ *Ut ea quæ in quadrigis.] Auctor Carminis ad Pisonem:*

Sic auriga solet ferventia Thessalus ora

Mobilibus frenis in aperto fl:tere campo:

Qui modo non solum rapido permittit habenas

Quadrupedi, sed calce citat, modo torquet in auris

Flexibiles rictus, & nunc cervice rotata

Incipit effusus in gyrum carpere cursus.
Sitzm.

² *Scientia præsentium nihil.] mss. Scientia præsentium rerum nihil. Idem.*

tem. Nam ut hoc brevi liqueat exemplo, eandem corporis rotunditatem aliter visus, aliter tactus agnoscit. Ille eminus manens, totum simul jactis radiis intuetur: hic vero cohærens orbi atque conjunctus, circa ipsum motus ambitum, rotunditatem partibus comprehendit. Ipsum quoque hominem aliter sensus, aliter imaginatio, aliter ratio, aliter intelligentia contuetur. Sensus enim figuram in subjecta materia constitutam. Imaginatio vero solam sine materia judicat figuram. Ratio vero hanc quoque transcendit, speciemque ipsam, quæ singularibus inest, universali consideratione perpendit. Intelligentiæ vero celsior oculus existit. supergressa namque universitatis ambitum, ipsam illam simplicem formam pura mentis acie contuetur. In quo illud maxime considerandum est: quòd superior comprehendendi vis amplectitur inferiorem; inferior verò ad superiorem nullo modo confurgit. Neque enim sensus aliquid extra materiam valet, vel universales species imaginatio contuetur, vel ratio capit simplicem formam: sed intelligentia quasi desuper spectans, concepta forma, quæ subsunt etiam cuncta dijudicat; sed eo modo, quo formam ipsam, quæ nulli alii nota esse poterat, comprehendit. Nam & rationis universum, & imaginationis figuram, & materiale sensibile cognoscit, nec ratione utens, nec imaginatione, nec sensibus, sed illo uno ictu mentis formaliter, ut ita dicam, cuncta prospiciens. Ratio quoque cum quid universale respicit, nec imaginatione, nec sensibus utens, imaginabilia, vel sensibilia comprehendit. Hæc est enim, quæ conceptionis suæ universale ita definit: ¹ homo est

¹ Considerandum est: nam superior.]
ms. Ritters. Considerandum est, quod superior. Sitzm.

² Homo est animal bipes rationale.]
ms. Rittersh. plenius: Homo est animal

rationale, bipes, mortale. Ita supra libro 1. Hoccine interrogas, an esse me sciam rationale animal atque mortale? Ponit hanc Philosophicam hominis definitionem etiam S. Chryostomus homil.

est animal bipes rationale. quæ cum universalis notio sit, tum imaginabilem, sensibilemque esse rem nullus ignorat, quod illa non imaginatione, vel sensu, sed rationali conceptione considerat. Imaginatio quoque tametsi ex sensibus visendi, formandique figuras sumsit exordium, sensu tamen absente sensibilia quæque collustrat, non sensibili, sed imaginaria ratione judicandi. Videsne igitur, ut in cognoscendo cuncta, sua potius facultate, quam eorum quæ cognoscuntur, utantur? Neque id injuria: nam cum omne judicium judicantis actus existat, necesse est, ut suam quisque operam non ex aliena, sed ex propria potestate perficiat.

METRUM IV.

*Quondam² porticus attulit
Obscuros nimium³ senes,*

Quæ

homil. 14. in priorem ad Timoth. sed opponit ei ac præfert aliam veriore ex sacris depromptam tabulis. Verba Aurei oris illius hæc sunt, quæ ex Sacris Lectionibus suis haud gravate mihi gratificatus est C. Ritershusius: *Τί γάρ ἴσται ἀνθρώπων, ἰδὼν μὲν οἱ ἐξῴθεν φασί, ζῶν λογικόν, θνητόν. νῦν καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν. ἡμεῖς δὲ μὴ ἀπ' οὐραίου τ' ὄρον ἴσμεθα. ἀλλὰ πόθεν; διὰ τ' θείας γραφῆς. πῶς τοίνυν τ' ὄρον ἐξέθετο ἀνθρώπος; ἀκούε λογίσης αὐτῆς. ἢ ἀνθρώπων δικαίων, ἀληθινῶν, ἡσοσεύων, ἀπεχόμενων διὰ παντός πονηρῶς πράξεως. τῶν ἀνθρώπων. καὶ πάλιν ἔπειτα φησὶ μέγα ἀνθρώπων, καὶ ἴμιοι ἀνὴρ ἐλεήμων. τίς ἂν μὴ τοῖς τῶν, καὶ νῦν μετέχουσι, καὶ μὴ μετ' ἐλάμει ἐπιστήμης ὡς δεκτικῆς, οὐκ οἶδεν ἢ γραφὴ λέγει ἀνθρώπος, ἀλλὰ κνώσας, καὶ ἰσπας, ἔχας, ὄφας, ἀλάπτιας, ἀλύκας, ἔπειτα τῶν*

ἀπρόπειρον τ' θηρίων, &c. Sitzman.

1 *Tamen imaginabilem sensibilemque rem esse.]* Non video causam cur doctissimi Belgarum I. Lipsii bonum codicem non audiam: *tamen imaginabilem sensibilemque* ea notione qua non solum sensibile, sed sensile dicimus, & similia. *Bein.*

2 *Porticus.]* In qua Athenis Zeno Citticus, Stoicorum princeps, primus docuit. Unde à σοὶ, hoc est, porticu Stoici appellati. *Vallin.*

3 *Senes.]* Zenonem & ejus sectatores Stoicos. Is enim, recedens à veteris Academicæ decretis, *fidem* [ait Cicero l. r. Academ.] *sensibus* tribuebat, quod comprehensio facta sensibus & vera esse & fidelis videtur. non quod omnia quæ essent in re comprehenderet; sed quia nihil quod cadere in eam posset, relinqueret; quodque natura quasi normam scientiæ & principium sui dedisset, unde postea notiones rerum in animis imprimerentur, è quibus non princi-

*Qui sensus, & imagines
E corporibus extimis
Credant mentibus imprimi,
Ut quondam celeri stylo
Mos est aequore pagina
Qua nullas habeat notas,
Pressas figere litteras.
Sed mens si propriis vigens*

Nihil

pia solum, sed latiores quadam ad rationem
inveniendam viæ reperiuntur. Veteris ve-
rò Academix principes, Socrates, Plato,
Speusippus, Theophrastus, Aristoteles
aliter senserant: Tertia, inquit idem,
philosophiæ pars, qua erat in ratione & in
differendo, sic tractabatur ab utrisque:
Quamquam oriretur à sensibus, tamen non
esse iudicium veritatis in sensibus. Men-
tem volebant esse rerum iudicem: solam
censebant idoneam cui crederetur, quia sola
teneret id quod semper esset, simplex &
unius modi, & tale quale esset. Et paulo
post, Sensus autem omnes habetes & tar-
dos esse arbitrabantur: nec percipere ullo
modo res eas, quæ subjectæ sensibus viden-
rentur. Et infra, Itaque hanc omnem par-
tem rerum opinabilem appellabant; Scien-
tiam autem nusquam esse censebant nisi in
animi motionibus atque rationibus. Meos
quidem sensuum ministerio singularia
cognoscit, deinde ex singularium ἐπι-
γωγῇ inductione Universalia vi sua con-
stituit. Cum quis Socratem videt, in-
quit Themistius Posterior. libro II.
τότε ὁρᾷ ἐν αὐτῷ καὶ τὸ πρὸς ἀλλήλους
ὄμμιον καὶ κριτὸν, ὥστε τὸ ἴσον ἴνα καὶ
αἰσθητὸς ᾖ καθόλου; ἀλλ' ἐχ' ἕτως,
ὥστε αὐτὸ κριτικὸν καὶ ἀψευδὲς, καὶ καθ'
ἑαυτὸ γνώσκον. ἀλλὰ συγκεχυμένον τὸ
τῷ καθ' ἑκάστου, καὶ μάλιστα εἰς ἐκείνο
ἀποπερισσώμενον, ἀλλ' ἐπέκεινται δυνάμεις
ἔστιν, ἢ τ' αἰσθητικῆς πρὸς τὸ καθ' ἑμὲ
ἐνεργήσεως, τὸ ἐν ἐκ πολλῶν, καὶ τὸ ἀδιά-
φορον; ἐν ἀεφόρον, καὶ τ' αὐτὴν ἐξ
ἐτέρων συναγῆ. οἷον, τ' ἀνθρώπου, ἐν
Καλλίᾳ καὶ Ἀρείων. καὶ τὸ ζῶον ἐξ

ἀνθρώπου καὶ λέοντος, καὶ πλὴν οἷον ἐν
φύτῳ καὶ ζῷον. ἀνεστὶ γὰρ, μέγιστος ἀν εἰς
ἐν παντὸς τὰ πολλὰ ἀναγκαζῆ τε καὶ
συνδῆσῆ; simul & in Socrate videt id,
quod in aliis quoque hominibus simile
communeque inest. quare quadam ratione
sensus versatur circa universale, non ita ta-
men ut illud abstrahat & separet, sed sim-
que à singulari cognoscit, sed confusum cum
ipso singulari & magis in ipsum conversum.
a'ia quippe est facultas, qua, dum sensus
operatur circa individua, unum ex multis,
indifferens ex differentibus, idem ex di-
versis colligit; verbi gratia, hominem ex
Arstone & Callia, animal ex homine &
leone, substantiam ex planta & animali. Ea
enim ascendit quousque multa in unum om-
nino reducerit & copulaverit. Et paulo
post, Sensus, inquit, ὄρα καὶ αἰσθητὸς
καὶ μέγιστος ἀπολήψεων, πλὴν ἢ καθόλου
ἐπιφοροῦν, ὃ νῆς ποιήσῃ, Cognitionis
singularium principia & causæ, sensus sunt.
assumptio verò Universalium ex singulari-
bus, intellectus sui mentis opus est. Ita ut
quicquid per sensus discitur mentis
ἐνεργεία tribuendum sit, non ipsis sen-
suum imaginibus, quas ipsa creat, non
ipsa ullo modo in animam agunt. Un-
de rectè de ea dicitur, Νῆς ὁρᾷ καὶ νῆς
ἀκέραι. τὰ δ' αἴτια, καὶ φάσκει τυφλά,
Mens videt, mens audit; cætera verò, iuda
ac caeca sunt. Idem.

1 Et imagines.] Notiones Cicero vocat,
ἐνόμας & παρλήψεις Stoici. Idem.

2 Extimis.] Exterioribus, hoc est,
quæ videntur, audiuntur, palpantur.
Idem.

*Nihil motibus explicat,
Sed tantum patiens jacet
Notis subdita corporum,
Cassasque in speculi vicem
Rerum reddit imagines,
Unde hac sic animis viget
Cernens omnia notio?
Quae vis singula prospicit,
Aut quae cognita dividit?
Quae divisa recolligit,
Alternumque legens iter
Nunc summis caput inserit,*

Nunc

I *Cassasque in speculi vicem.*] Lucret. lib. 4.

Rem contra speculum ponas, appareat imago.

Et paulo post:

Quandoquidem speculum, quodcumque obvertimus oris,

Res tibi respondent simili forma atque tenore.

De speculis multa congesit I. Meursius. Vide etiam Jac. Pontanum ad Eclog. 3. Virg. Nic. Rigaltium ad Phædri Fab. 6. & 47. De iisdem quid senserit Socrates tradit Laërt. lib. 2. & Apulejus Apologia. *Sicem.*

2 *Quae cognita dividit.*] Themistius ibid. Τὸ τε εἶδος ἔργου ἕδη, τὰ πολλὰ εἶδη. Ἐ περιαιρεῖν τὰ ἀπείρα ὁμοῦ φησὶ Πλάτων, πᾶσι συνδησασθαι. Ἐ ἴδ' ἀγαθελυγῆς Ἐ σωθελυγῆς καὶ μετὰ ἀγαθῆς. καὶ ἀλλως πολυτρόπως δεικνύεται. Hujus officium est multa unire & infinita terminare; quod Plato appellat, termino concludere. Dividit illa componitque, pluribus modis consariat atque commutat, omnino agilis & permobilis natura ejus deprehenditur. Vallin.

3 *Nunc summis caput inserit.*] D. Augustinus, seu quisquis auctor est, lib. de Spiritu & Anima cap. xi. *Et sicut luna crescit & deficit & varia vicissitudine commutatur, in id tamen quod fuit quadam perfecta novitate se restituit. Sic Mens nunc*

*caput summis inserit, nunc decedit in infimis, nunc sese inserens sibi veris falsa redarguit: modo ad corporalia regenda deficiunt, modo aeternis rationibus inspiciendis vel consulendis adherescit. Quo in loco cum ipsissima Boëtii verba referantur, minime dubium est hunc Tractatum D. Augustini non esse. Nec obstat quod hic aliter quardam mendosè legantur, omnino enim scribendum est *desidit in infima & sese referens sibi*. Desidit in infima Mens, cum res ὑλη, materiae inhaerentes considerat, quod ubi sensus ministerio fecit, sese, habentem eas notiones, refert sibi, ratiocinanti & intellectu discernenti quid verum, quid falsum sit. Neque fartum hujusmodi hic tantum deprehendas, sed & cap. xxxv r. lib. Meditationum, qui ejusdem magni viti nomen falso praefert, his verbis, *In hoc enim magno hujus vitæ diluvio, ubi circumstantibus agitatur procellis*. Ubi expressit quisquis auctor est, hunc Boëtii locum ex lib. r. Consol. *Itaque nihil est quod admirare, si in hoc vitæ salo circumstantibus agitetur procellis*. Unde idem qui superius error admixtus, dum pro salo, diluvio scriptum est. neque enim vitæ diluvium, aut procellas habere dicitur. neque rectè procellæ circumstantes hic vocentur. quod tamen ex mendosis Boëtii codicibus excerpserat; ut nunc quoque in iisdem legere est. Idem.*

*Nunc desidit in infima,
 Tum sese referens sibi,
 Veris falsa redarguit?
 Hac est efficiens magis
 Longè caussa potentior,
 Quam qua materia modo
 Impressas patitur notas.
 Præcedit tamen excitans,
 Ac vires animi movens,
 Vivo in corpore passio.
 Cùm vel lux oculos ferit,
 Vel vox auribus instrepit:
 Tum mentis vigor excitus,
 Quas intus species tenet,
 Ad motus simileis vocans,
 Notis applicat exteris,
 Introrsumque reconditis
 Formis miscet imagines.*

P R O S A V.

Quod si in corporibus sentiendis, quamvis afficiant instrumenta sensuum forinsecus objectæ qualitates, animique agentis vigorem passio corporis antecedit, quæ in se actum mentis provocet, excitetque interim quiescenteis intrinsecus formas: si in sentiendis, inquam, corporibus animus non passione insignitur, sed ex sua vi subjectam corpori judicat passionem, quanto magis ea quæ cunctis corporum affectionibus absoluta sunt, in discernendo non objecta extrinsecus sequuntur, sed actum suæ mentis expediunt? Hac itaque ratione multiplices cognitiones diversis ac differentiibus cessere substantiis. Sensus enim solus cunctis aliis cognitionibus destitutus, immobilibus animantibus cessit: ¹ quales sunt conchæ maris, quæque alia faxis hæ-

¹ *Quales sunt conchæ.] Solinus c. 56. | est, ut aut inter scopulos, aut inter marinos
 Piscantium insidias timent conchæ: inde | canes plurimum delitescant. SIZM.*

hærentia nutriuntur. Imaginatio vero mobilibus bel-
 luis, quibus jam inesse fugiendi, appetendive aliquis
 videtur affectus. Ratio vero humani tantum generis
 est, sicuti intelligentia sola divini: quo fit ut ea notitia
 ceteris præstet, quæ suapte natura non modò pro-
 prium, sed ceterarum quoque notitiarum subjecta co-
 gnoscit. Quid igitur, si ratiocinationi sensus imagina-
 tioque refragentur, nihil esse illud universale dicentes,
 quod sese intueri ratio putet? quod enim sensibile, vel
 imaginabile est, id univèrsum esse non posse. aut igi-
 tur rationis verum esse iudicium, nec quidquam esse
 sensibile: aut quoniam sibi notum sit plura sensibus,
 & imaginationi esse subjecta, inanem conceptionem
 esse rationis, quæ quod sensibile sit, ac singulare, quasi
 quiddam universale consideret. Ad hæc, si ratio con-
 tra respondeat, se quidem & quod sensibile & quod
 imaginabile sit in universitatis ratione conspiciere; illa
 vero ad universitatis cognitionem adspirare non posse:
 quoniam eorum notio corporaleis figuras non possit
 excedere. de rerum vero cognitione, firmiori potius,
 perfectiorique iudicio esse credendum. In huiusmodi
 igitur lite, nos, quibus tam ratiocinandi, quam imagi-
 nandi etiam, sentiendique vis inest, nonne rationis po-
 tius causam probaremus? Simile est, quod humana ra-
 tio divinam intelligentiam futura, nisi ut ipsa cogno-
 scit, non putat intueri. Nam ita differis, si quæ certos
 ac necessarios habere non videantur eventus, ea certo
 eventura præsciri nequeunt. Harum igitur rerum
 nulla est præscientia, quam si etiam in his esse creda-
 mus, nihil erit, quod non ex necessitate proveniat. Si
 igitur, uti rationis participes sumus, ita divinæ iudi-
 cium mentis habere possemus, sicut imaginationem
 sensumque rationi cedere oportere iudicavimus, sic
 divinæ sese menti humanam summittere rationem ju-
 stissi-

1 *Id univèrsum esse non posse.*] MS. Rittersh. *id univèrsum esse non potest.* Idem.

1 *Illic*

ftiffimum censeremus. Quare in illius summæ intelligentiæ cacumen, si possumus, erigamur; illic enim ratio videbit, quod in se non potest intueri. id autem est, quonam modo etiam quæ certos exitus non habent, certa tamen videat, ac definita prænotio; neque id sit opinio, sed summæ potius scientiæ nullis terminis inclusa simplicitas.

M E T R U M V.

³ *Quam variis terras animalia permeant figuris!*
Namque alia extento sunt corpore, pulveremque verrunt,
⁴ *Continuumque trahunt vi pectoris incitata sulcum.*
⁵ *Sunt quibus alarum levitas vaga verberetque ventos,*
Et liquido longi spatia aetheris enatet volatu,
Hæc pressisse solo vestigia gressibusque gaudent,
Vel virideis campos transmittere, vel subire silvas.
Qua variis videas licet omnia discrepare formis,
⁶ *Prona tamen facies hebetes valet ingravare sensus.*

Unica

¹ Illic enim ratio videbit.] Manilius lib. 4.

Materia ne quere modum, sed perspice vires,

Quas ratio, non pondus habet, ratio omnia vincit.

Ne dubites homini divinos credere visus.

Idem.

² Id autem est, quonam modo.] MS. Rittersh. omittit voculam autem. Idem.

³ Quam variis.] Alcimus Avitus lib. De Orig. Mundi:

Protinus in varias animalia multa figurarum

Surgunt, & vacuum discurrunt bruta per orbem. Idem.

⁴ Continuumque trahunt.] Serpentes & viperas intelligit. Sen. in Herc. Fur. de Cadmo in serpentem mutato §. 393.

Longus reliquit corporis tracti notas.

Idem.

⁵ Sunt quibus.] Min. Felix: Quid animalium loquar adversus sese tutelam multiformem? alias armatas cornibus, alias

dentibus septas, & fundatas unguibus, & spicatas aculeis, aut pedum celeritate liberarum, aut elatione pennarum. Vide & Arist. De Hist. animal. & Oppianum. Idem.

⁶ Alarum levitas vaga.] Laft. de Opif. Dei, c. 3. Plus manus præstant, quam levitas ususque pennarum. Vid. eund. c. 5. l. eod. Idem.

⁷ Verberetque ventos.] Apulejus De Deo Socratis: Imo enim si sedulo advertas, ipsæ quoque aves terrestræ animal, non æreum, rectius perhibeantur. Est enim semper illis omnis victus in terra, ibidem pabulum, ibidem cubile, tantum quod æra proximum terræ volitando transverberent. Ceterum cum illis siffa sunt remigia, terra ceu portus est. Idem.

⁸ Prona tamen facies.] Verba sunt Aristotelis de part. animal. libro IV. Διὸ πλεῖστον τὸ γινώσκον τὸ βαρῆς καὶ τὸ σωματώδους, ἀνάσκει πέσων τὰ σωματώδους πῶν γλῶ, Quamobrem concretionem, & pondere graviore opprimente, corpora vergere in terram necesse est. Vallin.

I Hebe-

*'Unica gens hominum' celsum levat altius cacumen,
Atque levis recto stat corpore, despicitque terras.
Hac, nisi terrenus male desipis, admonet figura,*

Quæ

* *Hebetes valet ingravare sensus.] De Bratis animalibus Macrobius in Somn. Scip. lib. 1. cap. 14. Si quid in illis similitudinem rationis imitatur, non ratio, sed memoria est; & memoria non illa ratione mixta, sed quæ hebetudinem sensuum quinque comitatur. Idem.*

1 *Unica gens hominum.] Min. Felix: Ipsa præcipue formæ nostræ pulchritudo Deum fatetur artificem, status rigidus, vultus erectus, oculi in summo, velut in specula constituti, & omnes ceteri sensus velut in arce compositi. Præclare Lactantius l. 2. Div. Instit. c. 1. Parens enim noster ille Deus unus & solus cum fingeret hominem, id est, animal intelligens & rationis capax, cum vero ex humo sublevatum ad contemplationem sui artificis erexit. quod optime ingeniosus Poëta signavit:*

Prouaque cum spectent animalia cetera terram

Os homini sublime dedit, calumque videre

Instit, & erectos ad sidera tollere vultus. Hinc utique ἄνωγειον Græci appellarunt, quod sursum spectat. Ipsi ergo sibi renuntiant, sique hominum nomine abdicant, qui non sursum aspiciunt, sed deorsum. Vide eund. de Ira Dei, c. 7. 8. & 14. Manil. l. 4.

— *stetit unus in arcem
Erectus capitis, victorque ad sidera mittit*

Sidereos oculos, propiusque aspectat Olympum,

Inquiratque locum, nec sola fronte decorum

Contentus manet, & calum scrutatur in alto,

Cognatumque sequens corpus se querit in astris. Idem.

2 *Celsum levat altius cacumen.] Eam plantam intelligere credas, quam sic describit Philo lib. Quod deterius potiori insidiari soleat. Μόνον δὲ ἐπὶ γῆς φυτὸν ὑψίστιον ὁ Θεὸς ἄνωγειον εἰρηλάσσει,*

τὸ μὲν ἄλλων πρὸς κεφαλὰς πηξάμενον ἐν χερσῶν κρηπίδασι ἢ πάλαι ἀνθρώπων ἢ εἰς τὸ ἄνω ἀνακαταστάσθαι, ἵνα τὰς τροφὰς ὀλυμπίους καὶ ἀφθάστες, ἀλλὰ μὴ γαίαιας καὶ φθαρτὰς ἔχη. παρ' οὗ τῆς ὁρώμενης ἡμῶν, τὸ μὲν ὅσον ἀνωγειον τῶν τελεῶν, πλεῖστον ἀπρησῆσαι λογισμῶν, τὰς βλάστης γῆς ἀποστρέφει. τὰς ἢ ἐξ ὀρυφῶν αἰσθησῆσαι, καὶ αὐτὸν ἐκείνου πορρωτάτω μὲν ὡς ἐπὶ γῆν ἐξήκισσε, τοῖς ἢ ἀέρι καὶ ἕρπονι περιόδοις ἀφθάστες ὑποκαταστήσει. Solam in terris caelestem plantam fecit Hominem, ceterarum in terra defixit capita: omnes enim humi caput habent; soli homini sublime dedit, ut alimenta caelitus incorruptibilia quaerant, non terrena ista corruptioni obnoxia. qua propter corporis nostri partem insensatissimam, longe à ratione secretam, pedes seu radices ad terram applicuit. sensus autem mentis satellites, & hanc ipsam, longissimè à terra jusit habitare, & ad aetheris caelique nunquam interituros alligavit ambitus. Quod jam monuerat antè Aristoteles lib. iv. de part. an. cap. x. Nec aliunde ἀνωγειον εἰναι, quam ἀπὸ τῆς ἀνω ἀερίων, à suscipiendo in altum, deductum est. Vallin.

3 *Recto stat corpore.] Cujus status rationem hanc pulcherrimam reddit Aristoteles [de part. animal. lib. iv. cap. x.] Ὁρθὸν μὲν γὰρ ἐστὶ μόνον τῶν ζώων ἀπὸ τῶν φύσιν αὐτῶν καὶ τῶν ἐστῶν εἶναι θεῶν. ἔργον ἢ τῶν θεοῦ, τὸ νοεῖν καὶ φρονεῖν. τῶν δὲ ἢ ῥαδίον πολλὰ τῶν ἀνωθεν ἐπιχειρῶν σώματι, τὸ ἢ βάρει, δυσκλήθην πρὸς τῶν ἀνωγειον καὶ τῶν κινῶν αἰσθησῆσαι. Solus enim animalium homo erectus est, quoniam ejus natura atque substantia divina est. Officium autem divini est, intelligere atque sapere. quod non facile esset, si vastæ corporis moles assideret: pondus enim tardiores reddit & mentem, & sensum communem. Idem.*

*Qui recto calum vultu petis, exerisque frontem,
In sublime feras animum quoque, ne gravata pectus
Inferior sidat mens corpore celsius levato.*

P R O S A VI.

Quoniam igitur, uti paullo antè monstratum est, omne quod scitur, non ex sua, sed ex comprehendenti natura cognoscitur, intueamur nunc quantum fas est, quis sit divinæ substantiæ status, ut quænam etiam scientia ejus sit, possimus agnoscere. Deum igitur æternum esse, cunctorum ratione degentium commune judicium est. Quid sit igitur æternitas, consideremus. Hæc enim naturam nobis pariter divinam, scientiamque patefecerit. Æternitas igitur est, interminabilis vitæ tota simul & perfecta possessio. quod ex collatione temporalium clarius liquet. Nam quidquid vivit in tempore, id præsens à præteritis in futura procedit: nihilque est in tempore constitutum, quod totum vitæ suæ spatium pariter possit amplecti. Sed crastinum quidem nondum apprehendit: hesternum vero jam perdidit. In hodierna quoque vita non amplius vivitis, quam in illo mobili transitorioque momento. Quod igitur temporis patitur conditionem, licet illud, sicut² de mundo censuit Aristoteles, nec cœperit unquam esse, nec desinat, vitæque ejus cum temporis infinitate tendatur, nondum tamen tale est, ut æternum esse jure credatur. Non enim totum simul, infinitæ licet vitæ spatium comprehendit, atque complectitur: sed futura nondum transacta jam non habet. Quod igitur interminabilis vitæ plenitudinem totam pariter com-

¹ Inferior sidat mens.] Prudent. Ca-
them. Hymn. 10.

*Si terrea forte voluntas
Luteum sapit, & grave captat,
Animus quoque pondere pressus
Sequitur sua membra deorsum.
At si generis memor ignis*

*Contagia nigra recuset:
Vebit, hospiti a corpora secum
Pariterque reportat ad astra.*

Sitzm.

² De mundo censuit Aristoteles.] Lib.
1. de Cœlo. Vallin.

comprehendit, ac possidet, cui neque futuri quidquam absit, nec præteriti fluxerit, id æternum esse jure perhibetur: idque necesse est, & sui compos præsens sibi semper assistere, & infinitatem mobilis temporis habere præsentem. ¹ Unde non recte quidam, qui cum

au-

I Unde non rectè quidam cum audiunt visum Platoni mundum nec habuisse initium temporis, nec habiturum esse defectum.] Rectè cum audiunt, à Grantore videlicet, Plotino, Porphyrio, Jamblico, Taurò Platonico, Proclo, aliisque Platoniceis, qui cum sempiternum esse mundum impiè defenderent, impietatis patrocinium à Platone petiere. cum tamen non obscurè sed indubitato Plato senserit, Mundum ortum esse & aliquando cœpisse. In Timæo siquidem ubi de mundi procreatione agit, exertè pronuntiat: *De quo primum consideremus, quod in quaestione de universo ante omnia investigari debet. utrumne semper fuerit sine ullo generationis principio; an genitum sit, ab aliquo principio sumens exordium. Id profecto cernitur, tangiturque, & corpus habet: omnia verò hujusmodi sensus movent. quæ sensus movent, opinione per sensum percipiuntur: hæc verò talia esse constat ut gignantur & genita sint; quidquid autem gignitur, necessariò ab aliqua causa gigni asserimus. Et iterum: Dicamus itaque quam ob causam, generationem rerum conficit, & hoc omne quod cernimus opifex ipse constituit.* Et tertio eodem libro: *Hanc igitur habuit, inquit, rationem effector Mundi molitorque Deus, ut unum opus tantum, atque perfectum ex omnibus totis atque perfectis absolveret.* Tauri verò, Procli, Apuleji, & aliorum calumnias, qui ut Platonem pro ipsis stare probarent, varias notiones harum vocum oriri seu gigni commiscuntur, quasi radiis quibusdam Plato dispellit, dum de molitione Mundi quaestionem proponens, Mundum ex eorum genere esse quæ oriuntur definiit. quid autem per ortum intelligeret, ipse explicat: *Utrum semper, inquit, fuerit, ita ut ortus sui initium nullum haberit, an verò ortum sit ita ut ab aliquo temporis principio*

esse cœperit. Et rursus ibidem: *Tempus, ait, unà cum celo factum est, ut simul & generata simul etiam dissolvantur, si quando ulla eorum futura erat dissolutio.* Quæ postrema verba illud magis ex vero Platoni adscribi confirmant, ut & alia loca, sensisse Platonem Mundum quem ortum fatetur, & à Deo conditum, non habiturum, ut Noster ait, defectum. Ego sanè non fidenter eum purgem hujus culpæ. Illud affirmo, licet voluntate & potentia Dei putarit Mundum perpetuò conservandum, per se tamen caducum esse, & à Deo dissolvi posse, aperte tradidisse. In Politico sanè: *Mundus, inquit, in contrarias partes ultrò circumducitur, ut qui vitam & intelligentiam nactus sit ab eo qui ipsum construxit. porò ipsi retrorsum ire, ob id necessariò insitum fuit, quòd quidem semper in iisdem esse & eodem modo se habere; atque idem permanere, omnium maximè divinis naturis solis convenit: Corporis autem natura non hujus est ordinis.* Quod igitur celum seu mundum nuncupavimus, permulta ac præclara munera à creatore suscepit. Corporis tamen factus est. *Mundus particeps, unde fieri non potest ut ipse in omne tempus sit mutationis expertus.* Et in Timæo: *Itaque & ob eam causam, inquit, & ab iis rebus numero quatuor, Mundi est corpus effectum, ea constructum proportionem, qua dixi, ex quo ipse se concordiam quadam amicitia & charitate completitur, atque ita aptè coheret, ut dissolvi nullo modo queat, nisi ab eodem, à quo est colligatus.* Hæc Plato. Nos ut *In principio creasse Deum celum & terram non ignoramus, ita divina voce edocti illud tenemus: Celum & terra transibunt, verba autem nostra non præteribunt.* Bern.

Unde non rectè quidam.] Vide Comm. L. Vivis ad l. 10. Aug. de Civ. Dei, c. 31. nec non ipsum Aug. l. 11. c. 4. & 5. *Sitzm.*

plenitudinem complecti non valuit permanendo. Itaque si digna rebus nomina velimus imponere, Platonem sequentes, Deum quidem æternum, mundum verò dicamus esse perpetuum. Quoniam igitur omne iudicium secundum sui naturam, quæ sibi subjecta sunt, comprehendit; est autem Deo semper æternus, ac præsentarius status: scientia quoque ejus, omnem temporis supergressa motionem, in suæ manet simplicitate præsentia, infinitaque præteriti ac futuri spatia complectens, omnia, quasi jam gerantur, in sua simplici cognitione considerat. Itaque si præsentiam pensare velis, quâ cuncta dignoscit, non esse præscientiam quasi futuri, sed scientiam numquam deficientis instantiæ rectius æstimabis. Unde non prævidentia, sed providentia potius dicitur, quòd porro ab rebus infimis constituta, quasi ab excelso rerum cacumine cuncta prospiciat. Quid igitur postulas, ut necessaria fiant, quæ divino lumine lustrentur, cum ne homines quidem necessaria faciant esse, quæ videant? Num enim quæ præsentia cernis, aliquam eis necessitatem tuus addit intuitus? Minimè. Atqui, si est divini humanique præsentis digna collatio, uti vos vestro hoc temporario præsentis quædam videtis, ita ille omnia suo cernit æterno. Quare hæc divina prænotio naturam rerum, proprietatemque non mutat, taliaque apud se præsentia spectat, qualia in tempore olim futura provenient: nec rerum iudicia confundit, unoque suæ mentis intuitu tam necessariè, quam non necessariè, ventura dignoscit. ¹ Sicuti vos cum pariter ambulare in terra hominem, & oriri in cælo Solem videtis, quamquam simul utrumque conspectum, tamen discernitis, & hoc voluntarium, ² illud esse necessarium iudicatis. Ita
igitur

¹ Sicut vos, cum pariter ambulare in terra hominem, & oriri.] MSS. Sicut vos, e. p. a. i. t. hominem conspiciatis & oriri. SITZM.

² Illud esse necessarium iudicatis.] La-

stant. lib. 2. Div. Instit. cap. 5. Non est astrorum motus voluntarius, sed necessarius: quia præstitutiis legibus officii que deserviunt. Idem.

igitur cuncta despiciens divinus intuitus, qualitatem rerum minime perturbat, apud se quidem præsentium, ad conditionem verò temporis futurarum. Quo fit, ut hoc non sit opinio, sed veritate potius nixa cognitio, cum existiturum quid esse cognoscit, quod idem existendi necessitate carere non nesciat. Hæc si dicas, quod eventurum Deus videt, id non evenire non posse: quod autem non potest non evenire, id ex necessitate contingere, meque ad hoc nomen necessitatis adstringas: Fatebor rem quidem solidissimæ veritatis, sed cui vix aliquis nisi divini speculator accesserit. Respondebo namque idem futurum, cum ad divinam notionem refertur, necessarium: cum vero in sua natura perpenditur, liberum prorsus atque absolutum videri. Duæ sunt etenim necessitates; simplex una, veluti quod necesse est omnes homines esse mortales; altera conditionis, ut si aliquem ambulare scias, eum ambulare necesse est. Quod enim quisque novit, id esse aliter ac notum est, nequit. Sed hæc conditio minime secum illam simplicem trahit. Hanc enim necessitatem non propria facit natura, sed conditionis adjectio. Nulla enim necessitas cogit incedere voluntariè gradientem, quamvis eum tamen, cum graditur, incedere necessarium sit. Eodem igitur modò, si quid providentia præsens videt, id esse necesse est, tametsi nullam naturæ habeat necessitatem. Atqui Deus ea futura, quæ ex arbitrii libertate proveniunt, præsentia contuetur. Hæc igitur, ad intuitum relata divinum, necessaria fiunt per conditionem divinæ notionis: per se vero considerata, ab absoluta naturæ suæ libertate non desinunt. Fient igitur proculdubio cuncta, quæ futura Deus esse prænoscit, sed eorum quædam de libero proficiscuntur arbitrio: quæ quamvis eveniant, existendo tamen propriam naturam non amittunt; quæ prius, quam fierent, etiam non evenire potuissent. Quid igitur refert non esse

necessaria, cum propter divinæ scientiæ conditionem modis omnibus, necessitatis instar, eveniant? Hoc scilicet, quod ea quæ paullo ante proposui, Sol oriens, & gradiens homo, quæ dum fiunt, non fieri non possunt: eorum tamen unum prius quoque quam fieret, necesse erat existere: alterum vero minime. Ita etiam quæ præsentia Deus habet, dubio procul existunt: sed eorum hoc quidem de rerum necessitate descendit: illud vero de potestate facientium. Haud igitur injuria diximus, hæc, si ad divinam notitiam referantur, necessaria; si per se considerentur, necessitatis esse nexibus absoluta. sicuti omne quod sensibus patet, si ad rationem referas, universale est: si ad seipsum respicias, singulare. Sed si in mea, inquires, potestate situm est mutare propositum, evacuabo providentiam, cum, quæ illa prænoscit, forte mutavero. Respondebo, Propositum te quidem tuum posse deflectere, sed, quoniam & id te posse, & an facias, quove convertas, præsens providentiæ veritas intuetur, divinam te præscientiam non posse vitare; sicuti præsentis oculi effugere non possis intuitum, quamvis te in varias actiones libera voluntate converteris. Quid igitur, inquires? Ex meane dispositione scientia divina mutabitur, ut cum ego nunc hoc, nunc illud velim, illa quoque noscendi vices alternare videatur? Minime. 'Omne namque futurum divinus præcurrit intuitus, & ad præsentiam propriæ cognitionis retorquet ac revocat. nec alternat, ut existimas, nunc hoc, nunc illud prænoscendi vices; sed uno ictu mutationes tuas manens prævenit atque complectitur. Quam comprehendendi omnia visen-

1 *Omne namque futurum divinus præcurrit intuitus, & ad præsentiam propriæ cognitionis retorquet ac revocat.*] Aurea sententia, sed litterulæ vitio foedè deformata. reformavi ex scriptis in alium habitum: *propriæ cognitionis*. Id. mex

fidei crede germanissimum esse, & salve quisquis es Lector. Bern.

2 *Et ad præsentiam propriæ cognitionis retorquet ac revocat.*] MS. Rittersh. & ad præf. propriæ cognitionis retorquet ac revocet. Sitzm.

vifendique præsentiam, non ex futurarum proventu rerum, sed ex propria Deo simplicitate sortitus est. Ex quo illud quoque resolvitur, quod paullo ante posuisti, indignum esse, si scientiæ Dei causam futura nostra præstare dicantur. Hæc enim scientiæ vis præsentaria notione cuncta complectens, rebus omnibus modum ipsa constituit, nihil vero posterioribus debet. Quæ cum ita sint, manet intemerata mortalibus arbitrii libertas. ¹ Nec iniquæ leges, solutis omni necessitate voluntatibus, præmia pœnasque proponunt. ² Manet etiam spectator desuper cunctorum præsciens Deus, visionisque ejus præsens ¹ semper-æternitas cum nostrorum actuum futura qualitate concurrat, bonis præmia, malis supplicia dispensans. Nec frustra sunt

in

[*Nec iniqua leges nec frustra preces.*] Sequitur ex libertate arbitrii, justas leges esse: ex providentia verò, rectas preces. Ut copiosissime & accuratissime docuit sapiens noster. Sed & audiendus Apulejus lib. de Deo Socratis, loco illo illustri: Nullus, inquis, Deus humanis rebus intervenit: Cui igitur preces ad gallo, cui votum nuncupabo, cui victimam cadam; quem miseris auxiliatorem, quem bonis factorem, quem adversatorem malis in omni vita cibo? quem denique, quod frequentissimum est, jurejurando arbitrum adhibebo? Hierocles in excerptis de Providentia, Οὐ μὲν τιμὴν ἐν νόμοις κείσθαι τοῖς ἀνθρώποις, ἐδὲ λόγισμός ἐστὶν εἰκὴ δέδοξαι, ἐδὲ τὸ βεβλήεσθαι παρέλασθαι, ἐδὲ τὸ ἀχρεῖα πεισθῆναι, εἰ ἀέροισι τὸ εὐθραπῶν πρᾶξιμαίων ἠγῆσθαι, Non ergo frustra leges constitutæ erunt hominibus, neque ratiocinandi vis temerè iisdem concessa sit, neque consultatio & deliberatio est supervacua, neque vota & preces redundant, si providentia humanis negotiis præsit. Et Salvianus Christianè lib. 1. Removet igitur à se, inquis, curam mortalium Deus. Et quæ ergo nobis divini religionis est ratio, quæ vel causa Christum colendi vel spes propiciandi? Si enim negligit Deus in hoc seculo genus humana, cur

ad cælum quotidie manus tendimus, cur orationibus crebris misericordiam Dei quaerimus, cur ad ecclesiasticas domos curvamus, cur ante altaria supplicamus? Nulla est enim nobis ratio precandi, si spes tollitur impetrandi. Vides ergo quam stulta atque inanis sit hujus persuasionis assertio, quæ utique si recipitur, nihil penitus de religione servatur. Sexcenta similia habent auctores. Quippe, ait Lactantius, summus colendi ritus est, ex ore justi hominis ad Deum directa laudatio. Vallin.

² Manet enim spectator desuper.] Similia habes apud Prudent. Cathem. Hymn. 2. Sitzm.

³ Semper-æternitas.] Sic fortasse S. Cypriano Charitas semper-æterna dicitur lib. de bono Patientiæ; Charitas fraternitatis vinculum est, fundamentum pacis, tenacitas ac firmitas unitatis, quæ & Spe & Fide major est, quæ & opera & martyria præcedit, quæ nobiscum semper-æterna apud Deum in regnis cælestibus permanebit. Vall.

Semper-æternitas.] Sic conjunctim scribendum esse monet Fr. Juretus Miscellan. ad lib. 3. Symmachi, Epist. 18. multis adductis exemplis: quale illud est Terentianum: *heri semper-æternitas*. Sitzm.

in Deo positæ spes precesque; quæ cum rectæ sunt, inefficaces esse non possunt. Aversamini igitur vitia, colite virtutes, ad rectas spes animum sublevate, humileis preces in excelsa porrigite. Magna vobis est, si dissimulare non vultis, necessitas indicta probitatis, cum ante oculos agitis iudicis cuncta cernentis.

I. *Ante oculos agitis iudicis cuncta cernentis.*] Diogenes Laërt. in Thalete 1. ἠρώτησε τις αὐτὸν, εἰ λήθη θεὸς ἀνθρώπων ἀδικῶν, ἀλλ' ἐδέετο Διὸς ἀδικῶν, ἔφη. Cui concinit Epigramma vetus:

Ἀνθρώπους μὲν ἴσως λήσεις ἄτοπον ἢ ποιήσας.

Οὐ λήσεις δὲ θεὸς ἐδέετο λογίζομεν.

Idem Diog. de Platone lib. 3. οἶεται δὲ καὶ θεὸς ἐφορᾶν τὰ ἀνθρώπινα. Pindarus Olymp. Od. 1.

Εἰ δὲ θεὸν
ἀνὴρ τις ἐλπίσῃ πλάθει-
μεν ἔρδων, αἰμαρτάνη.

S. Ambrosius ad Relat. Symmachi: Nemo Deum fallit, cui omnia etiam cordis occulta manifesta sunt. Lactant. libro sexto, cap. 24. Purgemus igitur conscientiam, quæ oculis Dei pervia est; & ut ait Cicero, Semper ita vivamus, ut rationem nobis reddendam arbitremur; putemusque, nos momentis omnibus, non in aliquo, (ut ille dixit) orbis terræ theatro ab hominibus, sed de super spectari ab eo, qui & iudex & testis olim futurus est, cui rationem vitæ poscenti, actus suos inficiari non licebit. Sic divinitus cer-

te Plautus in Captivis:

Est profecto Deus, qui quæ nos gerimus auditque & videt.

Virtus ad Scipionem apud Silium Italicum lib. 15.

Idem Insuperbia cultor, quæcumque capesses,

Testes factorum sive arbitrare dicos.

Ovidius 1. Trist. Eleg. 2.

— acta Deos nunquam mortalia fallunt.

Sic Poëta facer:

Nil absente Deo loquimur; nil abdita clausum

Peccatoris antra tegunt. Cernit Deus omnia præsens.

Claudat Notas nostras Chrysofostomus hoc insigni suo dicto, quod ex hom. 62. in Genesim adscribo. Etiam si fecerimus (inquit) ut res clam sit omnibus, ab oculo tamen illo, qui dormire nequit, latere non poterimus. Illum solum timere oportet, & tremere ac pavere, ut ne in conspectu ejus male quippiam faciamus. Et infra: Sic oportet omnia diligenter fieri, ne forte à domino condemnemur. Neque enim fieri potest, ut occultetur aliquid ab oculo illo qui dormire nequit; Verum necesse omnino est, ut is qui peccat suppliciiis obnoxius fiat. Idem.

F I N I S.

1864
The following is a list of the names of the persons who have been admitted to the membership of the Society since the last meeting of the Council, viz.:

Name	Residence	Profession
Mr. J. H. [illegible]	[illegible]	[illegible]
Mr. W. M. [illegible]	[illegible]	[illegible]
Mr. R. L. [illegible]	[illegible]	[illegible]
Mr. T. S. [illegible]	[illegible]	[illegible]
Mr. G. P. [illegible]	[illegible]	[illegible]
Mr. A. B. [illegible]	[illegible]	[illegible]
Mr. C. D. [illegible]	[illegible]	[illegible]
Mr. E. F. [illegible]	[illegible]	[illegible]
Mr. H. I. [illegible]	[illegible]	[illegible]
Mr. J. K. [illegible]	[illegible]	[illegible]
Mr. L. M. [illegible]	[illegible]	[illegible]
Mr. N. O. [illegible]	[illegible]	[illegible]
Mr. P. Q. [illegible]	[illegible]	[illegible]
Mr. R. S. [illegible]	[illegible]	[illegible]
Mr. T. U. [illegible]	[illegible]	[illegible]
Mr. V. W. [illegible]	[illegible]	[illegible]
Mr. X. Y. [illegible]	[illegible]	[illegible]
Mr. Z. [illegible]	[illegible]	[illegible]

The names of the persons who have been admitted to the membership of the Society since the last meeting of the Council, viz.:

ANICII MANLII SEVERINI

BOETII

OPUSCULA

SACRA.

LECTORI.

UT hic codex exiguus mole in justam enchiridii formam excresceret, operæ pretium tibi, Lector, fore credidimus, si libris Consol. hi de rebus sacris breviores tractatus subjicerentur. tum quia nullus Christi nomine censitus est, qui non Christiana mysteria solidis hic rationibus disserta & legere aveat & intelligere; nullibi enim fortius aut brevius potest. tum quia Confessione Fidei auctiores prodeunt; is libellus verè aureus, indignus erat, qui diutius lateret, olim inter diversos hæresum turbines, quæ tunc maximè Anastasii principis favore elatæ grassabantur, conscriptus; atque eo fine, ut, more tum inter magnos viros recepto, testatiorem faceret suam fidem Boëtius, suamque cum Ecclesia Catholica communionem. Iis autem omnibus recensendis nullum non studium impendimus, quo, collatis aliquot venerandæ antiquitatis exemplaribus emendatiores, suo primævo nitore redderentur.

ANICII MANLII SEVERINI

B O E T I I

V. C. ET INL., EXCONS. ORD.,
PATRICII,

INCIPIIT LIBER,

QUOMODO TRINITAS UNUS
DEUS AC NON TRES DII.

AD Q. AUR. MEMM. SYMMACHUM V. C.
ET INL. EXCONS. ORD. ATQUE PA-
TRICIUM SOCERUM SUUM.

DOMINO ET PATRI SYMMACHO BOETIUS.

P R O O E M I U M.

Nvestigatam diutissime quæstionem, quan-
tum nostræ mentis igniculum illustrare lux
divina dignata est, formatam rationibus
literisque mandatam, offerendam vobis
communicandamque curavi, tam vestri cupidus judi-
cii, quam nostri studiosus inventi. Qua in re quid
mihi sit animi quoties stylo excogitata commendo,
quum ex ipsa materiæ difficultate, tum ex eo quod ra-
ris, id est, vobis tantum colloquor, intelligi potest.
neque enim famæ jactatione & inanibus vulgi clamo-
ribus excitamur; sed si quis est fructus exterior, hic
non aliam potest nisi materiæ similem sperare senten-
tiam. Quocunque igitur à vobis dejeci oculos, par-
tim

AD Q. AUR. MEMM. SYMMACHUM.] primæ fidei codd. descripsimus & præ-
Titulum hunc integram ex Bibl. fiximus, qui ex omnibus scripturam
Regiæ vetustiori & ex S. Victoris o- hanc soli retinuerant. *Phil.*

tim ignava segnities, partim callidus livor occurrit; ut contumeliam videatur divinis tractatibus irrogare, qui talibus hominum monstris non agnoscenda hæc potius, quam proculcanda projecerit. Idcirco stylum brevitate contraho, & ex intimis sumpta Philosophiæ disciplinis novorum verborum significationibus velo; ut hæc mihi tantum vobisque, si quando ad ea converteritis oculos, colloquantur. cæteros verò ita submovemus, ut qui capere intellectu nequiverint, ad ea etiam legenda videantur indigni. Sed nunc tantum à nobis quæri oportet, quantum humanæ rationis intuitus ad divinitatis valet celsa conscendere. nam cæteris quoque artibus idem quasi quidam finis est constitutus, quo usque potest via rationis accedere. neque enim medicina semper ægris affert salutem, sed nulla erit culpa medentis, si nihil eorum quæ fieri oportebat, omiserit, idemque in cæteris. At quantum hæc difficilior quæstio est, tam facilior esse debet ad veniam. Vobis tamen etiam illud inspiciendum est, an ex beati Augustini scriptis semina rationum aliquos in nos venientia fructus extulerint: ac de proposita quæstione hinc sumamus initium.

C A P U T I.

Sententia Catholica de trinitate & unitate Dei.

CHristianæ religionis reverentiam plures usurpant; sed ea fides pollet maximè ac solitariè, quæ quàm propter universalium præcepta regularum, quibus ejusdem religionis intelligatur auctoritas; tum propterea quod ejus cultus per omnes pænè mundi terminos emanavit, Catholica vel universalis vocatur, cujus hæc de trinitatis unitate sententia est: Pater, inquit, Deus, Filius Deus, Spiritus Sanctus Deus. igitur Pater, Filius, Spiritus Sanctus unus non tres

Dii. cujus conjunctionis ratio est indifferentia. eos enim differentia comitatur, qui vel augment vel minuunt, ut Ariani, qui gradibus meritorum trinitatem variantes diftrahunt atque in pluralitatem diducunt. principium enim pluralitatis, alteritas est, præter alteritatem enim nec pluralitas quid fit intelligi potest. Trium namque rerum vel quotlibet tum genere, tum specie, tum numero diversitas constat. quoties enim idem dicitur, toties diversum etiam prædicatur. Idem verò dicitur tribus modis: aut genere, ut idem homo quod equus; quia his idem genus, ut animal. vel specie, ut idem Cato quod Cicero, quia eadem species ut homo. vel numero, ut Tullius & Cicero, quia unus est numero. Quare diversum etiam vel genere, vel specie, vel numero dicitur. sed numero differentiam accidentium varietas facit. nam tres homines neque genere, neque specie, sed suis accidentibus distant: nam si vel animo cuncta ab his accidentia separemus, tamen locus cunctis diversus est, quem unum fingere nullo modo possumus. duo enim corpora unum locum non obtinebunt, qui est accidens, atque ideo sunt numero plures, quoniam accidentibus plures fiunt.

CAPUT II.

Substantia divina, forma est.

AGe igitur ingrediamur & unumquodque ut intelligi atque capi potest dispiciamus. nam, sicut optimè dictum videtur, eruditi est hominis unumquodque ut ipsum est, ita de eo fidem capere tentare. Nam quum tres sint Speculativæ partes, Naturalis, in motu, in abstracta, ἀνεπεξέρχεται, id est, inseparabilis. considerat enim corporum formas cum materia, quæ à corporibus actu separari non possunt, quæ corpora

in motu sunt, ut quum terra deorsum, ignis sursum fertur, habetque motum forma materiæ conjuncta. Mathematica, sine motu, inabstracta. hæc enim formas corporum speculatur sine materia, ac per hoc sine motu; quæ formæ quum in materia sint, ab ea separari non possunt. Theologica, sine motu, abstracta atque separabilis. nam Dei substantia, & materia & motu caret. In naturalibus igitur rationaliter, in mathematicis disciplinaliter, in divinis intellectualiter versari oportebit, neque diduci ad imaginationes, sed potius ipsam inspicere formam, quæ verè forma nec imago est; & quæ esse ipsum est, & ex qua esse est; omne namque esse, ex forma est. statua enim non secundum æs, quod est materia, sed secundum formam, quæ in eo insignita est, effigies animalis dicitur. ipsumque æs non secundum terram, quod est ejus materia, sed dicitur secundum æris figuram. terra quoque ipsa non secundum informem materiam *ἡ τῶ ὕλης* dicitur; sed secundum siccitatem gravitatemque, quæ sunt formæ. Nihil igitur secundum materiam esse dicitur, sed secundum propriam formam. Sed divina substantia sine materia forma est, atque ideo unum est, & id quod est. reliqua enim non sunt id quod sunt. unumquodque enim habet esse suum ex his ex quibus est, id est, ex partibus suis; & est hoc atque hoc, id est, partes suæ conjunctæ, sed non hoc vel hoc singulariter; ut, quum homo terrenus constet ex anima corporeque, corpus & anima est, non vel corpus vel anima. in parte igitur non est id quod est. quod verò non est ex hoc atque hoc, sed tantum est hoc, illud verè est id quod est: & est pulcherrimum fortissimumque quia nullo nititur. Quocirca hoc verè unum, in quo nullus numerus, nullum in eo aliud præterquam id quod est. neque enim subjectum fieri potest, forma enim est; formæ verò subjectæ esse non possunt. Nam quod cæteræ
formæ

formæ subjectæ accidentibus sint , ut humanitas , non ita accidentia suscipit eo quod ipsa est, sed eo quod materia ei subjecta est. dum enim materia subjecta humanitati suscipit quodlibet accidens , ipsa hoc suscipere videtur humanitas. Forma verò, quæ est sine materia, non poterit esse subjectum nec verò inesse materiæ; neque enim esset forma sed imago. ex his enim formis, quæ præter materiam sunt, istæ formæ venerunt, quæ sunt in materia & corpus efficiunt. nam cæteras , quæ in corporibus sunt abutimur , formas vocantes , dum imagines sunt. assimilantur enim formis iis , quæ non sunt in materia constitutæ. Nulla igitur in eo diversitas, nulla ex diversitate pluralitas, nulla ex accidentibus multitudo , atque idcirco nec numerus.

C A P U T III.

In divina substantia non est numerus.

DEus verò, à Deo , nullo differt, ne vel accidentibus , vel substantialibus differentiis in subjecto positis distat , ubi vero nulla est differentia, nulla est omnino pluralitas ; quare nec numerus. igitur unitas tantùm. Nam quod tertio repetitur, Deus ; quùm pater & Filius & Spiritus Sanctus nuncupatur, tres unitates non faciunt pluralitatem numeri in eo quod ipsæ sunt ; si advertamus ad res numerabiles, ac non ad ipsum numerum. illic enim unitatum repetitio numerum facit. In eo autem numero qui in rebus numerabilibus constat , repetitio unitatum atque pluralitas minimè facit numerabilium rerum numerosam diversitatem. Numerus enim duplex est, unus quidem quo numeramus ; alter verò qui in rebus numerabilibus constat. etenim unum res est unitas, qua unum dicimus. duo rursus in rebus sunt, ut homines vel lapides; dualitas nihil, sed tantum dualitas

litas qua duo homines vel lapides duo fiunt. & in cæteris eodem modo. Ergò in numero quo numeramus repetitio unitatum facit pluralitatem; in rerum verò numero non facit pluralitatem unitatum repetitio; velut si de eodem dicam, gladius unus, mucro unus, ensis unus. potest enim unus tot vocabulis gladius agnosci, hæc enim unitatum repetitio iteratio potius est, non numeratio. velut si ita dicamus, ensis, mucro, gladius, repetitio quædam est ejusdem, non numeratio diversorum: velut si ita dicam, sol, sol, sol. non tres soles effecerim, sed de uno toties prædicaverim. Non igitur si de Patre ac Filio & Spiritu Sancto tertio prædicatur Deus, idcirco trina prædicatio numerum facit. hoc enim illis, ut dictum est, imminet, qui inter eos distantiam faciunt meritum. Catholicis verò nihil in differentia constituentibus, ipsamque formam, ut est, esse ponentibus, neque aliud esse, quàm est ipsum quod est, opinantibus, rectè repetitio de eodem, quam enumeratio diversi videtur esse quàm dicitur, Deus pater, Deus filius, Deus Spiritus Sanctus, atque hæc trinitas unus Deus; veluti ensis atque mucro, unus gladius; velut sol, sol, sol, unus sol. Sed hoc interim ad eam dictum sit significationem demonstrationemque, qua ostenditur non omnem unitatum repetitionem, numerum pluralitatemque perficere. non verò ita dicitur, Pater ac Filius & Spiritus Sanctus, quasi multivocum quiddam: nam mucro & ensis, & ipse est & idem. pater verò ac filius & Spiritus Sanctus, idem equidem est, non vero ipse; in qua re paulisper considerandum est. requirentibus enim; Ipse est Pater qui Filius? minime, inquirunt. rursus, Idem alter qui alter? negatur. non est igitur inter eos in omni re indifferentia, qua subintrat numerus, quem ex subjectorum diversitate confici, superius explanatum est. De qua re breviter considerabimus, si prius illud, quemad-

mo-

modum de Deo unumquodque prædicatur, præmiserimus.

CAPUT IV.

Quomodo Deus sit in prædicamentis.

Decem omnino prædicamenta traduntur quæ de rebus omnibus universaliter prædicantur; id est, substantia, qualitas, quantitas, ad aliquid, ubi, quando; habere, situm esse, facere, pati. Hæc igitur talia sunt, qualia subiecta permiserint. nam pars eorum in reliquarum rerum prædicatione substantia est, pars in accidentium numero est. atque hæc quum quis in divinam verterit prædicationem, cuncta mutantur quæ prædicari possunt. Ad aliquid verò, omnino non potest prædicari; nam substantia in illo non est verè substantia sed ultra substantiam: item qualitas & cætera, quæ evenire queunt. quorum, ut amplior fiat intellectus, exempla subdenda sunt. Nam quum dicimus, Deus, substantiam quidem significare videmur, sed eam, quæ sit ultra substantiam. quum verò, justus, qualitatem quidem, sed non accidentem, sed eam quæ sit substantia, sed ultra substantiam; neque enim aliud est, quod est, aliud quod justus est; sed idem est esse Deo: quod justo. item quum dicitur magnus, vel maximus, quantitatem quidem significare videmur, sed eam quæ sit ipsa substantia talis, qualem esse diximus ultra substantiam. idem est enim esse Deo, quod magno; de forma enim ejus superius demonstratum est, quoniam is sit forma & unum verè, nec ulla pluralitas. Sed hæc prædicamenta talia sunt, ut, in quo sunt, ipsum esse faciant quod dicitur, divisè quidem in cæteris, in Deo verò conjunctè atque copulatè, hoc modo: nam quum dicimus, substantia, ut homo vel Deus; ita dicitur quasi illud,

de quo prædicatur, ipsum sit substantia; ut substantia, homo vel Deus. Sed distat, quoniam homo non integrè ipsum homo est, ac per hoc nec substantia. quod est enim, aliis debet, quæ non sunt homo: Deus verò, hoc ipsum quod est, Deus est. nihil enim aliud est, nisi quod est, ac per hoc ipsum Deus est. Rursus, justus, quod est qualitas, ita dicitur quasi ipse hoc sit de quo prædicatur. id est, si dicamus, homo justus, vel Deus justus; ipsum hominem vel Deum justos esse proponimus. sed differt, quoniam homo alter, alter est justus; Deus verò, idem ipsum est, quod est justum. Magnus etiam homo vel Deus dicitur, atque ita, quasi ipse sit homo magnus vel Deus magnus. sed homo tantum magnus, Deus vero ipsum magnus existit. Reliqua verò neque de Deo, neque de cæteris prædicantur: nam, ubi, vel de Deo, vel de homine prædicari potest; de homine, ut in foro; de Deo, ut ubique. sed ita, ut non quasi ipsa sit res id quod prædicatur, de qua dicitur. non enim ita homo dicitur in foro esse, quemadmodum esse albus vel longus, nec quasi circumfusus & determinatus proprietate aliqua, qua designari secundum se possit, sed tantum, quod sit illud aliis informatum rebus, per hanc prædicationem ostenditur. de Deo verò non ita, nam quod ubique est, ita dici videtur, non quod in omni sit loco; omnino enim in loco esse non potest, sed quod ei omnis locus adsit ad eum capiendum, quum ipse non suscipiatur in loco: atque ideo nusquam in loco esse dicitur, quoniam ubique est, sed non in loco. Quando verò, eodem prædicatur modo, ut de homine, heri venit; de Deo, semper est. Hic quoque non quasi esse aliquid dicitur illud ipsum, de quo hesternus dicitur adventus, sed quid ei secundum tempus accesserit prædicatur. quod vero de Deo dicitur, semper est, unum quidem significat, quasi omni præterito fuerit, omni quoque modo sit præ-

præsenti, omni futuro erit. quod de cœlo & de cæteris immortalibus corporibus secundum Philosophos dici potest. at de Deo, non ita, semper enim est, quoniam, semper, præsens est in eo temporis. tantumque inter nostrarum rerum præsens, quod est, nunc inter est ac divinarum, quod nostrum nunc, quasi currens tempus facit & sempiternum; divinum vero nunc, permanens neque movens sese atque consistens æternitatem facit. cui nomini si adjicias semper, facies ejus quod est nunc jugem indefessumque ac per hoc perpetuum cursum, quod est sempiternitas. Rursus, habere vel facere, eodem modo. dicimus enim, currit vestitus, de homine: de Deo, cuncta possidens regit. Rursus nihil de eo quod est esse de utrisque dictum est. sed hæc omnis prædicatio exterioribus datur, omniaque hæc quodam modo referuntur ad aliud. cujus prædicationis differentiam sic facilius internoscimus; qui homo est, vel Deus, refertur ad substantiam qua est aliquid, id est, homo vel Deus. qui justus est, refertur ad qualitatem, qua scilicet est aliquid, id est; justus, qui magnus, ad quantitatem, qua est aliquid, id est, magnus. Nam in cæteris prædicationibus nihil tale est. qui enim dicit esse aliquem in foro, vel ubique, refert quidem ad prædicamentum quod est, ubi; sed non quo aliquid est, velut justitia justus. Item quum dico, currit vel regit; vel, nunc est, vel, semper est, refertur quidem vel ad facere, vel ad tempus. si tamen interim, divinum illud semper, tempus dici potest, sed non quo, ut aliquo, aliquid est, velut magnitudine magnum. nam situm passionemque requiri in Deo non oportet; neque enim sunt. Jamne patet quæ differentia sit prædicationum? quod aliæ quidem quasi rem monstrant, aliæ verò quasi circumstantias rei; quodque illa quidem ita prædicantur, ut esse aliquid rem ostendant: illa verò, ut non esse, sed potius extrinsecus aliquid

quodam modo affigant. Illa igitur, quæ aliquid esse designant secundum rem, prædicationes vocentur, quæ quùm de rebus subjectis dicuntur, vocantur accidentia secundum rem; quùm verò de Deo, qui subiectus non est, secundum substantiam rei prædicatio nuncupatur.

C A P U T V.

Quomodo Deus in Relatione.

AGe nunc de relativis speculemur, pro quibus omne quod dictum est, sumpsimus ad disputationem. maximè enim hæc non videntur secundum se facere prædicationem, quæ perspicuè ex alieno adventu constare perspiciuntur. Age enim, quoniam dominus ac servus relativa sunt, videamus utrumne ita sit, ut secundum se sit prædicatio, an minimè. Atqui si auferas servum, abstuleris & dominum; at non etiam si abstuleris albedinem, abstuleris quoque album. Sed interest, quod albedo accidit albo, qua sublata perit nimirum album. at in domino, si servum auferas, perit vocabulum quo dominus vocabatur: sed non accidit servus domino, ut albedo albo, sed potestas quædam qua servus coërcetur, quæ quoniam sublato deperit servo, constat non eam per se domino accidere, sed per fervorum quodammodo extrinsecus accessum. Non igitur dici potest prædicationem relativam quicquam rei, de qua dicitur secundum se, vel addere, vel minuire, vel mutare. quæ tota non in eo quod est esse consistit, sed in eo quod est in comparatione aliquo modo se habere; nec semper ad aliud, sed aliquoties ad idem. age enim, stet quisquam, ei igitur si accedam dexter, erit ille sinister ad me comparatus; non quod ille ipse sinister sit, sed quod ego dexter accesserim. rursus ego sinister accedo, item fit ille dexter, non quod ita sit
per

per se dexter, velut albus ac longus, sed quod me accedente fit dexter, atque id quod est, à me & ex me est, minimè vero ex sese. Quare quæ secundum rei alicujus, in eo quod ipsa est, proprietatem, non faciunt prædicationem, nihil alternare vel mutare queunt, nullamque omnino variare essentiam. Quocirca si Pater ac Filius ad aliquid dicuntur, nihilque aliud, ut dictum est, differunt, nisi sola relatione. relatio verò non prædicatur ad id de quo prædicatur quasi ipsa sit & secundum rem de qua dicitur, non faciet alteritatem rerum, de qua dicitur, sed, si dici potest, quo quidem modo id quod vix intelligi potuit, interpretatum est personarum. Omnino enim magna regulæ est veritas. In rebus incorporalibus, distantias effici differentiis, non locis. neque accessisse dici potest aliquid Deo, ut pater fieret, non enim cœpit esse unquam pater, eo quod substantialis quidem ei est productio filii, relativa vero prædicatio patris. ac, si meminimus omnium in prioribus de Deo sententiarum, ita cogitemus, processisse quidem ex Deo Patre Filium Deum & ex utrisque Spiritum Sanctum. hos, quoniam incorporales sint, minimè locis distare, quoniam verò Pater Deus & filius Deus & Spiritus Sanctus Deus, Deus vero nullas habet differentias quibus differat à Deo, à nullo eorum differt. differentiæ verò ubi absunt, abest pluralitas. ubi abest pluralitas, adest unitas: nihil autem aliud gigni potuit ex Deo, nisi Deus. & in rebus numerabilibus repetitio unitatum non facit modis omnibus pluralitatem. Trium igitur idoneè constituta est unitas.

CAPUT VI.

Quomodo unitas & trinitas in Deo.

SED quoniam nulla relatio ad seipsum referri potest, Sidcirco quod ea secundum seipsum est prædicatio

quæ relatione caret, facta quidem est trinitatis numerositas in eo quod est prædicatio relationis; servata verò unitas; in eo quod est indifferentia vel substantiæ vel operationis vel omnino ejus, quæ secundum se dicitur, prædicationis. Ita igitur substantia continet unitatem, ratio multiplicat trinitatem. atque ideo sola figillatim proferuntur atque separatim quæ relationis sunt. nam idem Pater qui Filius non est, nec idem uterque qui Spiritus Sanctus. idem tamen Deus est, Pater & Filius & Spiritus Sanctus: idem justus, idem bonus, idem magnus, idem omnia, quæ secundum se poterunt prædicari. Sanè sciendum est, non semper talem esse relativam prædicationem, ut semper ad differens prædicetur; ut est servus ad dominum, differunt enim. nam omne æquale, æquali æquale est; & simile, simili simile est; & idem, ei quod est idem, idem est. & similis est in trinitate ratio, Patris ad filium & utriusque ad Spiritum Sanctum; ut ejus, quod est idem, ad id, quod est idem. quod si id in cunctis aliis rebus non potest inveniri, facit hoc cognata caducis rebus alteritas. nos verò nulla imaginatione diduci, sed simplici intellectu erigi, & ut quidque intelligi potest, ita aggredi etiam intellectu oportet.

Sed de proposita quæstione satis dictum est. nunc vestri normam judicii exspectat subtilitas quæstionis: utrum rectè decursa sit, an minimè, vestræ statuet pronuntiationis auctoritas. Quòd si sententiæ, fidei fundamentis sponte firmissimæ, opitulante gratia divina, idonea argumentorum adjuncta præstitimus, illuc perfecti operis lætitia remeabit, unde venit effectus. Quod si, ultra se, humanitas nequivit ascendere, quantum imbecillitas subtrahit, vota supplebunt.

INCIPIT EJUSDEM

A D

SANCTUM JOANNEM

DIACONUM ECCLESIAE ROMANÆ,

UTRUM PATER ET FILIUS AC
SPIRITUS SANCTUS DE DIVI-
NITATE SUBSTANTIALITER
PRÆDICENTUR.

QUæro an Pater & Filius ac Spiritus Sanctus de divinitate substantialiter prædicentur, an alio quolibet modo. viamque indaginis hinc arbitror esse sumendam, unde rerum omnium manifestum constat exordium, id est, ab ipsis Catholicæ fidei fundamentis. Si igitur interrogem, an, qui dicitur Pater, substantia sit; respondetur esse substantia. Quod si quæram, an Filius substantia sit, idem dicitur. Spiritum quoque Sanctum, substantiam esse, nemo dubitaverit. Sed quum rursus colligo, Patrem, Filium, Spiritum Sanctum non plures, sed una occurrit esse substantia. una igitur substantia trium nec separari ullo modo, aut disjungi potest, nec velut partibus in unum conjuncta est, sed est una simpliciter. Quæcunque igitur de divina substantia prædicantur

* *Ad Sanctum Joannem.*] Eo tempore Eccl. Romanæ Diaconum, postea verò, nimirum anno DXXIII. ejusdem Pontificem. qui postquam ex Oriente Theoderici ad Justinum legatus rediit, Ravennæ ab eo custodiæ traditus, paulò post amicum Boëtium, similem ob causam, similem palmam adeptus est. Unde antiquarius Boëtii exscriptor [ea enim scriptura fuit eorumd. opt. codicum] ut eum *idē* designaret, *sanctum* appel-

lavit; quemadmodum & Anastasius bibliothecarius in ejus vita. quem, ut obiter moneam, in vita Boëtii emendantes ex ejusd. Anastasii vet. cod. MS. scripsimus defunctum VI. Kal. Junii, ut & habet Breviarium Rom. non xv. Ex eodemque Anastasii cod. corpus ejus Romæ Kalendis Junii susceptum reposuimus, non VI. Kal. ut in impressis erat; qui dies mortis ejus fuit. *Vallin.*

cantur, ea tribus oportet esse communia. idque signi erit, quæ sint, quæ de divinitatis substantia prædicentur, quod quæcunque hoc modo dicuntur de singulis in unum collectis tribus singulariter prædicabuntur hoc modo si dicimus, Pater Deus est, Filius Deus est, Spiritus Sanctus Deus est; Pater, Filius ac Spiritus Sanctus unus Deus est. Si igitur eorum una Deitas, una substantia est, licet Dei nomen de Divinitate substantialiter prædicari. ¹ ita, Pater veritas est, Filius veritas est, Spiritus Sanctus veritas est: Pater, Filius & Spiritus Sanctus, non tres veritates, sed una veritas est. Si igitur una in his substantia, una est veritas, necesse est veritatem substantialiter prædicari: de bonitate, de incommutabilitate, de iustitia, de omni potentia ac de cæteris omnibus, quæ tam de singulis, quam de omnibus singulariter prædicamus, manifestum est substantialiter dici. Unde apparet ea quæ quàm in singulis separatim dici convenit, nec tamen in omnibus dici queunt, non substantialiter prædicari, sed alio modo: qui verò iste sit, posterius quæram. Nam, qui Pater est, hoc vocabulum non transmittit ad Filium, neque ad Spiritum Sanctum. quo fit ut non sit hoc nomen substantiale inditum. nam si substantia-

¹ Ita Pater veritas est.] Ea verba dum exponit Gilbertus Porretanus Episcopus Pictaviensis in eum errorem lapsus est, quem damnavit Concilium Remense anno MCLXVIII. & ipse agnovit. Qualis fuerit, qui verba ejus refert D. Bernardus, sic recenset serm. LXXX. super Cantica, Si quid itaque, inquit, de Deo propriè dici possit, rectius congruentiusque dicetur, Deus est magnitudo, bonitas, iustitia, sapientia; quàm Deus est magnus, bonus, iustus aut sapiens. Unde non immerito nuper in Concilio, quod Papa Eugenius Remis celebravit, tam ipsi quam cæteris Episcopis perversa visa est & omnino suspecta expositio illa in libro Gilberti Episcopi Pictaviensis, quo super verba Boëtii de Trinitate, sanissima quidem atque Catholica,

commentabatur hoc modo, Pater est Veritas, id est, Verus: Filius est Veritas, id est, Verus: Spiritus sanctus est Veritas, id est, Verus. & hi tres simul non tres Veritates, sed una Veritas, id est, unus Verus: O obscuram perversamque explanationem! Quam verius saniusque per contrarium ita dixisset! Pater est Verus, id est, Veritas: Filius est Verus, id est, Veritas: Spiritus sanctus est Verus, id est, ipsa Veritas. quod quidem fecisset, si sanctum dignaretur Fulgentium imitari, qui ait; Una quippe Veritas unius Dei, imo una Veritas unus Deus. non patitur servitium atque culturam Creatoris creaturæque jungi. Fusius rem omnem narrat Gofridus vitæ ejusd. D. Bernardi cap. v. l. III. Vallin.

le effet, ut Deus, ut veritas, ut justitia, ut ipsa quoque substantia, de cæteris diceretur. Item Filius solus hoc recipit nomen, neque cum aliis jungitur, sicut in Deo, sicut in veritate, sicut in cæteris, quæ superius dixi. Spiritus quoque Sanctus non est idem qui Pater ac Filius. Ex his igitur intelligimus Patrem, Filium ac Spiritum Sanctum non de ipsa divinitate substantialiter dici, sed alio quodam modo. si enim substantialiter prædicaretur, & de singulis & de omnibus singulariter diceretur. hæc verò ad aliquid dici manifestum est; nam & Pater, alicujus pater est; & Filius, alicujus filius; & Spiritus, alicujus Spiritus: quo fit, ut nec trinitas quidem substantialiter de Deo prædicetur. non enim Pater trinitas, qui enim Pater est, Filius ac Spiritus Sanctus non est. nec trinitas Filius, nec trinitas Spiritus Sanctus, secundum eundem modum. sed trinitas quidem in personarum pluralitate consistit, unitas verò in simplicitate substantiæ. Quod si personæ divisæ sunt, substantia verò indivisa, necesse est, quod vocabulum ex personis originem capit, id ad substantiam non pertinere. at trinitatem personarum diversitas fecit; trinitas igitur non pertinet ad substantiam. Quo fit, ut neque Pater, neque Filius, neque Spiritus Sanctus, nec trinitas de Deo substantialiter prædicentur, sed, ut dictum est, ad aliquid. Deus verò, veritas, justitia, bonitas, omnipotentia, substantia, immutabilitas, virtus, sapientia, & quicquid hujusmodi excogitari potest, substantialiter de divinitate dicuntur. Hæc si se rectè & ex fide habent, ut me instruas peto. aut si aliqua re forte diversus es, diligentius intuere quæ dicta sunt; & fidem, si poteris, rationemque conjunge.

I N C I P I T E J U S D E M,
A D E U N D E M,
Q U O M O D O S U B S T A N T I Æ , I N
E O , Q U O D S I N T , B O N Æ
S I N T , C U M N O N S I N T
S U B S T A N T I A L I A B O N A .

Postulas, ut, ex 'Hebdomadibus nostris, ejus quæstionis obscuritatem, quæ continet modum, quo, substantiæ in eo quòd sint, bonæ sint, quùm non sint substantialia bona, digeram & paulo evidentius monstrarem. idque eo dicis esse faciendum, quod non sit omnibus notum iter hujusmodi scriptionum. tuus verò testis ipse sum, quam hæc vivaciter fueris antè complexus. Hebdomadas verò ego mihi ipse commentor, potiusque ad memoriam meam speculata conservo, quàm cuiquam participo, quorum lascivia ac petulantia nihil à joco risuque patitur esse disjunctum. prohinc tu ne sis obscuritatibus brevitatis adversus, quæ quùm sint arcani fida custodia, tùm id habent commodi, quòd his solis, qui digni sunt, colloquuntur. Ut igitur in mathematica fieri solet, cæterisque etiam disciplinis, proposui terminos, regulasque, quibus cuncta, quæ sequuntur, efficiam. Communis animi conceptio est enuntiatio, quam quisque probat auditam. harum duplex modus est: nam ita una communis est, ut omnium hominum sit, velut si hanc proponas, Si duobus æqualibus æqualia auferas, quæ relinquuntur, æqualia esse; nullus id intelligens neget. Alia verò est doctorum tantum, quæ tamen ex talibus communis animi conce-

1 Ex Hebdomadibus nostris.] Nimirum partiturus erat breviores has scriptiones suas per Hebdomadas, sicut Titus Livius divinum opus suum per Decades. Sabellius per Enneades. Val-

ceptionibus venit, ut est, Quæ incorporalia sunt, in loco non esse, & cætera. quæ non vulgus, sed docti comprobant. Diversum est, esse, & id quod est. ipsum enim esse nondum est; at verò quod est, accepta essen- di forma est atque consistit. Quod est, participare ali- quo potest. sed ipsum esse, nullo modo aliquo partici- pat. fit enim participatio quùm aliquid jam est. est autem aliquid, quùm esse susceperit. Id quod est, ha- bere aliquid præterquam quod ipsum est, potest. ipsum verò esse, nihil aliud præter se habet admixtum. Di- versum est, tantùm esse aliquid, & esse aliquid in eo quod est. illic enim accidens, hic substantia signifi- catur.

Omne quod est, participat eo quod est esse, ut sit. alia verò participat, ut aliquid sit: ac per hoc, id quod est, participat eo quod est esse, ut sit. est verò, ut partici- pet alio quolibet. Omne simplex, esse suum, & id quod est unum habet. Omni composito aliud est esse, aliud ipsum est. Omnis diversitas discors, similitudo verò appetenda est. & quod appetit aliud, tale ipsum esse naturaliter ostenditur, quale est illud hoc ipsum, quod appetit. Sufficiunt igitur quæ præmisimus. à prudente verò rationis interprete suis unumquodque aptabitur argumentis.

Quæstio verò hujusmodi est, Ea, quæ sunt, bona sunt. tenet enim communis sententia doctorum, omne quod est ad bonum tendere; omne autem tendit ad simile. quæ igitur ad bonum tendunt, bona ipsa sunt. sed, quemadmodum bona sint, inquirendum est, utrumne participatione an substantia? si participatio- ne, per se ipsa nullo modo bona sunt: Nam quod partici- patione album est, per se in eo quod ipsum est, al- bum non est, & de cæteris qualitatibus eodem modo. si igitur participatione bona sunt, ipsa per se nullo mo- do bona sunt; sed concessum est. non igitur participa-
tione

tione sunt bona, sed substantia. quorum verò substantia bona est, id quod sunt bona sunt, id autem quod sunt, habent ex eo quod est esse. esse igitur ipsorum bonum est. omnium igitur rerum ipsum esse, bonum est. Sed, si esse bonum est, ea quæ sunt, in eo quod sunt, bona sunt; idemque illis est esse, quod bonum esse. substantialia igitur bona sunt, quoniam non participant bonitatem. Quod si ipsum esse in eis bonum est, non est dubium, quin, substantialia quùm sint bona, primo sint bono similia, ac per hoc, ipsum bonum erunt: nihil enim illi præter seipsum simile est; ex quo fit, ut omnia quæ sunt, Deus sint, quod dictu nefas est. Non sunt igitur substantialia bona, ac per hoc, non in his est esse bonum. non sunt igitur, in eo quod sunt, bona: sed nec participant bonitate, nullo enim modo ad bonum tenderent. nullo igitur modo sunt bona.

Huic quæstioni talis poterit adhiberi solutio, multa sunt quæ quùm separari actu non possint, animo tamen & cogitatione separantur. ut quùm triangulum vel cætera à subjecta materia nullus actus separat, mente tamen segregans ipsum triangulum proprietatemque ejus præter materiam speculatur. Amoveamus igitur primi boni præsentiam paulisper ex animo, quod esse quidem constat, idque ex omnium doctorum indoctorumque sententia, barbararum quoque gentium religionibus cognosci potest. Hoc igitur paulisper amoto, ponamus omnia esse, quæ sunt, bona; atque ea consideremus quemadmodum bona esse possent, si à primo bono minimè defluxissent. hinc intueor, aliud in eis esse, quòd bona sunt, aliud quòd sunt. ponatur enim una eademque substantia bona esse, alba, gravis, rotunda: tunc aliud esset illa ipsa substantia, aliud ejus rotunditas, aliud color, aliud bonitas. nam, si hæc singula idem essent quod ipsa substantia, idem esset gravitas quod color, quod bonum,
& bo-

& bonum quod gravitas ; quod fieri natura non finit. Aliud igitur tunc in eis esset esse, aliud aliquid esse : ac tunc bona quidem essent, esse tamen ipsum minimè haberent bonum. igitur si ullo modo essent non à bono, ac bona essent, ac non idem essent quod bona, sed eis aliud esset esse, aliud bonis esse. quod si nihil omnino aliud essent nisi bona, neque gravia, neque colorata, neque spatii dimensione distantia, nec ulla in eis qualitas esset, nisi tantùm bona essent, tunc non res, sed rerum viderentur esse principium ; nec potius viderentur, sed videretur. unum enim solumque est hujusmodi, quod tantùm bonum, aliudque nihil sit. quæ quoniam non sunt simplicia, nec esse omnino poterant ; nisi ea id, quod solum bonum est, esse voluisset. Idcirco quoniam esse eorum à boni voluntate defluxit, bona esse dicuntur, primum enim bonum quoniam est, in eo quod est, bonum est. secundum verò bonum, quoniam ex eo fluxit cujus ipsum esse bonum est, ipsum quoque bonum est. Sed, ipsum esse omnium rerum ex eo fluxit quod est primum bonum, & quod bonum tale est, ut rectè dicatur, in eo quòd est, esse bonum. Ipsum igitur esse eorum bonum est ; tunc enim, in eo quod essent, non essent bona, si à primo bono minimè defluxissent.

Qua in re soluta quæstio est. idcirco enim licet in eo quod sunt, bona sint, non sunt tamen similia primo bono. quoniam non quoquo modo sint res, ipsum esse earum bonum est ; sed quoniam non potest esse ipsum esse rerum, nisi à primo esse defluerit, id est, à bono : idcirco ipsum esse bonum est, neque est simile ei, à quo est. illud enim ; quoquo modo sit, bonum est, in eo quod est ; non enim aliud est præterquam bonum. hoc autem, nisi ab illo esset, bonum fortasse esse posset, sed bonum, in eo quod est, esse non posset. tunc enim participaret forsitan bono ; ipsum verò esse quod non
ha-

haberent à bono, bonum habere non possent. Igitur sublato ab his primo bono mente & cogitatione, ista licet essent bona, tamen, in eo quod essent, bona esse non possent. & quoniam actu non potuere existere, nisi illud ea quod verè bonum est, produxisset; idcirco & esse eorum bonum est & non est simile substantiali bono id quod ab eo fluxit. & nisi ab eo fluxissent, licet essent bona, tamen in eo quod sunt, bona esse non possent; quoniam & præter bonum & non ex bono essent, quum illud ipsum bonum primum & ipsum esse sit, & ipsum bonum, & ipsum esse bonum. At non etiam alba, in eo quod sunt, alba esse oportebit ea quæ alba sunt. quoniam ex voluntate Dei fluxerunt, ut essent; alba, minimè. aliud est enim, esse; & aliud, alba esse: hoc ideo, quoniam qui ea, ut essent, effecit, bonus quidem est, minimè verò albus. voluntatem igitur boni comitata sunt, ut essent bona, in eo quod sunt. voluntatem verò non albi non sunt comitata, ut talis ejus esset proprietas, ut esset album in eo quod est; neque enim ex albi voluntate defluerunt. Itaque quia voluit esse ea alba, qui non erat albus, sunt alba tantum. quia verò voluit ea esse bona, qui erat bonus, sunt bona, in eo quod sunt. Secundum hanc igitur rationem, cuncta oportet esse justa, quoniam ipse justus est, qui ea esse voluit? Ne hoc quidem. nam bonum esse, essentiam, justum verò esse, actum respicit. idem autem est in eo esse, quod agere; idem igitur bonum esse quod justum. nobis verò non est idem esse quod agere, non enim simplices sumus. non est igitur nobis idem bonis esse, quod justis; sed idem nobis est, esse omnibus bonis, in eo quod sumus. bona igitur omnia sunt, non etiam justa. amplius bonum quidem generale est, justum verò speciale, nec species descendit in omnia. Idcirco alia quidem justa, alia aliud; omnia bona.

INCIPIIT EJUSDEM BREVIS FIDEI CHRISTIANÆ COMPLEXIO.

Christianam fidem novi ac veteris testamenti pandit auctoritas. & quamvis nomen ipsum Christi vetus intra semet continuerit instrumentum, cumque semper significaverit ad futurum, quem tradimus per partum virginis jam venisse, tamen in orbem terrarum ab ipsius nostri Salvatoris mirabili manasse probatur adventu. Hæc autem religio nostra, quæ vocatur Christiana atque Catholica, his fundamentis principaliter nititur, asserens: Ex æterno, id est ante mundi constitutionem, ante omne videlicet quod temporis potest retinere vocabulum, divinam Patris ac Filii & Spiritus Sancti exstitisse substantiam: ut Deum dicat Patrem, Deum Filium, Deum Spiritum Sanctum; non tamen tres Deos sed unum. Patrem itaque habere Filium ex substantia sua genitum & sibi nota ratione coæternum, quem Filium eatenus confitetur fides, ut non sit idem qui Pater, neque Patrem aliquando fuisse Filium, ne rursus in infinitum humanus animus divinam progeniem cogitaret. neque Filium in eadem natura, qua Patri coæternus est, aliquando fieri Patrem, ne rursus in infinitum divina progenies tenderetur. Sanctum verò Spiritum, neque Patrem esse neque Filium: atque ideo nulla natura neque genitum neque generantem, sed à Patre quoque procedentem & Filio. quis sit tantum processionis istius modus ita non possumus evidenter dicere, quemadmodum

T gene-

¶ Brevis fidei Christianæ complexio.] Opusculum hoc, quod nunc primum publici juris facimus, Boëtii esse, ipse orationis stylus & mysteriorum religionis Christianæ series compendiosa sic confirmant, ut addere minimè ne-

cessè sit, existare nomine illud in meo, Fossatensi, Regio & S. Victoris codicibus. ut eos taceam ex quibus idem jam olim monuerat Tritemius, qui librum *de Fide* vocat. *Vallin.*

generationem Filii ex paterna substantia non potest humanus animus æstimare. Hæc autem ut credantur; vetus ac nova informat instructio: de qua, velut arce religionis nostræ, multi diversa, & humaniter, atque ut ita dicam, carnaliter sentientes, adversa locuti sunt; ut Arrius, qui, licet Deum dicat Filium, minorem tamen Patre multipliciter & extra Patris substantiam confitetur. Sabelliani quoque, non tres existentes personas, sed unam ausi sunt affirmare; eundem dicentes Patrem esse, qui Filius est; eundemque Filium, qui Pater est; atque Spiritum Sanctum eundem esse, qui Pater & Filius est. ac per hoc unam dicunt esse personam, sub vocabulorum diversitate signatam. Manichæi quoque, qui duo principia, sibi coæterna & adversa, profitentur, unigenitum Dei esse non credunt. indignum enim judicant, si Deus habere filium videatur, nihil aliud cogitantes nisi carnaliter; ut quia hæc generatio duorum corporum commixtione procedit, illic quoque indignum esse intellectum hujusmodi applicare: quæ res eos nec vetus facit recipere testamentum, neque in integro novum. nam sicut illud omnino error eorum non recipit, ita ex virgine generationem Filii non vult admittere, ne humano corpore polluta videatur Dei fuisse natura. Sed de his hæcenus; suo enim loco ponentur sicut ordo necessarius postularit.

Ergo divina ex æterno natura, & in æternum sine aliqua mutabilitate perdurans, sibi tantum conscia voluntate sponte mundum voluit fabricare, eumque quum omnino non esset, fecit, ut esset; nec ex substantia sua protulit, ne divinus natura crederetur; neque aliunde molitus est, ne jam exstitisset aliquid quod ejus voluntatem existentia propriæ naturæ juvaret, atque esset, quod neque ab ipso factum esset & tamen esset. sed verbo produxit cælos, terram creavit, ita ut cælesti habitatione dignas cælo naturas efficeret, ac terræ terrena

rena componeret. De cœlestibus autem naturis, quæ universaliter vocantur angelicæ, quamvis illic distinctis ordinibus pulchra sint omnia, pars tamen quædam plus appetens, quam ei natura atque ipsius auctor naturæ tribuerat, de cœlesti sede projecta est. Et quoniam angelorum numerum, id est, supernæ illius civitatis, cujus cives angeli sunt, imminutum noluit conditor permanere; formavit ex terra hominem atque Spiritu vitæ animavit, ratione composuit, arbitrii libertate decoravit, eumque, præfixa lege, paradisi delitiis constituit, ut, si sine peccato manere vellet, tam ipsum quam ejus progeniem angelicis cœtibus sociaret: ut quia superior natura per superbiam malum impetierat, inferior substantia per humilitatis bonum ad superna conscenderet. Sed ille auctor invidiæ non ferens hominem illuc ascendere, ubi ipse non meruit permanere, tentatione adhibita fecit etiam ipsum ejusque comparem, quam de ejus latere formator generandi causa produxerat, inobedientiæ suppliciis subjacere, ei quoque divinitatem promittens adfuturam, quam sibi dum arroganter usurpat, elusus est. Hæc autem revelante Deo Moyse famulo suo comperta sunt, cui etiam humani generis conditionem atque originem voluit innotescere, sicut ab eo libri prolati testantur. Omnis divina auctoritas his modis constare videtur, ut aut historialis modus sit, qui nihil aliud nisi res gestas enuntiet. aut allegoricus, ut non illi possit historiæ ordo consistere. aut certè ex utrisque compositus, ut & secundum historiam & secundum allegoriam manere videatur. Hæc autem piè intelligentibus & veraci corde tenentibus satis abundeque relucet. Sed ad ordinem redeamus.

Primus itaque homo ante peccatum cum sua conjugē incola Paradisi fuit: at ubi aurem præbuit suaſori

& conditoris præceptum neglexit attendere, exul effectus, terram jussus est excolere, atque à Paradisi sinu seclusus, in ignotis partibus sui generis posteritatem transposuit, atque pœnam, quam ipse primus homo prævaricationis reus exceperat, generando transfudit in posteros. Hinc factum est, ut & corporum atque animarum corruptio & mortis proveniret interitus; primusque mortem in Abel filio suo meruit experiri, ut quanta esset pœna, quam ipse exceperat, probaret in sobole. quod si ipse primus moreretur, nesciret quodammodo, ac, si dici fas est, nec sentiret pœnam suam; sed ideo expertus in altero est, ut, quid sibi jure deberetur contemptor agnosceret, & dum pœnam mortis sustinet, ipsa exspectatione fortius torqueretur. Hoc autem prævaricationis malum, quod in posteros naturaliter primus homo transfuderat, quidam Pelagius non admittens proprii nominis hæresim dedicavit, quam Catholica fides à consortio suo mox repulisse probatur. Ab ipso itaque primo homine procedens humanum genus, ac multiplici numerositate succrescens, erupit in lites, commovit bella, occupavit terrenam miseriam, qui felicitatem Paradisi in primo patre perdiderat. Nec tamen ex his defuerunt, quos sibi conditoris gratia sequestraret, ejusque placitis inservirent; quos licet meritum naturæ damnaret, futuri tamen sacramenti & longè postmodum proferendi faciendo participes, perditam voluit reparare naturam. Impletus est ergo mundus humano genere, atque ingressus est homo vias suas, qui malitia propriæ contumaciæ despexerat conditorem. Hinc volens Deus per justum potius hominem reparare genus humanum, quàm manere protervum, pœnalem multitudinem, effusa diluvii inundatione; excepto Noë justo homine cum suis liberis, atque his quæ secum in arcam introduxerat, interire permisit.

Cür

Cur autem per arcæ lignum voluerit justos eripere, notum est divinarum scripturarum mentibus eruditis. & quasi prima quædam mundi ætas diluvio ultore transacta est.

Reparatur itaque humanum genus, atque propriæ naturæ vitium, quod prævaricationis primus auctor infuderat, amplecti non destitit. crevitque contumacia quam dudum diluvii unda puniverat, & quæ per numerosam annorum seriem permisâ fuerat vivere, in brevitate annorum humana ætas addicta est. maluitque Deus non jam diluvio punire genus humanum, sed eodem permanente eligere viros, per quorum seriem aliqua generatio commearet, ex qua nobis filium proprium vestitum humano corpore, mundi in fine concederet: Quorum primus est Abraham, qui quùm esset ætate confectus, ejusque uxor decrepita, in senectute sua repromissionis largitione habere filium meruerunt. Hic vocatus est Isaac, atque ipse genuit Jacob. Idem quoque duodecim Patriarchas, non repudiante Deo in eorum numero quos more suo natura produxerat. Hic ergo Jacob cum filiis ac domo sua transigendi causa Ægyptum voluit habitare; atque illic per annorum seriem multitudo concrevissent, cœperunt esse suspicioni Ægyptiacis imperiis, eosque Pharaon magna ponderum mole premi decreverat & gravibus oneribus affligebat. Tandem Deus, Ægyptii regis dominationem despiciens, diviso mari rubro, quod nunquam antè natura ulla cognoverat, suum transduxit exercitum ductore Moysè & Aaron. Postea igitur, pro eorum egressione altis Ægyptus plagis vastata est, quùm nollet dimittere populum. Transmisso itaque, ut dictum est, mari rubro, venit per desertam eremi ad montem qui vocatur Sinai. ibique univerforum conditor Deus volens sacramenti futuri gratia populos erudire, per Moysen data lege constituit,

quemadmodum & sacrificiorum ritus & populorum mores instruerentur. & quùm multis annis multas quoque gentes per viam debellassent, venerunt tandem ad fluvium qui vocatur Jordanis duce jam Jesu filio Nave, atque ad eorum transitum quemadmodum aquæ maris rubri, ita quoque Jordanis fluenta siccata sunt. perventumque est per eam civitatem, quæ nunc Hierosolyma vocatur. Atque dum ibi Dei populus moraretur, post Judices & Prophetas, Reges instituti leguntur: quorum post Saulem primatum David de tribu Juda legitur adeptus fuisse. Descendit itaque ab eo per singulas successiones regum stemma, perductumque est usque ad Herodis tempora, qui, primus ex gentibus, memoratis populis legitur imperasse. sub quo exstitit beata virgo Maria, quæ de Davidica stirpe provenerat, quæ humani generis genuit conditorem. hoc autem ideo, quia multis infectus criminibus mundus jacebat in mortem, electa est una gens, in qua Dei mandata clarescerent. ibique missi Prophetæ & alii Sancti viri, per quorum admonitionem ipse certè populus à tumore perviciaciæ revocaretur; illi verò, eosdem occidentes, in suæ nequitiae perversitate manere voluerunt.

Atque jam in ultimis temporibus non Prophetas neque alios sibi placitos, sed ipsum unigenitum suum Deus per virginem nasci constituit, ut humana salus, quæ per primi hominis inobedientiam deperierat, per hominem Deum rursus repararetur. & quia exstiterat mulier, quæ causam mortis primo viro suaserat, esset hæc secunda mulier, quæ vitæ causam humanis visceribus adportaret. Nec vile videatur quod Dei filius ex virgine natus est, quoniam præter naturæ modum conceptus & editus est. Virgo itaque, de Spiritu Sancto, incarnatum Dei Filium concepit, virgo peperit,
post

post ejus editionem virgo permanfit. atque hominis factus est idemque Dei filius; ita ut in eo & divinæ naturæ radiaret splendor, & humanæ fragilitatis appareret assumptio. Sed huic tam sanæ atque veraciffimæ fidei exftiterant multi qui diverfa garrirent: &, præter alios, Nestorius & Eutyches repertoires hærefeos exftiterunt. quorum unus hominem folum, alter Deum folum putavit afferere, nec humanum corpus, quod Chriftus induerat, de humanæ fubftantiæ participatione veniffè. Sed hæc hæctenus.

Crevit itaque fecundum carnem Chriftus; baptizatus eft, ut qui baptizandi formam erat cæteris tributurus, ipfe primus, quod docebat, exciperet. Post baptismum vero elegit duodecim difcipulos, quorum unus traditor ejus fuit. &, quia fanam doctrinam Judæorum populus non ferebat, eum, illata manu, crucis fupplicio peremerunt. Occiditur ergo Chriftus, jacet tribus diebus ac noctibus in fepulchro. refurgit à mortuis, ficut, ante mundi constitutionem, ipfe cum patre decreverat. afcendit in cœlos, ubi, in eo quod filius Dei eft, nunquam defuiffè cognofcitur; ut assumptum hominem, quem diabolus non permiferat ad fuperna confcendere, fecum Dei Filius cœlefti habitationi fuffolleret. Dat ergo formam difcipulis fuis baptizandi, docendi falutaria, efficientiam quoque miraculorum, atque in univerfum mundum ad vitam præcipit introire, ut prædicatio falutaris non jam in una tantùm gente, fed orbi terrarum prædicaretur. Et, quoniam humanum genus naturæ merito, quam ex primo prævaricatore contraxerat, æternæ pœnæ jaculis fuerat vulneratum, nec faluti fuæ erat idoneum, quod eam in parente perdiderat, medicinalia quædam tribuit fagramenta: ut agnofceret aliud fibi deberi per naturæ meritum, aliud per gratiæ donum. ut natura nihil aliud

nisi pœnæ submitteret, gratia verò, quæ nullis meritis attributa est, quia nec gratia diceretur si meritis tribueretur, totum quod est salutis suæ afferret.

Diffunditur ergo per mundum cœlestis illa doctrina, adunantur populi, instituuntur ecclesiæ, fit unum corpus quod mundi latitudinem occuparet; cujus caput Christus ascendit in cœlos, ut necessario caput suum membra sequerentur. Hæc itaque doctrina & præsentem vitam bonis informat operibus & post consummationem sæculi, resurrectione corpora nostra, præter corruptionem ad regna cœlestia pollicetur, ita ut qui hic bene, ipso donante, vixerit, esset in illa resurrectione beatissimus; qui verò malè, miser post munus resurrectionis adesset. Et hoc est principale religionis nostræ, ut credamus, non solum animas non perire, sed ipsa quoque corpora, quæ mortis adventus resolverat, in statum pristinum futura beatitudine reparari. Hæc ergo Ecclesia Catholica, per orbem diffusa, tribus modis probatur existere. quicquid in ea tenetur, aut auctoritas est scripturarum, aut traditio universalis, aut certè propria & particularis instructio. sed auctoritate tota constringitur, universali traditione majorum nihilominus tota, privatis vero constitutionibus & propriis informationibus unaquæque vel pro locorum varietate, vel prout cuique benè visum est, subsistit & regitur. Sola ergo nunc est fidelium expectatio, qua credimus ad futurum finem mundi, omnia corruptibilia transitura, resurrecturos homines ad examen futuri judicii, recepturos pro meritis singulos, & in perpetuum atque in æternum debitis finibus permanuros; solumque esse præmium beatitudinis, contemplationem conditoris; tantam duntaxat, quanta à creatura ad creatorem fieri potest. ut ex eis, reparato angelico numero, superna illa civitas impleatur; ubi rex est virginis filius; critque gaudium sempiternum.

piternum, delectatio, cibus, opus, laus perpetua Creatoris.

1 *Laus perpetua Creatoris.*] Beatos laudare in cælo Deum receptissima præfertim apud Christianos sententia est. ex admiratione nimirum divinitatis & bonitatis ejus: quæ laus cum summa angelorum beatorumque Dei contemplatione conjuncta est. Illorum enim, ait Athanasius, opus unicum est Ὑμνος ἁληκῆς καὶ αἰνῶς ἀπῶς τῆ μέγαλοπρεπείας τοῦ Θεοῦ, Hymnus perpetuus & laus magnificentia Dei indefessa. nec horum minus: Nam maxima & unica sanctis est requies, in cælo laudem summæ Trinitatis, quæ Deus est, indefessa voce dicere, inquit Junilius Africanus, si modo is est. Nec tantum in cælo beatorum opus istud est, sed & mortalium in terris hominum esse debet. quod non ex innumeris solum sacri codicis patrumque testimoniis, verum & ex his ethnici, sed sapientissimi viri, Epicteti, apud Arrianum verbis convincere est: Εἰ γὰρ γέν εἰχόμεν, ἀλλο ἴδω ἡμῶς

ποιεῖν καὶ κρινῆ καὶ ἰδίᾳ, ἢ ὑμνεῖν τὸ θεῖον, καὶ εὐφημεῖν, καὶ ἐπεξερχομένη τὴς χάριτος; Nam si sani essemus; quid nobis aliud agendum erat & publice & privatim, quàm numen celebrandum & laudandum & grates persolvendæ? &c. τί γὰρ ἄλλο δυνάμεθα γέροντων ἡμῶν, εἰ μὴ ὑμνεῖν τὸ Θεόν; εἰ γὰρ ἀηδῶν ἡμεῖς, ἔποισεν τὰ τῶ ἀηδῶν & εἰ κύκνος, τὰ τῶ κύκνου. νῦν ἡ λογικός εἰμι. ὑμνεῖν με δεῖ τὸ Θεόν. τὸ γὰρ ἐργον ἐστὶ. ποιῶ αὐτὸ. εἰ δὲ ἐγὼ ἀλαίψω τὴν πείξιν ταύτην, ἐφ' ὅσον ἀν δίδωται, καὶ ὑμῶς ἐπὶ τῶ αὐτῶ ταύτην ἀδῶν ὡς ἀγαθῶν, quid enim possum aliud senex claudus, nisi celebrare laudibus Deum? quod si luscinia essem, lusciniæ officio fungerer: siolor,oloris. Nunc rationis cum particeps sim, Deus mihi celebrandus est: hoc meum munus est, hoc exsequor: neque stationem hanc deseram, quoad licuerit, & vos ad eandem hanc cantilenam exhortor. Vallin.

ANICII MANLII SEVERINI

B O E T I I

V.C. ET INL. EXCONS. ORD.
PATRICII,

INCIPIIT LIBER,

DE PERSONA ET NATURA,
CONTRA EUTYCHEN ET
NESTORIUM,AD JOANNEM DIACONUM EC-
CLESIAE ROMANÆ.DOMINO SANCTO AC VENERABILI PA-
TRI JOANNI DIACONO BOE-
TIUS FILIUS.

P R O O E M I U M.

ANxiè te quidem diuque sustinui, ut de ea, quæ in conventu mota est, quæstione loqueremur. Sed quoniam & tu, quominus venires, occupatione distractus es, & ego in crastinum constitutis negotiis implicabor, mando literis quæ coram loquenda servaveram. Meministi enim, 'quùm in concilio legeretur Epistola, recitatum,

I Quum in concilio legeretur epistola.]
Næ quod non est somniat Martianus Rota, qui in vita Boëtii, asserit Leonem Pontificem Romanum interfuisse Concilio Chalcedonensi: cum tantum per Legatos ei præfuerit. Deinde qui hic agi de ejusdem Epistola Chalcedone Romanam missa existimat: cum è contrario Roma Constantinopolim ad Flavianum

missa, postea ab universo Concilio Chalcedonensi approbataque laudata sit. Postremo qui hoc loco de eo Concilio loqui Boëtium credat, quod in urbe tumultuantibus Acephalis convocatum est: cui si quod fuit, [nullum autem fuit] Boëtium non interfuisse ex eo constat, quod cum tunc vix natum putamus, cum ea hæresis anno præcipuè

tum, Eutychanos, ex duabus naturis Christum confitere, confiteri; in duabus, negare: Catholicos verò utriusque dicto fidem præbere; nam & ex duabus eum natu-

ccccxxxix. non in Occidentali, sed Orientali Ecclesia, recruduit. Cum igitur aliter se res habeat, Tractatum de duabus Naturis & una Persona Christi anno ejusdem dxi. scriptum, ejusque occasione hanc fuisse, probabilis conjectura est. Anastasius Imp. Arianus in Orientales Episcopos Catholicos depositione, carcere, exilio servabat. Illi ubi se religionemque Catholicam perdi perditumque iri vident, ab Symmacho Papa opem auxiliumque scripta Epistola longè doctissima, quæ apud Baronium est, petunt. Eam acceptam Symmachus habito Romæ conventu seu concilio Episcoporum, qui tum in urbe erant, virorumque aliorum religionis amantium, inter quos Symmachus & Boëtius fuere, legit. Dum examinatur & ad ea verba ventum: *Nos enim, ô sanctissime & beatissime Symmacho, eundem esse existimamus ex duabus naturis & in duabus naturis; & non [sicut illi dicunt] ex duabus naturis unam naturam post adunationem, in duabus autem subsistentibus naturis cum unitate non pati confiteri; ut se Arianorum doceant esse imitatores, dicentium per Filium glorificari Patrem, cum Filio autem non pati se eum glorificari, sed, sicut contra illos docuerunt fratres tui sanctissimi Patres, Per quem & Cum quo æqualiter pati dicere nos, quia Per quem, humanitatem; Cum quo, divinitatem significantes magni Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Sic nunc illis Ex duabus quidem naturis dicentibus, In duabus autem non confidentibus; Nos Ex duabus & In duabus pariter dicimus. Ex duabus enim dicentes, ex quibus subsistit unitas: In duabus autem, in quibus visus, visus est & palpatum & assumptum post passionem & resurrectionem consistimus, & in quibus veniet iudicaturus vivos & mortuos. plurimi ex iis, haud satis in rebus Theologicis eruditi, de ea re cum differuissent, neque eam vel leviter attingissent, quid de ea questione sentiret Boëtius ad Joannem Ro-*

manæ Ecclesiæ tunc Diaconum, postea ejusdem Pontificem, contra Nestorium, qui duabus naturis personas totidem adjungebat; & Eutychetem, qui naturam ac personam unicam tuebatur, perscripsit. Ejusmodi vero conventus seu concilia in urbe fieri solita, [ubi aderant Episcopi eminentesque à Clero, sed & senatores plerique ac alii viri graves, qui ob pietatem singularem religiosi dicebantur, quorum in conspectu si quid in Religione difficultatis se per id tempus offerret, aut si quod pium scriptum ab eruditis edendum esset recitaretur] cum multa probare possunt, tum ea operum Aratoris subscriptio; cujus partem D. Sirmondus jam olim ad Ennodium publicaverat, quam integram ex veteri nostro codice descripsimus. *Beato Petro, adjuvante oblatus est hujusmodi cædex ab Aratore inl. ex Com. Domesticor. ex Com. privatæ. Subdiacono sanctæ Ecclesiæ Romanæ, Apostolico viro Papa Virgilio, & susceptus ab eo VII. idus Aprilis in presbyterio ante Confessionem beati Petri cum ibidem plures Episcopi, presbyteri, Diaconi & Clerici pars maxima interessent. Quem cum ibidem legi pro aliqua parte fecisset Sargentius vir venerabilis Primicerius Scholæ notariorum, in Scriniis dedit Ecclesiæ collocandum. Cujus beatitudinem literati omnes doctissimi continuo rogaverunt ut eum juberet publicè recitari. Quod cum fieri præcepisset in Ecclesia beati Petri, quæ vocatur ad Vincula, religiosorum turba convenit atque eodem Aratore recitante disjunctis diebus ambo libri VII. vicibus sunt auditi: cum unius medietas libri tantummodo legeretur, propter repetitiones assiduas, quas cum favore multiplicè postulabant. Eadem hæc repetitio facta est his diebus: Prima id. Aprilis. Secunda xvi. Kal. Maji. Quarta verò III. Kal. Junius tertio anno post Consulatum Basiliscæ v. c. Indictione VII. seu potius Basilii; hoc est nimirum anno dcliv. Vallin.*

naturis consistere & in duabus apud veræ fidei sectatores æqualiter credi. Cujus dicti novitate percussus, harum conjunctionum, quæ ex duabus naturis vel in duabus consisterent, differentias inquirebam, multum scilicet referre ratus, nec puto inertī negligentia prætereundum, quod episcopus scriptor Epistolæ, tanquam valdè necessarium, præterire nolisset. Hic omnes, apertam esse differentiam, nec quicquam in eo esse caliginis, inconditum confusumque strepere: nec ullus in tanto tumultu, qui leviter attingeret quæstionem, nedum qui expediret, inventus est. ¹ Absederam ego ab eo, quem maximè intueri cupiebam, longius, atque adeo, si situm sedentium recorderis, aversus pluribusque oppositis, ne si ægerrimè quidem cuperem, vultum nutumque ejus aspicere poteram, ex quo mihi aliqua ejus darentur signa judicii. Atque ego quidem nihil cæteris amplius adferebam, imo verò aliquid etiam minus. nam de re proposita, æquè nihil cum cæteris sentiebam: minus verò quam cæteri adferebam, falsæ scilicet scientiæ præsumptionem. Tuli ægerrimè, fateor, compressusque indoctorum grege conticui, metuens ne jure viderer insanus, si sanus inter furiosos haberi contenderem. Meditabar igitur dehinc omnes animo quæstiones, nec deglutiebam quod acceperam, sed frequentis consilii iteratione rumi-

¹ *Absederam ego ab eo.] Symmacho nimirum focero suo, quem utraque lingua eruditum, sæculares sacrasque omnes disciplinas scientiasque callentem, scriptorum suorum passim censorem constituit Boëtius. Gravitatis sapientiæque summæ testatur Ennodius Patrenesi didascalica ubi elogium ejus hoc reperias. *Patricii Festus & Symmachus, omnium disciplinarum materia & constantes forma sapientiæ, ab urbe secretissima non recedunt. In ipsiis est nobilis Curie Principatus: quos vidisse, erudiri est. Non apud eos sermo de ludicris, nec pantomimorum vix ignoscenda commemoratio. Illi avam**

popularem per pudoris detrimenta non capiunt: contenti rectis magis placere, quam plurimis, sortiuntur de innocenti actione testimonium. Istorum quamvis in omnibus jussa sequenda sint, est tamen in illis & magistrata taciturnitas, & eruditi forma silentii. Pietatem ejus defensus ab eo contra Laurentium schismaticum Symmachus Papa sensit; qua de re ad eum Avitus Viennensis scribit. Quare non mirum si sanctus ab ipso ejus genero, vir etiam totus ex sapientiæ virtutibusque factus, denique pretiosissimum generis humani datus vocatur. Vallin.

minabam. Tandem igitur patuere pulsanti animo fores, & veritas inventa quærenti, omnes nebulas Eutychniani reclufit erroris. Unde mihi maximè subiit admirari, quænam hæc indoctorum hominum effæt audacia, qui infcientiæ vitium præfumptionis atque impudentiæ nube conantur obducere, quùm non modo sæpè id, quod proponitur, ignorent, verum in hujusmodi contentionibus ne id quidem, quod ipfi loquuntur, intelligant. quasi deterior fiat infcientiæ caufa dum tegitur. Sed ab illis ad te tranfeo, cui hoc, quantulumcunque eft, examinandum prius perpendendumque transmitto. Quod fi rectè fe habere pronuntiaveris, peto, ut mei nominis hoc quoque inferas chartis: fin vero vel minuendum aliquid, vel addendum, vel aliqua mutatione variandum eft, id quoque postulo remitti meis exemplaribus, ita ut à te revertatur transcribendum. quæ ubi ad calcem ducta conftiterint, tum demum ejus cujus soleo iudicio censenda transmittam. Sed quoniam femel res à collocutione transfertur ad ftylum, prius extremi fibique contrarii Nestorii atque Eutychnis submoveantur errores. pòft verò, adjuvante Deo, Christianæ medietatem fidei temperabo. Quoniam vero in tota quæftione contrariarum fibimet hærefeon de personis atque naturis dubitatur, hæc primitus definienda funt & propriis differentiis fegeganda.

C A P U T I.

Natura quid fit.

Natura igitur aut de folis corporibus dici potest, aut de folis fubftantiis, id eft, corporeis atque incorporeis, aut de omnibus rebus, quæ quocunque modo effe dicuntur. Quùm igitur tribus modis natura dici poffit, tribus modis fine dubio definienda eft.

Nam

Nam si de omnibus rebus naturam dici placet, talis definitio dabitur, quæ res omnes, quæ sunt, possit includere. erit ergo hujusmodi, Natura est earum rerum, quæ, quum sint quoquomodo intellectu capi possunt. In hac igitur definitione, & accidentia & substantiæ definiuntur; hæc enim omnia intellectu capi possunt. Additum vero est, quoquomodo; quoniam 'Deus & materia integro perfectoque intellectu intelligi non possunt, sed, aliquo tamen modo, cæterarum rerum privatione, capiuntur. Idcirco verò ad junximus, quæ quum sint; quoniam etiam ipsum nihil significat aliquid, sed non naturam. neque enim quod sit aliquid, sed potius non esse significat: omnis verò natura est. & si de omnibus quidem rebus naturam dici placet, hæc sit naturæ definitio, quam superius posuimus. Sin vero de solis substantiis natura dicitur, quoniam substantiæ omnes aut corporeæ sunt aut incorporeæ, dabimus definitionem naturæ substantias significantis hujusmodi. Natura est vel quod facere, vel quod pati possit. pati quidem ac facere, ut omnia corporea atque corporeorum anima; hæc enim in corpore & à cor-

pore,

I *Deus & materia.*] Ita omnes libri vett. MSS. non *Deus & Natura*. Deum enim perfectio intellectu cognosci minime posse nostra fatetur cognoscendi eum imbecillitas: verumque est illud Johannis, *Θεὸν ἑδείξεν πῶποτε τις*), *Deum nemo vidit unquam*. D. quoque Paulus decernit nos quidem Deum nunc videre seu cognoscere, sed *δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι*, per speculum in enigmate: *Τὰ δ' ἀόρατα αὐτῆ πρὸς ποιήματα νοεῖν καθορᾶται, ἢτε αἰδέσθαι αὐτῆ δυνάμεις καὶ θεότης*, *Invisibilia enim ipsius*, inquit idem, *per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur; sempiterna quoque ejus virtus & divinitas*. Deum etiam Platoni *Ἄπειρον ἑρῶδιον*, invenire difficile. Quid vero sit Materia nemo quoque mortalium perfecte novit; fateturque omnis philosophia eam nullo posse aut

sensu aut intellectu percipi. Ea Platoni & Aristoteli non *σῶμα* sed *σωματικὴ*: Zenoni *αἰδέσθαι* vocatur, quod *ἔτε πολλῶν γυνομένη*, *ἔτε ἐλάττων*, neque crescat neque decreseat. Cujus à Platone in Timæo quoniam non scitur nisi quatenus est formarum subjectum ac locus; ideoque non per se sed per aliud cognoscitur] dicitur non haberi scientia nisi *λογισμῶ πιν νόθω*, *ratione quadam ad ulterrima*. Et Aristoteli similiter scibilis est sed *κατ' ἀναλογίαν*, *secundum proportionem seu comparisonem*. D. quoque Augustinus lib. XIII. Confess. affirmat *humanam cogitationem*, postquam in materiæ investiganda cognitione diu multumque versata fuerit, hoc tantum proficere, *ut conetur eam vel nosse ignorando, vel ignorare noscendo*. Vallin.

pore, & facit & patitur. facere verò tantùm, ut Deus, cæteraque divina. Habes igitur definitionem ejus quoque significationis naturæ, quæ tantum substantiis applicatur. Quæ in re substantiæ quoque est redita definitio. nam si nomen naturæ substantiam monstrat, quùm naturam descripsimus, substantiæ quoque est assignata descriptio. Quod si naturæ nomen, relictis incorporeis substantiis, ad corporales usque contrahitur, ut corporeæ tantùm substantiæ naturam habere videantur, sicut Aristoteles cæterique ejusmodi & multimodæ Philosophiæ sectatores putant, definiemus eam, ut hi etiam, qui naturam non nisi in corporibus esse posuerunt. Est autem ejus definitio hoc modo, Natura est motus principium, secundum se, non per accidens. Quòd motus principium dixi, hoc est, quoniam corpus omne habet proprium motum. ut ignis sursum, terra deorsum. Item, quòd per se principium motus naturam esse proposui & non per accidens, tale est, quoniam lectum quoque ligneum deorsum ferri necesse est, sed non deorsum per accidens fertur. idcirco enim quia lignum est, quod est terra, pondere & gravitate deducitur. non enim quia lectus est, deorsum cadit, sed quia terra est, id est, quia terræ contigit ut lectus esset. unde fit, ut lignum naturaliter esse dicamus, lectum verò artificialiter. Est etiam alia significatio naturæ, per quam diversam dicimus esse naturam auri atque argenti, in hoc proprietatem rerum monstrare cupientes: quæ significatio naturæ definietur hoc modo, Natura est unam quamque rem informans specifica differentia. Quùm igitur tot modis vel dicatur vel definiatur natura, tam Catholici quam Nestorius, secundum ultimam definitionem, duas in Christo naturas esse constituunt, neque enim easdem in Deum atque hominem differentias convenire.

C A P U T II.

Persona quid sit.

SEd de Persona maximè dubitari potest, quænam Sei definitio aptari possit. Si enim omnis habet natura personam, indissolubilis nodus est, quænam inter naturam personamque possit esse discretio; aut si non æquatur persona naturæ, sed infra terminum spatiumque naturæ persona subsistit, difficile dictu est, ad quas usque naturas persona perveniat; id est, quas naturas conveniat habere personam, quas à personæ vocabulo segregari. nam illud quidem manifestum est, personam subjectam esse naturæ, nec præter naturam personam posse prædicari. Investiganda igitur sunt hæc inquirentibus hoc modo. Quoniam præter naturam non potest esse persona. quoniam quæ naturæ dicuntur aliæ substantiæ sunt, aliæ accidentes, & videmus personam in accidentibus non posse constitui, quis enim dicat ullam albedinis, vel nigredinis, vel magnitudinis esse personam? relinquitur ergo ut personam in substantiis dici conveniat. Sed substantiarum aliæ sunt corporeæ, aliæ incorporeæ. corporearum verò aliæ sunt viventes, aliæ minimè. Viventium aliæ sunt sensibiles, aliæ minimè. sensibilibus aliæ rationales, aliæ irracionales. rationalium verò alia immutabilis atque impassibilis per naturam, ut Deus: alia per creationem mutabilis atque passibilis, nisi impassibilis gratia substantiæ ad impassibilitatis firmitudinem permutetur, ut angelorum atque animæ rationalis. Ex quibus omnibus, neque in non viventibus corporibus personam dici posse manifestum est; nullus enim lapidis ullam dicit esse personam. neque rursus eorum viventium quæ sensu carent; neque enim ulla persona est arboris. neque verò ejus quæ intellectu ac ratione

de-

deseritur; nulla est enim persona equi vel bovis, cæterorumque animalium, quæ muta ac sine ratione vitam solis sensibus degunt. At hominis dicimus esse personam, dicimus Dei, dicimus Angeli. Rursus substantiarum aliæ sunt universales, aliæ particulares. Universales sunt, quæ de singulis prædicantur; ut homo, animal, lapis, lignum cæteraque hujusmodi, quæ vel genera vel species sunt. nam & homo de singulis hominibus, & animal de singulis animalibus, lapisque ac lignum de singulis lapidibus ac lignis dicuntur. Particularia verò sunt quæ de aliis minimè prædicantur: ut Cicero, Plato, lapis hic, unde hæc Achillis statua facta est; lignum hoc, unde hæc mensa composita est. Sed, in his omnibus, nusquam in universalibus persona dici potest, sed in singularibus tantum atque in individuis. animalis enim vel generalis hominis nulla persona est, sed vel Ciceronis vel Platonis vel singulorum individuorum personæ singulæ nuncupantur.

CAPUT III.

Differentia Naturæ & Personæ.

Uocirca si persona in solis substantiis est, atque in his rationalibus, substantiaque omnis natura est, nec in universalibus sed in individuis constat, reperta personæ est igitur definitio, Persona est naturæ rationalis individua substantia. Sed nos hac definitione eam, quam Græci *ἰσότης* dicunt, terminavimus. Nomen enim personæ videtur aliunde traductum; ex his scilicet personis, quæ in comædiis tragædiisque eos, quorum interest, homines repræsentabant. Persona verò dicta est à personando, circumflexa penultima. quod si acuatur antepenultima, apertè à sono dicta videbitur. idcirco autem à sono, quia in concavitate ipsa major necesse est volvatur sonus. Græci

quoque has personas *ὑπόσωπα* vocant, ab eo quod ponantur in facie atque ante oculos obtegant vultum, *ὑπὸ τῆ ὑπὸς τῆς ὀπίσθης πίθεως*. Sed quoniam, personis inductis, histriones, individuos homines, quorum intererat, in tragœdia vel comœdia, ut dictum est, repræsentabant; id est, Hecubam, vel Medeam, vel Simonem, vel Chremetem. idcirco cæteros quoque homines, quorum certa, pro sui forma, esset agnitio, & Latini personam, & Græci *ὑπόσωπα* nuncupaverunt. Longè vero illi signatius naturæ rationalis individuum subsistentiam, *ὑπόστασις* nomine, vocaverunt. nos verò, per inopiam significantium vocum, translaticiam retinuimus nuncupationem; eamque quam illi *ὑπόστασις* dicunt, personam vocantes. sed peritior Græcia sermonum, *ὑπόστασις* vocat, individuum subsistentiam. atque ut Græca utar oratione, in rebus quæ à Græcis agitatae Latina interpretatione translatae sunt, *Αἱ ἐστίαι ἐν μὲν τοῖς καθ' ὅλα εἶναι διύοντες, ἐν δὲ τοῖς καθ' ἑκάστη μόνους ὑφίστανται*. id est, Essentia in universalibus quidem esse possunt, in solis verò individuis & particularibus subsistant. Intellectus enim universalium rerum ex particularibus sumptus est. Quocirca quum ipsæ subsistentiæ in universalibus quidem sint, in particularibus verò capiant substantiam, jure subsistentias particulariter substantes *ὑποστάσεις* appellaverunt. Neque enim, pensius subtiliusque intuenti, idem videbitur esse subsistentia, quod substantia. nam quod Græci *ἐστίσις*, vel *ἐστίως* dicunt, id nos subsistentiam vel subsistere appellamus. quod verò illi *ὑπόστασις* vel *ὑφίστασις*, id nos substantiam vel substare interpretamur. subsistit enim, quod ipsum accidentibus, ut possit esse, non indiget: substare autem id quod aliis accidentibus subjectum quoddam,

ut

ut esse valeant, subministrat; sub illis enim stat, dum
 subjectum est accidentibus. Itaque genera vel species
 subsistunt tantum: neque enim accidentia generibus
 speciebusve contingunt. Individua verò, non modo
 subsistunt, verum etiam substant. nam neque ipsa in-
 digent accidentibus, ut sint. informata enim sunt jam
 propriis & specificis differentiis, & accidentibus, ut
 esse possint, ministrant, dum sunt scilicet subjecta. Quo-
 circa εἶναι atque ὑπάρχειν, esse atque subsistere; ὑφίστασθαι
 verò, substare intelligitur. neque enim verborum in-
 ops Græcia est, ut Marcus Tullius alludit; sed essen-
 tiam, subsistentiam, substantiam, personam totidem
 nominibus reddit. essentiam quidem, εἶσιν: subsisten-
 tiam, verò, ὑπάρχειν: substantiam, ὑπόστασιν: personam,
 πρόσωπον appellans. Ideo autem ὑπόστασις Græci
 individuas substantias vocaverunt, quoniam cæteris
 subsunt, & quibusdam quasi accidentibus subpositæ
 subjectæque sunt: atque idcirco nos quoque eas sub-
 stantias nuncupamus, quasi subpositas, quas illi
 ὑπόστασις. quumque etiam πρόσωπα nuncupent eas-
 dem substantias, possumus nos quoque nuncupare
 personas. Idem est igitur εἶσιν esse, quod essentiam.
 idem ὑπάρχειν, quod subsistentiam. idem ὑπόστασιν,
 quod substantiam. idem est πρόσωπον, quod personam.
 Quare autem de irrationalibus animalibus Græcus
 ὑπόστασιν non dicat, sicut nos de eisdem nomen sub-
 stantiæ prædicamus, hæc ratio est; quoniam nomen
 hoc melioribus applicatum est, ut aliqua, id quod est
 excellentius, tametsi non descriptione naturæ & se-
 cundum id quod subsistere, ὑφίστασθαι atque substare
 est; at certè ὑπόστασις vel substantiæ vocabulis di-
 scerneretur. Est igitur & hominis quidem essentia, id
 est, εἶσιν. & subsistentia, id est, ὑπάρχειν. & ὑπόστασις,

id est, substantia. & *ὑπόστασις*, id est, persona. *ἔσις* quidem atque essentia, quoniam est. *ἔσιωσις* verò atque subsistentia, quoniam in nullo subjecto est. *ὑπόστασις* verò atque substantia, quoniam subest cæteris, quæ subsistentiæ non sunt, id est, *ἔσιωσις*. est *ὑπόστασις* atque persona, quoniam est rationabile individuum. Deus quoque & *ἔσις* est & essentia; est enim, & maxime ipse est, à quo omnium esse proficiscitur. est *ἔσιωσις*, id est, substantia, subsistit enim nullo indigens. & *ὑπόστασις*, substat enim. Unde etiam dicimus unam esse *ἔσιαν* vel *ἔσιωσιν*, id est, essentiam vel subsistentiam deitatis; sed tres *ὑποστάσεις* id est, tres substantias. Et quidem, secundum hunc modum, dixere unam trinitatis essentiam, tres substantias, tresque personas. Nisi enim tres in Deo substantias Ecclesiasticus loquendi usus excluderet, videretur idcirco de Deo dici substantia: non quod ipse cæteris rebus quasi subjectum subponeretur, sed quod idem omnibus uti præesset, ita etiam quasi principium subesset rebus, dum eis omnibus *ἔσιωσις*, vel subsistere subministrat.

C A P U T I V.

Contra Nestorium, unam esse Personam.

SED hæc omnia idcirco sint dicta, ut differentiam naturæ atque personæ, id est, *ἔσις*, atque *ὑπόστασις* monstrarem. quo verò nomine unumquodque oporteat appellari, Ecclesiasticæ sit locutionis arbitrium. Hoc interim constet, quòd inter naturam personamque differre prædiximus; quoniam, Natura est, cujuslibet substantiæ specificata proprietas; Persona verò, rationalis naturæ individua subsistentia. Hanc in Christo Nestorius duplicem esse constituit, eo scilicet traductus errore, quod putaverit in omnibus naturis

turis posse dici personam. Hoc enim præsumpto, quoniam in Christo duplicem naturam esse censebat, duplicem quoque personam esse confessus est. Qua in re eum falsum esse, quàm definitio superius dicta convincat, tum hæc argumentatio evidenter ejus declarabit errorem. Si enim non est Christi una persona, duasque naturas esse manifestum est, hominis scilicet atque Dei; (nec tam erit insipiens quisquam, ut utramlibet earum ratione sejungat) consequitur ut duæ videantur esse personæ. est enim persona, ut dictum est, naturæ rationalis individua subsistentia. Quæ est igitur facta hominis Deique conjunctio? Num ita quasi quàm duo corpora sibimet apponuntur, ut tantum locis juncta sint & nihil in alterum ex alterius qualitate perveniat? quem conjunctionis modum Græci *ἡ ὁμοθεωσι* vocant. Sed si ita humanitas divinitati conjuncta est, nihil horum ex utrisque confectum est, ac per hoc nihil est Christus. Nomen quippe ipsum unum quiddam significat singularitate vocabuli. At si, duabus personis manentibus, ea conjunctio, qualem superius diximus, facta est naturarum, unum ex duobus effici nihil potuit. omnino enim ex duabus personis nihil unquam fieri potest. Nihil igitur unum secundum Nestorium Christus est, ac per hoc omnino nihil. quod enim non est unum, nec esse omnino potest: esse enim atque unum convertitur. & quodcunque est, unum est; etiam ea, quæ ex pluribus junguntur, ut acervus, chorus, unum tamen sunt. Sed esse Christum manifestè & veraciter confitemur. Unum igitur esse dicimus Christum. Quod si ita est, unam quoque Christi sine dubitatione personam esse necesse est. nam si duæ personæ essent, unus esse non posset. duos vero esse dicere Christos, nihil est aliud, nisi præcipitate mentis insaniam: cur enim omnino duos audeat Christos vocare, hominem unum, alium Deum? vel cur eum, qui Deus est, Christum.

Christum vocat, si eum quoque, qui homo est, Christum est appellaturus, quum nihil simile, nihil habeant ex copulatione conjunctum? Cur simili nomine diversissimis abutatur naturis, quum si Christum definire cogitur, utrisque (ut ipse dicit) Christis, non possit unam definitionis adhibere substantiam? Si enim Dei atque hominis diversa substantia est, unumque in utrisque Christi nomen, nec diversarum conjunctio substantiarum, unam creditur fecisse personam, æquivocum nomen est Christi & nulla potest definitione concludi. Quibus autem unquam Scripturis nomen Christi geminatur? Quid vero novi, per adventum Salvatoris, effectum est? nam Catholicis & fidei veritas & raritas miraculi constat. Quam enim magnum est, quamque novum, quod semel nec ullo alio sæculo possit evenire, ut ejus, qui solus est natura Deus, cum humana, quæ ab eo erat diversissima, conveniret; atque ita, ex distantibus naturis, una fieret, copulatione, persona. Secundum Nestorii verò sententiam, quid contigit novi? Servant, inquit, proprias humanitas divinitasque personas. quando enim non fuit divinitatis propria humanitatisque persona? quando verò non erit? vel quid amplius in Jesu generatione contigit, quàm in cujuslibet alterius; si, discretis utrisque personis, discretæ etiam fuere naturæ? Ita enim, personis manentibus, illic nulla naturarum potuit esse conjunctio; ut in quolibet homine, cujus quum propria persona subsistat, nulla est ei, excellentissimæ substantiæ, conjuncta divinitas. Sed fortasse Jesum, id est personam hominis idcirco Christum vocet, quoniam per eam mira quædam sit operata divinitas. Esto verò, Deum ipsum Christi appellatione cur vocet, cur verò non elementa quoque ipsa simili audeat appellare vocabulo, per quæ Deus mira quædam quotidianis motibus operatur? An quia irrationabiles substantiæ non possunt

sunt habere personam, quæ Christi vocabulum excipere possit? Nonne, in Sanctis hominibus ac pietate conspicuis, apertus divinitatis actus cognoscitur? Nihil enim intererit, cur non Sanctos quoque viros eadem appellatione dignetur, si, in assumptione humanitatis, non est una in conjunctione persona. Sed dicat forsitan; illos quoque Christos vocari fateor; sed ad imaginem veri Christi. Quod si nulla ex homine atque Deo una persona conjuncta est, omnes ita veros Christos arbitrabimur, ut hunc, qui ex virgine genitus creditur. nulla quippe in hoc adunata persona est, ex Dei atque hominis copulatione; sicut nec in eis, qui Dei Spiritu de venturo Christo prædicebant, propter quod etiam ipsi quoque appellati sunt Christi. Jam verò sequitur, ut personis manentibus nullo modo à divinitate humanitas credatur assumpta. omnino enim disjuncta sunt, quæ æquè personis naturisque separantur; prorsus, inquam, disjuncta sunt: nec magis inter se homines bovesque disjuncti, quàm divinitas in Christo humanitasque discreta est, si permansere personæ. Homines quippe ac boves una animalis communitate junguntur: est enim illis secundum genus communis substantia, eademque in universalitatis collectione natura. Deo verò atque homini quid non erit diversa ratione disjunctum, si, sub diversitate naturæ, personarum quoque credatur mansisse discretio? Non est igitur salvatum humanum genus, nulla in nos salus Christi generatione processit. tot Prophetarum Scripturæ populum illusere credentem. omnis veteris testamenti spernatur auctoritas, per quam salus mundo Christi generatione, promittitur. Non autem provenisse manifestum est, si eadem in persona est, quæ in natura diversitas. eundem quippe salvum fecit, quem creditur assumpsisse. nulla verò intelligi potest assumptio, si manet æquè naturæ personæque discretio. Igitur

qui assumi manente persona non potuit, jure non videtur per Christi generationem potuisse salvari. Non est igitur, per generationem Christi, hominum salvata natura; quod credi nefas est. Sed quamquam permulta sunt, quæ hunc sensum impugnare valeant atque perfringere, de argumentorum tamen copia hæc interim libasse sufficiat.

CAPUT V.

*Contra Eutychem, Corpus Christi ex Maria
verè assumptum.*

TRanseundum quippe est ad Eutychem, qui quum à veterum orbitis esset evagatus, in contrarium cucurrit errorem; asserens, tantum abesse ut in Christo gemina persona credatur, ut ne naturam quidem in eo duplicem oporteat confiteri. ita quippe esse assumptum hominem, ut ea sit adunatio facta cum Deo, ut natura humana non manserit. Hujus error ex eodem, quo Nestorii, fonte prolabitur. nam sicut Nestorius arbitratur non posse esse naturam duplicem, quin persona fieret duplex, atque ideo, quum in Christo naturam duplicem confiteretur, duplicem credidit esse personam. ita quoque Eutyches non putavit naturam duplicem esse sine duplicatione personæ. & quum non confiteretur duplicem esse personam, arbitratus est, consequens esse, ut una videretur esse natura. Itaque Nestorius rectè tenens duplicem in Christo esse naturam, sacrilegè confitetur duas esse personas: Eutyches verò rectè credens unam esse personam, impiè credit unam quoque esse naturam. Qui convictus evidentia rerum, quandoquidem manifestum est aliam naturam esse hominis, aliam Dei, ait, duas se confiteri in Christo naturas ante adunationem, unam vero post adunationem. Quæ sententia non apertè quod vult eloquitur. ut tamen ejus dementiam per-

perscrutemur ; Adunatio hæc aut tempore generationis facta est , aut tempore resurrectionis . Sed si , tempore generationis , facta est , videtur putare & antè generationem fuisse humanam carnem , non à Maria sumptam , sed aliquo modo alio præparatam ; Mariam verò virginem appositam , ex qua caro nasceretur quæ ab ea sumpta non esset . illam verò carnem , quæ ante fuerit , esse divisam atque à divinitatis substantia separatam . quùm ex virgine natus est , adunatam esse Deo , ut una videretur facta esse natura . Vel si hæc ejus sententia non est , illa esse poterit dicentis ; duas ante adunationem , unam post adunationem , si adunatio generatione perfecta est , ut corpus quidem à Maria sumperit , sed , antequam sumeret , diversam deitatis humanitatisque fuisse naturam : sumptam verò unam factam , atque in divinitatis cessisse substantiam . Quod si hanc adunationem non putat generatione , sed resurrectione factam ; rursus id duobus fieri arbitrabitur modis , aut enim genito Christo & non assumente de Maria corpus , aut assumpta ab eadem carne , usque dum resurgeret , duas quidem fuisse naturas , post resurrectionem unam factam . de quibus illud disjunctum nascitur , quod interrogabimus hoc modo ; Natus ex Maria Christus aut ab ea carnem humanam traxit , aut minimè . si non confitetur ex ea traxisse , dicat quo homine indutus advenerit ; utrumne eo , qui deciderat prævaricatione peccati , an alio ? Si eo , de cujus semine ductus est homo ; quem vestita divinitas est ? Nam si , ex semine Abrahamæ atque David & postremo Mariæ , non fuit caro illa , qua natus est ; ostendat , ex cujus hominis sit carne derivatus . quoniam , post primum hominem , caro omnis humana ex humana carne deducitur . Sed si quem dixerit hominem , à quo generatio sumpta sit Salvatoris , præter Mariam virginem , & ipse errore confunditur , & adscribere mendacii notam

summæ divinitati, illufus ipfe, videbitur; quando quod Abrahæ atque David promittitur in sanctis divinationibus, ut ex eorum femine toti mundo falus oriatur, aliis distribuit. quùm præfertim fi humana caro fumpta eft, non ab alio fumi potuerit, nifi unde etiam procreabatur. Si igitur à Maria non eft fumptum corpus humanum, fed à quolibet alio, per Mariam tamen eft procreatum, quod fuerat prævaricatione corruptum, fuperius dicto repellitur argumento. Quod fi non eo homine Chriftus indutus eft, qui pro peccati pœna fuffinuerat mortem; illud eveniet, ex nullius hominis femine talem potuiffè nafci, qui fuerit fine originalis pœna peccati. Ex nullo igitur talis fumpta eft caro unde fit ut noviter videatur effè formata. fed hæc aut ita hominum vifà eft oculis, ut humanum putaretur corpus, quod revera non effet humanum, quippe quod nulli originali subjaceret pœnæ. aut nova quædam vera, nec pœnæ peccati subjacens originalis ad tempus hominis natura formata eft. Si verum hominis corpus non fuit, apertè arguitur mentita divinitas, quæ ostenderet hominibus corpus, quod quùm verum non effet, tum fallerentur hi, qui verum effè arbitrarentur. At fi nova veraque non ex homine fumpta caro formata eft, quo tanta tragœdia generationis? ubi ambitus paffionis? Ego quippe, ne in homine quidem, non ftulte fieri puto, quod inutiliter factum eft. Ad quam verò utilitatem facta probabitur tanta humilitas divinitatis, fi homo, qui periit, generatione ac paffione Chrifti falvatus non eft, quoniam negatur affumptus? Rurfus igitur, ficut ab eodem Neftorii fonte Eutychnis error principium fumpfit, ita ad eundem finem relabitur. ut fecundum Eutychnem quoque non fit falvatum genus humanum: quoniam non is qui æger effet, & falvatione curaque egeret, affumptus eft. Traxiffè autem hanc fententiam videtur, fi tamen hujus erroris fuit, ut crederet

deret non fuisse corpus Christi verè ex homine, sed extra atque à Deo in cœlo formatum; quoniam cum eo in cœlum creditur ascendisse. quod exemplum continet tale; non ascendit in cœlum, nisi qui de cœlo descendit.

CAPUT VI.

Quod nec divinitas in humanitatem, nec humanitas in divinitatem translata est, nec utraque permixta.

SEd satis de ea parte dictum videtur, si corpus quod Christus excepit, ex Maria non credatur assumptum. Si verò assumptum est ex Maria, neque permanfit perfecta humana divinaque natura; id tribus effici potuit modis: aut enim divinitas in humanitatem translata est, aut humanitas in divinitatem, aut utraque in se ita temperatæ sunt atque commixtæ, ut neutra substantia propriam formam teneret. Sed si divinitas in humanitatem translata est, factum est, quod credi nefas est, ut in humanitatem, non immutabili substantia permanente, divinitas verteretur; & quod passibile atque mutabile naturaliter existeret, id immutabile permaneret; quod verò immutabile atque impassibile naturaliter creditur, id in rem mutabilem verteretur. Hoc igitur fieri nulla ratione contingit. Sed humana forsitan natura in deitatem videatur esse conversa. Hoc verò quî fieri potest, si divinitas in generatione Christi & humanam animam suscepit & corpus? Non enim omnis res in rem omnem verti ac transmutari potest: nam quùm substantiarum aliæ sint corporeæ, aliæ incorporeæ: neque corporea in incorpoream, neque incorporea in eam, quæ corpus est, mutari potest. nec verò incorporea in se invicem formas proprias mutant: sola enim mutari transformarique in se possunt,
quæ

quæ habent unius materiæ commune subjectum. neque hæc omnia, sed ea quæ in se & facere & pati possunt: id verò probatur hoc modo; Neque enim potest æs in lapidem permutari, nec verò idem æs in herbam, nec quodlibet aliud corpus, in quodlibet aliud transfigurari potest; nisi & eadem sit materia rerum in se transeuntium, & à se & facere & pati possint: ut quum vinum atque aqua miscentur, utraque sunt talia, quæ actum sibi passionemque communicent. potest enim aquæ qualitas à vini qualitate aliquid pati; potest item vini ab aquæ qualitate aliquid pati. Atque idcirco si multum quidem fuerit aquæ, vini verò paululum, non dicuntur immista, sed alterum alterius qualitate corrumpitur. si quis enim vinum fundat in mare, non mistum est mari vinum, sed in mare corruptum; idcirco, quoniam qualitas aquæ, multitudine sui corporis, nihil passâ est à qualitate vini, sed potius in seipsam vini qualitatem propria multitudine commutavit. Si verò sint mediocres sibique æquales, vel paulo inæquales naturæ, quæ à se facere & pati possint, illæ miscentur, & mediocribus inter se qualitatibus temperantur. Atque hæc quidem in corporibus, neque his omnibus, sed tantum quæ à se (ut dictum est) & facere & pati possunt, communi atque eadem materia subjecta. Omne enim corpus, quod in generatione & corruptione subsistit, communem videtur habere materiam. sed non omne ab omni, vel in omni, vel facere aliquid vel pati potest. Corporea verò in incorporea nulla ratione poterunt permutari, quoniam nulla communi materia subjecta participant, quæ susceptis qualitatibus in alterutram permutetur. omnis enim natura incorporeæ substantiæ, nullo materiæ nititur fundamento. nullum verò corpus est, cui non sit materia subjecta. Quod quum ita sit, quumque ne ea quidem, quæ communem materiam naturaliter habent, in se transeant,

nisi illis adsit potestas in se & à se faciendi & patiendi; multo magis in se non permutabuntur, quibus non modo communis materia non est, sed quum alia res materiæ fundamento nititur, ut corpus; alia omnino materiæ subiecto non egeat, ut incorporeum. Non igitur fieri potest, ut corpus in incorporalem speciem permutetur. nec verò fieri potest, ut incorporalia in sese commistione aliqua permutentur. Quorum enim communis nulla materia est, nec in se verti ac permutari queunt. nulla autem est incorporalibus materia rebus. non poterunt in se igitur invicem permutari. Sed anima & Deus incorporeæ substantiæ rectè creduntur: Non est igitur humana anima in divinitatem, à qua assumpta est, permutata. Quod si neque corpus, neque anima in divinitatem potuit verti, nullo modo fieri potuit, ut humanitas converteretur in Deum. multo minus verò credi potest, ut utraque in sese confunderentur; quoniam neque incorporalitas transire ad corpus potest, neque rursus è converso corpus ad incorporalitatem. quando quidem nulla his materia subiecta communis est, quæ alterutris substantiarum qualitatibus permutetur. At hi ita ajunt, Ex duabus quidem naturis Christum consistere, in duabus verò minimè. Hoc scilicet intendentes, quoniam quod ex duabus consistit ita unum fieri potest, ut illa, ex quibus dicitur constare, non maneat; veluti quum mel aquæ confunditur, neutrum manet, sed alterum, alterius copulatione corruptum, quiddam tertium fecit: ita illud quidem quod ex melle atque aqua tertium fit, constare ex utrisque dicitur, in utrisque verò negatur. non enim poterit in utrisque constare, quando utrorumque natura non permanet. Ex utrisque enim constare potest, licet ea, ex quibus conjungitur, alterutra qualitate corrupta sint. Ex utrisque verò hujusmodi constare non poterit, quoniam ea, quæ in se transfusa sunt,

funt, non manent, ac non sunt utraque quibus constare videatur, quum ex utrisque consent in se invicem qualitatum mutatione transfusis. Catholici verò utrumque rationabiliter consententur. nam & ex utrisque naturis Christum & in utrisque consistere. sed id qua ratione dicatur, paulo posterius explicabo. Nunc illud manifestum est, convictam esse Eutythis sententiam. eo nomine quod, quum tribus modis fieri possit, ut ex duabus naturis una subsistat; ut aut divinitas in humanitatem translata sit, aut humanitas in divinitatem, aut utraque permista sint. Nullum horum modum fieri potuisse superius dicta argumentatione declaratur.

CAPUT VII.

Christum in utrisque & ex utrisque naturis consistere.

Restat ut, quemadmodum Catholica fides dicat, & in utrisque naturis Christum & ex utrisque consistere, doceamus. Ex utrisque naturis aliquid consistere, duo significat: Unum quidem, quum ita dicimus aliquid ex duabus naturis jungi, sicut ex melle atque aqua. id autem est ut ex quolibet modo confusis, vel si una vertatur in alteram, vel si utraque in se misceantur invicem, nullo tamen modo utraque permaneant. secundum hunc modum Eutythes ait, ex utrisque naturis Christum consistere. Alter vero modus est ex utrisque consistendi, quod ita ex duabus junctum est, ut illa tamen, ex quibus junctum esse dicitur, maneant, nec in alterutra vertantur; ut quum dicimus, coronam ex auro gemmisque compositam. Hic neque aurum in gemmas translatum est, neque in aurum gemma conversa, sed utraque permanent, nec formam propriam derelinquunt. talia ergo, ex aliquibus constantia, in his constare dicimus, ex quibus consistere prædicantur.

dicantur. tunc enim possumus dicere coronam gemmis auroque consistere; sunt enim gemmæ atque aurum, quibus corona consistat. nam in priore modo, non est mel atque aqua in quibus illud, quod ex utrisque jungitur, constet. Quum igitur utrasque manere naturas in Christo fides Catholica confiteatur, perfectasque easdem persistere, nec alteram in alteram transmutari; jure dicit & in utrisque naturis Christum, & ex utrisque consistere. in utrisque quidem, quia manent utræque: ex utrisque verò, quia utrarumque adunatione manentium una persona fit Christi. Non autem secundum eam significationem ex utrisque naturis Christum junctum esse fides Catholica tenet, secundum quam Eutyches pronuntiat. Nam ille talem significationem conjunctionis ex utraque natura sumit, ut non confiteatur in utrisque consistere, neque utrasque manere: Catholicus verò eam significationem ex utrisque consistendi sumit, quæ illi sit proxima, eamque conservet, quæ in utrisque consistere confitetur. Æquivocum igitur est, ex utrisque consistere, ac potius amphibolum & gemina significatione diversa designans. una quidem significatione, non manere substantias, ex quibus illud quod copulatum est dicatur esse conjunctum. alio modo significans ita ex utrisque conjunctum, ut utraque permaneant. Hoc igitur expedito æquivocationis atque ambiguitatis nodo, nihil est ultra quod possit opponi, quin id sit, quod firma veraque fides Catholica continet; Eundem Christum hominem esse perfectum, eundem Deum: eundemque, qui homo fit perfectus atque Deus, unum esse Deum ac Dei filium; nec quaternitatem trinitatis astrui, dum homo additur supra perfectum Deum, sed unam eandemque personam, numerum trinitatis explere. ut quum humanitas passa sit, Deus tamen passus esse dicatur: non quòd ipsa deitas humanitas facta sit, sed quod

quod à deitate fuerit assumpta. Item qui homo est, Dei filius appellatur, non substantia divinitatis sed humanitatis, quæ tamen divinitati naturali unitate conjuncta est. Et quùm hæc ita intelligentia discernantur permisceanturque, tamen unus idemque & homo sit perfectus & Deus. Deus quidem, quòd ipse sit ex patris substantia genitus: homo verò, quòd ex Maria sit virgine procreatus. Itemque qui homo, Deus; eo quod à Deo fuerit assumptus. & qui Deus, homo; quoniam vestitus homine sit: quùm in eadem persona aliud sit divinitas quæ suscepit, aliud, quam suscepit, humanitas: idem tamen Deus atque homo est. Nam si hominem Christum intelligas, idem homo est atque Deus; quoniam homo ex natura, Deus assumptione. Si verò Deum intelligas, idem Deus est atque homo; quoniam natura Deus est, homo assumptione. Fitque in eo gemina natura geminaque substantia, quoniam homo Deus: unaque persona; quoniam idem homo atque Deus. Mediaque hæc est inter duas hæreses via, sicut virtutes quoque medium tenent. omnis enim virtus in medio rerum decore locata consistit; siquidem vel ultra, vel infra, quam oportuerit, fiat, à virtute disceditur. medietatem igitur virtus tenet. Quocirca si quatuor hæc neque ultra esse possunt, ut in Christo, aut duæ naturæ sint duæque personæ, ut Nestorius ait: aut una persona unaque natura, ut Eutyches ait: aut duæ naturæ, sed una persona, ut Catholica fides credit: aut una natura duæque personæ. Quùmque duas quidem naturas duasque personas in ea, quæ contra Nestorium dicta est, responsione, convicerimus: Unam verò personam unamque naturam esse non posse, Eutyche proponente, monstraverimus, neque tam amens quisquam huc usque exstiterit, ut unam in eo naturam crederet, sed geminas esse personas; Restat ut ea sit vera, quam fides Catholica pronuntiat; geminam

nam substantiam sed unam esse personam. Quia verò paulo ante diximus Eutychem confiteri duas quidem in Christo ante adunationem naturas, unam verò post adunationem. Quùmque hunc errorem duplicem interpretaremur celare sententiam, ut hæc adunatio aut generatione fieret, quùm ex Maria corpus hominis minime sumeretur, aut sumpto quidem ex Maria per resurrectionem fieret adunatio. de utrisque quidem partibus idoneè, ut arbitror disputatum est. Nunc quærendum est, quomodo fieri potuerit, ut duæ naturæ in unam substantiam miscerentur.

C A P U T VIII.

Quis fuerit status vitæ Christi.

VEruntamen est etiam nunc & alia quæstio, quæ ab his inferri potest, qui corpus humanum ex Maria sumptum esse non credunt, sed alias fuisse sequestratum, præparatumque quod in adunatione ex Mariæ utero gigni atque proferri videretur. Ajunt enim, si ex homine sumptum est corpus, homo verò omnis ex prima prævaricatione non solum peccato & morte tenebatur, verum etiam affectibus peccatorum erat implicatus; eaque illi fuit pœna peccati, ut quum morte teneretur obstrictus, tamen esset reus etiam voluntate peccandi; cur in Christo neque peccatum fuit, neque voluntas ulla peccandi? Et omnino habet animadvertendam dubitationem talis quæstio. Si enim ex carne humana Christi corpus assumptum est, dubitari potest, quænam hæc caro quæ assumpta sit, esse videatur. eum quippe salvavit quem etiam assumpsit. Sin verò talem hominem assumpsit, qualis Adam fuit ante peccatum, integram videtur humanam assumpsisse naturam, sed tamen quæ medicina penitus non egebat. Quomodo autem fieri potest, ut talem assumpserit ho-

minem, qualis Adam fuit, quò in Adam potuerit esse peccandi voluntas atque affectio? unde factum est, ut etiam prætergressis divinis præceptis inobedientiæ delictis teneretur astrictus. In Christo verò ne voluntas quidem ulla creditur fuisse peccandi: quò præsertim si tale corpus hominis assumpsit, quale Adæ ante peccatum fuit, non debuerit esse mortalis: quoniam Adam si non peccasset, mortem nulla ratione sensisset. Quò igitur Christus non peccaverit, quærendum est cur senserit mortem, si Adæ corpus, antequam peccaret, assumpsit. Quod si talem statum suscepit hominis, qualis Adæ post peccatum fuit, videtur etiam in Christo non defuisse necessitas ut & delictis subiceretur & passionibus confunderetur, obductisque iudicii regulis bonum à malo non sincera integritate discerneret, quoniam has omnes pœnas Adam delicti prævaricatione suscepit. Contra quos respondendum est, tres intelligi hominum posse status. Unum quidem Adæ ante delictum, in quo tametsi ab eo mors aberat, nec adhuc ullo se delicto polluerat, poterat tamen in eo voluntas esse peccandi. alter verò est, in quo mutari potuisset, si firmiter in Dei præceptis manere voluisset: tunc enim addendum foret, ut non modo non peccaret, aut peccare vellet, sed nec posset quidem aut peccare, aut velle delinquere. Tertius status est post delictum, in quo mors illum necessario sequuta est, & peccatum ipsum voluntasque peccati. Quarum summum atque contrariorum hæc loca sunt, is ille status, qui præmium esset, si in præceptis Dei Adam manere voluisset. & is, qui pœnæ fuit quoniam manere noluit: in illo enim nec mors esset, nec peccatum, nec voluntas ulla peccandi. in hoc verò, & mors & peccatum & delinquendi omnis affectio, omniaque in perniciem prona, nec quicquam in se opis habentia, ut post lapsum posset assurgere. Ille verò medius status,

in

in quo præsentia quidem mortis vel peccati aberat, potestas verò utriusque constabat, inter utrumque statum est collocatus. Ex his igitur tribus statibus Christus corporeæ naturæ suæ singulas quodammodo indidit causas: Nam quod mortale corpus assumpsit, ut mortem à genere humano fugaret, in eo statu ponendum est, quod post Adæ prævaricationem pœnaliter inflictum est. Quod vero non fuit in eo voluntas ulla peccati, ex eo sumptum est statu, qui esse potuisset, nisi voluntatem insidiantis fraudibus applicasset. Restat igitur tertius status, id est, medius: ille scilicet, qui eo tempore fuit, quum nec mors aderat & adesse poterat delinquendi voluntas. In hoc igitur Adam talis fuit, ut manducaret ac biberet, ut accepta digereret, ut laboraret in somnum & alia quæ ei non defuerunt, humana quidem sed concessa, & quæ nullam pœnam mortis inferrent. Quæ omnia habuisse Christum dubium non est. nam & manducavit & bibit & humani corporis officio functus est. Neque enim tanta indigentia in Adam fuisse credenda est, ut, nisi manducasset, vivere non potuisset: sed si ex omni quidem ligno escam sumeret, semper vivere potuisset, hisque non mori. idcirco Paradisi fructibus indigentiam explebat. Quam indigentiam fuisse in Christo nullus ignorat, sed potestate non necessitate. Et ipsa indigentia ante resurrectionem in eo fuit: post resurrectionem verò talis exstitit, ut ita illud corpus immutaretur humanum, sicut Adæ, præter prævaricationis vinculum, mutari potuisset. quodque nos ipse dominus Jesus Christus votis docuit optare, ut fiat voluntas ejus sicut in cœlo & in terra, ut adveniat ejus regnum & nos liberet à malo. Hæc enim omnia illa beatissima humani generis fideliter credentium immutatio deprecatur.

Hæc sunt quæ ad te de fidei meæ credulitate scripsi.

Qua in re si quid perperam dictum est, non ita sum amator mei, ut ea quæ semel effuderim, meliori sententiæ anteferre contendam. Si enim nihil est ex nobis boni, nihil est quod in nostris sententiis amare debeamus. Quod si ex illo cuncta sunt bona, qui solus bonus est, illud potius bonum esse credendum est, quod illa incommutabilis bonitas atque omnium bonorum causa perscribit.

E X P L I C I T.

INDEX

I N D E X

RERUM ET VERBORUM

In libros quinque Consolationis Philosophiæ,
& Opuscula sacra Boëtii.

A.	B.
A braham electus, ex quo Christus nasceretur. 293	B asilii, delator Boëtii. 28
Adversa fortuna plus prodest quam secunda. 100	Beatitudo rerum mortalium misera. 73 non est infortunitis. ibid.
Ædes sacra per fugium reis. 29	Beatitudo est perfectum bonum in Deo sita. 155 ibid.
Ætatis præfæta felicitas. 82	Beatitudo plena quæ. 139
Æternitati nullus numerus comparari po- test. 95	Beatitudo, omnium summum bonorum. 106, 107
Æternitatis definitio. 258	Bibliotheca Boëtii. 22. 44
Æternitatis & temporis differentia. ibid.	Boëtius Eleaticis atque Academicis studiis innutritus. 10. astrorum & naturalis scientiæ peritus. 11, 12. stupore oppres- sus lethargum patitur. 13. decreta Phi- losophiæ in actum transferre voluit. 24. in magistratu, pro jure tuendo, poten- tiorum offensiones spernit. ibid.
Æternus mundus quomodo Platoni. 260	Conigastum, Triguillam, & alios bar- baros à nocendo compescuit. ibid.
in Agrorum multorum possessione non est beatitudo. 77	Provincialium fortunas, Campanarum provinciam, Panlinum & Albinum Consulares fovit. 25. & seqq. cujus criminis accusatus. quæ accusatio- nis series. 30. 32. Senatus Rom. inno- centiam defendit. 31
Albinus, vir consularis, à Boëtio servatus. 27	Boëtius absens, inauditus, indefensus pro- scriptioni & morti damnatur. 33 sacrilegii quoque accusatur. ibid.
Alcibiadis corpus superficie pulcrum, intus fædum. 134	Boëtius affluentia & splendore fortunæ cir- cumdatus. 57. miser non est. 62. desolatus parente, curæ est summis vi- ris. ibid. delectus in affinitatem prin- cipum civitatis. ibid. felix soceris, con- juge, liberis masculis. ibid. sumit in adolescencia maximas dignitates. 63. duos filios consules vidit. ibid. largitionem exhibet populo. 64
Alteritas, principium est pluralitatis. 271	Boëtius non per ambitionem dignitates quæ- sivit, sed materiam rebus gerendis opta- vit. 92
Amici non virtute, sed fortuna concilian- tur. 124	Boni ac beatitudinis eadem substantia. 159
Anaxagoræ saga. 17	Boni potentes, mali imbecilles. 180. 186
Angelorum lapsus. 291	
Anima humana quando plus minusve li- bera. 239	
quomodo incitæ nube caligent. ibid.	
Animal omne mortem vitare conatur. 162	
Arbores, quod bonum est sibi, quarunt. 162. trahunt alimenta radicibus. 163	
semine multiplicato propagantur. ibid.	
Arbitrii libertas, inest omnibus hominibus. 238. 254	
Arii heresis. 290	
Aristotelis opinio de mundo. 258	
Atheniensium Respublica multitudinis re- gebat imperio. 42	
Avaritia semper odiosus, clavos largitas fa- cit. 76	
Avaritiæ nihil satis, naturæ minimum. 113	
Avaritiam inexpletam opes restringere ne- queunt. 89	
Avarus lupo similis. 195	
Avi è cava statim evolat naturaliter. 111	

I N D E X

Bonis nunquam premiis, sceleribus nunquam
desunt supplicia. 193
 Bonorum humanorum conditio anxia. 72
 Bonorum premium quod. 194
 Esuum, omne quod iustum. 202
 Breium summum quid. 169
 Bonum perfectum beatitudo est. 155
 Bonum omnes homines, mali pariter ac boni,
indiscreta intentione appetunt. 186
 Bonum summum quam diverse omnes ho-
mines petant. 106, 107
 Bufiris ab Hircule maculatus. 88

C.

Campania provincia ab inopia liberata.
25, 26
 Canes Palatini. 27
 Canis mors. 18. praeclare dictum. 32
 Casus quid sit. 235. nihil est. 236. Ari-
stoteli quid. ibid. eius definitio. 236, 237
 Cato in vita causa, his victrix placuit. 219
 Caucasum montem, M. Tullius aetate, non-
dum transscenderat Reip. Romana fama.
93
 Christianae fidei brevis complexio. 289
 Christi vita & status. 321
 quodnam corpus assumpsit. ibid.
 Christi corpus ex Maria vere assumptum.
313
 Christus ex utrisque & in utrisque natu-
ris consilii. 318
 Christus baptizatus. 295
 eligit discipulos. ibid.
 Caelum, patria hominum. 42, 43, 44
 Cognitio est in cognoscere, non in rebus.
249. 251. 258
 Conceptio communis animi quid sit. 284
 quotuplex. ibid.
 Conigasti impetus in imbecillum fortunatus.
24
 Constantis viri descriptio. 19
 Consulare imperium abolitum. 86, 87
 Consulatus filiorum Esæti descriptio. 63
 Corporea in incorporea mutari non possunt.
316
 Corporis voluptates plena anxietatis & pœ-
nitentiae. 130. bona fragilia sunt. 134
 his homo vincitur ab animantibus. ibid.
 Corpus eriduaana febris igniculo dissolvitur.
134
 Crassus Cyro formidabilis, mox miserandus.
58
 Cyprianus, Albini consularis delator. 27

D.

Decoratus scurra, delator Esæti. 117
 cum eo gerit magistratum. ibid.
 Dei nomen. 167
 Dei finis agi, summa libertas est. 43
 Deo confirmatus facere. 35
 Deo semper æternus ac presentarius status.
261
 cum Deo quomodo colloquantur homines.
245
 Deus æternus, Mundus vero perpetuus. 261
 Deus si est, unde mala? si non est, unde
bona? 32
 Deus cuncta ad bonum dirigens disponit.
222
 Deus ad mundum regendum nullis extrinse-
cis adiumentis eget. 168
 omnium potens. 170
 Deus εἰς ἑσθλῶν & εἰς βλασφῆς. 43
 Deus invocandus in principio omni. 139, 140
 boni summi perfectique plenissimus. 155
 & idem summa beatitudo. 156, 159
 Deus omnium operum mundi auctor. 129,
130
 Deus malum facere non potest. 170
 Deus presentia, praterita & futura omnia
uno mentis icu videt. 240
 Deus providentia sua omnia regit. 39. & s.
operi suo praesidet. 48
 Deus quomodo sit in predicamentis. 275
 in Relatione. 273
 Deus servator bonorum, malorum depulsor.
219
 Differentia ubi absunt, abest pluralitas. 279
 Dignitas despectiores impellit facit. 113
 Dignitates improbis collatae mirè nocent.
86. 90. pessimis sapius conferuntur. 88
 collatae improbis offendunt eos indignos.
90. 115
 in Dignitatibus potentiaque non est bonum.
86. 88
 Dionysius regni metum è gladio supra caput
pendente exprimebat. 122
 Divinae substantiae forma. 171
 Divinitas in humanitatem non est conversa
in Christo. 315
 Divinitas summa, eadem summa beatitudo.
157
 Divites esuriunt, sitiunt, frigescent, cura
distinguntur. 113
 mortui divitiis suis privantur. 115
 Divitiæ effundendo magis nitent. 76

pau-

RERUM AC VERBORUM.

pauperes faciunt, quos relinquunt. 77
 ad alium sine paupertate alterius non veniunt. ibid.
 Divitia possidentibus saepe nocuerunt. 81
 primorum hominum quæ. 82
 Divitiis homines non fatiantur. 60
 Dolia duo in Jovis limine. 59

E.

Epicurei & Stoici Philosophiæ usum discernunt. 16
 Epicureis quare beatitudinem in voluptate constituere. 108
 Ε'πικουρικός, Pythagoricum. 34
 Eruditi hominis est, res n'esse ut sunt. 271
 Esse & id quod est, diversum est. 285
 Esse ipsum nihil præter se habet admixturam. ibid.
 Eventurum quomodo est quod Deus videt. 263
 Euripidis sententia de carente liberis. 132
 Eutychis & Nestorii hæreses. 295, 299, 301
 error ostenditur. 312
 Ε'ξουδία, μη κείθε νόσος. 21
 Existimatio bona, prima omnium deserit infelices. 38
 Exsiliij locus incolentibus patria est. 73

F.

Fama hominis longe non extenditur. 93
 intra unius gentis terminis coarctata.
 93, 94, 127. cum æternitate comparata,
 nulla est. 95. nihil post mortem prodest.
 97
 Famulorum longus ordo non facit felicem. 78
 Fatum quid. 212, 216
 quibus exerceatur. 213
 Fatum excedunt quæ sunt propinqua primæ
 divinitati. 217
 Felicem fuisse, infortunij genus maximum. 67
 Felicitas indigne acta quosdam in eadem præcipitavit. 221
 Felicitas perfecta quæ. 138
 non est in his caducis rebus. 139
 Felicitatis humanæ dulcedo multis amaritudinibus respersa est. 73
 Felicitatis humanæ forma. 108
 Felicitatis veræ descriptio. 136, 138
 Filij Boëtii ambo consules. 63. Consulatus eorum descriptio. ibid. Consulares. 71
 ingenij vel paterni, vel avi participes. ibid.

Finis rerum omnium quis. 48, 49, 165
 Finiti & infiniti nulla collatio. 95
 Formæ divini substantia qualis. 272, 273
 Formæ pulchritudo minime perdurat. 134
 Fortuna adversa plus hominibus prodest, quam prospera. 100
 Fortuna familiarem se præbet, ut mox fallat. 51, 52
 Fortuna injuste accusatur ab hominibus, & quare. 52. & seqq.
 fors non est, si semper manet. 55
 Fortuna utraq; bona. 227
 aut excreet, aut corrigat. 228
 Fortuna adversa ultima sarcina quæ. 38
 Fortuna bona non sunt propria hominis. 57
 Fortuna vis, ludus & rota. 58
 Fortune eventum, non rerum merita, spectat existimatio plurimorum. 38
 Fortuna mores & natura. 52, 53
 effectus. 55, 56. verba ad Boëtium. 56

G.

Gaudentius & Opilio, delatores. Boëtii. 28
 Gemma felicitatem non parviunt. 77
 Genitum nihil constat. 66
 Gigantes laceffentes cælum. 169, 170
 Gloria non adfert felicitatem. 92, 93
 non longe extenditur. 93
 nihil ad mortuos pertinet. 97
 Gloria saepe fallax & impis. 125
 nihil sapientis conscientie adjicit. 127

H.

Hercules Busiridem mactat. 88
 Herculis laborum descriptio. 229.
 & seqq.
 Herodes rex, non Judæus, sed ex gentibus. 294
 Homo Deo mente consimilis. 80
 cum se cognoscit, cum cæteris rebus antecellit. ibid.
 Homo solus creditum habet caput. 257
 recto stat corpore. ibid.
 Homo velut ebrius summum bonum appetit. 108
 Homo vitis transformatur in brutum, lupum, canem, & c. 195, 196, 199
 Homini nefas cunctas divini operis machinas vel ingenio comprehendere vel sermone explicare. 222

I N D E X

<i>Hominiſ definitio.</i>	49	<i>Leonibus manſuetis interdum feritas redit</i>	
<i>Humana bona anxie poſſidentur.</i>	72	109, 110	
<i>Humanae animae liberiores ſunt cum ſpeculantur Deum.</i>	239	<i>Lex aeterna quid ſanciat.</i>	203
<i>minus vero cum dilabuntur ad corpora, & cum terrenis artibus colligantur. ibid.</i>	ibid.	<i>Lex, carcer, tormenta, pernicioſis civibus debentur.</i>	208
<i>earundem extrema ſervitus, cum vitiis deduntur. ibid.</i>	ibid.	<i>Liberis carens infortunio felix.</i>	132
<i>Humanitas in Chriſto non eſt in divinitatem tranſiata.</i>	315	<i>Liberorum conjugiiſque jucunditas quare ingrata.</i>	131
<i>Humanum genus reparatur à Chriſto.</i>	293	<i>Libertas arbitrii conceſſa omnibus hominibus.</i>	238. 264

I.

<i>Iacob habitavit Aegyptum.</i>	293
<i>Ignis cur ſurſum feratur.</i>	163
<i>omnem refugit ſiſtionem.</i>	164
<i>Imaginatio aliter corpus aliquod iudicat, quam ratio, &c.</i>	250, 251
<i>Imaginatio mobilibus animantibus ceſſit.</i>	255
<i>Improbi dignitates commaculant.</i>	118
<i>Improbi infeliciores ſi impuniti permanent.</i>	201. 203
<i>habent aliquid boni cum puniuntur.</i>	201
<i>Improbi nihil poſſunt.</i>	189
<i>Improbis omnis ſupplicio dignus.</i>	205
<i>infelix.</i>	ibid.
<i>Impunitas improborum, aliquid mali.</i>	202
<i>Indigentia replenda ſolum.</i>	79
<i>Indigent permultis qui permulta poſſident. ibid.</i>	ibid.
<i>Infeliciores qui faciunt, quam qui patiuntur injuriam.</i>	205
<i>Infortunii genus maximum, fuiſſe felicem.</i>	67
<i>Inimicus familiaris, efficaciffima peſtis ad nocendum.</i>	125
<i>Injuria, inferentis miſeria eſt.</i>	205
<i>Injuſtum omne, malum eſt.</i>	202
<i>Intelligentia ſola divini tantum generis eſt.</i>	255
<i>Intelligentia quomodo cognoſcat.</i>	250
<i>Ira intemperans leonis animum gerit.</i>	196

L.

<i>Lapidum ſibi mutuo adherendi cura.</i>	164
<i>Largitas claros, avaritia ſemper odioſos facit.</i>	76

<i>Lex aeterna quid ſanciat.</i>	203
<i>Lex, carcer, tormenta, pernicioſis civibus debentur.</i>	208
<i>Liberis carens infortunio felix.</i>	132
<i>Liberorum conjugiiſque jucunditas quare ingrata.</i>	131
<i>Libertas arbitrii conceſſa omnibus hominibus.</i>	238. 264
<i>non in omnibus aequa.</i>	239
<i>Libidinibus ſexis immerſus, ſuis voluptate detinetur.</i>	196
<i>Litigiis ſe exercens cani comparatur.</i>	196
<i>Locus ex ſilis incolentibus patria eſt.</i>	73

M.

<i>Mala unde, ſi bonus rerum rector eſt iſtat.</i>	179
<i>Mali cauſa nihil fit, etiam ab improbis.</i>	218
<i>Mali imbecilles, boni potentes.</i>	180. 186
<i>Mali poſſunt mala.</i>	189
<i>nihil poſſunt.</i>	ibid.
<i>Mali malos aliquando bonos faciunt.</i>	212
<i>Mali convertuntur in belluas.</i>	195. & ſeqq.
<i>infeliciores, cum cupita perſecerint, quam ſi ea, quae cupiunt, implere non poſſint.</i>	200
<i>Malis improbitas ſupplicium.</i>	195
<i>Malis ſævientibus nihilominus ſapienti corona non decider.</i>	194
<i>Malorum potentia non eſt poſſibilitas.</i>	189
<i>Malorum triplex infortunium, velle, poſſe, perſicere ſcelus.</i>	200
<i>Manichæorum hæreſis.</i>	290
<i>Maria virgo electa, ut eſſet mater Chriſti.</i>	294. ex ea Chriſti corpus.
	313
<i>Mathematica, ſpeculativa pars quæ.</i>	272
<i>Medicina non ſemper agris adfert ſalutem.</i>	270
<i>Mentem occecat rerum terrenarum cura.</i>	II
<i>Mentes hominum immortales.</i>	97
<i>Mifer nemo, niſi talem ſe putet.</i>	73
<i>Miferi qui ſupplicio digni ſunt.</i>	205
<i>Miſeria infinita quæ aeterna.</i>	200
<i>Miſeros facit turpizendo.</i>	205
<i>Mors quæ felix.</i>	5
<i>Mors ſpernit gloriam.</i>	97
<i>aquat ſummis infima.</i>	98

RERUM AC VERBORUM.

Moyſi revelavit Deus originem generis hu- mani.	291
Mundus à Deo regitur. 48, 49. 101, 102. 167, 168	
Mundus perpetuus, Deus vero æternus.	261
Mundus nunquam cœpit, nec deſinet, ſe- cundum Ariſtotelem.	258
ut & ſecundum Platonem.	260
Murem muribus imperare velle, ridiculum.	
87	
Muſa, ſcenica meretricula.	9
eas averſatur Philoſophia.	10
Seirenes.	ibid.
fugiunt è conſpectu Philoſophiæ.	ibid.
Muſica, larvæ Boëtiani vernula.	52
Mutatio rerum ſubita animum percellit. ibid.	

N.

N atura paucis minimisque contenta. 78	
Natura ſemper appetit gignendi opus, quod cœrceat voluntas.	164
Natura tripliciter dicitur.	301
ejus deſinitio.	302
Naturæ & Perſonæ differentia. 305. 308	
Naturæ minimum, avaritiæ nihil ſatis. 113	
Neceſſitas duplex, ſimplex & conditionis. 262	
Neronis ſcœlera deſcripta.	90. & ſeq.
Neronis luxuria ſæviens.	120
Neſtorii & Eutychie hæreſes. 295. 299. 311 error oſtenditur.	312
Neſtorius duas in Chriſto naturas conſti- tuit. 308. impugnatur.	309
ejus error demonſtratur.	ibid.
Nobiles æque ſunt omnes homines.	128
Nobilitatis nomen futile. in ea quid bonum.	128
Nomina celebrata nihil curant mortui.	99
Nonius in curuli ſedens ſtrumæ dictus.	116
Numerus duplex.	273

O.

O me quod eſt, tamdiu ſubiſiit, quam- diu eſt unum.	161
appetit conſtantiam permanendi, deſinat perniciem.	164
Omnia unum deſiderant.	165
bonum petunt.	ibid. & 169

Ὁ & λῦρος.	21
Ὁ δόξα, δόξα.	126
Opes quare ſufficientiam non adferant.	113
nihil habent, quod non poſſit auferri. ib. egent præſidio ut ſerventur.	ibid.
deſunctum morte non comitantur.	115
Opes inexpletam avaritiam reſtinguere ne- queunt.	89
Opilio & Gaudentius, delatores Boëtii. 28	
Oratio ad Deum de creatione & conſerva- tione rerum.	140. & ſeqq.
Ordo fatalis rerum.	212. 219
Orphei deſcenſus ad inferos deſcriptio.	173
Ὁὐσία, eſſentia, quid.	307
Ὁὐσίωσις, ſubſiſtentiæ, quid.	306, 307

P.

P & Θ veſti Philoſophiæ intertexta. 8	
Palatini canes.	27
Papinianus gladiis Antonini periit.	123, 124
Parmenidis verſus de Deo.	171
Pater, Filius, Spiritus S. non ſunt voca- bula ſubſtantialia.	283
Pavidus, cerviſi ſimilis.	196
Paulinus, vir conſularis, à Boëtio proteſtus. 26	
Pecunia effundendo melius nitet.	76.
pretioſa cum tranſſereur in alios.	ibid.
pauperes facit quos relinquit.	77
Pelagiana hæreſis.	292
Perſi regis calamitas.	58
Perſona quid ſit.	304
Perſona verbum unde.	305
Perſonæ & Naturæ differentia. 305. 308	
Pefſimis diſſplicere, propoſitum bonorum eſt. 19	
Philoſophi falſi arrogans reſponſum.	96
Philoſophia Boëtio apparet.	6
ejus nutritrix.	13. 15
Philoſophia ſui ipſius memores homines fa- cit. 13. comitatur iter innocentum. 15. cum ſtultitia ſæpe certavit. 16. Boëtium ad veram beatitudinem ducit. 17. & ſ.	
Philoſophia laſſorum ſolamen animorum. 104. Boëtium ad veram felicitatem du- cit.	105
Philoſophiæ deſcriptio.	6
ſtatura & veſtes.	7

I N D E X

<i>Philosophia vestem Epicuri & Stoici desiderunt.</i>	16
<i>Platonis locus de Dei auxilio implorando.</i>	
139. reminiscencia.	167
<i>Platonis sententia de potentia solius sapientis.</i>	190
<i>Pœna improbis, ratione iustitiæ, bona est.</i>	202
<i>Populares auræ quaruntur, non conscientia virtutisque præstantia.</i>	95
<i>Popularis gratia nec iudicio provenit, nec unquam firma perdurat.</i>	127
<i>Ποιήματα Geometrarum.</i>	157
<i>in Potentia non est felicitas.</i>	86. 88. 108.
124, 125	
<i>Prædicamenta sunt decem.</i>	275
<i>Premia virtutum cur sæpe mali rapiant, scelerrunq; supplicia bonos premant.</i>	208
<i>Præscientia Dei.</i>	242, 243. & seqq.
<i>Præscientiam & libertatem arbitrii simul esse, repugnare videtur.</i>	242. 245
<i>Præsentis divini & humani collatio.</i>	261
<i>Prætura, Boëtii tempore, inane nomen.</i>	119
<i>Præva voluisse miserum est, potuisse miserum.</i>	200
<i>Preces & spes recte in Deo posita.</i>	215
<i>Preziosus nihil est homini, seipso.</i>	73
<i>Probitas, animorum salus.</i>	219
<i>Probra ad beatitudinem non perveniunt.</i>	190
<i>Πρόσωπον, persona quid.</i>	306
<i>Providentia quid.</i>	212. 216
<i>Providentia unde dicta.</i>	261
<i>Providentia Dei.</i>	244. 247
<i>Provincialium fortunas pessumdari, indoluit Boëtius.</i>	25
<i>Pulcritudo ex oculorum spectantium infirmitate oritur.</i>	134. triduanæ febris igniculo dissolvitur.
	ibid.
<i>Punctum est terra, cælo comparata.</i>	92
<i>Purgatoria clemencia & pœnalis acerbitas.</i>	202

R.

R atio aliter corpus aliquod contuetur, quam sensu, intellectu, &c.	250
<i>Ratio, comes volendi nolendiq;.</i>	239
<i>Ratio humani tantum generis est.</i>	255
<i>Rebus humanis nulla inest constantia.</i>	64
<i>Reges multi calamitosi.</i>	121
<i>impotentes, miseri & felicitati.</i>	122

<i>Regium nomen de civitate ablatum.</i>	87
<i>Regulus, qui vicerat, mox in vincula conjectus.</i>	88
<i>Regum familiaritas sæpe nocet.</i>	120
<i>Relatio in divinis multiplicat trinitatem, substantia continet unitatem.</i>	280
<i>Relationis prædicatio.</i>	278, 279
<i>Rerum omnium finis quis.</i>	165
<i>Respublicæ beatæ, ubi studiosi sapientiæ regunt; vel earum rectores studere sapientiæ contingit.</i>	23, 24
<i>Resurrectio corporum.</i>	296
<i>Romane Reip. fama nondum transcenderat Caucasum montem M. Tullii atate.</i>	93

S.

S Abelliana hæresis.	290
<i>Sapiens etiam, dives, potens, &c. esse malit, quam exsul, inops, &c.</i>	208
<i>Sapiens fortunæ certamen timere non debet.</i>	228
<i>Sapientes soli facere possunt quod desiderant.</i>	190
<i>Sapientia sæpe periclitata apud improbos.</i>	15
<i>Scientia impermixta est falsitati.</i>	243
cur careat mendacio.	ibid.
<i>Scientia præsentium rerum nihil iis necessitatis importat.</i>	249
<i>Segnis ac stupidus, asinum vivit.</i>	196
<i>Senatus Romanus à Boëtio defensus.</i>	31, 32
<i>Seneca opes suas Neroni tradere voluit.</i>	124
à Nerone mori coactus.	123
<i>Senecæ mors.</i>	18
<i>Senecævis descriptio.</i>	5
<i>Sensus aliter corpus aliquod judicat, quam ratio, &c.</i>	250
<i>Sensus solus immobilibus animantibus cæsit.</i>	254
<i>Sermones cognati esse debent rebus, quas loquimur.</i>	173
<i>Signum omnino ostendit tantum quid res sit, non verò efficit.</i>	248
<i>Socraticum decretum de veritate & mendacio.</i>	31
<i>Socratis venenum.</i>	17
<i>Sol verus est, Deus.</i>	240
<i>Sol non valet radiis viscera terræ pererrumpe.</i>	ibid.
<i>Sorani mors.</i>	18
<i>Sors omnis beatæ, æquanimitate tolerantis.</i>	73
<i>Spei ac metus expertes debet esse vir fortis.</i>	20

RERUM AC VERBORUM.

Spes precesque recte in Deo posita. 245, 265
Stoici & Epicurei Philosophia vestem disci-
deunt. 16
Subsistentia. 306
Subsistere. ibid.
Substantia in divinis continet unitatem,
relatio multiplicat trinitatem. 280
Substantia divina & motu & materia ca-
ret. 272. *ideo est, quod est.* ibid.
sine materia forma est. ibid.
in Substantia divina non est numerus. 273
Substantia alia sunt corporea, alia incor-
poraea. 304. *alia universales, alia par-*
ticulares. 305
Substantie in eo quod sunt, bona sunt. 284
Substantia divinae forma. 171
Substantia superna humanis praestantiores.
 239
Summum bonum quid. 169. *regit cuncta*
fortiter, suaviterque disponit. ibid.
ad Suppellestilis praesiose varietatem tuen-
dam multis adminiculis opus. 79
Supplicia animarum post defunctum morte
corpus. 202
Symmachus, sacer Boëti. 37. *praestantif-*
simum generis humani decus. 69. *vir*
torus ex sapientia & virtutibus factus.
 ibid.

T.

Temporis & aeternitatis differentia. 258
Terra cur deorsum deprimatur. 163
Terra omnis ad caeli spatium collata, pun-
ctum est. 92
Terrae tantum quarta pars ab hominibus in-
colitur. 93
Θ & Π. vestri Philosophia intertexta. 8
Theologia, speculativa pars quae. 272
Tivense vaticinium ridiculum. 244
Triguilla, praepositi domus regiae, injuria. 25

Trinitas & unitas quomodo in Deo. 270.
 279
Turpitudine suapte natura miseris facit. 205.

V.

in Vestium fulgore non est felicitas. 78
Viri constantis descriptio. 19
Virtutes nunquam sine praemis & vitia si-
ne poena. 180, 185
Vitum fortem indignari non decet. 228
Vita ultimus dies, mors est fortuna etiam
manentis. 65
Vitiositas, morbus animorum. 206, 219
Ulyssis sociorum transformatio in bruta.
 197. & seqq.
Unitas & Trinitas quomodo in Deo. 270
 279
Unum omnia desiderant. 165
idipsum est quod bonum. ibid.
Unum verè est, in quo nullus est numerus.
 272
Voluntate & potestate omnia homo facit.
 185
Voluptates corporis plena anxietatis & pe-
nitentiae. 130. *si beatum hominem fa-*
ciunt, pecudes quoque beatae sunt. ibid.
morbos & dolores tanquam fructum
suum pariunt. 131
feriunt ista corda. 133
in Voluptate quare summum bonum consti-
tuerit Epicurus. 108
Υπόστασις. 305, 306
Uxor Boëti modesta ac pudicitiae pudore
praecellens. 70. *patri similis.* ibid.
ob mariti casum lacrymis ac dolore tabe-
scit. ibid.

Z

Zenonis tormenta. 17

F I N I S.

INDEX

I N D E X

In Notas ad Boëtii libros Consolationis Philosophiæ, & Opuscula Sacra.

Literæ a, primam; b secundam pagine columnam designant.

A.	
<p>Academica studia. 10. a, b Achelous amnis. 233. a Eacus auri repertor. 85. b Aedes sacra perfugium reis. 29. a Eterna lex quid. 66. a, b. 67. a Eternitas soli Deo competit. 141. a Etnæ montis ingenium. 86. a Evum quid sit. 141. a Ager ingenuus. 105. a Agere. 106. a Agitare. ibid. Albinus consularis quis apud Boëtium. 27. a Alexander rogatus, in quo loco essent thesauri ipsius, demonstravit amicos. 100. b Amoris gradus quos & qui. 177. a Anaxagoræ fuga. 16. b Anaxarchi mors. 17. b Angelica virtute satum exercetur. 215. a Ἀνθρώπων etymon. 257. a, b Anicii florente Rep. & imperio Rom. clari. 1. a Anicius Julianus primus Senatorum Romanorum Christianus fuit. 1. a, b Anima mundi descripta. 141. b. 144. a, b. & seqq. 213. a, b. humana descripta. 146. b. & seqq. Anima, ignis est cælestis veteribus. 151. a, b Anima adscensu & descensu ad Deum. 226. b. 227. a Anima beatusudo quando fiat. 152. a Anima immortalitatem unde colligerint veteres. 181. b Anima penna. 180. b. 181. a Anima redeuntes, seu spectra, unde. 150. a Anima vebiculum explicatum. 149. a. & seqq. Anim. vum triplex ordo. 148. b Animal omne salutem tueri laborat. 162. a Animi ægritationis definitio. 50. a Antoninum à Macrino occisus. 123. b. 124. a</p>	<p>Ἀπῆλιώτης ventus. 75. a Arcas ales, pro Mercurio. 198. b Archimedes. 13. a Ἀστροφύλαξ, stella. 40. b Arcurus, stella. ibid. Argenti repertor Indus, Scythiæ rex. 85. b Ἀργείης, ventus. 14. b Aristippi aurea verba. 4. b Aurum liberalium vis & efficacia. 4. b Athenas διηρησσοῦσι perdidērunt. 43. a Avaritia multa rapit & semper eget. 114. a a Augustini non est liber de Spiritu ac anima. 255. a. nec Meditationum. ibid. b Auri repertor Eacus. 85. b Autumnitas. 12. b Autumnus, pro fructu autumnali. ibid.</p>
B.	
<p>Babyrace, oppidum. 85. b ejus incolæ aurum spernunt. ibid. Bacca, uniones. 114. b Barea Sorani constantia in perseverenda morte. 18. a, b Basilus, Boëtii delator. 28. a, b Bassiani Antonini Caracallæ facinora & exitus. 124. a Beati in cælo perpetuo laudant Deum. 297. a a Bellum unde dictum. 102. b Belus primus gladium ferreum produxit. 102. b Boëtii quot fuerint, seu eorum stemma. 2. a Boëtius consul ordinarius. 2. b. Magister officiorum. 3. a. Patricius. ib. b auctor librorum Consolat. 3. b. ab omnibus desertus. 4. b. nondum senex occisus. 5. a Botes, stella. 40. b Boreas, ventus, unde dictus. 14. b honor isti ab Atheniensibus, Thuriis & Megalopolitis exhibitus. ibid. Bri-</p>	<p>100. b 177. a 16. b 17. b 215. a 257. a, b 1. a 1. a, b 141. b. 144. a, b. 146. b. & seqq. 151. 226. b. 227. a 152. a 181. b 180. b. 181. a 150. a 149. a. 148. b 162. a 50. a 123. b. 124. a</p>

INDEX IN NOTAS.

Britannicus veneno à Nerone sublatus. 90. b
L. Brutus libertatis Romanæ assertor. 99. a
Basiris tyrannus hospites Diis suis immo-
labat. 88. b

C.

Calculum ponere. 64. b
 Campania provincia. 26. a, b
Canis Julii constantia in perferenda morte.
 18. a
Carcer an poena. 208. a
Caucasi montis descriptio. 93. b
Caurus & Corus, idem. 14. b
Centaurus quo strategemate debellaverit
Hercules. 231. a
Certare certamen. 16. a
Circulus perfectus quis. 111. b
Cleandri vita & exitus. 221. b
Clastrum & clostrum, idem. 14. b
Clypei & clupei differentia. 21. a
Clypeus, pro reparatione. ibid.
Cælestium rerum cognitio pulcherrima. 22. a
ordo, exemplar esse debet homini. 23. a
Cæli quid. 183. a
Cælum patria hominis, civitas, domus.
 43. b. 44. a, b
Cœmpio. 25. b
Commemorare, pro memorem facere. 166. b
Colloqui cum Deo. 35. b
Cognitio sui ipsius quid sit. 80. a, b
Confundere, pro miscere. 83. a
Conjugalia consortia, pro ipsi conjugibus.
 103. a, b
Conjugalis consuetudinis puritas. 131. a
Conscientia prava nunquam est secunda. 221. a

D.

Dæmonum solertia fatum exercetur.
 215. a, b
Δαιμόνες unde dicti. ibid. a

Decemviri, ob Virginia eadem, seditione
ortâ, coacti se magistratu abdicare. 86. b
Decoratus Adjutor Boëtii, Magistri offi-
ciorum. 3. a. 117. a
Devoti viri, Adjutores dicti. 117. a, b
Deus principium, medium & finis veteri-
bus. 153. a. dux. ibid. b. semita. 154. a
Dei nomen, Deus. 167. b. 168. a
Dei sedes. 183. a
Dei veri nota est opus creationis rerum.
 140. b
Deo consimilis fieri quid Pythagoræis, Pla-
tonicis, Stoicis, Christianis. 35. a, b
 & seq.
Deum sequi veteribus quid. 34. a, b. 35. a
Deus centrum rerum. 171. a, b. 172. b
Deus, lux est. 184. a
Deus in minimis invocandus. 139. a, b
Deus omnia movet immotus. 141. b. 142. a
 173. a
Deus omnium rerum origo, fons & vita.
 142. a
Deus, rex ille summus Platoni. 225. b
Deus & materia perfecte cognosci non pos-
sunt. 302. a
Dignitas in indigno, nil nisi ornamentum
in luto. 89. b
Dii medioximi. 148. b. 216. a
Dilatrare. 42. a
Dionysius tyrannus. 122. a
Divina lex. 66. b. 67. a
Divitia possidentibus per sepe nocuerunt.
 81. b
Divitia quando pretiosa. 76. b
Dolia duo in Jovis limine. 59. a, b
Dudum, pro subito, statim, illico. 55. a

E.

Eἰμαρμένη. 216. b
Elea, Lucania urbs. 10. a
Eleatica studia. ibid. a, b
Elpis, Festi filia. 62. b. *Boëtii uxor.* 70. a
Epaminondas non prius discessit è foro quo-
tidie, quam novum aliquem amicum ad
veteres adjecisset. 100. b
Εὔπειρος. 80. b
Εὐπυθίας Pythagoræis ac aliis quid.
 34. a, b
Erythraum mare unde sic dictum. 115. a
Euphrates, fluvius. 237. b. 238. a
Eurus ventus, ejusque etymologia. 75. a
 Exigere,

INDEX IN NOTAS.

<i>Exigere, pro absolvere.</i>	171.a	<i>Homo planta caelestis.</i>	257.a,b
<i>Externa, aliena sunt.</i>	57.a	<i>solus erecto capite.</i>	ibid.
F.		<i>Homines pro qualitatibus morum, ingeniorum & affectuum bestiis adaequantur.</i>	195.b. 197.a
C <i>Fabricii laudes.</i>	98.a,b	<i>Homini definitio Philosophica.</i>	250.b
<i>Fama celebris saepius à Fortuna, quam à iudicio profisciscitur.</i>	126.b	<i>Honor, non est felicitas.</i>	119.b
<i>Fatum quid.</i>	212.a. 213.a. 214.a.	I.	
<i>Fatum quid.</i>	212.a. 213.a. 214.a.	J <i>Amdudum, pro subito, statim, illico.</i>	55.a
<i>Favor popularis.</i>	107.b	<i>55.a</i>	
<i>Festus & Symmachus, principes Senatus, Boëti socii.</i>	62.a,b	<i>Ignis caelestis est anima humana veteribus.</i>	151.a,b
<i>Fidela arva.</i>	82.b	<i>Imbuere.</i>	110.a,b
<i>Fides aëris.</i>	46.b	<i>Imperatorum ac Regum calamitates circa tempora Boëti.</i>	121.a,b
<i>Filicata opera.</i>	105.b	<i>Imperium umbratile.</i>	118.a
<i>Filii Boëti Consules fuere.</i>	63.a	<i>Impia civitas.</i>	6.a
<i>Flagrare meliore Gradivo, pro Marte uti secundo & prospero.</i>	246.a	<i>Ingenium collis.</i>	105.a. herbarum ibid.
<i>Flaturæ caeli.</i>	12.b	<i>loci. ibid. lympharum.</i>	ibid.
<i>Flavius Constantinus primus Imp. Rom. Christianus fuit.</i>	1.a,b	<i>metalli. ibid. venti.</i>	ibid.
<i>Flere querelas.</i>	60.b	<i>Indus, fluvius.</i>	160.b
<i>Fluores aëris.</i>	12.b	<i>Indus, Scythia rex, argenti repertor.</i>	85.b
<i>Forma, bonum fragile.</i>	134.b	<i>Injuriam pati melius, quam inferre.</i>	190.a
<i>Formae minores.</i>	149.a	<i>205.a,b</i>	
<i>Fortuna Euripus.</i>	55.a	<i>Infantium spirare.</i>	65.a
<i>Fortunæ ludus.</i>	55.a,b. 56.a	<i>Insipientia.</i>	167.b
<i>Fortuna pictura & sculptura.</i>	53.a. 58.a	<i>Ioannes diaconus, qui postea summus Pontifex.</i>	281.a
<i>Fortunam adversam facilius est regere, quam secundam.</i>	229.a	<i>Ira aquoris.</i>	76.a
<i>Frenare, pro regere.</i>	102.b	<i>Ira descriptio.</i>	192.a
<i>Fugitivorum poena.</i>	30.a	<i>Ixionis fabula.</i>	176.a
G.		K.	
G <i>Audentius, Boëti delator.</i>	28.b	K <i>Ομηρ.</i>	120.a
<i>Gemmarum vanitas.</i>	77.a	<i>Κομμύς.</i>	ibid. b
<i>Genii boni & mali.</i>	215.a	<i>Κομμυτιζεν.</i>	ibid.
<i>Gentius, Illyriorum rex.</i>	1.a	L.	
<i>Genus humanum histrioniam in terris agit.</i>		L <i>Abor animos generosos nutrit.</i>	231.a
<i>97.b</i>		<i>Leges non frustra constituta, si providentia sit.</i>	264.a
<i>Germen, pro sobole.</i>	129.b	<i>Leontis Africani.</i>	109.a
<i>Gilbertus Porretanus censura notatur.</i>	282.a	<i>Lethargus, morbus.</i>	13.b
<i>Gladii ferrei repertor Belus.</i>	102.b	<i>Lex aeterna.</i>	66.a,b. 67.a
<i>Gloria an appetenda.</i>	56.b	<i>Liberis carens, infortunio est felix.</i>	132.a
<i>Gradus ad Philosophiam & sapientiam qui.</i>		<i>Liberis quam possessiones & viatica relinquenda.</i>	4.b
<i>8.b</i>		<i>Libraria.</i>	22.a
H.		<i>Lucrum sine damno alterius fieri non potest.</i>	77.a
H <i>Asla unde dicta.</i>	82.a	<i>Luna quomodo obscuratur.</i>	209.b. 210.a
<i>Haurire caelum.</i>	15.a	<i>eam laborantem avis tinnitu iuvare credebant veteres.</i>	210.b
<i>Herculis laborum descriptio.</i>	231.a,b	<i>Lunæ cur taurus macetur.</i>	129.a
<i>& seqq.</i>		<i>Magisteria,</i>	
<i>Hermus, fluvius.</i>	160.b		
<i>Hesperidum horti.</i>	232.a		
<i>Homo liber à Deo conditus.</i>	203.a		

INDEX IN NOTAS.

M.

M Agisteria, Magisteriatu, Magisterium.	3.b. 27.b
Majestatis crimen.	32.b
Majorum meritis gloria non datur.	128.b
Mali impotentes & infelices.	190.a
Mare, pro mari.	175.b
Mars, pro bello.	229.b
Martis satellites qui.	85.a
Medioximi dii.	148.b. 216.a
Mel & vinum olim principio cœnæ apponi solita.	83.a
Mens humana, ignis.	151.a
à Mente prima quanto omnia remotiora, tanto minus simplicia sunt.	277.a
Mentis seu Animæ humana virium facultatumque descriptio.	181.a
Mistere, pro turbare.	47. a, b
Monstra unde dicta.	56.b
Mors felices sequitur, miseros fugit.	5.a
Mundi anima descripta.	144.a, b. & seqq. 213. a, b
Mundus à materia fluitanti.	142.b
Mundus an æternus Platoni.	259.a, b. 260.a

N.

N Atura paucis contenta.	78.a
Naturalis lex.	67.a
Neronis scelera.	90. a, b
Nobilitas generis, virtus.	127.b
Nobilitatis præstantissimum genus quid.	128.a
Nomina rebus consequentia esse debent.	126. b
Nota Threiciæ.	29
supplicii genus antiquum primum servorum, deinde quorumlibet infamium.	29. b
Notis.	65. b
Nox, siderum mater.	60. a
Nubes animi.	166. a. curarum. ibid.
fallaciarum. ibid. mendacii.	ibid.

O.

O bsidianum vitrum.	45. b
Ὀν & λύρας, scribendum, non ὄν & λύρας.	21. b
Opilio, Cypriani delator, quis.	27. b. 28. b
Opinio falsa de rebus.	68. a
Oraculum de Juliani morte.	150. a. 227. a, b
Orbati liberis in tutela Orbona deæ.	72
Orphii fabula.	173. b. 174. a
Ostenta unde dicta.	56. b
Ostri virtutes.	120. a

P.

P & Θ in veste Philosophiæ quid designent.	8. a
Palatini canes.	27. a
Panis unde appellatus.	83. a
Papinianus ab Antonino occisus.	123. a, b
Paulinus quis apud Ecclitium.	26. b
Pennæ anima.	180. b. 181. a
Πεπερωμένη.	216. b
Pecunia quando pretiosa.	76. b
Peragere carmen. 3. b. libros.	4. a
volumina.	ibid.
Petentibus multa, desunt multa.	78. a
Philosophi debent regere, aut reges philosophari.	23. b. 24. a
Philosophi olim magnis viris in familia & convivio erant.	6. b. 7. a
Philosophia cælo delapsa.	15. a, b
sacrum quiddam est.	16. b
Philosophiæ finis.	20. b. 35. b. 36. a
Philosophiæ partitio.	8. a, b
Philosophia & Poëtices dissensio.	9. a
Philosophia & Virtutis pictura.	6. a, b
Phœbea cubilia.	III. a, b
Plato Deum Regis nomine celavit metu circum.	226. a
Plaustrum & plostrum, idem.	14. b
Pœnæ, pro Eumenidibus.	175. b
Pœnalis acerbitas damnatorum.	202. a
Pani leones.	109. a
Pœsism cur è civitate sua pellat Plato.	9. a
Pœta officium & materies.	9. b
Πολεμίζεω πολέμου.	16. a
Portenta unde dicta.	56. b
Præstringere.	64. b
Prætura olim magna potestas.	119. b
Preces non frustra constituta, si providentia sit.	264. a
Primordia belli. 130. a. cladis. ibid. generis. ibid. generis. ibid. ignis. ibid. legis. ibid. mentis. ibid. notis. ibid. vini. ibid. vocum.	ibid.
Prodigia unde dicta.	56. b
Profligare opes.	138. a
Profundum, pro altum.	165. a
Promethei fabula.	151. a
Pugna unde dicta.	102. b
Punica insectura apud Tyrios inventa.	83. b
Puncti instar terra est comparata cælo.	92. b
Purgatoria clementia malorum.	202. a
Purpureæ virtutes.	120. a
Purpureum, pro formosum, splendid.	46. b

Ravenna,

INDEX IN NOTAS.

R.	
R avenna, sedes Imperii Gothici.	29. b
Reges debent philosophari, aut Philosophi regere.	23. b. 24. a
Regimen, pro recta ratione.	21. a
Reguli moris crudelissima.	88. b. 89. a
Regum & Imperatorum calamitates circa tempora Boëtii.	121. a, b
Reminiscencia Platonis.	166. b
Reserere.	246. b
Respublica non est, ubi leges non imperant.	43. b
Reve, pro veri.	176. b
Rome incendium a Nerone procuratum.	90. a
Romane urbis etymon.	7. b
Rubrum mare unde sic dictum.	115. a
Ruris cultor, felix.	21. a
Rusticana, Boëtii uxor.	62. b. 70. a
Rusticanae quae fuerint.	70. b
S.	
S apientis mediocres affectus habet, nullos non habet.	9. b
Sapientiae suavis.	36. a
Satellites Martis quatuor.	85. a
Sceleratorum trepidatio.	20. a
Seneca constantia in perferenda morte.	18. a
Seneca oratio ad Neronem.	124. a, b
Senectus cur timenda.	5. a
Semper aeternitas.	264. b
Sequestratum.	79. a
Seres vellere nobiles.	83. a, b
Setiger, pro apro.	233. b
Siderum motibus fatum exercetur.	214. a
Sire, pro siti.	176. b
Sol, aeternum lumen.	11. b
Sol unde sic dictus.	240. b
Solis cum Deo comparatio.	ibid.
Sollicitate Deos. 207. a. Manes.	ibid.
Spectra mortuorum unde.	150. a
Spei ac metus expertus debet esse vir fortis.	20. b
Spiritibus divinis fatum exercetur.	213. a.
	216. b
Stabilis.	74. b
Stabilis animus.	ibid.
Stelle vaga.	12. a
Stigmatica.	30. a
Struma, morbi genus.	116. a
Struma Nonius Boëtii.	ibid.
Symmachorum stemma.	69. a, b
Symmachus & Festus, principes Senatus, Boëtii fecerunt.	37. 62. a, b

S awari.	25. b
Sawari Gr.	ibid.
T.	
T aciti locus tentatus.	191. b
Tagus, fluvius.	159. b. 160. a
Tamensis.	158. b
Tantalus poena.	176. a, b
Tαπινωσις.	80. a
Tarquinius Superbus scelere imperium occupat.	87. a
Tempus est aeternitatis & avi quadam imago.	141. a
Theodoricus, rex Italia, quis.	29. a
Thom. Volsius male loca Graca Boëtii corrupit.	21. b
D. Thoma non sunt commentarii in Boëtii Consol. libros.	147. a, b
Thule, insula.	125. b
Tigris, fluvius.	237. b. 238. a
Tuyi poena.	176. b
Τύχη & Εὐτυχία.	55. a
Tyrium venenum, pro punicea infectura.	83. b
V.	
V alentia.	7. a, b
Vates Threicius, pro Orphico.	173. b
Vena purpurarum.	2. b
Vernaculae Bromiales.	52. b
Vera duo apud Boëtium quae.	245. b
Veritas diligenda Philosophis.	31. b
Vesuvius, mons ignivomus.	19. b
Vestigare.	165. a, b
Vigor inexhaustus.	7. a, b
Viri constantis descriptio.	20. a
Virtus ex natura est, Vitium contra naturam.	188. b
Virtutis & Philosophiae similis pictura.	6. a, b
Virum fortem non decet indignari.	228. a
Virus, amoris primus gradus.	177. b
Vita privatorum an tyrannorum potius sit expetenda.	190. b
Vita minores.	148. b. 149. b
Vitro parietes caeli.	45. a, b
Ulyssis sapientia.	230. a, b
Umbratile imperium.	118. a
Umbratiles dignitates.	ibid.
Vocabulo, pro nominibus.	99. b
Voluptas quae fugienda & quae non.	130. a, b
Voluptatem dolor comitantur.	132. b. 133. a, b
Z.	
Z eno Eleates.	10. a, b
Zenonis mors diversè exposta.	17. a, b

